

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།
TIBET POLICY JOURNAL

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་ནས་ཚུལ་རྒྱུག་བྱས།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

༢༠༢༢ལོ། སྤྱི་འདོན་ཐངས་དགུ་པ། བོད་ཡིག་པར་མ།

ལྷི་ལྷུང་ཚོམ་སྒྲིག་པ། ལྷུང་ཆེ་ཟླ་བ་ཚོ་རིང་།

ལྷི་ལྷུང་ཚོམ་སྒྲིག་པ་གཞིན་པ། ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན།

ཚོམ་སྒྲིག་འགན་འཁུར་པ། རིག་སྒྲོན་ཚོ་རིང་བསམ་གུབ།

ཚོམ་སྒྲིག་ཚོགས་ཚུང་།

འབྲུམ་རམས་པ་བརྟན་འཛིན་བདེ་གསལ།

བརྟན་འཛིན་བདེ་ལྷན། རིག་སྒྲོན་ཚོ་རིང་བསམ་གུབ།

གཙོ་གཞེར་ལས་ཁུངས། བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་།

པར་འདེབས་ཁང་། ལྷ་ར་བོད་ཀྱི་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་།

དཔེ་དེབ་རྩིས་འགོད་པ། རིག་སྒྲོན་ཚོ་རིང་བསམ་གུབ།

དུས་དེབ་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཨང་རྟགས། ISSN-977-2394-2983

ཚོམ་བརྒྱུད་སྒྲོག་འཕྲིན། tseringsamdud@tibetpolicy.net

དུས་དེབ་ཀྱི་པར་དབང་ཡོད་ཚད་བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་ལ་ཡོད།

ཚཱ་ལྷིག་པའི་གཏམ།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་ནས་གོ་སྐྱོད་ཞུས་པའི་བོད་ཀྱི་ན་གཞོན་ཉམས་ཞིབ་
ཚོགས་འདུ་ཐེངས་བརྒྱད་པ་དེ་གི་ལོ་ ༡༠༡༡ ལོའི་ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡༩ རེས་ ༡༥ པར་སྐྱེ་བོད་ཀྱི་མཚོ་
རིམ་སློབ་གཉེར་ཁང་རྒྱ་ལྷོ་གཞུང་གི་འཛུགས་ཤིང་། ཚོགས་འདུའི་སྤྱིར་བཏགས་བྱུང་ནས་གི་
བོད་ཀྱི་དགེ་བཤེས་དང་། མཚོ་སློབ་ཀྱི་དགེ་ཚུལ། འདུམ་རམས་པའི་སློབ་གཉེར་བ་སོགས་
དང་། དེའི་སྤྱིར་ལ་འདི་ག་བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཉམས་ཞིབ་པ་ཁག་ཅིག་བཅས་
ཁྱོད་བསྐྱེད་མི་སྣ་ཉེར་བཞི་མཉམ་ཞུགས་བྱས་ཏེ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། རྒྱ་སྲིད། ཚཱ་ལྷིག་
ཁོར་ཕྱག་སོགས་རིག་གཞུང་གི་བྱུང་ཁོངས་རྒྱ་མཐོང་གཞིའི་ཐོག་གཏམ་བཤད་གནང་སྟེ་
དོན་སྤྱིར་ལྡན་པའི་བསོ་སྤོང་ལྷག་པོ་བཞུགས་པས། ན་གཞོན་ཉམས་ཞིབ་ཀྱི་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་
བརྒྱད་པ་འདི་ཡང་རྒྱལ་སྤྱིའི་རིག་གཞུང་བསོ་སྤོང་གི་ཚོང་གཞི་དང་མཐུན་པའི་སྐོ་ནས་རྒྱལ་
ཁའི་ངང་ལེགས་འགྲུབ་གང་འཚམས་བྱུང་ཡོད།

《བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་རྒྱུ་དེབ་》(བོད་ཡིག་པར་མ་)སྤྱིའི་འདོན་ཐེངས་དགུ་
པ་འདིའི་ནང་། དེ་སྔ་ཚོགས་འདུའི་སྤྱིར་གཏམ་བཤད་གནང་བའི་དཔུང་ཚོམ་དག་ལས་སྤྱི་
ཀ་ཡག་ཤོས་དག་འདེམ་སྐྱོད་བྱས་ཏེ་འཁོད་ཡོད་ཅིང་། འདི་ག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཉམས་ཞིབ་
པ་རེ་བྱུང་ནས་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་གི་ཚོས་དང་རང་མོས་ལ་འཛིན་པའི་སྲིད་བྱུས་དང་། གཞན་
བོད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་སུ་བྱུང་བའི་རྒྱ་གར་ནག་གི་ས་མཚམས་ཚོང་རྩོག་གི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱབ་
ལྗོངས་སོགས་བོད་ཀྱི་ཚ་དོན་དགེལ་མ་ལ་བཞག་སྟེ་ཉམས་ཞིབ་གནང་བའི་བོད་ཡིག་གི་
དཔུང་ཚོམ་ཁག་ཅིག་བསྐྱེད་པ་བཅས་ཁྱོད་བསྐྱེད་དཔུང་ཚོམ་བཅོ་ལྷ་ཡོད། རྒྱུ་དེབ་ནང་

འཁོད་པའི་དབྱང་ཚོམ་གྱི་བརྗོད་བྱའི་གལ་གནད་དང་དབྱང་ཚོམ་དག་གི་སྤྲུལ་ཚད་འདྲ་
མཉམ་ཡོད་ཆེད། དབྱང་ཚོམ་དག་འདེམ་རྒྱག་གྱེད་སྐབས་འདི་ག་པོ་དེ་གྱི་སྤྲུལ་ཉམས་
ཞིབ་ཁང་གི་ཚོམ་རྒྱུག་ཚོགས་རྒྱུད་ནས་དྲང་བཤེན་དང་འདྲ་མཉམ་གྱི་ཚ་དོན་གཞིར་བརྟུན་
ནས་འདེམ་རྒྱག་བྱས་ཡོད་ལ། འདོན་ཐེངས་འདིའི་ནང་དབྱང་ཚོམ་བདམས་ཐོན་མ་གྱུར་
བའི་ཚོམ་པ་པོ་དག་ལའང་དགོངས་འགལ་མེད་པ་ལྟ།

ཚོམ་རྒྱུག་གི་ཐོ་རིམ་ཤོད་ཡིག་འཕྲུལ་གྲངས་ཀ་མང་དྲགས་པའི་དབྱང་ཚོམ་འེ་གཉིས་
ཚོམ་པ་པོ་སོ་སོར་གྱིས་བརྒྱུགས་ཏེ་ཡིག་གྲངས་ཉུང་ཉུང་གཏོར་བུ་བཅུག་ཡོད་པ་དང་།
གཞན་བརྗོད་གྱི་རིགས་ལས་རྒྱུས་རྒྱུ་ལེ་ལྷན་འབྲེལ་བ་དང་། བརྗོད་བྱའི་མཚོན་དོན་ལ་
ཤུམ་སྐར་ལས་ཁ་ཞེ་གསལ་བུ་གཏོར་དགོས་པ། ད་དུང་ཚོམ་པ་པོས་གཟབ་ནན་གྱིས་མ་ཞོན་
པར་ཚོགས་རྒྱུར་ཤོར་ལོག་བརྒྱུས་བསྐྱེད་བྱུང་བ་དང་བརྒྱུར་རྒྱུས་ལྷན་པའི་ཡིག་ཚོགས་
འཕེལ་བ། ཚོགས་གི་རྒྱུར་བ་རྒྱུག་གི་བཤེ་བ། ལྷན་འབྲེན་གྱི་ཡིག་ཚུལ་ལེ་ལྷན་གི་ཡོངས་ཁྲུངས་
ཁ་གསལ་གྱིས་མེད་པར་ལྷན་འབྲེན་པ་སོགས། འཕྲི་རྒྱུན་བཟོ་བཅོས་གཏོར་དགོས་པའི་རྒྱུན་
ཆ་ལྷན་བྱའི་རིགས་མཚུས་པ་རྣམས་ལ་ཚོམ་རྒྱུག་པས་གང་ལྟར་ཅི་ལྟར་གྱིས་དགོས་ཤིང་ཆེ་
བའི་ལྷན་དག་གང་འཚོ་བས་འེ་བཏར་ཡོད་པ་མ་གཏོགས། དེ་མིན་དབྱང་ཚོམ་དག་གི་རྒྱུའི་
རྒྱག་གཞི་དང་བརྗོད་བྱའི་ཆ་ནས་འཕྱུར་བ་གང་ཡང་བཏར་མེད་པར་ཚོམ་པ་པོའི་དགོངས་
བཞིན་མཐའ་དག་སོར་བཞག་བྱས་ཡོད་དོ།

རིག་རྒྱུན་ཚེ་རིང་བསམ་བློབ་ནས།

དཀར་ཆག

པོད་བཅན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆའི་དུས་ཚོགས་ལ་དབྱད་པ།..... 1

འབྲམ་རམས་པ་རྩ་གཉམ་ཐར།

བྱེ་བྲག་རྩེ་བས་རྩེ་ལྷོ་ལ་འདོད་ཚུལ་ལ་དབྱད་པ། 15

བཀྲ་ཤིས་དགེ་ལེགས།

ནང་པའི་མདོ་སྐྱེའི་ཁྲོད་དུན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་ནམ་གཞག་

བརྟན་ཚུལ་སྐོར་མདོ་ཙམ་དོ་སྐྱོད་པ་བྱིས་པའི་གད་རྒྱུངས། 31

ཉེ་མ་ཚེ་རིང་།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བྱུང་བའི་བལ་པོད་དམག་འབྲུག་དང་སྐབས་དེའི་

ཆིངས་ཡིག་གི་སྐོར་ལ་དབྱད་པ།..... 47

འཇམ་དབྱངས་དོན་གྲུབ།

ཚོམ་རིག་གི་བཟ་ཆད་སྤང་བརྟན་དང་། ཡིད་བརྟན། གཞུགས་བརྟན།

མཚོན་ཉུགས་རིང་ལུགས་སོགས་ལ་དབྱད་པ། 65

རྒྱན་གྲུབ་དོ་རྗེ།

མདོ་ཁམས་ཀྱི་རྩེ་པོ་ཆེན་པོ་བཞེད་སྐོར་རགས་རམ་ཙམ་སྐྱེད་བ།..... 83

ལྷ་མོ་རྒྱལས།

ཞང་ལྷང་ཤེས་རིག་ལས་རྒྱ་ཐིག་ཅེས་པའི་ཐ་སྐད་ལ་དབྱད་པ།..... 111

ར་བ་ཀུན་བཟང་སྐྱོལ་མ།

རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་མཛད་ཆེན་བཞིའི་གལ་གནད་ཀྱི་དོ་བོར་ལྟ་སྟངས་ཐད་དབྱེ་ཞིབ།125

ཨ་འབྲུག་དགོན་མཚོག

བོད་ནང་སྤེལ་བའི་ཀྲུང་གོའི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས།141

གཤོང་ཀ་རྩོ་རྗེ་དབང་འབྲུག།

ཕྱི་ལོ་ ༡༯༥༥ ལོར་བོད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་རྒྱ་ནག་དུ་གཏོང་དགོས་དོན་གང་ཡིན་ལ་དབྱད་པ།163

གཙང་ལྷུག་སློབས་ལགས།

བོད་དང་ས་འབྲེལ་རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡུལ་ཀླ་ལྷ་རྩ་པ་གྲིང་བ།187

རྩོ་རྗེ་རིན་ཆེན།

བོད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཁོངས་སུ་ཚུད་ཐབས་བྱས་མིན་ལ་དབྱད་པ།207

བསྟན་འཛིན་དབང་མོ།

བོད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་སུ་རྒྱ་གར་ནག་གི་ཚོད་རྒྱུ་ལ་རྒྱ་མ་སུ་འདེད།221

ཤར་ཙོང་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྷན།

བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་ཀྲུང་གོ་ཅན་དུ་བསྐྱར་བའི་སྲིད་བྱུས།245

ཕན་ཐོགས།

མན་རྩའི་ཡུལ་དུ་བོད་བརྒྱད་ནང་བསྟན་གྱི་ལྟ་དགོངས་ཐོག་མར་

སྤེལ་མཁུན་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་རྩོ་རིང་ལ་གསར་དུ་དབྱད་པ།259

རིག་སློབ་ཚོ་རིང་བསམ་གྲུབ།

མཚུག་གཏམ།289

པོད་བཅན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆའི་དུས་ཚིགས་ལ་དབྱེད་པ།

འབྲུམ་རམས་པ་རྩ་གཉེན་ཐམས།

རྒྱ་ལའི་ཁྲི་མ་མཐོ་རིམ་སློབ་གཉེན་ཁང་། ལོ་རྒྱུས་དགེ་ཞུན།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། པོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སུ་རྒྱ་ལའི་དུས་རབས་བརྒྱུན་པ་ནས་དགུ་པའི་བར་ཀྱི་
ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆ་སྟེ་པོད་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས་སུ་བྱུང་བའི་རྒྱ་ཆ་ལ་ཤོག་དེལ་དང་། བྲམ་བྱང་། ཙོང་
ཡིག་དང་རྩོམ་གྱི་ཡི་གེ་བཅས་ཡོད་པ་ལ། དེ་དག་གི་དབྱིབས་རྣམ་དང་ཚིག་འགྲེས། ནང་དོན་ལོ་
རྒྱུས་ཐོགས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ཆ་གང་གི་ཐོག་མའི་ལོ་དུས་གཉེན་ཁེལ་གྱིས་སུ་རྒྱ་ལའི་དུས་ཚིགས་ཀྱི་རིམ་
པ་དབྱེ་ཞིང་། རིམ་པ་སོ་སོའི་ནང་དུ་ཚུད་པའི་རྒྱ་ཆ་དག་གིས་སྐབས་དེ་དང་དེའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཤོད་སྟོན་
ཐབས་དང་། ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་བ་དག་གིས་དུས་ཚིགས་དེ་དག་གི་བཞེད་པ་མི་མཐུན་པ་ཁག་ལ་མཐའ་དཔྱད་
བཅས་བརྒྱུད་ནས། དུས་ཚིགས་འདི་དེའི་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆའི་བྱང་ཚུལ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱ་ཆའི་འཁྲུངས་བཅུན་
པའི་ཚད་གཞི་མཐོར་འདེགས་ལ་རྩལ་པ་འདོན་ཐབས་དང་། ལོ་རྩོམ་གྱིས་བརྒྱ་ཚུལ་རིང་གི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆ་
དེ་ཉིད་སྐབས་དེའི་རྒྱ་ཆའི་བྱང་རྣམ་ལ་ངོས་འཛིན་ཡོད་པར་བྱས་ནས། པོད་བཅན་པོའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་
ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པར་རྒྱ་ཆ་དང་པོ་དང་གཉིས་པ་འབྲེད་པ་དང་། སྐབས་དེའི་རྒྱ་ཆ་ནང་པམ་
ཚུན་དག་སྐྱེལ་བྱེད་པ་དང་བསྟར་བ་བྱེད་པར་སྟོབས་བདེའི་རྣམ་པ་ཐོན་པར་བྱས་ཡོད།

བད་ཚད་གཙོ་བོ། བཅན་པོ། ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆ། དུས་མཚམས།

ལོ་རྒྱུས་ལ་མཚོན་ན་རྒྱ་ཆ་ནི་སྐབས་གང་དེའི་བྱུང་བ་གང་དག་གི་གནད་དོན་ར་སྟོན་
བྱེད་དང་འཁྲུངས་སྐྱེལ་བྱེད་ཁོ་ན་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེར་གི་འགོ་སྟོན་སྐབས་སྟེར་བྱས་ན། རྒྱ་ཆ་ལ་དང་

སོ་དང་གཉིས་པ་ཞེས་གཉིས་སུ་འབྱེད་སྐོལ་འདུག་པ་ལས། བོད་བཙལ་སོའི་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་
 ཐོག་རྒྱ་ཆར་མཚོན་ན། སྐབས་དེའི་ཡིག་ཐོག་ཏུ་ཡོད་རིགས་ཀུན་ཙམ་བའི་ཆ་ནས་རྒྱ་ཆ་དང་
 སོ་དང་། དེ་ལྷིས་ཀྱི་མཁས་པས་སྐབས་དེའི་གནས་ཚུལ་ཁག་དྲུག་པ་དང་ཡང་ན་སྐབས་དེའི་
 རྒྱ་ཆར་བཞེན་ནས་བྲིས་པའི་རིགས་ནི་རྒྱ་ཆ་གཉིས་པའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས། བོད་བཙལ་སོའི་
 ཏུས་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆའི་རྩ་བའི་དབྱེ་བ་ནི་ཙོང་ཡིག་འདྲ་རྩི་རིང་གི་ཡི་གེ། ཐུག་བཞོས་ཡི་
 གེ། ལྷམ་ཤིང་།² སོག་རིས་ཀྱི་ཡི་གེ།³ ཤོག་དྲིལ་⁴བཅས་ཡོད་པ་ལས། ཤོག་དྲིལ་དང་ལྷམ་ཤིང་
 གཉིས་ནི་ནང་དོན་དང་གྲངས་འཛོམ་གྱི་ཆ་ནས་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་དང་གཞན་རྣམས་ལ་རྣམ་པ་
 དང་ཏུས་ཚོགས་མཚོན་ཆེ་བའི་ལྷད་ཚོས་ཡོད་པ་ཞིག་རེད། དེ་བས་བོད་བཙལ་སོའི་སྐབས་
 ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་འདུག་གྱེད་པར་སྐབས་དེའི་རྒྱ་ཆ་དང་སོ་ལ་གདེང་འཛིག་ཡང་དག་པ་
 གྱེད་རྒྱ་དང་། དེའི་རྗེས་སུ་བྱུང་བའི་བོད་བཙལ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ལ་
 རྒྱ་ཆ་གཉིས་པར་ངོས་འཛིན་གྱིས་ཤུན་འབྱེད་བྱ་རྒྱུ་ནི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆར་དབྱེ་ཞིབ་གྱིས་ལོ་རྒྱུས་
དངོས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དངོས་བྱུང་བའི་དོན་དངོས་ལ་ཐག་ཉེ་བར་གྱེད་པ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་

1. ཙོང་དྲིལ་སྟེ་རྒྱ་ཆུ་བཅས་ལྷགས་རིགས་ལས་བྱུང་ཅིང་དྲིལ་བྱའི་རིགས་ཤོང་ཆེ་ཞིང་ཁ་གཤམ་བའི་ཁ་རིས་སུ་ཡི་
གེ་ཡོད་པའི་རིགས་ཤིག་ཡིན།
2. བོད་བཙལ་སོའི་སྐབས་སུ་ཡི་གེ་འབྲི་མའི་ཤིང་ལེབ་མོ་རིང་ཚད་ལ་མཐོ་གང་ནས་བྲི་གང་མ་ཟེན་ཅམ་གྱི་
རིང་བྱུང་ཤོས་ཆེ་ཞིང་། ཞིང་ལ་མོར་དོ་ཡས་མས་ཅམ་ཡིན་པའི་ཤིང་ལེབ་འགའ་ཤས་ལ་ཉུ་ལྷད་ཡང་ཡོད་པ་
མོགས་ཅི་རིགས་པ་ལ། ཁ་དོག་རྒྱ་བོ་དང་དམར་སོའི་རིགས་གཉིས་སུ་འདུ་བར་བཤད་དོ།
3. སོག་རིས་ཀྱི་ཡི་གེ་ནི་རྫོ་རྒྱགས་ལྷག་དང་རི་དྲགས་མོགས་ཀྱི་སོག་པ་སྟེ་དལུང་པའི་ཏུས་པ་དང་ཚིབ་ཏུས་
རྒྱལ་གྱེད་ཀྱི་ཏུས་པ་ལེབ་མོའི་ངོས་སུ་ཡི་གེ་མཐོ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། འདི་རིགས་ནི་ཏུས་རབས་བརྒྱད་པར་
བོད་ཀྱིས་བརྒྱད་བའི་ལེ་ལུལ་སྟེ་ད་ཉྱའི་ཤར་ཏུར་གི་སི་ཉན་ལུལ་དང་མདོ་སྐད་ཤར་རྒྱུད་ཀྱི་ཏུར་ལམ་བཅས་
ནས་ཐོན་ཡོད་དོ།
4. ཤོག་དྲིལ་ནི་ཤོག་བྱ་སྲིད་ལ་རིང་ཞིང་ཞིང་རྒྱང་བའི་རིགས་ཀྱི་ངོས་སུ་ཡི་གེ་བྲིས་ཡོད་པ་ལ་ཤོག་བྱ་དེ་གོང་
འོག་གང་ཏུང་ནས་བྲིལ་ཞིང་རིལ་པོར་བཞོས་བའི་རིགས་ཤིག་སྟེ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་གསུམ་ཀྱི་རིགས་ལ་སྟེ་
རིང་དང་། ཤོག་དྲིལ་དེ་བ་གཞུགས་བཅས་གསུམ་དུ་སྟེ་བའི་ཁོད་ཀྱི་ཤོག་དྲིལ་ཞེས་པ་དེ་དང་དོན་གཅིག་ཡིན་ནོ།

བདེན་དོན་འཚོལ་ཐབས་དང་བདེན་དོན་ལ་གདེང་འཚོག་བྱེད་ཚུལ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་
 ལྟ་བུའི་རིགས་ལམ་དེ་ལ་རྒྱས་མེད་པའི་རྒྱུན་གྱིས་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་བརྟན་པ་དང་བརྟུང་
 པར་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འཁོད་པའི་དག་རྒྱུན་དང་རྒྱ་རྒྱལ་ཚོམ་རིགས་ཁ་ཤས་ཡོད་པ་དག་ཀྱང་ལོ་
 རྒྱས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱ་ཆར་དོས་འཛིན་གྱིས་ལོ་རྒྱས་རང་ཏུ་རྟམ་པ་དང་། ཡང་ཞིང་ནི་ཡིག་རྩོན་ལོ་རྒྱས་
 དང་ཡིག་ཐོག་ལོ་རྒྱས་ཀྱི་ས་མཚམས་ལ་དོས་འཛིན་ཁ་གསལ་མེད་པ། དེ་བཞིན་བོད་བཅོན་
 སོའི་སྐབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱས་རྒྱ་རྒྱ་ཆར་མཚོན་ན་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་གི་རྗེས་སུ་བྱུང་བའི་
 ལོ་རྒྱས་རྒྱ་རྒྱ་ཆར་དང་བཅོན་སོའི་སྐབས་རང་གི་རྒྱ་རྒྱའི་གལ་གནད་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཁ་གསལ་མེད་
 པ་ལོགས་དང་། ཡིག་ཐོག་གི་རྒྱ་རྒྱ་ཆར་དང་ལོ་དེ་ལ་ཡང་དུས་སྤྱིའི་ཁྱད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་
 མ་ཟད། ཁྱད་པར་དེ་དང་འབྲེལ་ནས་སྐབས་དེའི་ལོ་རྒྱས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་གལ་ཆེན་མང་པོ་
 ཞིག་གི་ཡུལ་དུས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དགར་ཐུབ་པ་ལ་ལུས་པ་ཐོན་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད། འདིར་བོད་
 བཅོན་སོའི་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་རྒྱའི་སྤྱིའི་དུས་མཚམས་འབྱེད་པ་ལ། ལོར་ཏུ་བཤད་པ་
 ལྟར་ན་མ་པ་དང་དུས་ཚོགས་ཀྱི་ཆ་གསལ་ཁྱད་ཅན་གྱི་ཅོང་ཡིག་དང་རྗོ་རིང་གི་དུས་ཚོགས་
 དང་། བར་དོན་གྱི་ཆ་ནས་རྒྱ་རྒྱའི་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་དུས་དང་ཁྲམ་གྱིང་ལས་བསྟན་པའི་དུས་
 ཚོགས་བཅས་གཉིས་སུ་སྤྱི་ནས་བཤད་ན།

དང་པོ། བཅོན་སོའི་དུས་རབས།

ལོ་དང་བཅོན་སོའི་དུས་སྐབས་ནི་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་བརྟན་པར་བོད་རྒྱལ་སྤོང་བཅོན་
 སྐམ་སོས་བོད་ཁམས་གཅིག་གྱུར་གྱིས་རྒྱ་སྤྱིའི་མཚན་པ་ནས་བཟུང་། མཐའ་ཁུལ་གྱི་རྒྱལ་
 སྤན་ཁག་དབང་ཏུ་བརྟམས་གིང་། ལོ་དང་ཆེན་སོའི་སྤྱིའི་དོན་གྱི་རྩོམ་གཞི་དངོས་སུ་བཅུགས་པ་
 བས་རྒྱལ་རབས་སྤྱི་མ་དག་རིམ་པར་བརྟུང་ནས། མཐར་ལྷ་སྤྱས་དར་མའི་སྐབས་སྤྱི་དབྱིག་
 པའི་བར་ཏེ། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༠ ཅམ་ནས་ ༡༧༥༩ བར་ལ་དོས་འཛིན་བྱ་ཚོགས་པ་དང་། དུས་ཡུན་དེའི་
 རིང་ལ་བོད་བཅོན་སོའི་ནང་སྤྱིའི་བརྟན་ལྷིང་དང་སྤྱི་ཚོགས་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུན་ཡོངས་

ལུ་འཛོམས་པ་དང་། སྲིད་བྱས་ཀྱི་རྒྱ་ཆེས་ཆེར་བསྐྱེད་ནས། ལྷ་རྗེས་ལྷ་ཤར་ཚོགས་ལྷ་ཡོང་།
 ཤམ་ལ་རྒྱུད་ཡན་ཆད་ཀྱི་མ་རུབ་ཀྱི་མཁར་རྣོང་བཙུང་དང་། ལྷོ་རུབ་ཚོགས་ནས་པལ་
 ཡུལ་ཡང་ཡོད་ཀྱི་འབངས་ལྷ་བྱས་ནས་ཡོད་པ་དང་། ལུབ་རྣོངས་ལྷ་ཨན་ཞི་ལྷ་བཞི་གཙོས་
 ལ་ལྷུལ་དག་པལ་ནས་བཙན་པོའི་སྲིད་དབང་དེ་ཉིད་མདོ་དབུས་མཐོ་རྒྱུང་ལས་ཡོངས་ལྷ་
 བཀལ་ཞིང་། རེ་ཞིག་ཨེ་ཤི་ཡ་ཤར་ཚོགས་ཀྱི་རྟོབས་ལྷ་རྒྱལ་ཁབ་དུ་གྱུར་བ་ལྟེ། ལུབ་ཚོགས་
 ལྷ་རྟལ་གཟིག་གི་རྟོབས་ལྷལ་ལ་ལོ་ཡ་བྱས་པ་དང་། ཤར་ཀྱི་ཚོགས་ནས་ཐང་གི་རོ་ཡ་བྱས་
 ལས་ཡོད་པ་ལ། ལྷལ་ལས་དེའི་སྲིད་འཕྱོར་རིགས་གསུམ་ལྟེ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་རྟོབས་ལྷལ་དང་།
 དབང་ཐང་གི་ལྷལ་རྒྱ། དམག་སྲིད་ཀྱི་སྤྱི་གཞི་ལོགས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པ་
 དང་། ལྷི་ཚོགས་དཔལ་འཕྱོར་ཀྱི་གྲུབ་རྒྱུ་དང་དཔལ་འཕྱོར་རྣོང་ལས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལོགས་
 ཅི་ལྟར་གྲུབ་ཡོད་པ། དེ་བཞིན་ཚོས་ལྷལ་རིག་གནས་དང་སྤྱིའི་རིག་གནས་ནང་འདྲེན་ཀྱི་
 ལྷལ་པ་དང་གནས་སྟངས་ལོགས་མཐོ་པའི་ཚད་དུ་སྤྱོད་ཡོད་པས་ན། ལྷལ་ལས་དེའི་ལྷལ་པ་
 དང་གནས་སྟངས་ལོགས་ཀྱི་ཡོད་ཁམས་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་འདིའི་འགོ་ལྷལ་དང་ཐང་གཞིར་
 ལྷུར་ཡོད་པ་ལ། ཐང་གཞི་དེའི་གྲུབ་རྒྱུ་དང་འབྲུང་ལྷལ་ལ་རྒྱས་ལོན་བྱེད་རྒྱ་ནི་དེ་རྗེས་
 ཀྱི་འབྲུར་བ་ཀྱུན་ལ་རྒྱས་ལོན་བྱེད་པ་དང་། ད་ལྟའི་གནས་པལས་སྤྱི་ལ་རྒྱས་ལོན་དང་འབྲེལ་
 བཤད་བྱེད་པར་ཚད་གཞི་ངེས་ཅན་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཆགས་ཡོད་པས། དེ་དག་ལ་སློབ་སྦྱོང་དང་
 ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པར་ལྷལ་ལས་དེའི་རྒྱ་ཆ་ནི་གལ་གནད་དང་པོར་ལྷུར་ཡོད་པ་དང་། དེ་དང་དུས་
 འབྲེལ་ཀྱི་འབངས་ཀྱི་ལོག་དང་སིལ་བུའི་རྟོན་ཀྱི་བྱུང་བ་དག་ཀྱང་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ལ་རྒྱས་
 ཆེ་བའི་དུས་ཚོགས་ལྷ་གཏོགས་པ་ཡིན་པས་དེ་ལ་ཡང་དོ་སྣང་དང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱ་གལ་ཆེ།

5. མ་རྒྱའི་རུབ་རྒྱུད་ཀྱི་མདོ་དབུས་མཐོ་རྒྱུང་དང་ལོག་པོའི་མཐོ་རྒྱུང་གི་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱ་ནག་ནས་དཀྱིལ་ཤར་དུ་
 བརྒྱལ་བའི་བདེ་ལམ་ལྷལ།
 6. དེང་གི་དབང་དུ་བྱས་ན་ཁེར་གཏེ་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་(Kyrgyz Republic, 吉尔吉斯共和国) ཀྱི་ཐ་ཀ་འོག་
 (Takanok) ཅེས་པའི་ལུལ་དུ་འདོད།

གཉིས་པ། བོད་བཙན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་རྣམ་པ་དང་རྒྱལ་ཆོགས་མཚོན་ཆེ་བའི་རྒྱ་ཆ།

བོད་བཙན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་རྣམ་པ་དང་རྒྱལ་ཆོགས་མཚོན་ཆེ་བའི་རྒྱ་ཆའི་རིགས་ཏེ།
ཚང་ཡིག་དང་རྩོམ་མི་ཡི་གེ་མཚོན་ན། དེ་སྤེལ་གསལ་བྱུང་བའི་ཚང་ཡིག་བཞི་དང་ཡི་
གེ་ཅན་གྱི་རྩོམ་མིར་ཉེར་གཅིག་ཡོད་པ་ལས་སྤེལ་གསལ་བྱུང་བའི་ཚང་ཡིག་ཡིན་ཞིང་། ཚང་ཡིག་ལས་
ཆེས་སྤེལ་གསལ་བྱུང་བའི་མཚོན་ཆེ་བའི་རྒྱ་ཆ་དང་དགའ་ལྡན་བྱིན་ཆེན་སྲིད་གི་ཚང་
ཡིག་དེ་ཡིན་པར་རོས་འཛིན་བྱེད། ཚང་ཡིག་དེ་ནི་དེ་སྤེལ་ཡོངས་གྲགས་ལ་སྤེལ་གསལ་བྱུང་
འཛིན་བྱས་པའི་བསམ་ཡས་དགེ་རྒྱལ་གཞུག་ལག་ཁང་གི་ཚང་རྒྱལ་ལས་ཀྱང་སྤེལ་བས་ན། དེ་
སྤེལ་གསལ་བྱུང་བའི་ཚང་རྒྱལ་ཡི་གེ་ཅན་ལས་ཆེས་སྤེལ་གསལ་བྱུང་བའི་ཡིན་པར་རོས་འཛིན་བྱེད་
ཅིང་། ཚང་རྒྱལ་དེའི་རྒྱ་ཆི་ཁོ་ཟེངས་འདྲེས་མས་གྲུབ་ཅིང་པད་འདབ་རྒྱག་ཅན་དུ་བཞེངས་
ཡོད་པ་དང་། པད་ལྷེ་རེ་རེའི་ཚོགས་སྤྱོད་མཁོའི་རི་མོ་རེ་རེ་དང་རྒྱལ་བུའི་ཁ་བྱང་གི་གོང་དུ་
སྤྲིན་རིས་རྒྱག་བཞོན་འདུག་ལ། ཁ་བྱང་གི་ཡི་གེ་ནི་བཙན་པོའི་རྒྱལ་གྱི་འབྲི་རྒྱུ་ཅན་གྱི་བོད་
ཡིག་དུ་ཅན་ཆོག་གིས་བར་མ་ཚོད་པར་གཡོན་ནས་གཡས་སུ་བྲིས་ཡོད་པ་དང་། འབྲི་
མཁན་གྱི་མིང་གི་ཡིག་འབྲུ་གཉིས་མི་གསལ་བ་ལས་གཞན་ཡི་གེ་རེ་རེ་རོས་འཛིན་བྱུང་བ་
གཤམ་གསལ་ལྟར།

“བོད་ཀྱི་ལྷ་བཙན་པོའི་ཕྱི་གཞུག་བཙན་མཆོད་ཀྱི་སྐོར་དུ་བསྐྱོད་ཆེ་ཞེས་ལྟོས་ཀྱི་ལྷ་བཙན་པོ་
དཀྱིས་ཆགས་མོང་དགའ་ལྡན་བྱིན་ཆེན་གཞུག་ལག་ཁང་གི་རྒྱན་དུ་རྒྱུ་ལེ་ཅིག་ལས་བའི་ཡོན་ཀྱིས་ཡོན་བ་
དག་དང་མེ་མས་ཅམིས་ཅད་བྲམ་སྟེ་དད་བྱང་ཅུ་བའི་རྒྱུ་ལས་པར་སྐོར་ཏེ། རྒྱུ་ལས་འདི་ལྟ་གསལ་གོང་++གིས་ཡི་
གེའི་སྟེང་གསྐོར་ཚོས་ཤིན་ཀྱིས་རྒྱག་སོ་ཞེས་གསལ་བ་ལས། བཙན་པོ་འདི་ནི་ཡབ་འདུས་སྐོང་

7. པ་སངས་དབང་འདུས་ལ་བཙན་འདྲི། <<བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་རྩོམ་སྐོར་>> བོད་སྡེངས་སྐོར་གྱི་ཆེན་
མོའི་རིག་གཞུང་རྒྱལ་དེབ། ༢༠༠༧ ལོའི་རྒྱལ་དེབ་གསུམ་པ།
8. ལྷ་མཚོག་རྒྱལ། <<བཙན་པོའི་ཕྱི་གཞུག་བཙན་སྐབས་ཀྱི་ཆགས་མོང་དགའ་ལྡན་བྱིན་ཆེན་གཞུག་ལག་ཁང་
གི་རྒྱལ་བུའི་ཁ་བྱང་ལ་དབྱད་པ་>> བོད་སྡེངས་ཞིབ་འཇུག་༢༠༡༡ ལོའི་རྒྱལ་དེབ་དང་པོ་ཤོག་ངོས་ ༡ ག་གསལ།

མང་པོ་རྗེ་དང་ཡུམ་མཆིམས་པཟའ་བཙུན་མོ་རྟོག་གི་སྲས་སུ་འབྲུག་གི་ལོ་རྒྱུ་སྤྱི་ལོ་ ༡༠༩
 ལོར་འབྲུངས་ཤིང་། ༡༥༩ ལྷོ་ལོ་ལ་རྫོན་ཆེན་འབལ་རྫོང་ཙམ་དང་ལང་ལྷུས་ཟློགས་གཉིས་
 རྫོང་པ་རིང་ནས་བཀོད་སྟངས་ཤིང་གི་ཙོང་ཡིག་ལས་མཚེད་(མཚེད) ཅེས་པ་ནི་གཙུག་རྟུ་བལ་པོ་
 ཉ་དང་གཙུག་ཁྱི་རྩེ་གཙུག་བཙུན་སྤྱི་མཚེད་གཉིས་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་ཞིང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༠༩ ལོར་
 ཡལ་འབྲུག་སྤོང་འཇང་ཡུལ་ནས་འདས་པ་དང་རྟུ་བལ་པོས་རུས་ཡུན་གྲུང་རྒྱུ་རིང་ཆབ་
 སྤིང་བཟུང་ཞིང་ལོ་གཅིག་ཙམ་ནས་ཁྱི་ལས་པབས་པའི་རྩལ་རུབ་ཉོང་ཡིག་རྩིང་། ཉུ་གསལ་
 བ་རྟུར་བྱས་ན། ཙོང་ཡིག་འདི་འགྲི་བའི་རུས་ཚོད་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༠༩ ལོར་ ༡༡༩ ཙམ་ལ་ཡིན་པར་
 ཚོད་དཔག་བྱེད་བཞིན་པ་དོན་ལ་གནས་པར་སེམས། དེ་རྟུར་ན་ཡི་གེ་འདི་ནི་བཙུན་པོ་སྤོང་
 བཙུན་སྤྱི་འདས་ནས་ལོ་རྒྱུག་རུ་ཙམ་གྱི་རྗེས་སུ་གྲིས་པའི་ཡིག་གཟུགས་ཡིན་དགོས་པ་
 དང་། བོད་བཙུན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆ་ལས་ཡིག་གཟུགས་ཆེས་སྤོས་ཀྱང་འདི་ལ་
 རོས་འཛིན་བྱེད་དགོས་ཤིང་། ཡི་གེའི་ཁྱད་པར་གཙོ་བོ་ཞིག་ནི་ཆོག་གིས་བར་ཚོད་མེད་པ་
 དེ་རེད།

རྗེ་རིང་ལ་མཚོན་ན་དེ་སྤྱི་ལོ་ལོ་རྒྱུང་པའི་རྗེ་རིང་སྤོས་དེ་རྟུ་བལ་པོ་ཞེས་པའི་རྗེ་རིང་། དེ་
 ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༤༩ ལོར་རྫོན་རྟུག་སྤྱི་མོགས་ཀྱིས་རྒྱ་ཡུལ་རུ་དཔུང་ཆེན་དྲངས་ཤིང་
 མང་གི་རྒྱལ་ས་ཁྱད་ཨན་ཁྱད་པའི་བྱས་རྗེས་མཚོན་པའི་རྗེ་རིང་ཡིན་པ་དང་། འདི་རུས་
 མེས་སྤོང་བཙུན་འདས་ནས་ལོ་བརྒྱ་དང་བཅུ་བཞི་སོང་ཡོད། དེ་ནས་རིམ་པར་རྗེ་རིང་ཁ་
 ཤས་གྲུང་ཡོད་པ་ལ། རྗེ་རིང་དེ་དག་ནི་ལོ་རྒྱུང་སྤྱི་ལོ་རིང་ཆར་རྒྱུང་ཁྱོད་འབྲུང་བ་མེད་

9. དབང་རྒྱལ་དང་བསོད་ནམས་རྒྱུད་གཉིས་ཀྱིས་ཚོམ་རྒྱིག་བྱས། <<རུབ་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་བོད་ཀྱི་གནའ་
 ཡིག་ཚོགས་བརྒྱགས།>> ཟུང་ཉེ་གནའ་དཔེ་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༢ ལོ།
 10. མང་པོ་དང་རྗེ་ཙམ་གཉིས་ཀྱིས་ཚོམ་རྒྱིག་བྱས། <<རུབ་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་བོད་ཀྱི་གནའ་ཡིག་ཞིབ་
 དཔུང་ཚོགས་བརྒྱགས།>> ཟུང་ཉེ་གནའ་དཔེ་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༢ ལོ། ཐོག་གངས་། ༩ བ་གསལ།
 11. ཆབ་འགག་རྟེན་མགོན། <<བོད་ཀྱི་རྗེ་རིང་ཞིབ་འཇུག་>> བོད་རྫོངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༡༢ ལོ།

པར་གནས་ཡོད་པ་ལ། བཅོམ་པོའི་སྐབས་ཀྱི་རྗེ་རིང་ལས་འཕྲི་ཤོས་ནི་དེ་ནས་ལོ་ངོ་རྒྱལ་ཅུ་
འཁོར་བའི་སྤེལ་ ༡༩༩ ལོར་པོད་བཅོམ་པོའི་སྐབས་ཀྱི་རྗེ་རིང་ལས་ནང་དོན་རྒྱས་ཤོས་དང་དཔོན་
ཞང་རྗེ་རིང་བཞེངས་པ་དང་། དེར་པོད་བཅོམ་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ཆེ་བ་དང་། བཅོམ་པོའི་
རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆེ་བ། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་ཐང་གི་རྒྱལ་རབས་དང་པོད་བཅོམ་པོའི་རྒྱལ་རབས་
བར་ཀྱི་འགལ་འབྲེལ་གྱི་གནད་དོན་དང་། ཐང་ལ་ཐར་རྒྱ་རྒྱལ་ན་རྒྱུད་པ་དང་པོད་པོད་
ཡུལ་ན་རྒྱུད་པའི་ཐ་ཚོགས་དང་བཅས་ཐང་པོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་གལ་གནད་ཁ་གསལ་རང་བཤོད་
འདུག་པས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རིག་ཐང་དེ་བས་ཆེ་བ་སྟེ་གལ་དཤོས། དེ་ལྟར་ན་པོད་བཅོམ་པོའི་
སྐབས་ཀྱི་ཡིག་གཞུགས་དང་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆ་རང་རྒྱ་གསལ་བའི་དུས་ཚོགས་ནི་ ༡།༠ ཅམ་
ནས་ ༡༩༩ བར་ཡིན་ལ་མི་ལོ་བརྒྱ་དང་བཅུ་གསུམ་ཅམ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཚོགས་པར་སྟེ།

གསུམ་པ། ནང་དོན་དང་ཡུངས་འབྲེལ་མཚོན་ཆེ་བའི་རྒྱ་ཆ།

ནང་དོན་དང་ཡུངས་འབྲེལ་མཚོན་ཆེ་བའི་རྒྱ་ཆ་ནི་ཐོང་རྒྱ་བཤད་པ་ལྟར། ཏུབ་ཉོང་
ཚོགས་ནས་རྟེན་པའི་ཕོག་རྒྱུ་དང་ཁྲམ་ཤིང་གི་རིགས་ཡིན་ཞིང་། ཁྲམ་ཤིང་ནི་རྒྱས་ནས་
ཞིག་ནས་རྒྱུད་པའི་གསལ་ཁ་མེད་ན་ཡང་ལག་སོན་བྱུང་བར་གཞིགས་ན་རྒྱས་རབས་བརྒྱད་
པའི་རྒྱད་ཅམ་གྱི་ལྷལ་དངོས་ནས་སོན་པ་གཙའ་ཆེ་བ་དང་། ཕོག་རྒྱུ་རྒྱ་ཆ་ནས་གསལ་བའི་
ཁྲམ་ཤིང་དང་འབྲེལ་བའི་ནང་དོན་ལྟར་ན། ལྷི་མོ་ ༡༤༤ ལོར་བཅོམ་པོའི་བཀའ་འབྲེལ་ལྟར་
རྒྱ་བྱེད་རྒྱ་ཁྲམ་ཤིང་རྒྱ་ལི་ལེ་འཕྲི་བ་དེ་ཕོག་སོག་རྒྱ་འཕྲི་བར་འབྱུང་བ་བཟང་ཡོད་པ་གསལ་
ཞིང་། ཁྲམ་ཤིང་ལ་ཡང་ཁྲམ་རྒྱུ་དང་ཁྲམ་དམར་ཞེས་ཤིང་གི་ཁ་དོག་གིས་རིགས་དབྱེ་བྱས་
ཡོད་པ་གསལ། ཁྲམ་ཤིང་རྒྱ་འབོད་པའི་ལི་ལེའི་ནང་དོན་ཕལ་ཆེ་བ་ནི་དམག་གིས་དང་། གན་
ཡིག་ བར་སྲིའི་རྣམ་རྒྱས་ཀྱི་སོ་ཡིག་ཚོགས་ཡོད་པ་གསལ། དེ་དང་ཅུང་མི་འདྲ་བའི་ཡིག་
གདན་གཞན་ཞིག་ནི་ལྷལ་དང་རི་རྒྱགས་ཀྱི་སོག་རྒྱས་ལ་བྲིས་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡང་ལག་
སོན་བྱུང་བའི་རྒྱ་ཆ་ལྟར་ན། ཕལ་ཆེར་རྒྱས་རབས་བརྒྱད་པའི་རྒྱད་ཀྱི་ལྷལ་དངོས་ནས་སོན་

པའི་རིགས་ཡིན་ལ། རང་དོན་པལ་ཆེ་བ་མོ་ཡིག་གི་རིགས་སུ་གཏོགས། དེ་སྐུ་ལག་སོན་བྱུང་།
 པའི་རྒྱ་ཆ་ལས་འཕོར་ཆེ་ཞིང་རང་དོན་སྤུན་སྤུམ་ཚོགས་པ་ལེགས་ཤོས་ནི་ཤོག་དྲིལ་གྱི་
 རིགས་ཡིན་པ་དང་། ཤོག་དྲིལ་རིགས་མང་ཆེ་བ་ནི་དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་སྤྱད་ཅམ་ནས་
 དུས་རབས་བརྒྱ་གཅིག་པའི་འགོ་ཅམ་བར་གྱི་ཤུལ་དངོས་ནས་སོན་པའི་རིགས་རེད། ཤོག་
 དྲིལ་རིགས་སོན་འཕོར་ཆེ་ཤོས་ནི་དུན་ཉོང་ནས་སོན་པའི་གཏེར་ཡིག་གམ་དུན་ཉོང་ཤོག་
 དྲིལ་གྱི་རིགས་ཡིན་ཞིང་། དུན་ཉོང་ནས་སོན་པའི་ཡིག་རིགས་ལ་ལེགས་སྦྱར་དང་། རྒྱའི་ཡི་
 གོ། ཟིར་ཁེའི་ཡི་གོ། ཉེ་ཞིང་འུའི་ཡི་གོ། བོད་ཡིག་སོགས་ཡིག་རིགས་མང་པོ་ཡོད་པ་ལས་བོད་
 ཡིག་དང་རྒྱ་ཡིག་གཉིས་ནི་སོན་འཕོར་ཆེ་ཞིང་ཤོག་དྲིལ་གྱི་གྲངས་ཚད་ཆེས་མང་ཤོས་ཡིན་
 པར་སྔོན་མེད་དང་། ད་ལྟ་སྐྱ་རབ་སི་དང་། དབྱིན་ཡུལ། རྒྱ་གར། ཉི་ཉོང་། ཉོང་ཀྲང་། སེ་མམ།
 རྟེན་མག། ལྷ་ཏུ་སྤུ། རྒྱ་ནག་བཅས་གཙོས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོའི་དཔེ་མཛོད་དང་འབྲེམས་
 ཉོན་ཁང་ཁག་དུ་ཉར་ཚགས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེ་སྐུ་དུན་ཉོང་ནས་སོན་པའི་བོད་ཡིག་
 ཤོག་དྲིལ་གྱི་གྲངས་འཕོར་ལ་ངེས་བརྟན་ཞིག་མེད་ན་ཡང་། རྒྱ་རིགས་མཁས་པའི་སྔོན་ཡིག་
 དུ་གསལ་བ་ལྟར་ན། རྒྱ་སྤྱིར་དུ་ཉར་ཚགས་བྱས་ཤིང་དཀར་ཆག་བརྒྱུགས་ཟིན་པའི་བོད་
 ཡིག་ཤོག་དྲིལ་ཨང་རྟགས་བཀོད་ཟིན་པ་ ༤༧༦༧ ཅམ་¹²ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་ནག་དུ་ཉར་ཚགས་
 བྱས་པའི་བོད་ཀྱི་དུན་ཉོང་ཤོག་དྲིལ་གྱི་གྲངས་འཕོར་ལ་ཡང་ཨང་རྟགས་བཀོད་ཟིན་པའི་
 ཤོག་དྲིལ་གྲངས་ ༣༤༣༧ དང་ཤོག་གྲངས་ ༣༡༤༤ ཅམ་ཡོད་པར་བཤད་མོད། ཨང་གྲངས་འདི་
 ལ་དོགས་སྐྱོང་དང་སྔོན་གཞི་ཡང་ཡོད་པ་ཞིག་རེད། དེ་ལྟ་སྤྱིར་སོན་འཕོར་ཆེ་བའི་ཤོག་དྲིལ་
 དེ་དག་གི་རང་དོན་གྱི་ཆ་ནས་སྤྱི་དོན་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱ་ཆར་བཅོན་པོའི་ལོ་རྒྱུས་
 དོན་ཆེན་གནད་བརྟུན་¹³ཞེས་ཁ་བྱང་ཅན་དང་། ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་སྐོར་ནས་ཚོ་དཔག་དུ་བྱེད་
 པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་དང་འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་དུ་བྱིན་པའི་སྤྱིར་པོ་

12. 荣兴江：《海外敦煌吐蕃文献知见》【M】，江西人民出版社，1996年。

13. P.T. 1287

མོགས།¹⁴ བྱིས་ལྷན་གྱི་སྐོར་ནས་ཀྱི་ར་བྱེད་སྐབས་ལག་ཤོར་ནས་བསང་མས་ལྱུང་རིགས་
 གྱི་བྱིས་མ་¹⁵ དང་ཀྱི་བད་ནས་མི་ལ་གཞོན་རྒྱུན་བཟོས་པར་བྱིས་གཙོད་¹⁶སྐོར། དེ་བཞིན་
 བརྒྱས་པ་འང་ལ་གྱི་བྱིས་སྐོར་¹⁷སྐོར་སོགས། ལོ་ཚུའི་སྐོར་ནས་ཚོས་གྱི་མ་སྟེད་རྒྱ་བོད་ཤན་
 རྒྱར་¹⁸སོགས་རྒྱ་བོད་ཤན་རྒྱར་མ་དང་ཕྱ་ལྱར་སྐད་གྱི་ཚོས་གཞུང་བོད་སྐད་གྱི་རྒྱ་འབྱུར་ལ།¹⁹
 ལེགས་རྒྱར་ཚོས་ཚོག་བོད་འབྱུར་ལ་རྒྱ་རྒྱར་བམ་གཉིས་²⁰སོགས། གསོ་རིགས་གྱི་སྐོར་ནས་མི་
 ལྷན་གྱི་གསང་མིག་གི་དཔེ་རིས་དང་ན་ལྷན་གྱི་ནད་བཙོས་ཐབས་གྱི་ཡིག་ཚགས། དེ་ལས་
 ལྱང་མེ་བཙའི་བཙོས་ཐབས་དང་ཁྲག་གཏར་བའི་བཙོས་ཐབས་ནི་བོད་གྱི་གསོ་རིགས་རྒྱན་
 གཞུང་དུ་གནའ་སྐོར་མོ་ནས་ལག་ལེན་གྱི་སྐོར་རྒྱན་ལག་རྩལ་གཟེངས་སུ་ཐོན་པའི་རིགས་
 སུ་གཏོགས་པའི་སྐོར་རྒྱན་རམས་པ་བྱམས་པ་འཕྲིན་ལས་ལགས་གྱིས་གསུངས་པ་ལྟར་
²¹དང་། ཚེས་རིགས་གྱི་སྐོར་ནས་བཙོན་པོ་རྒྱལ་རྒྱོན་གྱི་མཁུར་དང་ལུ་བོས་ལུ་བོར་བཏམས་
 ཤིང་བརྟན་པའི་མདོ་²²སོགས་རེད། གན་རྒྱའི་ཡིག་རིགས་ལ་ཁམ་ཤིང་དང་ཤོག་རྒྱལ་གཉིས་
 སུ་གསལ་ན་ཡང་འཕོར་ཚད་ཆེ་ཤོས་ནི་ཤོག་རྒྱལ་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་དཔེར་ན་ལྷག་གི་

14. P.T 3500-4405

15. P.T. 1071

16. P.T. 1073

17. P.T. 1075

18. P.T. 1257

19. P.T. 1292

20. P.T. 845

21. མཁས་དབང་བྱམས་པ་འཕྲིན་ལས། <<རྒྱན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་བོད་གྱི་གསོ་རིག་ཡིག་ཆ་གདམས་
 བརྒྱགས།>> མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༡༩༩༩ ལོ། ཤོག་གྲངས་ ༥ ན་གསལ།

22. P.T. 1283

ཡོང་ན་ཉེས་པའི་གན་རྒྱ་²³དང་ཁང་ས་ཉེས་པའི་གན་རྒྱ་²⁴སོགས་ལྟ་བུ་ཏུ་ཉོང་ཤོག་རྒྱུ་གི་
 བཤུ་བཤུ་ཅང་རྒྱ་ཆེ་ལ། དེར་ཡིག་འགོད་ཀྱི་རུས་ཚོགས་ས་གནས་ཀྱང་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་
 ཡིན་ན་ཡང་། ཚ་བའི་ཆ་ནས་ཏུ་ཉོང་ས་གནས་རང་དུ་ཉར་ཚགས་བྱས་པའི་གཏེར་ཡིག་
 གི་ཡིག་ཚགས་དེ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༥༤ ལོའི་རྗེས་སུ་ཡིག་ཚོགས་ལ་འགོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ལ། དེ་
 ཡང་བོད་བཅོན་པོའི་དབང་ཤུགས་ཤར་སྤོགས་སུ་རྒྱ་སྐྱེད་ཀྱིས་ཤ་རུའམ་ཏུ་ཉོང་ས་ཁུལ་
 ཡོངས་སུ་དབང་བསྐྱར་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་ཡུལ་དངོས་རང་ནས་ཡིག་འགོད་བྱས་ནས་བྱུང་
 བར་འདོད་ན་ཡང་། དེའི་གོང་དུ་བོད་ལ་ཤོག་ཚོགས་གི་ཡི་གེ་མེད་པར་འདོད་པ་ཡང་མི་རུས་
 ཏེ། རྒྱ་ནག་གི་ཤོག་བཟོའི་ལོ་རྒྱུས་སྣོད་²⁵ཞེས་པར་བོད་ཀྱིས་ ༡༥༠ ལ་ཤོག་སུ་བཟོས་ཞེས་
 གསལ་བ་ལ་དེའི་ཁུངས་གང་ལ་བྱས་མིན་གསལ་ཁ་མེད་ན་ཡང་། ཡིག་འགོད་ཟིན་མོའི་ནང་
 དོན་གྱི་ཆ་ནས་ཚོད་དཔག་བྱས་པ་མིན་ནམ་ལྟོ།

དེ་སྔ་ལག་སོན་བྱུང་བའི་ཤོག་ཚོགས་གི་རྒྱ་ཆ་རྒྱུད་པའི་ཟིན་མོ་གསལ་ཤོས་ནི་རྗེ་ལོ་ལོ་
 རྗེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༤༤ ལོའི་དོན་ཚུན་གནད་བསྐྱེད་སུ་”བཅོན་པོ་སྐུ་ཁུལ་དམར་པོ་ཤོག་མེར་པོ་ལ་
 རྩོས་པར་ལོ་ཚིག་” ཅས་དེ་སྔ་ཤུགས་ཆེ་བ་ཁུལ་ཤིང་ལ་རྒྱུད་བཞེན་པ་ལ། ལོ་དེ་ནས་བཟུང་
 འབྲེལ་གྱིས་ཤོག་མེར་རྒྱུད་ཡོད་པ་གསལ་བ་དང་། དེ་ནས་ལོ་རྒྱུད་བཞེན་བཅུ་ལྷག་གི་རྗེས་སུ་
 བོད་ཀྱིས་ཏུ་ཉོང་ཡོངས་སུ་དབང་བསྐྱར་བ་ནས་ཏུ་ཉོང་ས་ཁུལ་རང་ནས་རྒྱ་ཤོག་དང་
 མི་འདྲ་བའི་ཤོག་སུ་གསར་བཟོ་བྱས་ནས་ད་ལྟ་མཚོང་དུ་ཡོད་པའི་ཏུ་ཉོང་གི་ཡིག་ཚོགས་
 འདི་དག་བྱུང་བར་བཤད་ན་རྒྱུད་འཐད་ཆེ་བར་མཚོང་། ཏུ་ཉོང་ཡིག་ཚོགས་དེ་དག་ཀྱང་
 ས་ཁུལ་དེ་རང་ནས་བྱིས་པ་ཡིན་མིན་གཉིས་ཀ་ཡོད་པ་ནི། ཡིག་ཚོགས་རང་དུ་སོ་བྱང་དང་
 འདུན་ས་ནས་ཤོག་པའི་ཕྱག་རྒྱ་དང་། དམག་སྲིད་ཀྱི་ལས་ཁུངས་ཁག་དང་རིམ་པ་ཁག་གི་

23. P.T. 1297

24. P.T. 1086

25. 杨润平：《中华造纸2000年》【M】，人民教育出版社，1997年，第78页。

དཔོན་རིགས་ཀྱིས་བཏང་བའི་བཀའ་རྒྱ་དང་བརྗེས་པའི་དཔོན་ལྷན་གྱི་འཛིན་ཡིག་དམག་དོན་གཏུག་གཤེར་གྱི་ཞུ་ཡིག་ཁྲལ་དོན་གྱི་
 ཚིག་ཀྱི་དཔོན་རིགས་བར་གྱི་རྒྱུ་ལོག་དང་དགོན་སྡེའི་ལྷ་རིས་ཀྱི་ཚོ་ཡིག་སོགས་གངས་
 ལྷ་མང་ཞིང་། ཡིག་ཚགས་ཁ་ཤས་ནི་སོ་གྲང་ལྷན་དཀར་དང་འདུན་ས་ལོང་ཅུ་མིག་ཅུ་
 མཁར་བཅོན་སོགས་ནས་བྱིས་པ་ཡིན་པས་འབྲི་ཡུལ་ཏུ་ཉོང་རང་ཏུ་མ་དེས་ཤིང་། ཡིག་
 ཚགས་མང་སོ་ཞིག་ལ་འབྲི་མཁན་རང་གི་ཚུག་རྒྱས་བཏབ་ཡོད་པ་ནི་སོག་མའི་ཡིག་ཚགས་
 རང་ཡིན་པར་ཁ་ཚོན་བཅད་ཚོག་པར་ངོས་འཛིན། ཡང་ཡིག་ཚགས་ཁ་ཤས་ནི་མ་ཡིག་གང་
 ཞིག་གི་སུ་ཡིག་གསལ་བཤུས་ཡིག་རང་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཚོག་པ་ནི་དཔེར་ན། གཅིགས་ཀྱི་ཡི་
 གེ་གལ་ཆེད་རིགས་དབུས་སུ་བྱིས་པའི་མ་ཡིག་གཅིག་རང་གི་ངོ་བཤུས་ཏུ་མ་སྟོགས་མཐའ་
 ཁག་ཏུ་ཉར་ཚགས་བྱེད་པའི་ལུགས་སྟོལ་ཡོད་པ་སྟེ་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་²⁶དག་ནས་ཤེས་ཐུབ་ལ། དེ་
 ལྟ་བུའི་ཡིག་ཚགས་རིགས་ཀྱི་མ་ཡིག་དང་བུ་ཡིག་གང་ཏུ་དམངས་ཁྲོད་ཏུ་འབྱུང་བ་ལས་
 ཏུས་རབས་བཅུ་གཅིག་གི་རྗེས་སུ་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆ་དག་ལ་ལུགས་སྟེན་སྐབས་པར་
 རོས་འཛིན་བྱེད། ཏུན་ཉོང་ཡིག་ཚང་ལས་ལོ་རྒྱུས་འཁོད་སྤྱོད་ཤོས་ནི་བཅོན་སོ་གྲང་བཅོན་
 ལྷ་འདས་པའི་སྟེ་ལོ་²⁷ལྟེ་ ༥༥༠ ལོར་ཁེལ་བ་དང་། དེ་ནས་ཡར་ལ་ཏུས་ཚོགས་རེ་གཉིས་ཤིག་
 ལྟེ་དེ་ནས་ལོ་དྲུག་ན་ཞེས་དང་ཡང་དེ་ནས་ལོ་གསུམ་ན་ཞེས་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་ཅམ་
 ལས་ལོ་ཉུགས་བཤོད་མེད་པ་རེད། དེའི་ཤོང་གི་ལོ་རྒྱུས་རྣམས་དག་རྒྱུན་ཅམ་ལས་ལོ་ཏུས་
 རགས་ཚིག་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཅམ་ཡང་མེད་པར་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་རྣམ་པ་རང་ཏུ་བཤད་ཡོད་པ་
 འདིས། ལྷ་མང་དེར་སྟོང་བཅོན་གོང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་འཁོད་བྱས་མེད་པ་ལ་ཚོད་དཔག་བྱེད་
 ཚོག་པ་ཞིག་དང་། དེ་རྗེས་ཀྱི་བཅོན་སོ་རྣམས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཤིན་ཏུ་བསྟུས་པ་ལོ་རྒྱུས་རང་
 འགྲིག་ཅིག་ཡོད་པ་དེར་ཏུན་ཉོང་གི་ལོ་རྒྱུས་དོན་ཆེན་གནད་བསྟུས་ཞེས་དེང་སང་འཁོད་

26. བདེ་རྒྱུད་ཀྱིས་བསྟོན་པའི་《ཐ་བཞེད་》སྟོགས་བསྟོན་པའི་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་།
 27. P.T. 1288

བཞིན་པ་དེ་རེད་ལ། དེ་དག་གི་ནང་དོན་ནི་སྐབས་དེ་རང་ལ་རྒྱ་རིང་རྒྱ་འབྲུག་པའི་ནང་
 དོན་དང་བརྒྱུ་རྩ་ལམ་ཚུ་ལ་ཚུ་བཞག་རྒྱ་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་སྤྱི་རྒྱལ་གྱི་ཟླ་མོ་རྒྱུ་
 བང་ཡིག་དང་ཡང་པལ་ཆེར་མཐུན་པས་པན་ཚུན་ལ་དག་འཁུངས་ལུ་བ་པ་དང་ཁྲུངས་སྤྱི་
 ལུ་བ་པ་ཆགས་ཡོད་པས་ན། བཅོམ་པོའི་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་ཚགས་ཡིན་མིན་ལ་དོགས་པ་དགོས་
 དོན་མི་འདུག་ཤོ། །དེ་ལྟ་ལུ་ལྷན་ཉིད་ཡིག་ཉིད་ལས་ཉིད་མོན་ལུང་བའི་ཡིག་ཚགས་ལ་
 ཚོགས་འབྲུག་པ་འཕྱི་ཤོས་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༠༠༢ ལོར་ཁེལ་²⁸ཡོད་པ་དང་། དེ་ལྟར་ན་རྒྱ་རྩེད་ཡིག་
 ཉིད་གི་ནང་དོན་ལ་འབྲུག་པའི་ལོ་ཚོགས་དེ་སྤྱི་ལོ་ ༤༥༠ ལས་ ༡༠༠༢ བར་གྱི་ལོ་རྩིས་ ༥༥༢ རིང་
 གི་རྒྱུ་ཚོད་ལ་རོས་འཛིན་བྱས་ཚོགས་པ་ཞིག་རེད།

རྒྱ་རྩེད་ཡིག་ཉིད་རང་རྒྱུ་གཅིག་ལ་བྱིས་པ་ཞིག་མིན་པ་དང་རྒྱུ་ལམ་ཞིག་ནས་
 བྱིས་ཡོད་པ་ཡང་མཐུང་གཅིག་རྒྱ་འདི་ནས་འདི་བར་ཞེས་ཁ་ཚོན་བཅད་ནས་བཤད་དཀའ་
 བ་མ་ཟེད། རྒྱ་རྩེད་ས་ཁུལ་རང་རྒྱ་རྒྱུ་ལམ་ཞིག་ནས་ཉར་ཚོགས་བྱས་ཡོད་པ་ཡང་རོས་
 འཛིན་གསལ་པོ་ཞིག་བྱེད་དཀའ་ན་ཡང་། སྤྱི་ལོ་ ༥༥༤ ལོར་བོད་བཅོམ་པོས་ག་རྒྱུའི་མཁར་
 མཐུན་ནས་²⁹རྒྱ་རྩེད་ས་ཁུལ་ལ་ཡོངས་སུ་དབང་བརྒྱུར་བྱས་པ་ནས་རྒྱ་རྩེད་སྤྱི་བའི་
 མོ་མ་གཏད་བར་གྱི་མི་ལོ་ཉིས་བརྒྱ་ཉི་ལྔ་ལྷག་གི་རྒྱུ་ཡུན་རིང་གཅོ་ཆེར་གསོག་ཉར་བྱས་
 པ་ཞིག་ལ་རོས་འཛིན་བྱེད་པ་བཅས་དང་། མདོར་ན། བོད་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལས་བཅོམ་པོའི་
 སྐབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་ཆར་མཚོན་ན་ཡིག་གཞུགས་གང་ཞིག་ཡིག་འཕྲོད་བྱེད་སྲ་ཤོས་གྱི་རྒྱུ་
 མཚམས་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༥༡༠ ཅམ་ནས་རོས་འཛིན་དང་། འཕྱི་ཤོས་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༥༥༣ ལ་རོས་འཛིན་
 བྱེད་ཚོགས་པ་ལ་དེ་ནི་རིག་དངོས་ཀྱི་ཚོགས་རྒྱ་ཡིག་འཕྲོད་བྱས་པའི་རྒྱུ་ཚོགས་དང་ཡིག་ཚོགས་
 རྒྱ་ཆའི་སྤྱི་རྒྱ་དོགས་པའི་དབང་རྒྱ་བྱས་པ་དང་། ཡིག་ཚོགས་རྒྱ་ཆས་བརྒྱན་དོན་གྱི་ལོ་ཚོགས་ཉེ་

28. 郝春文：主编：《敦煌学概论》【M】高等教育出版社，2010年7月，第6版。
 29. ལྷོ་ལ་མ་ཚོ་རིང་། <<རྒྱ་རྩེད་གཉེར་ཡིག་ལས་བྱུང་བའི་སྤྱི་ཚོགས་དཔལ་འབྱོར་སྐོར་གྱི་ཡིག་ཚོགས་དང་
 འཕྲོས་དོན་ལ་དབུང་པ།>> མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༡༤ ལོ་ཤོག་གྲངས། ༤༩ ལྷ་གསལ།

ཤོག་དྲིལ་སོགས་ཀྱི་ནང་དོན་ལ་འཁོད་པའི་ལོ་ཚོགས་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༤༥༠ ལས་ ༡༠༠༢ བར་གྱི་ལོ་
 སྤྱི་ ༣༥༢ རིང་གི་རྒྱ་ཆར་དོས་འཛིན་གྱིས་དུས་ཡུན་དེའི་རིང་གི་རྒྱ་ཆ་གང་ཡིན་པ་རྣམས་
 བེ་བཅན་པོའི་ལོ་རྒྱུས་འཆད་པའི་རྒྱ་ཆ་དང་པོར་དོས་འཛིན་བྱས་པ་ཡིན་ན། ལྷ་སྐས་དར་
 མའི་རྗེས་སུ་ཡང་ལོ་དུས་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་སྤྱི་ཚོགས་དང་གྲིང་དོན་གྱི་བྱུང་བའི་རིགས་ཡིག་
 འགོད་བྱས་རིགས་དུན་ཉོད་སོགས་ཀྱི་ཤོག་དྲིལ་དུ་རྒྱུད་ཡོད་པར་ངེས་པ་དང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༠༠༢
 ལས་ལོ་རྒྱུ་བཅུ་ལྔ་ལོ་སྤྱི་ལོ་ ༡༠༥༢ ལོར་རྒྱ་གར་གྱི་མཁས་པ་ཆེན་པོ་རོ་ལྷེ་ཨ་ཉི་ཤ་
 བོད་ལ་འབྱོར་ཡོད་པ་དང་། ལྷ་བས་དེ་ཅུམ་ནས་བོད་བཅན་པོའི་ལྷ་བས་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་ཆ་
 དེ་རིགས་རིམ་གྱིས་ཉུང་དུ་སྒྱིན་པ་དང་། དགོས་དབང་གིས་འགྲེལ་བཤད་གསར་པ་བྱུང་
 བ་སོགས་རིག་གཞུང་གི་ལམ་སྟོགས་གཞན་ཞིག་ལ་ཁ་སྟོགས་པར་དོས་འཛིན་བྱེད་པ་ནི་ལོ་
 རྒྱུས་ཀྱི་འབྱུང་མཚན་ཤིག་དུ་སྟོན་ཞིང་། སྤྱི་ལོ་ ༤༥༠ ལས་སྤྱི་ལོ་ ༡༠༠༢ བར་གྱི་ཡིག་ཐོག་རྒྱ་
 ཆ་གང་ཡོད་པ་དེའི་གོང་དུ་ད་ལྟ་སྟོན་བཞིན་པའི་བོད་ཡིག་འདིའི་ཡིག་ཐོག་གི་རྒྱ་ཆ་དེ་སྤྱི་
 ཉེད་མོན་བྱུང་རིགས་མེད་པ་ལ་དོས་འཛིན་བྱེད་ཚོག་པ་དང་། དུས་ཚོགས་འདིའི་ནང་རྒྱུད་
 དུ་བྱུང་བའི་རྒྱ་ཆ་ཁག་ན་ཡང་ཡུལ་དུས་ཀྱི་ཆ་གསལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་དངོས་དོན་མཚོན་པའི་རྒྱ་
 ཆའི་རིགས་ཤིག་དང་། ལོ་དུས་གསལ་ཁ་མེད་པར་རྒྱ་རྩལ་རྩལ་རིག་གི་རྣམ་པར་ཡོད་པའི་
 རྒྱ་ཆ་བཅས་རིགས་གཉིས་ཡོད་པས་ན། གང་ཞིག་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་རང་ཡིན་པ་དང་། གང་
 ཞིག་ལྷ་བས་དེར་གཞི་ནས་ཡིག་ཐོག་དུ་འཁོད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་དང་། གང་ཞིག་ལྷ་བས་དེར་
 གསར་ཚོམ་བྱས་པའི་རྒྱ་རྩལ་རྩལ་རིག་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་བཅས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཡང་ངེས་
 དགོས་པ་གལ་ཆེ་བ་བཅས་སོ།།

ལྷ་ས་རྩལ་རྩལ་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

༡ ཆབ་འགལ་ན་མཁྱིན། བོད་ཡིག་རྫོང་འབྲུག་བོད་སྡེ་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ༢༠༡༢ལོ།
 ༢ རྒྱལ་མ་ཚོ་རིང་། <<དུན་ཉོད་གཏེར་ཡིག་ལས་བྱུང་བའི་སྤྱི་ཚོགས་དབུས་འབྱོར་སྐོར་གྱི་ཡིག་ཚགས་

དང་འཕྲོམ་དོན་ལ་དབྱེད་པ།>> མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ༢༠༡༤ ལོ།

༣ དབང་རྒྱལ་དང་བསོད་ནམས་སྐྱིད་གཉིས་ཀྱིས་ཚོམ་སློག་བྱས། <<རྒྱན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་བོད་ཀྱི་གནའ་ཡིག་ཚུགས་བསྐྱིགས།>> ཅང་ཉེ་གནའ་དཔེ་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ༢༠༠༢ ལོ།

༤ བོད་ལྗོངས་ཞིབ་འཇུག་ ༢༠༡༡ ལོའི་དུས་དེབ་དང་པོ། ལྷ་མཚོག་རྒྱལ། <<བཅན་པོ་ཁྱེ་གཙུག་བཅན་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་དགའ་ལྷན་གྱི་ཆེན་གཙུག་ལག་ཁང་གི་དྲིལ་བུའི་ཁ་བྱང་ལ་དབྱེད་པ།>> མོག་གུངས་དང་པོ།

༥ ལང་ཡོ་དང་ཁྲིན་ཅན་གཉིས་ཀྱིས་ཚོམ་སློག་བྱས། <<རྒྱན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་བོད་ཀྱི་གནའ་ཡིག་ཞིབ་དབྱེད་ཚུགས་བསྐྱིགས།>> ཅང་ཉེ་གནའ་དཔེ་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ༢༠༠༢ ལོ།

༦ བདེ་སྐྱིད་ཀྱིས་བསྐྱིགས། 《ཐ་བཞེད་》ཚུགས་བསྐྱིགས། མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

༧ མཁས་དབང་བྲམས་པ་འཕྲིན་ལས། <<རྒྱན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་བོད་ཀྱི་གསོ་རིག་ཡིག་ཆ་གདམས་བསྐྱིགས།>> མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ༡༩༩༩ ལོ།

8. 郝春文，主编：《敦煌学概论》【M】高等教育出版社，2010年7月，第6页。
9. 荣兴江著：《海外敦煌吐蕃文献知见》，【M】江西人民出版社1996年。
10. 杨润平：《中华造纸2000年》，【M】人民教育出版社，1997年。

བྱེ་བྲག་སྐྱེ་བས་རྣམས་བྱུབ་འདོད་ཚུལ་ལ་དབྱེད་པ།

བཟང་གིས་དག་ལེགས།

ལྷ་ཆ་དབུས་པོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་། འདུམ་རམས་སའི་སློབ་གཉེར་བ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། ནང་པ་སངས་རྒྱལ་སའི་བྱུབ་མཐའ་སྐྱེ་བ་རྣམས་ཀྱིས་རྣམས་བཏགས་གཉིས་ཀྱི་འདོད་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་མང་པོ་ཡོད་པ་ལས་འདིར་གཙོ་བོ་རྣམས་བྱུབ་སྐྱོར་ལ་དབྱེད་པ་བྱེ་བྲག་ཀྱི་སྐྱེ་བས་རྣམས་འཛོག་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་རུ་མ་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། གཞི་བྱུབ་ཚད་ཀྱི་ཡོད་པ་ཅམ་ལ་རྣམས་ཡོད་དང་། གུན་རྟོག་གི་ཡོད་པར་བརྒྱུད་ནས་ཡང་དོན་ལ་ཡོད་པ་མིན་པ་ཟླ་གཉིས་ལྟ་བུ་ལ་བཏགས་ཡོད་དུ་འཛོག་ཚུལ་དང་། འདུས་བྱས་ཀྱི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ལ་རྣམས་ཡོད་དང་། འདུས་མ་བྱས་ཀྱི་དངོས་མེད་ཐམས་ཅད་ལ་བཏགས་ཡོད་དུ་གསུངས། དེ་བཞིན་འདུས་མ་བྱས་ཀྱི་ཚོས་རྣམས་ལ་བཏགས་པ་མི་འགྱུར་བའི་རྣམས་ཡོད་དང་། མི་ལྡན་སའི་འདུས་བྱེད་གུན་བཏགས་ཀྱི་ཚོས་རྣམས་ལ་བཏགས་ཡོད་དུ་གསུངས་པ་སོགས་བཤད་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་རུ་མ་ཡོད་ཅིང་། གཞུང་སོ་སོའི་ཐད་རུ་རྣམས་བཏགས་ཞེས་སའི་ཐ་སྐྱོད་བཏགས་པ་དེ་དག་གང་དང་གང་གི་དབང་རུ་བྱས་ནས་བཏགས་པ་ཡིན་མིན་གྱི་དབྱེ་བ་སོ་སོར་འབྱེད་བྱས་ཡོད།

བཏང་ཚད་གཙོ་བོ། གུན་བཏགས། རྣམས་བྱུབ། འདུས་མ་བྱས། དངོས་མེད།

བྱེ་བྲག་སྐྱེ་བས་རྣམས་བྱུབ་འདོད་ཚུལ་ལ་དབྱེད་པ་ལ་གཉིས་ཏེ། སྐྱི་བཤད་དང་སོ་སོར་བཤད་པ། དང་པོ་སྐྱི་བཤད་ནི། ནང་པའི་བྱུབ་མཐའ་སྐྱེ་བ་རྣམས་ལས་བྱེ་བྲག་སྐྱེ་བས་ཚོས་ཐམས་ཅད་རྣམས་ལྟ་བུ་སའི་འདོད་ཅིང་། དེ་ཡང་ཚོས་རྣམས་རང་རང་གི་དོ་བོ་རྣམས་ལྟ་མ་

གྲུབ་ན་འཛོག་མི་ཤེས་པས་ཐམས་ཅད་རྣམས་སྤྱུ་གྲུབ་པར་འདོད་དེ། ཐམས་ཅད་དོན་བྱེད་རྣམས་
 པའི་རྣམས་སྤྱུ་གྲུབ་པར་འདོད་པའི་སྤྱིར། འོན་ཀྱང་མདོ་སྡེ་པ་སོགས་སྤྱུ་གྲུབ་ཐབས་སྣེ་པ་གཞན་རྣམས་
 གྱིས་དོན་བྱེད་རྣམས་པ་ལས་གཞན་པའི་ཚོས་རྣམས་རྣམས་སྤྱུ་གྲུབ་པར་ཁས་ལེན་ལོ། །ཡུགས་འདིར་
 གཞི་དངོས་པོའི་རྣམ་གཞན་བཤད་པ་ལ་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་གཞི་ལྡར་འདུས་པར་འདོད་དེ།
 ལྷན་པ་གཟུགས་ཀྱི་གཞི། གཙོ་པོ་སེམས་ཀྱི་གཞི། འཁོར་སེམས་བྱུང་གི་གཞི། ལྷན་པ་མ་ཡིན་
 པའི་འདུ་བྱེད་ཀྱི་གཞི། འདུས་མ་བྱས་ཀྱི་གཞི་རྣམས་སོ། །གཞི་ལྡར་པོ་དེ་དག་གྱང་དངོས་པོར་
 འདོད་དེ། དོན་བྱེད་རྣམས་པ་དངོས་པོའི་མཚན་ཉིད། དངོས་པོ། ཡོད་པ། ཤེས་བྱ་རྣམས་དོན་
 གཅིག དངོས་པོ་ལ་དབྱེ་ན་གཉིས་ཏེ། རྟག་པའི་དངོས་པོ་དང་མི་རྟག་པའི་དངོས་པོ། རྟག་
 པའི་དངོས་པོ་ནི་རང་སྤེའི་གྲུབ་ཐབས་སྣེ་པ་བཞི་ལས་བྱེ་བྲག་སྣེ་པ་ཁོ་ནས་འདོད་པ་ཞིག་སྟེ།
 དེས་འདུས་མ་བྱས་ཀྱི་ཚོས་རྣམས་རྟག་པའི་དངོས་པོར་འདོད་དེ། དཔེར་ན་འདུས་མ་བྱས་
 ཀྱི་ཚོས་ལ་གསུམ་ཏུ་དབྱེ་བའི་ནམ་མཁའ་ལྟ་བུ་ནི། སྐྱེ་འཇིག་མི་བྱེད་པའི་ཆ་ནས་རྟག་པར་
 འཛོག་པ་དང་། གཟུགས་ཅན་གཞན་སྐྱེ་བའི་ཕོ་འབྱེད་པའི་དོན་བྱེད་རྣམས་པའི་ཆ་ནས་དངོས་
 པོར་འཛོག་ཕོ། མི་རྟག་པའི་དངོས་པོ་ནི་གཟུགས་ཤེས་ལྡན་མིན་འདུ་བྱེད་གསུམ་ཏུ་བཞེད་
 དེ། གཟུགས་གཟུགས་སྤྱུ་བྱང་བའི་མཚན་ཉིད་ཅན་དང་། གསལ་ཞིང་རིག་པ་ཤེས་པའི་མཚན་
 ཉིད་དང་། གཟུགས་ཤེས་གང་བྱང་མ་ཡིན་པའི་འདུས་བྱས་ལྡན་མིན་འདུ་བྱེད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་
 དོ། །དངོས་པོ་ལ་རྣམས་སྤྱུ་གྱིས་བྱུང་ལྱང་རྣམས་ཡོད་ཀྱིས་མ་བྱས་པ་སྟེ། དོན་དམ་བདེན་པ་
 དང་རྣམས་ཡོད་དོན་གཅིག ཀྱན་རྣམས་བདེན་པ་དང་བཏགས་ཡོད་དོན་གཅིག་ཏུ་འདོད་དོ། །

གཉིས་པ་སོ་སོར་བཤད་པ་ལ་ལྟ་སྟེ། རྣམས་བཏགས་ཀྱི་ཐ་སྙད་འཛོག་ཚུལ་དང་། རྣམས་
 བཏགས་ཀྱི་བྱེད་པར། རྣམས་བཏགས་གཉིས་རྣམས་སྤྱུ་ཡོད་མེད་མཚུངས་པ། རྐྱེའི་ཆ་ཤས་གཞན་
 སེལ་ཚུལ་མི་མཚུངས་པ། དོན་དམ་བདེན་པ་རྣམས་སྤྱུ་ཡོད་ཚུལ། དང་པོ་ནི། སྤྱིར་རྣམས་བཏགས་
 འཛོག་ཚུལ་ལ་མི་འདུ་བ་ཏུ་མ་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། གཞི་གྲུབ་ཚད་ཀྱི་ཡོད་པ་ཅམ་ལ་རྣམས་
 ཡོད་དང་། ཀྱན་རྟོག་གིས་ཡོད་པར་བརྒྱུད་ན་ཡང་དོན་ལ་ཡོད་པ་མིན་པ་ཟུ་གཉིས་ལྟ་བུ་

ལ་བཏགས་ཡོད་ཏུ་འཛོག་ཚུལ་དང་། འདུས་བྱས་ཀྱི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་རྣམས་ཡོད་དང་།
 འདུས་མ་བྱས་ཀྱི་དངོས་མེད་ཐམས་ཅད་བཏགས་ཡོད་ཏུ་གསུངས། དེ་བཞིན་འདུས་མ་བྱས་
 ཀྱི་ཚོས་རྣམས་ལ་བརྟན་པ་མི་འགྱུར་བའི་རྣམས་ཡོད་དང་། འདུས་བྱས་རྣམས་ལ་བཏགས་
 ཡོད་ཅེས་པའི་ཐ་སྙད་འཛོག་པ་དང་། གཟུགས་སྐྱ་སོགས་ལ་རྣམས་ཡོད་དང་། མི་ལྡན་པའི་
 འདུ་བྱེད་དང་། ཡོངས་གྲུབ། ཀུན་བཏགས་ཀྱི་ཚོས་རྣམས་ལ་བཏགས་ཡོད་ཏུ་གསུངས་པ་སོགས་
 བཤད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཏུ་མ་ཡོད་པ་རྣམས་ཤེས་དགོས་སོ་སྟེ་པས་དབྱེད་པར་བྱའོ། །འོན་ཀྱང་
 གཞུང་སོ་སོའི་ཐད་ཏུ་རྣམས་བཏགས་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་བཏགས་པ་དེ་དག་གང་དང་གང་གི་
 དབང་ཏུ་བྱས་ནས་ཐ་སྙད་བཏགས་པ་ཡིན་མིན་གྱི་དབྱེ་བ་སོ་སོར་འབྱེད་མ་ཤེས་ན་ནང་
 འགལ་མང་ཏུ་མཚོང་ནས་གཞུང་དོན་དངོས་དང་རྒྱང་རིང་ཏུ་སྦྱིན་ཏེ། སོ་བ་རྣལ་མ་རག་
 པ་ལ་སྦྱོན་ཏུ་འལྱར་བས་དེ་དག་སོ་སོའི་དོན་མི་འདྲ་བ་རྣམས་འབྱེད་དགོས་པ་ཤིན་ཏུ་ནས་
 གལ་ཆེའོ།

གཉིས་པ་བྱེ་བྲག་སྐྱ་བའི་ལུགས་འདིར་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་དང་བཏགས་ཡོད་དོན་
 གཅིག་དོན་དམ་བདེན་པ་དང་རྣམས་ཡོད་དོན་གཅིག་ཏུ་འདོད་དེ། རྫོབ་དཔོན་རྒྱན་རས་
 གཟིགས་བརྒྱུ་ལུགས་ཀྱི་ཤེས་རབ་རྫོན་མ་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ་ལས་བྱེ་བྲག་སྐྱ་བའི་བདེན་
 གཉིས་ཀྱི་རོ་བོ་བཤད་སྐབས། “ཀུན་རྫོབ་ཏུ་ཡོད་པ་ནི་བཏགས་པར་ཡོད་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དོན་
 དམ་པར་ཡོད་པ་ནི་རྣམས་སུ་ཡོད་པ་ཞེས་བྱའོ། །”³⁰ ཞེས་དང་། རྫོབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱི་
 ཚོས་མངོན་པ་མཚོན་རང་འགྲེལ་ལས། “ཚོས་གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་ཚོས་བསལ་ན་རྒྱུ་འོ་སྟོ་
 མི་འདུག་གོ། །དེ་དག་ཁོ་ན་ལ་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་དེའི་མིང་ཏུ་བཏགས་པ་ཡིན།”³¹ ཞེས་དང་། དེའི་
 འོག་ཏུ་འང་། “ཚོས་ཚོས་གཞན་བསལ་ཡང་དེའི་སྟོ་འདུག་པ་དེ་ནི་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་

30. ལྗེ་དགེ་བལྟན། དུ་མ། ཟླ་ཤོག་གངས། ༡༧༩ བ།
 31. ལྗེ་དགེ་བལྟན། མངོན་པ། ཟླ་ཤོག་གངས། ༧ བ།

ཡིན་ཏེ། དབེར་ན་གཟུགས་ལྟ་བུའོ། །³² ཞེས་དང་། གཞན་ཡང་ཀུན་མཁུན་འཇམ་དབྱངས་
 བཞད་པའི་ཤུབ་མཐའ་ཆེན་མོ་ལས། རྣམ་ཐུབ་ནི་ཚོས་དེ་ལས་གཞན་རང་དབང་བ་རེ་མེད་
 བ་འཛོག་མི་ཤེས་པས་ཐམས་ཅད་རྣམ་ཐུབ་ཤུབ་པར་འདོད་ཅིང་། རྣམ་ཡོད་དང་བཏགས་
 ཡོད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡང་གཙུག་ཆེད་དོན་དམ་ཏུ་ཤུབ་པ་རྣམ་ཡོད་དང་། ཀུན་རྣམ་ཏུ་ཤུབ་པ་
 བཏགས་ཡོད་ཀྱི་དོན་ཡིན་པས་ཁྱད་པར་ཆེ།³³ ཞེས་གསུངས་པའི་སྱིར་རོ། །འོད་འགྲེལ་ཁག་
 ཏུ་ལུགས་འདིའི་རྣམ་བཏགས་བཞད་སྐབས་གོང་སྒྲོས་ལྟར་ཀུན་རྣམ་བཤེན་པ་དང་བཏགས་
 ཡོད་དོན་གཅིག དོན་དམ་བཤེན་པ་དང་རྣམ་ཡོད་དོན་གཅིག་ཡིན་པར་གསུངས་ཀྱང་དེ་
 ལྟར་ཡིན་ཚུལ་གྱི་ཁྱད་པར་གཏུགས་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་གང་ཡིན་གསལ་ཁ་མ་མཐོང་ཡང་གོང་ཏུ་
 འདེད་པའི་གཞུང་ལ་གཞི་བཅོལ་ཏེ་གསུངས་པར་སྟམ་མོ། །

སྒོའི་དཔོན་སྐྱོན་རས་གཟིགས་བརྒྱལ་ལུགས་ཀྱིས་མཛད་པའི་ཤེས་རབ་སྒྲོན་མ་རྒྱ་
 ཆེར་འགྲེལ་པར། ལུས་པ་ལྟ་བུ་ཞིག་པ་ལ་ལུས་པའི་སྒོ་མི་སྐྱེ་བས་ལུས་པ་ཀུན་རྣམ་ཏུ་ཡོད་
 པས་བཏགས་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ཞེས་གསུངས་པ་ནི། ལུས་པའི་ཆ་ཤས་རེ་རེ་བསལ་ནས་སྒོས་
 བཅོལ་ཀྱང་ལུས་པ་མི་ཉེད་པ་དེ་ལས་གཞན་པའི་སྒོ་སྐྱེ་བ་ཡིན་ཏེ། དབེར་ན་ལུས་པ་ཞིག་
 ཀྱང་དེ་ལས་གཞན་པ་སྒོ་མོའི་སྒོ་སྐྱེ་བ་ལྟ་བུ་སྒོ་མོ་དོན་དམ་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཏུ་རྒྱ་མཚོ་
 དང་ལྗིང་ག་ནས་བརྒྱས་པའི་རྒྱ་ལ་རྒྱ་མཚོ་དང་ལྗིང་གའི་སྒོ་ཡང་མི་སྐྱེ་བས་རྒྱ་མཚོ་ནི་ཀུན་
 རྣམ་ཏུ་དང་། དེ་ལྟར་བརྒྱས་པའི་རྒྱ་ལ་རྒྱའི་སྒོ་སྐྱེ་བས་རྒྱ་ལ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ།
 རྣམ་ཐུབ་ཡོད་པ་ཡིན་པའི་སྱིར་རོ་ཞེས་གསུངས་ཏེ། གཞུང་དེ་ཉིད་ལས། དེ་ལ་གང་ཞིག་པ་ལ་
 དེའི་སྒོ་མེད་པ་ལུས་པ་ལྟ་བུ་ཀུན་རྣམ་ཏུ་ཡོད་པ་དེའི་མཚན་ཉིད་གང་ཞེ་ན། དེས་པོ་གང་
 ཞིག་པ་ལ་དེས་པོ་དེའི་སྒོ་མི་སྐྱེ་བ་དབེར་ན་ལུས་པ་ཞིག་པ་ལ་ལུས་པ་དེའི་སྒོ་མི་སྐྱེ་ལ།
 སྒོ་གཞན་ཡང་མི་སྐྱེ་བ་ལྟ་བུ་དེ་ནི་ཀུན་རྣམ་ཏུ་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། བཏགས་པར་ཡོད་པ་ཞེས་

32. ལྗེ་དགེ་བཟུང་། མདོ་བུ་ལ། ལྷ་ཤོག་གངས་༧ བ།
 33. འགྲེལ་སྐྱངས་སྒོ་མང་དབེ་མཛོད། ༡༩༧༩ ཤོག་གངས་༧༧༠ བ།

གྲུ་ལོ། །ཞེས་དང་། དེའི་གཤམ་སུ་ཡང་། རོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ནི་དེ་དག་ལས་གཞན་པའི་
 རོན་ཡིན་ཏེ་ཞེས་བྱ་བ་དེའི་མཚན་ཉིད་གང་ཞེ་ན། དངོས་པོ་གང་ཞེས་པ་དང་སློབ་བརྒྱུ་ལ་
 གྲུང་དེ་ལས་གཞན་པའི་སློབ་སྐྱེ་བ། དཔེར་ན་སུམ་པ་ཞེས་གྲུང་དེ་ལས་གཞན་པ་སྐྱེ་མའི་སློབ་སྐྱེ་
 བ་ལྟ་སུ་དང་། རྒྱ་མཚོ་འཕམ་ལྷེང་ཀ་ནས་བཅུ་པའི་རྒྱ་ལ་སློབ་རྒྱ་མཚོ་དང་ལྷེང་ཀ་བརྒྱུ་ལ་
 གྲུང་དེ་དག་ལས་གཞན་པ་རྒྱའི་སློབ་སྐྱེ་བ་ལྟ་སུ་དེ་ནི་རོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། རྣམ་སུ་
 ཡོད་པ་ཞེས་གྲུ་ལོ། །³⁴ཞེས་སོགས་འབྲུང་ངོ་། །

གསུམ་པ་རྣམས་བཏགས་གཉིས་རྣམས་སུ་ཡོད་མེད་མཚུངས་པ་ནི། ཤེས་རབ་སློབ་མ་རྒྱ་
 ཚེར་འབྲེལ་པ་ལས། “དེས་ནི་ས་རོལ་པོ་དག་ལུམ་པ་ཞེས་པ་ན་སྐྱོ་མོ་ལ་སྐྱོ་མའི་སློབ་སྐྱེ་བས་
 སྐྱོ་མོ་དེ་རྣམས་སུ་ཡོད་པར་འདོད་པ་ལ་ཚོས་མཛོན་པའི་མཚན་ཉིད་ལས་ལུམ་པ་ཞེས་པ་ལ་
 ལུམ་པའི་སློབ་སྐྱེ་བ་མེད་པས་ལུམ་པ་ཞེས་པ་དེ་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་བཏགས་པར་ཡོད་པ་ཡིན་གྱི།
 རོན་དམ་པར་རྣམས་སུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་འབྲུང་བའི་མཚན་ཉིད་དེས་གནོད་པ་ཉིད་
 རོ་ཞེས་རྟོན་ཏོ། །³⁵ ཞེས་ས་རོལ་པོ་འཕམ་དུ་མ་པས་ལུམ་པ་ཞེས་མ་ཞེས་གཉིས་ཀ་རྣམས་སུ་
 ཡོད་མེད་མཚུངས་པར་རྒྱབ་སྐྱི་ལུམ་པ་ལ་སུམ་པའི་སློབ་སྐྱེ་བ་ཡོད་པ་བཞིན། ལུམ་པའི་ཞེས་
 པ་སྐྱོ་མོ་ལའང་སྐྱོ་མའི་སློབ་སྐྱེ་བ་ཡོད་པ་གཉིས་མཚུངས་པར་རྒྱབ་པར་མཛད་པ་ཡིན་གྱེ་བྲག་
 རྒྱ་བས་ནི། རང་ཉིད་ཀྱི་ལུགས་ལ་ལུམ་པ་ཞེས་པ་ལ་ལུམ་པའི་སློབ་སྐྱེ་བ་ཡོད་པ་མི་འདོད་དེ།
 ལུམ་པ་ཞེས་པ་དེ་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་བཏགས་པར་ཡོད་པ་ཡིན་གྱི་རོན་དམ་པར་རྣམས་སུ་ཡོད་པ་
 མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་གནོད་བྱེད་རྟོན་པ་ཡིན་ཞེས་གསུངས་སོ། །དེ་ལྟར་ཡང་རྒྱུན་རིམ་གཤམ་སུ་
 བརྒྱལ་ཞུགས་གྱི་ཤེས་རབ་སློབ་མ་རྒྱ་ཚེར་འབྲེལ་པ་ལས། “དེ་ཡང་འདི་ལྟར་རྒྱུར་ཏེ། དེ་གང་
 སྐོ་མོ་སུམ་པ་ཞེས་པ་དེ་ལ་སུམ་པའི་སློབ་སྐྱེ་བས་དེ་རྣམས་སུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་བཞིན་
 ཏུ་སྐྱིས་སྐྱོ་མོ་དེ་ཞེས་པར་གྱུར་པ་ན་ཡང་དེ་ལ་སྐྱོ་མའི་སློབ་སྐྱེ་བས་དེ་ཡང་རྣམས་སུ་ཡོད་པ་

34. ལྗེ་དགེ་བལྟན། དབུ་མ། ཟ། རོག་གངས། ༡༢༩ བ།
 35. ལྗེ་དགེ་བལྟན། དབུ་མ། ཟ། རོག་གངས། ༡༢༥ བ།

མ་ཡིན་ནོ། དེ་བཞིན་རྒྱ་རྒྱུ་ནམ་ཞིག་ན་རྩོམ་དེའི་རྩོམ་རྒྱུ་ཞིག་པར་གྱུར་པ་ན་ཡང་དེ་ལ་
 དེའི་རྩོམ་རྒྱུ་བས་དེ་ཡང་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། ཚུལ་འདིས་བརྗེས་ནས་རྩོམ་རྒྱུ་དེའི་
 ཆ་ཤས་རྒྱམ་སྤྲུགས་དང་། རྒྱལ་དང་རྒྱལ་ཕྱ་མོ་དང་རྒྱལ་ཕྱ་རབ་དང་ཚུགས་ཆ་མེད་པའི་
 རྒྱལ་གྱི་མཐར་ཐུག་པའི་བར་དག་ཞིག་པར་གྱུར་པ་ན་ཡང་། དེ་དག་ལ་དེ་དག་གི་རྩོམ་རྒྱུ་
 བས་དེ་དག་གྲུར་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས་ཕ་རོལ་སོ་དག་གིས་བྱམ་པ་ཞིག་པ་དེ་ལས་
 གཞན་པའི་གཟུགས་རྩོམ་ལ་སོགས་པ་གང་དག་ལ་དེ་དག་གི་རྩོམ་རྒྱུ་བ་ཡོད་པ་དེ་དག་དོན་
 དམ་པར་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་རྒྱ་རྒྱུ་པ་མ་ཞིག་པ་ཡང་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པར་དམ་བཅས་
 པ་དེ་ལ་ཚོས་མངོན་པ་དེས་གཞོན་པའི་ཕྱིར། ཕ་རོལ་སོ་དག་གི་དམ་བཅའ་པ་དེ་མ་གྲུབ་
 པས་བརྟན་བཅོས་མཛད་པས། དཔེར་ན་བྱམ་པ་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་བཞིན་རྒྱ་དེ་
 བཞིན་གཤེགས་པ་ཡང་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་དམ་བཅས་པའི་དགོངས་པ་འགྲུབ་
 བོ།³⁶ ཞེས་གསུངས་པའི་གཞུང་འདིས་ནི། དབྱུང་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པ་
 མ་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན་བྱམ་པ་བཞིན་ནོ། ཞེས་ཚོས་མངོན་པ་ལས་བྱམ་པ་རྣམ་སྲུང་མ་གྲུབ་པར་
 བཤད་པ་ལ་བསམས་ནས་རྣམ་སྲུང་མ་གྲུབ་པའི་དཔེར་བྱས་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམ་སྲུང་
 གྲུབ་པར་འགོག་པ་བྱས་སོ། །

འགོག་ཚུལ་རི་རྣམ་ཡིན་ཞེ་ན། དེ་ཡང་བྱམ་པ་ཞིག་པ་ལ་བྱམ་པའི་རྩོམ་རྒྱུ་བ་མེད་པས་
 བྱམ་པ་རྣམ་སྲུང་མ་གྲུབ་པ་འདོད་པ་བཞིན། བྱམ་པ་ཞིག་པའི་རྩོམ་ལ་ཡང་རང་ཉིད་ཞིག་པ་
 ལ་རང་ཉིད་འཛིན་པའི་རྩོམ་རྒྱུ་བ་མེད་པས་རྣམ་སྲུང་མེད་པ་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་རྒྱུ་དང་
 དེའི་ཆ་ཤས་སོགས་རིམ་བཞིན་ཚུགས་ཆ་མེད་པའི་རྒྱལ་གྱི་བར་དག་ཞིག་པ་ལ་དེ་དག་གི་རྩོམ་
 རྒྱུ་བ་མེད་པས། དེ་དག་རྣམ་སྲུང་མ་གྲུབ་པར་འགྱུར་ལ། དེ་རྣམ་ན་བརྟན་བཅོས་མཛད་པ་སོ་
 རྩོབ་དཔོན་ལེགས་ལྷན་གྱིས་ཤེས་རབ་རྩོན་མེ་ལས་བྱམ་པ་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་བཞིན་
 རྒྱ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ཡང་རྣམ་སྲུང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་དམ་བཅའ་བ་དང་། རྒྱུབ་པར་

36. ལྗེ་དགེ་བརྟན། དབྱུང་མ། ཟླ་ཤོག་གངས། ༡༧༥ བ།

མཛད་པའི་དགོངས་དོན་ཡང་འགྲུབ་པ་ཡིན་ནོ། །བཞི་པ་སློབ་ཆ་ཤས་གཞན་སེལ་ཚུལ་མི་
 མཚུངས་པ་ནི། ཤེས་རབ་སློབ་མ་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པར། དབུ་མ་པ་དག་གིས་སུམ་པ་ལྟ་སྲུ་གང་
 ཞིག་པ་དང་མ་ཞིག་པ་ལ་དེ་དག་གི་སློབ་སྦྱོར་བ་མེད་པས་རྣམས་སྲུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་བཞིན་སྲུ་
 སློབ་གཞན་བསལ་བ་དང་མ་བསལ་བ་ལ་ཡང་དེའི་སློབ་སྦྱོར་བ་མེད་པས་རྣམས་སྲུ་ཡོད་པ་མ་
 ཡིན་ནོ་ཞེས་གསུངས་ཏེ། གཞུང་དེ་ཉིད་ལས། “འདིས་ནི་རི་ལྟར་ཞིག་པ་དང་མ་ཞིག་པ་དེ་
 ལ་དེའི་སློབ་སྦྱོར་བ་མེད་པས་རྣམས་སྲུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་བཞིན་སྲུ་སློབ་གཞན་བསལ་བ་དང་
 མ་བསལ་བ་ལ་ཡང་དེའི་སློབ་སྦྱོར་བ་མེད་པས་རྣམས་སྲུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་སློབ་ཏེ།”³⁷ ཞེས་
 གསུངས་པའི་སྦྱིར་རོ། །སྦྱིར་བྱེ་བྲག་རྒྱ་བ་དང་དབུ་མ་པ་གཉིས་ཀས་ཆ་ཤས་གཞན་སེལ་
 བ་ཞེས་པའི་བ་སྟེང་བརྗོད་ཚུལ་གཅིག་པ་ཡིན་ཡང་གཞན་སེལ་ཚུལ་གྱི་དོན་མི་གཅིག་སྟེ།
 དཔེར་ན་བྱེ་བྲག་རྒྱ་བས་མཚན་གཞི་སུམ་པ་ལྟ་སྲུའི་ཚོས་གཅིག་གི་སྟེར་སྲུ་ཆ་ཤས་གཞན་
 སེལ་ཚུལ་ནི་སུམ་པའི་ཆ་ཤས་སྟོ་སྟེར་བ་དང་ཞབས་ཞུས་པ་སོགས་རྒྱལ་སྤུན་རེ་རེ་བཞིན་
 སེལ་བ་ལ་གཞན་སེལ་བར་འདོད་པ་དང་། དབུ་མ་པས་ཆ་ཤས་གཞན་སེལ་བ་ཞེས་བྱ་བའི་
 དོན་ནི་དོན་དམ་པར་ངོ་ཤོ་ཉིད་ཀྱིས་སྦྱོར་བ་སོགས་མེད་པའི་ཚུལ་གྱིས་སེལ་བ་ལ་གཞན་སེལ་
 ཞེས་འདོད་པ་ཡིན་པར་བཞེད་དེ། གཞུང་དེ་ལས་ཀྱང་། དབུ་མ་པ་ནི་གཞན་སེལ་བ་ཞེས་
 བྱ་བའི་དོན་རི་ལྟར་དངོས་པོའི་ངོ་ཤོ་ཉིད་དོན་དམ་པར་སྦྱོར་བ་མེད་པར་བསལ་བ་བཞིན་
 སྲུ་དངོས་པོ་ཉེ་བར་ལེན་པའི་རྒྱ་དང་བཅས་པ་གཞན་དག་ཀྱང་དོན་དམ་པར་སྦྱོར་བ་མེད་
 པའི་ཚུལ་གྱིས་སེལ་བ་ལ་གཞན་སེལ་ཞེས་བྱ་བར་འདོད་པས། དེས་ན་སློབ་གཞན་བསལ་བ་
 ལ་དེའི་སློབ་སྦྱོར་བ་ཆུ་ལྟ་སྲུ་དེའི་མི་མཐུན་པའི་སྦྱོགས་དེ་ལས་གཞན་པ་སློབ་མ་བསལ་བའི་
 དངོས་པོ་མེད་པའི་སྦྱིར་རོ། །རི་ལྟར་སློབ་གཞན་སེལ་བ་ལ་དེའི་སློབ་སྦྱོར་བ་དོན་དམ་པར་རྣམས་
 སྲུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་བཞིན་སྲུ་སློབ་གཞན་མ་བསལ་བ་ལ་ཡང་དེའི་སློབ་སྦྱོར་བར་འདྲ་

37. ལྷེ་དགེ་བཟླ་ན། དབུ་མ། ཟླ་མོག་གངས། ༡༧༥ བ།

བས་དེ་ཡང་དོན་དམ་པར་རྣམས་སྲུ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ།³⁸ ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར། ལྷགས་འདི་
 གཉེས་ཀྱི་རྣམས་སྲུ་གྲུབ་པའི་དོན་མི་མཚུངས་ཏེ། བྱེ་བྲག་སྐྱེ་བས་ཚོས་གང་ལ་མོ་བས་བཅོམ་
 བྱེད་ཀྱིས་བཅོམ་པའམ་སེལ་བྱེད་ཀྱི་སློབ་ཆ་གས་སོ་སོར་བསལ་བ་ན་རང་འཛིན་གྱི་སློབ་དོར་
 ཏུ་ཏུར་བའི་ཚོས་སྲུ་དམིགས་པས་ན་རྣམས་སྲུ་མ་གྲུབ་པར་འདོད་པ་དང་། དཔུ་མ་རང་རྒྱུད་
 པས་ནི་ཚོས་རྣམས་དོན་དམ་པར་སྐྱེ་བ་རོ་བོ་ཉིད་མེད་པ་ལ་དགོངས་ནས་རྣམས་སྲུ་མ་གྲུབ་
 པར་འདོད་པར་སྣང་རོ།།

དོན་དམ་བདེན་པ་རྣམས་སྲུ་ཡོད་ཚུལ།

ལྷགས་འདིའི་དོན་དམ་བདེན་པ་འཆད་པ་ལ་གཉེས་ཏེ། ཤེས་བྱེད་ཀྱི་ཁྱུངས་དང་།
 དོན་དམ་བདེན་པའི་རོ་བོ། དང་པོ་ཤེས་བྱེད་ཀྱི་ཁྱུངས་ལྷུང་འགོད་པ་ལ། སློབ་དཔོན་དབྱིག་
 གཉེན་གྱི་མཛོད་གནས་རྒྱག་པའི་རྩ་བར། དོན་དམ་ཡོད་གཞན་ནོ།³⁹ ཞེས་པས་དོན་དམ་
 བདེན་པ་ཡོད་པའི་རྩལ་ལ་ནི་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་ཡོད་ཚུལ་ལས་གཞན་ཡིན་ནོ་ཞེས་ལྷགས་
 འདིའི་དོན་དམ་བདེན་པ་རོས་བཟུང་བར་མཛད། གཞུང་དེ་ཉིད་ཀྱི་རང་འགྲེལ་ལས་ཀྱང་། “དེ་
 ལས་གཞན་པ་ནི་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་སྟེ། གང་ལ་བཅོམ་ཡང་དེའི་སློབ་འཁྱུག་པ་ཁོ་ན་ཡིན་
 ལ། སློབ་ཚོས་གཞན་བསལ་ཡང་དེའི་སློབ་འཁྱུག་པ་དེ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། དཔེར་
 བ་གཞུགས་ལྟ་བུའོ།⁴⁰ ཞེས་དོན་དམ་བདེན་པའི་མཚན་ཉིད་དང་མཚན་གཞི་བརྟན་པར་
 མཛད་དེ། གཞུགས་ལྟ་བུའི་དོན་དམ་བདེན་པའི་མཚན་གཞི་དེ་ཉིད་གང་ལ་བརྟེན་སའི་
 རྩལ་སྤྲན་དང་རྩལ་སྤྲ་རབ་དེ་དག་མོ་བ་ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་གཞན་གྱིས་བཅོམ་ཡང་དེ་
 དག་གཞུགས་སྲུ་ཏུར་བའི་བདག་ཉིད་ཅན་ཡིན་པས་ན། དེ་དག་ལ་དམིགས་པའི་གཞུགས་

38. ལྡེ་དགོ་བལྟ་ན། དབུ་མ། ཟ། འོག་གངས། ༡༥༥ བ།
 39. ལྡེ་དགོ་བལྟ་ན། མཛོན་པ། ཀྱ། འོག་གངས། ༡༨ བ།
 40. ལྡེ་དགོ་བལྟ་ན། མཛོན་པ། ཀྱ། འོག་གངས། ༥ བ།

འཇིག་རང་བཞིན་གྱི་སྒོ་མི་དོར་བར་འཇུག་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་ཁུལ་ཕྱོགས་དང་རྒྱལ་མཉམ་རབ་རྒྱ་
མ་བསགས་པའི་གོང་འཇུག་ཅན་གྱི་གཞུགས་དེ་ནི་རང་གི་རྟེན་གཞིར་གྱུར་པའི་བསགས་རྒྱལ་
གྱི་གོང་འཇུག་བདག་ཉིད་ལ་མོ་བ་ལ་མོགས་པས་བཅོམ་པ་ན། གོང་འཇུག་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་
གཞུགས་མེད་པར་གྱུར་པས་ན། གོང་འཇུག་གཞུགས་དེ་ཉིད་འཇིག་པའི་སྒོ་ཡང་འཇུག་པ་མེད་
པས་དེ་ནི་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་ཡིན་ཞིང་། དེས་ན་དོན་དམ་བདེན་པའི་མཚན་གཞིར་གྱུར་
པའི་གཞུགས་ལྟ་བུར་མཚན་གཞིར་བཟུང་བ་ཅེས་ཡིན་གྱིས་ཁྱེད་པ་ནི་མ་དེས་པས་སོ། །

གཞིས་པ་དོན་དམ་བདེན་པའི་རོ་བོ་འཆད་པ་ལ་གསུམ་སྟེ། སྐྱབ་བཤད་དང་། མཚན་
ཉིད། དེ་རྣམས་སུ་ཡོད་ཚུལ། དང་པོ་སྐྱབ་བཤད་ནི། གཞུགས་དང་བུམ་པའི་སྟེང་གི་མི་རྟེན་པ་
གཞིས་ཚོས་ཅན། ཁྱོད་ལ་དོན་དམ་བདེན་པ་ཞེས་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། བཅོམ་པ་དང་སྐོས་ཚོས་
གཞན་བསལ་ཡང་གཞུགས་དང་མི་རྟེན་པ་སོགས་སུ་ཡོད་པས་ན་དེ་ལྟར་བརྗོད་པའི་སྟེང་།
སྐྱབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་མཚོན་གནས་རྒྱུག་པར་བྱེ་བྲག་སྐྱབ་པའི་དོན་དམ་བདེན་པའི་
མཚན་ཉིད་དང་མཚན་གཞི་བཞག་པ་མ་གཏོགས་དེའི་སྐྱབ་བཤད་མ་གསུངས། འོན་ཀྱང་ལྷ་བ་
མཐའ་གཞན་གྱི་སྐྱབ་དཔོན་རྣམས་ཀྱི་ལྟུགས་ལ་དོན་དམ་བདེན་པའི་སྐྱབ་བཤད་རི་ལྟར་ཡིན་
པར་གསུངས་པ་ནི། འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་ཟག་པ་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་སྐྱབ་ལྷུང་ཡུལ་དང་།
དེའི་རྗེས་སྐྱབ་དེ་བཞིན་ཉིད་རྣམས་པའི་ལྷུང་ནི་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ཞེས་གསུངས་
ཏེ། སྐྱབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱི་མཚོན་རང་འབྲེལ་ལས། “སྐྱབ་ཀྱི་སྐྱབ་དཔོན་རྣམས་ན་རེ།
རི་ལྟར་འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་ཤེས་པ་འཕམ། དེའི་རྗེས་ལ་སྐྱབ་པ་འཇིག་རྟེན་པས་འཇིག་
པ་དེ་ལྟར་ནི་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ཡིན་ནོ། །”⁴¹ ཞེས་དང་། གསལ་པའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་
ཚོས་མཚོན་པའི་མཚོན་གྱི་འབྲེལ་བཤད་ལས། “དེ་བཞིན་རྒྱ་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ཞེས་བྱ་
བ་ནི་ཡེ་ཤེས་དམ་པའི་དོན་ཡིན་པས་དོན་དམ་པའོ། །དེ་ནི་དོན་དམ་པ་ཡང་ཡིན་ལ་དེ་ནི་

41. ལྷེ་དགེ་བཟུང་། མཚོན་པ། ཁྱེད་ལྟོག་གཤམས། ༥ བ།

བདེན་པ་ཡང་ཡིན་པས་དོན་དམ་པའི་བདེན་པའོ།⁴² ཞེས་དང་། སློབ་དཔོན་གང་སྤེལ་གྱི་
 མཛོད་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་མཚན་ཉིད་རྗེས་འབྲང་ལས། “དེ་ལྟར་ནི་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་
 ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་དམ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་ཡེ་ཤེས་ཏེ། དེའི་དོན་
 ཏུ་ཡུལ་ནི་དོན་དམ་པའོ།⁴³ ཞེས་ཡེ་ཤེས་དམ་པའི་དོན་ཏུ་ཡོད་པའི་ཡུལ་ནི་དོན་དམ་པར་
 གསུངས་སོ། །གཉིས་པ་དོན་དམ་བདེན་པའི་མཚན་ཉིད་ནི། ཚོས་གང་ལ་ཐོ་བས་བཅོམ་བྱེད་
 རྒྱས་བཅོམ་པའམ་སེལ་བྱེད་ཀྱི་སློབ་ཆ་ཤས་སོ་སོར་བསལ་བ་ན། རང་འཇིག་གྱི་སློབ་དོར་ཏུ་མི་
 རྒྱང་བའི་ཚོས་སུ་དམིགས་པ་དེ་དོན་དམ་བདེན་པའི་མཚན་ཉིད། མཚན་གཞི་ནི་རྒྱལ་ཕྱོད་
 རྩོགས་ཀྱི་ཆ་མེད་དང་། ཤེས་པ་སྐྱད་ཅིག་ཆ་མེད། འདུས་མ་བྱས་ཀྱི་ནམ་མཁའ་ལྟ་བུ་ཡིན།
 སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱི་མཛོད་རང་འགྲེལ་ལས། “དེ་ལས་གཞན་པ་ནི་དོན་དམ་པའི་
 བདེན་པ་སྟེ། གང་བཅོམ་ཡང་དེའི་སློབ་འཇུག་པ་ཁོ་ན་ཡིན་ལ། སློབ་ཚོས་གཞན་བསལ་ཡང་
 དེའི་སློབ་འཇུག་པ་དེ་ནི་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན་གཞུགས་ལྟ་བུའོ།⁴⁴ ཞེས་
 གསུངས་པ་ལྟར་རོ། །

འོ་ན་བྱེ་བྲག་སྐྱེ་བའི་ལྷགས་འདིར་དོན་དམ་བདེན་པ་ཡིན་ན་ཆ་མེད་ཁོ་ན་ཡིན་
 དགོས་སམ་ཞེ་ན། དེ་ཡང་དོན་དམ་བདེན་པའི་མཚན་གཞི་བརྒྱུད་བའི་རྒྱལ་ཕྱོད་ལ་ཆ་མེད་
 ཡིན་པས་ཁྲུབ་པར་བཞེད་ཀྱང་དོན་དམ་བདེན་པ་ལ་ཆ་མེད་རྒྱིས་མ་ཁྲུབ་སྟེ། དཔེར་ན་
 གཞུགས་དང་ཁ་དོག་ལྟ་བུའི་འདུས་བྱས་རྣམས་ཀྱང་སློབ་རི་ལྟར་བསལ་ཡང་རང་ཡིན་གྱི་
 ཆ་ཤས་ཏུ་མ་དང་བཅས་པས་བརྒྱུད་ཏུ་ཡོད་པ་དང་རྗེས་སུ་ཡོད་པས་དོན་དམ་བདེན་པར་
 འདོད་དེ། སློབ་དཔོན་གང་སྤེལ་གྱི་མཛོད་འགྲེལ་མཚན་ཉིད་རྗེས་འབྲང་ལས། “བརྒྱས་པའི་
 དོན་ནི་རེ་ཞིག་གཞུགས་ནི་གཅིག་ཏུ་རྗེས་སུ་ཡོད་པ་ཡིན་ལ། གཞུགས་ཀྱི་སྤྱད་སོ་ནི་དགོངས་

42. བརྟན་འཇུག་དཔེ་བརྒྱུད་མ། མཛོད་པ། གྲུ་ཤོག་གངས། 1996 བ།
 43. ལྡེ་དགོ བརྟན། མཛོད་པ། གྲུ་ཤོག་གངས། 1994 བ།
 44. ལྡེ་དགོ བརྟན། མཛོད་པ། གྲུ་ཤོག་གངས། 2 བ།

པས་ཡིན་ནོ། །⁴⁵ ཞེས་གསུངས་སོ། །གསུམ་པ་ལྷགས་འདིར་དོན་དམ་བདེན་པ་རྣམས་ལྟོང་
 རྒྱུ་ལ་གྱི། སློབ་དཔོན་སྤྱོད་རས་གཟིགས་བརྒྱུ་ལ་ལྷགས་ཀྱི་ཤེས་རབ་སློབ་མ་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་བ་
 ལས་བྱེ་བྲག་སྒྲིའི་འདོད་པ་བརྗོད་སྐབས། “དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ནི་རྣམས་ལྟོང་བ་ཞེས་
 བྱེ། །⁴⁶ ཞེས་དང་། སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱི་མཚོད་རང་འགྲེལ་ལས། “དེ་ནི་དོན་དམ་
 པར་ཡོད་པའི་ཕྱིར་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ཞེས་བྱེ། །⁴⁷ ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར། ལྷགས་
 འདིར་དོན་དམ་བདེན་པ་དང་། དོན་དམ་པར་གྲུབ་པ། དོན་དམ་པར་ཡོད་པ། རྣམས་ལྟོང་
 པ་རྣམས་དོན་གཅིག་ཡིན། ཡང་མཚོད་རང་འགྲེལ་ལས། དེ་ལས་གཞན་ཏུ་ཡོད་རྒྱུ་ནི་དོན་
 དམ་བདེན་པ་སྟེ། ཚོས་གང་ལ་ཚོ་བས་དངོས་སུ་བཅོམ་པ་འཇམ་སློབ་ཚོས་གཞན་བསལ་བ་
 བའང་དེའི་སློབ་འཇུག་པ་དེ་ནི་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་དང་
 རྐང་ཅིག་མ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བུ་ཡིན། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་ཡང་དེ་བཞིན་ཏུ་ལྟ་བར་བྱ་དགོས་
 ཏེ་དོན་དམ་པར་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རྗེས་གསུངས་ཏེ། གཞུང་དེ་ཉིད་ལས། “དེ་ལས་གཞན་པ་
 ནི་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་སྟེ། གང་བཅོམ་ཡང་དེའི་སློབ་འཇུག་པ་ཁོ་ན་ཡིན་ལ། སློབ་ཚོས་
 གཞན་བསལ་ཡང་དེའི་སློབ་འཇུག་པ་དེ་ནི་དོན་དམ་པར་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན་གཟུགས་
 ལྟ་བུའོ། །དེ་ལ་ནི་རྒྱལ་པོ་རབ་ཏུ་བཅོམ་ཡང་ཅུང་། སློབ་རྗེས་ལ་སོགས་པའི་ཚོས་བསལ་གྱུང་
 ཅུང་གཟུགས་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱི་སློབ་འཇུག་པ་ཉིད་དེ། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་ཡང་དེ་བཞིན་ཏུ་
 ལྟ་བར་བྱེ། །⁴⁸ ཞེས་གསུངས་སོ། །

དེ་ལྟར་ཡང་སློབ་དཔོན་གང་སྤེལ་གྱི་ཚོས་མཐོན་པ་མཚོད་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་མཚན་
 ཉིད་རྗེས་འབྲང་ལས། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་རྐང་ཅིག་མ་ཏུ་མ་དང་བཅས་པའི་ཚོགས་པ་ནི་

45. ལྡེ་དགོ་བལྟན། མདོན་པ། ལྷ་ཤོག་གངས། ༤༩ བ།
 46. ལྡེ་དགོ་བལྟན། དབུ་མ། ལྷ་ཤོག་གངས། ༡༢༩ བ།
 47. ལྡེ་དགོ་བལྟན། མདོན་པ། ལྷ་ཤོག་གངས། ༢ བ།
 48. ལྡེ་དགོ་བལྟན། མདོན་པ། ལྷ་ཤོག་གངས། ༢ བ།

གུན་རྫོབ་རུ་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་རུ་ཚོར་བ་དང་འདུ་ཤེས་དང་སེམས་པ་ལ་སོགས་པ་དག་
 ། གྲང་སྐད་ཅིག་རུ་མའི་རྒྱན་གྱི་ཚོགས་པ་ཡང་གུན་རྫོབ་རུ་ཡོད་པར་འདོད་ནས། དེ་དག་སྐད་
 ཅིག་མ་རེ་རེ་གི་སྐད་ཅིག་སྐྱ་སྐྱ་སོགས་གྱི་ཆ་ཤས་རི་སྟེང་ཅིག་བསལ་གྲང་ཚོར་བའི་རང་
 བཞིན་རུ་གནས་པ་ཉིད་ཡིན་པས། རང་འཛིན་གྱི་སྒོ་དོར་བ་མེད་ཅིང་འདུག་པ་ལ་རྣམ་སྲུ་
 གསུངས་པའི་སྦྱིར་ཉེ། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་རེ་རེ་བཞིན་ཆ་ཤས་དང་བཅས་པ་ཡིན་ཡང་རྣམ་
 སྲུ་ཡོད་པ་ཁོ་ནར་བལྟའོ་ཞེས་བཤད་དེ། གཞུང་དེ་ཉིད་ལས། “ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་ཡང་དེ་
 བཞིན་རུ་བལྟ་བར་བྱའོ། ། ཞེས་བྱ་བ་གི་ཚོར་བ་དང་འདུ་ཤེས་དང་སེམས་པ་ལ་སོགས་པ་
 དག་གྲང་ཚོགས་པ་གུན་རྫོབ་རུ་ཡོད་པ་ཡིན་ལ། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་རེ་རེ་གི་རྣམ་སྲུ་ཡོད་
 པ་ཁོ་ནར་བལྟའོ། ། རི་ལྟར་ཞེ་ན། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་གི་སྒོས་བསལ་ནས་གྲང་ཚོར་བའི་རང་
 བཞིན་གྱིས་སྒོར་འཇུར་བས་ཚོར་བ་རྣམ་སྲུ་ཡོད་པ་ཡིན་ལོ། ། སེམས་པ་ལ་སོགས་པ་དག་ལ་
 ཡང་དེ་བཞིན་རུ་སྦྱར་བར་བྱའོ། །” ཞེས་དང་། གཞན་ཡང་སྒོ་བ་དཔོན་འདུས་བཟང་གིས་
 མཛད་པའི་ཚོས་མངོན་པ་མཛད་གྱི་ཚོག་ལེའུར་བྱས་པའི་རྣམ་པར་བཤད་པར། “དེ་བཞིན་
 རུ་ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་ལ་ཡང་སྦྱར་བར་བྱ་སྟེ། དེ་དག་གི་དོན་དམ་པར་ཡོད་པས་ན་དོན་དམ་
 པའི་བདེན་པའོ།” ཞེས་དང་། སྒོ་བ་དཔོན་རྒྱལ་པོའི་སྲས་གྱི་མཛད་གྱི་འགྲེལ་བཤད་དོན་གསལ་
 ལས་གྲང་། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་ཡང་དེ་བཞིན་རུ་བལྟ་བར་བྱའོ། ། ཞེས་བྱ་བ་གི་ཚོར་བ་དང་
 འདུ་ཤེས་དང་སེམས་པ་ལ་སོགས་པ་ཡང་རྣམ་སྲུ་ཁོ་ནར་བལྟའོ། ། རི་ལྟར་ཞེ་ན་ཚོར་བ་ལ་སོགས་
 པའི་ཚོས་རྣམས་གི་སྒོས་བསལ་ན་ཚོར་བའི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱི་སྒོ་འཇུར་བས། ཚོར་བ་གི་རྣམ་སྲུ་ཡོད་པ་
 ཡིན་ཉེ། འདུ་ཤེས་དང་སེམས་པ་ལ་སོགས་པ་ཡང་དེ་བཞིན་རུ་སྦྱར་བར་བྱའོ། ། ཞེས་སོ། །

1. མེ་དགེ་བལྟན། མངོན་པ། རྒྱ་ཤོག་གྲངས། ༡༥༥ བ།
 2. བལྟན་འཇུར་དཔེ་བསྐྱར་མ། མངོན་པ། རྒྱ་ཤོག་གྲངས། ༡༨༩༡ བ།
 3. མེ་དགེ་བལྟན། མངོན་པ། རྒྱ་ཤོག་གྲངས། ༡༫༠ བ།

སྣང་ཉིད་ལ་དོན་དམ་བདེན་པས་བྱེད་པ།

དོན་དམ་བདེན་པའི་རྣམ་གཞག་ལས་འསྐྱོམ་ཏེ་བྱེ་བྲག་སྐྱེ་བའི་ལྷགས་འདིར་འདུས་
མ་བྱས་གསུམ་མཐ་བཞི་འདོད་མིན་དང་། སྣང་པ་ཉིད་དམ་དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱི་ཐ་སྣང་ཇི་
ལྟར་བྱ་མིན། སྣང་ཉིད་ཀྱི་ཐ་སྣང་འདོད་དང་མི་འདོད། དེ་དོན་དམ་བདེན་པ་ཡིན་མིན་
འསྐྱོམ་དོན་ཅུང་ཟད་བཤད་པ་ལ། བྱེ་བྲག་སྐྱེ་བའི་རང་ལྷགས་ལ་སྣང་ཉིད་ཡིན་ན་དོན་
དམ་བདེན་པ་ཡིན་པས་བྱེད་ཀྱང་། དོན་དམ་བདེན་པ་ཡིན་ན་སྣང་ཉིད་ཡིན་མི་དགོས་ཏེ།
འདུས་མ་བྱས་གསུམ་དང་འདུས་བྱས་ཆ་མེད་སོགས་དོན་དམ་བདེན་པར་འདོད་ཀྱང་སྣང་
ཉིད་མི་འདོད་པ་ཡིན། འོ་ན་ལྷགས་འདིའི་སྣང་ཉིད་འདོད་ཚུལ་ཇི་ལྟ་ཡིན་ཞེ་ན། སློབ་དཔོན་
དབྱིག་གཉེན་གྱི་མངོན་གནས་བརྒྱད་པ་སྟོམས་འཇུག་བཞུན་པ་ལས། སྣང་ཉིད་བདག་མེད་
སྣང་ཉིད་དུ། ༡༤༥༥⁴ ཞེས་དང་། ཡང་དེའི་གཤམ་དུ། སྣང་ཉིད་སྣང་ཉིད་ཅེས་ལ་སོགས། ༡༤༥༥⁵ །
ཞེས་སོགས་ཀྱི་ཚ་འགྲེལ་རྣམས་ལས་གསུངས་པ་ལྟར། བདེན་བཞི་མི་རྟག་སོགས་བཅུ་དྲུག་
གི་ནང་ཚོན་སྐྱེག་བདེན་གྱི་རྣམ་པ་བཞི་ལས་སྣང་པ་དང་བདག་མེད་པ་གཉིས་ལ་སྣང་ཉིད་
དུ་འདོད་པ་ཡིན། སྣང་ཉིད་ལ་འདུས་བྱས་སུ་འདོད་པའི་ནང་པའི་སྐབ་མཐའ་སྐྱེ་བ་སུ་ཡང་
མེད་དེ། དེ་འདུས་མ་བྱས་སུ་འདོད་དགོས་ལ། མངོན་ཚ་བར་འདུས་མ་བྱས་རྣམ་གསུམ་ཡང་
ཉེ་ཞེས་འདུས་མ་བྱས་གསུམ་དུ་གསུངས་པས། སྣང་པ་ཉིད་དེ་དེ་གསུམ་གང་དུ་འདོད་མིན་
དཔྱོད་དགོས་པར་སྤང་ལ། འོན་ཀྱང་སློབ་དཔོན་ལེགས་ལྷན་གྱིས་རྟོག་གི་འབར་བ་ལས་བྱེ་
བྲག་སྐྱེ་བའི་འདོད་པ་བརྗོད་སྐབས་འདུས་མ་བྱས་བཞི་ཁས་ལེན་པར་གསུངས་ཏེ། འདུས་
མ་བྱས་ནི་འགོག་གཉིས་དང་། འཇམ་མཁའ་དང་ནི་དེ་བཞིན་ཉིད། ༡⁶ཞེས་དང་། སློབ་དཔོན་
བྱང་ཚུབ་བཟང་པོའི་ཡེ་ཤེས་སྣྱིང་པོ་ཀུན་ལས་བཞུས་ཀྱི་འགྲེལ་པར། “འདི་ལྟར་འདུས་མ་

4. ལྷེ་དགེ་བཞུན། མངོན་པ། ཀུ་ཤོག་གངས། ༡༤ བ།
5. ལྷེ་དགེ་བཞུན། མངོན་པ། ཀུ་ཤོག་གངས། ༡༤ བ།
6. ལྷེ་དགེ་བཞུན། དབུ་མ། རྗེ་ཤོག་གངས། ༡༤ བ།

བྱས་བཞི་པོ་དག་ནི་ཁོ་པོ་ཅག་གི་སྐྱོགས་ལ་ཡང་རྣམ་སྲུ་ཡོད་པར་འདོད་པའི་སྱིར་ཏེ། བཞི་
 གང་ཞེ་ན་ནམ་མཁའ་དང་སོ་སོར་བརྟགས་པ་མ་ཡིན་པའི་འགོག་པ་དང་། སོ་སོར་བརྟགས་
 པའི་འགོག་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཉིད་དེ་ཞེས་ཚོད་པ་སྐྱ་རྟེ། དུལ་དབྱས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་སྐྱ་བ་དག་
 གི་འདུས་མ་བྱས་བཞིར་འདོད་པས།⁷ ཞེས་འདུས་མ་བྱས་བཞི་འདོད་མཁན་ནི་ཡུལ་དབྱས་
 ཀྱི་བྱེ་བྲག་སྐྱ་བ་ཡིན་པར་བཤད་ཀྱང་རྟོག་གི་འབར་བ་ལས་དེ་ལྟ་བུ་གསལ་ཁ་མཛད་པ་མ་
 མཛོད་ངོ་། །དེས་ན་སྐབས་འདིར་འདུས་མ་བྱས་བཞི་གསུངས་པའི་ནང་ཚུན་གྱི་དེ་བཞིན་
 ཉིད་དང་། རྟོང་ཉིད། རྱང་འདས་རྣམས་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་ཡིན་པར་སྣང་རྟེ།
 སློབ་དཔོན་གང་སྤེལ་གྱི་མཛོད་འགྲེལ་མཚན་ཉིད་རྗེས་འབྲང་ལས། “རྟོང་པ་དང་བདག་
 མེད་པ་དག་མེད་པ་ནི་རྩ་རབ་ལས་འདས་པའི་ཡང་མཚན་ཉིད་ཡིན་ལོ། །”⁸ ཞེས་གསུངས་པ་
 ལྟར་རོ། །འོ་ན་དབུ་མ་སྦྱིང་པོ་ཙུ་འགྲེལ་དང་ཡེ་ཤེས་སྦྱིང་པོ་ཀུན་བརྒྱས་བཅས་ལས་འདུས་
 མ་བྱས་བཞིར་གསུངས་པ་དང་། སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱི་མཛོད་ཀྱི་ཙུ་འགྲེལ་ལས་འདུས་
 མ་བྱས་གསུམ་གསུངས་པ་གཉིས་འགལ་དང་མི་འགལ་ཞེ་ན། འགལ་བ་ལྟ་བུར་སྣང་རྟེ། བྱེ་
 བྲག་སྐྱ་བའི་ལྷགས་འདིར་རྟོང་བདག་མེད་གཉིས་འདུས་མ་བྱས་སུ་འདོག་པ་མི་འཐད་དེ།
 འདུས་མ་བྱས་ལ་ནམ་མཁའ་དང་འགོག་པ་གཉིས་ཏེ་གསུམ་ཏུ་གྲངས་དེས་པའི་སྱིར་ཏེ།
 མཛོད་གནས་དང་པོའི་ཙུ་བར། འདུས་མ་བྱས་རྣམ་གསུམ་ཡང་རྟེ།⁹ ཞེས་གསུངས་པའི་
 སྱིར་དང་། གཞན་ཡང་མཆིམས་འཇམ་དབྱངས་ཀྱི་འགྲེལ་བ་མཛོན་པའི་རྒྱན་ལས། གལ་ཏེ་
 དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱང་འདུས་མ་བྱས་མ་ཡིན་ནམ་ཅིའི་སྱིར་རྣམ་པ་གསུམ་ཏུ་བཛོད་ཅེ་ན། དེ་
 བཞིན་ཉིད་ནི་བདག་མེད་པ་ལ་འདོད་ན་ཚོས་གྱི་བདག་མེད་ནི་སྡེ་པ་དག་གིས་མི་འདོད་
 ལ། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ནི་བདེན་བཞིའི་མི་རྟག་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམ་པ་བཅུ་དྲུག་པ་

7. ལྷེ་དགེ་བརྟན་དབུ་མ་ཚུ་ཤོག་གྲངས། ༤༡ བ།
 8. བརྟན་འགྱུར་དཔེ་བཅུར་མ། མཛོན་པ། ཚུ་ཤོག་གྲངས། ༡༩༣༧ བ།
 9. ལྷེ་དགེ་བརྟན་འགྱུར། མཛོན་པ། ཀྱུ་ཤོག་གྲངས། ༡ བ།

འདོད་པས་ན། འགོག་བདེན་གྱི་རྣམ་པ་རྣམས་ནི་སོ་སོར་བརྟགས་འགོག་གི་ངོ་བོ་ཉིད་ཡིན་
 ། ། ལ། བདེན་པ་གསུམ་གྱི་རྣམ་པ་རྣམས་ནི་འདུས་བྱས་གྱི་བདག་ཉིད་ཡིན་པའི་སྲིར་དེ་བཞིན་
 ཉིད་ཅེས་བྱ་བའི་འདུས་མ་བྱས་ལོགས་པ་ནི་མེད་དོ། །¹⁰ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་ལྷགས་འདིས་
 ཚོས་གྱི་བདག་མེད་ནི་མི་འདོད་ལ། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ནི་བདེན་བཞིའི་མི་རྟག་པ་ལ་
 ལོགས་པ་རྣམ་པ་བཅུ་དྲུག་ལས་གཞན་མེད་ཅིང་། རྟུག་བདེན་གྱི་རྣམ་པར་གྱུར་པའི་བདག་
 མེད་ནི་འདུས་བྱས་གྱི་བདག་ཉིད་ཡིན་པར་འཆད་དོ། །འོན་ཀྱང་མཁས་པའི་དག་རྒྱན་ལ་དེ་
 གཞིས་མི་འགལ་བར་རྒྱབ་བྱེད་དུ་མཛོད་ཅ་བས་བསྟན་པའི་གསུམ་ཞེས་པ་ནི་འདུས་མ་བྱས་
 རྣམ་གྲུབ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ཏེ་གསུངས་པ་དང་། གཞན་བཞི་བཤད་པ་ནི་ལྷགས་འདིའི་སྲིར་
 འདུས་མ་བྱས་གྱི་ཚོས་རི་ཅོམ་འདོད་མེན་ལ་གསུངས་པ་ཡིན་ཞེས་སྒྲུ་ལ། འོ་ན་འདུས་མ་བྱས་
 རྣམ་གྲུབ་ཅེས་པའི་དོན་གང་ཡིན་ཞེ་ན། རང་གི་དགག་བྱ་ཤེས་བྱ་ལ་སྲིད་པས་འདུས་མ་བྱས་
 ཤིག་ལ་འདོད་དེ། ཉམ་མཁའི་དགག་བྱ་ནི་ཚོགས་རེག་དང་། སྤང་བྱ་དང་མ་འོངས་སྐྱེ་རྒྱུའི་
 ཚོས་གཞིས་འགོག་པ་གཞིས་གྱི་དགག་བྱ་ཡིན་ཅིང་། དེ་དག་ནི་རྣམ་སྲུ་གྲུབ་ལ། ལྟོང་པ་ཉིད་
 དམ་བདག་མེད་པའི་དགག་བྱ་ནི་རྣམ་སྲུ་གྲུབ་པ་ནམ་ཡང་མི་འདོད་པས། འདི་ཉིད་འདུས་
 མ་བྱས་སྲུ་འདོད་ཀྱང་འདུས་མ་བྱས་རྣམ་གྲུབ་དུ་མི་འདོད་དོ་ཞེས་ཁྱད་པར་འབྱེད་དོ། །འོ་བོ་
 ལྟར་ན་རྟོག་གི་འབར་བ་ལས་གསུངས་པ་ལྟར་ཉི་འོག་པའམ་ཡུལ་དབུས་གྱི་བྱེ་བྲག་སྒྲུ་བས་
 འདུས་མ་བྱས་བཞིར་འདོད་པ་དང་། ཁ་ཆེ་བྱེ་བྲག་སྒྲུ་བས་འདུས་མ་བྱས་གསུམ་དུ་འདོད་པ་
 ཡིན་ལྟམ་མོ། །

10. བོད་ཀི་གཙུག་ལག་གཅེས་བུས། བོད། ༢༩། ༢༠༠༧ ཞོག་གངས། ༢༠ བ།

ནང་པའི་མདོ་སྡེའི་ཚོད་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་བསྟན་ཚུལ་
སྐད་མདོ་ཙམ་ཏེ་སྒྲིག་པའི་གྲག་རྒྱུ་ལ།

ཉི་མ་ཚེ་རིང་།

ལྷ་ཆ་དབུས་བོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་། འབྲུམ་རམས་པའི་སློབ་གཉེར་བ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཚོས་ཀྱི་ཚ་བ་སངས་རྒྱས་བཙམ་ལྟན་འདས་ཀྱི་
བཀའམ་མདོ་ལྟེ་དག་ལ་ཐུག་པ་ལས། བཀའི་དགོངས་འགྲེལ་གྱི་བསྟན་བཙམ་ཁག་ལ་གཞིགས་ཏེ་གྲུབ་
མཐའ་སྐྱེ་བ་བཞི་སོགས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་དང་། སྤྱ་ལིའི་སྐད་དུ་བཞུགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་མདོ་ལྟེ་དག་
ལ་གཞིགས་ཏེ་དེ་དག་གི་ཚོས་རྒྱན་འཛིན་པ་དཔལ་རྒྱ་ལས་ལྡེའི་ཚོས་རྒྱན་དང་། དེ་ལས་མཆེད་པའི་བོད་
བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་རིག་གནས་ཁྲོད་ལྟ་བུའི་ཆ་གཅིགས་ཆེན་དུ་འགྱུར་བའི་མདོ་ལྟེ་གྲགས་ཆེ་བ་དང་།
བསྐྱེམ་པ་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་མདོ་ལྟེ་མང་དག་ཅིག་ཡོད་པ་ལས། སྤྱ་ལིའི་སྐད་དུ་བཞུགས་པའི་དྲན་པ་
ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་ལྟེ་ཁག་གི་ལོ་རྒྱུས་འབེལ་རིམ་ལ་དབྱེད་ཞིབ་ཅུང་ཟད་བཞིན་ཡོད།

བཏང་ཆད་གཙོ་བོ། དྲན་པ་ཉེར་བཞག་མདོ། སྤྱ་ལིའི་སྐད། རྣམ་གཞག

༄༅། །ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་མདོ་དང་བསྟན་བཙམ་ཁག་ནང་གསལ་བའི་དྲན་པ་
ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་ཐད་སྤྱ་ལིའི་སྐད་དུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་པ་གནས་བཟླ་ན་
ལྟེ་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་ལྟེ་ཁག་དང་། དེ་བཞིན་ཐེག་ཆེན་ནམ་ལེགས་སྐུར་
སྐད་ལས་བོད་སྐད་དུ་བསྐྱུར་བའི་མདོ་ལྟེ་ཁག་ལས་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་
བསྟན་ཚུལ་གྱི་གནད་དོན་ཐད་ཉམས་ཞིབ་བྱ་བའི་གནད་ཅུང་ཟད་ཅིག་ཡོད་པར་མཐོང་སྟེ།
སྤྱ་ལིའི་སྐད་དུ་བཞུགས་པའི་ནང་པའི་མདོ་ལྟེ་ཁག་གི་ནང་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་
གཞག་སྟོན་པའི་མདོ་རྩི་ཙམ་ཡོད་མེད་དང་། སྐོས་སྲུ་ཐེག་ཆེན་མདོ་ལྟེ་ཁག་གི་ནང་དྲན་པ་

ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་སྟོན་པའི་མདོ་རི་ཅམ་ཡོད་མེད་ཀྱི་གནད་དོན། དེ་བཞིན་
 མདོ་ལྷགས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་བསྟན་དོན་ཐང་
 བྱང་པར་ཅི་ཞིག་ཡོད་མེད་དང་། སྐབས་དོན་མདོ་སྡེ་དེ་དག་གི་ནང་བསྟན་པའི་དྲན་པ་ཉེ་
 བར་བཞག་པའི་བརྗོད་བྱ་དང་རྗོད་བྱེད་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ལ་མཚུངས་བསྟར་བཅིགས་འབྲས་ལ་
 གཞིགས་ཏེ་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་ཚང་ལ་ཚོད་བཀམ་བྱ་བ་བཅས་གནད་དོན་མི་
 འདྲ་བ་བཞིར་མདོ་ཅམ་དབྱེད་ཅིང་རོ་སྟོད་ཀྱི་ཚུལ་ཏུ་སྒྲིབ་བར་བྱའོ།།

དང་པོ། ལྷ་ལོ་རི་སྐད་ཏུ་བཞུགས་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་གི་ནང་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་
 རྟོན་པའི་མདོ་རི་ཅམ་ཡོད་མེད།

ལྷ་ལོ་རི་སྐད་ཏུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་པ་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་ཚང་མ་
 ཡིན་མིན་གྱི་གནད་དོན་དང་། དེ་དག་ཡིག་སྐད་ཏུ་བམ་ཞིག་ཐབ་མིན་གྱི་གནད་དོན་སྐྱེས་
 གཅིགས་ཏུ་མ་བཟུང་བར་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ལྷང་སྡེ་ལྷའི་ཤོད་སྦྱིར་དྲན་ཉེ་བར་བཞག་
 པའི་བརྗོད་བྱ་བསྟན་པའི་མདོ་ཚན་མང་དག་ཅིག་ཡོད་པར་སྐར་ནའང་། ཡོངས་གྲགས་
 ཏུ་གྲགས་ཆེ་བའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་གྱི། ལྷང་བར་པའི་སྡེར་<མཇིགས-
 སི་ཀའ་ཡ> དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་ <མའི་ཤིང་འཕྲུལ་སྐྱོད་> དང་། དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པ་
 ཚེན་པོའི་མདོ་<མཇམ་མའི་ཤིང་འཕྲུལ་སྐྱོད་> དང་། དབྱུགས་འབྱུང་བ་དང་རྟུབ་པ་དྲན་པའི་མདོ་
 <འཕྲུལ་སྐྱོད་འཕྲུལ་སྐྱོད་> དང་། ལྷུ་ལ་གཏོགས་པའི་དྲན་པའི་མདོ་<ཀའ་ཡ་མཇམ་མའི་ཤིང་འཕྲུལ་སྐྱོད་> དང་། ཡང་
 དག་པར་ལྟན་པའི་སྡེ་ཏུ། ལྷ་ལ་སྦྱོར་མའི་མདོ་ཞེས་དང་། དྲན་པའི་མདོ་ཞེས་དང་། དག་སྦྱོར་
 གི་མདོ་ཞེས་དང་། ལྷ་ལ་ཤིང་གི་མདོ་ཞེས་དང་། མི་དག་བའི་ལྷང་པོའི་མདོ་ཞེས་དང་།
 ལྷའི་མདོ་ཞེས་དང་། རྟུ་ལ་མདོ་ཞེས་དང་། མ་བྱུན་གྱི་མདོ་ཞེས་དང་། བ་བའི་མདོ་ཞེས་དང་།
 དག་སྦྱོར་མའི་གནས་ཁང་གི་མདོ་སྐྱེས་དང་། དེ་བཞིན་ལྷང་ཡན་ལག་གྱི་མའི་སྡེའི་དག་
 ཚན་གྱི་ལེ་ཏུ་སྡེ། དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་སྡེ་ཏུ་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་དང་

ཞིག་གིས་ཐེག་ཆེན་གྱི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་ཞིག་མེད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད།¹² དེས་
 བ་ལེགས་རྒྱུར་རྒྱུར་ལས་པོད་རྒྱུར་ལུས་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་གི་ནང་། སྤྱི་ལོ་རྒྱུ་དུ་བཞུགས་
 པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་གི་ནང་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་བརྗོད་བྱ་
 དང་རྗོད་བྱེད་ཀྱི་རྣམ་གཞག་བསྟན་ཚུལ་དང་སྟོགས་མཚུངས་པ་མདོ་སྡེ་མང་དག་ཅིག་
 ལས་མངལ་རྒྱ་ཡོད་པ་མཚུངས་བསྟར་རིག་པའི་ལམ་ནས་ཉེད་མོན་བྱུང་བ་སྟེ། མདོ་སྡེ་ཚོན་
 པ་ལས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཡོད་ཀྱི་ལྷན་པའི་མདོ་དང་། འཕགས་པ་ཚོས་ཡང་དག་པར་སྟུང་པའི་
 མདོ་དང་། འཕགས་པ་གཙུག་ན་རིན་པོ་ཆའི་མདོ་དང་། འཕགས་པ་དགོན་མཚོག་བཞེགས་
 པའི་མདོ་དང་། འཕགས་པ་བསྐལ་པ་བཟང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་དང་།
 འཕགས་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡེ་རྣམས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་དང་། འཕགས་
 པ་རྒྱོ་གྲོས་མི་ཟད་པས་ལུས་པའི་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་སྟོགས་དང་། དེ་བཞིན་འདུལ་བ་དང་།
 རྒྱུད་འབྱུང་སྟོགས་ལས་བྱང་མངལ་རྒྱ་ཡོད་མོད། འོན་ཏེ་སྤྱི་ལོ་རྒྱུ་དུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་
 པ་གནས་བཟན་སྡེ་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་དང་། ཞོང་འཁོད་ཐེག་ཆེན་
 མདོ་སྡེ་ཁག་གི་ནང་བསྟན་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་གི་གཞི་རྒྱའི་བརྗོད་
 བྱ་དང་རྗོད་བྱེད་ཀྱི་ཆ་ནས་སྟོགས་མཚུངས་པ་ཤིན་ཏུ་མང་བཤམ་པའི་ཐེག་ཆེན་གྱི་ལྷ་པའི་བཞེད་
 མཚོམས་དང་། དེ་བཞིན་བསྐོམ་པའི་དབང་གིས་བྱུང་པར་ཆེས་ཆེར་བཞུགས་ཡོད་པར་མཛོང་།

གཞུམ་པ། སྤྱི་ལོ་དང་ལེགས་རྒྱུར་རྒྱུར་དུ་བཞུགས་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་སྡེ་
 རྣམ་གཞག་བསྟན་རྟོན་ཐང་བྱུང་པར་ཅི་ཞིག་ཡོད་མེད།

སྤྱི་ལོ་རྒྱུ་དུ་བཞུགས་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་སྡེའི་ཁག་གི་ནང་། ལུས་
 ཚོར་སེམས་ཚོས་བཞིའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་སྡེའི་རྣམ་གཞག་བསྟན་པ་སྟེ། དེའང་སྤྱི་

12. The “dhyāna” chapter of the “Bodhisattvapiṭaka-sūtra” Kusumita Priscilla Pedersen.
 Columbia University 1976 P.64

ཡིད་སྐྱོད་ཏུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་པ་གནས་བརྟན་སྟེ་པའི་ལྷ་མ་སྐྱོད་མའི་མདོ་ཏུ། “འདི་ལ་
 དགོ་སྐྱོད་ནི་རྒྱུ་པ་ཤེས་བཞིན་ཅན་དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བརྒྱུ་ལེན་པ་
 ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་ལྷན་ལྟུང་ལྟུང་ཞིང་གནས་པ་དང་། རྒྱུ་པ་ཤེས་
 བཞིན་ཅན་དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བརྒྱུ་ལེན་པ་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་
 བསལ་ནས་ཚོར་བ་རྣམས་ལ་རྟེན་སྲུང་ལྟུང་ཞིང་གནས་པ་དང་། རྒྱུ་པ་ཤེས་བཞིན་ཅན་དྲན་པ་
 དང་ལྡན་པས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བརྒྱུ་ལེན་པ་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་ལྷན་ལྟུང་
 ལ་རྟེན་སྲུང་ལྟུང་ཞིང་གནས་པ་དང་། རྒྱུ་པ་ཤེས་བཞིན་ཅན་དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་རྟེན་
 གྱི་བརྒྱུ་ལེན་པ་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་ཚོར་བ་ལ་རྟེན་སྲུང་ལྟུང་ཞིང་གནས་
 སོ། །”¹³ ཞེས་པ་དེ་ཉིད་ཐེག་ཆེན་གྱི་འདུལ་བ་གཞི་ལས་དང་པོ་ལྷ་མ་སྐྱོད་ལེན་པ་ཉེ་བར་
 བཞག་པའི་སྐོར་གསུངས་པ་ནི། “རི་ལྷ་ར་ན་དགོ་སྐྱོད་དྲན་པ་དང་ལྡན་པ་ཡིན་ཞེ་ན། འདི་
 ལ་དགོ་སྐྱོད་ནང་གི་ལྷན་ལྟུང་གྱི་རྟེན་སྲུང་ལྟུང་ཞིང་བརྟན་འགྲུས་དང་། ཤེས་བཞིན་དང་
 དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་རྟེན་ལ་གཞོན་སེམས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་སྤངས་ནས་གནས་
 སོ། །སྤྱིའི་ལྷན་དང་ནང་དང་སྤྱིའི་ལྷན་དང་། བདེ་གི་ཚོར་བ་རྣམས་དང་སྤྱིའི་ཚོར་བ་རྣམས་
 དང་ནང་དང་སྤྱིའི་ཚོར་བ་རྣམས་དང་། བདེ་གི་སེམས་དང་སྤྱིའི་སེམས་དང་ནང་དང་སྤྱིའི་
 སེམས་དང་། བདེ་གི་ཚོས་རྣམས་དང་སྤྱིའི་ཚོས་རྣམས་དང་ནང་དང་སྤྱིའི་ཚོས་རྣམས་ལ་
 ཚོས་གྱི་རྟེན་སྲུང་ལྟུང་ཞིང་བརྟན་འགྲུས་དང་། ཤེས་བཞིན་དང་དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་
 རྟེན་ལ་གཞོན་སེམས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་སྤངས་ནས་གནས་པ་སྟེ། དེ་ལྷ་ར་ན་དགོ་སྐྱོད་

13. संयुक्तनिकायपालि, महावग्गो, ३. सतिपट्टानसंयुत्तं
 इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं;
 वेदनासु वेदानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं; चित्ते चित्तानुपस्सी
 विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं; धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति आतापी
 सम्पजानो सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं।

ཉན་པ་དང་ལྷན་པ་ཡིན་ནོ། །¹⁴ ཞེས་སྐབས་དོན་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ལྷ་ལྟོང་མར་ཉན་པ་ཉེ་
 བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་གསུངས་པའི་ཚུལ་ཏེ། སྤྱི་ལོ་སྐད་ཏུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་པ་
 གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ཡང་དག་པར་ལྷན་པའི་སྡེ་ལས་ཆེན་པོའི་ལྷན་པ་ཉེ་བར་གཞག་
 པ་ཡང་དག་པར་ལྷན་པའི་ཚོན་པར་གསལ་བ་དང་། ཐེག་ཆེན་གྱི་མདོ་སྡེ་ལྟར་ན་འདུལ་
 བའི་ནང་གསལ་ཡོད་པའི་བར་གཞི་རྩའི་ཆ་ནས་ཁྱད་པར་བཞུགས་མེད། ཡང་སྤྱི་ལོ་སྐད་
 ཏུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་པ་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ཉན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་ཆེན་པོ་ལ་
 སོགས་པ་དང་། ལེགས་རྒྱར་སྐད་ལས་བོད་རྒྱུར་ཞུས་པའི་ཤར་ཕྱིན་ཉི་ཤི་ལ་སོགས་¹⁵གྱི་ནང་།
 ཉན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་དང་། བསྐོམ་པའི་ཚུལ་སྟོན་པའི་དབར་གཞི་རྩའི་ཆ་
 བས་ཁྱད་པར་མེད་ཀྱང་། ལྟ་བུའི་ཆ་ནས་ཁྱད་པར་བཞུགས་པའི་དཔེ་མཚོན་ཏེ། སྤྱི་ལོ་སྐད་
 ཏུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་པ་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ཉན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་ཆེན་པོ་
 ལས། “བཞི་པོ་གང་ཞེ་ན། དགོ་སྟོང་དག། འདི་ལ་དགོ་སྟོང་རྒྱུན་པ་ཤེས་བཞིན་ཅན་ཉན་པ་
 དང་ལྷན་པས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བརྒྱུ་ལེགས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་ལྷས་
 ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་གནས་པ་དང་། རྒྱུན་པ་ཤེས་བཞིན་ཅན་ཉན་པ་དང་ལྷན་པས་འཇིག་རྟེན་
 གྱི་བརྒྱུ་ལེགས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་ཚོར་བ་རྣམས་ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་
 གནས་པ་དང་། རྒྱུན་པ་ཤེས་བཞིན་ཅན་ཉན་པ་དང་ལྷན་པས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བརྒྱུ་ལེགས་
 དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་སེམས་ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་གནས་པ་དང་། རྒྱུན་པ་
 ཤེས་བཞིན་ཅན་ཉན་པ་དང་ལྷན་པས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བརྒྱུ་ལེགས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་
 པར་བསལ་ནས་ཚོས་ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་གནས་སོ། །¹⁶ ཞེས་པ་དང་། ལེགས་རྒྱར་སྐད་ལས་

14. བཀའ་སྤྱི་འདུལ་བ། ལ་འདུལ་བ་གཞི། ལ། ལྷན་གྱི་གཞི་འཆད་པ། (བར་རྒྱལ་པོའི་ལབ་གྱི་སྡེ་ཚོན། 2-1-41a

15. ཞོང་འཕོད་ཉན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་སྟོན་པའི་ཐེག་ཆེན་མདོ་སྡེ་ལག

16. दीघनिकायपालि, महावग्गो ९. महासत्तिपट्टानसुत्तं
 “विनाजपम्सिपातआ तरिहवीसिस्पुनायाको याकु,खकभमि,वखकभमि,धइ ?ीरात्तचो मतक”

བོད་རྒྱུར་ལྷན་པའི་ཤེར་སྒྲིབ་རྒྱ་བྲི་ལས། “དེ་ལ་ལྷན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་གང་ཞེན། རབ་
 འབྱོར་འདི་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་སེམས་དཔལ་ཆེན་པོ་ནང་གི་ལྷན་ལ་དེ་མི་དམིགས་
 པའི་ཚུལ་གྱིས་ལྷན་གྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་། བརྗོན་འགྲུས་ཅན་ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་
 དང་ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆགས་སེམས་དང་། ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ཅིང་རྣམ་
 པར་སྒྲོད་ཀྱང་། ལྷན་དང་ལྡན་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་ལ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་གོ། །ཕྱི་
 ལྷན་ནང་གི་ཚོར་བ་དང་། སེམས་དང་། ཚོས་ལ་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་ཚོས་གྱི་རྗེས་
 སུ་ལྟ་ཞིང་། བརྗོན་འགྲུས་ཅན་ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་དང་ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་
 གྱི་ཆགས་སེམས་དང་། ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ཅིང་རྣམ་པར་སྒྲོད་ཀྱང་། ཚོས་དང་
 ལྡན་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་ལ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་གོ། །”¹⁷ ཞེས་པའི་དབར་གཞི་ཚའི་
 དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའི་རྣམ་གཞག་པའི་བརྗོན་བྱ་དང་རྗོད་བྱེད་སོགས་གྱི་བྱུང་པར་ཅུང་
 ཟད་མེད་ཀྱང་། གསུངས་པའི་གཏུལ་བྱ་སྟེ་སྤྱི་ལོ་སྐད་ཏུ་བཞུགས་པའི་མདོའི་ནང་། <དག་
 རྟོན་>ཞེས་དང་ལེགས་རྒྱུར་སྐད་ལས་བོད་རྒྱུར་ལྷན་པའི་ནང་། <རབ་འབྱོར་>ཞེས་གསལ་
 བ་དང་། སྤྱི་ལོ་སྐད་ཏུ་བཞུགས་པའི་མདོའི་ནང་། ལྷན་སོགས་གྱི་རང་བཞིན་གནས་ལུགས་
 ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་བའི་ཚུལ་གསུངས་པའི་ཚེ། <ལྷན་ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་གནས་པ་དང་> ཞེས་ལྷན་
 སོགས་ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་བ་ཅོན་དང་། ཡང་ལེགས་རྒྱུར་སྐད་ལས་བོད་རྒྱུར་ལྷན་པའི་ནང་། “འདི་
 ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་སེམས་དཔལ་ཆེན་པོ་ནང་གི་ལྷན་ལ་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་
 ལྷན་གྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་”ཞེས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའི་རྣམ་གཞག་

འོ་འཇུག་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་སྐོར་དུ་སྐྱེས་པའི་ཡུལ་ལྗོངས་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་
 འོ་འཇུག་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་སྐོར་དུ་སྐྱེས་པའི་ཡུལ་ལྗོངས་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་
 འོ་འཇུག་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་སྐོར་དུ་སྐྱེས་པའི་ཡུལ་ལྗོངས་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་
 < འོ་འཇུག་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་སྐོར་དུ་སྐྱེས་པའི་ཡུལ་ལྗོངས་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་

17. བཀའ་སྟོན་ཤེས་སྒྲིབ་རྒྱ་བྲི་ལས་རབ་གྱི་ལ་རྗོད་ཏུ་སྒྲིབ་པ་སྟོན་པའི་སྐོར་དུ་སྐྱེས་པའི་ཡུལ་ལྗོངས་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་ 26-1-233a-b

གཅིགས་སྟོན་མཛད་པའི་ཚུལ་ཏེ་དམིགས་པ་མེད་པའི་སྟོང་རྗེས་གནས་ལུགས་གསེད་བཀོལ་
 མཛད་པ་ལྟ་བུར་མཛོང་། དེ་དག་གི་རྒྱ་མཚན་ལ་གཞིགས་ཏེ། རྣམ་གྱི་བོད་མཁས་པའི་བརྟན་
 བཅོས་ཁག་གི་ནང་། ཐེག་པ་ཆེ་ཚུང་གི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་བྱང་པར་ཏེ། བྱང་པར་མི་
 འདྲ་བ་བརྟན་གྱི་ཐོག་ནས་འཛོག་གནང་མཛད་པའང་བྱངས་དེ་དག་ལ་ཐུག་མེད་དམ་སྟེ།

ཡང་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་རི་ལྟར་བསྟོན་པའི་ཚུལ་ལས་དཔེ་མཚོན་ཅན་
 བཀོད་ན། སྤྱི་ལོ་སྐད་ཏུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་པ་གནས་བཟུང་སྟེ་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་
 བཞག་པའི་མདོ་ཆེན་པོ་ལས། ལུས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་བུ་ལས་སྟོན་ལམ་དྲན་པ་<<ཀའཧཱའུཔསྐལ་
 ཟའི་ཡུལ་ཤེས་ཏེ། “དག་སྟོང་དག། གཞན་ཡང་དག་སྟོང་ནི་འགྲོ་ན་བདག་འགྲོའོ་སྟེ། ཏུ་
 རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །འགྲིང་བ་ན་བདག་འགྲིང་འོ་སྟེ། ཏུ་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །འདུག་པ་ན་བདག་
 འདུག་མོ་སྟེ། ཏུ་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །ཉལ་བ་ན་བདག་ཉལ་པོ་སྟེ། ཏུ་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །དེ་ཡི་
 ལུས་ནི་རི་ལྟར་རི་ལྟར་རབ་ཏུ་བཞག་པ་དེ་ནི་དེ་ལྟར་དེ་ལྟར་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །དེ་ལྟར་ནང་
 གི་ལུས་ལ་ལུས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་གནས་པ་དང་།¹⁸ ཞེས་དང་། ལེགས་རྒྱུར་སྐད་ལས་བོད་
 རྒྱུར་ལུས་པའི་ཤེར་སྟོན་ཉི་ཤིང་ལས། “རབ་འགྲོར་རི་ལྟར་ན་བྱང་རྒྱུ་ལེན་སྟེ་དཔེ་ལེན་སྟེ་
 དཔེ་ལེན་པོ་ནང་གི་ལུས་ལ་ལུས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་རྣམ་པར་སྟོན་པ་ཡིན་ཞེ་ན། རབ་
 འགྲོར་འདི་ལ་བྱང་རྒྱུ་ལེན་སྟེ་དཔེ་ལེན་སྟེ་དཔེ་ལེན་པོ་འགྲོ་ན་འགྲོའོ་ཞེས་བྱ་བར་རབ་
 ཏུ་ཤེས་སོ། །འགྲིང་ན་འགྲིང་འོ་ཞེས་བྱ་བར་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །འདུག་ན་འདུག་མོ་ཞེས་བྱ་
 བར་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །ཉལ་ན་ཉལ་པོ་ཞེས་བྱ་བར་རབ་ཏུ་ཤེས་ཏེ། དེའི་ལུས་ཉམས་བདེ་བ་
 འཕྲུལ་མི་བདེ་ཡང་རུང་། ལུས་རི་ལྟར་རི་ལྟར་གནས་པ། དེ་ལྟར་དེ་ལྟར་དེས་རབ་ཏུ་ཤེས་སོ། །རབ་

18. दीघनिकायपालि, महावग्गो ९. महासतिपट्टानसुत्तं- “पुन चपरं, भिक्खवे, भिक्खु गच्छन्तो वा
 ‘गच्छामी’ति पजानाति, ठितो वा ‘ठितोम्ही’ति पजानाति, निसिन्नो वा ‘निसिन्नोम्ही’ति पजानाति, सयानो वा
 ‘सयानोम्ही’ति पजानाति, यथा यथा वा पनस्स कायो पणिहितो होति, तथा तथा नं पजानाति। इति अज्जत्तं वा काये
 कायानुप्पसी विहरति, >

འཕྱོར་དེ་ལྟར་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་ནང་གི་ལུས་ལ་དེ་མི་དམིགས་
 པའི་ཚུལ་གྱིས། ལུས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ཉལ་ཞིང་བཙོན་འགྲུས་ཅན། ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་
 དང་ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆགས་སེམས་དང་། ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བརྟུལ་ཅིང་
 རྣམ་པར་སྐྱོད་དོ།¹⁹ ཞེས་སོགས་སུ་ཡིད་སྐྱད་ཏུ་བཞུགས་པའི་འཕགས་པ་གནས་བཟུན་
 རྗེ་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་དང་། ལེགས་སྦྱར་སྐྱད་ལས་པོད་སྦྱར་བྱས་
 པའི་ཐེག་པ་ཚེན་པོའི་ཤར་བྱིན་གྱི་མདོ་སྡེ་སོགས་ཀྱི་ནང་། དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་
 གཞག་སྟོན་ཚུལ་མང་གཞི་ཚའི་བརྗོད་བྱ་དང་རྗོད་བྱེད་ཀྱི་འགྲོས་དང་། རྗོད་ཚིག་སོགས་
 རྩོགས་མང་དག་ཅིག་ནས་གཅིག་མཚུངས་སུ་ཡོད་མོད་ཀྱང་། ལྟ་བུ་དང་བརྟོམ་པའི་གནད་
 ཀྱི་ཆ་ནས་བྱང་པར་ཆེས་བཞུགས་ཡོད་པ་ཞིག་ཏུ་མཐོང་། ལྟག་པར་ཏུ་ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་ཉལ་
 པའི་བཞེད་མཚམས་ལས་འཕྲོས་ཏེ་བརྟོམ་པའི་གནད་མཐའ་དག་ལའང་འགྱུར་བ་ཆེས་ཆེར་
 བཞུགས་པ་ཐེག་ཚེན་གྱི་མདོ་སྡེ་གཞན་ཁག་ལས་ཀྱང་མངལ་རྒྱ་ཡོད་པར་མཐོང་། འདིར་
 རྐྱད་ཡིག་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཀྱི་ནང་ཏུ་ཡོད་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་གང་ཞིག་
 ཚད་མ་དང་། གང་ཞིག་ཚད་མིན་ཡིན་མིན་གྱི་གནད་དོན་ནི། ཐེག་ཚེན་བཀའ་རྒྱུབ་ཀྱི་གནད་
 དོན་དང་འབྲེལ་བ་ཆེས་ཆེར་བཞུགས་ཡོད་པ་ཞིག་ཏུ་མཐོང་། དེ་མིན་སངས་རྒྱལ་གྱི་གསུང་
 ཡིག་ཚགས་སུ་མངལ་རྒྱ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་ཏེ། གནའ་རྗེས་ཉམས་ཞེས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ལ་
 གཞིགས་ན། ལྟན་ཉལ་པའི་ལུས་ནས་རྟེན་སོན་བྱུང་བའི་ནང་པའི་ཡིག་ཚགས་ཤོད་ཤེར་བྱིན་
 ཉེ་བྱི་དེ་ཉིད་ཀྱང་རྟེན་སོན་བྱུང་ཡོད་པས་ན། དེ་ཉིད་ལས་གསལ་བའི་ཐེག་ཚེན་དྲན་པ་ཉེ་
 བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་ནི། སྤྱི་ལོའི་སྟོན་གྱི་ལོ་བརྒྱའམ་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་དང་པོ་ལས་
 མས་ནས་སྤིང་སྤོང་བྱེད་ཀྱིན་པ་རྟོགས་བྱུང་། ཡང་མདོ་སྡེ་ཁག་ནང་གསལ་བའི་རྗོད་བྱེད་ཀྱི་
 བ་སྟོད་དེ། གཙོ་བོ་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་གསུངས་པའི་གདུལ་བྱ་སྟེ། སུ་ཡིད་སྐྱད་
 ཏུ་བཞུགས་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོའི་ནང་། དག་སྤོང་དག་ <མིར་མཇེ་> ཞེས་

19. དགལ་སྟོན་ཤེ། ཤེས་བྱིན། ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་སྟོང་ཐག་ཉེ་བྱ་ལྟ་བུ་ལ། ཀུམ་ལེན་དགུ་པ། 26-1-233b-234a

དང་། ལེགས་སྐྱར་སྐྱད་ལས་པོད་སྐྱར་ལྷན་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་གི་ནང་། གཙོ་བོ་རབ་འབྱོར་
དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་བྱུང་བའི་མ་སྟོད་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་ལ་གཞིགས་ཏེ། བཟླ་
ཐབས་ཀྱིས་ཚོད་བཀམ་བྱ་སྐྱེ་ཡོད་པ་ཞིག་ལའ་ཆེར་ཡོད་དེས་པར་མཛོང་།

གསུམ་པ། དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའི་རྣམ་གཞག་སྟོན་པའི་སྐྱོན་ཆེན་མདོ་སྡེ་ཁག་ལས་སྐྱེ་
མིན་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའི་བརྗོན་བྱེད་པའི་སྟོན་ཆེན་ལ།

སྐྱིར་སྤྱི་ལོ་སྐྱད་ཏུ་བཞུགས་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་དང་། དེ་
བཞིན་ལེགས་སྐྱར་སྐྱད་ཏུ་བཞུགས་པའི་སྐྱོན་ཆེན་མདོ་སྡེ་སྟེ། འཕགས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་
རོལ་ཏུ་སྐྱེན་པའི་མདོ་གཙོ་བོར་འབྱུང་བའི་མདོ་སྡེ་ཁག་ལས་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའི་
རྣམ་གཞག་བརྟན་ཚུལ་ཏེ། གཞི་ཅའི་ཆ་ནས་འདྲ་བའི་སྟོན་པ་ཤེས་ཆེན་འདྲ་། འདིར་སྐྱོན་
ཆེན་མདོ་གཞན་འགའ་ཞིག་གི་ནང་། དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བརྗོན་པའི་ཚུལ་དམིགས་
བསལ་འེ་ཞིག་ཡོད་པར་མཛུལ་ཏེ། དེའདྲ་། འཕགས་པ་ཚོས་ཡང་དག་པར་སྐྱད་པ་ཞེས་བྱ་
བ་སྐྱོན་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་ལས། དྲན་པའི་གནས་བཅུའི་ལམ་ནས་བརྗོན་ཐབས་པའི་ཚུལ་
བརྟན་ཡོད་དེ། དེ་ཉིད་ལས་ “བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་དྲན་པ་དེའི་གནས་ནི་རྣམ་པ་བཅུ་སྟེ།
ལྷན་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། ཚོར་བ་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། སམས་རྒྱས་རྗེས་སུ་དྲན་པའི་
དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། ཚོས་རྗེས་སུ་དྲན་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། དག་
འཇུག་རྗེས་སུ་དྲན་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། ཚུལ་བྱིས་རྗེས་སུ་དྲན་པའི་དྲན་པ་
ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། གཏོང་བ་རྗེས་སུ་དྲན་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། ལྷ་རྗེས་སུ་
དྲན་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་སྟེ། འདི་དག་ནི་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བཅུ་ལོ།”²⁰ ཞེས་
དང་། ཡང་འཕགས་པ་བསྐྱེད་པ་བཟང་པོ་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྐྱོན་པ་ཆེན་པོའི་མདོའི་ནང་། མར་

20. དགའ་ལྷོ་སྡེ། མདོ་སྡེ་ཁག་འཕགས་པ་ཚོས་ཡང་དག་པར་སྐྱད་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྐྱོན་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། 65-1-45b

ལྷོན་ཏུག་ལ་ལུས་ཚོར་སེམས་ཚོས་བཞིར་སྒྲོར་ཅིང་བསྐོས་ཚུལ་བརྟན་ཏེ། “ལུས་ལ་མི་རྒྱལ་
 པར་རྟོག་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་རྒྱུན་པའོ། །དེ་ལ་རྟོག་པ་ལ་མི་ལྟ་བུ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་
 ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱིའོ། །བདག་མེད་པ་ལ་མོས་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་བཟོད་པའོ། །གཡོ་བ་མེད་
 པར་མཚོང་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་བཙོན་འགྲུས་ཀྱིའོ། །ངོ་པོ་ཉིད་མཚོང་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་
 བསམ་གཏན་གྱིའོ། །སྐྱེ་བ་མེད་པར་མཚོང་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྡི་”²¹ ཞེས་དང་།
 ཡང་འཕགས་པ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྡེ་སྡོད་ཅེས་བྱ་བའི་མདོ་ལས། ལུས་ཏུག་པ་ཉེ་བར་
 བཞག་པའི་བྱང་པར་སྟོན་པ་སྟེ། “བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ལུས་ལ་ལུས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་
 གནས་ཤེ་ན། དེ་རང་གི་ལུས་དང་གཞན་གྱི་ལུས་ལ་ལུས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་གནས་ཏེ།”²² ཞེས་
 ལུས་ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་བུ་ནི་རང་དང་གཞན་གྱི་ལུས་ཀྱི་ལ་རྗེས་སུ་ལྟ་བུ་དང་། “ལྷ་རིའི་བྱ་འདི་
 ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ལུས་ལ་ལུས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་གནས་པ་དེ་ལུས་ཀྱི་སྟོན་གྱི་མཐའ་
 ལ་ཡང་སོ་སོར་རྟོག་ལུས་ཀྱི་སྤྱི་མའི་མཐའ་ལ་ཡང་སོ་སོར་རྟོག་ལུས་ཀྱི་ད་ལྟར་བྱང་བ་ལ་
 ཡང་སོ་སོར་རྟོག་སྟེ། གྱེ་མའོ་ལུས་འདི་ནི་སྤྱིན་ཅི་ལོག་ལས་བྱང་བ་སྟེ། རྒྱ་དང་རྒྱུན་ལས་སྤྱིས་
 པ། གཡོ་བ་མེད་པ། བྱེད་པ་མེད་པ། བདག་པོ་མེད་པ། ཡོངས་སུ་འརྒྱུན་པ་མེད་པ། འདི་ལྟ་
 ལྟེ་དཔེར་ན། ལྷོ་རོལ་གྱི་རྩ་དང་། ཤིང་གེལ་པ་དང་། རྩལ་དང་། བཀས་ཚལ་དག་རྒྱ་དང་རྒྱུན་
 ལས་འབྱུང་ཞིང་བདག་པོ་མེད་པ་ཡོངས་སུ་འརྒྱུན་པ་མེད་པ་དེ་བཞིན་ཏུ་ལུས་འདི་ཡང་
 རྩ་དང་། རྩལ་པ་དང་།”²³ ཞེས་དང་། ཡང་ལུས་དེ་སེམས་ཅན་དོན་བྱེད་ཀྱི་སྤྲང་ཏུ་བསྐོས་
 པ། “དེ་ལ་རྒྱལ་པའི་རྣམ་པར་སོ་སོར་རྟོག་པ་དང་ལྟན་པ་གང་ཞེ་ན། འདི་ལྟ་སྟེ། གང་ལུས་
 མི་གཙང་བ་སྟོགས་མེད་པ་འདིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་སྐྱུ། ཚས་ཀྱི་སྐྱུ། བསོད་ནམས་ཀྱི་
 སྐྱུ། ཡེ་ཤེས་ཀྱི་སྐྱུ། རྣོ་རྣེའི་སྐྱུ། མི་ཤིགས་པའི་སྐྱུ། ཟག་པ་མེད་པའི་སྐྱུ། འཇིག་རྟེན་གསུམ་ལས་

21. དགའ་སྤེལ་མདོ་སྤེལ་གྱི་འཕགས་པ་བསྐྱེད་པ་བཟང་པོ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། 45-1-71b
 22. དགའ་སྤེལ་མདོ་སྤེལ་གྱི་འཕགས་པ་བསྐྱེད་པ་བཟང་པོ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། 60-1-155b
 23. དགའ་སྤེལ་མདོ་སྤེལ་གྱི་འཕགས་པ་བསྐྱེད་པ་བཟང་པོ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། 60-1-155b

ལྱེ་བྲག་རྒྱ་འབགས་པའི་སྐྱུ། གཞུགས་མཛོད་ན་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཚེས་པར་འགྱུར་བའི་
 ལྷ་ཚོལ་པར་བྱའོ་སྐྱམ་པ་འདི་ནི་སྐྱུག་པའི་རྣམ་པར་སོ་སོར་རྟོག་པ་དང་ལྷན་པ་ཞེས་བྱ་གྲེ།
 རིགས་ཀྱི་བྱ་འདི་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་རྣམ་པ་གཉིས་སུ་སོ་སོར་རྟོག་པ་དང་ལྷན་པའི་
 རྒྱལ་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་སྐྱོམ་པའོ།²⁴ ཞེས་སོགས་བྱུང་བའི་གནད་དོན་ལ་བསམ་ན། བར་
 པ་སངས་རྒྱས་པའི་བསྐྱབ་བཙོན་ཁག་གི་ནང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་རྒྱུད་ཀྱིས་རྒྱལ་པ་ཉེ་
 བར་བཞག་པའི་བསྐྱོམ་པའི་རྒྱལ་ཏེ། བྱམས་པ་དང་སྤྱིང་རྗེའི་ལམ་ནས་རྒྱལ་པ་ཉེ་བར་གཞག་
 པ་བསྐྱོམ་པའི་རྒྱལ་བྱུང་བ་ནི། སལ་ཆེར་མདོ་སྡེ་དེ་དག་ལ་ཁྲུངས་གཏུགས་ནས་བྱུང་བར་ངེས་
 ཤིང་། མདོ་སྡེ་དེ་དག་གི་ནང་རྒྱལ་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་བསྐྱོམ་པའི་རྒྱལ་ནི། སྤ་
 ལིའི་རྣམ་རྒྱུ་བཞགས་པའི་རྒྱལ་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་གི་ནང་དམིགས་བསམ་ལ་
 མངལ་རྒྱ་མེད་ཅིང་། དེ་དག་གི་ཐེག་ཆེན་ཐུན་མོང་གི་ལྷགས་ཤིག་ཡིན་པར་སལ་ཆེར་ཡིན་ངེས་
 པ་ལྟ་བུར་མཛོད་།

དེ་བཞིན་གསང་སྐྱགས་ཀྱི་ཐེག་པ་དང་འབྲེལ་བའི་ལམ་ནས་རྒྱལ་པ་ཉེ་བར་གཞག་
 པ་བསྐྱོམ་པའི་རྒྱལ་ཏེ། ལྷས་ཚོར་སེམས་ཚོས་བཞིའི་རྒྱལ་པ་ཉེ་བར་གཞག་ནི། རྒྱུད་འབྲུམ་
 ལས། “དེ་ལ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་རྩྭ་གས་ཀྱི་ཚོས་སུམ་ཅུ་ཙུ་བུལ་ཏེ་གང་ཞེ་ན། །ལྷས་རྒྱལ་པ་ཉེ་
 བར་གཞག་པ་ནི་མཁའ་འགྲོ་མའོ། །ཚོར་བ་རྒྱལ་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་ནི་སྤུ་མའོ། །ཚོས་རྒྱལ་
 པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་ནི་རུམ་རྒྱུས་མའོ། །སེམས་རྒྱལ་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་ནི་གཞུགས་ཅན་
 མའོ།”²⁵ ཞེས་སོས་པ་དང་འདྲུ་ཤེས་རི་ལྷར་འཇིན་དགོས་པའི་གནས་དང་། ཡང་རྒྱལ་པ་ཉེ་
 བར་བཞག་པའི་སྐྱུག་རྒྱུའི་རྒྱལ་ཏེ། དེ་ཉིད་ལས་ “དེ་བཞིན་རྒྱ་ལག་པ་གཉིས་སྟིམ་པའི་རྒྱལ་
 རྒྱུར་ལ་མཐེ་བོ་གཉིས་དང་མཐེའུ་རྒྱུར་གཉིས་ནང་རྒྱུག་སྟེ་རྒྱུར་བ་ནི་རྟོགས་པའུ་

24. དགའ་ལྷོ། མདོ་སྡེ། འབགས་པ་གཞུག་ན་རིན་པོ་ཆེས་ལྷས་པའི་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། 44-1-224a
 25. མདོ་སྡེ། རྒྱུད་འབྲུམ། ༡ མདོ་ན་པར་བརྗོད་པའི་རྒྱུད་སྐྱེ་མ་ཞེས་བྱ་བ། དགའ་ལྷོ། གཉིས་སུ་མེད་པའི་འཁོར་
 ལོའི་རིམ་པར་བྱེ་བ་བསྐྱབ་པའི་ལེའུ། 77-1-269a

འཛིན་པ་འི་ཚེ་རི་བྱུག་རྒྱུ་། །དེ་ཉིད་ལས་མཐེ་བོ་གཉེས་ཚེ་མོ་བཀུག་སྟེ་སྦྱར་བ་ནི་དུམ་པ་
 ཉེ་བར་གཞག་པ་རྩོམ་རིམ་གྱུ་།²⁶ ཞེས་དང་། དེ་བཞིན་དཔལ་རྩོམ་ཉིད་པོ་རྒྱན་ཅེས་བྱ་
 བའི་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ལས། <<ཨོ་ཀློག་ཙོ་ཅ་ཏཱ་ཏཱ་ཤོ་གྲ་ཤོ་གྲ་ཤོ་གྲ་ཤོ་གྲ་ཤོ་གྲ་
 པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་སྒྲགས་བརྒྱུ་བའི་རྒྱལ་གསུངས་པ་ནི་དག་གི་ཉམས་ལེན་སོགས་བསྟན་
 ཡོད། དེས་ན་མོང་གསལ་བུ་ལིའི་རྒྱུད་དང་ལེགས་སྦྱར་རྒྱུད་ལ་མོང་རྒྱུར་ཞུས་པའི་དུམ་པ་
 ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་སྟོན་པའི་མདོ་སྟེ་ཁག་གི་ནང་། དུམ་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་
 རྣམ་གཞག་རི་ལྟར་སྟོན་པའི་རྒྱལ་ཏེ། ཅུང་ཟད་ངོ་སྟོན་པའི་སྦྱར་མཚུངས་བསྦྱར་བྱི་ལམ་
 བས་བསྟན་པ་ཅན་ལས། གཞི་ཚའི་ཆར་མདོ་སྟེ་རེ་རེ་ནང་དུམ་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་
 གཞག་སྟོན་པའི་རྣམ་པ་དང་། དཀོས་པ་དང་། སྟོན་ཐབས་སོགས་སུན་མོང་མི་འདྲ་བ་ལགལ་
 ཞིག་ཡོད་པ་འདྲིའི་ཡིག་རྩིས་ལྟུང་བར་སྒྲགས་པས་སྟོན་པར་མི་བྱའོ།

བཞི་པ། དུམ་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་རྒྱུད་ལ་རྒྱུད་བཀུག་བྱ་བ།

འདྲིའི་སྦྱར་རྒྱུད་ཡིག་མི་འདྲ་བ་གཉེས་བྱི་ནང་རྒྱ་ཡོད་པའི་དུམ་པ་ཉེ་བར་བཞག་
 པའི་མདོ་རྒྱུད་ཁག་སོ་སོའི་ནང་དུམ་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་བསྟན་རྒྱལ་ཏེ། བརྒྱུད་
 བྱ་དང་རྒྱུད་བྱེད་སོགས་གཅིག་མཚུངས་སུ་མཇུག་ལྟུ་ཡོད་པའི་ཆོན་པ་ཞིག་དང་། རྩིགས་
 གཞན་དང་ཡོངས་སུ་གཅིག་མཚུངས་མ་ཡིན་པའི་ཆོན་པའང་ཕྱིན་རྒྱུ་མང་ཡོད། འོན་ཏེ་
 གཅིག་མཚུངས་སུ་མཇུག་ལྟུ་ཡོད་པའི་དུམ་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་སྟེ། བརྒྱུད་བྱ་

26. མདོ། རྟེ་རྒྱུད་འབྲུག་ཀུ་མདོ་བར་བརྒྱུད་པའི་རྒྱུད་སྒྲམ་ཞེས་བྱ་བ། དལུ་བ། གཉེས་སུ་མེད་པའི་འཁོར་
 ལོའི་རིམ་པར་བྱེ་བ་བསྟན་པའི་ལཱ། 77-1-269a

27. མདོ། རྟེ་རྒྱུད་འབྲུག་དེ་འཕགས་པ་ལག་ན་རྩོམ་ཉིད་པོར་བསྦྱར་བའི་རྒྱུད་རྒྱུ་ཆེན་པོ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་
 སྟོན་བྱི་སྟོན་པའི་རྒྱུ་མཐུན་པ་བསྟན་པ་དང་ཆོ་འཕུལ་རྣམ་པར་འབྲུལ་པའི་གནས་ལས་བྱུག་རྒྱ་རབ་འབྲུམས་
 རི་སྟེན་པ། 87-1-113a

དང་རྒྱུན་ལྷན་སྐབས་ལ་མཚུངས་བསྟར་བསྐྱིད་འབྲས་ལ་གཞིགས་ན། སྤྱིར་ལྟས་ཚེར་སེམས་
 ཚོས་བཞིའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་རྩོམ་སྡོམ་གྱི་ཚུལ་ཏེ། སྤྱི་ལོ་སླད་ཏུ་བཞུགས་པའི་དྲན་པ་ཉེ་
 བར་བཞག་པའི་མདོ་མང་ཤས་ཆེ་བའི་གཅིག་མཚུངས་སུ་གསལ་བའི་ཚན་པ་²⁸ དང་། ལེགས་སྦྱར་
 རྟོག་ཏུ་བཞུགས་པའི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་མདོ་མང་ཤས་ཆེ་བའི་ནང་གཅིག་མཚུངས་
 སུ་གསལ་བའི་གསལ་བའི་ཚན་པ་²⁹ དེ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་དངོས་སུ་གསུངས་པའི་དྲན་པ་ཉེ་

28. དཱི བ ས ི ཀ ལ ས ས ི ཁ ལ ི , མ མ ི ཁ འ ས ས ི ཀ ཡ ི ༡ . མ མ ི ཁ ས ི ག ཏ ི ཀ ཡ ི ཁ ས ི ཁ ི ག ི

“ལྷོ། འདི་སླད་བདག་གིས་ཐོས་པ། ཏུས་གཅིག་ན་བཙོམ་ལྡན་འདས་སྣ་མི་སྣན་ཏུ་སྣ་མི་སྣན་པ་རྣམས་ཀྱི་
 རྟོན་བརྒྱལ་ཀློང་ས་རྒྱུ་ཞེས་བྱ་བ་ན་བཞུགས་སོ། འདིར་བཙོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དགེ་སྟོང་རྣམས་ལ་བཀའ་
 ལྷུང་པ། དགེ་སྟོང་དག་ཞེས་སོ། འདི་སྟོང་དེ་དག་རྣམས་ཀྱིས་བཙོམ་ལྡན་འདས་ལ་གསོལ་བ། བཅུན་པ་ཞེས་
 སོ། བཙོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་འདི་སླད་བཀའ་ལྷུང་པ། དགེ་སྟོང་དག། སེམས་ཙན་རྣམས་རྣམ་པར་དག་པར་
 བྱ་བ་དང་། ལྷ་ངན་དང་། སྤྱི་སྤྱོད་འདོན་པ་དག་ལས་ཡང་དག་པར་འདའ་བར་བྱ་བ་དང་། ལྷག་བསྟེན་བ་
 དང་། ཡིད་མི་བདེ་བ་དག་རུབ་པར་བྱ་བ་དང་། རིགས་པའི་ཚོས་རྒྱུགས་པར་བྱ་བ་དང་། ལྷ་ངན་ལས་འདའ་
 བ་མདོན་གསུམ་ཏུ་བྱ་བའི་ཕྱིར་བཏོད་པ་གཅིག་པའི་ལམ་ནི་འདི་ཡིན་ཏེ། གང་དེ་ནི་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པ་
 བཞེསོ། བཞི་པོ་གང་ཞེ་ན། དགེ་སྟོང་དག། འདི་ལ་དགེ་སྟོང་རྒྱན་པ་ཤེས་བཞིན་ཙན་དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་
 ཉེན་གྱི་བརྒྱབ་སེམས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་ལུས་ལ་རླེས་སུ་ལྷ་ཞིང་གནས་པ་དང་། རྒྱན་པ་
 ཤེས་བཞིན་ཙན་དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་ཉེན་གྱི་བརྒྱབ་སེམས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་
 ཚེར་བ་རྣམས་ལ་རླེས་སུ་ལྷ་ཞིང་གནས་པ་དང་། རྒྱན་པ་ཤེས་བཞིན་ཙན་དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་ཉེན་གྱི་
 བརྒྱབ་སེམས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་སེམས་ལ་རླེས་སུ་ལྷ་ཞིང་གནས་པ་དང་། རྒྱ་བ་ཤེས་
 བཞིན་ཙན་དྲན་པ་དང་ལྡན་པས་འཇིག་ཉེན་གྱི་བརྒྱབ་སེམས་དང་ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ནས་ཚོས་
 ལ་རླེས་སུ་ལྷ་ཞིང་གནས་སོ། །”

29. བཀའ་སྤྱི་ ཤེས་ཕྱིན། ཉེ་བུ། ཀ ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་སྟོང་མཁོ་ཉེ་ཤུ་ལྷ་པ། ཀ ལེའུ་དགྲ་པ། 26-
 1-233a-b རབ་འབྱོར་གཞན་ཡང་བྱང་རྒྱབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཚེན་སོའི་ཐོག་པ་ཚེན་སོའི་ལྷ་སྟེ།
 དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་བཞི་སྟེ། བཞི་གང་ཞེ་ན། ལྟས་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། ཚེར་བ་དྲན་པ་ཉེ་བར་
 གཞག་པ་དང་། སེམས་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པ་དང་། ཚོས་དྲན་པ་ཉེ་བར་གཞག་པའོ། འདི་ལ་ལྟས་དྲན་པ་ཉེ་
 བར་གཞག་པ་གང་ཞེ་ན། རབ་འབྱོར་འདི་ལ་བྱང་རྒྱབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཚེན་སོ་ནང་གི་ལྟས་ལ་དེ་

བར་བཞག་པའི་མདོ་ཚད་ཅིག་མ་ཡིན་ནམ་སྟམ་པའི་དྲོགས་པ་ཞིག་རང་ཤུགས་སུ་བརྟམ་
འོང་མོད། འོན་ཏེ་དེ་ནི་ལྷན་ཚུང་ཞིག་གི་ཚོད་བགམ་ཙམ་ལས་མ་འདས་མོ།

མདོར་ན་དེང་གི་ཆར་གོ་ལའི་སྐྱོན་ཡོངས་ལ་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་སྐྱོམ་ཞེས་
སྟན་ཤུགས་ཆེས་ཆེར་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དུས་སྐབས་འདིར། བར་པའི་ལྷན་མིན་དྲན་པ་ཉེ་བར་
བཞག་པའི་བསྐྱོམ་སྦྱོང་གི་ཅ་བའི་རྣམ་གཞག་པོར་བརྟམ་ཏུ་འགྲོ་ཀྱིན་པའི་དངོས་སྦྱོང་ལ་
གཞིགས་ཏེ། སྐབས་དོན་ནང་པའི་མདོ་སྡེ་ཁག་ལས་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་རྣམ་གཞག་

མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་ལྷན་གྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་། བཙུན་འགྲུས་ཅན་ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་དང་
ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆགས་སེམས་དང་། ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ཅིང་རྣམ་པར་སྦྱོང་ཏུང་། ལྷན་
དང་ལྡན་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་ལ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་མོ། ལྷན་ལ་ལྟེན་པའི་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས།
ལྷན་གྱི་རྗེས་སུ་ལྟ་ཞིང་། བཙུན་འགྲུས་ཅན་ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་དང་ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་
ཆགས་སེམས་དང་། ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ཅིང་། རྣམ་པར་སྦྱོང་ཏུང་། ལྷན་དང་ལྡན་པའི་རྣམ་
པར་རྟོག་པ་རྣམས་ལ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་མོ། ལྷན་གྱི་ལྷན་ལ་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་ལྷན་གྱི་རྗེས་
སུ་ལྟ་ཞིང་། བཙུན་འགྲུས་ཅན་ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་དང་ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆགས་སེམས་
དང་། ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ཅིང་རྣམ་པར་སྦྱོང་ཏུང་། ལྷན་དང་ལྡན་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་
ལ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་མོ། ལྷན་གྱི་ཚོད་བ་དང་། སེམས་དང་། ཚོས་ལ་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་ཚོས་གྱི་རྗེས་
སུ་ལྟ་ཞིང་། བཙུན་འགྲུས་ཅན་ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་དང་ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆགས་སེམས་
དང་། ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ཅིང་རྣམ་པར་སྦྱོང་ཏུང་། ཚོས་དང་ལྡན་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་
ལ་རྣམ་པར་མི་རྟོག་མོ། ལྷན་ཚོད་བ་དང་། སེམས་དང་། ཚོས་ལ་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་ཚོས་གྱི་རྗེས་
སུ་ལྟ་ཞིང་། བཙུན་འགྲུས་ཅན་ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་དང་ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆགས་སེམས་དང་།
ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ཅིང་རྣམ་པར་སྦྱོང་ཏུང་། ཚོས་དང་ལྡན་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་ལ་རྣམ་
པར་མི་རྟོག་མོ། ལྷན་གྱི་ཚོད་བ་དང་། སེམས་དང་། ཚོས་ལ་དེ་མི་དམིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་ཚོས་གྱི་རྗེས་
སུ་ལྟ་ཞིང་། བཙུན་འགྲུས་ཅན་ཤེས་བཞིན་དང་ལྡན་པ། དྲན་པ་དང་ལྡན་པས། འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆགས་སེམས་དང་།
ཡིད་མི་བདེ་བ་རྣམ་པར་བསལ་ཅིང་རྣམ་པར་སྦྱོང་ཏུང་། ཚོས་དང་ལྡན་པའི་རྣམ་པར་རྟོག་པ་རྣམས་ལ་རྣམ་
པར་མི་རྟོག་མོ།

དང་ཕྱོམ་ཐབས་ཕྱོར་རོ་སྒྲོན་པའི་ཚུལ་འདིས་སྤྲད་བཕྱོམ་པ་དངོས་གང་ཡིན་པའི་གནད་
དོན་ལྟམས་ཏུས་དང་མཐུན་པའི་ཐབས་ལམ་ལུ་གུ་རྒྱུད་རྗེལ་གྱིས་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ཁྲོད་
ལག་ལེན་ཏུ་བཀོལ་བའི་རྒྱ་ཏུ་འགྱུར་སྤྲད་དཔུང་བ་དགེ་ལེགས་སུ་གྱུར་ཅིག།།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བྱུང་བའི་བལ་པོའི་དམག་འབྲུག་དང་རྒྱ་བས་དེའི་
ཆིངས་ཡིག་གི་སྐོར་ལ་དབྱེད་པ།

འཇམ་དབྱངས་དོན་གྲུབ།

ལྷ་ཆོ་དབུས་བོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་། འབྲུམ་རམས་པའི་སློབ་གཉེར་བ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་ཁག་ཏུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༥༥ ནས་ ༡༧༩༩ ལོའི་བར་
དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༨༥༤ ནས་ ༡༨༥༩ ལོ་བཅས་ཀྱི་དུས་རིམ་ནང་གོར་བོད་དམག་འབྲུག་ཐེངས་གཉིས་མཇུག་
གསུམ་བྱུང་ཚུལ་ཡོངས་གྲགས་ཆགས་ཡོད་ཀྱང་། དུས་རབས་བཅུ་བརྒྱའི་བའི་འགོ་སྟོན་ལ་བལ་
བོད་གཉིས་དབར་དམག་འབྲུག་ཐེངས་ཁ་གསུམ་བྱུང་ཡོད་པར་མ་ཟད། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་རྒྱ་བས་
དེའི་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་སྲ་ཏབ་ལྷ་ལ་(Pratap Malla)ཡི་གཙུང་པོ་རྣམས་ལ་(Bhim Malla)དང་། བོད་
ཀྱི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་པོ་གོང་ས་ལྷ་པོ་ཆེན་པོའི་སྐུ་ཚབ་ལྷན་ཏུ་གཞིས་ཀ་ཆེར་ཆོང་དོན་སྐོར་
ཀྱི་ཆིངས་ཡིག་ཅིག་བཞག་ཡོད་པའི་སྐོར་ལ་ད་བར་ཆོག་འབྲུག་ཅིག་ཅམ་ཡང་མི་གསལ་བས། ད་རིས་
བདག་གིས་བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་འགར་ཁྲུངས་གཏུགས་ནས་རྒྱ་བས་དེར་བྱུང་བའི་དམག་
འབྲུག་དང་ཆིངས་ཡིག་གི་སྐོར་ལ་དབྱེད་པ་མདོ་ཅམ་བྲས་ཡོད།

བཞུགས་གཞི་པོ། བལ་ཡུལ། བོད་གཞུང་། ཆིངས་ཡིག་བལ་པམ། དམག་འབྲུག་

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་སློབ་ཡོངས་ནས་སློབ་སྦྱོང་དང་ཞིབ་འཇུག་དབྱིས་སྐྱོན་པ་ཞིག་
བྱེད་དགོས་ན། བོད་རང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་གསུམ་ཁག་ལྷ་ཅི་སློབ་བྲིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་
གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་གསུམ་ཁག་ལ་ཡང་གང་ཐུབ་ཅི་ཐུབ་ཀྱིས་རྒྱུས་ལོན་དང་སློབ་སྦྱོང་གནང་

དགོས་པ་ནི་ཤིན་ཏུ་ནས་གལ་ཆེ་ཞིང་། ཚོས་ཐམས་ཅད་རྟེན་འབྱུང་ཡིན་པ་བཞིན་གྱིས་
 མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་རྒྱུ་འཕྲོད་དང་བསྐྱོད་ས་ནས་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལ་
 ཡང་ཏུས་ནས་ཏུས་སུ་འབྱུང་སྟོག་ཟམ་མི་ཆད་པ་འགོ་ཡི་ཡོད་པ་འདས་པའི་རྒྱུར་བ་ལས་
 གསལ་བོར་ཤེས་ཐུབ། བོད་མི་རིགས་ནི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ཚོར་སྣང་སྐྱེན་པ་དང་ལྷན་སྦྲེན་གྱི་
 འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཉར་མཁན་གྱི་མི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པས། དད་པ་དང་དམ་ཚིག་གི་འཛིང་
 རྒྱུ་འོག་བོད་པ་རང་གིས་གྲིས་མ་བོད་པའི་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་མང་པོ་ཞིག་སྤྱི་ལྷན་གྱི་
 ཁག་གི་མི་སྣས་ཚོས་ཚོས་དང་རྣམ་རྟོག་མེད་པར་ཞེས་འབྲི་གནད་ཡོད་པ་མང་ཏུ་མང་ལ་
 རྒྱ་ཡོད་པ་དང་། ཉེ་བའི་རྒྱ་བོད་རིག་པའི་བསྟོ་སྤྱོད་ཚོགས་འདུ་ཞིག་གི་སྤྱི་བོད་ཀྱི་ལོ་
 རྒྱུས་རྒྱ་བ་གཞན་ཚོ་རིང་ལྷན་ལགས་ཀྱིས་བལ་བོད་དབར་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ལྷག་མང་བོའི་རིང་ཡག་
 རྟུག་ཅི་རིགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཏུ་མ་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་། ད་བར་དེའི་རྣོར་ལ་བོད་ཡིག་དེབ་གཅིག་
 ཀྱང་མཐོང་རྒྱུ་མི་འདུག་ཅེས་གསུངས་ཡོད་པ་ཤིན་ཏུ་བདེན་ཞིང་། བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་
 ཆ་ཁག་གི་ནང་བོད་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་བྲིས་ཡོད་པར་མ་ཟད།
 ལྷག་པར་ཏུ་ལོར་བོད་དབར་གྱི་དམག་འབྲུག་རྣོར་ལ་ཉ་ཅང་ཞིབ་ཚགས་གྲིས་འདུག་པ་
 དེས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྣོར་ཆ་ཁ་རྣོར་བར་ལུས་པ་མི་དམན་པ་ཐོན་ལ་ཁྱུང་པར་བལ་བོད་
 དབར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པར་དབྱུང་གཞིའི་རིན་ཐང་ཆེན་པོ་སྣོན་ཡོད། དེའི་
 རྒྱུ་ནས་གཅིག་ནི་བལ་བོད་དམག་འབྲུག་དང་སྐབས་དེའི་ཆིངས་ཡིག་གི་རྣོར་དེ་ཡིན་པར་
 འདོད་ཅིང་། བལ་རྒྱུན་ཡོངས་སུ་གསལ་བའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་གཅིག་ཏུ་བཞོད་པའི་
 ཡིག་ཚགས་ཁག་³⁰གི་ནང་ལ་སྐབས་དེའི་བྱུང་བའི་རྣོར་ལ་འབྲུག་འབྲུག་རྣོར་རྣོར་ཅུ་ཡང་
 ཐོན་གྱི་མེད་ལ། མིག་སྲུང་བརྗོད་གཞི་འདིའི་རྣོར་ལ་ཆེད་ཏུ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་ཡང་ཉ་ལམ་

30. བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རགས་རིམ་གཞུང་གི་སྤྱི་བོད་བལ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་ཆེ་མོ། དེབ་མེར་ཀུན་གསལ་མི་
 ཡོང་། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བསྟུན་གསལ་མེ་ཡོང་། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་དོན་པར་རྒྱ་རྒྱ་གཞི་ལྟེ་མིག་ བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་
 རྒྱལ་རབས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་བའི་གནམ་མོགས་ཡིན།

ཉེན་མོའི་སྐར་མ་དང་ཏུས་སྐལ་གྱི་སྤྱོད་བཞིན་མཇུག་གཏུན་ནས་མི་འདུག་པ་ནི་ཉ་ཅང་ཡ་
མཚན་སྐྱེས་དགོས་པ་ཞིག་རེད་སྟེ།

དང་ཕྱི་མོད་མིག་གི་དེད་མེད་ཁག་ནང་གསལ་བའི་ཡལ་མོད་དམག་འབྲུག་དང་ཆེད་མཚོན་མིག

ལས་དང་སྒྲོན་ལམ་དབང་གིས་སྤོང་གི་འདུམ་རམས་པའི་ཉམས་ཞིབ་ཆེད་ཚོས་གྱི་
བརྗོད་གཞི་དང་འབྲེལ་ནས་ད་བར་བལ་མོད་དབར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ལ་གྱིར་རྟོག་
དང་ཉམས་ཞིབ་སྤོང་གུ་བྱས་པ་བརྒྱད། ལོ་རྒྱུས་ལ་ཆེན་པོས་རྒྱལ་སྤྱོད་ཚོས་མཚོན་པའི་
རང་ནམ་ཏུ་ལུ་ལའི་མོས་བཟང་ནང། ལྷོད་མོད་ཏུ་བལ་མོད་གྱི་བདེ་གཟུང་ལ་བརྟེན་སྤྱོད་
རྩོད་མོད་སྤྱོད་གདན་དྲུང་དོགས་པས་སྤོང་བའི་བསྐྱེད་སྤོང་དང་བརྟེན་སྤོང་ལ་རྩོད་ཏུ་དང་
མཚོན་གཉེན་ཏུ་དང་པོ་མོགས་གྱིས་མཁས་(འཕགས་)པ་མ་ཉི་གདན་དྲུང་པ་ཉེར་གསུམ་ལ་
འབྲས་སྤྱངས་སུ་མེད་ལ། དང་རྒྱུས་ཚོས་སྤོང་གི་སྤྱོད་སྤོང་ཆེ་བའི་གཞུག་སྤྱང་སྤྱང་ཉི་
མཚན་རག་དབང་བསྐྱེད་བརྟེན་ཏུ་འདོགས་པ་དང་འཕགས་པ་གཟུངས་ཆུང་ཏུ་མེད་ལ་
པ་ཏུས་འབྲིག་པ་དེར་སང་གི་གནས་ཚུལ་ལ་དཔགས་ན་རྟེན་འབྲེལ་ལེགས་པར་མཐོན། ལག་
གསུམ་གྱི་བར་མཚོན་པ་རྒྱས་པར་བཤམས་ཤིང་སྒྲོན་ལམ་ནས་ཏུ་བཏབ། དེ་ནས་པོ་ཉ་
ལའི་མཚོན་ཁང་ཏུ་བཞུགས།³¹ ཞེས་གསུངས་པ་བཞིན། ལོ་རྒྱུས་ལ་ཆེན་པོས་སྤྱོད་ཏུ་ཉི་
མོད་མེ་སྤོང་(༡༩༩༡)ལོར་བལ་མོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་དམག་འབྲུག་གྱུར་ཚུངས་པ་གསལ་
པོར་བརྟེན་ལོད་ཀྱང་ཆེད་མཚོན་ལེག་བཞག་པའི་སྤོང་ལ་ཆེན་པོས་གཅིག་ཀྱང་གསལ་མེད། དེ་
བཞིན་<<མོད་གྱི་གནས་བབས་>>ཞེས་པའི་མོད་བརྒྱུད་དཔེ་དེབ་གྱི་ནང་“མོད་དང་བལ་
ལུལ་རྒྱལ་ཁབ་སྤོང་དང་གྱི་བྲག་ཀ་ཁི་མན་ཏུ་འི་བར་ཏུས་ལུན་རིང་པོར་ལུན་གནས་སྤོང་པའི་
འབྲེལ་ལམ་དེ་ཏུས་རབས་བརྟེན་བརྟེན་པའི་འགོ་སྤོང་ནས་དམ་ཟབ་ཏུ་གྱུར་ཡོད། འདི་ནི་

31. རྒྱལ་དབང་ལུ་པ་རག་དབང་གྲོ་བཟང་གྱི་མཚོ་ལོ་རྒྱུས་ལུ་ལའི་གོས་བཟང་། མེགས་བམ་དང་པོ།
མོད་སྤོངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ལྷོ་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོ་གྲགས་ལ། ༤༥

ཚོང་འབྲེལ་གོང་འཕེལ་གྱི་བྱུང་འབྲས་ཤིག་ཡིན་པར་མ་ཟད། ལྷག་པར་རྩ་བོད་དངུལ་རྩ་
 རྫོང་རྫུའི་རམ་ཀ་རྣམས་ཀ་ཕི་མན་ཏུ་འི་མ་ལ་ནེ་མ་རིའི་ས་རྫོང་པ་ཚོས་དཔར་འདེབས་དང་
 གོ་རྒྱུག་བྱས་ཡོད་པའི་རྒྱུན་གྱིས་ཡིན། ལྷ་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་གཡས་གཡོན་རྩ་བུ་ལའི་ལྷ་མའི་སྐྱ་
 ཚོས་རྣམས་དང་ཀ་ཕི་མན་ཏུ་འི་ས་རྫོང་པ་ཉལ་མ་ལའི་(Pratap Malla, ༡༩༥༤-༡༩༧༤) སྐྱ་ཚོས་
 དཔར་ཚིངས་ཡིག་ཅིག་བཞག་རྗེས་ཚོགས་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་ལམ་དེ་གཞུང་འབྲེལ་རྩ་བྱུང།
 ཚིངས་ཡིག་དེའི་གལ་ཆེའི་ལེ་ཚོན་ཁག་ནི་ཀ་ཕི་མན་ཏུ་(བལ་གཞུང་)ནས་ལྷ་སར་སྐྱ་ཚོས་
 དོན་གཙོད་འཇུག་ཚོག་པའི་ཐོབ་ཐང་དང་། དེ་བཞིན་བལ་པོའི་ཚོང་པ་ཚོས་ཚོང་ར་འཇུག་
 ཚོག་རྒྱ། ཀ་ཕི་མན་ཏུ་བོད་ཀྱི་ཆེད་རམ་ཀ་དཔར་འདེབས་བྱེད་རྫུའི་ཐོབ་ཐང་གཏན་འབེབ་
 བཟོས་པ་བཅས་ཡིན། ཚིངས་ཡིག་དེའི་ནང་ད་རྩང་ཁས་ལེན་གཞན་ཞིག་བྱས་ཡོད་པ་ནི་
 བོད་དང་རྒྱ་གར་དཔར་གྱི་ཚོང་འབྲེལ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཚོང་ལམ་ཀ་ཕི་མན་ཏུ་བརྒྱུད་བྱེད་
 པ་ལས་འབྲས་རྫོངས་དང་། འབྲུག་ཡུལ། ཡང་ན་མོན་ཏྲ་དཔར་བརྒྱུད་གཏོང་རྒྱ་མེད་པའི་
 འགན་ལེན་ཡང་བྱས་ཡོད།³² ཅེས་གསལ་ཡོད།³³ འདི་ནི་ད་བར་བོད་ཡིག་ཐོག་གསལ་བའི་
 རྒྱབས་དེའི་གནས་རྩིས་ཅུང་ཟུག་སྐྱེས་དེ་ཡིན།

ཉེ་བའི་ཆར་བོད་གཞུང་གི་གཞུང་ཞབས་རྒྱུར་པ་གཉའ་ནང་བྱུར་སྐྱེས་པ་རིན་ཆེན་
 དར་མོས་བཙམས་པའི་<<ཡུལ་གྱུར་གྱི་རྫོག་གནས་དང་། བལ་ཡུལ་ནང་གི་བོད་མི་དང་བོད་
 མེད་པ་>>ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ནང་“རྩ་ཡ་ཤ་རྒྱུ་མཁའ་ལྷོ་རྒྱལ་རྒྱུད་རྒྱབས་རང་གི་གཞུང་
 པོ་རྣམས་མཁའ་(Bhim Malla)ཡི་འགོ་འཁྲིད་འོག་བལ་དམག་འབོར་ཆེན་བོད་རྩ་མངགས་ཏེ་
 གཉའ་ནང་དང་རྒྱུད་གོང་བཅོན་བརྒྱུད་རྗེས་བལ་བོད་གཞུང་གཉིས་ཀྱི་དཔར་ཚིངས་ཡིག་

32. བོད་ཀྱི་གནས་བབས། མ་ཡི་ཁལ་སྤེ་མན་མལ་ཏེ་མན་པ་རྒྱག་གིས་བཙམས། རི་གཞོ་བཟང་བརྟན་འཛིན་
 རོགས་ཀྱིས་བརྒྱུད། པར་འབྲེམས་བྱེད་པོ། བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་ ལྷ་ལོ་ ༡༩༥༥ རོག་གངས། ༥༡

33. དོན་ཚོན་འདི་རྣམས་གོར་བོད་ཚིངས་ཡིག་གཉིས་པ་དང་གསུམ་པའི་རྒྱབས་ཡིན་པ་ལས་བལ་བོད་ཚིངས་
 ཡིག་རྒྱབས་ལུ་ཡིན་རྣམས་གཏན་ནས་མེད་པས་ལུ་མཁུང་དཔུད་གཞིའི་གནས་ལུ་བཞག་ན་ལེགས་པར་མཛོང་།

བཞག་ཉེ་ལྷ་ས་དང་གཉའ་ནང་། རྒྱིད་ལྗོངས་བཅས་དབར་བལ་རིགས་ཚོང་པ་གཏན་ལྷོད་
 ཚོག་པ་དང་བལ་གཞུང་གི་སྐྱེ་ཚབ་ལས་ཁུངས་མེད་འཇུགས་བྱས་པ་མ་ཟད། བོད་ལ་མཁོ་
 བའི་དདུལ་འཇམ་བལ་ཡུལ་ནས་འདོན་འགྲེམས་བྱས་པ་རྣམས་བོད་ནང་འགོ་རྒྱུགས་བཤར་
 མ་བྱས་འདུག། ཅིས་གསལ་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་གི་ཁུངས་གཏུགས་སའི་དཔེ་དེབ་ནི་བལ་ཡུལ་གྱི་
 ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་སྐྱེ་བ་སློབ་དཔོན་ལྷ་སྤར་ཏེ་(Prem R. Uprety)ཡིས་བརྗེས་པའི་<<བལ་
 བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་>>ཞེས་པ་དེ་ཡིན་པ་འོག་མཆན་ལས་གསལ་པོར་ཤེས་ཐུབ།
 མདོར་ན་ལོངས་གསལ་ཚོག་ཏུམ་སྐྱེ་འདི་དག་ནི་དབར་བདག་གིས་མཚོང་བའི་བོད་ཡིག་གི་
 ཡིག་ཆ་ཁག་ནང་གསལ་བའི་སྐབས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྟུན་ཅམ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། རྩན་གྱིས་
 ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཁུངས་སྐྱེའམ་ས་བོན་འདི་དག་གཞི་རྩར་བཞག་པའི་སྤྱིར་བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་
 ཡིག་ཆ་གསལ་ཁག་ལ་ལྷ་སྐོག་གང་འཚམ་བྱས་ཤིང་། ལོ་རྒྱུས་དངོས་གཙོ་སྐྱེ་བའི་ལྷ་ས་བྱུང་
 བས་གནད་དོན་དེར་གང་ཐུབ་ཀྱིས་དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ཏེ་དབྱེད་འབྲས་རོབ་ཅམ་བསྟན་ཡོད།

གཉིས་ལ། བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་གྱི་རྩོག་མའི་ཚོང་འབྲེལ་དང་བོད་ལ་བལ་ཡུལ་གྱི་

འཇམ་པ་འགོ་རྒྱུགས་བྱས་ཚུལ།

བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་གནའ་ལྷ་མོ་ནས་ཚོང་འབྲེལ་དང་རིག་གཞུང་གི་
 འབྲེལ་བ་ཐུན་བྱ་ཞིག་ཡོད་ལུས་སྤྱིར་ཏུས་རབས་བཏུན་པའི་ནང་གཉེན་རྒྱིག་གི་འབྲེལ་བ་
 དམིགས་བསལ་ཞིག་ལྷུང་བར་སྐྱེན་བྱས་ཏེ། རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་ཆབ་དཔལ་རིག་གསུམ་
 ཚོག་སྤར་ལས་ལྷག་པའི་འབྲེལ་ལམ་གཏོང་བ་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནས་བཟུང་ཏུས་ཀྱི་རྒྱ་
 རྒྱུན་རིང་མོའི་ཁྲོད་རེས་འབྲེལ་རེས་འཚམ་གྱི་བྱུང་བ་མང་པོ་ཞིག་བརྒྱུད་ཡོད་པ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
 མ་ལོངས་ལས་མཚོང་ཐུབ། དེ་ཡང་ཚོམ་པ་ལོ་ལྷ་ལན་རྒྱ་རྒྱུ་དལ་(Lallanji Gopal)དང་ཁྲ་ལུང་

1. ཡུལ་གྲུར་གྱི་རྒྱོ་གནས་དང་། བལ་ཡུལ་ནང་གི་བོད་མི་དང་བོད་སྤྱིར་བཀུ་གཉའ་ནང་ལུང་སྐས་པ་རིན་ཚེན་
 དར་ལོ། ཨ་མེས་མ་ཚེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁབ་། ལྷ་ས། ༢༠༠༢ ལོག་གངས། ༣༤

བ་རྒྱ་སྐྱ་ཏ་མར་ལྷ་(Thakur Prasad Verma)གཉིས་མཉམ་སྦྲེལ་གྱིས་བཅའ་སྲོལ་གནང་བའི་
 <<བལ་ཡུལ་གྱི་རིག་གཞུང་དང་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག>>ཅེས་པའི་དབྱིན་དེབ་གྱི་ས་བཅད་
 གསུམ་པ་རྟེ། (The Licchavi Coinage of Nepal)ཞེས་པའི་ནང་བལ་ཡུལ་དུ་འཇམ་ཁ་ཐེངས་
 དང་པོ་ནི་ལྷ་ལྷ་མེད་མིའི་(Lichhavi Period)དུས་རབས་གྱི་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་ཤུག་པའི་དུས་
 མཇུག་སྟེ་སྤྱི་ལོ་ ༥༥༠ གཡས་གཡོན་ཅམ་དུ་བྱུང་བར་བཤད་ཅིང་། འཇམ་ཁའི་མིང་ལ་ལྷ་
 ལྷ་ཀ་(Mananka)ཟེར་ཏེ། འཇམ་ཁ་འདིའི་སྤྱིང་སྐབས་དེའི་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་ལམ་ལྷ་མར་
 ལྷ་(Amsuvarma)ཡི་མཚན་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཡང་དུས་རབས་ཤུག་པའི་དུས་མཇུག་
 གི་སྐབས་སུ་བལ་ཡུལ་གྱིས་རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་དང་པོ་ད་བཅས་ལ་ཚོང་འབྲེལ་བྱེད་པའི་
 དགོས་མཁོ་དང་བརྟུན་ནས་བརྩོས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་བཤད།

ཞིབ་འཇུག་པ་ལྷ་གོ་ཤོ་མོལ་(D.W.Macdowall)གྱིས་ལོ་མང་རིང་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པ་
 བརྒྱུད་སྐབས་དེའི་དུས་ཀྱི་འཇམ་ཁའི་སྤྱིང་ཚད་ནི་སྟི་རམ་(gms) ༡༡ ནས་༡༩ བར་ཡོད་པར་
 གསུངས་ཡོད་ལ། ཉེ་སྔོན་བལ་ཡུལ་གྱི་ས་འོག་ནས་རྟེན་པའི་ལྷ་ལྷ་མེད་མིའི་(Lichhavi Period)
 དུས་སྐབས་ཀྱི་གནའ་རྫས་རྟེན་པ་ཁག་དང་བརྩོས་ཡིག་ཁག རྒྱ་ནག་ཐང་གི་བཅུན་པ་དུན་
 ཅང་གི་ལམ་ལྷ་མར་བཅས་ཀྱི་ནང་སྐབས་དེར་བལ་ཡུལ་ནང་རགས་དམར་པོའི་འཇམ་ཁ་
 བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་གསལ་ཞིང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཁག་
 ནང་དུས་སྐབས་དེར་བལ་ཡུལ་དུ་རགས་ཀྱི་འཇམ་ཁ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ལ། རོས་གཅིག་ལ་
 མི་ཞིག་གི་གཞུགས་བརྟན་བརྩོས་ཡོད་པ་དང་། རོས་གཞན་དེར་ཉ་ཡི་གཞུགས་བརྟན་ཞིག་
 བརྩོས་འཇུག་ཅེས་གསལ་ཡོད། དེས་ན་བལ་ཡུལ་ནང་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་ཤུག་པའི་དུས་
 མཇུག་ཅམ་ནས་འཇམ་ཁ་གསར་བརྩོད་དང་འགོ་རྒྱགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མཚོན་གྱི་ཡོད་མོད།
 འོན་ཀྱང་གསལ་པོར་བརྗོད་དགོས་པ་ཞིག་ལ་ད་ལྟའི་བར་རགས་ཀྱི་འཇམ་ཁ་ལས་དུལ་གྱི་

2. Studies in the History and culture of Nepal.By Lallanji Gopal and Thakur Prasad Verma,Bharati Parkashan,Varanasi,1977 Page 31-39

དེར་བལ་པོའི་རམ་ཁ་བོད་ནང་འགོ་རྒྱལ་གསུང་ཡོད་པ་བདེན་ཀྱང་། དེ་ནི་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་
ཚོག་ནས་བྱུང་ཡོད་པ་ཞིག་མིན་པར། བལ་པོད་དབར་ཚོང་འབྲེལ་བྱེད་མཁལ་གྱི་ཚོང་པ་
མེར་པ་ཕན་ཚུན་རམ་ཁ་བོད་སྡོད་བྱས་ཏེ་ཕན་ཚུན་ཚོང་ཚོག་ཉོ་ཚོང་བྱས་ཡོད་སྲིད་པ་རེད།
དཔེར་ན། བོད་ས་མ་མོར་བའི་གོང་ཅམ་རྩ་སྡོད་མངའ་རིས་སོགས་རྒྱ་གར་དང་ཐག་ཉེའི་
བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ནང་རྒྱ་གར་གྱི་སྡོར་མོ་འགོ་རྒྱལ་གསུང་གྱི་ཡོད་པ་ལྟར་ཡིན།

བལ་པོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་ས་ཆའི་ཆགས་དབྱིབས་དང་ས་འབྲེལ་གྱི་གནས་སྐབས་
ལ་བསམ་གཞིགས་ཚུང་ཅམ་བྱས་ཚེ། ས་མཚམས་ཁག་རྩ་ཕན་ཚུན་འགོ་འོང་དང་མེར་གྱི་
ཚོང་རྒྱག་བརྗེ་ཚོང་གི་འབྲེལ་ལམ་ཞིག་རང་བཞིན་གྱིས་བྱུང་ཡོད་པ་ཉོགས་སྲ་ཞིང་། ལྷག་
པར་རྩ་ས་མཚམས་ཁག་རྩ་གནས་པའི་ཕྱུལ་ཕྱུང་ཁག་གི་ནང་རང་རང་གི་ཚོན་ཁུངས་ཕྱུལ་
ལྷ་གཞན་དང་མཉམ་རྩ་བརྗེ་ཚོང་གི་ལམ་སྲོལ་ཡོད་པ་འཛུམ་སྲིད་སྲིད་མཐུན་ཚོས་སྲ་བྱུང་
ཡོད། ར་ཚོས་ཚོད་དཔག་བྱས་པར་ལྟར་ན་སྲི་ཡོད་རྩ་རབས་བཞི་པ་ལྷ་བའི་སྐབས་ཅམ་
ནས་བལ་པོད་དབར་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་མེར་གྱི་ཚོང་འབྲེལ་རྒྱ་རྩ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་
པ་དང་། རྩ་ས་སྲིས་བལ་ཕྱུལ་ནང་རམ་ཁ་པར་བརྗེ་བཅུགས་པ་ནས་བཞུང་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་
ཚོང་འབྲེལ་དངོས་སུ་འགོ་རྒྱལ་གསུང་ཏེ་སྲོགས་གཉིས་ཀའི་དཔལ་འབྱོར་འབྲེལ་རྒྱས་འགོ་བར་
གལ་ཆའི་རྩས་པ་ཚོན་པར་བརྗེན་རྩ་མེད་པས། ད་བར་བལ་པོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་ལོ་
རོ་རྒྱུད་རྒྱག་གི་ཚོང་འབྲེལ་བརྒྱུད་རིམ་ཡོད་པ་ཞོར་ལ་ཤེས་ཐུབ།

གསུམ་པ། ༡༮༤༥ མོར་བལ་པོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་དཔག་འབྲུག་བྱེད་བའི་ཕྱི་ནང་གི་
རྒྱ་རྒྱུན་སྡོར་བལ་པོའི་ཚོ་རྒྱས་དེའ་ཚོང་ཁག་རྩ་གསལ་རྒྱལ་བརྗོད་པ།

སྲིད་འཛུམ་སྲིད་ས་སྲོགས་གང་སར་ས་མཚམས་སུ་ཆགས་པའི་ཕྱུལ་ལྷ་དག་ནི་མེས་
པའི་སྐང་གི་རིལ་མ་འི་བཞིན་ཆའ་སྲིད་ཀྱི་རྒྱུད་སྲིད་རྒྱ་སྲོགས་དབང་གིས་གཡས་གཡོན་

གང་ཞིག་ལ་རིལ་མིན་སྐྱོན་གུང་བཤད་དཀའ་བ་ལྟར། དུས་རབས་བརྒྱ་བདུན་གྱི་དུས་འགོར་
བལ་པོད་ས་མཚན་སྐྱ་ཆགས་པའི་པོད་ཀྱི་ཡུལ་ཡུང་གཉའ་ནང་དང་རྒྱིད་གོང་གཉིས་ཀྱི་
བལ་པོད་ཚོང་འདུས་ས་ཁུལ་མང་པོ་ཞིག་བལ་ཡུལ་གྱི་མངའ་འོག་ཏུ་རྒྱ་ཡོད་པ་བལ་ཡུལ་
ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་མང་པོར་གསལ་ཡོད་དེ། དེ་ཡང་དཔེ་མཚན་ཅམ་ལྷུ་ལ། སློབ་དཔོན་
ཚེ་མོ་ལྷ་ཤར་འེ་(Prem R. Uprety) མཚན་གིས་བཟམས་པའི་<<བལ་པོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་
ལམ་>> ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ནང་། ལོ་རྒྱུས་ ༡༩༠༠ ཅམ་ལ་པོད་ཀྱི་ཚོས་བརྒྱད་ཚེ་མོ་གཉིས་ཀྱི་
དབར་ལ་ཟིང་འཁྲུག་ཚེ་མོ་བྱུང་བའི་སྐབས་དེར་བལ་ཡུལ་གྱིས་པོད་ལ་དཔུང་འཁྲུག་བྱས་
ཤིང་། སྐབས་དེར་བལ་ཡུལ་ནང་ཚེ་སྟོབས་ཤུགས་ཆེ་བའི་རྒྱལ་མཁན་ལག་གཉིས་ཡོད་དེ། ཀ་
ཐི་མན་ཏུ་འི་རྒྱལ་པོ་ཤར་ལྷ་ལཱ་(Pratap Malla)དང་། ཤོར་ཤའི་རྒྱལ་པོ་རུ་མ་ཤུ་(Ram Shah)
གཉིས་ཡིན་ཞིང་། ཤོར་ཤའི་རྒྱལ་མཁན་གྱི་འགོ་གཙོ་རུ་མ་ཤུ་(Ram Shah)ཡིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༢༥ ལས་
༡༩༣༠ བར་པོད་ས་རྒྱིད་གོང་ལ་བཅོན་འཇུལ་ཐེངས་དང་པོ་བྱས་ཡོད་ཀྱང་སྐབས་དེར་པམ་
ཉེས་བྱུང་ཡོད་པས། ཐེངས་གཉིས་པར་ཡང་བསྐྱར་དམག་དཔུང་འབྲིང་དེ་རྒྱིད་གོང་བརྒྱད་
ནས་བཅོན་འཇུལ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ལམ་དེ་ནི་པོད་དང་བལ་ཡུལ་དབར་གྱི་འགྲོ་འོང་བྱེད་
སའི་ལམ་གལ་ཚེ་ཞིག་ཡིན། དེ་རྗེས་ཀ་ཐི་མན་ཏུ་འི་འགོ་གཙོ་ཤར་ལྷ་ལཱ་(Pratap Malla)
ཡིས་ཀྱང་གོ་སྐབས་དེ་དང་བརྒྱུན་ནས་བལ་པོད་དབར་གྱི་ཚོང་ལམ་གལ་ཆེ་ཤོས་གཉའ་
ནང་བརྒྱད་ནས་བཅོན་འཇུལ་བྱས་པ་མ་ཟད། ཐེངས་འདིའི་ཚོད་ལཱའི་རང་བཞིན་གྱི་བཅོན་
འཇུལ་ཐེངས་གཅིག་དེས་ཀ་ཐི་མན་ཏུ་འི་རྒྱལ་པོར་ལྷུར་བས་ཀྱང་གདེང་སློབས་དང་ཡིད་
ཚེས་བསྐྱར་ཏུ་རྟེན་དེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༤༦ ལས་ ༡༩༥༠ བར་མཚན་ས་ལ་ཀ་ཐི་མན་ཏུ་འི་རྒྱལ་པོ་ཤར་
ལྷ་ལཱ་(Pratap Malla)ཡི་གཙུང་པོ་རྟེན་ལྷ་ལཱ་(Bhim Malla)ཞེས་པས་པོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་གཉིས་
པ་གཞིས་ཀ་ཚེ་བར་དཔུང་འཁྲུག་བྱས་ཤིང་། མཐར་ལགོང་ས་རྒྱ་ཡིང་ལཱ་པོ་ཚེ་མོ་མཚན་ག་
གི་སྐྱེ་ཚབ་དང་མཉམ་ཏུ་ཆིངས་ཡིག་དོན་ཚན་བརྒྱད་ཅན་ཞིག་བཞག་འདུག་ཅེས་གསལ་

7. Nepal Tibet Relations 1850-1930 By Prem R. Uprety. Published by Puga Nara, Kathmandu, Nepal. 1980

བོད་ལའོད་ཡོད་ཅིང་། བལ་བོད་གཞིས་དབར་ལོ་རྒྱུ་མང་པོའི་རིང་ཚོར་འབྲེལ་གྱི་ཐད་ནས་
 རྟོག་འཛིང་དང་འགལ་ལྷན་མང་པོ་བསྐྱེད་མར་བྱུང་བ་དང་། བོད་ཀྱིས་བལ་ཡུལ་གྱི་ཚོར་བ་
 བོད་ལ་ཡོང་མཁན་ཚོར་སྐོ་བྲལ་ཆེན་པོ་བསྐྱེས་པ་དང་། བོད་ཀྱིས་བལ་ཡུལ་ལ་བསྐྱེས་སྣང་
 ཅན་གྱི་ཚོ་མང་པོ་གཏོང་གི་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱི་འགལ་ལྷན་བརྗེགས་ལོ་བརྗེགས་བྱུང་བ་དང་།
 ཉག་ཉག་སྐབས་དེར་བོད་ནང་ལུལ་རྒྱུ་ཤོད་སྡེ་བ་དང་སྡེ་བ་གཅོང་བ་གཞིས་དབར་མི་
 མཐུན་པ་ཆགས་པ་མ་ཟད། དེ་གཞིས་ཀྱི་རྒྱལ་ལོགས་ལྷན་དཀར་དགེ་གཞིས་འབྲུགས་པ་བཅས་
 ཀྱི་ལོ་སྐབས་དེ་བརྒྱུད་ནས་བལ་པོས་སྡོན་གྱི་སྡེར་ནད་སེལ་ཆེད་དམག་འབྲུག་བསྐྱེད་ས་
 པ་ཞིག་ཡིན་པར་ཐག་བཅད་ཚོགས་སྡོམ་དཔོན་ཆེན་མོ་ལྷ་སྤུར་ཏེ་(Prem R. Uprety) འདི་
 པའི་བྱིས་རྒྱུད་ནི་མ་མེས་ནས་བོད་དང་ལོ་རྒྱུ་མང་པོའི་རིང་ཚོར་འབྲེལ་སོགས་ཀྱི་དམིགས་
 བསལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པར་ཀྲགས་པས་རོ་མ་ཡིད་རྩོན་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་
 སེམས། དེ་བཞིན་ཚོམ་པ་པོ་རྒྱ་རན་རྒྱ་རྒྱ་ཉ་རལེ་(Niranjan Bhattarai)ཡིས་བཅུ་མས་པའི་
 <<བལ་ཡུལ་དང་རྒྱ་ནག>>ཅེས་པའི་དབྱིན་དེབ་ནང་ལ་ཡང་འདི་ལྟར་བརྗོད་ཡོད་དེ་། ཀ་
 བི་མན་ཏུ་རི་རྒྱལ་པོ་(Raja Pratap Malla)ཡིས་སྲིད་རྒྱུང་བའི་སྐབས་ཏེ་སྤེ་ལོ་(༡༧༥༥ ལས་
 ༡༧༥༠)ལོའི་མཚམས་ཤིག་ལ་རང་གིས་སྡོམ་འཁེལ་བའི་དམག་དཔོན་རྟེན་ལྷ་ལྷ་ (Bhim
 Malla)མངགས་ཏེ་ཁོང་གི་སྡེ་འབྲིང་འོག་བོད་ལ་དཔུང་འཇུག་བྱས་ཤིང་། སྐབས་དེར་བལ་
 དམག་ཚོས་གཉེན་ནང་བརྒྱུད་དེ་གཞིས་ཀ་ཚེ་བར་འབྱོར་ཡོད་པ་དང་། དེ་གར་རྒྱ་ལའི་སྤྲེལ་
 རྒྱ་མིང་ལྷ་པའི་རྒྱ་ཚབ་དང་རྣན་རྒྱ་བོད་ལ་བལ་པོའི་འཕུལ་ལ་འགོ་རྒྱུག་བྱེད་རྒྱུའི་དཀའ་རྟོག་
 གི་སྐོར་ལ་ཤོས་མོས་གནང་ཡོད་ལ། ཀ་བི་མན་ཏུ་རི་རྒྱལ་པོའི་མཚམས་རྟོགས་འཕོད་པའི་འཕུལ་
 ལ་བོད་ལ་འཕོར་རྒྱུག་བྱེད་རྒྱུར་མོས་མཐུན་བྱུང་བ་དང་། དེའི་དོད་ལ་བོད་ཀྱིས་བལ་ཡུལ་
 ལ་གསེར་དང་དཔུལ་རྟ་མིག་མ་སྡོད་རྒྱུར་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད། དེའི་རྗེས་ཅམ་ལ་རྟག་ཏེ་རྟོན་
 (Bhadgoan)གྱི་རྒྱལ་པོ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་ཏེ་ལྷ་ལྷ་(Ranajeet Malla)དང་། ཀ་བི་མན་ཏུ་རི་རྒྱལ་པོ་རྒྱ་

ཡུ་པར་ཀུ་ལྷ་ལྷ་(Jaya Prakash malla)གཉིས་ཀྱིས་ཀྱང་པོད་ལ་འཇམ་ཁ་གཏོང་རྒྱུ་འགོ་
 ཚུགས་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་ཚོས་པོད་ལ་དདུལ་འཇམ་བཏང་ནས་ཚུར་པོད་ནས་གསེར་ལེན་གྱི་
 ཡོད་ཅིང་། བརྒྱད་རིམ་འདིའི་ཁྲོད་བལ་ཡུལ་ལ་ཁེ་བཟང་ཉ་ཅང་ཆེན་པོ་རག་གི་ཡོད་པའི་ཞེས་
 གསུངས་ཡོད།

དེ་བཞིན་<<ལོར་ལ་>>ཞེས་པའི་དབྱིན་དེབ་ནང་ལ་ཡང་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ལྷ་
 (Ram Shah)ཡིས་སྲིད་རྒྱུང་བའི་(1606-1632)སྐབས་སུ་ཡང་བལ་པོད་ས་མཚམས་ཀྱི་རྒྱུད་རྒྱོང་
 རྒྱུང་དེ་བལ་ཡུལ་གྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་བསྐྱུས་ཡོད་པ་གསལ་པོར་འཕོད་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་
 སྐབས་དེའི་རྒྱ་གཞུག་ཏུ་པོད་ལ་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་སྲིལ་བར་བརྒྱུད་མཁན་དང་ཚོར་པ་ཁག་གི་
 ལམ་ཡིག་ཏུ་ཡང་གཉའ་རྒྱུད་རྒྱུང་གཉིས་པོའི་བལ་པོད་ཚོར་འདུས་ས་ཆ་ནམས་མཚམས་
 རེར་པོད་གྱི་མངའ་ཁོག་ཏུ་ཡོད་པ་དང་། ཡང་མཚམས་རེར་བལ་ཡུལ་གྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་
 དབང་བསྐྱུར་ཡོད་པ་སོགས་བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་དང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་ལམ་ཡིག་ཁག་
 ཏུ་མའི་ནང་འདིའི་རྒྱུར་གྱི་གནས་ཚུལ་འཕོད་པ་ཤིན་ཏུ་མང་ཡང་འདིར་ཡིག་ཚོགས་ལ་
 འཇིགས་ནས་རེ་རེ་བཞིན་འབྲི་བའི་དཔོན་པ་ཆེར་མ་མཐོང་། ཡིན་ན་ཡང་སྐབས་དེ་ཏུས་
 པོད་དདུལ་གཙང་གཉིས་ཀྱི་དབང་ལ་མི་མཐུན་པའི་ནང་འཇུག་གཅིག་རྗེས་གཉིས་མཐུད་
 ཏུ་བྱུང་ཡོད་པས། འདིའི་རྒྱུར་གྱི་གནས་ཚུལ་དེ་དག་པོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མཁན་པོ་ཚོས་རྣམ་མཐུང་
 ལོར་བ་ཡིན་ནམ་ཡང་ན་རྒྱུད་བཅུགས་ནས་གསང་བ་ཉར་གནང་བ་ཡིན་མིན་ལྟ་ཚོད་མི་
 ཐུབ་ཀྱང་། གང་ལྟར་པོད་པ་རང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་གང་གི་ནང་ཏུ་ཡང་ཚོག་འབྲུག་གཅིག་
 ཅམ་ཡང་མཇུག་རྒྱ་མེད་པ་ནི་རོ་མ་ལྷོ་མམ་ཞིང་ཡིད་རྒྱུ་དཔོན་པ་ཞིག་ཡིན།

8. Nepal and China. (A historical perspective). By Niranjana Bhattarai, Published by Adroit Publishers. New Delhi.2010 Page no 92
 9. Gorkhas:The Warrior Race By Bandana Rai. Published at Singhal Print Media,Delhi. 2009 Page no 158

བཞི་པ། བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་གྱི་ལོ་༡༩༤༥ལོ་ཡས་མས་ཙམ་ལ་བཞག་པའི་

ཆིངས་ཡིག་གི་ནང་དོན་རྒྱུ་རྒྱུ་

གོང་སློབ་བཞིན་བོད་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་གི་ནང་སྐབས་དེའི་གནས་ཚུལ་བཞོད་
པ་ཤིན་ཏུ་ཉུང་ལ། ལྷག་པར་དུ་ཆིངས་ཡིག་འདིའི་སྐོར་ལ་ཚོག་འབྲུག་གཅིག་ཙམ་ཡང་གསལ་
གྱི་མེད་པས། བདག་གིས་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་ཧུ་ཤུར་ལི་(Prem R. Uprety)མཚོག་གིས་
བཟམས་པའི་«བལ་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ» ཞེས་པའི་དབྱིན་དེབ་དང་། ཚུམ་པ་པོ་
ལཤག་མན་(Lakshman B.Hamal)གྱིས་བཟམས་གནང་བའི་«བལ་ཡུལ་གྱི་དཔལ་འབྱོར་
ལོ་རྒྱུས་»ཞེས་དབྱིན་ཡིག་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་གཉིས་ལ་གཞི་བཞག་ནས་ཆིངས་ཡིག་དེའི་ནང་
དོན་རྒྱུས་བོད་བསྐྱར་ཁྲུང་ཡོད་དེ། བལ་ཡུལ་གྱི་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་ཧུ་ཤུར་ལི་(Prem R.
Uprety) མཚོག་གིས་བཟམས་པའི་«བལ་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་» ཞེས་པའི་དེབ་དེབ་
ནང་ཆིངས་ཡིག་དེར་དོན་ཚན་བརྒྱུད་འཁོད་ཡོད་དེ།¹⁰ ༡) བལ་བོད་ས་མཚམས་གྱི་ཚོང་

10. Nepal Tibet Relations 1850-1930 By Prem R.Uprety. Published by Puga Nara ,Kathmandu,Nepal.1980 Page no 20 [1. Kathmendu obtained a joint authority over Kuti and Kerong,two trading community in the border. 2: Two trading community in Kathmandu (Newari Merchants) was permitted to establish 32 Kothis (trade-market) in Lhasa. 3: The Kathmandu court in Lhasa was represented by a Naya (Resident) to look after the interests of the Nepalese community in Lhasa. 4: The promised not to impose any custom duties on goods brought and sold by the Nepalese merchant in Tibet. 5:Tibet agreed to make a token payment of one tola buki gold (worth 12 rupees),13 masa of sliver (worth one rupee) and one pathis of salt. 6: Nepal was to mint coins for Tibet bearing the name and symbols of Kathmandu Raja for which Tibet was to make payment in gold and silver. 7: Tibet agreed to channelize all her trade with South Asia even that passing through Sikkim ,Bhutan via Kathmandu. 8: The property of the deceased Nepalese merchant in Lhasa was to be returned to Nepal.]

ལམ་གལ་ཆེ་ཤོས་རྒྱུད་ལྟོད་དང་གཉེན་རྒྱུད་གཉིས་ཀའི་ཚོང་འདུས་ཀྱི་ས་ཆ་རྣམས་ཀ་བ་
 མན་གྲུའམ་བལ་པོ་དང་བོད་གཉིས་རྒྱུད་རྒྱུ་གྱིས་དབང་འདྲིན་འོག་གནས་སྐྱུ། ༡) ཀ་བི་
 མན་ཏུའི་ཚོང་རྒྱུ་གཉིས་པོའི་ཚོང་པ་རྣམས་ལྟ་སར་ཚོང་བརྒྱབ་ནས་སྔོད་ཚོག་པ་མ་ཟད། ཁོ་
 ཚོར་ཚོང་ར་ལུམ་ཅུ་པོ་གཉིས་ལའོ་སྔོད་བྱེད་དགོས་པ། ༢) ལྟ་སར་ཡོད་པའི་ཀ་བི་མན་ཏུའི་
 རྒྱལ་ཁབ་ལ་སྐྱུ་ཚབ་གསར་པ་ཞིག་བརྒྱུ་བཞག་བྱས་ནས་ཁོང་གིས་ལྟ་སྔོད་བལ་པོའི་ཚོང་པ་
 རྣམས་ཀྱི་བདེ་སྐྱུག་ལ་ལྟ་རྟོགས་བྱེད་སྐྱུའི་དབང་ཆ་ཡོད་དགོས་པ། ༣) ལྟ་སར་ཡོད་པའི་ཀ་
 བི་མན་ཏུའི་ཚོང་པ་རྣམས་ཀྱི་དངོས་ཚོག་ཉོ་ཚོང་ཅི་ཞིག་བྱས་ཀྱང་དེ་དག་ལ་བོད་སྐྱོགས་
 བས་དབྱ་ཁལ་མི་བསྐྱུ་བའི་དམ་བཅའ་འདྲིལ་དགོས་པ། ༤) བོད་སྐྱོགས་ནས་ཀ་བི་མན་
 ཏུར་གསེར་རྩོ་ལུ་(tola)གཅིག་དང་དེའལ་ལྷ་སྐྱ་(masa)བཅུ་གསུམ། ཚོ་སྐྱ་སྐྱི་(pathi)གཅིག་
 སྔོད་སྐྱུར་མོས་མཐུན་བྱེད་དགོས་པ། ༥) བལ་ཡུལ་གྱིས་ཀ་བི་མན་ཏུའི་རྒྱལ་པོའི་མིང་དང་
 མཚོན་རྟོགས་བཞོལ་སྔོད་བྱས་པའི་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་ཆེད་དུ་རམ་ཀ་པར་རྒྱག་བྱེད་སྐྱུ་དང་།
 བོད་ཀྱིས་དེའི་རིན་འབབ་ཀྱི་དོད་དུ་གསེར་དེའལ་སྔོད་དགོས་པ། ༦) བོད་སྐྱོངས་དང་སྟོ་ཨེ་
 ཤེ་ཡའི་ཡུལ་གྱུ་ཁག་དབར་ཀྱི་ཚོང་འབྲེལ་བྱེད་དགོས་ཚེ་ཚོང་ལམ་ཀ་བི་མན་ཏུ་བརྒྱུད་ནས་
 བྱེད་དགོས་པ་ལས་འབྲས་སྐྱོངས་དང་འབྲུག་བརྒྱུད་ནས་བྱེད་མི་ཚོག་པ། ༧) ལྟ་སར་བཅའ་
 སྔོད་བྱེད་པའི་བལ་པོའི་ཚོང་པ་འདས་སྐྱོངས་སུ་སོང་བ་རྣམས་ཀྱི་རྒྱ་ལོར་དག་བལ་ཡུལ་
 ལ་ཕྱིར་སློག་དགོས་པ་བཅས་རེད། ཆིངས་ཡིག་འདི་བཞག་ཚར་རྗེས་བལ་རྒྱལ་གྱི་སློན་ཆེན་
 རྟིམ་ལུ་ལུ་(Bhim Malla)བོད་ཀྱི་ས་མཚམས་ནས་གྲུ་ལོམ་པའི་ལེགས་སྐྱེས་དང་གསེར་དེའལ་
 ལུར་ལུར་གཏམས་ནས་རང་ཡུལ་ལ་དགའ་སྔོའི་རང་ལོག་པ་དང་། དུས་དེ་ནས་བརྒྱུད་ཀ་བི་

11. Nepal Tibet Relations 1850-1930 By Prem R.Uprety. Published by Puga Nara ,Kathmandu,Nepal. 1980 Page no 49 [Foor notes 25 pathi,masa and tola are Nepalese measuring unit.]

མན་ཏུ་རི་རྒྱལ་པོས་བལ་བོད་ས་མཚམས་ཀྱི་ཚོང་ལམ་གལ་ཆེན་གཉིས་པོ་¹²དེ་མི་ལོ་ཉེར་
 ལྗེ་རིང་བཅོན་བཟུང་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཁེ་བཟང་ཉ་ཅང་ཆེ་བའི་ཚོང་ལམ་འདི་གཉིས་
 ཀྱིས་བལ་ཡུལ་གྱི་དཔལ་འབྱོར་ཉེན་བཞིན་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་འགོ་བར་གལ་ཆེའི་རྣམ་
 པ་ཐོན་ཡོད། ལམ་བལ་ཡུལ་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཚོང་ལམ་གཉིས་པོ་དེ་མི་ལོ་ཉེར་ལྗེ་རིང་ལམ་སྟངས་
 འཛིན་བྱེད་ཐུབ་མེད་ཀྱང་། བལ་པོས་བོད་ལ་འཕམ་ཀ་བཟོས་ནས་བཅོང་བའི་ཐོབ་ཐང་དེ་ཉ་
 ལམ་དུས་རབས་གཅིག་ཅུམ་གྱི་རིང་ལུ་མཐུན་གནས་ཤིང་ལོངས་སུ་སྦྱུང་ཡོད། མཐའ་མ་ཟླ་
 ཏུ་རྫོན་(Bhadagon) ཀྱི་ལྷ་ལྡེ་རི་རྒྱལ་རྒྱུད་མཐའ་མ་རུན་རྩི་ཕྱི་སྐལ་ལྷ་(Ranjit Malla)སྐབས་
 སུ་བོད་ལ་འཕམ་ཀ་ལྟར་ཅན་བཏང་བའི་རྒྱུན་གྱིས་བལ་བོད་དབར་གྱི་དམག་འབྲུག་གི་འགོ་
 བསྐྱངས་པ་ཞིག་རེད།¹³ཅེས་གསུངས་ཡོད་པ་དང་། ཡང་ཚོམ་པ་པོ་ལའཤག་མན་(Lakshman
 B.Hamal)ཀྱིས་བཟམས་གནང་བའི་<<བལ་ཡུལ་གྱི་དཔལ་འབྱོར་ལོ་རྒྱུས་>>ཞེས་པའི་དབྱིན་
 དེབ་ནང་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་པ་ཉ་པ་ལྷ་ལྷ་(King Pratap Malla)¹⁴ཡིས་སྲིད་སྐྱོང་བའི་སྐབས་
 སུ་རྫོན་ཆེན་རྗེ་ལྷ་ལྷ་(Kazi Bhim malla)མངགས་ཏེ་བོད་ལ་དམག་བརྒྱབ་ཡོད་ཅིང་། ཁོ་
 ཚོས་བལ་བོད་ས་མཚམས་སུ་ཆགས་པའི་གཉའ་ནང་བཅོན་བཟུང་བྱས་པ་མ་ཟད། དེ་ནས་
 གཞིས་ཀ་ཚེ་བར་དཔུང་འཇུག་བྱས་ཏེ་མཐའ་བལ་བོད་གཉིས་དབར་ཆིངས་ཡིག་དོན་ཚན་
 བདུན་ཅན་བཞག་ཡོད་¹⁵ཅེས་བཀོད་འདུག་ཀྱང་། ཆིངས་ཡིག་གི་ནང་དོན་བལ་ཡིག་ནས་
 དབྱིན་ཡིག་ནང་བསྐྱར་དུས་ཚོགས་ལྷ་རིང་ཐུང་དང་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་སྟངས་ཐན་སུ་མི་
 གཅིག་པས་དོན་ཚན་གཅིག་གིས་མང་ཉུང་ཁྱད་པར་ཅུམ་ལས་ཅུ་བའི་བརྗོད་དོན་ལ་ཁྱད་

12. བལ་བོད་ས་མཚམས་སུ་ཆགས་པའི་བོད་ཀྱི་ཚོང་གཉིས་ཏེ་གཉའ་ནང་དང་རྒྱུད་གྲོང་གཉིས་ཡིན།
 13. Nepal Tibet Relations 1850-1930 By Prem R.Uprety. Published by Puga Nara
 ,Kathmandu,Nepal.1980 Page no 20
 14. སྲིད་བསྐྱངས་ལོ་(1639-1652)བར་ཡིན།
 15. Economic History of Nepal.By Lakshman B.hamal,published by Mrs.S.G.Kendadamath.
 Varanasi,1994 Page no 86

པར་དེ་ཙམ་མེད་པ་དང་། ཚིངས་ཡིག་གི་དོན་ཚན་ཁག་ལ་ཞིབ་པར་དབྱང་ན་གྲོས་མཐུན་
 འདི་ནི་བལ་བོད་ཚོགས་གཉིས་ཀའི་གྲོས་ཀྱི་སྐྱེ་མོར་གཏོགས་པ་རྣམ་གཉིས་ཀྱི་གཉིས་མོས་
 ཐག་གཅོད་ཅིག་མིན་པར་བལ་བོའི་དམག་དབྱང་བོད་ཀྱི་ས་ཐོག་ལ་ཡོད་པ་དང་། དམག་
 སར་བལ་དམག་ལ་རྒྱལ་ཁའི་ཚོགས་སུ་ཡོད་པས་བལ་བོས་བོད་ཀྱི་ཐོག་ལ་བཅོན་འགེལ་བྱས་
 པ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་བོར་ར་འཛོད་ཐུབ། བོད་ལ་ཁེ་ཕན་ཡོད་པ་གཅིག་ཀྱང་མི་སྣང་བར་
 དོན་ཚན་ཚ་ཚོར་བལ་ཡུལ་གཞུང་དང་མི་མང་། ལྷག་པར་རུ་བོད་རུ་ཡོད་པའི་བལ་བོའི་ཞེ་
 མར་རིའི་ཚོར་པ་རྣམས་ལ་བརླུན་བའི་ཁེ་ཕན་ཤ་སྟག་ཡིན་འདུག་ཀྱང་། ལྷན་པས་དེར་གཅིག་
 རས་བོད་ལྗེ་པ་གཞུང་དཔུ་བཞེས་མ་ཐག་ཡིན་པ་དང་། གཉིས་ནས་གཅོད་ཚོགས་སམ་དཀར་
 སྲིད་དང་ནང་ཁུལ་དམག་འཁྲུག་རྒྱུ་མ་ཚད་པར་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་འོག་ཆབ་དཔལ་
 རིག་གསུམ་གང་གི་ཐོག་ལ་ཡང་བྱིས་པ་དམར་འབྱར་ཞིག་དང་འདྲ་བར་རང་རྒྱ་འཕེར་བ་
 ཞིག་མེད་པས། བལ་བོས་བཅོན་བཀའ་ཅི་ཞིག་བཏང་བྱང་ལགས་སོ་ཞེས་ཁས་ལེན་མ་བྱེད་ཐབས་
 མེད་ཅིག་ཆགས་ཡོད་པ་མིན་ནམ་སྟམ་པའི་དྲོགས་འཆར་ཞིག་ཀྱང་དང་གིས་སྐྱེས་སོང་ཡང་
 འདས་ཟིན་པའི་བྱ་བར་སངས་སེམས་ཀྱི་མིག་རྒྱ་གཏོང་རྒྱ་ཙམ་ལས་མི་རྒྱུང་བདག་འདྲ་བ་
 ཞིག་ལ་གཞན་གྱི་བྱ་བལ་ཟད།

མཚུག་བརྒྱའི་གཏམ།

བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་སྐྱེ་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བྱང་བའི་དམག་འཁྲུག་གི་སྤྱི་ཁྱེན་
 གཙོ་མོ་ནི་བོད་དབྱུང་གཙང་གི་ས་ཁུལ་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་གཉའ་ནང་དང་སྤྱིད་རྒྱང་ཕྱགས་
 བལ་བོད་ས་མཚམས་སུ་ཚོར་འབྲེལ་གྱི་ལས་ལ་ཞུགས་པའི་བལ་བོའི་ཚོར་པ་རྣམས་ལ་རུས་
 ཡུན་རིང་མོ་ཞིག་ནས་ཚོར་ཁུལ་སོགས་ཀྱི་དཀའ་རལ་རབ་དང་རིམ་པ་བྱུང་བ་དང་། བོད་
 པ་ཚོས་ཀྱང་བལ་ཡུལ་གྱི་ཚོར་པ་རྣམས་ལ་སྐོ་ཁུལ་ཆེན་པོ་འགེལ་བ། བོད་ནས་བལ་ཡུལ་
 ལ་གཏོང་བའི་ཚུ་ལ་བརྟེན་སྟངས་པོ་བརྟུག་པ་སོགས་མི་མཐུན་པའི་སྤྱིན་མང་པོ་ཞིག་

བསམས་ཡོད་པ་དང་། རང་རྒྱུན་གྱི་སྐབས་དེར་གཙང་པ་སྡེ་པ་དང་རྒྱུད་ཤོད་སྡེ་པ་གཉིས་
 དབར་དམག་འབྲུག་གིས་དུས་འདྲའ་པའི་སྐབས་ཡིན་པས། རང་བྱ་མ་ཤིས་ན། རྒྱ་དོན་མི་
 འབྲུག་ཟེར་པའི་ཁ་དཔེ་ལྟར་བལ་ཡུལ་གྱིས་སོད་མི་ནང་ཁུལ་གྱི་ནང་དམའི་འབྲུག་འཛིང་
 གི་ལོ་སྐབས་བཟང་པོ་དེ་བེད་རྒྱུད་ནས་ཆེད་དུ་མངགས་ཏེ་དམག་འབྲུག་བརྒྱབ་ཡོད་པར་
 ཐག་བཅད་ཚོག་ལ། ཐུན་གྱིས་བསམ་ན་སྐབས་དེ་དུས་དབུས་ཀྱི་རྒྱུད་ཤོད་སྡེ་པ་དང་གཙང་
 གི་སྡེ་པ་གཙང་པ་གཉིས་ནང་འབྲུག་གི་ཐུག་པ་འཁོལ་བའི་སྐབས་ཡིན་ཞིང་། ཚོས་བརྒྱད་ཀྱི་
 ཐོག་ནས་ཞུས་ན་དེ་དག་དང་མཚོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་གཏིང་ཟབ་ཡོད་པའི་སོད་ཀྱི་ཚོས་
 བརྒྱད་ཀྱི་ཐུབ་ཆེ་ཤོས་དགེ་ལུགས་དང་བཀའ་བརྒྱུད་གཉིས་བར་ཚོད་པ་ཆེན་པོ་བྱུང་ནས་
 བསྐྱེད་ཡོད་ཅིང་། རང་རང་གི་མིག་མཚོན་གྱི་ཁེ་ཕན་རྒྱུ་རྒྱུ་ཞིག་ལ་ཚོད་པ་ལས་སོད་ཀྱི་
 ཡོངས་ཀྱི་མཚོན་ལམ་དང་བསྟན་སྲིད་ཀྱི་ལས་དོན་ཐོག་ལ་ཐུགས་བསམ་བཞེས་རྒྱ་བད་དེ་
 བསྐྱེལ་ཡོད་པས། སོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུགས་སུ་ཆགས་པའི་བལ་སོད་ས་མཚོན་སུ་ལྷིའི་བཅོན་འཇུག་
 སྤེལ་ནས་གཏོར་བཅོམ་འཕྲོག་གསུམ་གང་ཞིག་བྱས་ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ། བལ་སོད་དབར་གྱི་
 དམག་འབྲུག་འདི་གི་སོད་གཞུང་དགའ་ལྡན་མོ་བྱང་བཅོན་ཚུལ་གྱི་དམག་འབྲུག་ཐེངས་
 དང་པོ་དེ་ཡིན་པར་སྟམ་ཞིང་། མཐར་ཕྱི་ལོ་༡༩༥༥ཅེས་ལ་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་སྲ་ཏཔ་ལྷ་ལྷ་
 (King Pratap Malla) ཡི་འོན་ཆེན་རྟེན་ལྷ་ལྷ་(Kazi Bhim malla)དང་པོ་གོང་ས་སྐུ་སྤེང་ལྷ་པ་
 མཚོག་གི་སྐུ་ཚབ་ལྟན་དུ་ཆིངས་ཡིག་བཞག་ཡོད་པ་གོང་དུ་གསལ་བ་ལྟར་ཡིན་མོད། མཁས་
 པ་ཁག་གཅིག་གིས་འདི་ལྟ་བུའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནད་དོན་ཆེན་པོ་ཞིག་སོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་
 ཚང་ཁག་ནང་མི་གསལ་བས་བདེན་པ་ཨེ་ཡིན་ཞེས་དྲོགས་སྦྲོང་མཛད་སྲིད་ཀྱང་། ཞིབ་པར་
 བསམ་ཆོ་དེ་ལ་ཏུ་ལས་རྒྱ་ཅི་ཡང་མེད་དེ། ལོ་རྒྱུས་གི་རྒྱལ་ཁབ་སོབ་མཁན་དེས་འབྲི་ཡི་ཡོད་
 ཅས་གསུངས་པ་ལྟར། སྐབས་དེར་སོད་མམ་ཞིང་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་ཡོད་པ་དང་། ཆིངས་ཡིག་
 གི་ནང་དོན་ལ་བལྟས་ཀྱང་བལ་སོད་འདོད་བརྒྱབ་རྒྱ་ལོ་ན་ཡིན་པས། དེ་གི་གཅིག་ནས་
 སོད་རྒྱལ་ཁབ་ལ་མཚོན་ན་ཉམས་དམའ་ཞིང་ངོ་ཚད་གོས་པའི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན་པ་

ལས། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དེ་བཅེས་ཁོང་གསེར་ཡིག་གིས་བཀོད་པའི་དོན་བྱ་གཟེངས་སུ་ཐོན་པ་ཞིག་གཏན་ནས་མིན་པས། བོད་ཀྱི་མཁས་པ་ཚོས་ཀྱང་སྤང་མེད་ཏུ་བརྒྱུར་བཞག་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། གཉིས་ནས་བོད་ས་མ་ཤོར་གོང་དེ་ལྟ་སུའི་བྱང་བ་དེར་གལ་ཆེན་པོ་མི་བརྩི་བ་བོད་པའི་གཤིས་ཀ་ཡིན་ཞིང་། བོད་ས་རྒྱ་ལག་ཏུ་ཤོར་བའི་རྗེས་སུ་གནད་དོན་དེ་སྲིད་དོན་གྱི་བྱང་བ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་བརྩིས་ནས་ས་བསྐྱེད་གནས་བསྐྱེད་གཞུགས་བྱེད་པའི་དུས་ཤིག་ཤར་བ་རེད། ད་དུང་ཡང་གསལ་པོ་མ་ཆགས་པའི་དོན་ཚན་ཁག་གཉིས་ཏེ་རྩོགས་གཉིས་དཔར་ཆིངས་ཡིག་འཛིག་སྐབས་ཤིག་གོང་ས་མཚོག་གི་སྤྱི་ཚབ་སུ་ཡིན་པ་དང་། ལྷ་དུས་ཚོས་གྲངས་ཤོགས་གཏན་འཁེབས་བཞིག་ད་བར་མཐོང་ལམ་ཏུ་མ་གྱུར་པས་མཁྱེན་ཡངས་ལོ་རྒྱུས་ལྟ་བུ་བཞིན་པ་ཚོས་རིན་ཐུང་གི་བཀའ་ལློན་དང་མཚུངས་ལྟོན་ཡོད་པ་མཁྱེན་ནོ།

ཚམ་ཡིག་འདིར་བོད་ཀྱི་རྩོན་བྱང་ལོ་རྒྱུས་ལྟ་བུར་རྣམ་དཔྱད་ཀྱི་འཇུག་པ་མཚོག་ཏུ་ཡངས་པའི་བདག་གི་སློབ་དཔོན་དམ་པ་མཁས་དབང་བུམས་པ་བསམ་གཏན་མཚོག་ནས་ཞུས་དག་དང་ཅ་ཆེའི་དགོངས་འཆར་རྣམས་ལྟོན་གནང་བར་བཀའ་རྒྱ་ལྟོན་མེད་ཏུ་ཆེ་ལུ་ལོ།

དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་ཁག།

༡ ལྷལ་དབང་ལྷ་པ་རག་དབང་སློབ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་དུ་ལུ་ལའི་གོས་བཟང་། སྤྱིགས་བཅ་དང་པོ། བོད་རྒྱུངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༡༠ལོ།

༢ བོད་ཀྱི་གནས་བབས། མ་ཡེ་ཁལ་སྤྱི་ལམ་ལྷན་ལལ་ལྷན་པ་རྒྱལ་གིས་བརྩམས། རི་ག་སློབ་བཟང་བསྟན་འཛིན་སོགས་ཀྱིས་བརྒྱུར། བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་གིས་དཔར་འགྲེམས་ཞུས། ༡༩༥༥ལོ།

༣ ལྷལ་གྱུར་གྱི་རྩོད་གནས་དང་། བལ་ལྷལ་ནང་གི་བོད་མི་དང་བོད་སློབ་བ། གཉའ་ནང་བྱར་སྐྱས་པ་རིན་ཆེན་དར་ལོ། ཨ་ལྷེས་ཆ་ཆེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། ༢༠༡༥ལོ།

4. Nepal Tibet Relations 1850-1930 By Prem R. Uprety. Published by Puga Nara, Kathmandu, Nepal. 1980.

5. Studies in the History and culture of Nepal. By Lallanji Gopal and Thakur Prasad

Verma, Bharati Parkashan, Varanasi, 1977.

6. Economic History of Nepal. By Lakshman B. hamal, Published by Mrs. S. G. Kendamath. Varanasi. 1994.

7. Nepal and China. (A historical perspective). By Niranjana Bhattarai, Published by Adroit Publishers. New Delhi. 2010.

8. Gorkhas: The Warrior Race By Bandana Rai. Published at Singhal Print Media, Delhi. 2009

9. An account of Tibet: The travels of Ippolito Desideri 1712-1727. Edited by Filippo De Filippi, New Delhi 1995.

10. The coinage of Nepal. By E. H. Walsh, Indological Book House, Delhi 1973.

ཚུམ་རིག་གི་བར་ཆད་ལྟར་བརྟན་དང་། ཡིད་བརྟན། གཟུགས་བརྟན།

མཚོན་ཉུགས་རིང་འཁྲུགས་སྐྱེས་ལ་དབྱེད་པ།

རྒྱན་བྱུང་དོན་ལྡན།

ལྷ་ཉ་དབྱུང་བོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེན་ཁང་། འཇུག་རམས་པའི་སློབ་གཉེན་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུས། དབྱེད་ཚུམ་འདིར་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་ནང་གི་ཐ་སྲིད་སྐྱད་བརྟན་དང་གཟུགས་བརྟན། གཟུགས་རིས་སོགས་ཀྱི་སྐབས་བབ་གོ་དོན་དང་། དེ་བཞིན་དུ་དབྱིན་ཇིའི་ཚུམ་རིག་ནང་གི་(Imagism)སྐྱད་བརྟན་རིང་འཁྲུགས་ཞེས་པ་དུས་རབས་ག་དུས་བྱུང་ཚུལ་མ་ཟད། ཚུམ་འཁྲུགས་དེའི་ཐུན་མེན་གྱི་ཁྱད་ཚུལ་ལྟར་མདོར་བསྟུས་རེ་བཞེད་ཡོད།

བར་ཆད་གཙོ་བོ། ཡིད་བརྟན། རྣམ་བརྟན། གཟུགས་བརྟན། ཚུམ་འཁྲུགས།

སྐྱེད་སྐྱོང་།

བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་ཁྲོད་དུ་སྐྱེད་བརྟན་ (Image) དང་། གཟུགས་བརྟན། ཡིད་བརྟན་རྣམས་ཡང་ཡང་བཞེད་སློབ་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ལྷ་ཉ་རྒྱ་རིས་ཅན་ཞིག་གི་བར་དེ་དག་ལ་ཕན་ཚུན་གཅིག་ཀྱང་གི་གོ་བ་ཞིག་ལྟར་མོད། འོན་ཀྱང་གནས་སྐབས་འགའ་ཤས་ལ་ཚུམ་པ་པོས་བརྟན་དོན་དམིགས་བསལ་བ་རེ་མཚོན་པའི་ཕྱིར་རམ། ཡང་ན་བརྟན་དོན་གང་ཞིག་འགྲེལ་བརྟན་མ་འདྲ་བ་བྱ་ཕྱིར་བེད་སློབ་བྱས་ཡོད། ད་དུང་ར་ཚོས་མིག་གིས་མདོན་སྟེན་དུ་མཐོང་བྱས་པའམ། ཡང་ན་སློབ་ཉུག་པའི་དོར་འཆར་པའི་བྱ་དངོས་འགྲེལ་བརྟན་བྱེད་ཕྱིར་

གཟུགས་རིས་¹⁶ཞེས་པ་འདི་ཡང་སྤྱོད་ཅིང་། ཚྭ་པ་པོས་རང་གི་བརྗོད་དོན་འགྲེལ་ཚུལ་གྱི་
 རོས་ནས་བཤད་ན། ལྷན་བརྟན་དང་། གཟུགས་བརྟན། རྣམ་པ།¹⁷ གཟུགས་རིས་བཅས་ལ་ཁ་
 གཤམ་ཐབས་མེད་པའི་གོ་དོན་གཅིག་མཚུངས་རེ་ཡོད་པ་ཡིན། དཔལ་དོན་གྲུབ་ཚུལ་གྱིས་ཁོང་
 གི་གསུང་ཚྭ་དཔེ་དེའི་གསུམ་པ་ «དབྱེད་ཚྭ་ཚུགས་བསྐྱེགས་» རང་དང་། ལན་དོ་རྗེ་རིན་
 ཚེན་གྱིས་ «ཚྭ་རིག་གི་རྣམ་བཤད་བཅུད་བསྟུས་» ཞེས་པའི་ནང་དུ་ལྷན་བརྟན་གྱི་སྐོར་
 དབྱེད་ཚྭ་ལྟེ་ནས། ལྷན་བརྟན་གྱི་ཐད་ཁོང་གཞིས་སོ་སོའི་དགོངས་འཆར་བཀའ་འདུགས་
 འོན་ཀྱང་ལྷན་བརྟན་དང་། ཡིད་བརྟན། གཟུགས་བརྟན། རྣམ་པ། བསྟུས་བརྗོད་ཀྱི་རྒྱུ།
 གཟུགས་རིས་བཅས་གྱིས་བརྗོད་དོན་དམིགས་བསལ་བ་མཚོན་པར་བྱེད་དུས། རང་ཁྱེད་
 རྩེད་པར་ལྷ་མོ་རེ་ཡོད་པ་ལ་དེ་སྲུང་སྲུང་གྱུར་དེ་ཕྱི་ཞིབ་དབྱེད་བརྗོད་མ་གཞན་པར་བརྟེན།
 ད་ལྟ་འདི་དག་གི་བརྟན་དོན་ཅི་ཡིན་སྟུང་པའི་དྲུགས་པ་དང་གིས་སྐྱེ་ཚོགས་པ་ཞིག་རེད།

ང་ཚོས་ལོང་དུ་བརྗོད་པའི་བརྗོད་ཚན་རྣམས་འཆད་དུས། ལྷན་བརྟན་དང་། དབྱིན་
 རིའི་ཚྭ་རིག་ཁོང་གི་ཚྭ་ལུགས་བྱེ་བྲག་པ་མཚོན་ཚུགས་རིང་ལུགས་¹⁸ཏེ། འོད་ཀྱི་རྟན་
 གཞུང་ཁག་དུ་གསུངས་པའི་“བསྟུས་བརྗོད་ཀྱི་རྒྱུ” དང་རང་བཞིན་གྱིས་འགྲེལ་བ་ཡོད་གི་
 ཡོད། ཚྭ་ལུགས་འདི་ཡི་ནང་དུ་ཚྭ་པ་པོས་ཆེད་མངགས་བརྗོད་པར་འདོད་པའི་དོན་ཁ་
 གསལ་པོ་འགྲེལ་བར་དམིགས་བཀའ་གྱིས་ལྷན་བརྟན་ནས་མཚོན་ཚུགས་སྤྱོད་ཅིང་། འདི་ལ་
 ཁ་ཚུང་གསལ་དུ་བཏང་ནས་བཤད་ན། ཚྭ་པ་པོས་བརྗོད་འདོད་ཀྱི་དོན་སྲུང་ཏེ་དཔེ་ཞིག་

16. ཏིག་ཏུ། མཁའ་འགྲོའི་གཟུགས་རིས། འོད་ཚྭ་གསར་པ་བདམས་བཀོད་དང་དེ་དག་གི་བཤད་པ། བདུང་
 ལྟ་རྒྱལ་གྱིས་ཚྭ་སྐྱོག་བྲས། ཀན་ལུ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ༡༩༩༥ལོ། འོག་གངས། ༣༣
 17. དཔལ་ལྷ་མོ། རྟེན་རབས་རྟན་རག་གི་ཚྭ་ཚུལ་ལ་རགས་ཅམ་དབྱེད་པ། འོད་ཀྱི་ཚྭ་རིག་སྐྱེ་ཚུལ། འདོན་
 ཐེངས་བཞི་པ། ༡༩༩༠ལོ། འོག་གངས། ༣༩-༤༠
 18. ཀུན་དགལ། ལུབ་ཚུགས་དེད་རབས་སྐྱེ་བའི་ཚྭ་རིག་གི་དྲི་གཞི་ལྟ་བུ། ལྷོད་ཆ། གྲུང་གོའི་འོད་ཀྱི་ཤེས་
 རིག་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༡ལོ། འོག་གངས། ༡༠༧

གལ། ཡང་ན་མཚོན་རྟགས་ཤིག་གི་རམ་འདེགས་ལ་བརྟེན་ནས་དོན་དེ་གསལ་བར་བྱེད་ཀྱི་
 རེད། དེར་བརྟེན་གྲུག་པས་གཤམ་རྩ་བ་སྟེང་འདི་དག་གི་བསྟན་དོན་དང་ཁྱད་པར། བོད་
 རིགས་ཚོམ་པ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་བརྗོད་པར་འདོད་པའི་དོན་སྟོན་པར་བྱ་ལྟར་དེ་དག་བཀོལ་
 རྟོན་རི་ལྟར་བྱེད་ཚུལ་ལ་དབྱེད་པ་ཆེ་ཡོང་ཅམ་ཞིག་བྱ་བ་ལ།

དང་པོ། མིང་ཚིག་དེ་དག་གི་གོ་དོན་ལ་དབྱེད་པ།

དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལ་མཚོན་ན། བོད་གིས། “སྦྱིར་སྤྱང་བརྟན་ཞེས་པའི་བ་སྟེང་
 འདི་མིག་གིས་མཚོང་བ་ཅམ་དང་། གཞུགས་བརྟན། ལྷི་ཚུལ་མཛེས་པ། སྤྱུ་འབྲུ་ཚོགས་དོན་
 མང་པོ་ལ་འཇུག་པའི་སྐབས་ཡོད་ཀྱང་།”¹ ཞེས་གསུངས་ཤིང་། སྦྱིར་བོད་ཀྱི་སྤྱང་རྩ་གཞུགས་
 དང་བརྟན་གཉིས་དོན་གཅིག་ཡིན་ལ། དེའི་དོན་ནི་གཞུགས་རགས་པ་སྟེ་མཚོང་རུས་པ་དང་
 རིག་ཐུབ་པའམ། ཡང་ན་རྟོག་སྒྲོར་འཆར་རུས་པ་ཞིག་ལ་གོ་མོད། བོན་གྱང་བོད་ཀྱི་སྤྱང་ཡིག་
 གི་ཐུན་མིན་གྱི་ཁྱད་ཚོས་ཤིག་ནི། མིང་ཚིག་གཉིས་སམ། ཡང་ན་ཁྱད་ཚོག་གཉིས་མཉམ་རྩ་
 བསྐྱབས་ནས་མིང་ཚིག་གཞན་ཞིག་གྲུབ་ཀྱི་ཡོད་སྟབས། སྦྱིར་གཞུགས་དང་བརྟན་གཉིས་
 དོན་གཅིག་ལ་མིང་ཚིག་ག་དང་པ་གཉིས་ཡིན་ཡང་། དེ་གཉིས་མཉམ་རྩ་སྦྱར་རྗེས་གཞུགས་
 བརྟན་ཞེས་པ་འདི་དེའི་དབུ་གཞི་ལེགས་པོ་ཞིག་རྩ་འབྲུམས།

དེ་བཞིན་རྩ་ཡིད་བརྟན་ལ་མཚོན་ན། དགེ་བཤེས་བེ་ལི་མཚོག་གིས། “ཡིད་ཅེས་པ་
 ནི་ཚོམ་པ་པོའི་སེམས་ལ་གོ་ཞིང་། བརྟན་ནི་དེ་ལ་ཡོད་པའི་བསམ་སྟོལ་ཚོམ་ཡིག་ལས་གསལ་
 བར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། དེ་འདྲའི་ཚོམ་ཡིག་གི་བསྟན་བྱ་ཚོམ་པ་པོ་དེའི་ནང་བསམ་སྟོའི་
 འཆར་སྤང་གསལ་བྱེད་ཀྱི་བརྟན་ལྟ་བུ་རེད།”² ཅེས་གསུངས་པས། ཚོམ་པ་པོའི་ཚོམ་ཡིག་གི་

1. དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ། དབྱེད་ཚོམ་རྩོགས་བསྐྱིགས། བོད་ 3 པ། དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབྲུམ། མི་
 རིགས་དབུ་སྐྱེན་ཁང་། ༡༩༩༧ལོ། ཤོག་གྲངས། ༡༩3
 2. ལྷ་ཙ་བོད་ཀྱི་མཚོ་སྟོབ་རྩ་བརྟན་བཅོས་ལོ་རིམ་པའི་སྐབས་སྟོན་གཞུང་མེ་ཡོང་མ་སྟོབ་འབྲིད་ལྷ་སྐབས།

ལུ་ཚེན་གཅིག་ནི། ཁོའི་ནང་བསམ་སྒྲིའི་ངང་བབ་ཀྱི་ཚུར་སྐྱར་ངམ་གཟུགས་བརྟན་ཡིན་
 ལྟ་བུ། དེས་ཚཱ་པ་པོའི་སེམས་ཀྱི་འཕྲོ་འདྲའི་རང་བབ་གསལ་པོ་མཚོན་གྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད།
 ཚཱ་པ་པོ་ཟན་བན་དེ་མཁར་གྱིས། “འདིར་བརྗོད་པའི་ཡིད་བརྟན་ཀྱང་ཡིད་བརྟན་གྲུབ་
 མཐའི་བརྗོད་གཞི་ཡིད་བརྟན་དེ་ལས་བརྗོད་པའི་ཚཱ་པ་པོ་གི་བརྗོད་ཆད་འདིར་བཤད་པ་
 ཡིན། ཡིད་བརྟན་ཀྱང་སྟབས་བདེ་པོར་གོ་བ་སྒྲངས་ཚོ། ཡིད་མཚོན་བྱེད་གྱི་བརྟན་ཞིག་ལ་གོ་
 བས་ཚོག་”ཅེས་གསུངས་ཤིང་། འགྲེལ་བརྗོད་གནང་སྟངས་དེ་དག་གི་བར་གཤིབ་བསྐྱར་བྱེད་
 སྐབས་ཀྱི་མ་གཞིས་ནི་ཡིད་བརྟན་དང་ཁ་ཐག་ཉེ་ཁར། མ་སྟོང་གྲུབ་ཚུལ་གྱི་ངོས་ནས་བཤད་
 བའང་བརྗོད་ཆད་དེའི་སྐྱེ་བཤད་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་པར་སྟབས་བདེ་བར་སྐྱར་།

འདིར་ལྷགས་སྐྱར་དགོས་པའི་གནད་དོན་གལ་ཆེན་ཞིག་ནི། བོད་ཀྱི་ཚཱ་པ་པོ་གི་ཁོང་
 ལུ་སྐྱར་བརྟན་དང་ཡིད་བརྟན་གཉིས་མཐ་ཚཱ་པ་པོ་གི་ཚཱ་པ་པོ་གྲངས་སྟར་སྐྱར་བའང་འདྲུག་
 པས། འདི་ནི་ལལ་ཆེར་གཞིས་བཞུགས་བོད་རིགས་ཚཱ་པ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཨིན་ཇིའི་ཚཱ་
 ཡིག་ལས་བསྐྱར་བའི་རྒྱ་སྐད་ཀྱི་མིང་ཚོག་“形象”བོད་འགྲུར་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་
 ཡིན་ཚོད་འདྲུག་སྟེ། དེ་ཡང་ཡན་ལྷགས་རྣོར་རྒྱལ་གྱིས། “རྒྱལ་ལྷགས་པའི་ཚཱ་པ་པོ་གི་གཞུང་
 ལྷགས་ལས་དར་ཡོང་བའི་ཡིད་བརྟན་ཞེས་བྱ་བའི་བརྗོད་ཆད་གསར་པ་འདི་ལ་དོན་གྱི་
 གནས་ལྷགས་དང་མཐུན་པའི་འགྲེལ་བ་གོ་བདེ་བ་ཞིག་བྱ་བ་ལ། བརྗོད་ཆད་འདི་ལ་ཨིན་ཇིའི་སྐད་
 དོད་ལུ་‘Imagery’ ཟེར་ཞིང་”ཞེས་དང་། ཡང་ཁོང་གིས་དཔེ་དཔེའི་མཁུག་ལུ་“གཞུང་
 ལྷགས་བརྗོད་སྐད་གསུམ་ཤན་སྐྱར་”ཟེར་བར། ཨིན་ཚོག་‘Imagism’ ལ་ཡིད་བརྟན་རིང་
 ལྷགས་དང་། ‘Image’ ལ་སྐྱར་བརྟན་ཞེས་བཤོད་འདྲུག་དེ་བཞིན་ལུ་ཡན་ལྷགས་པ་ཆེ་རིང་

3. བན་དེ་མཁར། སྐབས་ཆེན་བདེ་གོལ་ཞིབ་འཇུག་མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱར་ཁང་། ༢༠༡༢ལོ། ཤོག་གྲངས། ༧༥
 4. ལྷགས་རྣོར་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་དེང་རབས་སྟན་དག་རིག་པ། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱར་ཁང་། ༢༠༡༢ལོ་གྲངས། ༢༤
 5. ལྷགས་རྣོར་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་དེང་རབས་སྟན་དག་རིག་པ། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱར་ཁང་། ༢༠༡༢ ཤོག་
 གྲངས། ༢༥༤-༢༥༥

རོན་གྲུབ་ཀྱིས་བཅམས་པའི་《བོད་ཀྱི་སྐྱེ་བའི་གི་མཛེས་ཉམས་》ཞེས་པའི་ནང་དུ། “རུས་
 རབས་ཉི་ཤུ་པའི་སྟོད་ཀྱི་ཆར་དབྱིན་ཇི་དང་ཨ་རིའི་ཡིད་བརྟན་རྣམ་པའི་འཇུག་ཚབ་པ་ཨི་ཟི་
 ལ་ཡང་ཉི་དང་། ཨ་མེ་ལོ་ལེར་སོགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གི་གནའ་རབས་སྐྱེ་བའི་སྟོད་ཀྱི་སྟོད་དང་
 ལོ་སྟོད་ཀྱིས་པ་བརྒྱད་ནས་ཡིད་བརྟན་ཞེས་པ་སྤྱི་སྤྱིར་བའི་ཚོམ་རིག་ལས་རིགས་སྟེར་དུ་དར་
 རྒྱབ་བྱུང་ཞིང་”⁶ ཞེས་དང་། ཡང་ཟན་ལྡང་དུ་ལགས་ཀྱིས། 《ཕུན་གྱི་ལྷ་ཚུལ་རེ་གཉིས། ལྷན་
 རག་གསར་བའི་སྐོར་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ཤས་ལ་དམིགས་པ་》ཞེས་པའི་ཚོམ་ཡིག་གི་ནང་
 དུ། “ལོ་ཚོས་དངོས་ཡོད་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསྐྱར་མཚོན་དང་འཆར་ཡན་རིང་ལུགས་ཀྱི་གཡང་
 འབོད། མཚོན་དོན་རིང་ལུགས་དང་ཡིད་བརྟན་རིང་ལུགས། གཞན་དག་གྲུབ་མཐའ་འམ་
 རིང་ལུགས་ཀྱང་གྱི་བ་ལས་རང་རུས་གང་ཐོན་གྱིས་སྟེར་བཅུད་ཀྱི་ལོ་མ་བཞོས་དང་འཛོ་
 བཞིན་འདུག”⁷ ཅེས་གསུངས་སོ། །

གཉིས་པ། དབྱིན་ཇིའི་ཚོམ་ལུགས་ཡིད་བརྟན་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྐོར་མདོར་ཅམ་བཤད་པ།

ཀ། ཚོམ་ལུགས་འདི་ནི་རུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ནང་དེང་རབས་ཚོམ་ལུགས་གསར་པ།

ཚོམ་ལུགས་འདི་ནི་རུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ནང་དེང་རབས་ཚོམ་ལུགས་གསར་པ་
 འགའ་ཤས་བྱུང་བའི་ཁྲོད་ནས་གཅིག་ཡིན་ཞིང་། ཚོམ་པ་ལོ་སྟོ་ལུས་ ཨིར་ནེས་ཏེ་ རུས་
 (Thomas Ernest Hume, 1883-1917) ཡིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ལོར་ 《རུབ་ཁའི་གྲོང་ཁྱིམ་》 དང་
 《སྟོན་ཁ་》ཞེས་པའི་སྐྱེ་བའི་དཔར་སྐྱེ་བའི་ཚུལ་རེ་གཉིས་དང་འགོ་ཚུགས། ཨེ་ལོ་ལྷ་ལྷ་ (Ezra
 Pound) གིས་ཚོམ་ལུགས་འདིའི་མིང་ལ་ཡིད་བརྟན་རིང་ལུགས་ (Imagism) ཞེས་བཏགས་པ་
 ཞིག་ཡིན་འདུག །ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་སྟེང་སྟེང་ནས་བཤད་ན། རུས་རབས་དགུ་པའི་ནང་དར་

6. རུས་པ་ཚོ་རིང་དོན་གྲུབ། བོད་ཀྱི་སྐྱེ་བའི་གི་མཛེས་ཉམས། མཚོ་སྐོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ༢༠༠༢ལོ།
 ཞོག་གྲངས། ༡༠༩

7. བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ། ༡༩༩༠ལོའི་འདོན་ཐེངས་དང་ལོ། ཞོག་གྲངས། ༤༩

ལྲབ་ཆེ་བའི་ཚཱ་ལུགས་འཆར་ཡན་རིང་ལུགས་ནི། འཆར་ཡན་གྱི་རྣམ་པ་ལྷགས་ཆེ་ཞིང་
 འགྲེལ་བརྗོད་གྱི་རང་བབ་ཚད་གཞི་ཉ་ཅང་མཐོ་བ་མ་ཟད། རྗོད་བྱེད་ཚིག་གི་ཆ་ནས་ཤེབ་
 རྒྱས་གྱི་འཆིང་བ་དམ་ཞིང་ཚིག་མཐའི་སྐྱ་དབྱངས་མཐུན་དགོས་པའི་སྒྲིག་གཞི་ཅན་ཡིན་
 པས། དེའི་སྒྲིག་གཞི་ཚ་གཏོར་ཚོལ་རླང་ལ་དམིགས་ནས་ཚིག་མཐའི་སྐྱ་དབྱངས་མཐུན་མི་
 དགོས་ཤིང་། མི་དམངས་དུལ་མས་གོ་རུས་པའི་བྱང་ཚོས་ཅན་གྱི་སྟུན་ཚཱ་ཡིན་དགོས་པ་
 འདོད་གྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ལུགས་འདིས་སྤང་བརྟན་བརྟུན་པ་གཅིགས་ལུ་བརླང་ཉེ་བརྗོད་
 པར་བྱ་བའི་དོན་ཡལ་བར་དོར་བས། ཡུན་རིང་གནས་མ་ཐུབ་པོ།

ལ། ཚཱ་ལུགས་འདིའི་བྱང་ཚོས་བཤད་པ།*

༡ གོ་སྐབས་འདི་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་བ། རྟན་ཚཱ་ལུགས་ལས་རུས་ལྷགས་ཆེ་བར་ཡོང་སྲིད། ཚཱ་
 ལུགས་འདིའི་རྗེས་འབྲང་བ་ཚོས་མི་དམངས་དུལ་མས་པ་ཚོའི་སྐད་ཡིག་ (language of common
 man) སྦྱོང་བར་བྱེད་ཅིང་། འཆར་ཡན་རིང་ལུགས་དང་བེ་འོ་རིའི་སྟུན་དག་ནང་དུ་མཐོང་
 བའི་མཐོང་བཞོས་དང་ཚིག་ཚིགས་རྣམས་སྤོང་བར་བྱེད། ༢ རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལྷ་སྦྱོང་བ།
 ཚཱ་ལུགས་འདིས་སྤང་བརྟན་ཞེས་པ་ནི་མིག་ཤེས་གྱི་ཡུལ་དུ་གྱུར་བའི་གཟུགས་རགས་པ་
 ཅམ་མ་ཡིན་པར། རྣ་ཤེས་གྱི་ཡུལ་དུ་གྱུར་བའི་སྐྱ་དང་། རྣ་ཤེས་གྱི་ཡུལ་དུ་གྱུར་བའི་དྲི། ལྷེ་
 ཤེས་གྱི་ཡུལ་དུ་གྱུར་བའི་རོ། ལུས་གྱི་ཡུལ་དུ་གྱུར་བའི་རེག་བྱ་བཅས་འདུ་བར་བྱེད། ༣ རང་
 མོས་གྱི་ཚིག་སྦྱོང་། སྐོལ་རྒྱན་སྟུན་དག་གི་འདི་སྐོལ་ནི་ཚིག་མཐའི་སྐྱ་དབྱངས་མཐུན་དགོས་པ་
 དང་། ཤེབ་རྒྱས་གྱི་ཆ་ནས་རྐང་པ་མཉམ་དགོས་མོད། འོན་ཀྱང་ཚཱ་ལུགས་འདིའི་བཅངས་
 པའི་རང་བཞིན་གྱི་སྒྲིག་འཇུགས་གྱི་རྗེས་སུ་མ་འབྲངས་པར། ཚིག་སྦྱོར་རང་མོས་ངང་འབྲི་
 བར་བྱས་ཤིང་། ཚིག་བཀོལ་སྦྱོང་བྱས་པའི་བརྗོད་ནས་སྤང་བརྟན་བཏོན་པར་ལྷགས་སྦོན་
 འཕམ་མ་བརྟུབ་པར་བྱས་ཡོད། ༤ ཚིག་འཁྱུར་ཞིང་ཞིབ་ཚགས་པ། ཚཱ་ལུགས་འདིས་འཆར་

8. Dr. Vipul V. Kapoor. (09-Feb-2021). Imagism in Literature: Literary Movements of English Literature 1 [Video file]. You Tube.

ཡན་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྐྱོན་ངག་དང་མ་འདྲ་བར་ཚིག་ཉུང་ཞིང་གནད་ལ་ཁེལ་བ་གཙོ་གནད་
ཏུ་བརྒྱུང་ཞིང་། བརྗོད་དོན་རྟོགས་སྒྲི་ཡང་ཚིག་ཚོགས་མང་བའི་བརྗོད་བ་བསྐྱར་སྐོར་ཡང་
སྐོར་གྱི་ཁྱད་གཤིས་དོར་ནས་བརྗོད་བའི་དོན་ཚིག་འབྲུ་ཉུང་ཤོས་ཀྱི་ནང་ཏུ་བཏོན་པར་
དམིགས་གཏང་བྱས། མདོ་བསྐྱུས་ན་སྣང་བརྟན་རིང་ལུགས་པས། “ཚོར་ལྗོངས་ཀྱི་ཏུས་སྐབས་
གང་ཞིག་ཏུ། མིག་གི་དྲ་སྐྱི་ལ་གཟུགས་བརྟན་འཆར་བ་ནང་བཞིན། དོན་དོ་མའི་སྐྱོན་ཚོམ་
ཞིག་ནི་སྐོག་བ་པོའི་ཡིད་ལ་དེ་ལྟར་ངེས་པར་དུ་ཡིན་དགོས།”ཞེས་བརྗོད་ཡོད།

ག དཔེར་མཚོན་རང་བཞིན་གྱི་སྐྱོན་ཚོམ་བཤད་པ།

ཚོམ་བ་པོ་འི་ཨི་ཏུམ་ (T. E. Hume) ཡིས་བཅུམས་པའི་སྐྱོན་ངག་ 《རྒྱབ་ཁའི་གྲོང་
ཁྱིར་》 དང་ 《སྟོན་ཁ་》 ཞེས་པ། དེ་བཞིན་ཏུ་ཉིལ་དྲ་ རོ་ལི་ཏལ་ (Hilda Doolittle) ཀྱིས་
བཅུམས་པའི་《རིའི་སྐྱོན་མོ་》 ཞེས་པ་ལྟ་བུ་གསུམ་ནི་ཚོམ་ལུགས་འདིའི་དཔེ་མཚོན་རང་
བཞིན་གྱི་བཅུམས་ཚོས་ཡིན་ཞིང་། སྐབས་འདིར་དེ་དག་ལས་《སྟོན་ཁ་》ཞེས་པའི་སྐྱོན་ངག་
གི་སྐོར་ཉོག་ཚམ་བརྗོད་ན། སྐྱོན་ངག་འདི་ལ་ཡིག་ཤིང་བདུན་ཡོད་ཅིང་། འདིའི་ནང་དམར་
མདངས་ཅན་གྱི་ཟླ་བ་དང་། རོ་མདོག་དམར་བའི་ཞིང་པ། རེ་འདོད་ཅན་གྱི་སྐར་ཚོགས། གྲོང་
བརྒྱལ་གྱི་བྱིས་པ་སོགས་ཀྱི་སྣང་བརྟན་བྱིས་ཡོད་པ་མ་ཟད། མཚུངས་པ་གསལ་བྱེད་ཀྱི་རྒྱན་
ཡང་བཀོལ་སྟོན་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཨེ་རུ་ དོ་རྩ་ས་འབྲུང་འབྲུང་གྱི་སྐྱོན་ངག་པ་རྣམས་ལ་
བདམས་པར་ལྟར། བརྗོད་དོན་གཞན་སྟོན་པར་མི་བྱེད་པའི་ཁྱད་ཚིག་དང་། དགོས་མེད་གྱི་
ཚིག་ཚོགས་འབྲི་བཀོད་མ་བྱས་པར་བརྟེན། སྐོག་བའི་ལ་གོ་སྒྲི་བའི་ཁྱད་ཚོས་དམིགས་བསལ་
བ་ཡོད་པའི་སྐྱོན་ངག་ཅིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད།

མདོར་བསྐྱུས་ན། བརྗོད་བཤད་ཚིག་གི་ཚ་བ། སྟོང་དགུགས་འོ་མའི་མར་ལོ། ཞེས་པའི་
གཏམ་དཔེ་ལྟར་ཨིན་ཇིའི་སྐྱོན་ངག་པ་དང་ཚོམ་རིག་དབྱུང་བརྗོད་བ་སི་ཌ་ཞེ་ (Sidney)
དང་། གཞན་ཡང་དབྱིན་ཡིག་ཚོམ་བ་པོ་དང་ཚོན་བྱིས་པ་ཚོས། “སྐྱོན་ངག་ནི་སྐྱོང་ཆ་ཤོད་

ཡིན་པའི་གཟུགས་རིས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། གཟུགས་རིས་ནི་སྐྱ་མེད་པའི་སྐྱ་རག་ཅིག་རེད།”
(Poetry is a speaking picture, and picture is a mute poetry) ཅེས་པའི་སྐོམ་ཚིག་བཞོད་ཡོད།

གསུམ་པ། མཚོན་རྟགས་རིང་ལུགས་ (Symbolism) ལས། བརྒྱུས་བརྒྱུན་གྱི་རྒྱན་གྱི་ཚོམ་
ལུགས་ལ་དབྱེད་པ།

དབྱིན་ཚིག་(Symbolism) རི་དབྱིན་རིའི་ཚོམ་རིག་ཤོད་ཚོམ་ལུགས་དམིགས་བསལ་
བ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་རྣམ་རབས་བརྒྱུད་ལུགས་པའི་ནང་རྒྱ་བྱུང་། ཚོམ་ལུགས་དེ་ལ་གཞིས་
བཞུགས་ཚོམ་པ་པོ་ཀུན་དགའ་ལགས་ཀྱིས་མཚོན་རྟགས་རིང་ལུགས་⁹ཞེས་པོད་འབྱུར་
གནང་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་པོད་ཀྱི་པོ་ཚུ་བ་པོར་སྐོན་རོ་རྗེ་རྒྱལ་མཚོན་གྱིས་རྒྱ་གར་གྱི་སྲོ་བ་
དཔོན་དབུག་པ་ཅན་གྱིས་བཅས་པའི་སྐྱ་གཞུང་《མི་པོར་མ་》ལས་ས་སྐྱ་སོག་ཏི་ཨ་
ལ་རྒྱུ་ཞེས་པར་པོད་སྐད་རྒྱ་བརྒྱུས་བརྒྱུན་གྱི་རྒྱན་ཞེས་བརྒྱུར་བ་དེ་ལས་མ་འདས། བརྒྱུས་
བརྒྱུན་གྱི་རྒྱན་ཞེས་པའི་མོ་རོན་ནི། དཔོན་པོ་འགའ་ལ་བསམས་བྱས་ནས། །དེ་དང་མཚུངས་
པའི་དཔོན་པོ་གཞན། །བརྒྱུས་པའི་རྒྱུ་ལ་གྱིས་བརྒྱུན་པ་ལ། །དེ་ནི་བརྒྱུས་པ་བརྒྱུན་པར་
འདོད། །¹⁰ཅེས་གསུངས་ཤིང་། དེའི་མོ་རོན་ནི་སྐྱ་བ་པོ་འཕམ་ཚོམ་པ་པོས་རང་གི་བརྒྱུན་པར་
འདོད་པའི་རོན་དེ་ཐད་ཀར་མ་བཤད་ཀྱང་། རོན་དེ་དང་བུན་མོར་རམ་བྱུང་ཚོས་འདྲ་པོ་
ཡོད་པའི་དཔེ་ཞིག་དཔོན་ལྷ་སྐྱུས་ནས། རོན་དེ་མོ་བར་བྱ་བྱེད་ཅིག་ལ་བརྒྱུས་བརྒྱུན་གྱི་
རྒྱུ་རྒྱ་མཚོན་དེའི་ལྱིར། ཚོམ་རིག་གི་ཡོ་བྱད་(Literary Device)འདི་ནི་ཆབ་སྲིད་གྱི་རོན་
རྒྱུན་དང་། ཡང་ན་གནད་རོན་འགའ་ཤས་ཀྱི་དབང་གིས་ཚོམ་པ་པོས་རང་གི་བརྒྱུན་རོན་

9. ཀུན་དགའ་ རྒྱུ་སྐྱུགས་དེར་རབས་སྐྱ་བའི་ཚོམ་རིག་གི་དྲི་གཞི་ལ་བརྒྱ་སྐོད་ཆ། ཀུན་པོད་པོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་
དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༡ ལོ་ག་ ༡༠༧
10. བམེ་ཚང་སྐོ་བཟང་དཔལ་ལྷན། ཚངས་སྲས་བཞུད་པའི་སྐྱ་དབྱེད་སྐད་དཔར་ཐེངས། ༩ པོད་གཞུང་ཤེས་རིག་
དཔར་ཁང་། ༢༠༠༩ ལོ་ག་ ༤༢༧

ཐད་ཀར་བརྗོད་པར་མི་རུས་པའི་སྐབས་སུ། བཀོལ་སྤོང་བྱས་ནས་རང་གི་བསམ་དོན་སྤྱི་ཏུ་
སྒྲོག་པར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གཤམ་ཏུ་བཀོད་པ་ལྟར་དཔལ་དོན་ཐུབ་ཀྱིས་ཀྱིས། རྒྱལ་འདི་སྤྱད་
དེ་སྟེན་དག་《ལང་ཚོའི་ཐབ་ཚུ》དང་། རྒྱལ་ཚོམ་《རྒྱལ་ལམ་ཤ་མོ་》ཟེས་གནང་བ་ཡིན་ཏེ།
དཔེར་ན།

ཀྱི་ཀྱི་ཐབ་ཚུ་ཡི་ལང་ཚོ་ཡ།

ལང་ཚོའི་ཐབ་ཚུ།

བྱིད་ལ་འཇིགས་པ་མེད་པའི་སྤྱི་སྤྱོད་སྤྱོད་དང་།

ལྷན་པ་མེད་པའི་སྤྱོད་སྤྱོད་པ།

ལྷན་པ་མེད་པའི་ཟེལ་ལྷགས།

འཇོན་མཐའ་མེད་པའི་སྤྱོད་སྤྱོད་ལྷགས་འདི་ལྟ་སུ་ཞིག་རི་ལྟར་རྒྱས་པ་ཡིན། ཞེས་
གསུངས་པ་ལྟར་ཞིང་གཤེགས་དམ་པ་ཁོང་ནི་བོད་ཀྱི་གཞོན་ནུ་རྒྱམས་ཀྱིས་བོད་དེ་དཔལ་
འབྱོར་སུན་སུམ་ཚོགས་ཤིང་། རྒྱལ་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་སྤྱུག་པོ། སྲོལ་རྒྱན་གྱི་རིག་གནས་
གཞི་མར་བཟུང་ནས་དེར་རབས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ནང་འདྲེན་བྱས་ཏེ་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་སྲར་
ལས་འཇུས་སྒོ་རི་ཚང་ཏུ་གཏོང་བའི་འགན་འབྲི་སྤྱུག་ཏུ་ལེན་པར་སྤྱུགས་རེ་ཏེ་ཅང་ཆེ་བས།
ང་ཚོས་སྟེན་དག་འདི་སློག་སྐབས། འདི་ཡིས་རྒྱན་ལྡན་གྱི་ཐབ་ཚུ་ཞིག་ལ་འགྲེལ་བ་མཐོང་
སྲིད་ཀྱང་། མཚོན་དོན་རང་བཞིན་གྱི་དོས་ནས་བཤད་ན། འདིས་བོད་གངས་ཅན་སྤོངས་ཀྱི་
གཞོན་ནུ་རྒྱམས་འཆད་པར་བྱེད་ཅིང་། ཁོང་གིས་བོད་དེ་དཔལ་འབྱོར་སུན་སུམ་ཚོགས་པོ་
དང་། ཡར་ཐོན་ཅན། དེར་རབས་རང་བཞིན་གྱི་ལུང་པ་ཞིག་ཏུ་བསྐྱེད་པར་ཁོང་ཚོ་ལ་ཡིད་
ཆེས་ཡོངས་སུ་གནང་ཡོད། དེ་ཡང་དཔེར་ན།

11. དཔལ་དོན་ཐུབ་ཀྱིས་སྟེན་དག་སྤྱོད་སྤྱོད་སྤྱོད་པོ། ༡ དཔལ་དོན་ཐུབ་ཀྱིས་གསུང་འབུམ། མི་རིགས་
དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༡༩༩༧ ཞོག་ ༡༩༧

མྱོད་ཅི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔང་པོ་དང་།

མ་འོངས་པའི་ལམ་འདྲེན་རིད།

མྱོད་ཀྱི་དྲི་མ་བྲལ་བའི་རྒྱ་ཐིགས་རེ་རེའི་ནང་དུ།

གངས་ཅན་བོད་ཀྱི་འཕེལ་འགྲིབ་འཕོད་ཡོད་ལ།¹² ཞེས་གསུངས་པ་ལས། འདིར་མྱོད་
ཟེར་བ་ཡང་བོད་ཀྱི་གཞོན་ནུ་རྒྱམས་ལ་འཇུག་ཅིང་། དེས་ཁོ་ཚོ་བོད་ཀྱི་ཡང་བའི་ཆབ་སྲིད་
ཀྱི་བདེན་དཔང་ཅམ་དུ་མ་བྱེད། བོད་མི་སྤྱི་བྱིངས་དེར་རབས་ཀྱི་ལམ་ཆེན་དུ་ཞུགས་པར་
ལམ་སྟོན་བྱེད་པོ་ཡང་ཡིན་པར་སྟོན་ཅིང་། གཞོན་ནུ་རྒྱམས་ཀྱི་སེམས་པ་ཅི་འདྲའི་ལྷན་མེད་
དུངས་གཙང་ཞིག་ཡིན་ཁར། དེས་ཁོང་ལ་སྤར་ལས་སྟོན་འཁེལ་གྱི་ཚོར་བ་འཕར་མ་ཞིག་དེ་
བས་སྟེར་པར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བཞི་ལ། ལྷང་བརྟན་གྱི་དབྱེ་བ་དང་དེ་དག་གི་བྱེད་ལས་ལ་དབྱེད་པ།

དེ་ཡང་ཚོམ་པ་པོ་ཀན་རིན་ཆེན་རྒྱ་ལོ་ལྟུང་གིས། “ལྷང་བརྟན་ལ་ནང་གསེས་ཀྱི་དབྱེ་བ་
གཞུགས་སྐྱབ་ཀྱི་ལྷང་བརྟན་དང་། མཚོན་བྱེད་ཀྱི་ལྷང་བརྟན”¹³ ཞེས་གཞིས་སུ་སྟེ་ཞིང་། དང་
པོ་ལའང་གངས་རི་དང་ནགས་ཚལ། འགྲི་དང་གཡག་མཚོ་དང་མཚོ་མོ་སྟོ་ཁའི་སྟོ་དར་དང་
ལ་ཁའི་དར་སྟོག་སོགས་ཁོར་ཡུག་འབྲེལ་བརྗོད་བྱེད་དུས་ཞོར་དུ་མངོན་ཡོང་བ་རྒྱམས་
དང་། དེ་བཞིན་དུ་ཁྲུང་ཁྲུང་སྤྱི་རིས་དཀར་བ་ཡང་། མཇུག་གུའི་ཚེ་མོ་ནག་པོ་རེད་ཅེས་དང་།
ཀོ་བ་གཅིག་ནས་དྲས་པའི་རྒྱལ་བུ། ཤ་ལོག་གཅིག་ནས་གཏུབ་པའི་སྟི་ཀ་ཟེར་བ་ལྟ་བུ་གཏམ་
དཔེ་དང་། དཔེ་ཚོས་ཁང་ཐོག་དར་སྟོག་དང་། རི་གཟར་བབ་རྩོམ་བ་ལྟ་བུ། མཚོན་བྱེད་
ལྷང་བརྟན་ལའང་བཙམས་སྤྱད་དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་བཙམས་པའི་《སང་གྱིས་བཙམ་

12. དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་བུ་དག་ཕྱོགས་བསྐྱོད་པོད། ༡ དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབུམ། མི་རིགས་
དཔེ་རྒྱལ་ཁང་། ༡༩༩༦ ཞོག་གྲངས། ༡༩༩

13. རྩོམ་རིན་ཆེན་ཚོམ་རིག་གཞུང་ལུགས་གནད་བསུས། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱལ་ཁང་། ༡༩༩༥ ཞོག་གྲངས། ༤༠

པའི་མེ་ཏོག་༥ ངང་ ཤར་ལམ་ཕ་མོ་༥༥ ། ལྟ་བུ་ཚམས་ཀྱི་ཁ་བྱང་མཚོན་བྱེད་རང་བཞིན་ཅན་
དང་། ཞན་སྤང་མཇུག་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་བརྩམས་པའི་༥༥ མེ་ཏོག་ལྷན་རྒྱུ་ནང་གི་མཇུག་ཀ་༥༥
ལྟ་བུ་བསྐྱེས་བརྒྱན་གྱི་ཚམས་ཡིག་སྟེ་ཚམས་ཀྱི་བརྒྱན་དོན་སྤིང་སོའི་བསྐྱེན་བྱ་བསྐྱེས་ཤིང་སྐྱེས་
ཏེ་བསྐྱེན་པ་བཅས་ཡོད། གལ་ཏེ་རང་ཚོས་ཚམས་པ་སོ་ཚོའི་བརྩམས་ཚོས་ལ་གཞི་བཅོལ་ཏེ་དབྱེ་
ཞིབ་བྱས་ན། ལྷན་བརྟན་ནི་མདོན་གསལ་དོད་པའི་གཟུགས་རིས་བསྐྱེན་པའི་ལྷན་བརྟན་
དང་། ཆེད་དུ་སྐྱེས་པའི་བརྒྱན་དོན་དུགས་ནས་སྐྱེ་བར་མཚོན་བྱེད་བཅས་དབྱེ་བ་གཉིས་སུ་
སྟེ་ཚོགས། གནད་དོན་འདི་ཏོག་ཅན་ཁ་ཁྱེ་གསལ་དུ་བཏང་ན། རང་ཚོས་ལུལ་སྐྱོངས་ཀྱི་རྣམས་པ་
འགྲེལ་བཤད་ལྟ་བུ་རི་བཞིན་བརྒྱན་པའི་ཚམས་ཡིག་ཅིག་འཁྱིལ་དུས་སྤྱད་སྐྱོངས་དང་མེ་ཏོག་རི་
སོ་དང་ནགས་སྤྱང་། མཚམས་སྡིག་དང་འངའ་རིས། མཚོ་དང་མཚོའུ་སོགས་ཚམས་ཡིག་གི་ཁོད་
དུ་རང་བཞིན་གྱིས་ལྷན་བར་འབྱུར་ཞིང་། དེ་དག་ལྷན་བརྟན་གྱི་དབྱེ་བ་སྐྱེ་མའི་དཔེ་གཞི་རེད།

དེ་རྣམས་ཚམས་པ་སོས་ཆེད་དུ་བརྒྱན་འདོད་པའི་དོན་མཚོན་བར་བསྐྱེན་པའི་ལྷན་
བརྟན་མིན་ཡང་། མཚོན་ཞུགས་རང་བཞིན་གྱི་ལྷན་བརྟན་ནི་ཚམས་པ་སོའི་བརྒྱན་དོན་གསལ་
སྤྱིར་མཁོས་ཏོག་གི་འདུ་ཤེས་དང་། བརྒྱན་འདོད་ཀྱི་འདུན་པ་དང་བཅས་ཏེ་ཆེད་མཇུགས་
བསྐྱེན་པ་ཞིག་རེད། འདི་དག་གིས་ཚམས་པ་སོ་རྣམས་ལ་རང་གི་བརྩམས་ཚོས་ཀྱི་བརྒྱན་དོན་
འདོན་བར་རམ་འདེགས་བྱེད་པ་མ་ཟད། ཁོ་ཚོའི་སྐྱེ་ཅུལ་བརྩམས་ཚོས་ཀྱི་གནས་ཚུངས་མཐོ་
དུ་གཏོང་བ་ལའང་ཕན་ཚོགས་ཏེ་ཅང་ཆེན་སོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ལྷན་བརྟན་གྱི་ཚམས་པའི་གཞི་ཁོད་དུ་ལྷན་བརྟན་དང་གཟུགས་བརྟན་སོགས་མིང་གི་རྣམས་བྱངས་
ལྷན་བརྟན་སྐྱེལ་ལ་དབྱེད་པ།

ལར་ནས་ལྷན་བརྟན་དང་གཟུགས་བརྟན་ཞེས་པའི་ཐ་སྐྱོད་འདི་གཉིས་དེར་རབས་
ཚོས་རིག་གི་བརྒྱ་ཆད་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་དུ་མ་གྱུར་སྟོན་ལ་སོད་སྐད་ནང་ཡོད་པའི་ཐ་
སྐྱོད་ཡིན་ཏེ། དུས་རབས་བཅུ་པའི་མཇུག་དུ་སོད་ལ་ལེབས་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་ལོ་སྤྱི་བ་ཆེན་སོ་

དབ་པ་ཡེ་ཤེས་མཚོག་གིས། རི་བོང་འཛིན་པ་རྒྱ་སྐར་ཕྱིང་བ་ཅན། །མཚོན་མོ་མཁའ་ལ་རྒྱ་
 བ་མ་མཐོང་ནས། །དྲུངས་བའི་མཚོ་ནང་འདི་ན་ཟླ་བ་ཞེས། །ཀུན་གསུངས་བརྟན་ཟླ་བར་འཛིན་
 པ་ཤིན་ཏུ་འབྱུང། །ཞེས་གསུངས་པ་འདི་ཡིས་བདེན་དཔང་བྱ་བུས། །འོན་ཀྱང་དེ་གཉིས་དེང་
 རབས་ཚོམ་རིག་དང་། །ལྷག་པར་ཏུ་རང་མོས་སྟན་ཚོམ་གྱི་ཁོད་ཏུ་ཚོམ་པ་པོས་དམིགས་
 བཀར་བཀོལ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་ལྟ་བུ་ནི། དེང་རབས་ཚོམ་རིག་གི་བསམ་སྒྲོ་རང་རེའི་བོད་གྱི་
 ཚོམ་རིག་ཁོད་ཏུ་བསྐྱེད་སྐྱེས་བྱུང་བ་ཚོད་མེད་ཡོངས་གྲངས་སུ་འདོད་དཔོན་སྟེ།

འདིར་མིང་ཚིག་དེ་གཉིས་མིང་གི་ནམ་གྲངས་ལྟར་བཀོལ་རྒྱུ་བཤད་པ་ལ། ཡན་
 དཔལ་ལྷ་མོས་«དེང་རབས་སྟན་རག་གི་ཚོམ་རྒྱུ་ལ་རགས་ཅམ་དཔྱད་པ་»ཞེས་པའི་ནང་
 ཏུ་སྐར་བརྟན་¹⁴དང་གཟུགས་བརྟན་¹⁵གཉིས་རེས་མོས་དང་། དེ་བཞིན་ཏུ་ཡན་སྟོབས་རྒྱལ་
 གྱིས་«དུས་སྐབས་གསར་པའི་བོད་རིགས་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་རྒྱུ་ཅལ་དང་དེའི་འཕེལ་སྐྱོགས་ཀྱི་
 གནད་དོན་ལ་དཔྱད་པ་»ཞེས་པའི་ནང་ཏུ་སྐར་བརྟན་དང་གཟུགས་བརྟན་¹⁶ཡན་སྟོབས་པ་
 ཚོས་འཕེལ་གྱིས་ཁོད་གི་དཔྱད་ཚོམ་ཁ་བྱང་ཏུ་བཅམས་སྐྱང་«ཟླ་བ་»ཞེས་པར་ཅུང་ཟད་
 དཔྱད་པ་ཞེས་པའི་ནང་ཏུ་གཟུགས་བརྟན་¹⁷སྟན་རག་པ་ཡན་ལྡང་བུས་ཁོད་གི་དཔྱད་ཚོམ་
 «སྟན་རག་གསར་པའི་སྐོར་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ཤས་ལ་དམིགས་པ་»ཞེས་པར་ཡིད་བརྟན་

14. དཔལ་ལྷ་མོ། དེང་རབས་སྟན་རག་གི་ཚོམ་རྒྱུ་ལ་རགས་ཅམ་དཔྱད་པ། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་རྒྱལ། འདོན་
 ཐེངས་བཞི་པ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ཞོག་གྲངས། ༣༠

15. དཔལ་ལྷ་མོ། དེང་རབས་སྟན་རག་གི་ཚོམ་རྒྱུ་ལ་རགས་ཅམ་དཔྱད་པ། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་རྒྱལ། དུས་
 དེབ། ལྷ་ལོ་ ༡༩༩༠ ཞོག་གྲངས། ༢༡

16. སྟོབས་རྒྱལ། དུས་སྐབས་གསར་པའི་བོད་རིགས་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་རྒྱུ་ཅལ་དང་དེའི་འཕེལ་སྐྱོགས་ཀྱི་གནད་དོན་
 ལ་དཔྱད་པ། གྲང་མོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་འདོན་ཐེངས། ༢ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ཞོག་གྲངས། ༡༧

17. ལྷག་པ་ཚོས་འཕེལ། «བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་རྒྱལ་» ༡༩༩༩ ལོའི་དུས་དེབ་གཉིས་པའི་ཐོག་འཁོད་པའི་བཅམས་སྐྱང་
 «ཟླ་བ་»ཞེས་པར་ཅུང་ཟད་དཔྱད་པ། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་རྒྱལ། དུས་དེབ་གཉིས་པ། ༡༩༩༠ ཞོག་གྲངས། ༥༧ - ༥༩

རིང་ལུགས་¹⁸དང་ཡིད་བརྟན།¹⁹ བཀ་ཆབ་བྲག་ཡོན་ཏན་གྱི་མཚོས་རང་གི་དབྱེད་ཚོམ་
 《༡༩༥༡-༡༩༥༤ ལོ་བར་གྱི་རྒྱུང་གཏམ་ཐུང་ཏུ་བསྐྱུགས་ཤིང་གྱི་འཆར་སྣང་》ཟེར་བའི་ནང་
 ཏུ་གསུགས་བརྟན་²⁰ དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་《བཅམས་རྒྱུང་ཚོམས་བསྐྱུགས་》གྱི་ནང་ཏུ་
 གསུགས་བརྟན་²¹དང་དཔེ་རིས།²² གསུང་ཚོམ་པོད་བཞི་ལ། 《བསྐྱུར་ཚོམ་ཚོམས་བསྐྱུགས་》
 བར་ཏུ་སྣང་བརྟན་²³ ཞེས་ཅི་རིགས་བཞོད་འདུག་པས། བོད་བཞོད་དཔེར་མཚོན་དེ་དག་གིས་
 པོད་ཀྱི་ཚོམ་པ་པོ་ཚོས་བརྗེ་ཆད་དེ་དག་དོན་གཅིག་མིང་གི་ནམ་གངས་ལྟར་སྦྱང་པར་གསལ་
 འདོན་བྱེད་ཅུས་སྟོན་མོ།

རྒྱལ་ལ། རྒྱང་བརྟན། ཡིད་བརྟན། མཚོན་རྟགས་རིང་ལུགས་དབར་གྱི་ཁྱད་པར་བཟང་པ།

《རྒྱབ་ཚོམས་དེར་རབས་རྒྱ་བའི་ཚོམ་རིག་གི་དྲི་བཞི་ལྔ་བརྒྱ》ཞེས་བའི་ནང་ཏུ་ཚོམ་
 པ་པོ་ཀུན་དགའ་ལགས་ཀྱིས། ཨིན་ཚོག་‘Symbolism’ཞེས་བའི་སྐད་དོད་ཏུ་མཚོན་རྟགས་

18. ལྡང་བྲ། རྟན་རག་གསར་པའི་སྐོར་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ཤས་ལ་དམིགས་པ། པོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ།
 ཏུས་དེབ་དང་པོ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ཞོག་གྲངས། ༤༩

19. ལྡང་བྲ། རྟན་རག་གསར་པའི་སྐོར་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ཤས་ལ་དམིགས་པ། པོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ།
 ཏུས་དེབ་དང་པོ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ཞོག་གྲངས། ༥༥

20. ཆབ་བྲག་ཡོན་ཏན་གྱི་མཚོ། ༡༩༥༡-༡༩༥༤ ལོ་བར་གྱི་རྒྱུང་གཏམ་ཐུང་ཏུ་བསྐྱུགས་ཤིང་གྱི་འཆར་སྣང་། རྒྱང་
 ཆར། དེབ་མེང་། ༩ མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་། ༡༩༥༤ ཞོག་གྲངས། ༤༠ - ༤༡

21. དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ། བཅམས་རྒྱུང་ཚོམས་བསྐྱུགས། གསུང་འདུམ་པོད་གཉིས་པ། མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་།
 ༡༩༩༧ ཞོག་གྲངས། ༢༩༠

22. དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ། དབྱེད་ཚོམ་ཚོམས་བསྐྱུགས། གསུང་འདུམ་གསུམ་པ། མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་། ༡༩༩༧
 ཞོག་གྲངས། ༡༤༩

23. དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ། བསྐྱུར་ཚོམ་ཚོམས་བསྐྱུགས། གསུང་འདུམ་པོད་བཞི་ལ། མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་།
 ༡༩༩༧ ཞོག་གྲངས། ༢༩༤

རིང་ལུགས་²⁴ཞེས་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྐྱར་འདུག་པས། རྒྱ་མཚན་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་གནད་དོན་གལ་ཆེན་ཞིག་ཁ་གསལ་ཡོང་བ་ནི། མཚོན་ཉགས་རིང་ལུགས་(Symbolism)ཟེར་བ་རྒྱིར་བཏང་སྤང་བརྟན་(Image)ཞེས་པའི་ཁྲབ་ཚད་ལས་བཟལ་ཏེ། དེ་ལ་མངོས་དཔྱད་ཀྱི་ཁྲད་ཚོས་སམ་རྟན་ངག་གི་མངོས་གཤིས་ལྡན་ཞིང་། འདི་ལ་བོད་ཀྱི་རྟན་གཞུང་ཁག་ཏུ་(བརྟན་བརྟེན་གྱི་རྒྱན་)ཞེས་འབོད། ཡིད་བརྟན་ལ་མཚོན་ན། ཞོང་ཏུ་མཁས་དབང་ལེ་རི་དགེ་བཤེས་འཇིགས་མེད་དབང་རྒྱལ་མཚོག་གི་སྐྱབས་པ་དང་། ཚོམ་པ་པོ་ལམ་བཅའ་དེ་ལམར་གྱི་འགྲེལ་བརྟེན་གཉིས་ལ་གཞིགས་ན། ཡིད་བརྟན་ཞེས་པ་སྤང་བརྟན་ལས་ཁྲབ་ཆེ་བས། སྤང་བརྟན་ནམ་གཟུགས་བརྟན། གཟུགས་རིས། འདྲ་རིས་སོགས་ཡིད་བརྟན་གྱི་ནང་ཏུ་འདུས། དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི། ཚོམ་པ་པོ་ཞིག་གིས་དོན་བརྟེན་གྱི་ཚོམ་མཁུ་ཡང་ན་མི་སྣ་དང་ཁོར་ལུག་ཞིབ་འཇིག་ཚོམ་ཡིག་ཅིག་གིས་ཡོད་ཚེ། དེ་ནི་ཁོའི་སྐོར་དང་གང་ཤར་བའམ་ཚོར་བ་ཡིག་རིས་སུ་མཁ་པར་བརྟེན། ཁོའི་ཡིད་དོར་གང་ཤར་བའི་འདྲ་བརྟན་ལྟ་བུ་ཡིན་ཞིང་། ཡིད་བརྟན་གསལ་བར་བྱ་བྱེད་མི་སྣའི་ལུས་པོ་རིང་ལུང་དང་། སྣ་དང་མིག་གི་བརྟོན་དབྱིབས། དེ་བཞིན་ཏུ་ཁོར་ལུག་འགྲེལ་བརྟེན་བྱེད་ཏུས། བམ་ལམར་སྐྱོན་པ་འབྲིགས་སྤངས། སྤང་བོག་ཏུ་མེ་ཏོག་དཀར་མེར་དམར་ལྡང་བའདད་ལུགས་བཅས་ནི་སྤང་བརྟན་ཡིན།

མདོར་ན། ཡིད་བརྟན་ཁྲབ་ཚད་ཆེ་བས་སྤང་བརྟན་དང་བརྟན་བརྟེན་གྱི་གཟུགས་བརྟན་གཉིས་ཀ་དེའི་ནང་ཏུ་འདུས། ལན་ལུགས་རྟོག་རྒྱལ་གྱིས་ཁོར་གི་དཔེ་དེབ་《བོད་ཀྱི་དེང་རབས་རྟན་ངག་རིག་པ་》ཟེར་བའི་ནང་ཏུ། “དེ་ཡང་རྟན་ངག་བྱེ་བྲག་པ་དབྱེད་པ་ལ་མ་ཞུགས་པའི་སྟོན་ལ་རུབ་སྟོགས་པའི་ཚོམ་རིག་གཞུང་ལུས་ལས་དར་ཡོང་བའི་ཡིད་བརྟན་ཞེས་བྱ་བའི་བརྟོན་ཆད་གསར་པ་འདི་ལ་དོན་གྱི་གནས་ལུགས་དང་མཐུན་པའི་འགྲེལ་གོ་བའི་བཞིག་བྱ་

24. ལུན་དགལ་རུབ་སྟོགས་དེང་རབས་སྐབས་འདི་ཚོམ་རིག་གི་དྲི་གཞི་ལྟ་བུར། རྟོན་ཆ། ལུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཞེས་རིག་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༧ལོ་གྲངས། ༧༠༢

བ་ལ། བར་འདི་ལ་ཡིན་ཅི་འདྲ་དོད་ཏུ་ Imagery ཟེར་ཞིང་²⁵ཞེས་གསུངས་ཤིང་། འགྲེལ་
 བརྗོད་དེ་ལ་གཞིགས་ན་ཚོམ་རིག་གི་ཁྲིད་ཏུ་དོན་གྱི་ཆ་ནས་ཡིད་བརྟན་དང་སྤང་བརྟན་
 གཉིས་གཅིག་ཏུ་བཞེད་པར་སྤང་། དེ་བཞིན་ཏུ་ལམས་དབང་ཏུང་དཀར་རིན་པོ་ཆེས་སྟོན་
 གཞུང་«ཚོག་རྒྱུ་རིག་པའི་སྐོར་འབྲེད་» གྱི་ནང་ཏུ། དབྱིན་ཚིག་ ‘Symbolism’ དང་། རྒྱ་གར་
 གྱི་སྟོན་གཞུང་མེ་ལོང་མའི་ནང་གི་ས་སྤྲོ་ཚོག་ཏི་ཨ་ལན་ཀར་ཞེས་པ་གཉིས་གྱི་སྐད་དོད་
 ཏུ་བརྟུན་བརྗོད་གྱི་རྒྱུ་ཞེས་གྲིས་གནང་ཡོད་སྟབས། ཁ་སྐོར་གསུང་འདི་ནས་ང་ཚོས་སྐོར་ཚོག་
 ཅིག་འགོད་ཐུབ་པ་ནི། སྤང་བརྟན་ནམ་གཟུགས་བརྟན་ནི་ཁྲུབ་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་། བརྟུན་བརྗོད་
 གྱི་རྒྱུ་ (Symbolism) ནི་ཤུགས་མ་ཐུབ་ཀྱིས་དེའི་ནང་ཏུ་འདུས་པར་གྱུར་ལ། བརྗོད་སྟངས་
 གཞན་ཞེས་ནས་བཤད་ན། སྤང་བརྟན་ནམ་གཟུགས་བརྟན་ཡིན་ན། བརྟུན་བརྗོད་གྱི་རྒྱུ་
 (Symbolism)ཡིན་མི་དགོས་ཀྱང་། བརྟུན་བརྗོད་གྱི་རྒྱུ་ཡིན་ན། གཟུགས་བརྟན་ནམ་སྤང་བརྟན་
 དེས་པར་ཏུ་ཡིན་དགོས་སྟུང་།

མཚུགས་བརྗོད་པ།

སྤང་བརྟན་དང་། ཡིད་བརྟན་གཟུགས་བརྟན་ནམ་པ། གཟུགས་རིས་བཅས་ནི་དོན་
 གྱི་ཆ་ནས་ཁ་ཐག་ཏུ་ཅང་ཉེ་བར་གོང་ཏུ་བརྗོད་ཟིན་ཅིང་། དེ་ནི་ཚོམ་པ་པོ་ཚོས་རང་གི་
 བརྗོད་མཚན་གྱི་ནང་ཏུ་དེ་ཚོ་པན་རྒྱན་མིང་གི་ནམ་གཟུགས་སྟེང་བཀོལ་སྤོང་བྱས་པའི་རྒྱ་
 མཚན་གྱིས་ཡིན། འོན་ཀྱང་ང་ཚོས་ཞིབ་ཚགས་པོར་དཔྱད་ཏུ་ས། དེ་ཚོའི་ཚོམ་ཡིག་གི་བརྗོད་
 དོན་མཚན་ཐབས་གྱི་རོམ་ནས་དེ་དག་མ་འདྲ་བ་མཚན་རུས་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་ཡང་ཚོམ་རིག་
 གི་ཁྲིད་ཏུ་སྤང་བརྟན་གྱིས་བརྟན་པའི་དོན་ལ་མཚན་ན། མོ་དོན་གཉིས་ཡོད། དང་པོ་ནི།
 རི་བཞིན་བརྗོད་པའི་ཚོམ་ཡིག་གི་ནང་ཏུ་སྤང་བའི་རྒྱ་པོ་དང་། མེ་ཏོག་རི་བོ་རྟུམ་རྩ་ལྟ་
 ཏུ་སོགས་ཡིན་ཞིང་། གཉིས་པ་ནི། ཚོམ་པ་པོས་རང་གི་བརྗོད་དོན་དཔོན་རབ་རིབ་ཏུ་བྱས་

25. ལུགས་རྗོད་རྒྱལ་པོད་གྱི་དེང་རབས་སྟོན་རག་རིག་པ། མཚོ་སྐོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༡༢ ཞོག་གྲངས། ༢༤

ཏེ། དེ་མཚོན་བྱེད་གྱི་དཔེ་ཞིག་ཐང་ཀར་བཞོན་ནས་གྲིས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། དེ་ནི་ཚོམ་
ཡིག་གང་ཞིག་གི་རྒྱ་རྩལ་གྱི་མངོས་བཟང་སྲུང་ལས་མཐོང་འདེགས་གཏོང་བར་གཟམ་ཏེ་འགྲི་
བ་པོས་དམིགས་སུ་བཀར་ནས་བརྒྱན་པ་ཞིག་རེད།

ཡིད་བརྟན་ལ་མཚོན་ན། འདི་ཡང་ཚོམ་པ་པོ་ཚོས་སྤང་བརྟན་གྱི་མོ་སར་གཅིག་
མཚུངས་སུ་བཞོལ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། འདིའི་འགྲེལ་བརྗོད་ནི་དགེ་བཤེས་ལེ་མི་འརྲིགས་
མེད་མཚོག་གིས་གནང་བ་དེ་མ་ཟད་ལྷན་སྐྱབས་ལ་དཔུང་བྱས་ཁ་ཐག་ཉེ་བར་མཐོང་བར་
མ་ཟད། ཡན་བན་དེ་མཁར་གྱིས་《སྐབས་ཆེན་བདེ་སྲོལ་ཞིབ་འཇུག་》ཅེས་པར་གསུངས་པ་
ལྟར་བཀའ་ན། ཡིད་བརྟན་དེ་བྱུང་ཆེ་ཞིང་། སྤང་བརྟན་དང་། གཞུགས་བརྟན། གཞུགས་རིས་
ཚོགས་རྒྱུ་གཞི་དེའི་ནང་བྱ་འདུལ། །དེ་བཞིན་བྱ་གཞུགས་བརྟན་དང་། གཞུགས་རིས། རྣམ་
པ་གཞུགས་ཚོམ་ཡིག་ནང་བྱ་ལན་མང་སྤྱད་པ་མངོན་ཀྱང་། དེ་དག་གི་མོ་དོན་ནི་སྤང་བརྟན་
ལས་མ་འདས། གལ་ཏེ་ར་ཚོས་སྤང་བརྟན་དང་། བརྒྱས་བརྗོད་གྱི་ཚོགས་ཡིག་ (Symbolism)
བར་གཤིབ་བརྒྱུར་ཞིག་བྱས་ན། ས་མ་ལ་མོ་དོན་བྱུང་བྱེད་པོ་ཡོད་ཅིང་། ལྷི་མ་ནི་དེའི་ནང་
བྱ་འདུལ་ཏེ། དཔེར་ན། ལང་ཚོའི་ཐང་རྒྱ་ནང་བྱ་འཁོད་པའི་སྤོ་ཞིང་དྲངས་པའི་ནམ་མཁའ།
རྩོ་ཞིང་འརྲམ་པའི་ཉེ་འོད། ཡངས་ཤིང་ཆེ་བའི་ས་གཞི། མཐོང་ཞིང་བརྗོད་པའི་རི་བོ་བཅས་
ནི་སྤང་བརྟན་གྱི་དཔེ་གཞི་ཚོར་མེད་ཡིན་གྱི། སེམ་རྣོ་ཡི་སམ་མམ་བརྒྱས་བརྗོད་གྱི་རྒྱན་གྱི་
དཔེར་མཚོན་མིན། ཡང་ཁོང་གི་རྒྱུང་ཚོམ་《སང་གྱིས་བཅོམ་པའི་མེ་ཏོག་》 བར་གི་མེ་ཏོག་
ནི་བརྒྱས་བརྗོད་གྱི་རྒྱན་(Symbolism)གྱི་དཔེ་གཞི་ཡིན་ཞིང་། དེས་སྲོལ་རྒྱན་གྱི་མོམས་སྲོལ་
རན་པ་སང་གྱིས་སྤྱད་མེད་ཅིག་གི་ལས་དབང་བརྒྱགས་པར་བྱས་པར་མཚོན་པས། ཚོམ་ཡིག་
གི་བརྗོད་ཆད་དེ་དག་ཞིབ་མོར་དཔུང་ན་སྐབས་སོང་གྱི་བརྗོད་དོན་སྟོན་རྒྱུ་ལ་གྱི་ཐང་ནས་
དབྱེ་ཞིབ་སྤྱད་པར་བདེ་པོ་བྱེད་ལྱབ་རྣམས་མོ།

བྱེད་ལྟུང་གི་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

༡ བོད་ཚཱཱ་མ་གསར་པ་བདམས་བཞོན་དང་དེ་དག་གི་བཤད་པ། བསུད་ལྟ་རྒྱུ་གིས་ཚོམ་སྦྱིག་བྱས། ཀན་
རྒྱུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༩༥ལོ།

༢ དཔལ་ལྷ་མོ། དེང་རབས་སྐྱེད་འག་གི་ཚོམ་ཚུལ་ལ་རགས་ཅམ་དབྱེད་པ། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ།
རྩམ་དེབ། ༩ ༡༩༩༠ལོ།

༣ ཀུན་དགལ། ལུས་སྦྱོགས་དེང་རབས་སྐྱེད་འག་གི་ཚོམ་རིག་གི་དྲི་གཞི་ལྟ་བུ། ལྟོད་ཆ། གྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་
ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༢༠༠༡ལོ།

༤ དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ། དབྱེད་ཚོམ་སྦྱོགས་བསྐྱིགས། བོད། ༣ དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབུམ། མི་
རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༩༦ལོ།

༥ ལྷགས་རྫོང་རྒྱལ། བོད་ཀྱི་དེང་རབས་སྐྱེད་འག་རིག་པ། མཚོ་སྦོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༢༠༠༢ལོ།

༦ བསེ་ཚང་ལྷོ་བཟང་དཔལ་ལྷན། ཚངས་སྲས་བཞུད་པའི་སྐྱ་དབྱེད་ཀྱི་དཔེ་བཅའ་ལྟར། ༣ བོད་གཞུང་ཤེས་
རིག་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༢༠༠༣ལོ།

༧ དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ། ལྟོད་འག་སྦྱོགས་བསྐྱིགས། བོད། ༡ དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབུམ། མི་
རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༩༦ལོ།

༨ དཔལ་ལྷ་མོ། དེང་རབས་སྐྱེད་འག་གི་ཚོམ་ཚུལ་ལ་རགས་ཅམ་དབྱེད་པ། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ།
རྩམ་དེབ། ༩ ༡༩༩༠ལོ།

༩ ལྟོབས་རྒྱལ། ལུས་སྦྱོགས་གསར་པའི་བོད་རིགས་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ་དང་དེའི་འཕེལ་སྦྱོགས་ཀྱི་གནད་
དོན་ལ་དབྱེད་པ། གྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་

༡༠ ལྷག་པ་ཚོས་འཕེལ། 《བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ་》༡༩༩༥ ལོའི་རྩམ་དེབ་གཉིས་པའི་ཐོག་འཕོད་པའི་
བཅའ་སྐྱུང་《ལྷ་བ་》ཞེས་པར་ཅུང་ཟད་དབྱེད་པ། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ། ལུས་དེབ་གཉིས་པ།
༡༩༩༠ལོ།

༡༡ ལྷང་བྱ། ལྟོད་འག་གསར་པའི་སྐོར་གྱི་གནད་དོན་འགའ་ཤས་ལ་དམིགས་པ། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་
ཚལ། ལུས་དེབ་དང་པོ། ༡༩༩༠ལོ།

༡༩ ཚབ་བླ་མོ་ཉན་མཚོ། ༡༩༥༡-༡༩༥༤ ལོ་བར་གྱི་རྒྱུང་གཏམ་ཡུང་བྱེད་བཟུགས་རྩེས་གྱི་འཆར་སྤང་།
རྒྱང་ཚར། དེབ་ཕྱིང་། ༩ མཚོ་སྤོན་མི་རིགས་དཔེ་སྤྲུལ་ཁང་། ༡༩༥༤ལོ།

༡༩ བྱ་གཞུང་དབྱངས་རྒྱ། ཚོམ་རིག་དང་མི། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྤྲུལ་ཁང་། ༢༠༠༥ལོ།

༡༤ བོད་གྱི་ཚོམ་རིག་རྒྱ་ཚལ། ༡༩༩༠ལོའི་དུས་དེབ་དང་པོ།

༡༥ བོད་གྱི་ཁ་དཔའི་རིན་ཆེན་གཏེར་མཛོད། བོད་གཞུང་གིས་རིག་དཔར་ཁང་། ༡༩༩༧ལོ།

༡༤ རྒྱང་ཚོམ་སྤོགས་བརྒྱུགས། དང་པོ། ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་གྱིས་འགྲེམས་སྤེལ་ཞུས། ས་རྒྱ་བོད་གྱི་དཔེ་
སྤྲུལ་ཁང་། ༢༠༢༢ལོ།

༡༦ ལྷན་དག་གི་རྣམ་བཤད། ལྷན་པའི་དཀོན་མཚོག་སྤྲུབས། བོད་རྫོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྤྲུལ་ཁང་།
༢༠༠༩ལོ།

༡༧ མིང་གྲགས་མི་རྣམ་གཞི་དུས། གངས་རྒྱན་ན་རྒྱང་གིས་བྱའི་དཔེ་མཛོད། མཚོ་སྤོན་མི་རིགས་དཔེ་
སྤྲུལ་ཁང་། ༢༠༡༠ལོ།

༡༨ བཀའ་ཤེས་ཚོ་རིང་། ལྷན་ཚོགས་རིག་པའི་དཀའ་གནད། རྒྱང་ཡིག་དེབ་ཕྱིང་། ༢༤ བོད་གྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་།
༢༠༡༧ལོ།

མདོ་ཁམས་ཀྱི་རྩེ་ཆེན་པོ་བཞི་འཛོམས་ཀྱི་འགྲེལ་བཤེས་པམ་ཅན་རྒྱུ་ཡི།

ལྷ་མོ་རྒྱལ་མཁུ་

ལྷ་ཆོ་དབུས་པོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་། འབྲུམ་རམས་པའི་སློབ་གཉེར་བ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། དཔུང་ཚོམ་འདིའི་ནང་ཏུ་བོད་མདོ་ཁམས་ཚུགས་ཀྱི་རྩེ་ཆེན་པོ་
བཞི་འཛོམས་ཚུགས་ཏུ་མ་ནས་སྤོང་སྤོང་བྱས་ཡོད། གཅིག་ཏུ་ན་མདོ་ཁམས་ཞེས་པའི་མིང་དང་དེའི་རྒྱབ་
ཚུངས་ལས་འབྲོས་ཏེ། མདོ་ཁམས་རྩེ་ཆེན་གསུམ་དང་རྩེ་ཆེན་ལྷན་ཁྲིམས་པའི་འཕེལ་རིམ་དག་ལོ་
རྒྱུས་ཡིག་ཚང་གང་ཏུ་གསལ་བའི་སློབ་བཤད་ཅིང་། རྒྱད་པར་ཏུ་རྩེ་ཆེན་པོ་དེ་དག་གི་མིང་ཐོགས་
རྩེལ་གང་ཡིན་པ་དང་ས་ཁུལ་མི་འདྲ་བར་མིང་འབོད་སྟངས་ཀྱང་རྩེ་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་སློབ་སྤྲོད་ཡོད།

བད་ཚད་གཙོ་བོ། མདོ་ཁམས། འབྲི་རྩ། ལྷ་རྩ། མ་རྩ། དབུལ་རྩ།

༄༅། །བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་ནི་ས་སྐང་འདིའི་སྤྱིང་ཏུ་གངས་རི་དང་འབྲུགས་
རོམ་གྱིས་བསྐོར་བའི་ཡུལ་གྱི་ཞིག་ཡིན་པ་བརྗོད་མི་དགོས་ཤིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤོང་ཆེན་
ཨེ་ཤི་ཡའི་རྩེ་ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཀྱང་བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་ཡིན། བོད་
མིའི་ཁ་དཔེར་ཡང་རྩེ་ཆེན་པོ་གངས་ལ་ལྷན་ཁྲིམས་པ་ནི་དོན་ལ་གནས་ཤིང་མཐོང་ཚོས་ཚུང་
ཚོས་སུ་གྲུབ་པའི་བསྐོར་ལས་ཆེན་ཞིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་། བོད་ཀྱི་གཙང་པོ་རྣམས་ཀྱི་མིང་
ཐོགས་རྩེལ་དང་རྩེ་ཆེན་པོ་རོས་འཛིན་རྩེལ། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་གཙང་པོ་དབར་
ཀྱི་འབྲེལ་བའི་སློབ་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་ཉུང་ཞིང་། འབྲུལ་བ་མང་དག་ཅིག་བྱུང་དང་
འབྲུང་བཞིན་ཡོད་དེ། དེང་སྐབས་རྩེལ་མོ་རྩེལ་རྩེལ་གཉིས་ཡོད་ལ་རྩེལ་ལ་གཉིས་སུ་བཤད་

པ། རྒྱུ་པོ་རེ་རེའི་མགོ་ཁྲུངས་ལའང་རྫོང་པ་ཡོད། དེ་དག་རི་རྩྭ་རྒྱང་པའི་རྒྱལ་རྫོངས་ལ་སྤྱིར་
 མིག་ཅིག་བརྟམ་ན་ད་གཞོན་རྟོགས་རུས་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་བས་ཁོ་པོས་ཡིག་ཆ་རྣམས་ལ་
 ལ་ཁྲུངས་གཏུགས་ཏེ་མདོ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱུ་པོ་བཞིའི་རྫོར་རྩོགས་རུ་མ་ནས་སྤྱིར་བར་བྱ་ལ།
 ཡོངས་གྲགས་ལྷན་སྐྱེས་མདོ་ཁམས་རྩོགས་ཀྱི་རྒྱུ་པོ་ཆེན་པོ་བཞི་ནི། འཕྱི་རྒྱ་དང་། རྒྱ་རྒྱ་མ་རྒྱ་
 དངུལ་རྒྱ་བཅས་ཀྱི་རྫོར་རྩོ་མཚར་ཞིང་ཡིད་རུ་ལོང་པའི་འགྲེལ་བཤད་གང་མང་ཞིག་བོན་
 ཀྱི་ཡིག་ཚང་དག་རུ་མཆིས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་དག་རུ་རྒྱུ་པོ་དེ་དག་ངོས་འཛིན་རྒྱུ་
 དང་མགོ་ཁྲུངས་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ། དེ་བཞིན་ཡུལ་ལྷང་གང་དང་གང་རུ་འབབ་པའི་རྫོར་
 བཅས་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་རྣམས་དག་ལ་ཁྲུངས་གཏུགས་ཏེ་དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་སྐབས། <<རྒྱ་ཉོང་
 ཡིག་ཉིང་>>ལས་མདོ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱུ་པོ་བཞིའི་ཁྲོད་ལས་མ་རྒྱའི་མིང་འཁོད་པ་ལས་གཞན་
 མ་མཚོང་། བོན་གྱི་གཏེར་ཡིག་གྲགས་ཅན་<<དབུ་ནག་མིའུ་འདྲ་ཆགས་>>དང་རུས་རབས་
 བརྩ་བཞི་པའི་བོན་གྱི་གཏེར་རྟོན་པ་ཁོད་པོ་སློ་སློས་སོགས་མེད་ཀྱིས་གཏེར་ནས་བཞེས་
 པའི་<<སྤྱིད་པ་རྒྱུད་ཀྱི་ཁ་བྱང་>>ནང་། མདོ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱུ་པོ་ཆེན་པོ་བཞིའི་རྫོར་རྩོ་
 ཞིག་གིས་ཡོད་པ་མ་ཟད། གནའ་མི་རྣམས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རི་རྒྱའི་ཆགས་རྒྱུལ་ལ་སློས་བསྐྱངས་
 བྱེད་སྤྱངས་ཀྱི་རྣམ་པ་བྱུང་མོང་མ་ཡིན་པ་ཞིག་བཞོད་ཡོད། ལུས་པ་མཁན་པོས་མཚོང་པའི་
 <<ཚངས་སྐྱེ་གསར་སྟན་>>དང་བྲག་དགོན་པ་བརྟན་པ་རབ་རྒྱས་ཀྱིས་མཚོང་པའི་<<དེབ་
 ཐེར་རྒྱ་མཚོ་>>གཉིས་ཀྱི་ནང་རུ་མདོ་ཁམས་རྒྱུ་པོ་དག་གི་གནས་རྒྱུལ་མང་པོ་བཞོད་ཡོད།
 བཅོན་པོ་ནོ་མོན་ཉན་གྱིས་མཚོང་པའི་<<འཛམ་སྤྱིང་རྒྱས་བཤད་>>ནི་བོད་མི་རང་གིས་
 བརྒྱམས་པའི་ས་ཁམས་རྫོར་གྱི་བརྒྱམས་ཚོས་སོག་མ་དེ་ཡིན་སྟུངས་ལ། དེ་གའི་ནང་རུ་རྒྱུ་པོ་
 ཆེན་པོ་བཞིའི་རྫོར་རྩོ་པར་བཤད་ཡོད་ནའང་རྒྱུ་པོ་ངོས་འཛིན་སོགས་ཀྱི་ཐད་འགལ་བ་ཅི་
 རིགས་ཤིག་ཡོད་པར་སྤྱང་། ཉེ་རབས་རྩོམ་པ་པོ་རེབ་ལོང་རྩོ་རྩེ་མཁའ་ཀྱི་<<བོད་ཀྱི་གནའ་
 རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་>> མཁའ་མེའུ་བསམ་གཏུན་གྱི་<<མདའ་དང་འཕང་>> ཆབ་མདོ་ཤེས་
 རབ་ཀྱི་<<ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་རིན་ཆེན་སྤྱངས་པ་>> ཉོར་གཅང་འཇིགས་མེད་ཀྱི་<<མདོ་

ལྷན་ཡོ་རྒྱལ་ཆེན་མོ་>> གན་ལྷོ་འབྲང་རྩི་རྩེ་ཡིས་གཙོ་སྤྱི་གྲུས་པའི་<<མཚོ་བོད་མཐོ་སྐང་
 གི་རི་རྒྱུ་རིག་གནས་>>པཅས་ཉེ་རབས་ཀྱི་བརྒྱུ་མཚན་འདི་དག་གིས་མདོ་ཁམས་རྒྱ་བོ་
 ཆེན་པོ་རྣམས་དང་འབྲེལ་བའི་རྣོ་ལེགས་པར་བྲིས་འདུག་དེ་བཞིན་ཕྱི་རྒྱུ་མཁས་པའི་ནང་
 ཏུའང་རྒྱུ་བོད་ཀྱི་རྒྱ་བོད་ཁྱད་པར་དུ་མདོ་ཁམས་ཀྱི་གཙང་བོའི་རྣོ་ལ་མར་ཏུ་ལགས་ཀྱི་
 དེབ་<<བོད་ཀྱི་རྣོ་གཏུ་ལུ་བའི་གཙང་བོ་>> (Mystery of Tibetan Rivers) དང་། སི་མུན་ ཉེ་
 རིན་ལགས་ཀྱི་དེབ་<<བོད་རྣོ་མ་>> (The Southern Tibet) རྒྱུ་བོད་པོ་ལ་སྤྱི་ལྷན་ལྷན་
 དང་ལགས་ཀྱིས་མཛད་པའི་<<བོད་ནང་གི་རྒྱལ་ཞིབ་>> (Exploration in Tibet) དེ་ཡང་བོད་
 ཀྱི་རྒྱ་བོ་ཕྱེ་བྲག་པ་གཅིག་བརྗོད་བྱ་བྱས་ཉེ་པལ་ལི་མན་ (Lyman Slyke) ལགས་ཀྱིས་
 བརྒྱུ་མཚན་པའི་ <<འབྲི་རྒྱ་>> (Yangtze) དང་། རུམ་ མོ་སི་ལིན་ (Lyman Slyke Ruth Mostern)
 ལགས་ཀྱིས་བྲིས་པའི་ <<མུ་རྒྱ་>> (Yellow River) ལ་སོགས་པའི་དཔེ་དེབ་བཅས་ཀྱི་ནང་
 ཏུ་རྒྱ་བོ་དེག་གི་རྣོ་ཀྱི་གནས་རྒྱལ་ཅི་རིགས་བཞོད་འདུག་ན། ཞོང་ཏུ་དྲངས་པའི་ཡིག་ཆ་
 འདི་དག་གལ་ཆེན་ཤ་སྟག་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་གཙོ་བོར་བྱས་ཉེ་མདོ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱ་བོ་ཆེན་པོ་
 བཞིའི་རྣོ་རེ་རེ་བཞིན་མིང་སོགས་རྒྱལ་དང་། རྣོ་ཆད་ཀྱི་ཁྱབ་ཁོངས་གང་ཏུ་གཏོགས་པ་
 དང་ད་ལྟ་ས་ཁུལ་གང་ཏུ་ཁེལ་ཡོད་པའི་རྣོ་རྒྱུ་ལིན།

འབྲི་རྒྱ། (Yangtze River/长江)

མདོ་ཁམས་ཡུལ་ཀྱི་རྒྱ་བོ་ཆེན་པོ་འབྲི་རྒྱ་དང་ལྷ་རྒྱུའི་བར་དུ་འབྲི་རྒྱ་སྐང་ཡོད་ལ།
 རྣོ་ཆད་ཀྱི་ཡིག་ཆོད་དབང་ཏུ་བཏང་ན་སྤྱི་ལོ་ལྷ་མཚན་པའི་ཡུལ་ཁོངས་སུ་གཏོགས་ཤིང་། དེའི་རྒྱུ་
 རྣོ་ཆོ་པ་བཞི་བརྒྱ་ཞེ་གཉིས་སམ་རྣོ་ཆོ་པ་མོ་དགུ་ཏུ་འབོད་པའི་ཡུལ་ཏུ་གཏོགས།²⁶ དེང་

26. བོད་སེལ་བྱུང་འཛོར་རྒྱུ་བྱུང་བའི་མིང་ཞིག་ཡིན་ལ་ཁྱད་པར་དུ་སོག་པོའི་དབང་བྱགས་སྤེལས་པའི་
 ཏུས་སུ་བྱུང་བའི་མིང་ཞིག་ཡིན། ཏུས་ཕྱིས་རྒྱལ་དབང་ལྷ་པའི་སྐྱུ་ཏུས་སུ་བྱུ་ཤི་བཟླ་འཛོན་ཆོས་རྒྱལ་ཀྱི་བརྒྱུ་
 མོས་དབང་རྩི་བྱུང་བ་ཞུས་པའི་ཡོན་ཏུ་རེ་དཀར་སོག་གསུམ་སུལ་བས་རྣོ་ཆོ་པ་མོ་དགུ་འབོད་རྒྱལ་ཡང་བཤད།

སྐབས་ཚུའི་མགོ་ཁྲུངས་མཚོ་ཕྱོད་ཞིང་ཆེན་ཁྲུངས་སུ་གཏོགས་ལ་སྤྱག་གི་རྩ་དེའུ་ཞེས་པའི་
 རུབ་ཚུགས་ནས་འབབ་པར་བཤད། འཕྲི་ཚུ་ཞེས་པའི་མིང་གི་འཕྲིའི་རྣམ་ཐུག་གཡས་གཡོན་
 བས་འབབ་པས་མིང་དེ་ལྟར་ཚོགས་ཤིང་ཚུ་བོ་ཆེན་པོ་འདིའི་རིང་ཚད་ལ་སྤྱི་ལེ་ ༤༩༤༠ ཅམ་
 ཡོད། བོད་སྐད་ཏུ་འཕྲི་ཚུ་དང་། ཚུ་བོ་མེར་པོ་དང་ཚུ་བོ་གམེར་ལྷན་ཞེས་ཁ་དོག་གི་ཆ་བས་

འབྲུ་ཚུའི་(Yangtze River /长江) ཚུ་ལག་རྒྱུ་རྩུ་རྩིག

ཨང་རིམ།	ཚུ་བོའི་མིང།	ཨང་རིམ།	ཚུ་བོའི་མིང།
1.	ཉག་ཚུ།	2.	ཚུ་ལ་མོ་ཚུ་ལ་ཚུ། Salween River /怒江
3.	ཟུང་ཚུ།	4.	Huangpu River /黄浦江
5.	Grand Canal /大运河	6.	Guxi River /姑溪河
7.	Yuxi River /裕溪河	8.	Qingyi River /青弋江
9.	Daoni River /倒逆河	10.	Zhaxi River /渣溪河
11.	Machuan River /麻川河		

མིང་བཏགས་ཡོད། ལྷོང་འཕྲོང་པའི་དེབ་གཏེར་ལས། ཚུ་བོ་གམེར་ལྷན་ཏེ་འཕྲི་ཚུ་སྤྱག་མོ་
 ཞེས་གྲིས་པ་ལས་ཤེས་ཐུབ། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ལས། འདམ་ཁ་ཤའི་གོང་གི་ཚུགས་
 མཚོ་མས་ལྷང་པ་ཐམས་ཅད་དབྱས་སུ་འདུས་པའི་ཚེ་མོར་སྤྱག་གི་རྩ་དེའུ་དེ་རྩ་འི་མཚོན་
 མཚེང་ནོར་བུའི་དབྱིབས་ཅན་ཚུལ་མཚན་གྱི་ཏོག་ལྟ་བུར་གནས་པ། རི་དེའི་ཤར་ཚུགས་ནས་
 ཚོན་པའི་སྤྱག་གཡས་གཡོན་གྱི་ཚུ་བོ་གཉིས་འདྲེས་ཏེ་སྤྱག་གཞུང་ནས་བརྒྱུད་ཚུ་སྤར་གི་ཚུ་
 བོ་དང་འདུས་པ་མྱི་ཚུ་དང་། རི་དེའི་རུབ་ཚུགས་ནས་ཚོན་པའི་ཚུ་དེ་འདམ་གཞུང་ནས་རིམ་
 པར་བརྒྱུད་དེ་འཕྲིའི་རྣམ་ཐུག་གཡས་གཡོན་གྱི་ཚུ་དང་འདྲེས་པའི་མདོར་འཕྲི་འདམ་གང་
 པ་ཤེལ་དཀར་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ཡན་ཚད་ལ་འདམ་ཚུ་དང་མན་ཚད་ལ་འབྲི་ཚུའི་མིང་བྱང་།
 དེས་ན་འཕྲིའི་རྣམ་ཐུག་གི་ཚུ་མགོ་དང་འདམ་ཚུའི་ཚུ་མགོ་གཉིས་ལས་སྤྱགས་འདམ་ཚུ་རིང་

1. འཕྲོང་པའི་ས་རྒྱུང་ལྷོ་མ་འཕྲི་གྲང་ལམ་མཁུན་ཚུལ་པོ་རིན་པོ་ཆེ། ལྷོང་འཕྲོང་པའི་དེབ་གཏེར་སྤྱག་པོ། ཨ་
 རྩེས་མ་ཆེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། ༢༠༠༩ལོ་ཤོག་གྲངས་ ༤༢ བ་གསལ།

ཤིང་ཆེ་བ་དང་ཚུའི་སྒོལ་ཡུགས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོན་གྱིས། འཕྲི་ཚུའི་མགོ་ཁྲུངས་དངོས་འདམ་རྒྱ་ལ་
 རོས་འཛིན་སྒོལ་ཡོད་འདུག། ཅེས་བརྗོད་པ་འདི་སྒོལ་འཐད་པ་ཞིག་ཏུ་སྣང་ལ་དེང་སང་
 གི་རོས་འཛིན་སྣངས་དང་མཐུན། སྣག་མཚོར་རིན་པོ་ཆེའི་རྣམ་ཐར་ལས་ཀྱང་། འཕྲི་རྒྱ་ལ་
 རྒྱ་མགོ་སྟོ་བྱང་གཉིས་ལས་གཉིས་ཀ་མདོ་སྣང་སྦྱིའི་སྟོང་ཚྭ་གསལ་སྟོ་བྱང་གཉིས་ནས་འབབ་
 བའང་སྦྱེ་དགུ་མདོ་ནས་ཁམས་ཀྱི་ཡུལ་གཞུང་བརྒྱུད་ནས་བསྟོད་པས་མདོ་སྣང་གི་རྒྱ་ལྷང་
 གས་སུ་བྱེད་པའི་ཐ་སྣང་ཆེར་མེད། ཅེས་གསལ། རགས་རམ་ཅམ་ཞིག་བརྗོད་ན། གདང་ལ་
 རི་རྒྱུད་ཀྱི་བྱང་རྒྱབ་ཚྭ་གསལ་གྱི་རི་རྒྱུད་སྐྱ་ལྟ་ཅིན་གདུང་རི་བོའི་སྟོ་རུབ་མཚོམས་ཀྱི་འབྲུགས་
 རོམ་ལས་འབབ་པའི་གཙང་པོ་འཕྲི་རྒྱུའམ་ཡང་ཆོ་གཙང་པོ་ནི་སྦྱི་ལེ་ ༤༣༠༠ ཅམ་བོད་ཡུལ་
 དང་རྒྱ་ནག་ཏུ་རྒྱ་ཞིང་། ཨེ་ཤི་ཡའི་གཙང་པོ་རིང་ཤོས་ཡིན་ལ་འཛམ་སྐྱིད་གི་རྒྱ་བོ་རིང་
 ཤོས་གསུམ་དེ་ཡིན། ལ་ལས་འཕྲི་རྒྱའི་མགོ་ཁྲུངས་ནི་ཨ་མདོ་རྗོང་གི་གངས་དཀར་རི་རྒྱུད་ནས་
 འབབ་པ་དེར་རྒྱ་ཐུན་མང་པོ་འདུས་ཏེ་ཤར་ཚྭ་གསལ་སུ་འབབ་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་དང་། ལ་ལས་འཕྲི་
རྒྱའི་ཡུགས་ནི་རྩ་སྦྱེ་སྦྱུའི་སྟོང་གི་ཡག་ར་ཞེས་པའི་ས་ཆར་འབྲིའི་སྐྱ་བུག་གཡམས་གཡོན་ལས་

2. རེབ་ཤོད་རྩོམ་མཁམ། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཕྱོགས་ ༥༥
 3. འབའ་ཐང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔེ་སྟོན་པ་ཐུན་པོའི་དག་རྒྱུས་སེམས་ཀྱི་ཉི་ཟླ། དེབ་མེད་གསུམ་ས། ཁ་བ་དཀར་པོའི་བོད་
 ཀྱི་རིག་གཞུང་གི་ཞུ་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཕྱོགས་གངས་༥༤ བས་༥༦ རྒྱ་ཆེན་གསུམ་ས་འཕྲི་རྒྱ་སེ་བོ་འམ་གསེར་ལུན་
 ཕྱི་རྒྱ་བོ་ཞེས་ཀྱང་གསལ་པ་འདི་ནི། གདང་ལའི་བྱང་ཤར་འབྲིའི་བྱར་མགོ་ལ་ཞེས་པའི་རི་བོ་འཕྲི་འདུ་བ་དེའི་
 སྐྱ་ཁྲུང་གཡམས་གཡོན་ནས་རྒྱ་རེ་འབབ་པ་དེ་གཉིས་འདུས་པས་ན་འཕྲི་རྒྱ་ཞེས་གསལ། གཞན་ཡང་བྱང་ཐང་
 དཀར་དམར་གམ་གསུམ་ཞེས་ས་བྱང་ཐང་མི་མེད་ཀྱི་ཡུང་ས། རྩོ་གཡལ་མས་རང་སྐྱད་འདོན་ས། རྩ་ཆི་ཤིང་
 གི་ཤར་སུ་ལེན་ས། བྱང་རྒྱུང་འཕྲོད་གཉིས་ཀྱི་པ་ཡུལ། དེ་ཡན་གྱི་ས་ལ་ས་མིང་མེད། དེ་ཡན་གྱི་སྤེལ་སྤེལ་
 མེད། ཟེར་བའི་ས་ཁུལ་ནས་དཀར་རྒྱ་དང་། དམར་རྒྱ། འདམ་རྒྱ། རྒྱ་དམར་གྱི་རྒྱ་བཅས་ཀྱང་བབས་ཏེ་
 འཕྲི་རྒྱར་འདྲེས་པ་ཤོགས་རྒྱ་ཆེན་མང་པོ་རིམ་པར་འཕྲི་རྒྱར་འདྲེས་ནས་རིམ་བཞིན་ཁྲག་ཞོག་དང་། སྐྱ་ཞོག་ཡག་
 ར། ཡུལ་བྱུལ། མྱིང་ཚང་། སྤེ་དགོ་དང་། རང་རེའི་ཡུང་པ་འབའ་ཐང་རྒྱལ་ཐང་། ས་ཐམ་ཤོགས་བརྒྱུད་ནས་བ་
 ཡན་ཏེ་རིའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱ་བོ་རྣམས་བསྐྱས་ཏེ་རྒྱ་ནག་སྟོ་ནས་ཤར་ཏུ་བབས་པར་ཡང་ཅོ་གཙང་པོ་ཞེས་གསལ་
 ཤིང་དེ་ནས་མཐའ་ཡས་རྒྱ་མཚོར་འདྲེས་སོ།།

ཐོན་པའི་ཚུ་ཡིན་པས་མིང་དེ་ལྟར་སོགས་ཚུལ་བཤད། ཡང་འགའ་ཞིག་གིས་འདས་ཚུའི་ཚུ་
 མགོ་ལ་རོས་འཛིན་གྱིད་པ་དང་འབྲི་ལྟོད་ལུབ་རྒྱུད་དཀར་ཁའི་སྐུ་ལྟ་དར་མའུང་ལས་བྱུང་
 པའི་ཚུ་པོ་ཡིན་པར་བཤད་པ་བཅས་བརྗོད་ཚུལ་དུ་མ་ཞིག་མཆིས་ཀྱང་དེར་སང་ཞིབ་འཇུག་
 པ་ནམས་ཀྱིས་ཚུ་པོའི་མགོ་ཁྲུངས་རོས་འཛིན་སྐབས་ཚུ་མགོ་ལུགས་རིང་བ་དང་ཚུའི་ཞེང་
 ཁ་ཆེ་རྒྱུད་སོགས་ལ་ལྟ་བུ་ཡིན། དེ་ལྟར་ན་འབྲི་ཚུའི་ཚུ་མགོ་རིང་ཤོས་ནི་འདས་ཚུ་ཡིན་པར་
 ལྟང་ལ་འབྲི་ཚུ་ཞེས་པའི་མིང་དེ་འབྲིའི་རྣམ་ཀྱང་གཡས་གཡོན་ནས་ཐོན་པའི་རྗེས་སུ་བྱུང་བ་
 ཞིག་ཡིན་པར་སྟུམ། ཚུ་པོ་འདི་ནི་གསེར་ལྷན་མདོ་ལྟོད་འབྲི་ཚུ་རབ་བརྒྱན་ནས་སྐྱེ་པ། མིང་
 ཚང་། རྗེ་དགེ་དཔལ་ལྷལ། འབལ། ཀོང་རག་རྒྱལ་ཐང་། ས་ཐང་སོགས་ཀྱི་གཞུང་བརྒྱུད་། ས་
 ཐམ་རྫོང་དཔུས་གཡས་བརྗོད་ཀྱིས་ཉོར་ཆེན་བརྒྱུད་དེ་འབབ་པ་ཡིན། ཉག་རྒྱུ་དང་འདྲེས་
 ཤིང་མི་ཁྲོན་དང་ཡུན་ནག། ཉུའུ་ལེ། ཉང་ཉའེ་སོགས་ཞིང་ཆེན་དང་མོང་ཁྲིར་མང་པོ་བརྒྱུད་
 དེ་ཤར་རྒྱ་མཚོར་འབབ་པ་ཡིན། བོད་རྒྱི་བཤད་དུ། འབྲི་ཚུའི་མགོ་ཁྲུངས་ལ་རྒྱ་སྐད་དུ་ཐོག་
 ཐོག་ཉི་དང་ལྷལ་ལྷལ་དུ་སྐྱེའམ་ན་ཐོང་ཐོན་ཉི། ཟི་ཁྲོན་དུ་སྐྱེའམ་ན་ཅིན་ཉ་ཅང་། ཡིས་
 པེན་དུ་སྐྱེའམ་ན་ད་གཟོད་ཁང་ཅང་དུ་འབོད་ཅེས་གསལ། དེ་ཡང་ཉི་ཉོང་གི་མི་ཞིག་གིས་
 འཇམ་མིང་དུ་སྟན་གསལ་ཆེ་བའི་ཚུ་པོ་ཨེ་མ་རྫོན་གྱི་མགོ་ནས་མཇུག་པར་དུ་གྲུ་ཐོག་ནས་
 འགྲལ་བཞུད་བྱས་པ་མིག་དཔེ་བལྟས་ཏེ། རྒྱ་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་ལྷོ་ ༧ པའི་ཆོས་ ༢༠ ཉིན་རྒྱ་རིགས་
 པར་ལེན་པ་ལོ་མོ་རྫོང་ (Yao Mao- She) ཞེས་པས་འབྲི་ཚུའི་མགོ་ཁྲུངས་ནས་མཇུག་པར་དུ་
 གྲུ་ཐོག་ནས་བརྗོད་པའི་དམ་བཅས་བྱས་ཤིང་། མཐར་ཐོང་གི་ཡན་ལག་ལ་ཆག་རྒྱུན་འགའ་
 བྱུང་ནའང་འགྲལ་བཞུད་ལེགས་འགྲུབ་བྱུང་སྟེ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་དཔལ་རྗོད་དུ་གསལ།
 ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་རིགས་དང་ཨ་རི་བ་གཉེས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ཚོགས་པ་ཞིག་གིས་ཡང་བརྒྱུར་
 འབྲི་ཚུའི་མགོ་ནས་མཇུག་པར་དུ་འགྲལ་བཞུད་གྱིད་པའི་ཐག་བཅོད་བྱས། ཐོང་ཚོའི་ནང་
 དུ་ལམ་སྟོན་པ་གསལ་ཆེན་པོ་དང་ཉམས་སྦྱོང་ཅན་ཡོད་པ་ལ་མ་སྟོས་པར་ཐོང་ཚོའི་འགྲལ་

4.བཀའ་ཤིས་ཚེ་རིང་། བོད་རྒྱི་བཤད། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། རྒྱ་ལོ་ ༢༠༠༢ ལོག་གྲངས། ༡༠

བཞུང་ཁོང་ནས་ཨ་རི་བ་ཞིག་སྐོང་ས་པ་དང་། བྱ་འགའ་ཞིག་ཆག་སྐྱོན་བྱུང་བ་མ་ཟད་ལམ་
 ཁ་འགག་སྡེ་མ་ཐར་བར་ལྷག་པས་ཨ་རི་བ་རྣམས་ཀྱིས་མཚམས་བཞག་ཡོད། རྒྱ་རིགས་དག་
 གིས་སྐར་ཡང་བསྐྱོད་ཀྱང་མི་བཞི་ཙམ་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་བྱུང་ཀྱང་ལྷག་མ་རྣམས་མཐར་
 ཡང་ཉེ་ཏུ་སློབ་སྒྲུབ་ལ་མེ་ཞེས་པ་ཅང་གི་སྐྱ་གདངས་ལས་ཐོན་པར་སྐད་ལ་འགྲི་རྒྱུ་ཁ་ཏུ་
 བརྒྱབ་པའི་ Three Gorgeous Dam ཞེས་པ་དེ་ནི་འཇོམ་གླིང་གི་རྒྱ་མཚོ་དང་ས་ཚོགས་ཆེ་ཤོས་
 ཡིན་པར་གྲགས། རྒྱ་བཞི་སྐར་དུག་གི་རོས་འཛིན་གྱི་ཏུ་གསལ་བ་ལས། འགྲི་རྒྱུ་གཡས་
 བ་འགྲི་སྡོད། རྒྱེ་རྒྱ། འཛོ་མདའ། ལོ་འཛོ། གཡོན་ན་རྒྱ་དམར། བྲི་འདུ། རྡེ་དགོ། དཔལ་ཡུལ།
 འབའ་ཐང་། ཡི་ཐང་། ལུག་འཕྲེང་། རྡེ་རོང་། འདབ་བ། རྒྱལ་ཐང་རྫོང་བཅས་ཡོད་པ་ལས།
 རྫོང་བཅུ་བཞི་པོའི་རྒྱ་བོ་རྣམས་ཀྱང་འགྲི་རྒྱ་ནང་དུ་འབབ་པས་འགྲི་རྒྱའི་འབབ་རྒྱུད་ཀྱི་ས་
 ཆར་གཏོགས་ཞེས་གསལ་བ་བཞིན་རྒྱ་བོ་འདི་ཁམས་ཚོགས་ཀྱི་ཡུལ་ཡུང་འདི་དག་བརྒྱུད་དེ་
 རྒྱ་ནག་དུ་འབབ་པ་ཡིན་ནོ།།

མ་རྒྱུ (Yellow River/黄河)

རྒྱ་བོ་ཆེན་པོ་མ་རྒྱུ་ནི་བོད་བཅོན་པོའི་སྐབས་སུ་འ་ཞེའི་རྒྱལ་སྐོན་གྱི་ཁོངས་གཏོགས་
 ཡིན་ལ། བོད་སེལ་དུར་འཛོར་རྗེས་མདོ་སྐྱོད་ཏེ་ཡི་ཚོལ་ཁར་གཏོགས། དེར་སྐབས་མཚོ་སྐོན་
 ཞེང་ཆེན་དུ་གཏོགས་པའི་མཐོ་ལོག་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་མ་རྡོད་རྫོང་བ་ཡན་ཏེ་རི་སྡེ།
 མཚོ་སྐོན་ཞེང་ཆེན་གྱི་དུས་ཁུལ་གྱི་སྡེ་རོས་སུ་ཡོད་ཅིང་དེའི་མཚོ་ཚད་ལ་རྒྱ་མཚོའི་རོས་
 བས་བཙམས་ན་རྗེ་ ༥༠༠༠ བས་ ༦༠༠༠ ཙམ་ཡོད། བོད་མདོ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱ་ཆེན་པོ་མ་རྒྱུ་དང་
 འགྲི་རྒྱ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱ་མཚམས་འབྲེད་བྲེད་ཀྱི་རི་བོ་ཞིག་ཡིན།⁵ ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་རིན་ཆེན་

5. Slyke. Lyman P. Van, Yangtze. Addison-Wesley Publishing Company, INC, 1988.pp.7
 6. རེབ་གོང་རྩོམ་ཆེ་མཁའ་། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། ཀན་སུ་ཅུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱབ་ཁང་། ལྷི་ཡོ། ༢༠༡༠ ལོས་
 གངས། ༩༥

སྤངས་པ་ལས། མ་ཚུ་ལེབ་མོ་ཞེས་པ་ནི།⁷ མ་ཡུལ་ཡིད་ཀྱི་དཀྱིལ་འཁོར། མ་སྟོང་བས་ཀྱི་འགོ་
མ། མ་བཟང་བཟང་ཡག་དང་ཡུག་ནས་བཟང། ཟེར་བ་ལྟར། ཡག་ལྷ་སྟག་ཚེའི་ཚུ། ཡུག་གི་ཚུ། བ་
རིས་ཚུ་གསུམ་དང་། མ་སྟོང་མཚོ་སྟོ་རེངས་ཀྱི་ཚུ་འདབས་མཚོ་སྟོ་རེངས་ལ་འདུས་ཏེ་མ་ཞོག་
ནས་འབབ་པས་མ་ཚུར་གྲགས་ཞེས་བཀོད་པ་བཞིན་མ་ཚུའི་མགོ་ཁྲུངས་མ་སྟོང་ཏུ་འཛོག་
པ་ཡིན། ཡིན་ཡང་། ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་རིན་ཆེན་སྤངས་པ་དང་མདོ་ཁམས་ཚུ་བཞི་མྱང་
དུག་གི་ལོ་རྒྱུས་ལ་སོགས་སུ་མ་ཚུ་ལེབ་མོ་ཞེས་འཁོད་པའི་ཁྲུངས་གང་ལ་བཅོལ་ཆ་མི་འཚལ་
མོད། ལྷ་མོའི་ཡིག་ཆ་དག་ཏུ་མ་ཚུ་ལི་མ་ཞེས་པ་ལས་ལེབ་མོ་ཞེས་པ་མ་མཐོང་ལ་བོད་མིའི་
ཁ་རྒྱུན་དུའང་མ་ཚུ་ལི་མ་ཟེར་སྟོལ་ཡོད་པས་མ་ཚུ་ལེབ་མོ་ཞེས་པ་དེ་ནི་ཡིད་ཉོན་འཕེར་
བ་ཞིག་ཏུ་མི་སེམས། ཡིག་ཆ་ལ་ཡར་མ་ཚུ་སྟོན་མོ་ཞེས་ཀྱང་འཁོད་འདུག་སྟེ། རྒྱ་བོད་གཉིས་
ཀྱི་ས་མཚན་ན་བཞུགས་པ། རྒྱ་ཚུ་སྟོན་མོའི་ནང་རོལ་དུ་བཞུགས་པ། གཤམ་ལ་མ་སྟོན་མོའི་
གདན་སྟེང་ན་བཞུགས་པ། ལམ་བོད་དཀར་བོའི་བྱི་སྟེང་ན་བཞུགས་པ། བྱི་ཀའི་ཤན་འབེན་

7. འབའ་ཡེ་ཤེས་དགའ་བ། འབའ་ཐང་ཐང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྟོན་པ་ཀུན་པོའི་དག་སྟོན་སེམས་ཀྱི་ཉི་ཟླ། དེབ་མེང་
གསུམ་པ། ཁ་བ་དཀར་བོའི་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་གི་ལྷ་ཁང་། ཟླ་ལོ། ༢༠༠༧ ཤོག་གངས། ༡༧ ཚུ་ཆེན་བཞི་པ། གཞན་
ཡང་འབབ་ཐང་གི་ལོ་རྒྱུས་ལས་ཀྱང་ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ་ལགས་ཀྱི་བཀོད་པ་དང་ཆ་འདྲ་བ་ཞིག་འདུག་སྟེ། མ་
ཚུ་ལེབ་མོ་ནི། མ་ཡུལ་ཡིད་ཀྱི་དཀྱིལ་འཁོར། མ་སྟོང་བས་ཀྱི་འགོ་མ། མ་བཟང་བཟང་གཡག་དང་ཡུག་ནས་བཟང།
ཟེར་བ་ལྟར་གཡག་ལྷ་སྟག་ཚེའི་ཚུ། ཡུག་གི་ཚུ། བ་རིས་ཚུ་གསུམ་དང་། མ་སྟོང་མཚོ་སྟོ་རེངས་ཀྱི་ཚུ་འདབས་
མཚོ་སྟོ་རེངས་ལ་འདུས་ཏེ་མ་ཞོག་ནས་བབས་པས་མ་ཚུ་ཞེས་གྲགས་ཤིང་། ཚུ་ཆེན་འདིའི་ནང་མ་ཉིན་སྟོན་
ཀྱི་ཚུ་དང་། དེར་ལག་དང་། མགོ་ལོག་དང་། ཨ་རིག་དང་། ཆབ་ཆ། རེབ་ཀོང་གི་ཚུ་དང་། ལྷ་ཚུ་དང་། བསང་
ཚུ། དལ་ཚུ། མ་ཚུ། འཇུ་ལག་གི་ཚུ་སོགས་ཚུ་ཆེན་དུ་མ་དང་། ཤར་སྟོང་མ་རྒྱལ་སྟོན་རའི་རི་རྒྱུད་དང་། མདོ་
ལའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་ཚུ་བོ་རྣམས་བརྟུན་ཏེ་ལན་གྲུ་བརྒྱུད་བབས་པར་ཉོང་ཉ་གཅོང་བོ་ཟེར་ཞིང་མཐར་ཚུ་ནག་
འན་ཏུང་སྟོགས་ནས་རྒྱ་མཚོར་འདྲེས། འདྲི་ཚུ་དང་མ་ཚུ་བར་ཀྱི་རྩ་རྒྱའམ་ཉག་ཚུ་ཡང་ཚུ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་མོད་
མཐར་འདྲི་རྒྱུར་འདྲེས་ནས་རྒྱ་མཚོར་སོང་བ་ལས་རང་འབབ་ཀྱིས་རྒྱ་མཚོར་མི་འགོ་བས་ཚུ་ཆེན་དུ་བགྲངས་
སྟོལ་མེད་པ་ཡིན།

།ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཨ་ལྷོས་ཡུལ་ལྷ། །ཞེས་གསལ་ལ་མ་ཚུ་དབྱར་དགུན་གཉིས་སྤྱ་ཁ་དོག་མི་འདྲ་བར་
 ལྷན་བས་ཡིན་པར་འདོད། མ་ཚུ་ཞེས་པའི་མ་སྟངས་ཀྱི་གོ་དོན་ཡིག་རྟིང་དག་ཏུ་འབྲེལ་བརྗོད་
 བྱས་པ་མཐོང་ཡུལ་དུ་མ་གྱུར་ཀྱང་། མ་ཚེན་གངས་རི། མ་མཚོ། མ་གཞུང་། མ་ཉིན། མ་སྟོང་
 ལྷན། མ་ལོག། མ་ལྷོག་སོགས་མ་ཞེས་ཚིག་ལས་ཀྱབ་པ་ཞིག་རེད། འགའ་ཤས་ཀྱིས་མ་ཚུ་ནི་མ་
 བྱའི་རྒྱ་པོ་ཞེས་པའི་བསྟུས་ཚིག་ཡིན་པར་བརྗོད་མོད། དེ་ནི་ཡིག་ཆ་དག་ཏུ་མི་གསལ་ལ་
 འབྲེལ་ཆགས་པ་ཞིག་ཏུ་མི་ལྷན་། ལྷོང་འཕོང་པའི་དེབ་གཏེར་སྤྱུག་པོ་ལས། རྒྱ་པོ་མཚལ་ལྷན་
 ཏེ་མ་ཚུ་ཁམ་པ་ཞེས་འཕོང་ཡོང་ལ་ཁམ་པ་དང་ལི་མ་ནི་ཁ་དོག་འདྲ་བས་འགལ་བ་མེད་
 པར་ལྷན་།¹⁰ མ་ཚུ་ཞེས་པའི་མ་སྟངས་འདི་ཉ་ཅང་རྟིང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་གདོན་མི་ཟ་མོད་མ་
 ཚུ་བྱ་བའི་མིང་མ་ཞེས་བྱ་བའི་བསྟན་དོན་དང་སོགས་པའི་རྒྱ་མཚན་མཐོང་ཡུལ་དུ་མ་གྱུར་
 པས་རྗེས་ཀྱབ་ཀྱི་མ་སྟངས་ཅིག་ཡིན་སྲིད་ཀྱང་དེ་ལྟར་མིང་འདོགས་དགོས་པའི་རྒྱབ་སྐྱོད་ས་མ་
 ཤེས། སལ་ཆེར་མ་སྟངས་འདིའི་ཁྲུངས་སྤ་ཤོས་ཏུ་ཉོན་ཡིག་རྟིང་ཡིན་པར་ལྷན་སྟེ། ཏུ་ཉོན་
 ཡིག་རྟིང་ལས། རྒྱལ་པོ་འབྲུ་ལྷ་གིས། རིའུ་ལ་དམག་དྲང་བར་ཆད་པའི་ཚོ། དབྱིད་སྤར་བ་
 ཚོས་གཉིས་ཏེ། རྒྱ་པོ་འབྲུག་ཉི་མ་ལ། སྤ་བ་ཚོས་ཀྱིས་ཀྱང་། ད་དུང་གཤེད་ནག་སོས། ཁེབས་

8. ལྷག་རིག་ཏུ་མགྲིན་རྒྱལ། ཁྱི་ཀའི་ཨ་ལྷོས་ཡུལ་ལྷའི་བོད་ལྷགས་དང་མོས་ཞིབ་འཇུག་ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་
 དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ཤོག་གངས། ༡༤༤

9. སྐལ་བཟང་དོན་གྲུབ། བོད་ཀྱི་གནས་རྒྱལ་རགས་བསྟུས། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་ཀྱི་ཞབས་ཞུ་ལྟེ་གནས་ཁང་། ཕྱི་ལོ།
 ༢༠༠༡ ཤོག་གངས། ༡༥ བོད་ཀྱི་གནས་རྒྱལ་རགས་བསྟུས་ལས། མ་ཚུ་ཞེས་པའི་མ་ནི་མ་བྱ་ཡི་ཚིག་འདི་བསྟུས་
 པ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། དོན་ལ་མ་བྱའི་རྒྱ་པོ་ཞེས་པ་འདི་ཡིན་པ་རེད། དེ་ཉིང་ལས། མ་རྒྱའི་རྒྱ་མགོ་ནས་རྒྱང་རིང་དུ་
 བསྟུས་ཚེ་བཤང་གིས་མི་ལངས་པའི་མཚོའུ་རྣམས་ནི་རྒྱ་སྐར་ས་ལྷུང་བ་ལྟར་མཛོས་ཤིང་། ཁ་དོག་རྣམ་པར་
 བཀྲ་ལ། མ་བྱས་སྟོན་གྱར་སྤབ་པ་དང་ཀྱན་ནས་མཚུངས། དེར་བརྟེན་བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཁྲུལ་འདིའི་རྒྱ་ལ་མ་
 མཚོ་དང་། དེ་ལས་བཞུར་བའི་རྒྱ་ལ་མ་ཚུ་ཞེས་འཕོད།

10. འཕོང་པའི་ས་རྒྱུང་སྤ་ལའི་གྲང་ལམ་མཁྱེན་རྒྱལ་པོ་རིན་པོ་ཆེ། ལྷོང་འཕོང་པའི་དེབ་གཏེར་སྤྱུག་པོ། ཨ་ལྷོས་
 མ་ཚེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ཤོག་གངས། ༤༢

ཏེ། ལྷི་མངོན་བས། ཞག་ཅིག་བརྟེས་ཏེ། ཚེས་གཤི་ཚ་མོ་རྒྱལ་གྱི་ཉི་མ་ལ་ལམ་ཏུ་ཞུགས་ཏེ།
 རིའུ་ལ་དམག་དྲངས་བར་ཚས་ནས། དབྱིད་སྐར་ར་བ་ཚོས་ཉ་ཤུ་བརྒྱད་ལ། མ་ཚུལ་རབ་མེད་
 ཚིན་ཏུ་བཀལ་ནས། རིའུ་ག་སྲིད་བརྒྱལ་སྟེ། དབྱར་སྐར་ར་བ་ཚོས་གཤི་སྟེ། སྐར་བ་ཚོས་ཤིང་
 གསལ་བའི་ཏུས་སུ། ཤང་རིའུ་ག་ཡུལ་ནས། སྐར་ཡུལ་ཏུ་ཏུ་ཡོག་སྟེ། དག་ཅའི་ལྷོ་མ་རིལ་
 བསྟལ་ནས། སྐན་ཅད་གཙུག་ལག་དང་། ཡག་ཚིས་རྒྱུད་ཅིང་སྐོབ་ཏུ་སྦྱལ་ནས། དྲ་རྒྱེན་གྱི་
 ཉ་ན་ཡུལ་དུ་ཤུན་ཏུ་ཡན་ཏུ་བཞུ། གནག་བཙལ་མི་འུ་ཡིམ་ཏུ་བཏང་ནས། ད་ལྱིན་ཅད་དག་
 ཚོས་རྒྱུད་པས། དག་ཅ་དང་། དག་རྒྱེན་གྱི་རྒྱུད་ལ་སྐྱོགས་པ། ལྱིན་ཅད་རྒྱུ་སྐྱུད་པར་
 བྱའོ་ཞེས། བཀའ་སྩལ།¹¹ རྒྱ་ཡིག་ལས་བསྐྱར་བའི་ཏུན་ཉོང་གཏེར་ཡིག་ཏུ་མ་ཚུ་ཞེས་འཕོད་
 པར་གཞིགས་ན། བོད་བཙན་པོའི་སྐབས་སུ་འང་རྒྱ་བོ་འདི་ལ་མ་ཚུ་ཞེས་འཕོད་པར་སྒྲུང་། སྐབས་
 འདིར་གསལ་བའི་རྒྱལ་རབས་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་དྲང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་མ་མ་ཤང་རིའུ་(紂
 王) 1105-1046 B.C བྱ་བ་(ཤང་ཞེས་པ་ཡིག་རྟིང་དག་ཏུ་ཤང་ཞེས་བསྐྱར་འདུག) གྱུ་རྒྱལ་རབས་
 ཀྱི་ཐོག་མ་འཇུ་འཇུ Rein 1046-1043 B.C (周武王)གིས་མགོ་རྟིང་སྐོག་པའི་སྐོར་དེད།
 དེས་ན་གྱུ་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་འཇུ་འཇུ་བྱ་བ་ཞིག་གིས་རིའུ་ཞེས་རྒྱལ་པོ་ག་གི་
 མོར་དམག་དྲངས་ཏེ་ཚམ་ལ་པབ་པའི་སྐོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལས་མ་ཚུལ་རབ་མེད་ས་ཞིག་
 ཏུ་བཀལ་བའི་སྐོར་བརྒྱད་པའི་ཞོར་ཏུ། རྒྱའི་སྐད་ཏུ་ཉང་ཏུ་གཙང་བོའི་སྐད་དོད་དེ་བོད་
 སྐད་ཏུ་བསྐྱར་སྐབས་མ་ཚུ་ཞེས་བཤོད་འདུག་པར་དཔག་ན། མ་མཐའ་ཡང་མ་ཚུ་ཞེས་མིང་
 འདི་བོད་བཙན་པོའི་སྐབས་སུ་འང་དེ་ལྟར་འཕོད་པའི་རྒྱལ་བྱེད་ཏུ་བརྒྱད་ཅུ་གོ་ཤང་འདིར་
 དྲངས་པའི་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཏུམ་ཚོན་དེ་ནི་རྒྱ་ལོ་སྐོན་གྱི་མི་ལོ་ཚིག་སྐོར་སྐོན་གྱི་གནས་
 ཚུལ་ཞིག་ཡིན་མོད། བོད་སྐད་ཏུ་བསྐྱར་ཏུས་བཙན་པོའི་སྐབས་ཅམ་གྱི་ཏུས་སྐབས་ཤིག་ཡིན།
 སྐབས་ཤིག་རྒྱ་འབྲས་དང་དྲང་བདེན་གཏན་ནས་མི་བཙེ་བའི་ཤང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་

11.བཤོད་ནམས་རྒྱུད་དང་དབང་རྒྱལ། ཏུན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་གནའ་བོའི་བོད་ཡིག་ཤོག་དྲིལ། མི་རིགས་དཔེ་
 རྒྱན་ཁང་། ལྷི་ལོ། ༡༩༩༩ ཤོག་གངས། ༡༣༩ བས་ ༡༣༩ བ་གསལ།

མཐའ་མ་རིུ་རྒྱལ་པོ་ཆམ་ལ་པཔ་པའི་རྣོར་གྱི་ཡིག་ཆ་ཞིག་རེད། ཡོ་རྒྱལ་གྱི་ཡིག་ཆ་གལ་
 ཆེན་འདི་ཉིད་པོད་བཅེན་པོའི་སྐབས་སུ་བརྒྱུར་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་ནག་གི་ཡོ་རྒྱལ་ལ་ཞིབ་འཇུག་
 རྱུང་པར་དགེ་མཚན་ལྷ་མེད་ཆེ་པའི་རྒྱ་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་སྒྲོས་གཤམ་དགོས། འཁྱི་རྒྱ་དང་། ལྷ་
 རྒྱ། དངུལ་རྒྱ་སོགས་བཅེན་པོའི་སྐབས་སུ་འདྲ་དེ་རྣམས་འཕོད་གྱི་ཡོད་སྲིད་མོད་བཅེན་པོའི་
 སྐབས་གྱི་ཡིག་ཆ་དག་ཏུ་སྐབས་དོན་དང་འབྲེལ་བ་མེད་ཆེ་མིང་འཕོད་པའི་སྐབས་མེད་
 པས་མ་གསལ་བ་ཡིན་གྱི་གཞན་རྒྱ་མཚན་གཞན་མེད་པར་སྟམ།

མ་རྒྱའི་རིང་ཚད་ལ་སྤྱི་ལེ་ ༥༤༥ ཡོད་¹² ཅིང་། རྒྱ་མགོ་བ་ཡན་ཉར་གྱི་རི་རྒྱུད་ནས་
 བཅུགས་ཏེ་མཐའ་བུན་ཉོད་ཚུགས་གྱི་རྒྱ་མཚོར་འབྲེལ་ཡོད། རྒྱུར་མ་རྒྱའི་འབབ་རྒྱུད་ཏུ་
 དུལ་དུལ་དར་མགོ་ལོག་གི་ས་ཁུལ་རྣམས་གྱི་རྒྱ་དག་འདུས་ཏེ། དེ་ནས་ཁུལ་མཚུ་དང་། མརྩོ་
 དགའི་རྒྱ་རྣམས་ཀྱང་རྩོ་ནས་བྱང་ཏུ་བཞུར་ཏེ་མ་རྒྱུར་འབྲེལ་བ་ཡིན། ས་ཁུལ་དེ་དག་མ་རྒྱའི་
 འབབ་རྒྱུད་གྱི་ས་ཁུལ་ཏུ་གཏོགས་ཤིང་མདོ་སྐད་ས་ཁུལ་གྱི་འཇུ་ལག་གི་རྒྱ་དང་། ཅོང་རྒྱ་¹³
 རོང་པོ་དགུ་རྒྱ་¹⁴ (རིབ་མོང་ཏུ་རོང་ཆེན་དགའི་རྒྱ་ལ་ཟེར།) ལྷ་བྱང་བསང་རྒྱ། (ལྷ་བྱང་བཟ་ཤིས་འབྲེལ་

12. འཇམ་དབྱངས་དར་རྒྱས། མཚོ་པོད་མགོ་སྐར་གི་རི་རྒྱའི་རིག་གནས། ཀྱང་གོའི་པོད་རིག་བ་དཔེ་རྒྱན་
 ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༢༠༡༢ ཤོག་གྲངས། ༣༣༧

13. མདོ་སྐད་བ་ཡོན་ཉན་རྒྱ་མཚོ། རྣམ་མཚོར་རིན་པོ་ཆེའི་རྣམ་ཐར་རྩོན་མེད་ལེགས་བཤད་རེས་དོན་རྒྱན་
 རྒྱ་ལོ་ཉ། མོན་རྩོ་འབྲས་ལྷོ་སྐྱིད་གཙུག་ལག་གཏེར་མརྩོད་འབྲུལ་སྐར་ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༡༩༦༡ མཚོ་མགོར་གྲགས་
 པ་ཆེ་གན་མོ་ལོ་གའི་ཚུགས་དང་། རྩོད་ནས་ཏུ་ཉ་དང་ལུ་ལན་ཉོ་ཤོ་སོགས་གྱི་རྒྱ་རྣམས་འབྲེལ་པའི་རྒྱན་ལ་
 བཤད་པར་སྐད་མོད། གང་རྣམ་ཡང་འདི་ནི་ཅོང་ཁའི་ཡུལ་གྱི་གཞུང་རྒྱ་ཡིན་ལ། ཟི་ལིང་མཁར་དང་། དམར་
 གཅོང་བཟ་གི་མདུན་བརྒྱུད་མ་རྒྱུར་འབབ།

14. མདོ་སྐད་བ་ཡོན་ཉན་རྒྱ་མཚོ། རྣམ་མཚོར་རིན་པོ་ཆེའི་རྣམ་ཐར་རྩོན་མེད་ལེགས་བཤད་རེས་དོན་རྒྱན་གྱི་
 རོ་ཉ། མོན་རྩོ་འབྲས་ལྷོ་སྐྱིད་གཙུག་ལག་གཏེར་མརྩོད་འབྲུལ་སྐར་ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༡༩༦༡ རོང་པོ་དགུ་རྒྱ་ནི་རྩོད་
 ཏུ་ཀ་རོང་། ཡ་རོང་། བདེ་རོང་གསུམ། བར་ཏུ་མཚེ་རོང་། ལྷ་རོང་། བསེ་རོང་གསུམ། ལྷུང་ཏུ་ཐེུ་རོང་། རོ་ལུ་
 རོང་། དགུ་རོང་གསུམ་སྟེ། རོང་ཆེན་དགའི་རྒྱ་རྣམས་འདུས་པའི་རྒྱ་ཡིན་པས་དགུ་རྒྱ་རྒྱེས་གྲགས་ཤིང་། རེབ་

དགོས་པའི་མཉམ་ཏུ་བཞུགས་པའི་གཙའ་པོ་དེ་ཡིན། ལྷ་ཚུ། ལྷ་ཚུ་ཞེས་པའི་ཚུ་འབྲིང་དེ་ནི་ད་ལྟའི་རྩ་ལྟོ་སོག་
 རྒྱུ་ལྷའི་ཆབ་བྲག་ནས་ཐོན་ཞིང་ཤིས་ཚང་ཚོ་བ་བརྒྱུད་དེ་འབབ་པའི་ཚུ་པོ་དེ་ཡིན།¹⁵ ཅི་ཚུ། ཅི་གཞུང་
 བས་གཙའ་ཨ་རིག་གི་ཚོ་བ་བརྒྱུད་དེ་འབབ་པའི་གཙའ་པོ་དེ་ལ་གོ་དགོས། ལྷི་ཚུ། མ་སྲིབ་ཀྱི་རི་ལོག་ཏུ་
 འབབ་པའི་ཚུ་འབྲིང་ཞིག་ཡིན། ལ་སོགས་པའི་ཚུ་པོ་འབྲིང་གསུམ་འདི་རིགས་སྟོན་སྲུང་བར་གསུམ་
 ཅི་རིགས་ནས་མ་ཚུར་འདྲེས་ཏེ་འབབ་ཀྱིན་ཡོད་པ་ནམས་མ་ཚུའི་ཚུ་ལག་ཏུ་གཏོགས།¹⁶ 17
 དེབ་མེར་རྒྱ་མཚོ་ལས་ཀྱང་། མ་ཚུ་ནི། ཨ་ཚེན་གངས་འདབ་དང་། མ་ཚེན་གངས་སྟོན་ཚྭ་གས་
 བས་ཚུ་ཕན་ཏུ་མ་རིམ་གྱིས་འདྲེས་ཏེ་མ་གཡང་ལྷུག་མོ་གཞུང་ཏུ་འབབ་ཅིང་། དེ་ནས་རིམ་

གོང་གསེར་མོ་གཞུང་བརྒྱུད་ནས་རིམ་གྱིས་མ་ཚུར་འབབ།

15. མདོ་སྲུང་པ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོ། ལྷག་མཚོར་རིན་པོ་ཆའི་རྣམ་ཐར་སྟོན་མེད་ལེགས་བཤད་དེས་དོན་རླིན་
 ལྷི་པོ་ཉ། མོན་ལྷོ་འབྲས་བུ་སྲིང་གཙུག་ལག་གཏེར་མཛོད་འཕུལ་སྤར་ཁང་། ལྷི་ལོ། 1994 ལྷ་ཚུ་ནི་ལྷའི་ཆབ་
 བྲག་ནས་འཐོན་པས་དེ་ལྟར་གྲགས་ཤིང་། ཤིས་ཚང་ཚོ་བཅུ་གཉིས་ལྷ་གསུམ་པའི་གཞུང་བརྒྱུད་ནས། ཆས་པ་
 ས་འཛིན་ལུལ་འཛིན། །ཆས་ལྷུག་གནམ་གྱི་སྐར་མ། །ཞེས་གྲགས་པའི་ལུལ་ཚེན་པོ་བརྒྱུད་ནས་ཙོ་ནེའི་རྒྱལ་ས་
 ཡོངས་འདུས་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་གྲགས་པ་དང་། དེ་ནས་རིམ་གྱིས་བྱང་ཏུ་མེན་བྱ། ཤིང་ཀྱན། མགལ། སྲིལ་ལེ་སོགས་
 བརྒྱུད་མ་ཚུར་འབབ་ཅིང་འདི་ནི་ཚུ་ལྷུང་ཚེན་མོ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

16. ཉོར་གཙའ་འཛིགས་མེད། མདོ་སྲུང་ལོ་རྒྱུས་ཚེན་མོ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ལྷི་ལོ། 2007 ཤོག་གངས། 17

17. བཅོན་པོ་སྐྱེས་པའི་པ་བརྟན་འཛིན་འཛིན་ལས། འཛོམ་སྲིང་རྒྱས་བཤད། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ལྷི་
 ལོ། 2013 ཤོག 13 བཅོན་པོ་ལོ་ལོ་ཏན་གྱིས་རང་དེའི་ཨ་མདོའི་རྩ་ལྟོ་ནི་བྱང་གི་པ་ཡན་ཏར་ཟེར་བའི་རི་ནས་
 ཐོན་ཏེ། སྐར་མ་ཐང་དང་། མཚོ་རྒྱ་རིངས་དང་སྟོ་རིངས་སོགས་བརྒྱུད་ཁ་ཤར་ཚྭ་གས་ལྷུག་ནས་འབབ་པ།
 མ་ཚེན་གྱི་རི་དང་ཉེ་སར་སྲིབས་པ་ན་ཁ་ཤར་ལྟོར་བལྟས་ནས་མ་ཚེན་གྱི་རི་ལ་གཡོན་སྐོར་གྱི་རྒྱལ་ཏུ་འབབ་
 པ་མ་ཚེན་གངས་རིའི་མཉམ་ཏུ་ནས་ཤར་ཏུ་འཕྱོགས་ཏེ་མཛོད་དགེ་སྟོན་པ་དང་ལ་ཤུལ་སོགས་ཀྱི་ཆ་དང་། མཚོ་
 ཐོན་གྱི་ལྷོ་མཐའ་བརྒྱུད་ཨ་མདོའི་རྒྱ་མང་པོ་དང་བཅས་འདུས་ནས་རྒྱ་ནག་པོའི་ཞིང་ས་ཚེན་པོ་ཀན་སུར་
 འབབ་པ། ལན་གཏུ་མཐར་གྱི་འགྲམ་དང་ཀན་སུའི་ཞིང་གི་བྱང་མཐའ་བརྒྱུད་དེ་ཉོར་ལུལ་ཏུ་འབབ་སྟེ། དེ་
 བས་ལྷོ་རུབ་ཏུ་འཕྱོགས་ཏེ་སྐར་རྒྱ་ནག་གི་སར་འབབ་པ། བན་ཅང་གི་ས་ཆའི་ཀྱང་བན་མཁར་དང་ཉ་ཅང་མི་
 རིང་བའི་བྱང་ཤར་བརྒྱུད་དེ་མཐའི་རྒྱ་མཚོ་ཚེན་པོར་འབབ་ཀྱིན་ཡོད་པ་ལ་རྒྱ་ནག་གིས་རྟེན་ཏེ་ཟེར།

གྱིས་མདོ་སྐྱོད་ཀྱི་ཡུལ་གཞུང་བརྒྱུད་ནས་འབབ་པ་ཡིན། བྱང་པར་དུ་མཚོ་སྔོན་གྱི་མགོ་ཚ་
 གན་ཚོ་ལོ་གོ་སྟོགས་ཀྱི་རྩ་རྣམས་དང་། གཡོན་ངོས་ཀྱི་རྩ་རྣམས་དཀར་ཐང་མར་ཁུའི་མཚོ་
 མོར་འབོད་པ་འོ་རོ་རྩ་འགག་ནས་སྟོགས་གཅིག་དུ་འདྲེས་པ་ལ་ཅོང་རྩ་ཟེར།¹⁸ ཞེས་མ་རྩ་
 མགོ་ཁུངས་དང་ཅོང་རྩའི་སྐོར་ཡང་ཞོར་དུ་འབོད་འདུག་སྟེ། རྩ་ལོ་འདི་བོད་ཀྱི་ཡིག་རྟིང་
 དུན་ཉོང་གཏེར་ཡིག་དུ་འང་འབོད་པས་མིང་རྟིང་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ཁ་ཚོ་ན་གཅོད་ཐུབ། མདོ་
 ཁམས་སྐྱོད་ཀྱི་མ་རྩའི་སྟོད་རྒྱུད་དང་བྱང་རྒྱུད་དུ་གཏོགས་པའི་རྩ་འཕྲིང་དེ་དག་ཐམས་
 ཅད་མ་རྩ་ལི་མའི་རྩ་ལག་ཤ་སྟག་ཡིན། མ་རྩའི་རྩ་ལག་ཟི་ལིང་ཅོང་རྩ་ནི། མཚོ་སྔོན་པོའི་ཉེ་
 འདབས་ནས་དཔའ་རིས་དང་འདྲེས་མཚམས་ཨ་རིག་མདའ་བཞིའི་ཁོངས་ནས་ཐོན་ཏེ་སྟོང་
 སྐོར་དང་། རྩ་འབྲུམ་ཚོ་རྒྱག་ཁོངས། ཟི་ལིང་། དགོན་ལུང་། བདེ་ཁམས། ལྷོ་ཚང་། བཀའ་མ་
 ལོག་བཅས་བརྒྱུད་མཐར་ཤར་སྟོའི་སྟོགས་སུ་དཀྲོགས་ཏེ། དེང་གི་ཀར་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཁོངས་
 ཏེ་ཁོན་ལོགས་བརྒྱུད་ནས་མ་རྩར་འབབ། ཅོང་རྩའི་རིང་ཚད་ལ་རྩྱེ་ལེ་ ༣༧༣ ལྟག་ཡོད། རེབ་
 གོང་གསེར་མོ་སྟོངས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལས། ཤེལ་ལྟར་དྲངས་ཤིང་། དེའུ་རྩ་ལྟར་བསིལ་ལ། ལུ་
 ཏིག་གི་ཟེགས་མའི་རྒྱབས་ལྷེང་མཁའ་ལ་འཕྱོ་བ་ལྷ་ཤུའི་རྒྱན་བཟང་ཆེན་པོ་རྣམས་དཔའ་ལོག་
 གི་རྩ་དཔའ། ས་ནག་གཞུང་གི་རྩ་ནག་སྤྱི་ཚང་ལོག་གི་བཅོམ་རྒྱ། ཨ་ཡངས་སྟག་མོའི་རྣམས་རྒྱ།
 ར་ཚེ་སུའི་སྤང་རྒྱ། གསེར་གཞུང་ལོག་གི་ཤར་རྒྱ། མ་མོའི་ཤུག་གི་སྤོ་རྒྱ། གསའ་ལུང་ལོག་གི་
 རོའུ་རྒྱ། འང་མ་སྤིང་ལོག་གི་སྤིང་རྩ་སྟེ་དགུ་རྩ་ལོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་རྩ་བོ་¹⁹ཞེས་པ་དེ་དག་
 བྱང་མ་རྩར་འདྲེས་ཏེ་འབབ་པ་ཡིན། སྔོན་ཆད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ན་མ་སྤུང་རིང་མོའི་འབབ་
 རྩལ་ལ་བརྟེན་ནས་ལོ་རྒྱུས་རྣམས་སུ་མདོ་སྐྱོད་སྟོ་རྒྱུད་དང་བྱང་རྒྱུད་དུ་སྟེ། མདོ་སྐྱོད་ཚོས་

18. ཐག་མགོན་པ་དགོན་མཚོག་བརྟན་པ་རབ་རྒྱས། དེབ་ཐེར་རྒྱ་མཚོ། གུན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ལྷི་
 ལོ། ༡༩༩༩ ཞོག་གྲངས། ༢༢

19. རེབ་གོང་པ་འཇིགས་མེད་བསམ་གྲུབ། མདོ་སྐྱོད་རེབ་གོང་གསེར་མོ་སྟོངས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱུས་བཤད་དོ་
 མཚར་གཏམ་གྱི་བང་མཚོད། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ཞོག་གྲངས། ༧

འབྲུང་ལས། དེ་ཡང་མདོ་སྐད་འདི་ལ་རྒྱ་གར་གྱི་རྩ་བོ་གརྒྱ་གཉིས་པ་ཡན་ལག་བརྒྱད་དང་
 ལྷན་པའི་སྐད་ཆེན་མ་རྒྱ་བཤོད་རྩལ་གྱི་དབང་གིས་བྱང་རྒྱད་དང་སྟོ་རྒྱད་གཉིས་ཡོད་པ་
 ལས། བྱང་དོས་ལ་རྒྱ་བཤོད་ཆ་མཚོ་སྟོན་དང་། ཤར་གྱི་ཆ་ཙོང་ཁ་གཉིས་སུ་བྱས་པའི་སྐ་མ་ནི་
 ཨ་མདོའི་ཐོག་མ་ལྟ་བུར་ཡོད་²⁰ཅེས་པ་བཞེད་ལས་མ་འདས་སོ། །

རྩ་རྒྱུ་ (Yellow River /黄河) རྩ་ལག་རྩོད་ཀྱི་རྩུབ་རྩུབ་

ཨང་རིམ།	རྩུབ་ལོ་མིང་།	ཨང་རིམ།	རྩུབ་ལོ་མིང་།
1.	འརྱ་ལག་རྒྱ།	2.	ཙོང་རྒྱ།
3.	ལྷུ་རྒྱ།	4.	ཅེ་རྒྱ།
5.	དི་རྒྱ།	6.	རྟོང་པོ་དགུ་རྒྱ།
7.	བསམ་རྒྱ།	8.	Kuye River/ 窟野河
9.	Dahei River/ 大黑河	10.	Star River/ 湟水
11.	White River/ 白河	12.	Yi River/ 伊河
13.	Luo River/ 洛河	14.	Qin River/ 沁河
15.	Wei/ 渭河	16.	Fen/ 汾河
17.	Yan River/ 延河	18.	Wuding River/ 无定河

མདོར་དེའི་ན། རྩ་རྒྱུ་ལི་མ་ནི་མདོ་སྐད་གྱི་ཡུལ་གྱུ་མང་པོར་རྒྱ་ཞིང་དེར་སྐབས་གྱི་
 བར་མོག་བརྒྱད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་གོང་ཁྱིམ་ཡུལ་གྱུ་མང་པོའི་ནང་དུ་འབབ་པ་མ་ཟད། མདོ་
 ཁམས་གྱི་རྩུབ་བཞིའི་ཡ་གྲུལ་རྩ་སྐད་སྐྱུག་མོ་ནི་བ་ཡན་རི་རྒྱུད་ནས་འབབ་ཅིང་། ལྷག་མོ་རིམ་
 པ་དུ་མའི་སྟོན་ནས་གཡས་སུ་འབྱེལ་ཏེ་མགོ་ལོག་དང་། མཚོ་དགེ་སྐྱུ་རྒྱ་བསང་རྒྱ་དགུ་རྒྱ་
 མེ་རུ་གངས་དཀར་ལ་མོགས་ནས་རྩ་རྒྱུ་དང་། དམེ་རྒྱ་གཞི་རྒྱ་ཅེ་རྒྱ་ཙོང་རྒྱ་འརྱ་ལག་གི་རྒྱ་
 བོ་བཅས་ལྷན་ཅིག་དུ་ཟླ་བཟླའི་ནས་རྩ་རྒྱུར་འབབ། སྐམ་པ་ཚོས་འབྲུང་ལས། སྐད་སྐྱུ་གཉིས་
 ཀྱང་རྩ་རྒྱུའི་གཡས་ནས་བྱང་སྟེ་དེ་ལ་ཙོ་ཞེ་ནས་འདྲེས་ལ། ཙོང་འརྱ་ལག་གཉིས་མཚོ་ཆེན་

20.བྲག་མགོན་པ་དཀོན་མཚོག་བཟུན་པ་རབ་རྒྱས། དེབ་མེར་རྒྱ་མཚོ། ཀུན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ཕྱི་
 ལོ། 1999 ཞོག་ 22

གྱི་བྱང་ཤར་ནས་ཤར་སྟོའི་ཚྭ་གསུམ་ལྟ་སོང་ནས་རྒྱའི་ལན་གྱི་མཁར་ཆེན་གྱི་སྟོང་ཅམ་ནས་མ་
 རྒྱ་དང་འདྲེས་ཏེ་སོག་ཡུལ་ཏུ་སོང་ནས་སྤར་རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་ནས་རི་པོ་རྩེ་ལྷའི་གཡས་ངོས་
 བརྒྱད་དེ་ཤར་གྱི་རྒྱ་མཚོར་འབབ་ཅེས་འཁོད་པ་བཞིན་ཡིན། གཙང་པོ་འདི་བོད་གྱི་ཡུལ་
 བས་ནང་སོག་བརྒྱད་དེ་རྒྱ་ནག་ཏུ་བཞུགས་པ་ལྟར་འགོ་བ་ཡིན། ད་ལྟའི་ཞིང་ཆེན་དགུ་ (མཚོ་སྡོད་
 ཞིང་ཆེན། སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན། ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན། ཉི་ནན་ཞིང་ཆེན། བང་སོག་རྩྭ་རྒྱུ་ཞིང་ཆེན་ལ་སོགས།)
 བརྒྱད་ཅིང་བཞུགས་པའི་གཙང་པོ་དེ་ལ་རང་ཅག་པ་རྣམས་ཀྱིས་མ་རྒྱུ་ཞེས་འཁོད་པ་ཡིན། རྒྱ་
 བས་གིས་ཉུང་མང་ཏུ་ཞེས་གསུངས་པ་དང་རྒྱ་སྤྱི་བས་གཙང་པོ་སེར་པོ་ཏུ་འཁོད་པ་ཡིན་
 མོད། རྒྱ་སྤྱི་བས་ཉུང་མང་ཏུ་དབྱིན་སྤྱི་བས་ཏུ་དོན་བརྒྱུར་པ་ཞིག་ཏུ་སྤྱོད། དེ་བཞེར་རྒྱ་
 མཚོའི་ནང་ཏུ་མ་རྒྱུ་དབྱིབས་ནི་ལོ་རྒྱུ་དགའ་བ་འབྱིལ་བ་ལྟ་སུའི་ཚོལ་གྱིས་བསྟོད་པར་
 གསུངས། མ་རྒྱུ་དལ་འབབ་རིང་མོ་དང་ལོ་རྒྱུ་དགའ་འབྱིལ། མ་རྒྱུ་ལི་མ། མ་རྒྱུ་ལམ་པ་
 ཞེས་པའི་མིང་སྣ་ཚོགས་ཤིག་མཐོང་ཏུ་ཡོད་ལ་མ་རྒྱུ་ཁ་དོག་དང་རྒྱ་དབྱིབས་བཅས་ཀྱི་ཆ་
 བས་མིང་ཐོགས་པ་ཞིག་ཡིན། གཡུ་འབྲུག་སྡོད་མོ་མང་ལ་བབས་འདྲ་བ། མ་རྒྱུ་གརྒྱའི་སྤྱི་
 མོ་དལ་འགྲོ་མ། །འདོད་འཛོ་ལོར་སུའི་དབྱིབས་སུ་ཆེན་པ་ལ། །མདོ་སྤྱོད་མ་བྱ་འོད་གྱི་སྤྱི་
 ཏུ་གསུངས། །ཞེས་གཡུ་འབྲུག་སྡོད་མོ་མང་ལ་བབས་འདྲ་ཞེས་བརྗོད་པའང་བདེན་པར་སྤྱོད་
 ཉེ་ཏུས་བཞིའི་ནང་གི་དབྱིད་ཏུས་སུ་མ་རྒྱུ་གི་ལྡང་ཏིག་གེར་སྤྱོད། དེ་བཞིན་མཁས་པ་མང་
 པོའི་གསུང་ཏུ་གརྒྱའི་སྤྱི་མོ་ཞེས་བརྗོད་པའང་འདུག གཞན་ཡང་མ་རྒྱུ་རིང་མོའི་རྒྱ་རྒྱུད་
 ཏུ་རབ་ཁ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་དེ། རྒྱ་རྒྱུ་རབ་ཁ་དང་། གཏུང་ཤིང་རབ་ཁ། རབ་གན་རབ་ཁ།
 ཚོལ་རབ་ཁ། བྱི་གའི་རབ་ཁ་བཅས་ཡིན།²² དེ་ལས་གཞན་པའི་མ་རྒྱུ་ལ་ལྷན་པ་བརྩི་སྟོན་

21.འཇམ་དབྱངས་དར་རྒྱས། མཚོ་བོད་མཐོ་སྐང་གི་རི་རྒྱའི་རིག་གནས། གྱུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་རྒྱན་ཁང་།
 ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༤ རོག་གུངས། ༢༡༧
 22.འཇམ་དབྱངས་དར་རྒྱས། མཚོ་བོད་མཐོ་སྐང་གི་རི་རྒྱའི་རིག་གནས། གྱུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་རྒྱན་ཁང་།
 ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༤ རོག་གུངས། ༤

ཡོད་ཅིང་མ་ཚུའི་ཁྲག་པ་བཙོ་བརྒྱད་དང་ཁྲག་གསུམ་སོགས་ཅི་རིགས་བཤད་སྲོལ་ཡོད་ཀྱང་
ཉན་ཉན་ཉིག་ཉིག་ཅིག་བརྗོད་པར་མ་ལྷན། ཟ෍་ལོ་ ༡༩༤༠ ལས་ཚུ་མཛོད་ཆེན་པོ་བཅུ་བརྒྱན་
བཅོས་བྱིན་ཡོད་དོ།

ལྷ་ཚུ། Mekong River/澜沧江)

སྤང་མདོ་ཁམས་ཚུ་བཞིའི་ཡ་གྲུལ་རང་རེའི་བོད་ཀྱིས་ལྷ་ཚུ་བཟེར་ཞིང་གཞན་གྱིས་མེ་
ཀོང་གཙང་པོ་རུ་འབོད་པའི་ཚུ་བོ་ཆེན་པོ་འདིའི་ཚུ་མགོ་ནི་སྤོན་ཆད་ནང་ཆེན་ཉེར་ལྷའི་
ཁོངས་གཏོགས་ནང་ཆེན་དགེ་རྒྱས་རྗེ་དཀར་ནག་ཁྲ་གསུམ་གྱི་ཚུ་རྣམས་གཅིག་ཏུ་འདྲེས་
ནས་འབབ་པའི་གཙང་པོ་དེ་ཡིན།²³ རྫོང་འབྲོང་བའི་དེབ་གཏེར་སྤྲུག་པོ་ལས། ཚུ་བོ་གཡུ་
ལྷན་ཉེ་རྗེས་ཚུ་སྤོན་མོ་²⁴ཞེས་གསལ་ལ་ཚུ་བོ་འདིའི་རིང་ཚད་ལ་སྤྱི་ལེ་ ༥༥༠༠ ཡོད། རྒྱ་སྐད་
རུ་ལན་ཚང་ཅང་(澜沧江)ཞེས་འབོད་པ་ཡིན་ལ། དེ་ནི་རུས་རབས་བཅུ་བཞིའི་ནང་རུ་
བྱུང་བའི་ལོ་ལོ་སི་(laos)མི་རིགས་ཀྱི་བརྗོད་ཆེད་ཞིག་ཡིན་པར་བཤད། དེའི་གོ་དོན་ནི་གཡུ་ཡི་
གཙང་པོ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་པར་བཤད་ལ་འབྲོང་པའི་ལོ་རྒྱུས་སུ་འཁོད་པ་དང་ཆ་འདྲ་བ་
སྤང་། ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ་ལགས་ཀྱིས་གཙང་པོ་དེ་ནི་ཁམ་པ་ཞེས་པ་དངུལ་གྱི་མདོག་ལྟར་
ཡོད་པའི་རྒྱ་མཚན་གྱིས་དངུལ་ཚུ་ཁམ་པ་ཞེས་²⁵ཡིན་ཚུལ་བྲིས་འདུག་མོད། ཁམ་པ་དང་
དངུལ་གྱི་མདོག་གཉིས་སོ་སོ་ཡིན་པས་དཔྱད་པར་འཚོལ།

དེང་སང་མཚོ་སྤོན་ཞིང་ཆེན་ཡུལ་གྲུལ་བོད་རིགས་རང་སྤོང་ཁུལ་ཡུལ་གྲུལ་རྫོང་གི་

23. ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ། ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་ཕྱོགས་ལྗོན། ཆབ་མདོ་ལོ་རྒྱུས་ཚོམ་སྤྲིག་ཁང་། ༢༠༠༥ ཟ෍་ག ༡༢༥
24. འབྲོང་པའི་ས་རྫོང་ལྷ་མ་འབྲི་གྲང་ལམ་མཁུན་རྒྱལ་པོ་རིན་པོ་ཆེ། རྫོང་འབྲོང་པའི་དེབ་གཏེར་སྤྲུག་པོ། ཨ་
ལྷོས་མ་ཆེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། ཟ෍་ལོ་ ༢༠༠༢ ཟ෍་ག ༤༢
25. ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ། ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་རིན་ཆེན་སྤངས་པ། འཕགས་ཡུལ་ཆབ་མདོ་ལོ་རྒྱུས་ཚོམ་སྤྲིག་
ཁང་། དེབ་བྲིང་དང་པོ། ཟ෍་ལོ་ ༢༠༠༤ ཟ෍་ག ༢༥༥

ལུབ་ཚུགས་ནས་འབབ་པ་ཡིན། རྩ་ཆུ་ ཞེས་གྲགས་ཀྱང་སྟོན་གྱི་ཡིག་ཆ་དག་ཏུ་ཟླ་ཆུ་ཞེས་
 འཁོད་ཡོད། ཆུ་མོ་འདིའི་མགོ་ལྷངས་ཤར་ཟླའི་དཔལ་མོའི་སྤྱང་འགམ་དང་སྟོ་ཟླ་དང་མའི་
 མྱང་ཆུ་དེ་ཞེས་པ་ཡིན་པར་བརྟེན། དེ་བས་རྩ་ཆུ་ལ་ཟླ་ཆུ་དང་རྩ་ཆུ་ལ་ཟླ་ཆུ་ཅེས་འགྲི་
 དགོས་པར་དེ་བཞེད་རྩི་རྩི་ལའང་ལགས་ལ་སོགས་གྱིས་གསུངས། ལྷིང་མདོ་ཁམས་གྱི་མིའི་
 ཁ་སྐད་ཏུ་ཟླ་ལ་རྩ་ལི་སྐྱ་གདངས་སོན་ཏེ། བམ་མཁའའི་ཟླ་བ་ལ་བམ་མཁའའི་རྩ་བ་ཞེས་མདོ་
 ཁམས་ཚུགས་ལུ་སྐྱ་དེ་ལྟར་སོན་པའང་ཆུ་བ་ཉེན་ཏུ་འགྲོ་བར་སྤང་། དེ་བཞིན་ལྷང་མོ་སྤེང་
 ཆེན་ལས། དེ་ནས་མོད་གྱི་གནའ་མོའི་ཤོང་ལྱིར་ཆབ་མདོའི་འགམ་ཏུ་ཟླ་ཆུ་(ཟླ་ཆུ་ནི་དེང་སྐབས་
 རྩ་ཆུ་ཟེར་ཞིང་རྩ་ཆུ་ནི་ཟླ་ཆུའི་མིང་གི་ལྷུང་ཆག)² དང་འདྲེས་རྩེས་ཐུག་གཡཔ་དང་། མདོ་སྤང་།

1. འབའ་ཡེ་ཤེས་དགའ་བ། འབའ་ཐང་ཐང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱིད་པ་ཀན་པོའི་དག་སྒོས་མེམས་གྱི་ཉི་ཟླ། དེབ་ཤིང་
 གསུམ་པ། ཁ་བ་དཀར་མོའི་མོད་གྱི་རིག་གཞུང་སྤྱི་ལུ་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ འོག་གྲངས། ༤༤ ཆུ་ཆེན་གཉིས་པ་རྩ་
 ཆུའམ་ཟླ་ཆུ་ཞེས་པ་ནི། རྩ་ཆུ་དེ་གི་རྩ་ཆུ་དཀར་པོ་ནས་བབས་ཤིང་། རྩ་ཆུ་མགོ་ལ་ཡོད་པ་ལྟ་བུ་ཆེན་པོས་ལྷ་
 བསང་བཀྲིས་འབྱུང་མ་གསུངས་པས་ཕྱིས་ལུ་བཀྲ་ཤིས་འབྱུང་ཆུ་ཞེས་མིང་ཏུ་ཆགས་པ་དང་། ཡང་རྩ་དམར་
 མོའི་མཁའ་སྤང་ལ་བམ་མཁའ་པའི་རྩ་ལ་རྩ་ལི་བུ་གྱི་རྩ་དང་། རྩ་བཀ་ཉོར་མོ་འབྲུག་ཤིང་བམ་མཁའ་པའི་རྩ་
 ལ་རྩ་བཀ་ཆུ་ཞེས་རྩ་དཀར་དམར་བཀ་གསུམ་གྱི་སུམ་མདོར་འདུས་པའི་རྩ་ལིན་པས་བཀ་ཆུ་ཞེས་གྲགས་
 པའམ། རྩ་ལི་རྒྱལ་མོ་མོ་མོ་མོ་ལྷང་སུག་གི་རི་རྒྱུད་གྱི་རྩ་ལིན་པས་བཀ་ཆུ་ཞེས་ཟེར་ཞིང་། རྩ་མོ་འདིར་ཨག་
 གཞུང་དང་། རྩ་གཞུང་དང་། འདམ་གཞུང་ཟེར་བ་བམ་རྩ་ཆེན་དང་། རྩ་ཆུ་དེ། བམ་ཆེན་བམ་རག་ཤུལ་
 དང་། ལྷུང་མང་གི་རྩ་ལང་འདུས་ཏེ་ཆབ་མདོའི་གཡོན་བམ་རྒྱགས། ཡང་འདམ་ཆུ་དེ་སྤུག་གི་རྩ་ལི་ནས་རྩ་
 ཤར་ཏུ་འབབ་པའི་རྩ་ལ་སྤུག་རྩ་དང་། རྩ་ལྷུ་རྩ་ཆུ་སོགས་ཟེར་ཞིང་། རྩ་མ་དང་། སྤང་ཏུ་དང་། རྩ་མ་པ། རྩ་ཤུལ་
 ལྷགས་ཟམ་ཁ་སོགས་ནས་རིམ་གྱིས་རྒྱགས་བམ་མཁའ་མོམ་གཞུང་བམ་མོམ་རྩ་ཞེས་ཆབ་མདོའི་གཡས་ནས་
 བབས་ཏེ་རྩ་རྩུང་འདྲེས་ཤིང་། དེ་ནས་སྐྱ་རྩ་ལང་ཟེར། ལ་ལས་ཟླ་ཆུ་ལང་ཟེར་ཞིང་བཀ་གཡཔ་དང་། མདོ་སྤང་
 དང་། སྤང་ཁམས་དང་། ཆོ་ཁ་སྟོ། འརྩལ་བདེ་ཆེན་སོགས་མོང་བཅའ་ཁ་བ་དཀར་མོའི་རི་རྒྱུད་གྱི་རྩ་ལོ་རྩ་མས་
 བརྒྱས་ཏེ་རྩ་བཀ་གི་ཡུན་བཀ་དང་། ཐའེ་ལན་ཏ། འའེ་སི། ཀམ་པོ་རི་ཡ། མེ་ཏེ་བམ་སོགས་ལྱིའི་རྩལ་ཁབ་ལྷ་
 ཅམ་བརྒྱུད་ནས་བབས་པར་རྩ་ལོ་མེ་ཀོང་གཅོང་མོ་ཞེས་གྲགས་ཤིང་མཐར་ལྷ་མཚོར་འདྲེས།

2. ཆབ་མདོའི་ཤེས་རབ། ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་རིན་ཆེན་སྤྱངས་པ། འསགས་ཡུལ་ཆབ་མདོ་ལོ་རྒྱུས་ཚུལ་རྒྱག་

ལྷན་ཁམས་ལུན་ནུ་བདེ་མེད་རིགས་རང་རྒྱུད་ལུལ་བཅས་བརྒྱུད་དེ་རྒྱལ་མཚམས་ཀྱི་
 རྒྱུ་རྩེ་ལུ་འབབ་སྐབས་མིང་ལྷོ་ཀྱང་གཙང་པོ་ཟེར་ཞེས་རྗེ་རྒྱ་རྒྱུ་འཕོང་པ་གསལ།

དེ་ཡང་། རྒྱལ་གི་རྗེ་དེའུ་ཞེས་པའི་ཡུང་རྩོགས་ནས་མོན་པའི་རྒྱ་དེ་ལག་གཞུང་ནས་
 བརྒྱད། རྒྱ་མཚོ་བཟ་ཤིས་འབྱེད་པ་མོགས་ལས་ལྷན་པའི་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་རྒྱ་དང་འཇུག་
 བས་འབབ་པ་ལ་རྒྱ་རྒྱུ་འཕྲ་རྗེ་རྒྱུར་ཤུགས་ལ། རྒྱ་དཀར་ནག་གི་རྒྱ་དང་ལག་རྒྱུ་གཉིས་རྒྱ་
 མཚོ་འོ་ལུ་ལུགས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་མ་ལུང་དཔ་ཅན་གྱིས་རྒྱ་རྒྱུ་འཕྲ་ལུགས་དཔོན་དེ་ལག་རྒྱུ་ལ་པོས་
 འཁོན་སྲོལ་འོང་ཅིས་བཤད། ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་རིན་ཆེན་ལྷན་པ་ལས། ཡང་རྗེ་དམར་
 པོའི་མཁར་སྐར་ལ་ནས་འབབ་པའི་རྒྱ་ལ་རྗེ་སྲིབ་ཀྱི་རྒྱ་དང་། རྗེ་ནག་ཉོར་པོ་འཇུག་སྲིར་
 བས་འབབ་པའི་རྒྱ་ཡིན་པས་ན་རྗེ་རྒྱ་ཞེས་ཟེར། ཡང་འདམ་རྩོད་རྒྱལ་གི་རྗེ་རི་ནས་རྒྱ་ཤར་
 ལུ་འབབ་པའི་རྒྱ་ལ་རྒྱལ་རྒྱ་དང་། སྲེ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་མོགས་ཟེར་ཞེས། མཁར་པོ་མས་གཞུང་ནས་
 པོ་མས་རྒྱ་ཞེས་ཆབ་མདོའི་གཡས་ནས་འབབ་པ་རྗེ་རྒྱུ་འཕྲེས། ཞེས་འཕོང་པ་བཞིན་རྗེ་སྲིབ་
 བས་འབབ་པའི་རྗེ་རྒྱ་དང་། རྒྱལ་རྒྱ་སྲེ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་མོགས་པོ་མས་གཞུང་ནས་འཕྲེས་ཏེ་པོ་མས་
 རྒྱ་ཟེར་ཞེས། དེ་ཡང་ནང་མེན་གྱི་འཕོང་པ་རྩོད་ལྷན་དང་། དཔེ་རྒྱས་རྩོད་ལྷན་པར་གཞུགས་
 བས་འབབ་པའི་རྗེ་རྒྱ་དང་པོ་རྒྱ་གཉིས་ཆབ་མདོར་འཕྲེས་པར་རྒྱ་རྒྱ་ཞེས་ཟེར་སྐད། པོན་
 ཡུང་རྗེ་རྒྱ་ཞེས་པ་ནི་རྒྱ་རྒྱུ་ལྷན་གདངས་མོག་སྐབས་དེ་ལྷན་མོན་པ་ཡིན་པས་གཅིག་ཡིན་
 པར་འཕོང། ལག་གཡལ་དང་། ལྷན་ཁམས། འཁོལ་ལ། རོང་བཅན་ཁ་བ་དཀར་པོའི་ཤར་
 པོས་ནས་འབབ་རྩོད་བརྒྱུད་དེ་ཐའེ་ལན་ཏི་ (Thailand) དང་ལའོས། (Laos) ཀམ་པོ་ལེ་ཡ།
 (Cambodia) བེན་ནམ་ (Vietnam) མོགས་བརྒྱུད་ནས་འབབ་པ་ཡིན། དེ་ནས་རྒྱ་ནག་ལྷོ་
 རྩོགས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་མ་ལུག་པར་ལུ་མེ་ཏ་ནམ་ལྷོ་རུབ་དང་ཁམ་རྩོད་ཏེར་རུབ་རྩོགས་ལུ་བཞུར་

ཁང་། དེབ་མེད་དང་པོ། རྒྱ་ལོ། ༢༠༠༤ ལོག་གངས། ༢༤༤

3. པོད་རྩོད་ས་སྲེད་ཆེན་རྒྱུད་སྲིད་ལོས། ལྷན་པོ་སྲེད་ཆེན། སི་ཁོན་དཔེ་རྒྱུན་ཚོགས་པ་དང་སི་ཁོན་མི་རིགས་
 དཔེ་རྒྱན་ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༢༠༠༥ ལོག་གངས། ༧༥

གྲིབ་ཡོད། ལྷོ་ལོ་འབབ་པའི་ལམ་ཐག་ལ་སྤྱི་ལེ་ ༤༣༥⁴ ཡས་མས་ཤིག་ཡོད་པར་འདུག་
 ལ་འབར་མ་དང་ཐའེ་ལན་ཏ་ལོགས་རྒྱལ་ཁབ་དག་གི་མི་མང་ས་ཡ་མང་པོའི་འཚོ་གནས་
 དང་འབྲེལ་བའི་གཙང་པོ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན། བྱང་པར་དུ་རོམས་ཆུ་དང་ཟླ་ཆུ་གཉིས་
 འདུས་པའི་སར་ཆབ་མདོ་ཆགས་ཤིང་ཆུ་གཉིས་ཀྱི་འདྲིས་མདོར་ཆགས་པའི་མིང་ཡང་ཆབ་
 མདོར་གྲགས་པ་རེད། རོམས་ཆུ་ཞེས་པའི་གཙང་པོ་འདི་ལ་སྤྱི་ཆུ་ཞེས་ཀྱང་འཕོད་པར་སྤྲང་།
 ཐོག་མར་སྤྱི་སྤྲངས་ཀྱི་ཡུང་པ་འདི་ལ་རོམས་གཞུང་ངམ་རོམ་ཡུང་དང་། ཆུའང་རོམས་ཆུར་
 གྲགས་པ་ལ། རྒྱ་ལོ་དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་སྟོན་ཅམ་ན། རྟོང་འཕྲོང་པའི་རྒྱལ་རབས་ཐོག་མ་
 འཕྲོང་རྗེ་ཟེ་དཀར་གྱིས་སྲས་འཕྲོང་པ་ཆེ་ཆེན་ཐོག་རྒྱལ་ཞེས་སྟོབས་དང་རྩ་འཁུལ་ལ་རང་
 དབང་ཐོབ་པ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ཡོད་པའི་སྐོར་དང་འབྲེལ་བའི་གཏམ་རྒྱུད་ལས་སྤྱི་ཞེས་པའི་
 མིང་འདི་བྱང་པར་གྲགས།⁶ ད་ལྟའི་ཆར་ཟླ་ཆུའི་འབྲེལ་རྒྱུད་དུ་ཆུ་མདོད་ཉེར་བདུན་ཅམ་
 བཅུགས་དང་འཇུགས་བཞེན་ཡོད་པ་རེད།⁷ མདོ་ཁམས་ཀྱི་ཆུ་བོ་གྲགས་ཅན་རྩ་ཆུའམ་ཟླ་ཆུ་
 བོ་བོད་ཀྱི་སྤྱི་འབབ་གཙང་པོ་གྲགས་ཅན་ཞིག་ཡིན་ནོ།

དབུལ་ཆུ། (Salween River/怒江)

མདོ་ཁམས་སྐང་གསུམ་མམ་དུག་དུ་གཏོགས་པའི་ཆུ་བོ་ཆེན་པོ་བཞིའི་ཡ་གྲུལ་དུ་

4.བཀ་ཤིས་ཚེ་རིང་། བོད་སྤྱི་བཤད། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སླུ་ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༢༠༠༢ འདིའི་ནང་དུ་ཆུ་བོའི་
 རིང་ཚད་ལ་ ༤༥༠༠ ཅམ་ཡོད་པར་འཕོད།

5. ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ། ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་རིན་ཆེན་སྤངས་པ། འསགས་ཡུལ་ཆབ་མདོ་ལོ་རྒྱུས་ཚོམ་སྤྱིག་
 ཁང་། དེབ་ཐེང་དང་པོ། རྒྱ་ལོ། ༢༠༠༢ ཤོག་གངས། ༡༢༥ རོམས་ཆུའི་ཆུ་སྤྲུགས་ལོ་རྒྱུ་ཚོ་པའི་ས་ཆ་ནང་དུ་བྱང་
 མཐའི་གསང་གཞུང་དང་། གསེར་ཚོ་བྱ་ཟེའི་ཁོངས་དཔྱ་གཞུང་གི་ཆུ་གཉིས་འདྲིས་ཏེ་སྤྱི་ཚུགས་ཟམ་བརྒྱད་
 བས་འབབ་པ་ཞིག་ཡིན་ཞེས་གསལ་ལ་རོམས་ཞེས་འཕོད་ཡོད།

6.འཕུ་ལོང་རྗེ་རྗེ་མཁའ། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སླུ་ཁང་། ༢༠༡༠ལོ། ཤོག་ ༤
 7.Bo Li et la, The “Last Report” On China’s Rivers, English Translation, 2014.P.14

གཤམ་པ་དངུལ་ཚུ་ཞེས་པ་དེ་ནི་སྐོན་ཆད་བཅའ་པོའི་སྐབས་སུ་སྲུང་པའི་ཁོངས་གཏོགས་
 དང་། དེའི་རྗེས་ཉོར་ཚོ་པ་ཞེ་དགུའི་ཁོངས་སུ་ཚུད་པ་ཡིན། དེང་སང་གི་སྲིད་འཛིན་ས་
 ཁོངས་ལས་ནག་ཚུ་ཁུལ་ལ་གཏོགས་ཤིང་། ཡོངས་གཤམ་སུ་རྒྱལ་མོ་དངུལ་ཚུ་ཞེས་འབོད་
 ཅིང་སྤྱི་རྒྱལ་དག་གིས་སལ་མེན་གཅོད་པོ་ཟེར་བ་དེ་ཡིན། འོན་ཀྱང་། ཡིག་ཚང་རྟིང་པ་དག་
 ཏུ་དངུལ་ཚུ་ཞེས་འབོད་པ་གཅོད་པོ་འདི་ལ་གོ་དགོས་པ་འདྲ་ཞིང་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ་ཞེས་དེང་སང་
 ཡོངས་གཤམ་སུ་ཚུ་བོ་འདི་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་ནི་མ་དག་རྒྱུད་འབྲམས་སུ་སོང་བར་སྟུང་སྟེ།
 གཅོད་པོ་འདི་ལ་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ་ཞེས་མིང་སོགས་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཁུངས་ལྡན་ཞིག་མཚོང་
 ཡུལ་ཏུ་མ་ལྟར། ཁྱད་པར་ཏུ་ཤར་རྒྱལ་མོ་ཚ་བ་རོང་ཏུ་འབབ་པའི་གཅོད་པོ་ལ་རྒྱལ་མོའི་རྒྱལ་
 ཚུ་ཟེར་བ་ཡིན་ལ་དེ་ལྟར་སོགས་དོན་རྒྱལ་མོའི་རྒྱལ་ཚུ་ཡིན་པའི་གཏམ་རྒྱུད་བཤད་རྒྱ་ཡོད་
 པས་བདེན་ཤས་ཆེའོ། །དེ་བཞིན་མདོ་ཁམས་ཀྱི་རི་རྒྱའི་བཀོད་པ་རྒྱས་པར་བཀའ་ལའི་ཡིག་
 རྟིང་དབུ་ནག་མིའུ་འདྲ་ཆགས་ནང་ཏུ་འང་ད་རྒྱ་ཏུག་བར་གྱི་སྐད་ལུ་དེ། སྲིབ་རྒྱ་ནག་མོ་རྒྱར་
 བཅད་དང་། དངུལ་ཚུ་དལ་འབྲམ་པར་བཅད་དེ། ས་དེར་སྐད་གཅིག་ཡོད་པ་དེ། ཨ་སྤྱི་རྩོ་
 འུར་གྱི་སྐད་ཁྲལ་ཡིན། དངུལ་ཚུ་དལ་འབྲམ་རྒྱར་བཅད་དེ། རྩ་རྒྱ་ཁམ་པ་པར་བཅད་དེ། རྒྱར་
 ཁམས་ཀེ་ཏུའི་སྐད་ཁྲལ་ཡིན། ཚ་བ་རྩ་སྐད་རིང་མོ་དང་། རྩ་རྒྱ་བཅད་པ་པར་བཅད་དང་།
 འཕྱི་རྒྱ་མེར་མོ་པར་བཅད་དེ། ཤར་རྒྱ་བཅད་པ་པར་བཅད་དེ། མ་རྒྱ་ཡི་མ་རྒྱར་བཅད་དེ།
 མ་རྒྱ་ཉི་མའི་སྐད་ཁྲལ་ཡིན། ཞེས་དངུལ་ཚུ་དང་། རྒྱ་རྒྱ་འཕྱི་རྒྱ་མ་རྒྱ་བཅས་རིམ་བཞིན་རྒྱ་
 གཉིས་བར་ཏུ་སྐད་རེར་ཆགས་པའི་ས་དབྱིབས་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་ལ་བརྟམས་ན་དངུལ་ཚུ་ཞེས་པ་
 དེང་སང་གི་སལ་མེན་གཅོད་པོ་ཡིན་པ་རྟོགས་ཐུབ། རེབ་གོང་རྩོ་རྗེ་མཁམ་གྱིས་ཀྱང་དེ་ལྟར་ངོས་
 འཛིན་གནང་བ་ཐུགས་དག་པར་སེམས། རིམ་དང་ཡུན་གྱིས་དངུལ་ཚུ་དང་རྒྱལ་ཚུ་གདངས་
 འདྲ་བས་རྒྱལ་ཚུ་གྲིས་ཏེ་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ་ཞེས་པའི་མིང་མ་དག་རྒྱུན་འབྲམས་སུ་སོང་བར་མངོན།

8. བསོད་ནམས་ཚོས་རྒྱལ་ཁུ་ལྷ་ལྷག་སྐོན་མའི་སྤྱོད་དབྱངས། བོད་སྐོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། རྩ་ལོ།
 ༢༠༡༧་ལོག་གུངས། ༥༥

འབང་ཐང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྲིད་པ་ཀུན་པོའི་དག་སྒོམ་ལས། རྒྱ་ཆེན་དང་པོ་རྒྱལ་ཁམ་
 པའམ་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་རྒྱ་ཆེས་གྲགས་པ་ནི། མོག་ལ་རྒྱ་པོའི་རྒྱ་ནག་མཚོ་ཆེས་པའི་མཚོ་འདཔས་
 གི་རྒྱ་དེ་ལ་ནག་རྒྱ་ཆེས་ཟེར་ཞིང་། རྒྱ་པོ་དེ་ནག་རྒྱ་ཁ་དང་པས་མ་གཏན་གངས་བཟང་
 གི་གཡོན་རྩོགས་ནས་འབབ་པ་དང་། མོག་ལ་རྒྱ་པོའི་མདུན་རྩོགས་ཉོར་སྐྱལ་རྒྱལ་སྡེ་པའི་
 གཞུང་ནས་ཤག་རྒྱ་ཆེས་པ་འབབ་པ་ནག་ཤག་ལུམ་མདོར་འདྲེས། ཡང་མོག་གི་བརྟན་མ་
 བརྟུ་གཉིས་སུ་གྲགས་པ་དེ་དག་ནས་བབས་པའི་རྒྱ་ལ་མོག་རྒྱ་ཟེར་ཞིང་ནག་མོག་ལུམ་མདོ་
 བས་ནག་རྒྱ་དང་འདྲེས། དེ་ནས་རྒྱལ་མོ་རོང་ནས་བབས་པས་རྒྱལ་རྒྱ་ཆེས་གྲགས་ཤིང་།
 དཀར་རྒྱལ་ལུམ་མདོ་དང་པེ་རྒྱལ་ལུམ་མདོ་མོགས་སྡེ་བརྒྱད་ཀྱི་རྒྱ་ལམ་དང་འདུ་ས་ལྟ་སུ་
 རུ་མ་ནས་འབབ་ཅིང་། ཨ་མདོ་ཤོག་བརྒྱད་དང་། རྩ་དམར་ལྷན་རོང་། བག་རྒྱ་འབྲི་བྱ། མོག་
 མ་ཆེན། དཔལ་འབར། ལྷོ་རོང་། དཔལ་ཤོད། རྩ་ཡུལ་མོགས་གཉན་ཆེན་ཐང་ལྷོ་རི་རྒྱུད་ཀྱི་
 རྒྱ་ལམ་ལྷན་ལྷན་པརྱུས་ཉེ་འབར་མའི་རྩོགས་ནས་བབས་པར་སེལ་ལྷན་གཙང་པོ་ཟེར། ཞེས་
 དེ་རྒྱལ་རྒྱ་གང་ནས་འབབ་ཅིང་གང་རུ་བཞུར་བའི་སྐོར་རྒྱས་པ་ཙམ་འཁོད་འདུག འོན་ཀྱང་
 རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་རྒྱ་ཆེས་པ་བྲིས་པ་འདི་དེང་སང་གི་རོས་འཛིན་སྐྱབས་ཡིན་གྱི་སྐོན་ཆད་དེ་
 འདྲའི་དེ་རྒྱལ་རྒྱ་ཆེས་པ་འཁོད་པ་དང་། རྒྱལ་རོང་རུ་འབབ་པའི་གཙང་པོ་ལ་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་རྒྱ་
 ཟེར་བའི་རྒྱ་མཚན་སྐབས་དེ་ལའང་བཤད་ཡོད་པས་དེ་གར་གཟིགས་པར་འཚལ།

དེ་ཡང་འཇམ་མིན་རྒྱས་བཤད་ལས་ཀྱང་། བྱང་གི་ནག་རྒྱ་ཤག་རྒྱ་མོགས་(མོག་རྒྱ་)རྒྱ་
 གསུམ་ཁམས་མདོ་རྫོང་གི་སར་འདུས་པ་ལ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱ་ཟེར། ཡང་དེ་ཉིད་ལས། ཁམས་
 ཀྱི་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་རྒྱ་དང་རྩོ་མོག་གི་ཉག་རྒྱ་གཉིས་ཟེ་ཁྲོན་གྱི་རྫོ་རུབ་ཀྱི་མཐའི་མོ་མེག་གྲུ་ཟེར་
 བའི་མཁར་དང་ཉེ་སར་འདུས་ཉེ་ཟེ་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་རྫོ་མཐའ་དང་། རུ་བཀང་བརྒྱུད་ཁ་
 བྱང་ཤར་རུ་བཞུས་ནས་ཀྱང་ནན་རུ་འབབ་པ་ནན་གྱིང་མཁར་གྱི་བྱང་ཤར་རུ་རྒྱ་མཚོར་

9. འབང་ཡེ་ཤེས་དགའ་བ། འབང་ཐང་ཐང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྲིད་པ་ཀུན་པོའི་དག་སྒོམ་ལས་ཀྱི་ཉི་ཟླ། དེབ་ཟེང་
 གསུམ་པ། ཁ་བ་དཀར་པོའི་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་སྤྱི་ལུ་ཁང་། ལྷོ་ལོ་ ༢༠༠༩ ཤོག་གངས། ༤༩ བས་ ༥༥ན་གསལ།

འབབ་བཞིན་ཡོད་པ་ལ་རྒྱ་ནག་པོ་དག་གིས་ཀྱང་རམ་ཁྲད་ཀྱང་ཟེར་ཞིང་། རྒྱ་འདི་གཉིས་རྒྱ་
 རག་པོའི་ཡུལ་གྱི་རྒྱའི་ནང་ནས་གྲགས་ཆེ་ཤོས་ཡིན། ལྷན་ཆེན་པོ་ཁྲད་ཀྱང་རྒྱ་མཚོར་འབབ་
 པའི་གནས་དེ་དང་ཉེ་བའི་རྒྱང་གི་རྩོད་འགྲམ་ན་ལ་ཡང་དང་ཀྱང་ཁམ་དང་ཀུན་ལམ་ཟེར་བ་
 མོགས་མཁར་ཆེན་པོ་གསུམ་ཡོད། བྱང་གི་འབྲི་རྒྱ་ནི་མོ་གར་གྱི་ཡུལ་རྒྱང་པན་གྱི་རྩོད་མཐའ་
 གངས་རི་ཞིག་ནས་ཐོན་ཏེ་རི་ཞིག་བྱང་རྩོད་བརྒྱད་དེ་རྩོད་རྩོད་ཀྱི་ཚོགས་སུ་འབབ་ཅིང་། དེ་
 རས་རྩོད་ཚོགས་སུ་དྲང་པོར་འདེད་ཁོག་དང་སྡེ་དགེ་དང་འབབ་མོགས་བརྒྱད་ནས་འཛར་
 དང་མོ་ལོའི་ས་མཚོམས་སུ་འབབ་པ་དང་། ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་གྱི་དབུས་དང་ཡུན་ནན་ཞིང་
 ཆེན་གྱི་རུབ་རྒྱུད་ལ་མོ་ཟེའི་ཡུལ་ཏུ་འབབ་ཅིང་། རྒྱ་དེ་ལ་རྒྱ་ནག་ཏུ་ལན་ཚན་ཀྱང་དང་། རྒྱ་
 གར་གྱི་མི་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱང་ཀ་ཕྱོད་ཁ་ཟེར། དེ་ནས་ལ་མོ་ཟེའི་རྒྱལ་ཁབ་ལཱ་ནི་ཟེའི་རུབ་རྒྱུད་ཀྱི་
 པོ་རྒྱའི་ཡུལ་ཏུ་འབབ་པ་དང་། ཡུལ་དེར་ཆ་གསུམ་ཏུ་གྲེས་པའི་ཆ་གཉིས་ཀྱི་བར་ན་ཀྱི་པོ་རྒྱའི་
 རྒྱལ་པོའི་པོ་བྱང་ལེ་སྡེ་ཁ་ཟེར་བ་ཡོད། དེ་ནས་ཅུང་ཟད་རྩོར་མོང་བ་ན་ཆ་གསུམ་པོ་གཅིག་ཏུ་
 འདུས་ནས་ཡང་ཤར་རྩོར་མོང་བ་ན་ཆ་མང་པོར་གྲེས་ནས་རྒྱ་མཚོར་འབབ་བཞིན་ཡོད།

ཁམས་ཀྱི་རྩ་རྒྱུ་ནི་བྱང་གི་ཏུང་འདུད་རྒྱའི་རི་རྒྱུད་ནས་ཐོན་ཏེ་ཆབ་མདོ་དང་ཆ་བ་
 མང་གི་ཤར་དང་། འཛར་དང་འརྱ་མོགས་བརྒྱད་དེ་ཡུན་ནན་ཏུ་འབབ་ལ། ཡུན་ནན་གྱི་ཡོང་
 ཁྲད་རྒྱའི་ཤར་བརྒྱུད་ནས་འབབ་པ། དེ་ནས་རྩོད་རུབ་ཏུ་འཁྲོགས་ཏེ་སུན་ཉིང་ཏུ་འབབ་
 ཅིང་། དེ་ནས་ཡོ་རོན་དང་པ་ཡི་ཀྱའི་ཡུལ་བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་མཚོར་འབབ་པའི་ཤར་འགྲམ་ན་
 པ་ཡུ་ཀྱའི་རྒྱལ་པོའི་པོ་བྱང་ཡོད། བྱང་གི་ནག་རྒྱ་ཤག་རྒྱ་མོགས་རྒྱ་གསུམ་ཁམས་མདོ་རྩོད་ཀྱི་
 སར་འདུས་པ་ལ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུ་ཟེར། རྒྱ་དེ་ཆ་བ་མོང་མོགས་བརྒྱུད་དེ་ཁ་རྩོར་བཞུས་ནས་
 ཨ་མའི་ཡུལ་ཏུ་འབབ་པའི་འགྲམ་ན་ཨ་ག་སུ་ར་དང་། མེན་ལྷ་ལོ་དང་། ཨ་མ་ཟེར་བ་མོགས་
 མཁར་བཅོན་པོ་གསུམ་ཡོད། དེ་ནས་ར་ཁི་གི་ཡུལ་གྱི་ཤར་དང་པོ་རོན་གྱི་རུབ་རྒྱུད་པ་ཡི་
 ཀྱའི་ཡུལ་གྱི་རྩོད་རུབ་ཀྱི་ཆར་རྒྱ་མཚོར་འབབ་བཞིན་ཡོད་པ་ལ་རྒྱ་གར་པ་དག་གིས་ཨ་མ་ན་
 ཏི་ཀའམ་ཨ་ར་པ་ཏི་ཟེར། ཞེས་བཅོན་པོ་རོན་ཏུ་གྲིས་མདོ་ཁམས་ཀྱི་གཙང་ཆེན་དག་གི་

སྐྱོད་གྲིས་ལ་འགལ་བ་མང་ཏུ་མཐོང་སྟེ། རྒྱགས་མཉམ་པར་མ་བཞག་པ་ཡིན་ཟིན་ཅི་ཆ། ཡིད་
ཉོན་དཀའ་བའི་འགྲེལ་ཚུལ་ཏུ་མ་ཞིག་འདུག དང་པོ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱལ་མོ་དེའུ་ཚུ་དང་རྩོ་
ཁོག་གི་ཉག་ཚུ་གཉིས་སི་ཁོན་གྱི་སྟོ་མཐའི་ལོ་མཉམ་གྲ་ཞེས་འདྲེས་ཤིང་རྒྱ་ནག་པ་རྣམས་ཀྱིས་
ཁྲུང་ཁྲུང་ཟེར་བའི་སྐབས་སུ་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ་དེ་ཤར་རྒྱ་རྩོད་གི་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ་ཡིན་དགོས་
ལ་ཉག་ཚུ་དང་ཤར་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ་གཉིས་མཉམ་ཏུ་འདྲེས་མེད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་པོ་གཉིས་སོ་
སོ་ནས་འཕྱི་རྒྱ་འདྲེས་ཏེ་འབབ་པ་ཡིན་ལ་འཕྱི་རྒྱ་ལ་རྒྱ་སྤྱིལ་མ་བཏང་བར་ཏུ་ཁྲུང་ཁྲུང་ཞེས་
བའི་མིང་ཐོགས་ཚུལ་ཞིག་མེད་པར་འདོད། འཕྱི་རྒྱའི་མིང་ཏུ་ཁྲུང་ཁྲུང་ཞེས་རྒྱ་རིགས་རྣམས་
ལ་གྲགས་པ་ཡིན།

གཉིས་པ། འཕྱི་རྒྱ་ཉི་མོ་གར་ཡུལ་གྱི་གངས་རི་ཞིག་ནས་འབབ་པ་དང་ཡུན་ནུབ་
བརྒྱད་ལོ་ཟླ་དང་གོ་པོ་རྒྱུ་ཡུལ་ཏུ་འབབ་པར་བཤད་པ་ལ་ལན་ཚོང་ཁྲུང་ཞེས་འབོད་པ་
བརྒྱད་པ་ཉི་མ་འེས་བའི་གཏམ་ཡིན་ཏེ། སྐབས་འདིར་བརྒྱད་པའི་རྒྱ་དེ་ཉི་མ་རྒྱ་ཡིན་པ་ལས་
འཕྱི་རྒྱ་མིན་པ་རྒྱགས་ཀྱིས་ཉོགས་སྟབས། འཕྱི་རྒྱ་ལོ་ཟླ་དང་གོ་པོ་རྒྱུ་ཡུལ་ཏུ་འབབ་པ་མཐོང་
ཏུ་མེད། དེ་ལས་ཁྲུང་རྒྱ་སྐད་ཏུ་ལན་ཚོང་ཁྲུང་ཞེས་པ་ཉི་མ་རྒྱ་མོ་ཡིན་ལ་ཡིན་རྒྱུ་སྐད་ཏུ་
མ་གོང་གཙང་པོ་ཞེས་སུ་གྲགས། གཉམ་པ། ཁྲུང་གི་ནག་ཚུ་ཤག་ཚུ་སོག་ཚུ་ཁམས་མདོ་རྩོད་
གྱི་སར་འདུས་པ་ལ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱལ་ཚུ་ཟེར་ཞིང་། རྒྱ་དེ་ཚོ་བ་རྩོད་སོགས་བརྒྱད་དེ་ཁ་རྩོད་
བལྟས་ནས་ཨ་མའི་ཡུལ་ཏུ་འབབ་པར་བཤད། རྒྱ་པོ་འདི་ལ་རྒྱ་གར་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཨ་ར་པ་
ཏེ་ཟེར་ཞེས་པའང་ཡིད་ཉོན་འཕེར་བ་ཞིག་ཏུ་མ་མཐོང་སྟེ། ནག་ཚུ་དང་ཤག་ཚུ། སོག་ཚུ་
དག་མཉམ་ཏུ་འདྲེས་པའི་རྒྱ་ལ་དེར་སང་རྒྱལ་མོ་དེའུ་ཚུ་ཞེར་ཟེར་ཞིང་། རྩོན་ཆད་དེའུ་
ཚུ་ཞེས་འབོད་པའི་རྒྱ་པོ་དེ་ཡིན་ལ་རྒྱ་སྤྱིལ་པ་རྣམས་ཀྱིས་སལ་སྤོབ་གཙང་པོ་ཞེས་སུ་གྲགས་
པ་ཡིན། ཨ་ར་པ་ཏེ་གཙང་པོ་ཉི་བོད་ནས་འབར་མའི་ཡུལ་ཏུ་འབབ་པའི་རྒྱ་པོ་གཞན་ཞིག་
ཡིན་པ་ལས་དེའུ་ཚུ་མ་ཡིན། སྐབས་འདིར་བརྒྱད་པའི་གཙང་པོ་འང་དེའུ་ཚུ་འམ་སལ་
སྤོབ་གཙང་པོ་ཡིན་ལ་ནག་ཚུ་དང་། འཕྱི་རྒྱ། སོག་རྩོད་། རྩོད་ཆེན་སོགས་བརྒྱད་ནས་འབབ་

པ་དེ་ཡིན། བར་སྐབས་ཤིག་ནས་རྒྱལ་མོ་དབུལ་ཚུ་གཉིས་བྱང་བའི་དབང་གིས་དེ་གཉིས་
 རོས་འཛིན་གྱིད་པའི་ཚེ་འབྲུལ་བ་དུ་མ་ཞིག་འབྱུང་གིན་འདུག་མོད། འདིར་བཤད་པའི་ཚུ་བོ་
 ལ་དབུལ་ཚུ་ཞེས་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁུངས་དག་ཏུ་འཁོད་པས་རྒྱལ་མོ་དབུལ་ཚུ་མིན། དབུལ་ཚུ་ཞེས་
 གྲིས་པའང་དབུལ་ཚུ་དང་སྐྱ་གདངས་འདྲ་བས་དེ་ལྟར་གྲིས་པ་ཡིན་གྱི་དག་ཆ་དབུལ་ཚུ་ཞེས་
 འགྲི་དགོས་པའི་རྒྱབ་སྐྱོངས་སོགས་བཤད་ཟིན་ན་འདིར་ཚིག་ཚོགས་ལ་འཇིགས་པས་མ་གྲིས།

རྒྱལ་མོ་དབུལ་ཚུའི་(Salween River/怒江)ཚུ་ལག་རྒྱུ་རྩུབ་མིག

ཨང་རིམ།	རྒྱ་བོད་མིང།	ཨང་རིམ།	རྒྱ་བོད་མིང།
1.	Wanma River	2.	Hongyang River
3.	Mengboluo River	4.	Supa River
5.	Shidian River	6.	Luomingba River
7.	Kuke River	8.	Yu River
9.	Leng River	10.	Ataran River
11.	Gyain River	12.	Dothanm River
13.	Yunzalin River	14.	Moei River
15.	Pawn River	16.	Pai River

རྒྱ་བོ་འདི་ལ་སྤྱི་ལེ་ ༡༥༠༠¹⁰ ལྷག་ཡོད་པར་བརྗོད་ཅིང་དེ་ནི་བོད་མངོན་དབུས་མཐོ་
 མཐོང་གི་བྱང་ཚོུགས་ཀྱི་གདང་ལ་རི་རྒྱུད་ནས་འབབ་པ་ཡིན། བྱང་རིགས་སྤེལ་བཞི་བརྒྱུད་ནས་
 འབབ་པའི་ནག་ཚུ་དང་སོག་ཚུ་གཉིས་ཟླ་བཟླའི་ནས་རྒྱལ་མོ་དབུལ་ཚུ་ཞེས་མིང་སོགས་
 ཞེས་¹¹ དེང་སྐབས་ཀྱི་ཆེད་མཁས་པ་དག་གིས་སྤྱོད། །ཤོ་སྤར་སྤོ་གསུམ་དང་། ལྷུང་པོ་དཀར་
 བཀའ་དཔལ་ཤོད། བྱ་བོ་སོགས་བརྒྱུད་ནས་འབར་དང་ཐའེ་ལན་ཏ་བཅས་བརྒྱུད་དེ་རྒྱ་མཚོར་
 འབབ། བོད་སྐད་སྤྱི་བཤད་ལས། རྒྱ་བོ་འདི་ནི་གདང་ལའི་སྤོ་ཚོུགས་ཨ་མངོན་ཚོང་ཁོངས་

10.བོད་སྤྱི་བཤད་དུ་རིང་ཚད་ལ་སྤྱི་ལེ་ ༡༥༠༠ ཡོད་ཅེས་གསལ།

11.རེབ་ཤོང་རྩོམ་མཁས། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། ཀན་སུ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༡༩༧༠ལོ། ཤོག་༤༧

ནས་པགས་ཏེ་ནག་ཚུ་དང་། འཕྱི་ཕྱི་ལྔ་མེན། འོག་དཔལ་འབར། རྟེན་མེན། ལྡོ་རོང་། དཔལ་
ཤོད། མརྩེ་རྒྱང་ལོགས་རྩོད་ཁག་བཅས་བརྐྱད་ནས་ཡུལ་ནལ་ཏུ་བལྟར་རྩེས་འབར་མའི་སལ་
མེན་གཙང་པོ་བརྐྱད་པམར་རྒྱ་གར་རྒྱ་མཚོར་འབབ།¹² ཅེས་གསལ་ལ་སྐབས་འདིར་འབར་
མའི་སལ་མེན་གཙང་པོ་བརྐྱད་ཅེས་པ་ནི་མི་བདེན་པར་སྤང་རྟེ། བོད་ཀྱི་གཙང་པོ་དེལ་ཚུ་
འབར་མའི་ནང་ཏུ་བལྟར་རྩེས་མིང་ལ་སལ་མེན་གཙང་པོ་ཞེས་ཐོགས་པ་ཡིན་གྱི་འབར་མའི་
སལ་མེན་གཙང་པོ་ཞེས་པར་བརྐྱད་ནས་རྒྱལ་མོ་དེལ་ཚུ་འབབ་ཅེས་པ་མ་དག་པར་སྤང་།

དེལ་ཚུ་རི་ཚུ་མཐོ་ན་ཨ་མདོ། འག་ཚུ། གཉན་རོང་། འོག་རྩོད་། འཕྱི་ཕྱི། བ་མེན་དང་།
འཕག་ཡོད་ལ། ས་ལྷལ་དེ་འཕག་གི་ཚུ་པོ་སལ་མེར་མཉམ་འདུས་ཀྱིས་འབབ་པ་ལས་དེལ་ཚུ་
ཞེས་པའི་ཚུ་པོ་དེ་གྲུབ། ཚུ་པོ་དེ་གྲུབ་ནས་ལྡོ་རྩུ་བལྟར་བའི་རྒྱུད་ཏུ་གཡས་ཚོགས་ན་དཔལ་
འབར། ལྡོ་རོང་། དཔལ་ཤོད་དང་གསུམ་རིམ་པར་ཡོད་ལ། གཡོན་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱད་རྒྱུད་ན་
མརྩེ་རྒྱང་ཡོད། རྩོད་འཕྱི་པའི་ཚུ་པོ་ནམས་ཀྱང་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ་ནང་ཏུ་འདིལ་བས། རྒྱལ་
ཚུ་རི་འབབ་རྒྱུད་ཀྱི་ས་ཆར་གཏོགས་ཞེས་གསལ་ཡང་གདང་ལ་རི་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱུ་བོས་ནས་གྲུབ་
ཞེན་རྟོན་གྱི་ནག་ཚུ་དང་། བག་ཚུ། འོག་ཚུ་གསུམ་འཕྱི་ཕྱི་རྩོད་ནས་མཉམ་ཏུ་འདེམ་ཤིང་དེ་
ལ་རྒྱལ་མོ་རྒྱལ་ཚུ་ལྟེར་དེར་སར་གི་དཔེ་དེབ་དག་ཏུ་འཁོད། གཙང་པོ་འདི་མདོ་རྟོན་གྱི་
འོག་རྩོད་དང་དཔལ་འབར། རྟེན་མེན། ལྡོ་རྩོད་། དཔལ་ཤོད། མརྩེ་རྒྱང་། ཆེ་བ་རོང་ལོགས་
བརྐྱད་དེ་འབར་མ་ནས་རྟེན་རྒྱ་རྩོད་འབབ་པ་འདི་ཡང་ཕྱི་འབབ་ཚུ་པོ་དང་།¹³ ལྷི་ལོ་
༢༠༡༤ མའི་བར་ཚུ་པོ་དེལ་ཚུ་རི་འགྲམ་རྒྱུད་ཏུ་སྐོག་ཁར་གི་རྒྱུད་ཏུ་འཕྲོགས་སྐྱབ་བྱས་དང་
བྱེད་པའི་ཚུ་མརྩེན་ཉེར་དབུ་ཡོད་པར་འཁོད།¹⁴ མདོར་དྲིལ་ན། མདོ་ཁམས་ཀྱི་ཚུ་པོ་མེན་པོ་

12. ཆེ་རིང་དོན་གྲུབ། འོ་རྒྱན་ཚོས་འཕེལ། བོད་རྟོན་སྐུལ་འབྱོར་འཕྲུལ། རྟོན་ཆ། བོད་རྟོན་སྐུལ་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱན་
ཁང་། ལྷི་ལོ། ༡༩༩༡ རོག་གསལ། ༡༥

13. རྟོན་གཙང་འཇིགས་མེད། མདོ་སྐད་ལོ་རྒྱུས་མེན་མོ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མརྩེན་ཁང་། ལྷི་ལོ། ༢༠༠༩ རོག་གསལ།

14. Bo Li et la, The “Last Report” On China’s Rivers, English Translation, 2014.pp.14

དེ་དག་ནི་བོད་ཙམ་མ་ཡིན་པར་གླིང་ཆེན་ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་མང་པོའི་འཚོ་
 ཉེན་ཡིན་ལ། བྱད་པར་དུ་ལོ་རྒྱུས་དང་། རིག་གཞུང་། དཔལ་ཡོན། ལྷ་རྒྱུང་། དཔལ་འབྱོར་
 སོགས་ཚུགས་མང་པོ་ཞིག་དང་འབྲེལ་བ་ངེས་ཅན་ཞིག་ཡོད། དབྱུང་རྩོམ་འདི་གར་གཙང་པོ་
 དེ་དག་ལ་སློན་ཆད་རི་ལྟར་འབོད་པ་དང་སྲིས་སུ་མིང་རི་ལྟར་གྱུར་པའི་རྒྱབ་སྐྱོངས་བཅས་
 ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ལ་གཞིར་བཙུག་ཏེ་བཤད་པ་ཡིན། དེ་བཞིན་གཙང་པོ་དེ་དག་གི་མགོ་བྱངས་
 དང་། ཡུལ་གང་ནས་གང་དུ་འབབ་པ་དང་། དེ་དག་གི་རྒྱ་ལག་གྲགས་ཆེན་གང་དང་གང་ཡིན་
 བཅས་ཀྱི་རེའུ་མིག་དང་ལྷན་ཅིག་དུ་སློང་བཤོ། །

ཟུར་རྩའི་དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

- ༡ རེབ་ཤོད་རྩི་རྩེ་མཁར། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༠
- ༢ འབའ་ཐང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྲིད་པ་ཀན་པོའི་དག་རྒྱུས་སེམས་ཀྱི་ཉི་ཟླ། དེབ་ཕྱིང་གསུམ་པ། ཁ་བ་དཀར་
པོའི་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་སློབ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཕྱི་ལོ། ༢༠༠༧
- ༣ འབའ་ཡེ་ཤེས་དགའ་བ། འབའ་ཐང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྲིད་པ་ཀན་པོའི་དག་རྒྱུས་སེམས་ཀྱི་ཉི་ཟླ། དེབ་ཕྱིང་
གསུམ་པ། ཁ་བ་དཀར་པོའི་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་སློབ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཕྱི་ལོ། ༢༠༠༧
- ༤ ལྷག་རིག་རྩི་མཁན་རྒྱལ། བྱི་ཀའི་ཨ་ལྷོས་ཡུལ་རྩའི་བོད་ལྷགས་དང་མོས་ཞིབ་འཇུག་གྲང་གོའི་བོད་
རིག་པ་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༤
- ༥ བསོད་ནམས་སྦྱིད་དང་དབང་རྒྱལ། ཏུན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་གནའ་བོའི་བོད་ཡིག་ཤོག་དྲིལ། མི་རིགས་
དཔེ་སྟུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༡༩༩༩
- ༦ སྐལ་བཟང་དོན་གྲུབ། བོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་རགས་བསྟུས། རྒྱལ་སྦྱིའི་བོད་ཀྱི་ཞབས་ཞུ་ལྟེ་གནས་ཁང་།
ཕྱི་ལོ། ༢༠༠༧
- ༧ བཀྲ་ཤིས་ཚོ་རིང་། བོད་སྦྱི་བཤད། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༠༤
- ༨ འཇམ་དབྱངས་དར་རྒྱས། མཚོ་བོ་མཐོ་སྐང་གི་རི་རྒྱའི་རིག་གནས། གྲང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

༧ མདོ་སྐད་པ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོ། ལྷག་མཚོར་རིན་པོ་ཆེའི་རྣམ་ཐར་སྟོན་མེད་ལེགས་བཤད་རེས་དོན་
སྐྱེན་གྱི་མོ་ཉ། མོན་རྩོད་འབྲས་བུ་སྤྱི་གཙུག་ལག་གཏོར་མཚོད་འཕུལ་སྤར་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༡༩༥༧

༡༠ ཉོར་གཙང་འཇིགས་མེད། མདོ་སྐད་ལོ་རྒྱུས་ཆེན་མོ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཚོད་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༠༧

༡༡ བཅན་པོ་སྐུ་ཕྱེད་བཞི་པ་བསྟན་འཛིན་འཕྲིན་ལས། འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་
ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༩

༡༢ བྲག་མགོན་པ་དཀོན་མཆོག་བསྟན་པ་རབ་རྒྱས། དེབ་མེར་རྒྱ་མཚོ། ཀུན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་
ཁང་། ༡༩༥༩ལོ།

༡༣ རེབ་གོང་པ་འཇིགས་མེད་བསམ་གྲུབ། མདོ་སྐད་རེབ་གོང་གསེར་མོ་སྟོངས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱས་བཤད་པོ་
མཚོར་གཏམ་གྱི་བང་མཚོད། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་།

༡༤ ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ། ཆབ་མདོའི་ཡིག་ཚང་སྟོན་སྐྱོད་ཆབ་མདོ་ལོ་རྒྱུས་ཚོམ་སྐྱོད་ཁང་། ༢༠༠༥

༡༥ བོད་ལྗོངས་སྤོང་ཆེན་ཚོང་སྤྱིད་གོས། ལྷུང་པོ་སྤོང་ཆེན། སི་ཁོན་དཔེ་སྐྱེན་ཚོགས་པ་དང་སི་ཁོན་མི་
རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༠༥

༡༦ བཀ་ཤེས་ཚེ་རིང་། བོད་སྐྱི་བཤད། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༠༢ འདྲིའི་ནང་ཏུ་རྒྱ་
བོད་རིང་ཚད་ལ་ ༤༥༠༠ ཅམ་ཡོད་པར་འཁོད།

༡༧ བསོད་ནམས་ཚས་རྒྱལ། ལུ་བྱུག་སྟོན་མོའི་སྐྱེད་བྱུངས། བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྱེན་
ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༧ ཤོག་གྲངས། ༥༥

༡༨ ཚེ་རིང་དོན་གྲུབ། ཨོ་རྒྱུ་ཚས་འཕེལ། བོད་ལྗོངས་སྐྱི་བཤད། ལྟོད་ཆ། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་
སྐྱེན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༡༩༩༧ ཤོག་གྲངས། ༡༩

༡༩ དགེ་འདུན་ཚས་འཕེལ་སོགས་ཀྱིས་བརྩམས། གནས་ཡིག་སྟོན་སྐྱོད་སྐྱོགས། སི་ཁོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་
ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༡༩༩༩

༢༠ ལམ་སྐྱེའུ་བསམ་གཏུན་དང་ན་ག་ལོ། ལུ་བྱུག་སྟོན་མོའི་གསུང་སྟན། འཇར་པན་མི་རིགས་རིག་པའི་
འབྲེམ་སྟོན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༤

༢༡ དཔལ་འབྱོར་བཟང་པོ། རྒྱ་བོད་ཡིག་ཚང་ཆེན་མོ། སི་ཁོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༡༩༥༥

ཨ་མ་རྒྱལ་གྱི་ཆེ་རིང་། མཚོ་སྔོན་གནས་ཡིག་མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༢༠༠༢ལོ།

ཨ་མ་རྒྱལ་གྱི་ཆེ་རིང་། མཚོ་སྔོན་ཆོས་འཕེལ། བོད་ལྗོངས་རྒྱུ་བཤད། ལྷོ་ཆ། ཕྱི་ལོ། ༡༩༩༡

24. Bo Li et la, The “Last Report” On China’s Rivers, English Translation, 2014.pp.14
25. Slyke. Lyman P. Van, Yangtze. Addison-Wesley Publishing Company, INC, 1988.pp.7
26. Mostern, Ruth. The Yellow River, Yale University Press, 2021.
27. Capt. William Gill, Henry Yule. River of Golden Sand, 1880
28. J. Kormondy.Edward, Concepts of Ecology Updated 4th Edition, Pearson India Education Servises Pvt.Ltd.pp.3
29. Barnett, Robbie.Essential Environmental Materials on Tibet,”Notes on Environmentan Crisis in Tibet”, International Campaign for Tibet, 1990.
30. Mckay, Alex.Kailas Histories, Library of Congress Catalogue, 2015
31. CTA, The Impacts of Climate Change on the Tibetan Plateau: A Synthesis of Recent Science and Tibetan Research, Environment and Development Desk, DIIR, 2009.
32. .Mahapatra, S.K, Ratha, K.C.Ratha. Water Utility Journal, ‘Brahmaputra River: A bone of contention between India and China’, E.W.Pulication, 2016.

ཞང་ལྷུང་ཤེས་རིག་ལས་རྒྱ་ཐིག་ཅེས་པའི་བརྒྱུད་ལ་དབྱེད་པ།

རྩ་བ་ཀུན་པམང་སྐྱོལ་མ།

ཉི་རྒྱུ་གཙུག་ལག་སྐོབ་ཆེན། འབྲུམ་རམས་པའི་སྐོབ་གཉེར་བ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། འདིར་ཞང་ལྷུང་ཤེས་རིག་ལས་རྒྱ་ཐིག་ཅེས་པའི་བརྒྱུད་ལ་དམིགས་གནས། དེའི་འབྲུང་ཁྲུངས་དང་། འཕེལ་རིམ། རོ་བོ། རྣམ་གྲངས་སོགས་ཀྱི་ཡ་ཐོག་ཞང་ལྷུང་གི་ཤེས་རིག་གི་གནས་བབ་དང་། མིའི་བསམ་སྒྲོ། ཚུལ་ལུགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་རི་ལྟར་ཆགས་ཡོད་མེད་སྐོར་ལ་དབྱེད་ཞིབ་རགས་ཅེས་བྲས་ཡོད།

བརྗོད་ཆད་གཙོ་བོ། ལྷུ་ཐིག་ཡ་ཐོག་ཤེས་རིག་ཞང་ལྷུང་། མོ།

ཚུལ་སྟོན།

༡། ཞང་ལྷུང་ཤེས་རིག་ནི་ཡ་ཐོག་མི་རབས་མང་པོའི་ཡུལ་སྐོལ་གོམས་གཤིས་དང་། ཚུལ་ལུགས་ཀྱི་ལེགས་བྱུང་། བསམ་པའི་འབྲེལ་སོ་སོགས་དང་འབྲེལ་བ་ཆེ་ལ་སྐོས་སུ་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཞང་ལྷུང་ནི་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གཞི་མ་དང་། ཤེས་རིག་གི་ས་མ། ཚུལ་ལུགས་ཀྱི་འབྲུང་ཁྲུངས། སྐོལ་རྒྱུན་གྱི་རྩ་བར་གྱུར་ཡོད་པ་མ་ཟད། བྱིས་མཚོས་རྒྱ་དཀར་ནག་དང་བལ་ཡུལ། ཨ་རབ་པའི་ཡུལ་གྱུ་ཁག་ལའང་འབྲེལ་བ་རེས་ཅན་ཞིག་ཡོད། འདིར་ཞང་ལྷུང་ཤེས་རིག་ལས་རྒྱ་ཐིག་ཅེས་པའི་བརྒྱུད་ལ་དམིགས་གཙོ་བོ་ལྷུ་ཐིག་གི་བརྒྱུད་ལ་དམིགས་པ་དང་། ཞོར་ལ་དེའི་འབྲུང་ཁྲུངས་དང་། འཕེལ་རིམ། རོ་བོ། རྣམ་གྲངས་སོགས་ཀྱི་ཡ་ཐོག་ཞང་ལྷུང་གི་ཤེས་རིག་གི་གནས་བབ་དང་མིའི་བསམ་སྒྲོ་དང་ཚུལ་ལུགས་ཀྱི་

འབྲེལ་པ་རི་ལྟར་ཡོད་མེད་རགས་ཅམ་ཞིག་འཚོལ་འདོད། རྒྱ་མཚན་ནི། རྩ་ཐིག་གི་མོ་རྒྱག་
 རྩལ་གྱི་སྒོལ་ནི་ཞང་ཞུང་སྒོ་ལྷགས་པར་གསུམ་གར་དར་བྱལ་ཆེ་ལ། རྒྱལ་གཏམ་གསལ་བའི་
 རིག་ཆལ་གྱི་རྩལ་པ་འགངས་ཆེན་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་གནང་བཞིན་འདུག འོན་ཀྱང་དེང་
 རབས་མཁས་པའི་ཁྲོད་ན་གཡུང་དྲུང་བོན་གྱི་རྩ་ཐིག་འཆད་པའི་མོ་གཞུང་དག་དང་འབྲེལ་ནས་
 རྩ་ཐིག་ཅམ་པའི་ཐ་སྙད་རྒྱང་པའི་སྐོར་ལ་གསལ་ཁ་སྟོན་མཁན་རེ་གཉིས་ཅམ་ཡིན་པས། རྩན་
 བས་བོན་ལྷགས་གྱི་ཐིག་པ་རིམ་དགུ་ལས་རྒྱ་ཡི་ཐིག་པ་བཞིའི་ཚོ་གའི་ཁྲོད་ནས་ཡོང་བའི་
 མོ་ཡི་ཁྲུངས་སུ་གཏུགས་པའི་རྩ་ཐིག་རང་གི་ཐ་སྙད་འཚོལ་འདོད། མདོར་ན། རྩ་ཐིག་གི་ཐ་
 སྙད་དང་འབྲེལ་བའི་དབྱེད་ཚོམ་འདིའི་ཁྲོད་ཡིག་ཁྲུངས་དང་རྒྱ་ཆ་ཚད་ལྡན་ཐོག། རྩལ་འདོན་
 དང་དབྱེ་ཞིབ་ཁྲུངས་ཐུབ་བརྒྱད། རྩལ་ཐོགས་ཆ་ཚད་བ་ཞིག་ཡོང་ཐབས་སུ་བརྩོན་པ་ཆེར་
 བརྒྱུད་བྱས་ཡོད་དོ།

དང་པོ། རྩ་ཐིག་གི་གཞུང་ལ་དབྱེད་པ།

མོ་གཞུང་གི་ཆ་ནས་བཤད་ན་ཡང་བོན་གྱི་བཀའ་དང་བཀའ་བརྟེན་གྱི་ཡིག་ཚང་རུ་
 བཞུགས་དང་མ་བཞུགས་ཅི་རིགས་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་ད་ལྟའི་མོ་གཞུང་གི་བྱལ་ཁོངས་སུ་ཡོད་
 པའི་བརྩམས་ཚོས་དག་མི་ཡོ་སྟོང་བྲག་མང་པོའི་མོ་རྒྱས་ཡོད་པའི་སྟོན་པའི་བཀའ་གཅོ་བོ་
 བཞུང་ནས་བརྩམས་པའི་བརྟན་པ་སྐྱི་གཉིས་སུ་དབྱེ་དཔོན་པ་མཚོང་། དང་པོ་བརྟན་པ་
 སྐྱ་དར་སྐབས་ཀྱི་མོ་གཞུང་ལ་མཚོན་ན། དབྱེད་དོན་རྒྱ་མ་གསེར་འབྲུམ། གཏེར་མོ་རིག་པའི་
 ཁོག་སྐྱངས་བྲམ་ཟེ་གོང་བུམ། བྲམ་སྐྱ་ཡི་ཤེར་ནག་མ་སངས་འཁོར་ལོ་མདོ་ཆེན། འབྲུག་པའི་

1. རྒྱང་རྒྱལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། ཡི་སྲིད་འཕུལ་གྱི་རྩ་ཐིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་
 བཞུགས་སོ། ། མི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ རོག་གངས། ༡༧༩

2. དང་པོ་ལྷ་གཤེན་ཐིག་པ། གཉིས་པ་སྤང་གཤེན། གསུམ་པ་འཕུལ་གཤེན། བཞི་པ་སྲིད་གཤེན། ལཱ་དགོ་
 བརྟེན། རྩལ་པ་དྲང་སྟོང་། བརྟན་པ་ཨ་དགའ། བརྒྱད་པ་ཡེ་གཤེན། དགུ་པ་སྐྱ་མེད། ཐིག་རིམ་ལས་དྲངས།

ལྟོང་མཚུན་དམར་མོ། བད་མོ་རིག་པའི་མདོ་བརྟུན། ཉི་ཚང་གཡུ་རྫོན་གྱི་མན་དག་རྩ་མིག་
 སྲིད་པའི་རྒྱུད་འབྲུམ། ཁོག་ཆེན་འཕྲུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ། སྲིད་བཞི་ཉི་མ་འཁོར་ཚིས། ལྷན་རྒྱུད་ཉི་
 མའི་འོད་ཟེར། ལྷན་རྒྱུད་དང་ལྡེ་མིག་རྫོང། མ་སང་མི་ལུ་རང་སྲ། མོ་ལྡེ་སྲིད་པའི་གཞི་འབྲུམ།
 མགོན་མོ་གསང་བ་ལྡེ་གཅིག་མོ་མཚོ་སྲིད་པའི་བྲ་གནས། དག་ལྷ་གསང་བ་ཡང་འབྲུག་ས་མོ་
 གསེར་གྱི་ཡང་རྟེན། མཁུད་རྫོང་ཀུན་གསལ་མེ་ལོང། མཁུད་རྫོང་ཁྲ་མོ་གཞུང་ཁྲལ། རྒྱང་
 དབྱེད་གསལ་པའི་མེ་ལོང། མཁུད་རྫོང་ཁྲ་མོ་གཞུང་འབྲེལ། མཁུད་རྫོང་རྩ་རྩེ་གསང་མ་རམ།
 ཁོག་དབྲུབ་རྒྱང་ཆེན་རྒྱང་བ། ཞང་རྒྱང་གི་མོ་ཡིག་པོད་བཅུ་བརྟུན་ཅམ་གཟིགས་ཤིང་བརྟུས་
 པ་རྒྱུད་ཆེན་དགོངས་པ་རབ་གསལ། ལྷོན་ཆེན་གཡུ་ཁ་རྩུག་འཁུག། བག་རིགས་སྲིད་པའི་
 རྒྱུད་འབྲུམ། བད་མོ་གསལ་པའི་མེ་ལོང། བཟང་དགུ་སྲས་པའི་ལྡེ་མིག་རྫོང་པ་གནམ་ལྷགས་
 འཁོར་ལོ་མོགས་ཉི་མཚོ་དཔ་པོ་གསལ་ཁ་ལོད་མེད་དང། མཚོང་ཡུལ་རུ་ལྷུང་མ་ལྷུང་ཅི་
 རིགས་ལོད་པས་དོན་གཉེར་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་གོང་བཀོད་གྱི་མོ་གཞུང་རེ་རེ་ལ་གཟིགས་པར་ལྟ།

བསྟན་པ་གྱི་དར་སྐབས་སུ་མཚོང་པའི་མོ་གཞུང་དེར་རུས་སྲི་ཚོགས་ཁོོད་ན་དར་
 རྒྱབ་ཆེ་བ་དང་ལག་ལེན་རུ་འདེབས་བཞིན་པའི་རྩ་མིག་གི་གཞུང་ནི། མཁུད་རྫོང་ཁྲ་མོ་
 འབྲུང་པའི་ཁོག་བརྟུང་དང། ཉོ་མོ་མ་དཔལ་ལྷན་རྒྱུད། བཅུ་གསུམ་འཁོར་ཚིས་ཆེན་མོ། རྩ་
 མིག་གི་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་རྫོགས་བརྒྱུགས། དབྱེད་དོན་རྒྱ་མ་གསེར་འབྲུམ། མོ་བཀ་འཕྲུལ་གྱི་
 མེ་ལོང་འབྲུང་ལྡེ་ཁོག་རྒྱང། མོ་ཁོག་ཆེན་འཕྲུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་བཟང་བྲང་གཞུང་དོན་བཤེལ་
 མིག་དང་བཅས་པ། ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་རྩ་མིག་མོ་མཚོ་སྲིད་པའི་རྫོན་མ་རྣམས་སྲིད་ལེགས་ཉེས་
 ཀུན་གསལ། ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་རྩ་མིག། མོ་མཚོ་སྲིད་པའི་རྫོན་མ་ཡི། མོ་མིང་ལྷམ་བརྒྱ་རྩུག་རྩ་
 ཀུན། གསལ་བྱེད་ལྡེ་མིག་ཉེར་མཁོ། གོ་ཁོད་མཚོལ་བསང་དཀར་ནག་ལྷ་སྲས་དང་ལྷ་བདར།
 འཕྲུལ་གྱི་རྩ་མིག་འབེབ་པའི་མོ་བདར་ཆེན་མོ་རྩོ་མཚོང་མོ་ལྷ་བརྒྱབ་པའི་མན་དག་ལག་

3. ལྷུང་ལྷུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་རྩ་མིག་མོ་མཚོ་སྲིད་པའི་རྫོན་མ་རྣམས་སྲིད་ལེགས་ཉེས་
 ཀུན་གསལ། སེ་ཁོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང། འོག་གངས་༡༥

ལེན། མོ་ཡི་ཞལ་ཤེས་མན་ངག་ཟབ་མོ། ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ལུང་གི་
 མོ་བདར་རྩོ་རྩ་རང་འཁོར་ལོགས་བཞུགས་སོ། ཞོང་བཀོད་གྱི་མོ་གཞུང་དག་ནི་གཙུག་བོ་རྩོན་
 པས་གསུངས་པའི་ཏུ་ཐིག་གི་རྒྱུད་ལྡེ་དང་རྒྱུད་འབྲུམ་ལ་ཁུངས་གཏུགས། རིམ་བཞིན་མོ་བོན་
 རྣམས་གྱི་ཏུ་ཐིག་དང་འབྲེལ་བའི་ལག་ལེན་དང་ཉམས་སྦྱང་གཞིར་བཟུང་ནས། མོ་གཞུང་གི་
 བརྒྱམས་ཚོས་རི་མང་ཞིག་མཛད། དེར་རབས་བོད་གྱི་མཁས་པའི་ཤོད་ན་གོང་བཀོད་གྱི་མོ་
 གཞུང་ཁག་ལ་དབྱུང་ཞིབ་གནང་མཁན་དང་། དབྱུང་གཞི་འཛིན་མཁན་རེ་འགའ་ཅམ་ཡིན་
 པར་མཛོད། དོན་དོ་མར་ཡིག་རྟིང་ཁག་ལ་སྐར་ལས་ཞིབ་ལྟ་དང་དབྱུང་བརྗོད་མེད་ན།
 གནད་དོན་གང་ལ་འཚོལ་ཞིབ་བྱེད་དཀའ།

ཚོགས་གཞན་ནས་ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་གི་མོ་དེ་དག་གི་མི་ཡུལ་ལ་དར་རྒྱུ་ལ་
 དང་འབྲུང་ཁུངས་ཡང་མི་རིགས་གཞན་ཞིག་དང་ཚོས་ལྷགས་ག་གེ་མོ་ཞིག་ནས་དར་ཡོང་
 བ་ཞིག་མིན་ཏེ། ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་མོ། །འཛོམ་བྱ་སྲིད་བྱ་དར་རྒྱུ་ནི། །སྲོང་གསུམ་མི་
 མཛད་འཇིག་རྟེན་གྱི། །གཤེན་ཡུལ་འོལ་མོ་ལུང་རིང་ན། །དུལ་རིགས་འཕྲུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་ལ། །སངས་
 རྒྱལ་རྩོན་པ་གཤེན་རབ་འབྲུངས། །འཕྲོ་འདུལ་སྐྱུལ་པ་འོད་ཟེར་འབྱེད། །སྲོང་གསུམ་འཇིག་
 རྟེན་ཁ་ལོ་བརྒྱུད། །བཀའ་ཡི་འཁོར་ལོ་རྣམ་གསུམ་བརྟོན། །བཀའ་འཁོར་དང་པོ་ཐེག་པ་
 དགུ། །རིམ་པར་གསུངས་པའི་ཐོག་མ་ལ། །སྤུ་གཤེན་ཐེག་པའི་རྣོ་ཕྱིས་ནས། །མོ་ཙམ་གཏོ་
དབྱུང་བཞི་བུ་བརྟུན། །ཞེས་པ་ལྟར། འདི་ནི་བོད་ས་ཐོག་གི་ཚོས་ལྷགས་གཡུང་བྱུང་པོན་

4. སྐབས་འདིའི་ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་གི་དེས་ཚོག་ནི་རྒྱུད་རྒྱུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་
 གྱི་ཏུ་ཐིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་ལས། སངས་རྒྱལ་ཀུན་གྱི་ལྷགས་ལ་མངའ། །འཕྲོ་བའི་
 དོན་བུ་རྒྱལ་པར་གསུངས། །དེ་རྣམ་ཡེ་ནས་སྲིད་པ་ཡི། །ཡེ་སྲིད་ཅེས་ཀྱང་དེ་ལ་བྱ། །རྩ་ཚོགས་རྒྱ་འཕྲུལ་ཀུན་
 རྩོན་པས། །འཕྲུལ་ཞེས་བྱ་བར་བརྗོད་པ་ཡིན། །བསྐྱལ་བ་ཉི་མེད་པ་ཉེ་ཆགས་འཇིག་བཅུ། །ཐིག་པར་
 རྩོན་པས་བཅུ་ཐིག་ཟེར། །འདོད་པ་མ་ལུས་ཀུན་འབྱུང་བའི། །མོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཕྱིར་རོ། །བསྐྱལ་འདོད་པ་མ་ལུས་
 ཀུན་འབྱུང་བའི། །མོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཕྱིར་རོ། །ཞེས་གསལ།

5. རྒྱུད་རྒྱུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་

གྱི་རྩོན་པ་གཤེན་རབ་མི་བོའི་བཀའ་འཁོར་གསུམ་བརྗོད་པའི་ཐོག་མ་ཐེག་པ་རིམ་དགུའི་
 རྟོན་ནས་འཆད་པའི་རྒྱུད་རྗེ་བཞི་ལས་སྣུ་གཤེན་ཐེག་པའི་ལུངས་ནས་ཡིན་པ་བསྟན། མོ་
 གཞུང་དེ་དག་གི་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཚུགས་ནས་བཟང་བྱ་མང་པོ་རྩོན་ཏུ་འདས་པའི་
 བརྒྱུད་རིམ་ཡུན་རིང་ལྡན་ཞིང་། མི་ལོ་ཆིག་ཁྲི་ལྷག་འདས་པའི་ཡིག་ཆའི་གསལ་སྤྱང་བཟང་
 ཆོག་ལ། ལྷག་པར་ཏུ་མོ་གཞུང་དེ་དག་ཐོན་གྱི་ཐེག་དགུ་དང་འབྲེལ་བའི་གཞུང་ཡུགས་ཤིག་
 གི་རྣམ་པ་ཡིན་པ་དང་། དེ་དག་མི་ཡུལ་ལ་དར་ཚུལ་ལ་དབྱུང་ཞིབ་འདོད་ན། ཐོན་གྱི་ཐེག་
 དགུའི་གཞུང་ཡུགས་ཁག་དང་ཁ་བུལ་ཐབས་མེད། གལ་ཏེ་མོ་གཞུང་རེ་རེའི་རྒྱུད་ཐོན་དང་།
 མོ་སྤྱད། མོ་མཐུད་ལོགས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་འདོད་ན། དཔེ་རྙིང་ཅམ་མ་ཟད་སྤྲོན་རིའི་དཔེ་
 མཛོད་ནང་ལ་དངོས་སུ་ཐེབས་ནས་རྒྱ་ཐིག་གི་དཔེ་རིས་དང་བཅས་མོ་གཞུང་ཏུ་མ་ཞིག་ལ་
 གཟིགས་ན་ཤེས། གང་ཡིན་ཞེ་ན། དེང་རབས་མཁས་པའི་རྟོན་ན་ཡིག་རིགས་གཅིག་ཏུ་ཅམ་
 མིན་པར། དཔེ་རིས་དང་འབྲེལ་བའི་རིགས་ནི་དེང་རབས་ཉམས་ཞིབ་རྟོན་ཏེ་ཅང་གལ་ཆེན་
 པོ་མཛོད་། རྒྱ་མཚན་དེ་དག་གི་དབང་གིས་དབྱུང་ན། ཤོང་ཏུ་འཁོད་པའི་མོ་གཞུང་ཁག་ལ་
 དབྱུང་པ་ཅམ་མ་ཡིན་པར། འོགས་སྤོང་ཐེལ་ཐབས་སུ་དཔེ་རིས་དགོས་པ་གལ་ཆེན་རེད་དོ།

གཉིས་པ། རྒྱ་ཐིག་ཅེས་པའི་མ་སྤྱད་ལ་དབྱུང་བ།

རྒྱུར་བཏང་ནས་བཤད་ན། ཐོན་གྱི་ཡིག་རྙིང་འགའ་ལས། རྒྱ་ཐིག་ལ་མ་སྤྱད་རིགས་ཏུ་
 མ་ཞིག་ཡོད་པར་གསལ་ལ། མ་སྤྱད་འདི་བསྐལ་པ་པ་ལོ་ཐོག་གི་སྐབས་སུ་ནས་ཞང་ལྷུང་ཤེས་
 རིག་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པར་བཤད་ཅིང་། མིའི་རིགས་ཀྱི་འཚོ་གནས་དང་མོ་ཐབས་རིགས་ལ་
 རོས་འརྩོན་ཡོད་པ་ཡང་བཤད་འདུག་སྟེ། རྩ་རྩོམ་དེ་དག་དང་འབྲེལ་ནས་དེང་རབས་མཁས་
 པའི་བརྗམས་ཚོས་མོ་གཞུང་ཡང་མང་། རྒྱ་མཚན་དེ་དག་དབང་གིས་རྒྱ་ཐིག་གི་མ་སྤྱད་དང་
 འབྲེལ་བའི་ཆ་ནས་བཤད་ན་མོ་གཞུང་ཁག་ལ་འདོད་ཚུལ་འགའ་ཞིག་མཛོད་། དཔེར་ན།

བཞུགས་སོ། ། མི་རྟོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། རྒྱ་ཡི། ༡༠༡༧ ཤོག་གངས། ༡༩༩

རྩ་མིག་དང་བརྩ་མིག རྩ་ཏིག རྩ་ཞག་ཅེས་མ་སྟོང་རིགས་མི་འདྲ་བ་ཁག་བཞི་ཙམ་མཆིས།
 རིགས་མི་འདྲ་བ་དེ་དག་གདོད་མའི་སྐབས་སུ་ཡོད་པ་དང་མོ་གཞུང་སྦྱི་ཡོངས་ལ་དབྱད་ན་
 མ་སྟོང་ཉག་ཉག་ཅིག་ཡིན་མིན་ད་རྒྱུད་དབྱད།

བརྩ་མིག་ཅེས་པ་ཡེ་སྲིད་འབྲུལ་གྱི་རྩ་མིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་
 མཁོ་ལས། བསྐལ་སྲིད་འབྱུང་བ་ཆགས་འཇིག་བརྒྱ། མིག་ཤར་སྟོན་པས་བརྩ་མིག་ཟེར། །འདོད་
 པ་མ་ལུས་ཀུན་འབྱུང་བས། །མོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་སྦྱིར་རོ། །བསྐལ་པ་བཞི་དང་འབྱུང་བ་ལྟ། །སྲིད་
 པ་གཅིག་དང་བརྩ་མཐོང་བས། །རྩ་མིག་མ་ཟེར་བརྩ་མིག་ཡིན། །མི་རབས་བཙོ་བརྒྱད་མོ་
 ཡང་མཐོང་། །ཞེས་བསྐལ་པ་བཞི་དང་། འབྱུང་བ་ལྟ། །སྲིད་པ་གཅིག་བཅས་བརྩ་མཐོང་
 བས་རྩ་མིག་མ་ཡིན་བརྩ་མིག་ཡིན་པའི་ཚོག་དོན་གཙོ་བོར་བྱེད་ལས་དང་འབྲེལ་བ་ཤེས་
 ཅན་ཞིག་གྲུབ་པའི་ཆ་ནས་མིང་བཏགས་ཡིན་མིན་ལ་ད་རྒྱུད་དབྱད་ཞིབ་བྱས་ན་རེ་འགའ་
 ཞིག་ལ་ཁ་གསལ་ཡོད་དགོས་པ་མཐོང་། དཔེར་ན། “རྩ་མིག་” དང་བརྩ་མིག རྩ་ཏིག རྩ་ཞག་
 རྩ་མས་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྩ་མས་གྲངས་ཡིན་མིན་ད་རྒྱུད་དབྱད་དགོས་ལ་གང་ཞིག་ཡང་
 དག་པ་ཡིན་མིན་དེ་བས་ཀྱང་བརྗོད་དཀའ། འོན་ཀྱང་དོན་དངོས་སོག་ནས་བཤད་སྲབ་པ་
 ཞིག་ལ། མ་སྟོང་འདི་རྩ་རབས་མང་པོའི་གོང་ནས་བོན་གྱི་ཡིག་རྟོང་དང་མོ་གཞུང་ཁག་རྩ་
 གསལ་བ་ཚོད་མེད་ཆགས་ཡོད།

མཁར་མེད་བསམ་གཏན་གྱིས་མཚོད་པའི་<<ཞང་བོན་མ་སྟོང་>>ལས། རྩ་མིག་ནི་
 ཞང་ཞུང་གི་རྩོ་མཐོང་མོ། མིགས་ནི་བརྩུད་དམ་སྟེང་པོ། ཞེས་རྩ་མིག་དང་རྩ་ཏིག་གཅིག་

6. བོན་སྟོ། བོན་མཐུན་འབྲེལ་སྟུན་ཁང་གི་ལོ་དེབ། ལྷི་ལོ། ༢༠༡༦ ཞོག་གྲངས། ༤༧
 7.A lexicon of Zhangzhung and Bonpo Terms རྩ་ཏིག། རྩ་མིག། (divination cords, divination
 using cords) ཞོག་གྲངས། ༤༩
 8.A lexicon of Zhangzhung and Bonpo Terms མིགས་ས། བརྩུད་དམ་སྟེང་པོ། (Essence, heart, pith) ཞོག་
 གྲངས། ༧༠༠

འདྲ་ཡིན་ཚུལ་བཞོན་ཡོད། ད་དུང་། འཇུ་མི་པམ་འཇམ་དབྱངས་ནམ་རྒྱལ་གྱིས་མངོན་
 པའི་<<སྲིད་པ་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་མིག་གི་དབྱུང་དོན་སྤང་གསལ་སྒྲོན་མེ>>ལས། ཏུ་མིག་ཅེས་པ་
 བཅུ་མིག་གི་སྐྱེ་ཡི་རྒྱུར་ཆག་པར་བཤད་དོན་ཡང་། བསྐལ་སྲིད་འབྱུང་བ་ཆགས་འཇིག་བཅུ་
 མིག་པར་བརྟན་པས་མིང་བཏགས་ཀྱང་། འདིར་ནམ་རྒྱུན་ལྟར་བསྐལ་བ་བཞི་དང་། སྲིད་
 པ་གསུམ། འབྱུང་བ་ལྷ་ལ་བརྗེས་པས་གྲངས་ཀ་ཏག་ཏག་མིན་ཏེ། ཞོང་དུ་འཁོད་པ་བཞིན་
 རྒྱུང་རྒྱལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མངོན་པའི་<<ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་མིག་ཞང་ཞུང་
 བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ>>ལས། འདིས་བསྐལ་བ་བཞི་དང་འབྱུང་བ་ལྷ། །སྲིད་
 པ་གཅིག་དང་བཅུ་མཚོན་བས། །ཏུ་མིག་མ་ཟེར་བཅུ་མིག་ཡིན། །མི་རབས་བཙོ་བུ་རྒྱུང་མོ་
 ཡང་མཚོན་། ༡ ཞེས་བཅུ་མིག་གི་གྲངས་བརྗེ་ཚུལ་དང་དོ་བོ་ལྷ་བཅུལ་གཉེས་བརྟན་ཡོད།
 མཁའ་དབང་དུང་དཀར་སྐོ་བཟང་འཕྲིན་ལས་གྱིས། ཏུ་མིག་ལ་བརྟེན་ནས་མོ་འདེབས་རྒྱུད་
 གྱི་མོ་ཆས་སྐྱ་ཚོགས་ལ་གོ་དགོས་པ་ཞིག་དང་། ཏུ་མིག་ལ་བརྟེན་ནས་མོ་འདེབས་པའི་འབྲས་
 བཤད་གྱི་མོ་གཞུང་ལ་གོ་དགོས་པ་ཞིག་བཅས་ཡོད།⁹ ཏུ་མིག་ཅེས་པ་མོ་འདེབས་རྒྱུད་གྱི་མོ་
 ཆས་དང་མོ་གཞུང་གཉེས་ལ་ངོས་འཛིན་གནང་ཡོད།

དེ་བཞིན་བརྗེ་ཆད་གཏན་ལ་ཐབ་པའི་ཚོགས་མངོན་¹⁰འགའ་ལས། ཏུ་ཏིག་ནི་ཏུ་མིག་
 དང་འདྲ། ཏུ་མིག་བོན་པོའི་མོ་རྒྱུད་དང་མོ་ཡིག་ཅེས་ཏུ་མིག་ནི་མོ་རྒྱུད་དང་མོ་ཡིག་ཞིག་
 ལ་ངོས་འཛིན་གནང་ཡང་། འདིའི་གཞི་རྒྱུད་མོ་བོ་རྒྱུད་པ་དང་མོ་ཡིག་ཅེས་མིན་ཏེ། བོན་
 ལྷགས་སུ་ཏུ་ཞེས་པ་ཞང་སྐད་ནང་“ལྷུང་”བ་ལ་གོ་སྟེ། དགེ་བཤེས་སྐོ་སྐོས་རབ་གསལ་

9. རྒྱུང་རྒྱལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་མིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་
 ལས་དྲངས། ཞོག་གྲངས། ༡༩
 10. རྒྱུང་རྒྱལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མངོན་པའི་ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་མིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་
 ལེན་ཉེར་མཁོ་ལས་དྲངས།
 11. དག་ཡིག་གསར་བསྐྱིགས། བོད་རྒྱ་ཚོགས་མངོན་ཆེན་མོ་སྤོན་ལམ་ཚོགས་མངོན། དུང་དཀར་ཚོགས་མངོན།

གྲིས་མཛད་པའི་«གནའ་པོའི་ཁང་ཁོང་ཚིག་མཛོད་»ལས། ལུ་མི་ཁང་སྐད་ལ་བྱུང་བ་དང་།
 «སྲིད་པའི་མཛོད་སྤྲུགས་»ལས། “ལུ”ལ་ཁང་ལྷན་སྐད་ནས་དེ་སྦྱོང་ད་ཙོང་ཉི་ནི་ལྷ། ལྷི་
 མཐུན་རྒྱ་ནི་གཅིག་ལས་འབྱུང་། །ཞེས་པའི་“ལུ” དེ་འབྱུང་བ་བཞིན་བསྐྱར་ཡོད། ལམར་མེའུ་
 བསམ་གཏན་གྱི་ཁང་པོན་མ་སྐད་ལས། ལུ་¹²ནི་ཁང་སྐད་ལུ་བྱུང་བའི་དོན་ཞེས་སོ། །སྤྲུག་པར་
 ལུ། «སྲིད་པའི་མཛོད་སྤྲུགས་»¹³ལས། “ཉིག་ལ་ཁང་ལྷན་སྐད་ནས་དེ་སྦྱོང་ད་ཙོང་ཉི་ནི་ལྷ། །ཤེ་
 “ཉིག་”ཉ་ལ་མི་སོམ་ལྷན། །” ¹⁴ “ཉིག་”ཉི་ཁྲི་ཙོ་ཉི་ཀུ་ཤིན། །¹⁵ མི་མག་ཉི་ཙོག་ཤ་ཤིན་ཟ། །”¹⁶
 “སྤྲུག་ད་ལྷག་ལུ་སྤྲུག་གི་ལྷ། །ད་ཉིག་”ལུ་ཉི་དེ་ཙོ་ནི། །”ཞེས་པས། ཚིག་རྒྱུ་དང་པོའི་“ཉིག་ནི་
 འབྲས་བུ་ལ་གོ་བ་དང་། ཚིག་རྒྱུ་གཞིས་པའི་“ཉིག་”ནི་རིག་པའི་དོན། ཚིག་རྒྱུ་གསུམ་པའི་
 “ཉིག་”ནི་བརྟུ་ལ་གོ་བའོ། །ལམར་མེའུ་བསམ་གཏན་ལགས་གྱི་ཁང་པོན་མ་སྐད་ལས། ཉིག་ནི་
 ཁང་སྐད་ནང་གཅིག་གི་དོན་ཞེས་བཤད།

མདོར་བསྡུས་ན། ལུང་ཚིག་དེ་དག་ནང་ལ་གསལ་བའི་ལུ་ཉིག་དང་། ལུ་མིག། བརྟུ་
 མིག་ལ་སོགས་པ་ཡོངས་གྲགས་ལ་གནའ་ལུས་ཀྱི་སོ་གཞུང་ཁག་དང་། དེར་རབས་ལམས་
 པའི་ཁོད་ནས་འགྲེལ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་དང་། མ་སྐད་མི་འདྲ། བརྟུ་ཚད་མི་འདྲ། ལུས་པ་མི་འདྲ་
 ཡང་། མཚོན་ཐབས་དང་བྱེད་ལས་ཀྱི་ཆ་ནས་དེ་ཙམ་བྱུང་བོན་མེད་པར་མཐོང་། ལུང་ཚིག་
 དེ་དག་དང་། བརྟུ་ཚད་རིག་པའི་ཆ་ནས་ད་ལུང་འགྲེལ་ཚུལ་མང་ཡང་ཡིག་ཚོགས་ཤིན་ལུ་
 མང་བར་འདུག་པས། ལུ་མ་ཞིག་ད་ལུང་དཔྱད་གཞིར་བཞག་པ་ཡིན། མཐུན་དཔྱད་ཡངས་
 པའི་སྒོམ་པ་པོས་དཔྱད་ཞིབ་སྒོམ་འདོན་གྱི་ལམ་སྟོན་གནང་བའི་མེ་བ་ལྷ།

12. «A lexicon of Zhangzhung and Bonpo Terms » ལུ་བྱུང་བ། ཤོག་གངས། ༤༧
 13. ལུང་པའི་མཛོད་སྤྲུགས་དང་མཛོད་སྐོར་འགྲེལ། མཛོད་པ་པོ། ལྷོན་པ་གཤེན་རབ་མི་བོ། ཤོག་གངས། ༡༠
 14. པོད་སྐད། ལྷི་མཐུན་རྒྱ་ནི་གཅིག་ལས་འབྱུང་། །འབྲས་བུ་ལས་ཀྱི་སོ་སོར་བསྐྲུལ། །
 15. པོད་སྐད། རིག་པའི་ལེམས་ནི་ཀུན་ཤེས་ཉི། །ཐམས་ཅད་སོགས་པར་ཤེས་པ་བདག །
 16. པོད་སྐད། དཔག་ཚད་དག་ནི་ལུ་བརྟུ་དང་། །ལུ་བརྟུ་གཅིག་ལུ་ཡོད་པ་ཡིན། །

གསུམ་པ། རྒྱ་ཐིག་གི་གལ་ཆེན་རང་བཞིན་ལ་དབྱེད་པ།

སྤྱིར་བཏང་དུ་ད་ཆ་འཛེམ་སྤྱིང་སྤྱིང་ན་ཞང་ཞུང་ཤེས་རིག་དང་འབྲེལ་བའི་གཏམ་
སྤྱིང་དུ་མ་ཞིག་བྱུང་དང་འབྱུང་བཞིན་ཡོད་ལ། རྒྱ་གསལ་གང་ཐད་ནས་རིག་ལམ་གསར་པ་
ཞིག་གི་ཉི་ཟེར་ཤར་བཞིན་ཡོད། བོད་རང་གི་མཁས་པའི་ཁྲོད་ན་བོན་གྱི་ལྷ་གྲུབ་རིག་པ་དང་། ལོ་
རྒྱུས་རིག་པ། ཤེས་རྟོགས་རིག་པ། གནའ་དབྱེད་རིག་པའི་སྤྱིང་ནས་ཞིབ་འཇུག་གནང་མཁན་
ཏུ་ཅང་ཉུང་ཉུང་རེད། དཔེར་ན། རྒྱང་སྤྱུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛོད་པའི་<<ཡི་
སྤྱིད་འཕྲུལ་གྱི་རྒྱ་ཐིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་>>ཞེས་པའི་མོ་གཞུང་
འདི་རྒྱལ་རྒྱུང་མཁན་རེ་འགའ་ཅམ་རེད་ལ། མང་པོ་ཞིག་གིས་མཐོང་ལྷོང་ཡང་མེད། ཚང་
མས་ཤེས་གསལ་ལྟར་གོང་དུ་འཁོད་པའི་དབྱེད་ཚོམ་ཁྲོད་ན་གསལ་བའི་ཁྲུངས་རྣམས་གཙོ་
བོར་འཇུ་མི་པམ་རིན་པོ་ཆེ་དང་། རྒྱང་སྤྱུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། མཁའ་རྒྱུ་བསམ་
གཏུན་བཅས་སུ་འཁོད་པའི་རྒྱ་ཐིག་གི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཐ་སྙད། མཚན་དོན་སོགས་སྐོར་ལ་
དབྱེད་ཡོད། རྒྱ་མཚན་དེས་ཐ་སྙད་འདིའི་ཞང་བོན་ཤེས་རིག་ཁྲོད་ན་གོ་གནས་གལ་ཆེན་
ཞིག་བཟུང་ཡོད་པ་གསལ། འོན་ཀྱང་སྤོན་ལམ་ཚོག་མཛོད་དང་། དུང་དཀར་ཚོག་མཛོད།
བོད་རྒྱ་ཚོག་མཛོད་ཆེན་མོ། དག་ཡིག་མིང་མཛོད་བཅས་སུ་འཁོད་པའི་རྒྱ་ཐིག་གི་ཐ་སྙད་
སྐོར་ལ་ད་དུང་ཉོག་ཅམ་ཞིག་དབྱེད་དགོས་པར་མཐོང་། དེ་དག་ལས་ཁ་ཅིག་ནི་བོན་གྱི་མོ་
གཞུང་དང་ཉག་ཉག་མེད་པ་དང་། ཡང་ཁ་ཅིག་ནི་དེང་སང་གི་ལུགས་སྐོལ་བཞིན་བརྗོད་
ནས་ལོ་རྒྱུས་དངོས་དང་ཉོག་ཅམ་ཁ་ཐག་རིང་བས། བཟག་དབྱེད་ཞིབ་འཇུག་བྱ་རྒྱུ་ནི་ཤིན་
ཏུ་གལ་ཆེན་པོ་མཐོང་། རྒྱ་མཚན་ནི་རྒྱང་སྤྱུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བརྗོད་པའི་མོ་
གཞུང་ཁྲོད་ནས་རྒྱ་ཐིག་ནི་ཞང་ཞུང་ཤེས་རིག་གི་མ་མ་ལྷ་སུ་དང་། བོན་གྱི་ལྷ་གྲུབ་རིག་པ་

1. སྤྱིད་པ་འཕྲུལ་གྱི་རྒྱ་ཐིག་གི་དབྱེད་དོན་རྣམས་ལ་སྐོན་མ།
2. ཡི་སྤྱིད་འཕྲུལ་གྱི་རྒྱ་ཐིག་ཞང་ཞུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་བཞུགས་མོ།
3. A lexicon of Zhangzhung and Bonpo Terms

དང་། ལོ་རྒྱུས་རིག་པ། ཤེས་རྟོགས་རིག་པ། མི་ཚོས་རིག་པ་བཅས་སུ་ཡོད་པའི་ཐ་སྲུང་ཅིག་
 ཡིན་པ་མ་ཟད། ཏུས་རབས་དང་དངོས་སུ་མཐུན་པའི་ཤེས་རིག་གི་རྩ་བ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་
 གནང་ཡོད། ལྷག་པར་ཏུ་དེར་གི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དབྱུང་ཞིབ་པའི་སྡེ་ཏུ་ཏུས་རབས་གོང་
 མའི་རིག་གནས་ལ་ཉོག་ཅམ་མཐོང་རྒྱུད་བྱེད་པའི་སྐད་ཆ་གི་རིམ་ལོན་ལྟར་མང་རེད། དོན་
 ཏུ་དཔེ་སློག་གི་མཐོང་རྒྱ་དང་། བསམ་སློབ་ཡི་སློབ་ཆེན་དོག་དྲགས་པས་རེད་ལྟམ། དེའི་སྐོར་
 རྒྱུས་མི་རབས་གཞོན་པའི་ཤོད་ན་ནམ་རྒྱུན་ལྟར་མིན་པར་ཏུ་ཐིག་ལུ་ཏུའི་ཐ་སྲུང་དང་། དེའི་
 རི་མོ། མཚོན་དོན། ལོ་རྒྱུས། རྒྱུ་ཁོངས་སོགས་ལ་དབྱུང་ཞིབ་བྱས་ཏེ། བདེན་པ་ཅི་ཞིག་ཡིན་
 མིན་སྐོར་ལ་ཆེད་ལས་དང་འབྲེལ་ནས་དབྱུང་གཏམ་སྒྲིང་ན་བཟང་། མདོར་ན། དས་གོང་
 ཏུ་གྲིས་པའི་དབྱུང་རྩིས་གི་ནང་དོན་ཡག་པོ་ཡོད་མེད་དང་མཁས་རྩིས་ཡིན་མིན་སོགས་ལ་
 མ་བཟོས་པར་ཏུ་ཐིག་ཅེས་པའི་ཐ་སྲུང་ཅིག་བོད་ལ་ཡོད་ཚུལ་རྟོགས་སོང་ན་འགྲིག་གོ། རྒྱ་
 མཚོན་གི། གཅིག་ནས་ལོ་རྒྱུས་དང་ཤེས་རིག་གི་རྒྱུ་ཁོངས་ནས་ཐ་སྲུང་གལ་ཆེན་ཏུ་མ་ཞིག་
 བན་མེད་ཏུ་འགྱུར་བའི་ཉེན་ཁ་མཐོང་བས་ཡིན་ལ། གཉིས་ནས་མི་རབས་གཞོན་པའི་ཤོད་
 རིག་གཞུང་དབྱུང་ཞིབ་པ་རིམ་ཏུ་འགོ་བའི་རེ་ལྟོས་འཆང་བ། གསུམ་ནས་རང་ཉིད་དང་
 ལྟ་རྒྱུ་ལ་མི་མཐུན་པ་དང་། མཐོང་སྐད་མི་གཅིག་པ་རིགས་ལ་ལྷག་བསམ་རྣམ་དག་གིས་བན་
 རྩོན་པར་ཉམས་སྦྱོར་བརྗེ་རེས་དང་བསམ་རྒྱུ་ལ་བརྗེ་རེས་འདྲ་བུར་ན་བསམ་པ་ཡིན།

ང་ཚོས་སློབ་གྲི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱིར་གི་ཐ་སྲུང་རིགས་གི་ནམ་ཡང་མི་རིགས་ཤིག་གི་ཆེ་སློབ་
 དང་འབྲེལ་བས། ཏུ་ཐིག་དང་འབྲེལ་བའི་རིག་གཞུང་དང་། ལོ་རྒྱུས་གང་ཐད་ནས་བརྗོད་
 སྐབས་གཟབ་གཟབ་གནང་རྒྱ་གལ་ཆེན་མཐོང་ལ། ཁ་ནས་བཤད་པ་ཅམ་མིན་པར། ལན་
 ལེན་ཏུ་ཡང་བསྐྱར་དགོས་པ་གལ་ཆེན་ཡིན། རྒྱ་མཚོན་དབྱུང་བརྗོད་པ་ཏུ་མ་ཞིག་གིས་
 ཞང་ཞུང་རིག་གནས་དང་། བོན་ཚོས་བྱ་བ་གཉིས་སོ་སོར་ངོས་འཛིན་མ་གནང་ནས་ཏུ་ཐིག་
 སྐོར་ལ་དབྱུང་བརྗོད་བྱེད་ན། ལོ་དོན་དང་མཚོན་དོན། ལོ་རྒྱུས་གང་ཐད་ནས་ཁ་གསལ་
 ཡོད་ཐབས་མེད་ལ། རིག་གནས་ཀྱི་ཏུས་སྐབས་དང་། ས་མཚོན་ས། ས་ཁོངས་ཀྱི་དབྱེ་བ་མེད་

ན་དེ་བས་ཀྱང་གནས་ལུགས་འཚོལ་དཀའ། དེའི་ཤོད་རྩེ་མདོར་ཅམ་བཤད་པར་སྟར་ཞང་
ལྷུང་ཤེས་རིག་ཁྲོད་ན་གསལ་བའི་རྩེ་མིག་ནི་བསྐལ་པ་ཡ་ཚོག་གི་སྐབས་ནས་བཟུང་སྟེ་མིའི་
རིགས་ཀྱི་འཚོ་སྤོང་དང་ཚོན་སྤྱོད་གང་ཐད་ནས་འབྲེལ་བ་མ་ཟད། ད་རྒྱུད་། མོའི་ལོ་རྒྱུས་
དང་། རིག་གནས། དམངས་སྲོལ། རྒྱ་ཚུགས། འཚོ་བའི་ཐོམས་སྲོལ་སོགས་ལ་ད་རྒྱུད་ཞིབ་
འཇུག་བྱེད་དགོས་པ་ཉ་ཅང་རིག་ཐང་ཅན་ཞིག་ཡིན་ལ། ཐ་སྟོན་དེ་དག་གི་རིགས་ནི་མི་དང་
འབྲེལ་བའི་རིག་གནས་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

མཐུང་བརྒྱུད་མས།

དཔྱད་ཚཱ་འདི་ལ་མཚོན་ན། གཙོ་བོ་ཞང་ལྷུང་ཤེས་རིག་ཁྲོད་ཀྱི་མོ་གཞུང་ལ་ལྷུངས་
བཙོལ་ཡོད་པས་ཤེས་རིག་དང་ཤེས་རིག་བར་གྱི་ཐ་སྟོན་ཅིག་ཡིན་སྟེ། རྩེ་མིག་ཅེས་པའི་
ཡིག་འབྲུ་འདི་གཞིས་ནི་ར་མོ་ན་ཅམ་མ་ཡིན་པར་རིག་གནས་ཉམས་ཞིབ་པ་ཀུན་དང་
འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་རེད་ལ། ཡང་ཅིག་བཤད་ན་རྩེ་མིག་ཅེས་པའི་ཐ་སྟོན་ནི་འདས་ཟིན་
པའི་མོ་རྩོད་ལྷན་མང་པོའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་གྱི་ཐ་སྟོན་ཅིག་ཡིན་
པ་ཤོད་རྩེ་བརྒྱད་ཟེན། ཐ་སྟོན་འདི་ནི་ཡ་ཚོག་གི་མིའི་བསམ་སྟོན་དང་ཤེས་ཁ་ཁམས། ཤེས་
ཡོན་སོགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཁྲོད་ལྷུང་ཡོད་པས། ཐ་སྟོན་དེ་འདྲ་བ་དེང་རབས་ཀྱི་རྒྱ་ཚུགས་
ཁྲོད་ནས་ཉ་ཅང་གལ་འགངས་ཆེ་བ་མ་ཟད། འཁོམ་སྤྱིར་གི་རྩེ་མོ་གསུམ་པ་དང་ཨེ་ཤི་ཡའི་
གཙོང་པོའི་འབྱུང་ལྷུངས་ཆགས་ཡོད་པའི་ཐོད་གངས་ཅན་སྤོངས་ཀྱི་ལྷ་ལྷུང་དང་། ཤེས་རིག་
སྐད་བརྒྱ། མི་རིགས། དཔལ་ཡོན་སོགས་ལ་སློབ་རིག་གི་མཐུན་དཔྱད་ཡིགས་པར་གནང་ན། ཡ་
ཚོག་ཞང་ལྷུང་ཤེས་རིག་དང་ཁ་འབྲེལ་ཐབས་མེད་པས་སློབ་ཞིབ་མོས་བརྟག་ན་ད་གཙོད་
གནས་ལུགས་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་མ་ཞིག་ཡོད་པ་མཚོང་དོ།།

རྒྱུ་ལྷན་དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

༡ དང་པོ་ལྷན་གཞིའི་ཡིག་ཆ། གཞིས་པ་སྣང་གཞིའི་གསུམ་པ་འཕྲུལ་གཞིའི་བཞི་པ་སྲིད་གཞིའི་ལྷན་པ་དག་གི་བསྟོན་འཇུག་པ་དང་སྲོང་། བཅུན་པ་ཨ་དཀར། བརྒྱུད་པ་ཡི་གཞིའི་དགུ་པ་སྲུ་མེད། རྟེན་རིམ་ལས་དྲངས།

༢ འདྲོད་པ་མ་ལུས་ཀུན་འབྱུང་བའི། མོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་སྲིད་རྟོ། ཞེས་པས་མོ་ཡི་མཚན་ཉིད་དང་གོ་དོན་བསྟན། མོ་ལའང་རྣམ་པ་བཞི་ཡོད་དེ། ཡི་མཚན་རྣམས་མཛོད་ཤིང་ཤིང་། ཡི་རྩི་སྲོལ་པའི་མི་ལམ་དང་། ཡི་དབང་ལྷ་ཡི་བཀའ་བབ་དང་། ཡི་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་བཞི། ཞེས་པས་མོའི་དབྱེ་བ་ལྟ་བུ་བཞི་བསྟན། ཡི་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་ལང་ལུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་བཞུགས་སོ། རྒྱུད་སྲུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། སི་ཤོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༢ ཤོག་གྲངས། ༡༩༩

༣ ལྷན་གཉའ་བྲི་བཅན་པོའི་དུས་སུ་དབྱེ་བསྟོན་པ་ནས་བརྒྱུད། སྲོང་བཅན་སྐམ་པོའི་དུས་སུ་སྲོལ་གཏོང་དང་། བྲི་སྲོང་ལྷ་བཅན་གྱི་དུས་སུ་འཕེལ་རྒྱས་བཏང་། བྲི་རལ་པ་ཅན་གྱི་དུས་སུ་རྒྱུད་གསར་བཅད་ཀྱིས་གཏན་ལ་ཕབ་པ་དེ། ལྷན་དར་མས་མ་བརྒྱབས་བར་གྱི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་བསྟན་པ་ལ་ཟེར། བོད་རྒྱལ་མཚན་ལས་དྲངས།

༤ ཡི་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་མོ་མཚོ་སྲིད་པའི་སྲོལ་མ་སྣང་སྲིད་ལེགས་ཉེས་ཀུན་གསལ། རྒྱུད་སྲུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། ཤོག་གྲངས། ༡༥

༥ ཡི་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་མོ་མཚོ་སྲིད་པའི་སྲོལ་མ་སྣང་སྲིད་ལེགས་ཉེས་ཀུན་གསལ་ལས་དྲངས། རྒྱུད་སྲུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན།

༦ རྒྱལ་ལོ་འདིའི་ཡི་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་གི་རིག་ཚིག་ནི་རྒྱུད་སྲུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཡི་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་ལང་ལུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་ལས། སངས་རྒྱས་ཀུན་གྱི་ཐུགས་ལ་མངའ། འདྲོད་པའི་དོན་དུ་རྒྱས་པར་གསུངས། དེ་ལྟར་ཡི་ནས་སྲིད་པ་ཡི། ཡི་སྲིད་ཅེས་ཀྱང་དེ་ལ་བྱ། རྣམ་ཚིགས་རྒྱུ་འཕྲུལ་ཀུན་སྟོན་པས། འཕྲུལ་ཞེས་བྱ་བར་བརྗོད་པ་ཡིན། བསྐལ་པ་༡ སྲིད་པ་༢ འབྱུང་བ་༣ ཆགས་འཛིག་བཅུ། ཐིག་པར་སྟོན་པས་བཅུ་ཐིག་ཟེར། འདྲོད་པ་མ་ལུས་ཀུན་འབྱུང་བའི། མོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་སྲིད་རྟོ། བསྐལ་འདྲོད་པ་མ་ལུས་ཀུན་འབྱུང་བའི། མོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་སྲིད་རྟོ། ཞེས་གསལ།

༧ ཡི་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ཏུ་ཐིག་ལང་ལུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་བཞུགས་སོ། རྒྱུད་སྲུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། སི་ཤོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༢ ཤོག་གྲངས། ༡༩༩

༤ བོན་སྒོ། བོན་མཐུན་འབྲེལ་ལྷན་ཁང་གི་ལོ་དེབ། ལྷི་ལོ། ༢༠༡༧ འོག་གཤམས། ༤༡

༥ «A lexicon of Zhangzhung and Bonpo Terms » ལྷ་ཏིག། ལྷ་ཐིག། (divination cords, divination using cords) འོག་གཤམས། ༤༥

༦ «A lexicon of Zhangzhung and Bonpo Terms » ཐིགས་པ། བརྩུང་དམ་སྟིང་པོ། (Essence, heart, pith) འོག་གཤམས། ༡༠༠

༧ ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ལྷ་ཐིག་ཞང་ལྷུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་ལས་དྲངས། ལྷུང་སྲུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན། འོག་གཤམས། ༡༩

༨ ཡེ་སྲིད་འཕྲུལ་གྱི་ལྷ་ཐིག་ཞང་ལྷུང་བོན་གྱི་མོ་ཡིག་ལག་ལེན་ཉེར་མཁོ་ལས་དྲངས། ལྷུང་སྲུལ་ནམ་མཁའ་རྒྱལ་མཚན།

༩ «A lexicon of Zhangzhung and Bonpo Terms » ལྷ། ལྷུང་བ། འོག་གཤམས། ༤༥

༡༠ བོད་སྐད། ལྷི་མཐུན་རྒྱ་ནི་གཅིག་ལས་འབྱུང་། །འབྲས་བུ་ལས་གྱི་སོ་སོར་བརྒྱལ། །

༡༡ བོད་སྐད། རིག་པའི་སེམས་ནི་ཀུན་ཤེས་ཏེ། །ཐམས་ཅད་སོགས་པར་ཤེས་པ་བདག།

༡༢ བོད་སྐད། དཔག་ཚད་དག་ནི་ལྷ་བརྩུང་དང་། །ལྷ་བརྩུ་གཅིག་ཏུ་ཡོད་པ་ཡིན། །

༡༣ སྲིད་པའི་མངོན་སྲུགས་དང་མངོན་སྲོལ་མངོན་པ་པོ་སྟོན་པ་གཤེན་རབ་མི་བོ། འོག་གཤམས། ༢༠

རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་མཛད་ཆེན་བཞིའི་གལ་གནད་ཀྱི་རྩོམ་ལུང་ལྟ་བུ་ས་
ཐད་དབྱེ་ཞིབ།

ཨ་ལུག་དཀོན་མཆོག

རྒྱ་ལའི་སློབ་མ་མཐོ་རིམ་སློབ་གཉེར་ཁང་། ཚཱ་རིག་དགེ་ཤོན།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་མཛད་པའི་ཁྲོད་ནས་རྗེ་མིའི་བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་དང་།
ལྷ་ལྡན་ཚོ་འཕྲུལ་སློན་ལམ། གཉལ་གྱི་ལྷུང་རྩ་ཆེན་མོ། དགའ་ལྡན་དཀྱིལ་འཁོར་སྐྱབ་མཚོད་བཅས་ལ་
རྗེའི་མཛད་ཆེན་བཞི་ཞེས་ནམ་ཐར་ལོ་རྒྱུས་དང་། བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཐོག་ཡོངས་གྲགས་གྱི་གནས་ཚུལ་
ཞིག་ཏུ་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་ལྷ་སློན་སློབ་གསུམ་གྱི་ཁྲུང་ཚོས་དང་། ཐོས་བསམ་སློན་
གསུམ་གྱི་ཡོན་ཏན། འཚད་ཚོད་ཚུལ་གསུམ་གྱི་འཕྲིན་ལས་ལོགས་མཛད་པ་གཞན་དང་བསྟར་ནས་ལྷ་
སྐབས་རྗེའི་མཛད་ཆེན་བཞི་ཞེས་པ་དེ་རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་མཛད་པ་གལ་ཆེན་ཏུ་བརྗེ་རིགས་མིན་དང་། དེ་
ཉིད་རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་མཛད་པའི་མཚོན་བྱིད་ཏུ་བགྱང་ན་འགྲིག་མིན་ཐད་གྲོང་སློབ་འབྲུང་བཞིན་ཡོད།

བད་ཆད་གཙོ་བོ། མཛད་ཆེན་བཞི་ཙོང་ཁ་པ། ལྷ་ལྡན་སློན་ལམ། སྐྱབ་མཚོད།

དང་ཕོ། མཛད་ཆེན་བཞིའི་བཀྲངས་ལྟགས་དང་རོས་འཛིན་སྐོར།

ཡོངས་གྲགས་སུ་རྗེའི་མཛད་ཆེན་བཞི་ཞེས་པ་དག་ནི། རྗེ་མིའི་བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་
དང་། ལྷ་ལྡན་ཚོ་འཕྲུལ་སློན་ལམ། གཉལ་གྱི་ལྷུང་རྩ་ཆེན་མོ། དགའ་ལྡན་དཀྱིལ་འཁོར་སྐྱབ་
མཚོད་བཅས་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེ་དག་ནི་རྗེ་སློབ་ལྟུག་ནས་ང་དགའི་བར་གྱི་ལོ་རྒྱུ་
ཉེར་གསུམ་གྱི་མཛད་རིམ་ཁྲོད་ཏུ་བྱུང་ཡོད། མཛད་ཆེན་དེ་དག་རྗེ་སློབ་སྐྱབ་མཚོད་ལྟགས་

གྱི་སྐབས་ནས་ཀྱགས་པ་ཏ་ཅང་ཆེ་བ་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་། དེ་དག་ལ་དམིགས་བསལ་མངོན་
 ཆེན་བཞི་ཞེས་སྡོམ་བརྒྱབ་ཚུལ་ཞིག་བྱུང་མེད་པ་འདྲ། ཀང་ལ་ཞེ་ན། རྗེ་སླ་མའི་རྣམ་ཐར་སླ་
 ཤོས་མཁས་ཀྱབ་རྗེས་མངོན་པའི་དད་པའི་འཇུག་རོགས་དང་། རྟོགས་ལྡན་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་
 མཚོས་མངོན་པའི་ལེགས་བཤད་ཀྱན་འདུས་སོགས་སྤྱ་མ་ཐོན། མངོན་ཆེན་བཞིའི་གོ་རིམ་
 འདྲིན་ལྷགས་ཐད་མ་འདྲ་བ་ཆེར་མེད་པ་སྟེ། དེ་དག་བྱུང་རིམ་ལོ་དུས་ཀྱི་རིམ་པ་ལྟར་འདྲིན་
 པ་ཏ་ལམ་གཅིག་གྱུར་ཡིན་མོད། མངོན་ཆེན་རེ་རེའི་རོ་བོ་སྟོན་པའི་བར་ཆད་བཀོལ་ལྷགས་
 ཐད་མི་འདྲ་བ་མང་བ་སྟེ། རྗེ་རྗེའི་བྱམས་པ་དང་། རྗེ་རྗེའི་བྱམས་པ། གཉལ་གྱི་ལུང་ར།
 གཉལ་གྱི་ཚོས་འཁོར། གཉལ་གྱི་ཚོས་འཁོར་ཆེན་མོ། ཚོ་འཕུལ་སྟོན་ལམ། ལྷ་ལྡན་སྟོན་ལམ།
 དགའ་ལྡན་རྒྱབ་མཚོད། ལྷག་ཚེའི་རྒྱབ་མཚོད་ལྷ་བྱ་ཡོད་ཀྱང་། འདིར་ཐ་སྙད་དང་བརྗོད་
 འགྲོས་མི་འདྲ་བའི་སྐོར་ལ་དབྱེད་སྒྲིང་བྱས་མེད།

རྗེ་ཚོང་ཁ་པ་ཡིས་རྟོགས་བརྗོད་འདུན་ལེགས་མར། རང་ཉིད་ཀྱི་མངོན་པ་སྤྱི་སྡོམ་
 མངོན་སྐབས། དང་པོར་རྒྱ་ཆེན་ཐོས་པ་མང་དུ་བཅུལ། །བར་དུ་གཞུང་ལྷགས་ཐམས་ཅད་
 ཀད་མས་པར་ཤར། །ཐ་མར་ཉིན་མཚན་ཀྱན་དུ་ཉམས་སུ་སྒྲངས། །ཀྱན་ཀྱང་བསྟན་པ་རྒྱས་
 པའི་ཆེད་དུ་བསྟོས། །⁴ ཞེས་གཞུང་ལ་ཐོས་བསམ། ཐོས་དོན་གདམས་ཤར། གདམས་དོན་
 ཉམས་ལེན། དེ་ཀྱན་བསྟན་རྒྱས་ཀྱི་ཆེད་དུ་བསྟོས་པ་བཞི་པོ་མངོན་ཆེན་དུ་བཅེས་པ་ལྷ་བྱ་ལས་
 འདིར་བཤད་པའི་རྗེ་རྗེའི་བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་སོགས་ནི་གསལ་འདོན་གནང་མེད་དོ། །མཁས་
 ཀྱབ་རྗེའི་རྣམ་ཐར་དད་པའི་འཇུག་རོགས་སུ་རྗེའི་རྣམ་ཐར་རབ་བྱེད་དུག་དུ་སྤྱིས་ནས་
 བསྟན་མོད། གཙོ་བོ་གཉིས་ཏེ། ཐར་སྤྱིན་དང་གསང་སྤྱགས་ཀྱི་ཐེག་པ་ལས་བརྗམས་པའི་

4. ཀྱན་མཁྱེན་དཀོན་མཚོག་འཇིགས་མེད་དབང་པོ། དགེ་ལྡན་ཚོས་འཕྲུང་ནོར་བུའི་ཕྱིང་བ། རྣམ་ཐར་ཚོགས་
 བརྒྱགས། ཤོག་ངོས། ༤༩༠ན་གསལ། Gaden Monastery Mungod South India 2019

5. རྗེ་ཚོང་ཁ་པ་ཡི་གསུང་འདུམ། །འཕྲས་སྤྱངས་སྟོ་གསལ་སྒྲིང་དཔེ་མཚོད། Printed in Taiwan པར་མའི་ཚོག་
 འགྲོས་ལྟར།

ཐོས་པ་ཡོངས་སུ་བཅའ་བའི་རིམ་པ་དང་། རང་ཉིད་ཚོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོའི་གོ་འཕང་བརྟེན་
 བས་བརྟན་པ་དང་འགྲོ་བའི་དོན་རྗེ་ལྟར་མཛད་པ་གཉིས་སུ་གཙོ་བོར་བསྟུན་ཚོག་གོ། །
 རྣམ་ཐར་འདིར་རྗེའི་མཛད་ཆེན་བཞིར་གྲགས་པ་དག་རེ་རེ་བཞིན་སྒྲིབ་ཡོད་ཀྱང་། དེ་དག་
 མཛད་ཆེན་བཞིར་གྲགས་རེས་ཀྱི་སྡེ་མོགས་ཅི་ཡང་མཛད་མེད་པར་བརྟན་འགྲོའི་དོན་
 རྗེ་ལྟར་མཛད་པའི་ཁོངས་སུ་བཞག་འདུག་སྱིད་རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར་དག་གི་ཁོད་ནས་
 མཛད་ཆེན་བཞི་ཀ་ཆ་ཚང་བར་བརྗོད་པའི་རིགས་དང་། དེ་དག་ཆ་ཚང་བར་མ་བརྗོད་པའི་
 རིགས། དེ་དག་བཟངས་པ་མ་བཟང་དེ་མཛད་ཆེན་བཞིར་ངོས་བཟུང་བའི་རིགས་མོགས་མི་
 འདྲ་བའི་ཆ་མང་ཏུ་སྟུང་དོ།།

མཛད་ཆེན་བཞི་བཟངས་ལུགས་དེ་ནས་ལྷུང་གི་སྐོར་ལ་ད་བར་གྱི་དབུང་ཞིབ་འགར། མེ་
 སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོའི་དགའ་ལྡན་ཚོས་འབྲུང་བའི་རྩ་བའི་པོ་ཡིན་ཚུལ་བཤད་འདུག་མོད། བེ་
 སེར་རྒྱུང་དེ་དག་རྗེའི་མཛད་ཆེན་བཞི་རྩ་བཟངས་ཚུལ་གསུངས་པ་ལས། དེ་ལྟར་བཟངས་
 དགོས་པའི་རྒྱ་མཚོན་གསུངས་མི་འདུག་ལ། མཛད་པ་དེ་དག་མཛད་ཆེན་བཟངས་ལུགས་
 ཁོ་པའི་སྡོན་ནས་ཡོད་པའི་ཚུལ་ལྟར་བཤོད་འདུག་ཀྱང་། དེའི་ཁྲུངས་ནི་གསལ་མེད། ཆ་ཉར་
 དག་བཤེས་སློབ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་རྗེའི་རྣམ་ཐར་རྩ་བའི་ཕྱིའི་བྱམས་པ་ཞིག་གསོའི་སྐོར་
 འཆད་སྐབས། “རྗེ་རིན་པོ་ཆེས་བརྟན་འགྲོའི་དོན་མཛད་པའི་མཛད་འཕྲིན་རྣམས་ཀྱི་ནང་

6. རྣམ་ཐར་དང་པའི་འཇུག་ངོགས་ནི། གཞོན་ལུ་ཉིད་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཡོངས་སུ་བརྗོད་པའི་རིམ་པར་ཕྱེ་བ་
 དང་། ཁྲིམ་ནས་ཁྲིམ་མེད་པར་ངེས་པར་འབྲུང་བ་ཡོངས་སུ་སྒྲངས་པའི་རིམ་པར་ཕྱེ་བ། ཐོག་མར་ལ་རོལ་ཏུ་
 ཕྱིན་པའི་ཐོག་པ་ལས་གཙོ་བོར་བརྟེན་པའི་མང་ཏུ་ཚོས་པ་ཡོངས་སུ་བཅའ་བའི་རིམ་པར་ཕྱེ་བ། གཙོ་བོ་
 ལུགས་ཀྱི་ཐོག་པ་ལས་བརྟེན་པའི་མང་ཏུ་ཚོས་པ་ཡོངས་སུ་བཅའ་བའི་རིམ་པར་ཕྱེ་བ། རང་ཉིད་ཚོས་ཀྱི་
 རྒྱལ་པོའི་གོ་འཕང་བརྟེན་ནས། བརྟན་པ་དང་འགྲོ་བའི་དོན་རྗེ་ལྟར་མཛད་པ་མདོ་ཅན་སྡོས་པའི་རིམ་པར་
 ཕྱེ་བ། ལྷ་རན་ལས་འདའ་བའི་མཛད་པ་རྗེ་ལྟར་བརྟན་པའི་རིམ་པར་ཕྱེ་བ་བཅས་རབ་བྱེད་རྩ་བུ་ཕྱིས་ཡོད།

7. འཕྲི་བུ་སྐལ་བཟང་། འཇམ་མགོན་ལྷ་མ་ཙོང་ཁ་པ་ཆེན་པོའི་མཛད་ཆེན་བཞི་ལ་དབུང་པའི་གཏམ། ཏུ་ཚོམ།
 8. དགའ་ལྡན་ཚོས་འབྲུང་བའི་རྩ་བའི་པོ་ཡིན་ཚུལ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོ་ལྟེང་བཞུགས་པའི་ཁྲིམ་པ་ལྟེན་པའི་གསུགས།

ནས་ལུལ་རུ་བྱུང་བའི་མཛད་ཆེན་བཞི་ལས་གཅིག་ནི་འདི་ཉིད་ཡིན་ཞེས་ལྷ་མ་གྲུ་བྱུང་བས་
 མཛད་པའི་ཇི་ལྟར་མཚན་མོགས་ལས་གསུངས་འདུག⁹ ཅེས་བཀོད་པ་ལྟར་ན། མཛད་ཆེན་
 བསྐྱེད་ལུགས་འདིའི་ལྷན་སྐྱེ་གཙོ་པོ་ཞིག་ནི་ལྷ་མ་གྲུ་བྱུང་བ་ཞེས་པ་དེ་ཡིན་པར་གསལ་
 མོད། ལྷ་མ་གྲུ་བྱུང་བ་ལྷ་མ་གྲུ་ཡིན་དང་དེས་མཛད་པའི་ཇི་ལྟར་མཚན་མོག་བྱུང་
 ལུབ་མེད། ལྷ་མ་གྲུ་བྱུང་བ་ཞེས་པ་མདོ་སྐྱོད་པ་ཞིག་ཡིན་དེས་པ་དང་། གཅིག་བྱས་ན་ནམ་
 མཚན་གྱི་བཤད་པ་དེ་དག་ཀྱང་མདོ་སྐྱོད་ཚུགས་ནས་སྤེལ་བ་ཡིན་དེས་ཏེ། ལྷོ་བྲག་གྲུབ་ཆེན་
 དང་མཇལ་ཚུལ་དང་། ལམས་གྲུབ་རྗེ་ལ་ཚོམས་གནང་སྐོར་ཞེས་པའི་མཇུག་ཏུ། “འདི་ལྷ་
 ལུའི་ལྷན་བཟུང་དང་ལྷས་ལྷན་པར་ཅན་བྱུང་ཚུལ་གྱི་དཔེ་ཡང་། དལུས་ལྷ་རྒྱུན་ཆད་དེ་མིང་
 ཅམ་ཡང་མེད་པར་མོང་བ། མང་རུ་ཐོས་པའི་སྤྱན་དང་ལྷན་པ་རྗེ་བཅོམ་སངས་རྒྱས་རིན་ཆེན་
 ལྱིས་མ་བཟོད་ནས་འབད་པ་ཆེར་མཛད་པས། མདོ་སྐྱོད་ཙེ་ཚུགས་ནས་ལུལ་¹⁰ ཞེས་མདོ་
 ལྷན་ཚུགས་ནས་ཇི་ལྟར་མཚན་མོག་གི་ཆ་ཤས་དག་ལ་དམིགས་བསལ་ལུགས་སྐྱང་གནང་བའི་
 ལྷ་མ་པ་ཞིག་ལྷ་མོ་ནས་བྱུང་བར་སྐྱོད་རོ།།

མཛད་ཆེན་བཞི་དོ་གལ་ཆེན་པོ་བྱས་ནས་བསྐྱེད་ལུགས་འདི་རྗེ་ལྷ་མ་འདས་ནས་
 ལུས་རབས་འགའ་འདས་པའི་རྗེས་སུ་བྱུང་བར་མདོན་ཡང་། བསྐྱེད་ལུགས་ཡང་ཡང་དལུས་
 གཙང་མ་ཡིན་པར་མདོ་ཁམས་སྐྱོད་ཀྱི་ཚུགས་ནས་ཡིན་དེས་པའི་ལྷ་མ་པ་ཡོད་པ་དང་།
 བསྐྱེད་ལུགས་དེ་ཚོ་འདྲུལ་སྐྱོན་ལམ་ཆེན་མོའི་བྱུང་བ་དང་རྗེལ་ནས་བཤད་སྐོལ་བྱུང་བམ་
 ལྷམ་པ་རྟེན་དེ་ཡང་ཚོ་འདྲུལ་སྐྱོན་ལམ་འདི་ཡུལ་གཞན་དག་ཏུ་ཆེས་ཆེར་དར་བར་གྱུར་མོད།
 གཞན་གསུམ་ནི་མཛད་ཆེན་གང་ལ་བྱུང་བའི་གནས་ཉིད་ལས་རྒྱུན་བསྐྱེད་ལུགས་གཞན་

9.ཆ་ཉར་དགེ་བཤེས་སློེ་བཟང་ཚུལ་སྤྱི་མཁས། ཇི་ལྟར་མཚན་མོག་གསུམ་པ། ཤོག་རོས། 729 བ་གསལ།
 10.ཇི་ལྟར་མཚན་མོགས་བསྐྱིགས། ཤོད་དང་སོ། ལྷོ་བྲག་གྲུབ་ཆེན་དང་མཇལ་ཚུལ་དང་། ལམས་གྲུབ་རྗེ་ལ་
 ཚོམས་གནང་སྐོར། ཤོག་རོས། 264 བ་གསལ།

དང་གཞན་ཏུ་ཆེར་དར་བར་མི་སྤང་¹¹མོད། གནས་གཞན་ཏུ་ཚོ་འཕྲུལ་སྟོན་ལམ་རྗེ་གྲ་མའི་
 མཛད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བར་བཤད་པའི་ཞོར་ལ་མཛད་པ་གཞན་དག་གྱང་འཕྲོས་
 མྱེད་གི་ཚུལ་ཏུ་མཛད་ཆེན་གྱི་ངོ་བོར་བཤད་ཚུལ་བྱུང་བ་རྒྱུན་འབྲམས་སུ་སོང་བའང་ཡིན་
 ཡིད། འདི་ནི་སྐད་ཆ་བཤད་སྟོན་གྱི་རིགས་ལམ་ལ་བཙོལ་བའི་དོགས་སྟོང་ཡིན་པ་ལས་ཡིག་
 བྲངས་དམིགས་བསལ་ཡོད་པའི་དབྱང་དོན་ནི་མིན་ནོ།།

དེ་བཞིན་ཏུ་མཛད་པ་ཆེན་པོར་བརྗེ་སྒྲངས་དེ་ཡང་སྐད་ཆ་བཤད་སྟོན་གྱི་རིགས་
 ལམ་ལྟར་བྱས་ན། མཛད་པ་དེ་དག་མཛད་པ་གཞན་ལས་ཆེ་བའི་དོན་མིན་པར། གཞན་ལྟར་
 ཆེ་བའི་དོན་ཏུ་གོ་ཚོགས་ཤེ། དཔེར་ན་རྗེ་བྱིའི་བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་སོགས་ནི་མཛད་པ་གཞན་
 ལས་ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་དོན་ཏུ་གོ་མི་དགོས་པར། གཞན་ལྟར་ཆེན་པོ་ཡིན་ཚུལ་ཏུ་འགྲེལ་འོས།
 དེ་ཡང་རྩ་རྩོམ་སྟོན་ལམ་གྲགས་པ་དང་བྱུགས་རྒྱུན་ཆེས་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་ལྟར། དེས་བྲངས་དེ་
 བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་སོགས་གྱང་དེ་ལྟ་བུའི་མཛད་ཆེན་ཏུ་བགྲངས་པ་དང་། རྗེ་ཙོང་ཁ་པར་
 རལས་གྲུབ་གྱི་མཛད་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་གཞན་མང་པོ་ཡོད་པ་ལྟར། མཛད་པ་འདི་དག་གྱང་
 མཛད་པ་ཆེན་པོའི་གྲུབ་ཆར་ངོས་འཛིན་སྟོགས་བསྟོནས་གནང་ཚུལ་བྱུང་བམ་སྟེ། དེ་ལྟར་
 ཡིན་པའི་རྒྱ་མཚན་གཞན་ཞིག་ནི། རྗེ་ཙོང་ཁ་པར་མཛད་པ་མང་པོ་ཞིག་ལ་ཆེན་པོ་ཞེས་པའི་
 བརྗེ་འདི་རྒྱུར་ཚུལ་བྱུང་བ་དེས་གྱང་ཤེས་ཏེ། ཆེན་པོ་ཞེས་པའི་རྒྱན་ཆོག་འདི་ཉིད་རྗེ་ཙོང་
 ཁ་པར་ལ་རྒྱུར་སྒྲངས་དེ་ཡང་མཛད་པ་འདི་དག་ཅུ་མ་མིན་པར། རྗེ་ཙོང་ཁ་པར་ཆེན་པོ་དང་།
 རྗེ་བདག་ཉིད་ཆེན་པོ། ལམ་རིན་ཆེན་མོ། རྣམས་རིན་ཆེན་མོ་ལྟ་བུའི་ཡིགས་བཤད་ཆེན་མོ་
 ལ་སོགས་པ་རྗེ་ཙོང་ཁ་པར་དང་ཁོང་གི་མཛད་པ་ལ་ཆེན་པོ་ཞེས་པའི་བརྗེ་འདི་སྟོགས་དང་
 སྐབས་མང་པོ་ཞིག་ལ་རྒྱུར་ཡོད། ལྟར་པར་ཏུ་རྗེ་ཙོང་ཁ་པར་ལྟར་དག་མང་པོའི་བྲོད་གྱི་

11. དགའ་ལྡན་རྒྱུབ་མཚོད་གྱི་རྒྱན་དེ། དེ་ལྟ་བོད་ཏུ་དགའ་ལྡན་དགོན་པར་རྒྱུན་བརྒྱངས་པ་ལྟར། བྱམ་གྱི་
 གདན་ས་དགའ་ལྡན་ཏུ་འདྲེན་སྟོང་བཞེན་པར་བོས་སོ།།

བསྟོན་ཆེན་བཞི་¹²ཞེས་པ་ཟུར་འདོན་དམིགས་བསམ་ལ་བྱེད་ཚུལ་འདི་ཡང་སྣ་མོ་ནས་འབྱེད་
 གྲོལ་ཡོད་པ་ཞིག་མ་རེད། རྗེ་ཙོང་ཁ་པ་ལོང་ཉིད་ཀྱི་མཚན་གྱི་ཟུར་དུ་ལོང་ཉིད་ཀྱིས་ནི། སྤོང་
 བ་པ། རྣལ་འབྱོར་པ། རྒྱལ་ཁབས་པ། ལྷན་དག་པ་སོགས་སྦྱར་བ་ལས་ཆེན་པོ་སྦྱར་བའི་སྐབས་
 ཁོ་པོས་མ་མཐོང་ལ། ཐ་ན་ལོང་ཉིད་ཀྱིས་ཤེན་དུ་ཚིས་པོ་ཆེ་གནང་བའི་བྱང་ཚུབ་ལམ་རིམ་
 དང་སྐགས་རིམ་གཉིས་ཀྱི་སྟོན་བརྗོད་དང་མཇུག་བྱང་དག་དུ་ཆེན་པོ་དང་ཆེན་མོའི་ཚོག་
 རིས་ཐོན་མེད་མོད། དུས་ལྡིང་རྗེ་ཙོང་ཁ་པ་དང་དེའི་མཚན་པ་མང་པོ་ཞིག་ལ་ཆེན་པོ་ཞེས་
 པའི་བརྗོད་ཆད་འདི་ཚོགས་ཡོངས་ནས་བེད་སྤྱོད་དང་ཁབ་བརྟལ་དུ་སྦྱོར་འདུག་གོ། དེ་བཞིན་
 དུ་རྗེ་ལྷ་དངོས་སྟོབ་དག་སྟེ་ཆོན་དུ་མར་འབྱེད་སྟོལ་ནས་བྱང་སོགས་ཀྱི་དབྱེ་བསྟུན་ནས་
 གཞག་འདི་རྗེ་ལྷར་ཅིའི་ལྱིར་བྱུང་ཚུལ་གྱི་གནས་ལ་དབྱེ་སྟེ་མང་དུ་སྤྲང་རོ།།

འགའ་ཞིག་གིས་མཚན་ཆེན་བཞི་འདི་འཁོར་ལོ་གསུམ་གྱི་མཚན་པ་ལས་བྱ་བ་ལས་
 ཀྱི་འཁོར་ལོར་གཏོགས་པར་སྟམ་ཤེས་མོད། འདི་ལ་བརྟལ་པར་བྱ་བའི་གནས་འདི་ཡོད་དེ།
 བྱ་བ་ལས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་ཞེས་པའི་གོ་དོན་ལ་རང་ཅག་གིས་མ་དག་རྒྱན་འབྲམས་ལྟ་སྟུན་གོ་
 བའམ་རོས་འཛིན་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་། རྗེ་ཙོང་ཁ་པ་ཉིད་ཀྱི་དགོངས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན། བྱ་
 བ་ལས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་ཞེས་པ་ནི་ཚོས་བསམ་དང་ཉམས་ལེན་ལ་བྲལ་དུ་མ་སོང་བའི་དོན་ལས།
 ཚོས་བསམ་ཉམས་ལེན་མེད་ཀྱང་བསྟན་པ་དང་འགྲོ་བའི་དོན་དུ་བསྟོན་པའི་བྱ་བའི་རིགས་
 ལ་འདུག་པ་དེར་མི་གོ་བར་སྤྲང་སྟེ། དེ་ཡང་རྗེ་ཉིད་ཀྱིས་མཚན་པའི་དབེན་གནས་བྱམས་པ་
 སྤོང་གི་བཅའ་ཡིག་ལས། དབྱང་དགུན་གཉིས་མཚན་པ་སྐབས་སུ་སྟུན་མོང་དང་སྟུན་མོང་
 མ་ཡིན་པའི་ལམ་གྱི་རིམ་པ་ལ་ལྷོ་སྤྱོད་བའི་སྦྱོབ་པ་བསམ་གཏུན་གྱི་འཁོར་ལོ་ལ་གཙོ་བོར་བྱ་
 ཞིང་། ལྷན་དབྱིད་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྐགས་དང་པ་རོལ་དུ་སྦྱོབ་པའི་གཞུང་ལ་ལྷོ་དང་བསྟུན་པའི་

12. བསྟོན་ཆེན་བཞི་ནི། བྱམས་བསྟོན་ཚངས་པའི་ཙོང་པན་དང་། རྣལ་འབྱོར་མའི་བསྟོན་པ་འཆི་མེད་གྲུབ་
 པ། རྟེན་འབྲེལ་བསྟོན་པ། འཇམ་དབྱངས་བསྟོན་སྲིན་རྒྱ་མཚོ་བཞི་ཡིན་ཞིང་། བསྟོན་ཆེན་དེ་དག་ལས་སྟེ་མ་
 གཉིས་ཀྱང་མཚན་ཆེན་དང་པོ་གཉིས་འབྱུང་སའི་རྗེས་ལྱི་དང་གཉལ་གྱི་གནས་སུ་མཚན་པ་ཞིག་ཡིན།

མོག་པ་ཚོས་བསམ་གྱི་འཁོར་ལོ་ལ་གཙོ་བོར་ནལ་ཏུ་བྱ། ཏུས་གཉིས་ཀར་ཡང་རང་གིས་
 གང་ཁས་ལུངས་པའི་བསྐྱབ་ཁྱིམ་ས་ལ་ལུན་ཏུ་ཕྱོག་སེམས་གཏོང་བ་སྐྱོད་ལམ་
 ཀུན་ཏུ་སྡོམ་པ་གསུམ་གྱི་ཉམས་ལེན་དང་མ་འགལ་བར་སྐྱོད་པའི་བྱ་བ་ལས་གྱི་འཁོར་ལོ་ལ་
 འབད་པར་བྱ།¹³ ཞེས་གཙོ་བོ་ཚོས་འདུལ་བའི་སྐྱོད་པ་ཉམས་ལེན་གྱི་ཆ་ཞིག་ལ་བྱེད་པ་ལས།
 སྐྱི་ཚོགས་རང་བཞིན་གྱི་བྱེད་སྐོ་ཁག་ལ་གོ་བ་མིན་མོད། ལམ་པ་གཅིག་ཏུ་ན་རྗེ་རིན་པོ་ཆའི་
 མཛད་ཆེན་དག་ནི་དེ་ལྟ་བུའི་སྐྱོད་པ་ཉམས་ལེན་དང་དངོས་ཤུགས་ཀྱིས་འབྲེལ་བའང་ཤུབ་
 འདུག་པས་བྱ་བ་ལས་གྱི་འཁོར་ལོའི་མཛད་པར་བརྗེ་འོས་མོད། བོད་པའི་ཁ་རྒྱུན་དང་ཡོངས་
 ཤུགས་གྱི་ལྟ་སྟོན་གསལ་བོ་ལ་ཚོས་བསམ་དང་སྐྱོམ་པའི་བྱ་བ་མ་ཡིན་པའི་བོད་ཀྱི་སྐྱེལ་ཚོའི་
 འཛིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བ་དང་། འདུ་འགོད་ཀྱི་ཡོ་ལང་རྣམས་ལ་བྱ་བ་ལས་གྱི་འཁོར་ལོར་ངོས་
 འཛིན་བྱེད་པ་དེ་ཡང་གཞི་རྩ་དང་ཁྲུངས་གང་ལས་བྱུང་ཡང་ཆ་མ་འཚལ་ལོ། །

གཉིས། མཛད་ཆེན་བཞི་དང་དེ་དག་རེ་རེའི་བྱ་བ་ཆ་གཙོ་བོ་ཁག

མཛད་ཆེན་བཞིའི་བྱུང་བ་འབྲེལ་བཞེད་ལའང་རྒྱས་བརྗེས་སྐྱ་ཚོགས་ཡོད་ཀྱང་། འབྲུག་
 རྒྱལ་དབང་ཚོས་རྗེས་མཛད་པའི་རྗེའི་རྣམ་ཐར་ཏུ་རྗེའི་མཛད་ཆེན་བཞི་གནད་བརྗེས་སྐྱ་རོ་
 རྫོང་གནད་བ་དེ་འདིར་བཀོད་ནས་ཚོག་མར་མཛད་ཆེན་དེ་དག་མཛད་པའི་ཆ་ཤས་ཀྱི་རིམ་
 པ་ག་འདྲ་ཞིག་གིས་བྱ་བ་ཡོད་མེད་དབྱེ་ཞིབ་ཅིག་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། དེ་ཡང་འབྲུག་རྒྱལ་དབང་གིས།
 སྐར་གོང་ཏུ་བཀོད་པ་དེ་དག་ལས་དབྱུང་ལོ་སོ་ཏུག་པར་འོལ་ཁ་རྒྱུད་ལྱིའི་བྱ་བས་པའི་སྐྱ་
 ཤིན་ཏུ་འོ་བརྒྱལ་བ་གཟིགས་ནས་རྟེན་དང་བརྟེན་པ་བཅས་པ་ལ་ཞིག་གསོ་བྲལ་ན་མ་མཚུས་
 པར་མཛད་ཅིང་། རབ་ཏུ་གནས་པའི་ཆེ་སངས་རྒྱས་རབས་བདུན་དངོས་སྐྱ་བོན་ཏེ་གྲིས་
 སྐྱེལ་མིམ་པ་དང་མར་མེ་འཛིན་པ་སོགས་ལྟས་རོ་མཚར་བ་ཏུ་མ་བྱུང་བ་དང་བཅས་པ་

13. རྗེའི་ཚོང་ཁ་པའི་གསུང་འདུན། ལ། འབྲས་སྐྱུངས་སྐོ་གསལ་སྤྱིང་དཔེ་མཛོད། Printed in Taiwan ཤོག་ཐོས།
 ༡༥༡ ལྷ་གསལ།

བོ་མཛད་ཆེན་དང་པོ་¹⁴ཞེས་བྱུང་། འདིར་ཁོང་གིས་འགྲེལ་བརྗོད་གནང་བའི་ནང་། མཛད་ཆེན་དང་པོ་དེ་བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་ཙམ་མ་ཡིན་པར། རྒྱུ་ལྷན་གྱི་སྐབས་དེར་ཉམས་ཆག་ཆེན་པོ་བྱུང་བའི་རྒྱབ་སྐྱོད་དང་། ཞིག་གསོ་བྱ་མཛད་པ། རབ་ཏུ་གནས་པའི་ཚེ་རོ་མཚར་བའི་ལྷན་ཏུ་མ་བྱུང་བ་བཅས་ཀྱི་གནད་ལུས་གསུམ་བཏོན་ཡོད། འདི་ལྟ་བུའི་འགྲེལ་བརྗོད་ཀྱི་རིམ་པའི་ནང་གནད་གང་བཞག་པ་ནི་མཛད་ཆེན་གྱི་རོ་པོ་དང་དེའི་གལ་གནད་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་གནད་འགག་ཅིག་ཀྱང་ཡིན་པེས། འདི་ལ་ཁ་ལྷོན་ཏུ་སྐབས་དེར་རྗེ་བླ་མ་འཁོར་དང་བཅས་པར་ཕྱག་རྗེས་ཆེས་དཀོན་པའི་རྩལ་དེ་རྣམ་ཐར་ཁག་ཏུ་གལ་ཆེའི་ནུབ་བརྗོད་བྱས་པ་¹⁵བསྟན་ན་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་བཞི་ཅུ་འགྲུབ།

དེ་བཞིན་ཏུ་གཉལ་གྱི་ལུང་ར་ཆེན་མོར་གྲགས་པ་དེ་བྱུང་བའི་རྩལ་ཡང་དེ་ཉིད་ལས། དགུང་ལོ་སོ་དགུ་པ་ལ་གཉལ་གྱི་གསེར་བྱེ་འདུམ་པར་མཚོན་པ་ཆེན་པོ་དང་འདུལ་བའི་ཚོས་མང་ཏུ་གསུངས་ཤིང་། ལུང་བྱེད་ཉེས་བྱས་དང་བཅས་པ་བཤགས་པ་དང་། རྒྱེ་བོའི་ཚོགས་རྣམས་ཀྱང་བསྐྱེན་གནས་དང་རྒྱབས་འགྲོའི་སྐྱེ་པ་ལ་རྒྱུར་ཞིང་། རྒྱེ་བོར་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ས་ཚུ་འདེབས་པ་སོགས་ལུང་ར་ཆེན་མོར་གྲགས་པ་མཛད་པ་ནི་མཛད་ཆེན་གཉིས་པ་¹⁶ཞེས་བྱུང་། འདིར་ཡང་གསེར་བྱེ་འདུམ་པར་མཚོན་འདུལ། འདུལ་བའི་གསུང་ཚོས་དང་ཕྱག་ཡིན། རྒྱེ་བོའི་ཚོགས་ལ་བསྐྱེན་གནས་དང་། སེར་རྒྱེ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ས་ཚུ་བཏབས་པ་བཅས་བྱ་བའི་གྲུབ་ཆ་ཆེན་པོ་བཞིས་གྲུབ་ཡོད།

14. རྒྱལ་དབང་ཚོས་རྗེ་སློབ་བཟང་འཕྲིན་ལས་རྣམ་རྒྱལ། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར་ཐུབ་བསྟན་མངོས་པའི་རྒྱན་གཅིག་Gaden Monastery Mungod South India 2019, P.387

15. རྣམ་ཐར་དང་པའི་འཇུག་ངོགས་སུ། རྒྱུ་ལྷན་གྱི་བྱམས་པ་ཞིག་གསོའི་སྐབས་དང་འབྲེལ། རྗེ་བོ་དཔོན་བཏུ་གཉིས་ཡོད་པའི་ཕྱག་རྗེས་གཏོར་ཆ་སོགས་གང་ཡོད་ལ་རིན་བཏབ་པས་ཞོ་བཏུ་གཉིས་ལས་མ་བྱུང་། རྗེ་ལྷར་མཛད་ཀྱི་རོ་མ་ཐོགས་པ་ལ། ཞེས་བྱུང་། སེར་བྱེས་པར་མའི་ཤོག་ངོས། ༥༠ བ་གསལ།

16. རྒྱལ་དབང་ཚོས་རྗེ་སློབ་བཟང་འཕྲིན་ལས་རྣམ་རྒྱལ། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར་ཐུབ་བསྟན་མངོས་པའི་རྒྱན་གཅིག་Gaden Monastery Mungod South India 2019, P.387

ལྷ་ལྷོན་ལམ་ཆེན་མོ་གསར་འཛུགས་ཀྱི་མཛད་སྲིད་བྱུང་བའི་ཚུལ་ཡང་། དགུང་
 ལོ་ར་གཉིས་པའི་ལྷ་ལྷོན་གཙུག་ལག་ཁང་རྟེན་གསུམ་དང་བཅས་པར་ཞིག་གསོ་སྤེལ་ཞིང་།
 ར་གསུམ་པར་ཚོ་འཕྲུལ་དུས་ཆེན་དང་འབྲེལ་བར་རྫོང་ལྷོ་ལྷ་ལྷོན་གཉིས་སོགས་ལ་དབུ་རྒྱན་།
 ལ་བཟའ། མཚོད་རྣམ་སོགས་བཟང་ཞིང་སྤེལ་དུ་སྦྱིན་པ་དང་། ཚོས་གཅིག་ནས་བཙོ་སྤྲི་
 བར་རྟེན་རྣམས་ལ་མཚོད་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་། དགོ་འདུན་འདུས་པའི་སྡེ་ལ་བསྟེན་བཀྲུང་སྦྱོ་
 སོ་སོངས་པའི་ཚོགས་ལ་སྦྱིན་གཏོང་སོགས་རྣམ་དཀར་མཚོད་རྒྱུན་རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་། མཐའ་
 དབུས་ཀྱི་འགྲོ་བ་བགྲང་ལས་བཀལ་བར་ཐར་པ་དང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ལམ་ལ་འགོད་
 པ་སོགས་འཕགས་པའི་ཡུལ་གྱི་བྱུང་བ་དང་མཐུན་པའི་ལྷ་ལྷོན་ལམ་ཆེན་མོར་གྲགས་
 པ་འཛུགས་པར་མཛད་པ་ནི་མཛད་ཆེན་གསུམ་པ་¹⁷ཞེས་བྱུང་། མཛད་ཆེན་འདི་དང་འདིའི་
 བྱུང་སྲིད་རྣམས་དེར་ཟིན་བྲིས་བཏབ་པ་སོགས་ཞིབ་རྒྱས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཡོད་མོད། རྣམས་འདིར་
 གྲངས་པའི་ནང་གཙུག་ལག་ཁང་ཞིག་གསོ་དང་། རྫོང་ལྷོ་ལྷ་ལྷོན་དང་མཚོད་རྣམ་
 ལུལ་ལ། ཚོས་གཅིག་ནས་བཙོ་སྤྲི་བར་རྟེན་ལ་མཚོད་འཕྲུལ་དང་། དགོ་འདུན་བསྟེན་བཀྲུང་།
 སྦྱོ་སོའི་ཚོགས་ལ་སྦྱིན་གཏོང་སོགས་རྣམ་དཀར་གྱི་བྱ་བ་རྒྱ་ཆེན་བྱས་པ། འཕགས་པའི་ཡུལ་
 ཀྱི་ཚོ་འཕྲུལ་གྱི་མཛད་པ་དང་མཐུན་པ་བྱུང་བ་བཅས་ཀྱི་ཆ་གཙོ་བོ་བཞི་འདོན་ཚོག་པ་
 ཡིན། འདི་ནི་སངས་རྒྱས་རྣམས་དྲན་གྱི་བྱེད་སྣོན་བྱང་པར་བ་ཞིག་ཏུ་འང་བྱུང་འདུག

དགུང་ལོ་ར་དགུ་པ་ལུག་གི་ལོ་ལ་ཡངས་པ་ཅན་གྱི་གཙུག་ལག་ཁང་བརྒྱན་ཅིང་།
 གསང་འདུས་དང་། བདེ་མཚོག་རྫོང་དབྱིངས་རྣམས་ཀྱི་དཀྱིལ་འཁོར་ལྷོས་བསྐྱང་སྲིད་པོ་ཆེ་
 འབའ་ཞིག་ལས་ལྷབ་པ་གསར་དུ་བཞེངས་པའི་ཆེ་འཇའ་ཚོན་མ་དང་། རང་བྱོན་ལ་སོགས་
 པའི་རྟེན་པོ་མཚར་ཅན་དུ་མ་བྱོན་ཞིང་། རབ་དུ་གནས་པའི་ཆེ་ལྷས་པོ་མཚར་ཅན་མང་དུ་
 བྱུང་བ་དང་། དཀྱིལ་འཁོར་དེ་དག་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱབ་མཚོད་ཀྱི་ཚོ་ག་རྒྱུད་སྤེའི་དཔོངས་

17.རྒྱལ་དབང་ཚོས་རྗེ་སློབ་བཟང་འཕྲིན་ལས་རྣམ་རྒྱལ། རྗེ་ཅོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར་སྤུབ་བསྟན་མངོས་པའི་རྒྱན་
 གཅིག Gaden Monastery Mungod South India 2019 P.387

པ་བཞིན་ཕྱག་ལེན་རྣམ་པར་དག་པས་བརྒྱན་པ་དགའ་ལྡན་རྒྱལ་མཚོད་ཆེན་མོར་གྲགས་
 པ་འཇུགས་པར་མཛད་པ་ནི་མཛད་ཆེན་བཞི་པ་ཡིན། མཛད་པ་འདིར་ཡང་ཡངས་པ་
 ཅན་གྱི་གཙུག་ལག་ཁང་བརྒྱན་པ། དཀྱིལ་འཁོར་གྲོས་བསྐྱངས་བཞེངས་པ། དཀྱིལ་འཁོར་
 བཞེངས་ཤིང་རབ་གནས་མཛད་པའི་ཚོ་རོ་མཚར་བའི་ལྷས་མང་ཏུ་བྱུང་བ། དཀྱིལ་འཁོར་དེ་
 དག་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་མཚོད་གྱི་ཚོ་ག་རྒྱུད་སྡེའི་དགོངས་པ་དང་མཐུན་པའི་ཕྱག་ལེན་
 པའུགས་པ་བཅས་ཀྱིས་ཆ་གཙོ་བོ་བཞི་བྱུང་།

དེ་ལྟར་མཛད་ཆེན་རོ་རྫོང་གི་བཙུན་པའི་ནང་གི་གནད་ཚོག་རྣམས་ལྷུང་ཏུ་བཏོན་
 བས་ལྟ་ཞིབ་བྱས་ན། མཛད་པའི་རིམ་པ་དེ་དག་ལ་ལྷུང་ཆ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ལྷུང་ཡོད་པ་
 གསལ་པོར་མཐོང་བྱུང་ལ། འཇུག་རྒྱལ་དབང་བའི་འབྲེལ་བཙུན་འདིར་མ་གསལ་པ་ལས།
 རྒྱུ་རྐྱེན་གྲུབས་པ་ཞིག་གསོའི་རྒྱུ་བས་རྗེ་ཙོང་ཁ་པ་འཁོར་དང་བཅས་པར་ལྷུག་རྒྱུ་ཏུ་ཅང་
 རྒྱུད་པ་འདི་ཡང་མཛད་པ་འདིའི་ཆ་ཤས་ཏུ་བཞེས་ནས་འབྲེལ་བཙུན་རྫོང་དུ་མེ་བཞེས་
 རྣམ་ཐར་དང་པའི་འཇུག་རོགས་ལས། དེ་ཡང་རྒྱུ་རྐྱེན་གྲུབས་ལྷུག་ལག་ཁང་དེ། རྫོན་གར་མི་
 ཡོན་ཏན་གཡུང་རྒྱུད་གིས་བཞེངས་པ། རོ་བོ་བྱམས་པའི་རྒྱ་མི་འདྲ་མི་ཚོད་ལྷག་ཅན་ཤིན་ཏུ་
 ལྱིན་རྒྱུ་མེ་ཞིང་རོ་མཚར་བ་བཞུགས་པ་ལྷུང་ཏུ་བྱུང་བ་ཞིག་འདྲུག་ནའང། ལྷིས་ལྟ་རིམ་
 ཐམས་ཅད་ཉམས་ཤིང་ལེགས་པར་སོག་རོ་བོའི་རྒྱ་དེ་ཡང་རྒྱལ་ཁོང་ན་ལོ་བརྒྱལ་ཞིང། ལྷུ་ལ་
 ལྷུ་ཐལ་སོགས་ཀྱི་མི་གཙང་བས་སོས་པར་བྱུང་བ་གཟིགས་པས་ལྷུགས་ཀྱིས་མ་བཙོད་དེ་རྒྱུན་
 ཆབ་བྱུང་ཞིང། དེ་ཞིག་གསོ་མཛད་པར་དགོངས་ནས། འོལ་ཁ་རྣམས་ཚེ་བ་ལ་ཞལ་ཏུ་གནང་
 རྟེ། ཚིག་པ་དང་སོག་དང་ཞལ་བ་སོགས་འཚོས་དགོས་རྣམས་ཁོར་གིས་ལེགས་པར་བརྒྱབས་
 ཤིང། དེ་ནས་རི་མོ་བ་དཔོན་རྫོང་རྣམས་ལ་རང་གིས་ཆ་རྒྱུན་དང་ཞལ་ཏུ་མཛད་ནས་རྒྱལ་
 པར་བརྒྱལས་པའི་ཚོ། དཔོན་རྫོང་བཅུ་གཉིས་ཡོད་པའི་ལྷུག་རྣམས་གཏོར་ཆ་སོགས་གང་ཡོད་

1. ལྷུ་དབང་ཚོས་རྗེ་གྲོ་བཟང་འཕྲིན་ལས་རྣམ་རྒྱལ། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར་ལྷུང་བརྒྱན་མཛོས་པའི་རྒྱན་
 གཅིག། Gaden Monastery Mungod South India 2019 P.388

ལ་རིན་བཏབ་པས་ལོ་བཅུ་གཉིས་ལས་མ་བྱུང། ཇི་ལྟར་མཛད་ཀྱི་རྗེ་མ་ཐོགས་པ་ལ་ཞེས་
 གསལ་བ་ལྟར་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་བསྟན་ན། མཛད་ཆེན་རེ་རེར་ཉུང་མཐར་ཡང་མཛད་རིམ་གྱི་
 གྲུབ་ཆ་བཞི་རེ་བྱས་པའི་རྣམ་གྲངས་བཅུ་དྲུག་གིས་གྲུབ་འདུག །འདི་ལྟར་དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ན།
 མཛད་ཆེན་འདི་དག་རང་དགར་སྐྱེ་རྟེན་རེ་བཞེངས་པ་དང་། གསུང་ཚོས་རེ་གནང་བ། ཚོག་
 རྒྱབ་རེ་བྱས་པ་ལས་བཟལ་བའི་ནང་དོན་མང་པོ་ལྡན་པ་མངོན་གསལ་དུ་མཛོད་ཐུབ་པ་ཡིན།

མཛད་ཆེན་བཞི་པོར་སྤྱན་མོང་གི་བྱེད་ཚོས་གཅིག་ཡོད་པ་ནི། སྤྱི་རྟེན་བཞེངས་
 བསྐྱབ་བྱས་ཡོད་པ་དེ་རེད། རྗེས་སྤྱི་རྟེན་བྱས་སྐྱེ་ཞིག་གསོ་དང་། གཉལ་དུ་ས་ཚེ་འདེབས་རྒྱག
 ལྟ་ལྟ་རྒྱོན་ལམ་སྐབས་ཀྱི་གཞུག་ལག་ཁར་རྟེན་དང་བརྟེན་པ་བཅས་པ་དང་། དམིགས་
 བསལ་རྗེ་པོའི་དབུ་རྒྱན་རྒྱོན་འདུལ། དགའ་ལྡན་རྒྱབ་མཚོད་ཆེན་མོའི་སྐབས་ཀྱི་རྟེན་
 བཞེངས་སྐྱ་ཚོགས་དང་། དམིགས་བསལ་བའི་མཚོག་གི་སྐྱེ་བརྟན་ལེགས་གྲུབ་ཀྱི་རིམ་
 པར་དམིགས་བསལ་གྱི་ནང་དོན་ཅན་དུ་ངེས། གནང་བྱུང་པར་ཅན་དེའི་དཔེ་མཚོན་ཞིག་
 ནི། ཀུན་མཁྱེན་དགོན་མཚོག་འཇིགས་མེད་དབང་པོས་མཛད་པའི་རྗེས་ཐར་ལས། རྒྱ་
 ཟངས་ཡིན་ཀྱང་ལྷགས་ཀོང་ནས་ཕྱོན་མ་ཁང་ལ། ཟངས་ཀྱི་མདོག་ཅུང་ཟང་ཅམ་ཡང་མི་
 མངོན་པར། དཀར་དམར་སྟོན་པོ་སོགས་ཀྱི་ཁ་དོག་སོ་སོར་མ་འདྲེས་པར་འོད་ཟེར་སྐྱ་སྤྱི་
 གོང་ལྷུང་ལྷུང་པ་ཞིག་ཕྱོན་པ་ལ་རྗེ་ཉིད་ཀྱང་སྤྱགས་ཤིན་ཏུ་དབྱེས་ནས། ཉེ་དུ་ཀ་ཡི་སོ་བྱང་
 བས། །འཁོར་ལོ་བའི་མཚོག་ཡབ་ལུ་མ་ནི། །འཕྲོ་བའི་བསོད་ནམས་ཞིང་མཚོག་ཏུ། །ཐོད་པའི་དུམ་ཏུ་
 ཡབ་ལུ་མ་གྱི། །སྐྱེ་ལ་རོ་མཚར་ལྟས་མང་གིས། །བརྒྱན་པ་འདི་ནི་ཕྱོན་པ་ལེགས། །ཞེ་མ་ཉོ་བདག་ཅག་
 གཏུལ་བྱ་རྣམས། །ཤིན་ཏུ་ཚོགས་བསགས་སྐལ་བ་ལྡན། །ཞེས་གསུངས་ཚུལ་བཀོད་ཡོད་པ་ལྟ་བུའོ།

2.མཁས་གྲུབ་དགེ་ལེགས་དཔལ་བཟང་། རྣམ་ཐར་དང་པའི་འཇུག་དོགས། ལེན་བྱས་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ལེན་
 བྱས་པར་མའི་ཤོག་ངོས། ༧༠ བ་གསལ།

3.ཀུན་མཁྱེན་དགོན་མཚོག་འཇིགས་མེད་དབང་པོ། དགེ་ལྡན་ཚོས་འབྱུང་རྗེས་སུ་ལེན་བཞེང་བ། རྣམ་ཐར་ཕྱོགས་
 བསྐྱིགས། ཤོག་ངོས། ༤-༥ན་གསལ། Gaden Monastery Mungod South India 2019

གསུམ། མཛད་ཆེན་བཞི་དང་དེའི་བྱང་གནད་ལ་ལྟ་སྟོན་གསུང་།

མང་མང་ཞིག་གིས་རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་འཆད་ཚོད་ཚོམ་གསུམ་གྱི་མཛད་པ་དག་དང་
བསྐྱར་ན་མཛད་ཆེན་བཞིར་གྲགས་པ་ལ་དེ་ཙམ་གྱི་རིན་ཐང་མེད་ལུགས་དང་། དེ་ཉིད་
དམངས་ཁྲིའི་གྱི་བཤད་རྒྱུན་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འབྱམས་པ་ཙམ་ལས་མཁས་པས་སྟོན་པ་བཞུགས་
སྲུ་གཏོགས་མིན་ལ་སོགས་པའི་ངོས་འཛིན་སྣ་ཚོགས་ཡོད་ཡོད། མཛད་ཆེན་བཞིར་གྲགས་
པ་དེའི་གལ་གནད་ལ་ལྟ་སྟོན་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡོད་དེས་སྲུ་སྐྱང་བ་ཤོང་ཏུ་སློང་བ་ལྟར་
ལགས་ལ། འདིར་ཡང་གནད་དོན་འགའ་སྟོན་གསུང་བསྐྱར་གྱིས་སློང་ན། སྐྱེ་ཚོགས་རང་བཞིན་གྱི་
བྱེད་སྐོ་དམིགས་བསལ་ཅན་ཏུ་གྱུར་པ། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་འཆད་ཚོད་ཚོམ་གསུམ་གྱི་མཛད་པ་
དག་དང་མ་འདྲ་བར་མཛད་ཆེན་བཞིར་གྲགས་པ་འདི་དག་སྐྱེ་ཚོགས་རང་བཞིན་གྱི་བྱེད་
སྐོ་གལ་ཆེན་རེ་རེར་གྱུར་འདུག་པ་དང་། མཛད་པ་དེ་དག་གི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་མི་སྣ་ཉ་ཅང་
མང་པོ་མཉམ་ཞུགས་བྱུང་བ་མ་ཟད། གཉལ་གྱི་ལུང་རྩ་དང་ལྟ་ལྟན་སྟོན་ལམ་ལྟ་བུར་སྐྱེ་སེར་
གཉིས་ཀའི་འདུས་ཚོགས་ཉ་ཅང་ཆེ་ལྟོབས། དེ་སྲ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་ཚོས་སྟོན་པ་དང་
འབྲེལ་བའི་འདུ་འཛུགས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གསུང་སྲུ་གྱུར་ཡོད།⁴ གསུང་བཏོད་རང་བཞིན་གྱི་བྱང་ཚོས་

4. མཛད་ཆེན་དེ་དག་གི་སྐབས་དང་དེའི་རྗེས་འབྲེལ་ཏུ་ཏུས་ཚོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་བའི་ཚུལ་ནི། རྗེར་བྱིར་
འདུས་ཚོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་བ། རྗེར་བྱིར་བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་དང་རབ་གནས་ཀྱི་རྗེས་འབྲེལ་ཏུ་སྐྱེ་བའི་ཚོགས་
མང་ཏུ་འདུས་པ་སྐབས་པ་ལ་བར་ཚད་ཀྱི་ལྷན་ཏུ་འབྱུང་བར་དཔོངས་ནས་གནས་གཞན་ཏུ་ལོབས་ཚུལ་རྣམ་
ཐར་གཞན་ཏུ་གསལ། བྱང་ཏུ་དགོ་བཤེས་བྱུང་བསྟན་པ།

གཉལ་ཏུ་འདུས་ཚོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་བ། རྣམ་ཐར་དད་པའི་འདུག་རོགས་སྲུ། གཉལ་གྱི་སྟོན་པ་ཀྱི་དགོ་འདུན་
ཀྱི་སྡེ་ལམ་ཆེ་བའི་སྡེ་སྡོད་འཛིན་པ་ཐམས་ཅད་བསྐྱར་ཉེ་ཚོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་ཞག་མང་པོའི་བར་ཏུ་མཛད་
ཅིང་། དེ་བར་དགོ་འདུན་ཚོགས་ལ་ཞབས་ཉོག་བསྐྱེན་བཀུར་ལུན་སུམ་ཚོགས་པ་གྲུབ། དེ་ཡང་གཉལ་གྱི་སྡེ་པ་
རྣམས་པན་རྒྱུ་གཤམ་སོགས་ལ་ཡེ་མི་འཚམ་པས་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འཚོགས་པ་མི་སྲིད་པ་ཙམ་ཡིན་པ་ལ། དེ་ཏུས་
རྗེ་ཉིད་ཀྱི་སྟོན་པ་རྗེས་སུ་དང་ཐབས་མཁས་པའི་དབང་གིས་ཐམས་ཅད་ཚོད་པ་མེད་ཅིང་། དམ་པའི་ཚོས་
ཀྱི་དགའ་སྟོན་གྱིས་ཏུས་འདའ་བར་གྱུར་ཚུལ་སོགས་བྱུང་། ཤོག་ངོས། ༥༥ ར་གསལ།

དམིགས་བསལ་ཅན། མཛད་ཆེན་འདི་དག་ལ་གསར་བཏོད་རང་བཞིན་རེ་རེ་ལྟན་པར་སྤང་
 ཉེ། རྒྱལ་བ་བྱམས་པའི་སྐྱབ་བརྟན་བཞེངས་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་དེ་ལ་འབྲལ་རྟེན་དང་རྟེན་
 ཚོག་གིས་བརྟོད་པ་རྟེན་དང་བརྟེན་པ་བདག་ཉིད་གཅིག་གི་ཚུལ་ཏུ་མཛད་པ་དང་། གཞུལ་
 གྱི་ལྷུང་རྩ་ནི་དགོན་གྱི་བར་འདུམ་དང་སྐྱེས་ལྷན་མོང་ལ་ཚོས་བཤད་དང་ཚོས་སྦྱོང་ལ་
 མཉམ་ཞུགས་བྱུང་བ། ལྷ་ལྡན་སློབ་ལམ་སྐབས་རྩོ་བོ་ལྷུང་སྤྱི་རྣམ་ཅན་ཏུ་བརྒྱུར་བ། དགའ་
 ལྡན་རྒྱལ་མཚོད་ཏུ་མདོ་རྒྱུད་ཉམས་བཞེས་གྱི་རིམ་པ་སོར་འབྱེད་མཛད་པ་སོགས། མཛད་པ་
 འདི་དག་ནི་གསར་བཏོད་རང་བཞིན་ལྡན་པ་ཞིག་ཏུ་སྤང་། དགོངས་དགོས་ཁྱུང་པར་ཅན་གྱི་
 མཛད་པ། རྗེས་སྤྱིའི་བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་དེ་འཇམ་དབྱངས་གྱིས་བསྐལ་བ་དང་། འདུལ་བརྟན་
 ཉམས་གསོའི་རྟེན་འབྲེལ་ལ་དགོངས་པ་དང་། གཞུལ་གྱི་ལྷུང་རྩ་འདུལ་ཚོས་བྱག་ལེན་དང་
 དགོ་འདུན་མཐུན་པའི་གནད་ལ་དགོངས་པ། ལྷ་ལྡན་སློབ་ལམ་ནི་བརྟན་རྒྱས་སློབ་ལམ་གྱི་
 གནད་ལ་དགོངས་པ། དགའ་ལྡན་རྒྱལ་མཚོད་ནི་དབང་དང་དམ་ཚིག་གི་གནད་ལ་དགོངས་
 པ་སོགས་དགོངས་དགོས་ཁྱུང་པར་ཅན་རེ་ཡོད་པར་སྤང་། ཉགས་ལྟས་ཁྱུང་པར་ཅན་གྱི་
 མཛད་པ། མཛད་ཆེན་རེ་རེའི་སྐབས་སུ་ཉགས་ལྟས་ཁྱུང་པར་ཅན་སྣ་ཚོགས་ཤིག་བྱུང་འདུག་
 ཉེ། དཔེར་ན་དགའ་ལྡན་རྒྱལ་མཚོད་སྐབས། “རུས་དེར་བདེ་མཚོག་གི་སྒྲོས་བསྐྱངས་དེ་ལ་

ལྷ་སར་འདུལ་ཚོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་བ། རྣམ་ཐར་དང་པའི་འཇུགས་དོགས་སོགས་སུ། དགོ་འདུན་པ་ཁྲི་རྩ་ཅན་
 ཙམ་རེའི་ཆ་རྒྱུ། ཆ་རྩོ་དང་བཅས་པ་འཆག་མེད་ཏུ་བྱུང་ཞིང་། ཆ་རྒྱུ་ལ་དགོ་འདུན་ཚོགས་པའི་བསོད་
 བྱམས་ཆེ་བ་ལ་དགོངས་ནས། གལ་ཏུ་ཆ་རྒྱུ་མི་བཞེས་པར་སྐོར་བ་མཛད་པའི་དགོ་འདུན་པའང་རྣོང་ཙམ་རེ་
 ཡོང་བར་དེས་སོ། །དེ་བས་ཀྱང་སྐྱེ་བོ་མི་ནག་པའི་ཚོགས་འདུས་པ་ནི་ཤིན་ཏུ་མང་ཉེ། ཁྲི་ཕྱག་བགང་བ་ཡོད་
 པར་མདོན། ཤོག་དོས། ༡༠༠ ར་གསལ།

དགའ་ལྡན་ཏུ་འདུལ་ཚོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་བ། རྣམ་ཐར་དང་པའི་འཇུག་དོགས་སུ། གཙུག་ལག་ཁང་དང་བཅས་
 པའི་རགས་རིམ་ཞིག་ལོ་དེ་གའི་ཁོངས་སུ་གྲུབ། ཉེ་སྐོར་གྱི་དགོ་འདུན་གྱི་ལྷེ་རྣམས་དང་། ཆ་ལྟས་གྱི་ཤོང་པ་སྐྱེ་
 བོའི་ཚོགས་དང་བཅས་པ་ཐམས་ཅད་བསགས་ཉེ། རབ་སྟོན་བཟང་པོ་མང་ཏུ་བྱུང་བ་མཛད་པ་སོགས་ཀྱང་
 དགའ་ལྡན་རྒྱལ་མཚོད་དང་འབྲེལ་ཡོད། ཤོག་དོས། ༡༡༥ ར་གསལ།

བརྟེན་ནས་སྐྱབ་མཚོད་མཛད་པའི་ཚེ་རྒྱ་མར་འཁོར་ལོ་བདེ་མཚོག་གིས་ཞལ་གཟིགས་
 ཤིང་། རམ་མཁའ་ནས་མཁའ་འགོ་མ་རྣམས་ཀྱིས་མཚོད་པ་དང་། བརྟེན་དབྱངས་བྱེད་པ་
 རྣམས་གསན་ནས་སྤྱགས་ལ་བཟུང་སྟེ་ཉིང་འཛིན་པའི་ལེགས་མ་དང་། དམྱིད་ཀྱི་རྒྱལ་མོའི་
 རྒྱ་དབྱངས་ཞེས་མཚོད་བརྟེན་རྣམས་དབྱངས་དང་བཅས་པ་མཛད་པའི་ཅེས་དང་། མཁའ་
 རྒྱལ་ལོར་བཟང་རྒྱ་མཚོས་མཛད་པའི་རྗེའི་རྣམ་ཐར་རུ་རྗེར་རིའི་བྱམས་པ་ཞིག་གསོ་དང་
 ལྟ་ལྟ་སྟོན་ལམ་གཉིས་དཔྱུས་གཅིག་རུ་སྦྱིང་ཞིང་། མཛད་པའི་དེ་དག་གི་སྐབས་སུ་སྐབས་
 སོ་སོར་རྟོགས་ལྡན་ཉམས་སྤང་བཟང་པ་དག་ལ་གཟིགས་ཚུལ་དམིགས་བསལ་བ་བྱུང་བའི་
 གསུང་བབ་ལ་གཞིགས་ན། མཛད་པ་དེ་དག་གྲགས་པ་ཆེས་ཆེར་རྒྱས་པའི་རྒྱུན་ཉི་སྐབས་དེ་
 དག་གི་ཉམས་སྤང་དང་གཟིགས་སྤང་དམིགས་བསལ་དག་གིས་ཀྱང་རྒྱུན་རྒྱུང་ཅམ་རེ་བྱས་
 པར་སྤང་ངོ་། ལྷོན་མཐུང་རུ་གནས་པའི་རིག་གཞུང་གི་བྱེད་སྤྱོད་ལྱུང་པ། མཛད་ཆེན་འདི་
 དག་ཅ་བའི་ཆ་ནས་རྒྱུན་མཐུང་རང་བཞིན་གྱི་ཚོས་ལྷགས་དང་རིག་གཞུང་གི་བྱེད་སྤྱོད་ལྱུང་
 འདུག དེ་ཡང་གཉེན་གྱི་ལྷང་རྩ་ལྟ་བུ་ལ་མཚོན་ན། “དེང་སང་གི་བར་རུའང་དེའི་ལོ་རུས་
 ལ་ཚོས་འཁོར་བྱེད་པ་མ་ཆག་པར་ཡོད་”ཅེས་དང་། ཚོ་འཕྲུལ་སྟོན་ལམ་ནི་དང་པོ་རྟོགས་
 པ་ནས་སྤུལ་མར་གསང་སྟོར་དགའ་གསུམ་སོགས་ནས་ཚོགས་སྐྱམ་པར་བརྗོད་ལ། དེ་ནས་
 འབྲས་སྤྱངས་བཏབ་ཚུན་ནས་འངམ་དབྱངས་ཚོས་རྗེས་བདག་པོ་བྱས་པ་སོགས་བརྗོད་
 བས་དེང་གི་བར་རྒྱུན་བསྐྱངས་ཡོད་ཅིང་། དགའ་ལྡན་སྐྱབ་མཚོད་ཀྱི་ཚོགས་རྒྱུན་ཡང་རྒྱུན་

5. <https://www.gasharsockpa.com/>

6. མཁའ་གྲུབ་ལོར་བཟང་རྒྱ་མཚོ་རྗེ་བརྟེན་ཚོང་ཁ་པ་ཆེན་པོ་དང་དེ་ཉིད་ལ་སྟོབ་མ་རི་ལྟར་བྱུང་བའི་རྒྱལ་
 མཛད་ཅམ་བརྗོད་པ། འོག་ངོས། ༡༠༠ ར་ས་ ༡༠༡ ར་གསལ། Gaden Monastery Mungod South India 2019
 7. རོ་ཡོན་རྒྱ་མ་ཡེ་ཤེས་དོན་གྲུབ། རྗེ་ཚོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར། རོད་བཞི་པ། འོག་ངོས། ༡༤༤ ར་གསལ། Gaden
 Monastery Mungod South India 2019
 8. རོ་ཡོན་རྒྱ་མ་ཡེ་ཤེས་དོན་གྲུབ། རྗེ་ཚོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར། རོད་བཞི་པ། འོག་ངོས། ༡༥༠ ར་གསལ། Gaden
 Monastery Mungod South India 2019

བསྐྱེད་པོ་དང་། རྒྱུ་ལྡན་གྱི་འཕྲུལ་ལ་ཞུ་བའི་གསུང་དང་། འབྲེལ་བའི་མཚན་པ་དང་། འདུས་སྡེ་སོགས་
 གྱི་རྒྱན་ཡང་མ་ཉམས་པར་བྱུང་བའི་ཚུལ་ནི། མ་ཉར་དགོ་བཤེས་སློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱིས།
 “གཙུག་ལག་ཁང་འདིའི་མཚན་པ་དང་། འདུས་སྡེ་སོགས་ཀྱི་རྒྱན་ནི་དེང་སང་གི་བར་དུ་
 ཡོད་ཅེས་གསུངས་འདུག་པས་གསལ་བ་དང་། རྗེ་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱང་སྐབས་རྗེས་མའི་དུས་
 ལུང་རྗེས་ཀྱི་འཕྲུལ་ལ་ལ་མཚན་པ་སྐྱེ་མཁུང་གནང་ཡོད་པ་འདྲ་སྟེ། མ་ཉར་དགོ་བཤེས་
 ཀྱིས། “དགུང་ལོ་ཞེ་བཞི་པའི་ལྷགས་འབྲུག་ལོའི་དབྱིང་ཚོ་འཕུལ་དུས་ཆེན་གྱི་མཚན་པ་ལ་
 དགོངས་ནས་རྗེས་ཀྱི་འཕྲུལ་ལ་མགོན་གྱི་མཚན་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་མངོས་ཤིང་ཡིད་འཕྲོག་པ་ཞག་
 བཅོ་ལཱའི་རིང་རྒྱན་མ་ཆད་པར་བཤམས་”¹⁰ཞེས་གསལ་བ་ལ་གཞིགས་ན། འཕྲུལ་ལ་ཞུ་བའི་གསུང་
 དང་ཚོ་འཕུལ་སློན་ལམ་གྱི་བར་དུ་རྗེས་ཀྱི་རྗེ་ཉིད་ཀྱིས་མཚན་རྒྱན་བསྐྱེད་པའི་གནས་ཚུལ་
 བྱུང་ཡོད། ལྷོ་སྐྱོ་དགོ་ལྷགས་པའི་དགོན་སྡེ་མང་པོ་ཞིག་དུ་བྱམས་སྐྱེ་བཞེངས་སྲོལ་ཆས་
 དར་བ་དང་། ཚོ་འཕུལ་སློན་ལམ་ཚོས་བཅོ་ལཱར་རྒྱལ་བ་བྱམས་པའི་སྤང་བརྟན་ལ་དམིགས་
 བསལ་མཚན་འབུལ་གྱིང་སྐོར་གྱི་རྒྱན་བྱུང་¹¹བ་དག་དང་འབྲེལ་ཡོད་དོ།

9. མ་ཉར་དགོ་བཤེས་སློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར། རོད་གསུམ་པ། འོག་ངོས། 1997 ན་གསལ།
 Gaden Monastery Mungod South India 2019
 10. མ་ཉར་དགོ་བཤེས་སློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར། རོད་གསུམ་པ། འོག་ངོས། 1997 ན་
 གསལ། Gaden Monastery Mungod South India 2019
 11. རོ་ཡོན་ལྷོ་མ་ཡེ་ཤེས་དོན་གྲུབ། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་རྣམ་ཐར། རོད་བཞི་པ། འོག་ངོས། 1997 ན་གསལ།

པོད་ནང་ཚེལ་བའི་བྱུང་པོའི་བྱུང་པ་རྒྱུ་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ཡིད་ལྷན།

མི་རིགས་ཙུང་བརྒྱལ་གི་སློབ་གསོའི་ལམ་ལུགས་ལག་བསྟར།

གཤོང་ཀ་རྩོམ་ཞེ་དབང་འདུས།

བོད་མིའི་སློབ་འཇུགས་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། དཔུང་ཚཱ་འདིར་བོད་ནང་གི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་སློབ་གཞི་དང་ལོ་
དགའི་ལོས་འགན་སློབ་གསོའི་གནས་བབ་ལ་དཔུང་ཞིབ་ཐོག་རྒྱ་གཞུང་གི་རྩ་བུ་ལ་གཞིར་བཅོལ་
ནས། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་མི་རིགས་ཙུང་བརྒྱལ་གི་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་སྐོར་དང་། གཞན་
བོད་ཀྱི་ལས་དོན་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཟེར་བ་རིམ་པར་སྐོར་འཚོགས་བྱས་ཏེ་བོད་ས་ཁྲོན་ཡོངས་
ཀྱི་སློབ་ཤུག་ནམས་ལ་བཅའ་དབང་གིས་རྒྱ་སྐད་སློབ་སྦྱོང་གྱི་དུ་བཅུག་པ་ལོགས་སྒྲིབ་ཡོད།

བད་ཚད་གཙོ་བོ། ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ། ཙུང་བརྒྱལ་སྲིད་བྱུས། སློབ་གྲྭ།

ཚུན་སྐྱོང་།

༄༅། ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་དང་རིག་གཞུང་རྒྱན་འཛིན་
དང་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་དང་རིག་པའི་གནས་ལ་སྦྱང་བཅོལ་བྱེད་
པའི་ཐབས་ཀྱང་ཡིན། དཔུང་ཚཱ་འདིའི་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་གིས་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་སློབ་གསོའི་
སྲིད་བྱུས་སྐོར་ཚོགས་འོག་བོད་རྒྱ་བརྒྱུད་ཀྱི་འཆར་གཞི་རི་ལྟར་འདིར་བ་གསལ་སྟོན་བྱས་
ཐབས་བྱས་ཡོད། དེའང་བོད་ནང་གི་ཤེས་ཡོན་ཀྱི་སློབ་གསོའི་སློབ་གཞི་དང་ལོ་དགའི་ལོས་
འགན་སློབ་གསོའི་གནས་བབ་ལ་དཔུང་ཞིབ་ཐོག་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་

ཚ་བྲིམས་གཞིར་བཅོལ་ནས་མི་རིགས་ཐོབ་ཐང་འདྲ་མཉམ་ལ་རྟོག་པོལ་རི་རྟུར་བཏང་བ་
 དང་། བོད་རིགས་རྒྱ་རྒྱུར་གྱི་གཡོ་བྱས། མི་རིགས་ཚ་བརྒྱལ་གི་རྫོབ་གསོའི་རྙིང་བྱས། རིག་
 གནས་གསར་བཞེ་སྐབས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་རྫོབ་གསོའི་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས། རིག་
 གནས་གསར་བཞེའི་རྗེས་ཀྱི་རྫོབ་གསོའི་ཁ་ཚུགས། ༡༩༥༠ ལོའི་བོད་རྫོངས་རྫོབ་གསོ་མའི་
 རྫོབ་ལྷན་གི་རོ་རྒྱལ་སྐབས་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་ཆགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཆེ་གསུམ་གྱི་རྫོང་གིས་
 དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ཡོད། གཞན་ཡང་སྤེལ་ལོ་ ༡༩༥༥ ནས་ ༢༠༡༠ ལོ་བར་བོད་ཀྱི་བཞུགས་ཐོལ་ཆོགས་
 འདུ་ཟེར་བ་རིམ་པར་བསྐོངས་ཏེ། བོད་ས་ཁོལ་ཡོངས་ཀྱི་རྫོབ་ལྷན་ལ་བཅོལ་དབང་གིས་རྒྱ་
 མང་རྫོབ་རྫོང་གྲེང་བཅུག་པ་དང་། དེས་པར་ཏུ་བཅའ་རྫོང་རྫོབ་གྲུབ་རྫོང་དགོས་པའི་རྙིང་
 ལྷན། མང་གཞིས་རྫོབ་གསོའི་རྙིང་བྱས་ཞེས་(རྒྱ་མང་)ཀྱི་མང་རྫོབ་གསོའི་མིང་ཚོག་ནས་བོད་
 མའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ལ་རྟོག་པོལ་རི་རྟུར་བཏང་རྒྱལ། ལས་རིགས་ཀྱི་གོ་སྐབས་དང་
 མཐོ་རིམ་རྫོབ་གསོའི་ཡིག་རྒྱུགས་རྫོལ་གཞི། འཛིགས་སྐུལ་རིང་ལུགས་ལ་བཀག་སྡོམ་ (反
 恐) ཞེས་པར་བརྟམ་ཏེ་བོད་རིགས་ལ་རྒྱུར་རྟེན་བཏང་རྒྱལ། མཐར་མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་
 ཀྱི་བཅའ་རྫོང་རྫོབ་གསོ་སྐབས་བོད་མི་རིགས་ཚ་བརྒྱལ་གཏོང་བའི་རྙིང་བྱས་གསར་པའི་
 རྫོང་དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ཏེ། བོད་ནང་འཛིན་པའི་གྲུང་གོའི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རྫོབ་གསོའི་
 རྙིང་བྱས་དང་ལག་བརྟུར་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཆ་ཚང་བར་བྱས་ཡོད།

དང་ལོ། ཤེས་ཡོན་རྫོབ་ཀྱི་རྫོབ་ཀྱི་ཚུགས་ཤིང་གི་ཤེས་ཡོན་རྫོབ་གསོའི་རྫོལ་གཞི།

ཤེས་ཡོན་རྫོབ་གསོའི་རྙིང་བྱས་ཞེས་པ་ནི་གཞུང་དམ་སྲིག་འབྲུགས་གང་ཏུང་གི་ཚ་
 འཛིན་རྙིང་བྱས་ལ་བརྟེན་ནས་གྲན་ལ་མང་པའི་ཤེས་ཡོན་རྫོབ་གསོའི་གོང་ཏུ་ཞིག་ལ་གོ་
 དགོས། དེའི་ནང་ཏུ་ཆོང་དགོས་པ་ནི་གཞུང་དམ་སྲིག་འབྲུགས་ག་གི་མོའི་ཤེས་ཡོན་རྫོབ་
 གསོའི་མ་ལག་ལག་བརྟུར་བྱེད་ཚུགས་ཀྱི་བྲིམས་ལུགས་དང་སྲིག་རྫོལ་སྐབས་ཡིན། ཤེས་ཡོན་
 རྫོབ་གསོ་རྫོང་རྫོལ་གྱི་རིགས་མི་འདྲ་བ་ཏུ་མ་ལྟོས་ཡོད་པ་ནི་སྲིག་ལུགས་དང་སྲིག་ལུགས་

མིན་པའི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་སྐྱོད་ཚུགས་དང་རིགས་མཐུན་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་དང་རིགས་
མི་མཐུན་པའི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་མ་ལག་བཅས་ཏུ་མ་ལྟོ། རྒྱའི་ཤེས་ཡོན་སྐྱོད་ལྷན་གྱི་
ཁྲབ་ཁོངས་ནི་རྒྱུག་ལྷན་པོ་པོའི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་གཙོ་བོར་འཛིན་ཅིང་། འདིར་གཞི་རིམ་
གོང་འོག་གཉིས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གཞི་དང་མཐོ་རིམ་སློབ་གསོ་དང་ཆེད་ལས་ལག་ཤེས་ཀྱི་
ཤེས་ཡོན་སློབ་གཞི་བཅས་རིགས་འགའ་ཚུད་ཡོད། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱེད་
བཞིན་པའི་སློབ་གསོའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གཞི་ལ་སློབ་འགྲོའི་སློབ་ལྷན་གྱི་འདུ་བ་རེ་གཉིས་
མ་གཏོགས་དེ་མིན་གྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གཞི་ནི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན།
གཤམ་གྱི་རེའུ་མིག་ནང་བོད་ནང་དང་དེ་མིན་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་
རྒྱ་ནག་གི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་སློབ་གཞི་འབོད་ཡོད། བོད་ནང་གི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་
སློབ་གཞི་ནི་སློབ་འགྲོའི་སློབ་ལྷན་དང་དེ་རྗེས་ལོ་དགུའི་འོས་འགན་སློབ་གསོ་ཡིན། ལོ་དགུའི་
འོས་འགན་སློབ་གསོ་ཞེས་པ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་རྒྱ་བས་རྒྱལ་པའི་རྒྱ་ནག་
རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཕུས་མི་ཚོགས་ཆེན་ཐངས་བཞི་པར་གཏུན་ལ་ཕབ་པའི་(གྲང་རྩ་མི་
དམངས་རྒྱུ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་འོས་འགན་སློབ་གསོའི་བཅའ་ཁྲིམས།)ཞེས་པ་དང་། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༤ ཟླ་ ༤ ཚེས་
༥ ཉིན་རྒྱ་བས་བཅུ་པའི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཕུས་མི་ཚོགས་ཆེན་ཐངས་བཅུ་
གཉིས་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱས་པའི་ཁྲིམས་འཆར་ཞིག་ཡིན། ལོ་དགུའི་འོས་འགན་སློབ་གསོའི་
རྗེས་སུ་ཆེད་ལས་ལག་ཤེས་མཐོ་སློབ་ཏུ་འགྲོ་ཚོགས་པ་དང་ཡང་ན་ལུ་མཐུད་མཐོ་རིམ་སློབ་
འབྲིང་གི་(གཞི་རིམ་གོང་མ)སློབ་གསོའི་ཁ་ཚུགས་སུ་སྐྱོད་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་བས་བཏུན་པའི་རྒྱ་
ནག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་འཕྲོད་ཞིབ་བཤེར་གྱི་གྲངས་ཐོ་ལས་རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱུད་བཞིན་པའི་བོད་
རང་སྐྱོད་རྒྱུད་ཀྱི་མཐོ་སློབ་ཏུ་སློབ་ལུགས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༡༡་༠༢ དང་། སློབ་འབྲིང་མཐར་ཕྱིན་
པའི་བརྒྱ་ཆ་ནི་ ༧་༠༥ ཡིན་པ་དང་། ལོ་བཙོ་ལྷ་ཡན་གྱི་ཆ་སློབ་ཤེས་ཡོན་ཐོབ་ཚད་བརྒྱ་ཆ་ ༤་༧
ཡིན། གྲངས་འབོར་དེ་དག་ནི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་གནས་བབས་དང་བསྟར་ན་ཚད་
དམའ་ཤོས་ཡིན།

གཉིས་པ། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་སྤྱོད་པའི་མི་རིགས་ཙུང་བརྒྱུག་གི་སློབ་གསོའི་ཁྲིད་བློན།

༡ འཆར་གཞི་ལྟན་པའི་མི་རིགས་ཙུང་བརྒྱུག་གི་སྲིད་བློན། (༡༩༥༩ ལོ་ནས་ ༡༩༮༥)

རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་གིས་ཡོ་རོ་བདུན་བརྒྱའི་རིང་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལམ་ཁ་
བརྒྱུད་ནས་འཆར་གཞི་དང་སློབ་འཁུགས་ལྟན་པའི་སློབ་ལྗོན་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་
གཞུང་ཙུང་མེད་བཟོ་བཞིན་བོད་རྒྱ་རྒྱུར་གྱི་སློབ་གསོའི་ཁ་སྐྱོགས་ལྷ་རིམ་གྱིས་ལག་བརྟམས་བྱས་
ཡོད། ལྷ་ལོ་ ༡༩༧༡ ལོར་རྒྱ་ནག་གིས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ཚོགས་
ཆེན་བསྐོར་འཚོགས་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ཚོགས་འདུའི་ནང་འཁོད་དོན། “གཤམ་འོག་སྲིད་གཞུང་
གིས་གངས་ལུང་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ཆེད་མི་རྣམས་སྐོར་བྱེད་དགོས་ཡོད་
ཚུལ་དང་གཤམ་འོག་གི་ལས་བྱེད་པ་གསོ་སྐྱོར་བྱེད་དགོས་ཚུལ་”མོགས་བརྒྱུད་ཡོད། བོད་
ནང་རིམ་བཞིན་བཅོན་འཇུག་བྱེད་བཞིན་པའི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་བཅིངས་སྐོལ་དམག་གི་
དམག་སྡེ་བཅོ་བརྒྱད་པ་ཞེས་པས་བོད་རིགས་གཞིན་སྐྱེས་དམར་ཞེན་ཅན་མང་དག་ཅིག་ལ་
རྒྱ་ནག་གི་དམར་པོའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོ་སྐྱོད་འགོ་བཙམས། བོད་མིའི་གྲང་ཁྲན་ཉར་
མི་གསོ་སྐྱོར་བྱེད་པ་དང་དེ་ཡིས་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལ་བཅོན་འཇུག་བྱ་རྒྱུར་ཁོར་ལུག་བརྒྱན་
ཆེད་དང་མ་འོངས་པའི་བོད་རང་སྐྱོད་སྡེད་སྡེད་གྲུ་ལྷན་ལང་གསར་དུ་འཇུགས་
རྒྱ་དང་། རྒྱ་ནག་དང་བོད་གཞུང་དབར་ལ་ཟམ་པ་ལྷ་བུའི་ལས་དོན་འགྲུབ་བྱེད་དམིགས་
པའི་བོད་རིགས་གྲང་ཁྲན་ཉར་ཡོན་གང་མང་གསོ་སྐྱོར་བྱས་ཡོད། དེ་ལྷ་བུའི་གཡོ་རྒྱུས་ཅན་
ཀྱི་དམར་ཤོག་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ནང་བོད་ཀྱི་གཞིན་སྐྱེས་མང་དག་ཅིག་ལ་གྲང་ཁྲན་གྱི་
བསམ་སློབི་ཤར་བྱགས་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད་པ་སྟེ། དཔེར་ན། བོད་ཀྱི་གྲང་ཁྲན་རིང་ལུགས་ཀྱི་
བསམ་སློབི་སློབ་མོ་ཐོག་མར་འབྲེད་མཁན་འབའ་བ་སྐྱུ་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་ལྷ་བུར་ཆ་མཚོན་
ན། ཁོང་གི་ལྷག་བསམ་གཙང་མའི་གསར་བརྗེའི་བསམ་སློབི་དེ་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་གིས་བེད་
སྐྱོད་བྱས་ཡོད་ལ། མཐའ་མ་དམ་པ་ཁོང་གིས་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་བློན་གྱི་མི་མངོན་པའི་གཡོ་

འབའ་པོ་མ་དེ་མཚོང་སྐབས་ཁོང་གི་མི་ཚོ་ལྟེང་ཅམ་བཅོན་ཏུ་བརྒྱལ་དགོས་ལྟར་། དེ་བཞིན་
པོད་མི་བཅོན་སྟོན་བའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་མགོ་བཏགས་ལུ་མཁན་ཚོག་མ་བསམ་
སྤངས་རྒྱ་རྒྱུ་ལག་ལོ་སྤྲེའི་བཅུ་གཉིས་པ་བདེ་ཆེན་ཚོས་ཀྱི་སྐོལ་མ་སོགས། གཞིན་སྐྱེས་ལྷག་
བསམ་ཅན་མང་དག་ཅིག་རྒྱ་ནག་གི་གཡོ་ལོག་ཏུ་རྒྱུད་ཅིང་། ཁོ་ཚོ་ཡང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་
གིས་པོད་ལ་དབང་རྒྱུར་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་ལག་ཆར་ལྟར་པ་དང་ཕྱིས་སུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་
རྒྱུད་རྒྱུ་ཚོ་ནན་བཏང་ཡོད་ལ་ཤེ་འགའི་སྐོལ་ཀྱང་ཤོར། ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོའི་རྗེ་ ༤ པོད་རང་
རྒྱུད་སྐོངས་ལྷ་སྐྱེས་ལུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དངོས་སུ་བཅུགས་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གིས་དེ་སྐོན་པོ་སྐོག་
གཉིས་སུ་པོད་རིགས་གཞིན་སྐྱེས་ནམས་ལ་རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་བསམ་སྐྱོའི་སྐོབ་གསོ་རྒྱག་
བཞིན་པ་དག་ད་ཆ་སྐོངས་ཡོངས་སུ་གཅིག་ལྟར་གྱི་ཤེས་ཡོན་སྐོབ་གསོའི་འཛིན་རྒྱུད་ཞིག་
སྤེལ་ཏེ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བསམ་སྐྱོའི་སྐོབ་གསོ་དམར་རྒྱུ་ཏུ་རྒྱག་འགོ་བཅུགས། པོད་རང་རྒྱུད་
སྐོངས་རིག་གནས་སྐོབ་གསོ་ལས་དོན་(ཁྱུ་ཁང་དང་དེ་ལ་ལས་ཁུངས་ཡིག་ཚང་བཞི་ཅམ་
སྐོ་སྐྱེས་ཏེ་ཁྱོན་ཡོངས་ནས་པོད་མིའི་ཁྱད་ཚོས་ལྷན་པའི་རིག་གཞུང་དག་མེད་པ་བཟོས་ཏེ་
དམར་པོའི་ལུ་གྲུབ་པོད་ཏུ་སྤེལ་འགོ་བཅུགས། ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོའི་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་པོད་ནང་
སྤེལ་བའི་ཤེས་ཡོན་སྐོབ་གསོའི་འཕོད་ཚེག་ནི་“རྒྱང་པ་གཉིས་ལ་བཞེན་ནས་ཤེས་ཡོན་སྐོབ་
གསོ་སྤེལ་དགོས་”ཞེས་བརྒྱགས་ཏེ་དམར་པོའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལང་ཚུགས་མི་མང་གྱིར་ཁྱབ་
སྤེལ་གྱི་ལས་གཞི་ཞིག་སྤེལ་འགོ་བཅུགས། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རྒྱུད་ལོག་དམངས་
བཅུགས་སྐོབ་ལྷ་གཙོ་ཆེར་འཛིན་རྒྱུ་དང་། དམངས་བཅུགས་སྐོབ་གསོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་
རྒྱུད་ལོག་དམངས་བཅུགས་སྐོབ་ལྷ་རྒྱུ་ཆེར་སྤེལ་རྒྱུའི་འགན་དབང་དམངས་ལ་ཡོད་པ་
དང་དེ་ལ་གཞུང་གིས་རྒྱུད་ལོག་རྒྱུ་རྒྱ་བཅས་རྒྱང་པ་གཉིས་ཀྱི་ཤོམ་པ་སྐོ་དགོས་པའི་
ལས་འགུལ་སྤེལ། ལྷི་ལོ་ ༡༩༦༩ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་ཀྱི་སྐོབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ཚོག་
གི་ཚོགས་འདུ་མེངས་དང་པོ་བསྐོར་འཚོགས་བྱས་ཤིང་། ཚོགས་འདུའི་ནང་དོན་གཙོ་བོ་ནི་
“སྐོབ་གསོ་འཚོམས་སྐོབ་རྒྱུད་དམ་གཞི་རིམ་འོག་མའི་སྐོབ་གསོར་བྱགས་སྐོབ་རྒྱག་རྒྱུ་དང་། ལྷ་གྲུང་

ཚུང་རུས་ནས་རྒྱ་ནག་གུང་ཁབ་རིང་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོ་རྒྱལ་རྒྱུ་མཚོང་ཆེན་བྱ་རྒྱ།” ༡༯༥༥
ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་མཚོ་འཕེལ་བའི་བོད་རང་སྐྱོད་རྒྱུ་རྒྱུ་ལེས་པ་དངོས་སུ་འགོ་བཙུགས་
པ་དང་དེ་བཞིན་རང་སྐྱོད་རྒྱུ་རྒྱུ་རིག་གནས་སློབ་གསོ་མིང་(ལས་ཁུངས་)གསར་འཛུགས་དང་།
དེའི་གཤམ་འོག་རྒྱུ་རྒྱུ་དང་གྲོང་རྒྱུ་ལག་ཏུ་སློབ་གསོ་རུས་(ལས་ཁུངས་)བཙུགས་ཏེ་ཁོང་ལ་
ནས་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལམ་སུ་རྒྱ་ནག་གུང་ཁབ་རིང་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོ་སུ་ཁྲིད།

༢ རིག་གནས་གསར་བཞེད་རུས་སྐབས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་སློབ་གསོ། (༡༯༥༥ ནས་ ༡༯༥༩)

རྒྱ་ནག་གི་མཐོ་རིམ་དཔོན་རིགས་དབར་གྱི་དབང་ཆའི་འཐབ་ཚོད་ཀྱི་ལས་འགུལ་
རིག་གནས་གསར་བཞེ་ཆེན་མོ་ཞེས་པའི་རྒྱུ་རྒྱུ་འཛུགས་དུག་པོ་རྒྱ་ནག་ཁོང་ལོངས་ལ་ལྷང་
བཞིན་པའི་སྐབས། ལུང་པ་རྒྱུས་འབྲེལ་ན། རྒྱ་ལེབ་སྐམ་པོར་མི་ལུས། ཞེས་པའི་དཔེ་བཞིན་
བོད་ཀྱི་རིག་གནས་གསར་བཞེད་ལས་འགུལ་ནང་ཚུད། རུས་སྐབས་འདིའི་རིང་གཞུང་
དམངས་གཉེས་ནས་གཉེར་བཞིན་པའི་སློབ་གསོ་ལག་ཏུ་ལོངས་ནས་སློབ་མཚམས་འཛོག་
བཞིན་བོད་ནང་དུ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལས་འགུལ་དུ་མ་གཅིག་མཚུག་གཉེས་མཐུན་དུ་སྲིལ། བོད་
ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་གི་བརྟེན་གནས་དང་སློབ་བཙུན་ལོངས་ལ་གཏོར་སྐྱོན་ཚད་མེད་
ཐེབས། རྒྱ་ནག་དང་བོད་རྒྱལ་ཡོངས་སུ་“རང་ལྷགས་གཅིག་སྐྱིམ་དང་ཡང་ཅེ་ལྷུར་ལེན།
མང་ལུང་ལེགས་བསྐྱོད་མོགས་ཀྱི་དྲིལ་བཞགས་སློབ་བཞིན་སྐྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྐྱིད་
ལངས་སློབ་དང་། མདུན་མཚོང་ཆེན་པོ། མི་དམངས་སྐྱི་ཁང་མོགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་འོག་
བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ཟས་གསུམ་ཚང་མ་དུ་ལག་ལ་ཕྱིར་སློབ་བྱ་དགོས་བྱུང་། སྐྱིར་
ཞིང་འདེབས་ལས་དང་མི་རྣམས་ལ་སྐར་གྲངས་ཀྱི་ལམ་ནས་ངལ་ཚོལ་འབྲས་སུའི་ལམ་དུ་
ལུགས་སུ་བཙུག་དེར་བཞེན་སུད་མེད་སྐྱུམ་མ་དང་རྒྱ་ནག་འཕྲིན་སུ་སྐྱུ་མོགས་མི་རྣམས་
སྐྱུ་ལོགས་སྐྱུ་ཀྱི་འཚོ་བ་ཁོ་ནར་བཞེན་དགོས་བྱུང་བ་བཞིན་སྐར་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྐྱེད་
བྱུང་མ་སྐྱོང་བའི་ལུ་གའི་སྐྱུ་གས་ཤི་ཐེབས་པའི་རིགས་ཚད་ལས་འདས་པ་བྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་

གདོན་བཞེས་དང་། རྟིང་བཞི་ཙུ་གཏོར་གྱི་ ལས་ལྷུལ་སོགས་བཅས་ཏེ་དེ་དག་རིམ་
 གྱིས་ཐོད་དུ་བྱལ། མི་ལོ་ ༡༧༥༥ ལོའི་ཟླ་ ༡ པའི་ནང་རྒྱ་ནག་གི་གྲགས་ཅན་སློབ་ཆེན་ཆིང་ལུ་
 བཅོས་སློབ་དང་། བོ་ཅིང་མཚོ་སློབ། དེ་ཅིང་གྲུང་དབྱུང་མི་རིགས་སློབ་ཆེན་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་རིགས་
 དམར་སྤུང་དམག་ཡིན་ཞེས་པའི་རྒྱ་རིགས་བརྒྱ་མོར་ལགའ་ཡིས་ཐོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་རྫོང་
 རྒྱལ་ལྷ་ཁང་གི་ལུབ་བྱང་དོན་སྤུ་ཡོད་པའི་ལྷ་ས་སློབ་འཁྱིལ་དང་། ཐོད་རྫོང་ས་དགེ་ལོན་སློབ་
 མིང་བཅས་ཀྱི་རྒྱ་རིགས་དགེ་ལུགས་ལགས་སློབ་མའི་སྡེ་ཁྲིམ་དེ་མཉམ་དུ་ཐོད་རང་རྫོང་རྫོང་ས་
 ཁོངས་ཀྱི་དམར་སྤུང་དམག་གི་ཏུ་ཁག་བཅུགས་ཤིང་། རྣམས་འདིར་ཤིན་ཏུ་གསར་ཁང་གིས་
 སྤེལ་པའི་རྟིང་གཏོར་གསར་བཅུགས་ཀྱི་ཚོམ་ཡིག་བཀའ་སློབ་སྤྱིང་ཚང་མའི་སློབ་བརྒྱུ་པ་
 དང་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱིས་རང་གི་དགེ་ལུགས་ལ་རྒྱུང་རྗེས་གཏོར་བ་དང་དཔོན་པར་གཏོར་
 རྒྱལ་བྱས། གཞོན་ལུ་ཤེས་ཡོན་ཅན་རྣམས་“རི་ཁྲུལ་དང་ལྷོང་གསེབ་ཏུ་བརྒྱུད་ནས་དབུལ་
 སོངས་ལོག་དུ་ཡོད་པའི་ཞིང་པ་འཁྱིལ་པའི་སློབ་གསོ་བརྒྱུར་མ་རྒྱུང་དགོས་” ཞེས་དང་། (上
 山下乡，接受贫下中农的再教) དམར་སྤུང་དམག་གཙོ་ཐོར་གྱུར་པའི་རྒྱ་རིགས་གཞོན་
 རྒྱུས་དང་ཐོད་རིགས་ལགའ་དང་། ལས་མེད་ལས་དོན་ཏུ་ཁག་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལས་
 བྱ་བཅས་པས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་སྤེལ་བཞིན་པའི་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་རྣམས་ཀྱི་
 འཕོད་ཚོག་ཐོད་རྫོངས་ཡོངས་ལ་སློབ་བཞིན་རྟིང་བཞི་ཙུ་གཏོར་གྱི་ལས་ལྷུལ་ཡང་ཐོད་
 ཀྱི་ས་ཁྱོན་ཀུན་ལ་བྱལ། ཡང་ཡིག་འབྲུ་ཁྱི་བུའི་ཀྱི་སློབ་ལུ་ལས། “སྤུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་
 གངས་མེད་མེར་བསྐྱེད་པ་དང་། རྒྱུར་བརྒྱུར་བ། ས་ལ་དབུགས་(གཡུགས་)ནས་གཏོར་
 བཞིག་དང་བཞུ་རྒྱུངས་སོགས་བྱས་ཡོད། དཔོན་སྡེ་དང་ལྷ་ཁང་། མ་ནི་རྩོ་སྤུང་། མཚོད་རྟེན་
 སོགས་ལ་རང་རྣམ་གང་གར་གྱིས་སྤང་ཆེན་རྫོན་པས་བརྗེས་པ་ལྟར་གཏོར་བཞིག་བཏང་
 བ་དང་། བཀའ་བཏུན་གྱི་གསུང་རྟེན་རྣམས་ལྷུང་རྗེས་ཀྱི་རྒྱ་ཚར་བེད་རྫོང་བྱས་ཤིང་། ཀར་

1. རྟིང་བཞི་ཙུ་གཏོར་གྱི་རྟིང་པ་དང་། རིག་གནས་རྟིང་པ། ལྷུགས་སློབ་རྟིང་པ། སོགས་གཞིས་རྟིང་པ་བཅས་
 ལ་གོ་བཤོ།

བཅུགས་ཏེ་སྐྱེ་ཐང་དང་དཔེ་ཆ་མང་པོ་ལྷན་མཐེལ་བརྩོ་བའི་རྒྱ་ཆ་བྱས། གནའ་བོའི་གཅུག་
ལག་ཁང་ཡང་ཕག་ཚང་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱས།

དེ་ལྟ་བུའི་ལས་འགུལ་འོག་བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་རིག་གནས་ལྟུང་བཞག་མང་ཆེ་བར་
གཏོར་བཅོམ་བྱུང་བ་དང་། རིན་ཐང་ཅན་གྱི་རིན་པོ་ཆེའི་རིགས་དང་། གསེར་དུལ་ཟངས་
དང་མི་ལ་སོགས་པ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཉིས་ཀྱིས་སྒོག་དུ་རྒྱ་ནག་ནང་དཔོར་འབྲེན་བྱས།
ཚོས་དང་རིག་གཞུང་དང་འབྲེལ་བའི་བྱ་བ་མཐའ་དག་བྱེད་མི་ཚོགས་པར་འགྱུར་བཞིན། ཐ་
གཉེན་བོའི་འདས་མཚོན་སོགས་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ཚོ་ག་ཡང་བྱེད་མི་ཚོགས་པ་བཟོས། དེ་ལྟ་བུའི་
ལོ་བཅུའི་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ལས་འགུལ་དེ་ནི་བོད་མི་རིགས་ཅམ་དུ་མ་ཟང་འཇོམ་
སྒྲིང་ཡོངས་ཀྱི་དཔོན་པོ་དང་དཔོན་མིའི་རིག་གནས་ལྟུང་བཞག་གི་སྤྱོད་བྱུང་ཆེན་མོ་ཞིག་
ཡིན་པ་གཤོན་མི་ཟེའོ།

3 རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་རྗེས་ཀྱི་བོད་ནང་གི་སློབ་གསོ། (༡༯༧༩ ལོ་ ༡༯༩༩)

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་མོའི་རྗེས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་
འགུལ་གྱི་ཁ་སློབ་གཙོ་བོ་ནི་ཚོགས་རྒྱུན་བརྒྱུད་ཅན་གྱི་སྤྱི་དབུས་འོག་སོང་ཡོང། བོད་སྤྱི་དབུས་
སློབ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་ནས་གསལ་བསྐྲུགས་ཤིག་སྤེལ་བའི་ནང་ཚོགས་རྒྱུན་བརྒྱུད་ལ་བརྟེན་
ནས་བོད་ཀྱི་སློབ་གསོའི་བོག་ལྷན་སྐྱོན་རྒྱག་དགོས་ལུགས་བཤད་ཡོང། དེ་དག་ནི་ལེགས་
སྤྲིག་དང་། བཅོས་བསྐྱར་དང་། དག་བེར་དང་། མཐོར་འདེགས་ (调整、改革、整顿、提
高) བཅས་ཚོགས་རྒྱུན་བརྒྱུད་ཅན་གྱི་སློབ་གསོའི་དགོས་དམིགས་སྦྱབ་དགོས་ཚུལ་བཤད། དེ་
ལྟ་བུའི་འཆར་གཞི་ལ་བརྟེན་བོད་དུ་སྤྱི་ལོ་ ༡༯༥༠-༡༯༥༠ ལས་མས་ནང་། “རྒྱུན་བརྒྱུས་

2. ལུག་གཞིགས་པར་ཆེན་རིན་པོ་ནས་མཇོང། ཡིག་འབྲུ་གྱི་བུའི་ལྷན་ལུ་འོག་ ༧ ལོ་གསལ་བོད་གཞུང་
བདེ་སྤྱང་བོད་གནས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གིས་བོད་བསྐྱར་བྱས། བོད་གཞུང་གིས་རིག་དཔར་ཁང་དུ་དཔར་
འདེབས་བྱས། ༡༯༯༧ལོ།

ལ་བརྟེན་ནས་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་སྤེལ་ཞེས་པའི་ལས་འགུལ་འོག་བསྐྱེད་པའི་དམངས་
 བཅུགས་སློབ་ལུ་སོགས་མང་པོ་ཞིག་སྣོ་བརྒྱབ་པ་དང་། དེ་དག་སྣོ་རྒྱལ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚོན་
 གཙོ་པོ་ནི་དམངས་བཅུགས་སློབ་ལུ་ཁག་གི་འཛིན་སྐྱོང་གཙོ་པོ་དང་རྒྱ་ཡིག་དགོ་ཆུན་ལུང་
 པའི་དེ་མིན་དགོ་ཆུན་མང་ཆེ་བ་ནི་བོད་རིགས་ཡིན་པ་དང་། རྒྱ་ཡིག་སློབ་ཚན་ཡང་འཛིན་
 རིམ་ ༩༠ ནས་འགོ་འཁུགས་བྱས་ཤིང་། དེ་བྱིངས་སློབ་ཚན་མང་ཆེ་བ་བོད་ཡིག་སོག་ཡིན་ལ་
 རྒྱ་རིགས་དགོ་ཆུན་རེ་བྱུང་ལས་མེད། རྒྱ་མཚོན་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་དམངས་བཅུགས་སློབ་
 ལུ་འདི་ནང་རང་བཞིན་གྱིས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལ་མཚོང་ཆེན་དང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
 སོག་ལུགས་སློབ་རྒྱལ་བཞིན་ཡོད་པས་ཡིན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ནས་ ༡༩༩༠ བར་སློབ་ལུ་སྣོ་རྒྱལ་
 དང་། ལེགས་སྐྱིག་བཅོས་སྐྱུར་དང་དག་ཐེར་གྱི་ལས་གཞིའི་འོག་བོད་སློབ་ཚན་ཡོངས་ལུ་
 རྐར་ཡོད་སློབ་ཚུར་ ༤༢༤༤ ནས་སློབ་ལུ་ ༥༤༥༤ བརྒྱ་ཚར་བཀོས་ན་ ༩༥.༥% ཅམ་གྱི་སློབ་ཚུར་
 (གཞི་རིམ་འོག་མ)སློབ་ལུ་སྣོ་རྒྱལ་ཅིང་།³ དེ་དག་མང་ཆེ་བ་ནི་དམངས་བཅུགས་སློབ་ལུ་ག་
 ལྟག་ཡིན། སློབ་འབྲིང་གངས་ ༥ ནས་ ༤༩ བརྒྱ་ཚར་བཀོས་ན་ ༩.༥% དང་སློབ་འབྲིང་(གཞི་
 རིམ་པར་མ)སློབ་ལུ་དེ་ཅམ་ལས་ཉུང་ཏུ་བཏང་མེད་པའི་རྒྱ་ཚོན་གཙོ་པོ་ནི་དེ་དག་མང་ཆེ་
 བ་གཞུང་བཅུགས་སློབ་ལུ་ཡིན་པ་དང་བོད་ཡིག་དགོ་ཆུན་ལུང་པའི་དེ་མིན་དགོ་ཆུན་ཡང་
 མང་ཆེ་བ་རྒྱ་རིགས་ཡིན། དེར་མ་ཟད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་རྒྱ་སྐྱུར་གྱི་འཚར་གཞི་རྐར་
 བས་མཚུགས་ལུ་རྒྱུ་ལུ་རྒྱུ་འཛིན་ཆེད་དང་། བོད་ཀྱི་གཞི་རྒྱུ་སློབ་གསོའི་ལས་དོན་ཚུན་ཡོངས་
 ནས་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱིད་ཁོ་ནས་ཁ་ལོ་བསྐྱུར་རྒྱུ་འཛིན་ཏུ་ཡིན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་
 སློབ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་ནས་གསལ་བསྐྱེད་སྤེལ་དོན་ཏུ་“བོད་སྐྱོར་དགོ་ཆུན་ལུ་མཚུང་
 མངག་པའི་སྐོར་གྱི་བརྗོད་སྐོར་” 《关于继续派援藏教师的通知》 ལུ་མཚུང་ནས་བོད་སྐྱོར་
 དགོ་ཆུན་དང་འབྲེལ་བའི་གསལ་བསྐྱེད་ཞེས་པ་ཞིག་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ལུ་སྤེལ་ཏེ། རྒྱ་

3. བོད་རང་སྐྱོང་སློབ་མི་དམངས་སྤྱི་གཞུང་གི་བླ་ཚོགས་སྤེལ་ཏུ་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༤ ཉིན། སྤེལ་
 མཁན། བོད་རང་སྐྱོང་སློབ་མི་དམངས་སྤྱི་གཞུང་།

ནག་གི་ཞིང་ཆེན་བརྒྱུད་ཅེས་ནས་ཚུ་རིགས་དགེ་ལྷན་ ༥༠༠ ཅེས་ཞིག་བོད་ཏུ་མངགས། བོད་
རང་སྐྱོད་སྐྱོད་ལ་ཕྱི་སྐྱོད་ལྷན་ཆེ་འཁྱིལ་རྒྱུད་གསུམ་ཚོད་མར་དམར་བོད་སྐྱོད་གསོད་ལྷ་
ལྷན་ལྷན་ཆེར་སྐྱེལ་བ་དང་ལྷན་ལྷན་རིང་ལྷན་ལྷན་ཕྱི་སྐྱོད་ལྷན་ནང་སྐྱོད་ཆོས་ལྷན་རིང་ལྷན་
ཕྱི་བསམ་སྐྱོད་ལྷན་གསོ་བོད་ཏུ་སྐྱར་བས་སྐྱེལ་ཏེ་སྐྱོད་ཁག་ཡོད་མཁུ་བ་བསྐྱེལ་འཁྱུས་
གཞིར་ཆེན་པོ་ཞིག་དང་མཚུངས། ཚུ་རིགས་དགེ་ལྷན་བོད་ཏུ་མངགས་པ་ཅེས་ཞིག་འདོད་སྐྱོད་
མི་ཁྱེད་པར་བོད་རིགས་སྐྱོད་ལྷན་རྣམས་ཕྱི་ཆེད་ཚུ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་ཁག་ཏུ་བོད་རིགས་
སྐྱོད་ལྷན་འཁྱུས་སྐྱོད་ལྷན་དམངས་ལས་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་
དོན་ཁང་ནས་ “ཚུ་ནག་ཚུ་ལ་ནང་ཞིང་ཆེན་བརྒྱུད་དུ་དང་། སྐྱོད་ཕྱིར་ཁག་ནང་བོད་ཕྱི་སྐྱོད་
ལྷན་འཁྱུས་སྐྱོད་ཆེད་ཕྱི་རྣམས་ལྷན་ལས་གཞི་དང་འབྲེལ་བའི་ཞིབ་ཕྲིའི་གཏུན་འབེབས་ཡིག་
ཆ།” (《关于内地十九省、市为西藏办学的几项具体规定》)ཞེས་པ་ཞིག་སྐྱེལ་བའི་ནང་། ཚུ་
ནག་གི་སྐོར་ཕྱིར་དང་ཞིང་ཆེན་ཁག་གི་བོད་ཕྱི་ལས་དོན་ཆེད་དེས་བར་ཏུ་ལྷན་སོ་སོར་བོད་
ཕྱི་སྐྱོད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་
སྐྱོད་ལྷན་ཆེ་སྐྱོད་དག་ཚུ་ནག་ཏུ་སྐྱོད་སྐྱོད་ལ་བསྐྱོད་དགོས་པ་གསལ་ཡོད། དེ་ལྷན་སྐྱོད་བོད་
ཕྱི་སྐྱོད་རྒྱུ་སྐྱོད་འཁྱིལ་ནང་གི་ཆེ་སྐྱོད་ལྷན་རྣམས་ཚུ་ནག་གི་སྐོར་ཕྱིར་དང་ཞིང་ཆེན་
ཁག་ཏུ་སྐྱོད་སྐྱོད་ལྷན་ཏེ་སྐྱོད་མའི་རྒྱུད་ལ་རང་མི་རིགས་ཕྱི་རོ་བོ་མེད་པ་བཟོས་ནས་ཚུ་
ནག་ལྷན་ལྷན་རིང་ལྷན་ལྷན་ཕྱི་བསམ་སྐྱོད་འཁྱུས་ཐབས་བྱས། ལྷན་ལྷན་ ༡༩༥༧ ལོར་ཚུ་གཞུང་གིས་
ཚུ་ནག་གི་ཚུ་ལ་ས་ཡེ་ཅིར་ཏུ་བོད་ཕྱི་སྐྱོད་འཁྱིལ་གསར་འཁྱུས་བྱས་པ་དང་། ལྷན་ལྷན་ ༡༩༥༨
ལོར་ཚུ་ནག་གི་སྐོར་ཕྱིར་ཕྱིར་ཕྱིར་བོད་ཕྱི་སྐྱོད་འཁྱིལ་གསར་འཁྱུས་བྱས། ཐབས་དང་བོད་
བོད་རིགས་སྐྱོད་ལྷན་ ༡༩༠༠ ཅེས་ཞིག་ཚུ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་ཁག་བརྒྱུད་ཏུ་གསར་འཁྱུས་
བྱས་པའི་བོད་རིགས་འཛུགས་སྐྱོད་ལྷན་སྐྱོད་བརྒྱུད་དེ་ལྷན་སྐྱོད་སྐྱོད་ལྷན་ཕྱིས་བོད་ཕྱི་ཚོས་
དང་རིག་གཞུང་སྐྱོད་ཡིག་བཅས་ལ་ཚོད་མཐོད་ཉམས་ཉེས་གཏོར་ཐབས་བྱས་པ་དང་། ལྷན་
སྐྱོད་དྲུངས་གཙང་སྐྱོད་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་

བས་འཇགས་ཐབས་བྱས་ཡོད། དེ་ལྟ་བུའི་སྲིད་བྱས་ལ་དོ་ཚོལ་ཆེད། ལྷི་ལོ་ ༡༧༥༥ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་
 ༣༠ ཉིན་རྒྱལ་ཞེན་རྣམས་བསམ་གྱིས་ལྷུག་པའི་བོད་རྫོང་ས་སྐོབ་ལྷ་ཆེན་མོའི་བོད་ཡིག་ཚན་
 ཁག་དང་དེ་བཞིན་བོད་རྫོང་ས་སྐོབ་ལྷ་ཆེན་མོའི་བོད་ཡུགས་གསོ་རིག་ཚན་ཁག་གི་སྐོབ་
 ཆེན་སྐོབ་མ་ཡོངས་རྒྱུགས་ནས་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་ནང་ཞེ་བའི་རམ་རྟོན་ཁོམ་རྣམས་ཞིག་འགོ་
 འཇུགས་བྱས་པ་དང་། དེའི་ནང་གི་བརྗོད་ཚིག་གཙུག་པོ་ནི་བོད་ནང་ལ་བརྒྱུད་བརྒྱུགས་བྱས་
 པའི་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་རྒྱུད་ཡིག་རྒྱུད་རྒྱུད་ཀྱི་ཁྲིམས་འཆར་ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཤོད་
 པ་ཙམ་མིན་པར་དོན་དཔོན་ལག་བསྟར་ཡོང་རྒྱུའི་འོས་སྤུལ་གཞིར་བཟུང་བའི་དོན་ཚན་
 ཁག་གཤམ་གསལ་ “བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་སྐོབ་རྒྱུད་དང་། བེད་རྒྱུད། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་
 འཕེལ་རྒྱས་ཡོང་བའི་ཐབས་བྱ་རྒྱ། དེས་པར་ཏུ་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ལ་དོན་དཔོན་དང་མཐུན་པའི་
 རྒྱུད་སྐོབ་བྱ་དགོས། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཡུལ་སྐོལ་གཤིས་ཡུགས་ལ་བརྗེ་འཇོག་དགོས་པ། མང་
 ཚོགས་ཀྱི་དགོས་འདུན་ཁོམ་རྣམས་ལ་དྲག་གཞོན་བྱ་མི་ཚོག་པ་དང་། འཛམ་གླིང་ཞི་བདེ་རྒྱུད་
 རྒྱུབ་དགོས།” ཞེས་གསལ་སྐོབ་ལྷུག་གི་ཡས་འགུལ་དེ་ལྟ་བུ་ཡོང་རྒྱུ་གཙུག་པོ་ནི་གོང་འོས་
 དགོས་འདུན་ཁག་དང་། དེའི་ཁར་བོད་རང་ཏུ་གཉེར་བའི་བོད་རྫོང་ས་སྐོབ་ལྷ་ཆེན་མོའི་
 བོད་ཡིག་ཚན་ཁག་གི་སྐོབ་ལྷུག་རྣམས་ལ་རྗེ་ཆེན་གཞན་གྱིས་བཅའ་པོ་དབང་ཡོད་ཀྱིས་
 ལུབ་ཚིང་བཏང་བཞིན། སྐོབ་ལྷུག་འཛིན་རྒྱུང་དོན་ནས་བོད་རིགས་སྐོབ་ལྷུག་རྣམས་དང་
 དེ་བཞིན་རྗེ་ཆེན་གཞན་དབང་གི་འབྲུན་བསྟར་སོགས་ལྷུ་དབྱེ་འབྱེད་སྲིད་ཁུལ་ལག་བསྟར་
 བྱས་པ་བཅས་ལ་བརྟེན། ལྷི་ལོ་ ༡༧༥༥ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༣༠ ཉིན་བོད་རྫོང་ས་སྐོབ་ལྷ་ཆེན་མོའི་
 བོད་ཡིག་ཚན་ཁག་དང་། བོད་ཡུགས་གསོ་རིགས་ཚན་ཁག་གཉིས་ཀྱི་སྐོབ་ལྷུག་ཡོད་དོ་ཙམ་
 བས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་རྒྱུ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཙམ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སོ་སྣ་པ་ལྟར། “ཤུང་རུ་
 མི་དམངས་རྒྱུ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱུ་དམངས་ལ་གཏམ་བརྗོད་དང་། དཔེ་རྒྱན། འདུ་ཚོགས།
 ཚོགས་འཇུགས། ཁོམ་རྣམས། རམ་རྟོན་བཅས་བྱེད་པའི་རང་དབང་ཡོད།” ཅས་དང་། བོད་
 རང་རྒྱུད་རྫོང་ས་སྐོབ་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་རྒྱུག་སྐོལ་གཅིག་ནས་ཤུང་འགུལ་བ་མེད་པའི་རང་བཙན་པོ་

མོལ་བྱས་མཐར་ཐུ་ནག་གཞུང་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཙུང་ལཱ་སློབ་ཕྲུག་ཚོར་དྲག་གཞོན་བཙོན་འཇུག་བྱས།

༤ བོད་ཀྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་དང་སྐབས་དེའི་ཤེས་ཡོན་གནས་སྤངས། ༡༩༧༩ ལོ་ ༢༠༡༠

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་ཀྲང་དབྱང་གིས་བོད་ཀྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གསུམ་པ་བསྐོར་འཚོགས་བྱས་པ་དང་། ཚོགས་འདུའི་ནང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་ལས་གཞིའི་རྣམ་གྲངས་དག་ལ་“ཆ་བཤོས་འགན་ཁུར་དང་རིགས་མཐུན་རོགས་སྐྱོར་” (分片负责，对口支援) ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྤྱད་ནས། ཐུ་ནག་ནང་ལོགས་ཀྱི་ཞིང་ཆེན་ ༡༥ དང་། དེ་མིན་གྲོང་ཁྱིམ་ཁག་ནས་ཐུ་ནག་གིས་རྫོང་བཞིན་པའི་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་བདུན་ཅུ་ལ་རོགས་སྐྱོར་བྱེད་རྒྱའི་གོམ་ཚད་བཞག་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་བོད་ཀྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་བཞི་པའི་སྐབས་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་རྣམ་གྲངས་ཁག་ཀྱང་གོང་འཕོད་ཀྱི་གོས་ཚད་ལྟར་ཆ་བཤོས་འགན་ཁུར་དང་རིགས་མཐུན་རོགས་སྐྱོར་ཅེས་པའི་ནང་ཚུད་པ་བྱས་ནས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་དང་ཙུང་ལཱ་སློབ་ཚན་པ་ཁག་ནས་ཐང་ཀར་ཐུ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་དང་། གྲོང་ཁྱིམ་ཁག་ལ་འབྲེལ་བ་བྱས་ཏེ་མཉམ་ཁུངས་ཐོག་བོད་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་དོན་སྤེལ་རྒྱ། ཞེས་རྫོང་བཞིན་པ་དེ་ནི་སྤྱང་ཚོགས་ཀྱི་མདུན་དུ་ཤ་སྦྱིན་པ་བཞིན་བོད་ལྗོངས་ཀྱི་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་དག་ཐུ་ནག་གི་གཞུང་སྐུ་མཉམ་ཁུངས་ནས་ལས་ལྷན་པའི་སློབ་འདོན་ཚོད་མེད་བྱས་པ་དང་། ལྷོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བོད་ལྗོངས་ཡོངས་རྫོགས་ཐུ་ནག་གི་ཁྲོམ་ར་ཆེན་མོར་གྱུར་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལས་དོན་མཐའ་དག་ཚོར་སྐྱུར་ལྟ་བུར་ཆགས་ཡོད།

༥ ལག་ལེན་དོན་འབྲེལ་མེད་པའི་ཡོ་དགའི་འོས་འགན་སློབ་གསོ། (༢༠༡༠ ལོ་ ༡༩༧༩ ལོའི་བར།)

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཁུལ་དུ་ཡོ་དགའི་འོས་འགན་སློབ་གསོའི་འབྲེལ་རྒྱས་ཐོག་གི་ཚོགས་ཆེན་བསྐོར་འཚོགས་བྱས་ཤིང་། ཚོགས་འདུའི་ནང་གི་གནད་དོན་གཙོ་བོ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་བོད་ལྗོངས་ཁུལ་གྱི་འོས་འགན་སློབ་གསོའི་གནས་བབ་རྒྱལ་

ཡོངས་ཀྱི་ཆ་སྟོན་མཁུ་དང་མཐུན་པ་དགོས་སྐྱེའི་དམིགས་ཤུལ་བཅངས། ཟ෍་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་
 “རང་སྐྱོད་སྐྱོངས་སྲིད་གཞུང་དང་གཤམ་འོག་སྐོང་བྱིར་དང་ས་གནས་རྒྱུ་ཁག་ནས་འོས་
 འགན་སྲོལ་གསོའི་མ་ལག་ཚུགས་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེལ་ཏེ་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ཤུབ་འབྲས་ཚོན་ཐུབ་
 སྐྱེའི་བསྐྱེལ་འདེད་”ཅེས་པའི་འགན་ཁུར་ཡི་གེ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱུ་བཞེན་པའི་བོད་རང་
 སྐྱོད་སྐྱོངས་སྲིད་གཞུང་དང་དེ་མིན་ས་ཁུལ་ཁག་བརྒྱུན་དང་ལྷན་འཛོག་བྱས་ཡོད། འགན་
 ཁུར་ཡི་གེའི་ནང་འཕོད་དོན་གཤམ་འོག་ཚོན་པ་ཁག་ནས་འགན་ཁུར་ཡི་གེའི་ནང་དོན་
 བཞེན་སྐོ་ལེམས་གཅིག་སྐྱེལ་གྱིས་སྐྱི་ཡོངས་ཀྱི་འོས་འགན་སྲོལ་གསོའི་ལམ་སུ་སྐྱེའི་འཕེལ་
 རྒྱས་ཚུགས་སུ་ཤར་སྐྱོད་བྱ་རྒྱུར་ཡུན་རིང་བོའི་འབད་བཙོན་གྱི་མ་ལག་འཇུགས་སྐྱབ་བྱ་
 དགོས། སྐྱི་ཡོངས་འཕེལ་རྒྱས་ཡོང་ཐབས་སུ་གཞི་རྒྱུ་གཤམ་འོག་རྒྱུ་དང་སྐོང་དལ་ཁག་
 གི་སྲོལ་སྐྱེའི་སྲོལ་གསོའི་ཚུ་ཚད་ཡར་རྒྱས་སུ་གཏོང་དགོས་པ་དང་། རྒྱུ་ཡོངས་ནས་འོས་
 འགན་སྲོལ་གསོའི་སྐྱི་ཡོངས་འཕེལ་རྒྱས་ཚུགས་སུ་ཤར་སྐྱོད་བྱ་དགོས། ཟ෍་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོ་བཞེན་
 པའི་ནང་། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་སྲིད་སྐྱི་བྱུང་ཁང་ནས་གཤམ་འོག་རྒྱུ་དང་སྐོང་བྱིར་ཁག་གི་
 འོས་འགན་སྲོལ་གསོའི་ཁ་སྐོགས་གཅིག་སྐྱུར་འཕེལ་རྒྱས་ཡོང་ཆེད་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་ཞེས་པའི་
 ཡིག་ཆའི་ནང་དོན་ལྟར་བོད་རང་སྐྱོད་སྐྱོངས་ནས་ཀྱང་དེ་ལྟར་ཤུགས་སྐོན་རྒྱག་སྐྱེའི་ཤོས་
 ཚོད་བཞག་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ཆེའི་སྐོག་པ་པོ་རྣམ་པས་མཁྱེན་གསལ་ལྟར། ཟ෍་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་
 བཞག་པའི་སྐྱེའི་ཆ་སྟོན་འོས་འགན་སྲོལ་གསོའི་འཕེལ་རྒྱས་དང་ཟ෍་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་བོད་
 རང་སྐྱོད་སྐྱོངས་ཀྱི་འོས་འགན་སྲོལ་གསོའི་ཆ་སྟོན་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་དང་མཐུན་དགོས་
 སྐོར་ནི། རྐེ་བཅད་ནས་ཞོག་མར་བྱིལ་བྱིལ་བྱས་པ་ལས། དོན་དངོས་བོད་ཤུགས་ཚོའི་ཤེས་ཡོན་
 སྲོལ་གསོ་ཡར་རྒྱས་ཆེད་ཏུ་ལག་ལེན་བྱས་པ་ནི་ཉིན་མོའི་སྐར་མ་ལྟར་ཡིན།

དེ་ཡང་ཟ෍་ལོ་ ༢༠༢༡ ལོའི་ཟ෍་ ༥ རང་གསལ་བསྐྱབས་བྱས་པའི་སྐབས་བརྒྱུན་པའི་རྒྱ་
 རག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་འཕོར་ཞིབ་བཤེར་ལྷན་ཁོ་དང་། བོད་རང་སྐྱོད་སྐྱོངས་མི་དམངས་སྲིད་
 གཞུང་གསར་འགྱུར་གཞུང་ལས་ཁང་ནས་སྐེལ་བའི་བོད་རང་སྐྱོད་སྐྱོངས་བསྐྱོན་ཅིས་ལས་

ཁང་གིས་སྐྱོགས་བསྐྱོམས་བྱས་པའི་བོད་སྡེ་རྒྱུ་གི་མི་འབོར་ཞིབ་བཤེར་གྱི་གྲངས་ཚོའི་
ནང་། ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་གྲངས་ཚད་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ཚེ། བོད་ནང་གི་ཤེས་ཡོན་གནས་
བབ་ནི་རྣམས་ཟད་གྱི་མར་མེ་བཞིན་ཆགས་འདྲིག་གི་གནས་སྤྱང་ཡོད་པ་རྟོགས་ཐུབ། བོད་
རང་སྡེ་རྒྱུ་གི་སྤྱིའི་ལོ་བཅོ་ལྔའི་ཆ་སྐྱོམས་གྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་ཚད་ནི་བརྒྱ་ཆ་ ༤.༧༥ ཡིན་
པ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་ས་པེ་ཅིང་ལྷ་སའི་ཤེས་ཡོན་གནས་བབ་གྱི་བརྒྱ་ཆ་ནི་ ༡༩.༤༩ ཡིན།
པེ་ཅིང་གོང་ཁྲེར་གྱི་མཚོ་སློབ་ཤེས་ཡོན་གནས་བབས་གྱི་བརྒྱ་ཆ་ནི་ ༩༧.༧༩ དང་བོད་ནང་གི་
གནས་ཚད་ལ་བརྒྱ་ཆ་ ༡༡.༩ ལས་མེད། དེ་དག་ལས་རྒྱ་ནག་གིས་རྫོང་བཞིན་པའི་འོས་འགན་
སློབ་གསོ་དང་འགན་ཁུར་ཡི་གེ་དག་ནི་ཁ་བཤད་རྒྱ་ཡི་ལྟ་བུ། ལག་ལེན་གསེར་གྱི་སྤྱི་གས་
པ་ལྟར་ཡིན། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་
སྤོང་བུས་འོག་ཏུ། བོད་རྒྱ་རྒྱུར་རམ་བོད་མི་རིགས་གྱི་རོ་བོ་ཆ་བསྐྱབ་གཏོང་རྒྱའི་ཆབ་སྤོང་
བསམ་སློབ་སློབ་གསོ་ལ་སྣོད་གཡེང་སྤུ་ཅམ་ཡང་བཏང་མེད་པར། ལྷི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་
༡༥ ཉིན་ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་བོད་སྡེ་རྒྱུ་གི་རིགས་སློབ་ཆེན་བཅུགས་ནས་ལོ་ ༤༠ སྤེལ་སོ་འཁོར་
བའི་གཏམ་བཤད་ནང་། ཁོང་གིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ལ་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་སྤེལ་
བའི་དམིགས་ཤུལ་ཆེན་པོ་གསུམ་ལས་གསལ་བོར་རྟོགས་དགོས་པ་ནི། “སྤྱི་ཚེད་ཏུ་མི་རྣམས་
གསོ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས་པ་དང་། མི་རྣམས་གང་འདྲ་ཞིག་གསོ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས་པ་དང་། མི་རྣམས་
འདྲ་བུས་ནས་གསོ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས་” (为谁培养人、培养什么人、怎样培养人)“ཚུལ་བཅས་
གྱི་ལམ་སྲུང་སྐོབ་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་གི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལས་ལ་འདུག་གིན་ཡོད། དེ་
དག་ནི་སྤང་ཁུན་ཏང་གི་ཆེད་ཏུ་མི་རྣམས་སྦྱོང་དང་། ཏང་མི་གསོ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས་པ། དེ་
བཞིན་ཏང་གི་ཆབ་སྤོང་བསམ་སློབ་སློབ་གསོའི་སྐོབ་ནས་མི་རྣམས་སྦྱོང་བྱེད་དགོས་ཚུལ་
བཅས་ཡིན།

4. ཚོམ་པ་པོ། ལེའུ་ཉེ། གྲུང་གོའི་མི་རིགས་སློབ་གསོ། འདོན་ཟེངས་བསྟན་པ་དང་བརྒྱུད་པ། ༢༠༡༡ ལོ།

སྐྱོད་ཀྱི་ཚོག་ནས་སྤྱོད་ལེགས་སྒོམ་དེ་བ་རིགས་ ༡༠ ཙམ་ལས་མེད། དེ་བཞིན་བོད་རང་རྒྱུད་
སྒོམ་ཀྱི་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་བརྒྱ་ཆ་ ༤༠ ཙམ་ནི་རྒྱ་ཡིག་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་ལས་པོས་
ག་སྟག་ཡིན་པ་དང་། དེ་མིན་བརྒྱ་ཆ་ ༤༠ ཙམ་ནི་བོད་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་དང་བོད་ཡིག་དག་ཀློང་
ཡང་ན་བོད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་ཁག་སོགས་བོད་ཡིག་མི་སྒྲིབ་རང་རྒྱུད་དག་ཁོ་ན་ཡིན།
རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཤེས་ཡོན་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ནི་སྐད་གཞིས་སྒོམ་གསོའི་ལམ་ལུགས་
ཡིན་པ་བརྗོད་མོད་ཀྱང་། འོན་ཏེ་ལོ་ལོ་སོ་སོར་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སྒོམ་གསོ་ནི་གཙོ་བོ་རྒྱ་སྐད་
གཙོ་ཆེར་འཛིན་ཅིང་ལོང་ལོང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་གསར་ཤོག་སོག་ལོང་དོན་རྒྱ་ནག་གིས་
རྗོད་བཞིན་པའི་བོད་རང་རྒྱུད་སྒོམ་དང་དེ་མིན་གཡས་གཡོན་ཞིང་ཆེན་ནང་ཡོད་པའི་
བོད་ཀྱི་ས་གནས་ཁག་ཏུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སོག་གི་སྒོམ་ལའི་དུང་རྒྱ་ཆའི་གྲངས་ཚད་ནི་སྒྲིབ་
བརྒྱ་ཆའི་ ༡༧.༥% ལས་ཟིན་ཀྱི་མེད། འོན་ཏེ་གཞན་ཞིག་ནས་བརྗོད་ན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་
བོད་རྒྱུད་དག་ཀློང་ཞེས་པའི་ལས་འགུལ་འོག་རྒྱ་ནག་སྐམ་ས་ཆེན་མོའི་རྒྱ་རིགས་དག་ཀློང་
མང་དག་ཅིག་བོད་ཀྱི་ས་ཚོགས་ཁག་གི་སྒོམ་གྲུར་ལས་བཞོན་བྱས་ཏེ། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
གཅིག་ཀྱང་མི་ཤེས་པའི་དག་ཀློང་མང་དག་ཅིག་གིས་སྐད་གཞིས་སྒོམ་གསོའི་སྒྲིབ་སྟུང་གང་
འདྲ་བྱས་ནས་རྒྱུད་བཞིན་ཡོད་མིན་ནི་རྒྱར་བལྟས་ལེགས་མཐོང་ཡིན།

བཞི་པ། བོད་རིགས་སྒོམ་བྱེད་ལུགས་འཛིན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ནས་བོད་ནང་གི་བཅའ་སྲོད་སྒོམ་བྱེད་
ལུགས་སྒྲིབ་བརྗོད་པ།

ཕྱི་མོ་ ༡༩༥༥ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་སྒོམ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་ནས་“བོད་ཀྱི་ཆེད་སྒོམ་གྱི་
འཇུགས་རྒྱན་གྱི་རྣམ་གྲངས་འོག་རྒྱ་ནག་ནང་ཕོགས་ཞིང་ཆེན་བརྒྱ་དུལ་དང་གོང་ཁྲིར་ཁག་
དང་འབྲེལ་བའི་ཞིབ་འཇུག་གཏན་འབེབས་ཡིག་ཆ་” (《关于内地十九省、市为西藏办学的几
项具体规定》) ཞེས་པའི་ལས་དོན་འོག་རྒྱ་ནག་ནང་ཕོགས་སུ་བོད་རིགས་སྒོམ་གྱི་དང་འཛིན་

5. ཕྱི་མོ་ ༢༠༡༩ ལྷ་ ༡༠ ཚེས་ ༩ ཉིན་གྱི་བོད་སྒྲིབ་ལྟེ་ཁག་འདི་ཚེགས་པར། བོད་རང་རྒྱུད་སྒོམ་གསོ་གསོ་བྱེད་པ།

ལྷ་གསར་འཛུགས་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་སྐྱེལ་ཏེ་ལོ་ ༢༧ ལོར་བཟོ་བྱ་ རྩི་ལོ་ ༢༠༡༤ བར་རྒྱ་ནག་
 རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཞིང་ཁོང་ཁག་ ༢༡ ལང་དུ་རྒྱ་ནག་ནང་སའི་བོད་རིགས་འཛིན་སྐྱོན་ ༩༢ ཅམ་
 བཅུགས་ཡོད་པ་དང་། རྩི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལས་ལོ་ལྟར་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ནང་སློབ་འབྲིང་(གཞི་རིམ་བར་མ་
)སློབ་མའི་བསྟུ་ཚད་ཆ་སྟོངས་སློབ་མ་ ༡༥༠༠ དང་མཐོ་རིམ་སློབ་འབྲིང་(གཞི་རིམ་གོང་མ་)སློབ་
 མའི་གྲངས་ཚད་ ༩༠༠༠ ཅམ་དང་། རྒྱ་ནག་ཏུ་ཐུང་བཟུ་སློབ་གསོར་(洗脑教育)བསྐྱོད་པའི་
 སློབ་མའི་གྲངས་ཚད་ནི་རྩི་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟླ་ ༧ ལས་ ༢༠༡༠ བར་ཁྱོད་བཅོམས་སློབ་ལུག་བཅོམས་
 བི་ ༥ དང་དུག་སྐྱོད་ཅམ་བཟོ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དེ་ལྟ་བུའི་ཤེས་ཡོན་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་གཞི་མ་
 བོ་ཐོག་མའི་བོད་རྒྱ་རྒྱུར་ཀྱི་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་རྒྱལ་འཕྲོད་ཚད་དང་བོད་རིགས་ལྷན་
 ཁག་ཏུ་ཡོན་དང་མིང་ཅམ་ཀྱི་བོད་རིགས་མང་དག་ཅིག་གསོ་སྐྱོད་ཁོ་ནའི་ཆེད་ཡིན།

རྒྱ་ནག་ནང་ཕོགས་སུ་སློབ་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་བོད་དུ་སྦྱིར་འཁོར་བའི་བོད་རིགས་སློབ་
 མ་རྣམས་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལས་གནས་བཅོ་འགྲེམས་སོགས་སུ་དམིགས་བསལ་དང་།
 མཐོང་ཆེན་བྱས་ཏེ་ས་གནས་ཁག་གི་ཆ་འཛུགས་དང་ལས་ཁུངས་ཚན་པ་ཁག་གི་འགོ་ཁྲིད་
 ཏུ་བྱུང་ཡོད། ལས་ཐོག་སྦྱོར་བརྗེས་ཡང་ཏུས་ནས་ཏུས་སུ་སྐྱེལ་བཞིན་པ་དཔེར་ན། ལྷ་ས་སློབ་
 ཁྲིམ་འབྲས་སྦྲངས་དཔོན་གྱི་ཉེ་འདབས་སུ་ཡོད་པའི་ལྷན་ལྷན་བོད་རང་སྦྱོར་སློབ་ཁུ་ཡོན་
 ལྷན་ཁང་ཏུ་གི་སློབ་ལྷན་ཏུས་ལྷན་རིང་ལྷན་གི་དམར་བོའི་ལྷ་ལྷན་གྱི་བྱེད་སྦྱོར་ལྷ་ཚོགས་
 འཚོགས་བཞིན་མཆིས།⁶ མོང་འཁོད་རྒྱ་ནག་ནང་ཕོགས་བོད་རིགས་འཛིན་སྐྱོན་སློབ་ཚོན་
 སློབ་མ་རྣམས་ལ་རྒྱ་ནག་གི་དམར་པོའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོ་བྱགས་ཆེན་དང་། བོད་མི་
 རིགས་ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་བོད་རིགས་ཁྲིམ་ཚང་ཞིག་གི་དོ་སྦྱོང་ཉེ་མ་ཉིན་གཅིག་ལྷན་
 མེད་པར། ཉིན་ལྟར་ཏུ་དང་མའི་ཅེ་ཏུ་གི་བསམ་སློབ་ཁོ་ནས་ཐུང་པ་བཟུས་པར་རྒྱ་ནག་

6. རྩི་ལོ་ ༢༠༡༤ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༧ ཉིན་གྱི་བོད་སློབ་ཉིན་རེའི་ཚོགས་པར་དུ་གསལ། བོད་རང་སྦྱོར་སློབ་སློབ་
 གསོ་ཐེང་།

7. 网址：http://www.xzqwdx.gov.cn/xyjs (中共西藏自治区委员会党校)

པའི་གཏམ་བཤད་ཞིག་སྤེལ་བ་དང་།⁸ ཁོང་གི་བརྗོད་དོན་གཙོ་བོ་ནི་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་རྩོམ་
མཉམ་པ་བརྗོད་ཐབས་དང་བོད་རྒྱ་རྒྱུར་ལ་ལྷགས་ལྡོག་། དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་གིས་བརྗོད་པའི་བོད་
རང་རྒྱུན་རྒྱུ་རྩལ་དང་དེ་མིན་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ནང་ཏུ་བཅའ་ཤོད་སྤོངས་ལྷན་ལྷགས་ཆེར་
བརྒྱལ་དཔོན་པ་དང་། དེའང་སྤོངས་ལྷན་ནང་མི་རིགས་མཐུན་སྦྲེལ་ལ་མིང་བཏགས་ནས་རྒྱ་
བོད་སྤོངས་ལྷག་མཉམ་བསྐྱེད་དུ་གྲུབ་ཐོབ་པ་དེ་ཉལ་ཁང་དོ་དམ་པ་རྒྱ་རིགས་གཙོ་བོར་འཛིན་
ཏེ་སྐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ནང་ཏུ་ལག་ལེན་བསྟར་བའི་བོད་རིགས་འཛིན་སྐྱོང་དང་
སྤོངས་ལྷན་ལྷན་འབྲེས་ལ་གཞི་བཅོལ་བའི་བོད་རྒྱ་རྒྱུར་གྱི་སྤོངས་གསོའི་ཁ་ཕྱོགས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་
དང་བོད་ཡོངས་ལྷན་རྒྱུ་བྱས་ཏུ་སྤེལ་འདོམ་བཅུ་མཉམ་།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ཟླ་ ༡༢ པའི་ནང་བོད་དོན་ལས་འབྲུལ་བརྒྱུ་གནས་ཁང་གིས་འདོན་
སྤེལ་གནང་བའི་སྐབས་ལྟེ་། ཁོང་ཚོ་བྱིན་དང་ཁ་འབྲུལ་ཏུ་བཅུག་ཏེ་འཛམ་གླིང་ནས་ཐས་
པ། (Separated From Their Families, Hidden from the World) ཞེས་པའི་སྐབས་ཚོའི་ལྷན་དོན་
ཁག་ཏུ་གཙོ་བོར་འཛིན་ཡོད་པའི་ནང་། བོད་ནང་གི་སྤྱི་ལོ་ཤིན་ཡོན་སྤོངས་གསོ་རྒྱུ་ལྷན་གསལ་གི་
བཅའ་ཤོད་སྤོངས་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་
དང་ཡོད་བོད་ནང་ཏུ་ལོ་ ༤-༡༩ པར་བྱི་བྱོལ་བསྐྱོད་སྤོངས་ལྷན་གྱི་ ༡༠༠༠༠༠ (འབྲུམ་བརྒྱུད་) ལྷག་
ཙམ་གི་གཏམ་སྤོངས་སྤོངས་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་
ཟིན། བོད་རིགས་བྱིན་བདག་དག་ལྱང་གཞོན་ལྷགས་ཀྱི་ཁོར་ལུག་འོག་རང་གི་གཅེས་ལྷག་
དག་གཏམ་སྤོངས་སྤོངས་ལྷན་གྱི་གཏོང་ཐབས་མཉམ་ཏུ་ལྷུང་། བྱིན་བདག་སྤོངས་ཁག་གི་གནས་ཚུལ་
རྒྱས་ལོན་བྱས་པ་བརྒྱུད་པ་མཉམ་ཏེ་ནས་སྤོངས་ལྷན་གཏམ་སྤོངས་སྤོངས་ལྷན་གཏོང་འདོད་མཉམ་ཏུ་
བཅོན་པོ་དབང་ཡོད་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་ལོག་སྤོངས་འབྲུག་གཉེད་ཏུ་བཅུག་ཡོད། ལྷན་ལྷན་ཚོས་རང་
མི་རིགས་ཀྱི་རྩོམ་འཛིན་རྒྱས་པའི་རིག་གཞུང་དང་སྐད་ཡིག་སོགས་མ་ཤེས་མ་ཚོས་པའི་གནས་

8. ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་སྤེལ་བའི་རྒྱ་ནག་སྤོངས་གསོ་(སུའུ་) ལྷག་ཁང་གི་བྱ་རྒྱུགས་ www.gov.cn 2015-
09-02 11:23 来源： 教育部网站

སྒྲིབ་ལ་སྨུང་ཉེན། དེའི་རྒྱ་རྒྱུ་ནི། སློབ་ཁྲིད་མང་ཆེ་བ་ནི་རྒྱ་སྐད་ཁོ་ན་ལ་བརྟེན་ནས་
 འཕྲིད་བཞིན་པ། སྤུ་སྤུ་རྣམས་རང་ཉིད་ཀྱི་ས་མ་དང་བྱིས་ཚང་ནས་ཁ་བྲལ་བར་བརྟེན་ཁོ་ཚོར་
 བོད་པའི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་གི་རྒྱས་མངའ་དང་གོམས་འདྲིས་ཏུང་། བོད་རྒྱ་རྒྱུ་རྒྱུ་དམིགས་
 ཡུལ་བཅངས་ནས་བསྐྱབ་གཞི་ལག་ནང་ཚོད་མཐོའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་རྣམ་པ་རྣམས་པ་བཅས་ཡིན།

བོད་རིགས་འབྲུག་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་གི་གྲངས་རྒྱུ་

ཁྲིད་ཁྲིད་དང་སྤུལ།	མི་དྲུག།	སློབ་མའི་གྲངས་ཀྱི།	བཅངས་སློབ་སློབ་མ།	བརྒྱ་ཚ།
བོད་རང་སློབ་སློབ་མ།	༢༠༡༩	༥༢༡༧༧༥	༤༢༩༠༡	༨༢%
མཚོ་སློབ།	༢༠༡༩	༢༡༥༠༢༦	༡༩༩༩༩༥	༩༢%
ཟླ་ཁྲིད།	༢༠༡༩-༢༠༡༩	༢༢༠༢༦	༡༧༠༥༩༥	༧༧%
རྒྱ་བ།	༢༠༡༩	༩༩༩༩༥	༩༩༩༩༥	༧༩%
དཀར་མཚོ་ས།	༢༠༡༩	༡༩༩༠༢༦	༡༡༩༡༡༩	༥༩%
རྒྱ་མི།	༢༠༡༩	༧༧༧༧	༤༤༤༤	༥༥%
ཀན་སྤུ།	༢༠༡༩-༢༠༡༩	༩༩༩༩༩	༩༩༩༩༩	༩༩%
ཀན་སྤོ།	༢༠༡༩	༥༥༥༥༥	༥༥༥༥༥	༥༥%
སྤུ།	༢༠༡༩	༥༥༥༥༥	༥༥༥༥༥	༥༥%
བདེ་ཆེན།	༢༠༡༩	༡༡༩༡༧	༩༡༩༡	༧༧%
བློན་བཅོམས།		༡༠༩༩༩༩	༩༠༩༩༩	༩༠%

རྒྱ་ནག་གི་གཏན་སློབ་སློབ་སྤུལ་རྒྱ་རིགས་སློབ་སྤུལ་གི་གྲངས་ཚད་ཉ་ཅང་ཏུང་ཏུ་
 ཡིན་ཡང་སློབ་སྤུལ་དེ་ལྟ་བུ་སྤུལ་དགོས་པ་ནི། བོད་དང་དེ་མིན་གྲངས་ཏུང་མི་རིགས་ལག་
 བུ་སྤུལ་བའི་དབྱེ་འབྲེད་ཀྱི་སྤུལ་སྤུལ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུ་
 གིས་འགྲེལ་བརྗོད་བྱས་པར་གཞིགས་ན། བོད་ནང་གི་གཏན་སློབ་སློབ་སྤུལ་འཚོ་སློབ་བྱེད་
 བཞིན་པའི་སློབ་སྤུལ་རྣམས་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱིས་ཚང་དང་། བུ་མི་སྤུལ་མཆེད་དེ་བཞིན་རང་
 མི་རིགས་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་སོགས་དང་ཁ་བྲལ་བྱེད། བུ་སྤུལ་གི་དཀར་མཚོ་སྤུལ་ལ་
 འཕྲད་བཞིན་ཁོ་ཚོར་ཁེར་རྒྱུ་དང་སྤུལ་བསྐྱབ་སོགས་མང་དག་ཅིག་ཡོང་བཞིན་ཡོད་

9. མུ་ལོ་ ༢༠༡༧ ལྷ་ ༡༢ པའི་ནང་བོད་དོན་ལས་འགུལ་བརྟེན་གནས་ཁང་གིས་འདོན་སྤུལ་གནང་བའི་སྤུལ་མོ།

པ་གསལ་ཡོད། དེ་ལྟ་བུའི་རྒྱ་ནག་གི་གཏན་སྡོད་སློབ་གྲྲི་ཤིང་བྱས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགོ་བ་
 མིའི་སྐོར་ཐང་དང་རྒྱ་ནག་རང་ཉིད་ཀྱི་བྲིམས་རྒྱིག་ཁག་ནང་རྒྱལ་འགལ་ཏུ་སྡོད་ཡོད། དེ་ལྟ་
 བུའི་བཅའ་སྡོད་སློབ་གྲྲི་བྱུང་ཚད་རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱ་བཞིན་པའི་ཤོད་རང་རྒྱུང་སྡོངས་ཅམ་
 མ་ཟད། གཡས་གཡོན་ཞིང་ཆེན་ཁག་བཞི་ཅམ་གྱི་ནང་མཆིས་པའི་ཤོད་མི་གནས་ཤུལ་ཞོན་
 ཡོངས་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱིས་སྲེལ་དང་སྲེལ་ལུས་ཡིན།

དེ་ལྟ་བུའི་སློབ་གྲྲི་ནང་བཅའ་སྡོད་སློབ་མའི་གངས་ཚད་མཐོ་བའི་ཤིང་བྱས་ནི་ཤོད་
 རྒྱ་རྒྱུར་གྱི་སློབ་གཡོན་རྒྱ་ནག་གིས་ཡིན་པ་ལས། རྒྱ་ནག་པོས་གཞིས་ལུས་ཤོད་མི་རྒྱལ་གྱི་
 བྲིས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལས་ལ་ཏུངས་དྲགས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ལོ་ཤོས་ནམ་ཡང་མི་མཐོང་། རྒྱ་ག་
 འཁྲུགས་དང་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་དང་ཤོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཤོ་ཤོ་མེད་པ་བཟོ་ཐབས་བྱས་
 པ་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགོ་བ་མིའི་གཞི་རྒྱུ་སྐོར་ཐང་དག་བཅིས་མེད་དོན་ཤོད་ཏུ་བཏང་བ་མ་
 ཟད། རྒྱ་ནག་པོ་རང་ཉིད་ཀྱིས་གཏན་ལ་ཐབ་པའི་ཚ་བྲིམས་དག་ལས་ཀྱང་རྒྱལ་འགལ་ཏུ་
 སྡོད་ཡོད། རྒྱ་པོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་འདོན་སྲེལ་བྱས་པའི་རྒྱ་ནག་པོའི་འཁྲུག་བཟང་
 རྒྱལ་ལ་དཀར་པོའི་ནང་གི་དོན་ཚུན་བཞི་དཀྱི་གཞུག་ཁག་འཕེལ་རྒྱས་ལྗེས་ལྗེས་པོ་ལྷན་པ་ཅིས་
 པའི་ཤོད་ཀྱི་སློབ་གསོའི་བྱ་བཞག་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མཐོང་ཆེན་བྱེད་ལུགས་བཟོད་ཡོད་
 ཅིང་དེའི་ནང་ཏུ་བཟོད་དོན། ༡༩༥༧ པོ་ནས་ ༢༠༢༠ བར་རྒྱ་ནག་གིས་རིམ་ཚིག་བརྒྱལ་བ་སློབ་
 གསོའི་ཤོན་དུལ་སྡོད་ཏུ་རྒྱུར་ ༢༢༥.༤༥ བཏང་ནས་ཤོད་ཏུ་སློབ་ལུགས་ཤོད་གི་སློབ་གསོ་
 དང་། རྒྱ་གཞིའི་སློབ་གསོ་ལས་རིག་སློབ་གསོ་ མཐོ་རིམ་སློབ་གསོ་རྒྱུད་ལྡུང་སློབ་གསོ་
 དམིགས་བསལ་སློབ་གསོ་བཅས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་འགན་ལེགས་པོ་བརྒྱུད་པོ་ཤོད་པའི་
 འཁྲུག་བཟང་ནམ་མཁའ་མི་ཤོད་པ་ཞིག་སྲེལ་ཡང་། དོན་དངོས་ཀྱི་གནས་སྐབས་ལ་དཔྱད་
 ཚོ་ཤོད་ནང་ཏུ་རྒྱ་ནག་པོས་མི་རིགས་ཚ་བརྒྱག་གི་ཤིང་བྱས་ཤིག་རྒྱ་ག་འཁྲུགས་དང་བརྒྱུད་
 རིམ་ལྡན་པའི་སློབ་གསོ་བཞིན་ཡོད་པ་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་དུལ་ཁག་ཏུ་སྲེལ་རྒྱ་ནི་རང་པའི་
 ཤོད་མི་རིགས་ཚང་མའི་ལས་འགན་ཡིན།

འི་ (Basil Gould) དང་།¹¹ ཨ་རིས་བོད་དུ་མངགས་པའི་དོན་གཅོད་ཨ་རིའི་དམག་སྲིད་ལས་
 ལུངས་ཀྱི་དཔོན་རིགས་ཀེབ་ཏེན་ཨི་ལི་ཡ་ཏོལ་སི་ཏོའི་ (Captain Illia Tolstoy) སོགས་ཀྱིས།
 རིང་མིན་ཚུགས་རྒྱའི་ཞི་བདེའི་ཚོགས་འདུར་བོད་ཀྱི་འཕུས་ཚབ་གཏོང་དགོས་ལུགས་ཀྱི་
 གོས་འཆར་བཏོན་ཡོད།¹² ཞོ་མིན་ཏང་གིས་གལ་ཏེ་དམག་ཆེན་རྗེས་ཀྱི་ཚོགས་འདུར་བོད་
 ཚུད་པ་ཡིན་ན། ཞོ་མིན་ཏང་གིས་བོད་ལ་ཐེ་རུས་བྱེད་རྒྱ་འགན་དབང་ཆེ་བུ་འགོ་རྒྱ་ལྟ་ཅི།
 དེ་ལས་རྣོག་སྟེ་དབྱིན་རི་དང་ཨ་རིས་ད་ཡོད་བོད་ཀྱི་རང་བཅོན་གནས་བབ་ཀྱི་བདེན་དོན་
 ཤོད་རྒྱུ་མ་ཟད། ཐ་ན་བྲིམས་སོག་ནས་བོད་རང་བཅོན་གྱི་དོན་དངོས་གནས་བབ་ཁས་ལེན་

1981), 830-831; Bagaryn Shirendyb et al ed., History of the Mongolian People's Republic, translated by William A. Brown and Urgunge Onon (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1976), 476– 478. 参见Melvyn C. Goldstein, A History of Modern Tibet, 1913-1951. The Demise of the Lamaist State, 535; Hsiao-Ting Lin, Tibet and Nationalist China's Frontier: Intrigues and Ethnoplitics, 1928-49, 162-163。按1945年10月20日，外蒙古举行公民投票，结果显示绝大多数公民赞成外蒙古从中国独立出去。次年1月，国民政府承认蒙古人民共和国独立。不过，国民政府撤退台湾后，认为苏联并没有做到一切援助给予国民政府等承诺，故于1953年废除《中苏友好同盟条约》中关于外蒙古的换文，不承认外蒙古独立，这是后话。

11. བོལ་མེན་སི་ཏོལ་སི་ཏོའི། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ གྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལས་ ༡༩༥༧ ལོར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་
 ཉམས་འཛིག་གཤམ་དཀར་སྲིད་པ་ཚོ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་དབྱིན་ཡིག་ནས་བོད་ཡིག་དུ་པབ་རྒྱུར་ཞུས། སྲིད་
 བཅོན་དཔེ་མཛོད། གྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཤོག་ ༥༧༥། IOR.L/PS/12/4217, གྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལྷ་ ༩ ཚེས་ ༢༢ འཕྲོད་པའི་སྟེ་ལེར་
 གྱིས་ཚོགས་སྟོན་བྱས་པའི་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནས་ལོན་ཏོན་གྱི་རྒྱ་གར་ཁང་པར་བཏང་བའི་མཚོགས་རྒྱག་ཡི་
 ཞའི་ནང་། འབྲས་སྒྱུ་སྟོན་ཆེན་པོ་སི་ལ་ཏོའི་བསམ་པར་རྒྱ་གར་གཞུང་ལ་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་ཅིག་གཏོང་ཚོག་
 རྒྱར་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནས་མོས་མཐུན་ཡོང་བ་དང་། བོད་ཀྱིས་སྲིད་འཛིན་བུ་མེ་བེལ་ལ་ལུག་རྟགས་ཤིག་
 དང་རྒྱགས། ཨ་རི་རྒྱལ་པོན་མཉམ་འབྲེལ་ལ་མོ་ཉ་ཞིག་གཏོང་བར་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་སྲིད་གནས་བབ་
 མཐོ་བུ་གཏོང་འདོད་བྱུང་ཞེས་འཕྲོད།

12. Amar Kaur Jasbir Singh Himalayan Triangle A Historical Survey of British India's Relations with Tibet, Sikkim and Bhutan 175-1950 The British Library 1988 P.122.

བྱེད་རིམ་གྱི་བཞེད་སྣང་བྱུང་ཡོད། དེར་བརྟེན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟླ་ ༩ ཟླ་དཀྱིལ་དུ་སྡེ་སར་བཅའ་
 སྡོད་གོ་མིན་ཏང་གི་དོན་གཅོད་བྱུང་ཙུང་ལིང་གིས་ཁྲིན་ཤུའུ་ལེས་(陈布雷)ལ་སློབ་འཇུག་
 བཏང་སྟེ། བོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་སྟོན་མེད་དང་རྒྱགས་སྐབས་ཀྱི་ལོ་ལོ་མོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་
 ཚེབ་ལ་བོད་ཀྱི་འཇུག་མི་འོས་སྐྱོར་བ་དང་། ཅང་ཅེ་ཅི་ལའང་སོག་མར་ལུབ་ཁམས་(དང་གི་
 ཟླ་ལོ་མངའ་ཁོངས་ལལ་མོ་ཆེ། ཞེས་འཇུག་པའི་མཚན།) ལ་དག་མེར་བྱས་ཏེ་ལིའུ་ལྷན་ཏུ་ལོ་ལོ་
 ལུབ་ཁམས་བཅད་བཟུང་བྱས་པའི་རྣམ་པ་མེད་པར་བཟོ་དགོས་པ་དང་། རྒྱ་གར་དང་ཕྱོགས་
 མོལ་བྱས་ཏེ་རང་བཅོལ་བྱུང་རྗེས་ཀྱི་རྒྱ་གར་དང་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་གསལ་པོ་བཟོ་དགོས་
 པའི་སྟོན་མེད་ལྷན་པར། ཅང་ཅེ་ཅི་ཡིས་ལན་དུ། མིག་སྨར་རྒྱལ་ནང་(གོ་མིན་ཏང་དང་གུང་
 ཁུན་ཏང་)གི་གནས་བབ་སྟོན་འཛིང་ཆེ་བས། བོད་ཀྱི་གནད་དོན་སྐོར་ད་ལྟའི་སྲིད་ཁྲིམས་རྒྱུ་
 འབྱོར་ས་དགོས།¹³ ཞེས་བཤད། ཟླ་ ༩ པར་བྱུང་གིས་སྐར་ཡང་བོད་ཀྱི་འཇུག་མི་གོ་མིན་ཏང་
 གི་ཚོགས་ཚེབ་ལ་ལུགས་གལ་ཆེ་བའི་བསམ་འཆར་བཏོན་འདུག དེ་ཡང་ཁོང་གིས། “གོ་མིན་
 ཏང་གི་ཚོགས་ཚེབ་ནི་ཆ་ཁྲིམས་བཟོ་བའི་བྱ་བ་ཞིག་ཡིན་པས་མ་འོངས་བོད་རྒྱའི་འབྲེལ་བ་
 ཐག་གཅོད་བྱེད་དགོས། བོད་དུ་གོ་མིན་ཏང་གི་སྐྱེ་ཚབ་བཏང་ཡོད་ཀྱང་སྐྱེ་དུག་མིན་པས་སྐྱེ་
 ཚབ་ཀྱི་གཏམ་སྡོད་ལ་བོད་མིས་ཆ་འཛོག་གང་ཡང་བྱེད་ཀྱི་མེད། གལ་སྲིད་ཚོགས་ཚེབ་སོག་
 བོད་ཀྱི་སྐྱེ་དཔོན་དང་གདན་ས་གསུམ་གྱི་འཇུག་མི་གདན་ལུ་སྐབས་ཚོ། བོད་རྒྱའི་གནད་དོན་
 ལས་སྐྱོར་པོར་ཐག་གཅོད་སྐབས་པ་མ་ཟད། རྒྱལ་སྤྱིའི་སོག་བོད་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་པ་
 གསལ་སྟོན་བྱས་ཚུགས་ཏེ་ནི་སོབ་དཀའ་བའི་གོ་སྐབས་བཟང་པོ་ཞིག་རེད།”ཅེས་བཤད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་ཅང་གིས་རྒྱལ་སྐྱེད་ལས་འཛིན་སྟེན་ཚོགས་དང་གོ་
 མིན་ཏང་གི་གནས་སྐབས་རྒྱུན་ལས་འཇུག་མི་མཉམ་འབྲེལ་གྲོས་ཚོགས་སོག་ “གལ་ཏེ་བོད་
 རིགས་ཀྱིས་རང་སྐྱོང་གི་རེ་འདུན་སྟོན་པ་ཡིན་ན། གོ་མིན་ཏང་གིས་བོད་ལ་ཚད་མཐོའི་

13. 陈锡璋遗作：西藏从政纪略，页121；张令澳：《我在蒋介石侍从室的日子》，第146-147页。

རང་སྐྱོང་དབང་ཆ་སྔོན་རྒྱ་ཡིན། གལ་ཏེ་མ་འོངས་པར་རང་བཅའ་བྱེད་པར་དགོས་དེས་
 གྱི་དཔལ་འགྱུར་ཆ་རྒྱུན་འཛོམས། གོ་མིན་ཏང་གིས་སྤྱི་ཚོག་གི་སྔོན་དཔེ་ལྟར་རང་བཅའ་
 ཚོལ་པར་རོགས་རམ་བྱེད་དེས་ཡིན།”¹⁴ ཞེས་བྲུབ་བསྐྱེད་ཀྱིས་པ་མ་ཟད། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༥ ལྷོ་
 ༤ ཚེས་ ༢༠ བོད་ཚོག་ལས་ཁུངས་བརྒྱུད་ལྟ་སར་བཅའ་སྔོན་གོ་མིན་ཏང་གི་དོན་གཙོད་ལྷན་
 ལ་བཏང་བའི་ཡི་གེའི་ནང་། “ལྷོ་ ༤ ཚེས་ ༢༤ ཉིན་ཆེས་མཚོའི་རྒྱལ་སྤྱི་ལྷན་ལྷན་ཁང་
 དང་། དབུས་རྒྱུན་ལས་ལྷན་ཁང་གི་འཕམ་སེལ་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་ཚོགས་འདུའི་ཚོག་
 ཐག་ཚོད་བྱུང་བའི་ལངས་སྤོགས་གཞིར་བཟུང་། དབུས་གཞུང་གིས་བོད་ལ་ཚོད་མཚོའི་རང་
 སྐྱོང་སྐྱོང་རྒྱ་ཡིན་པས། གནད་དོན་དེའི་ཚོག་བོད་ས་གནས་གཞུང་(བོད་གཞུང་)གིས་བསམ་
 འཆར་གང་ཡོད་ཞེས་འཇུག་བྱས་ཏེ་ལན་སྐྱེལ་དགོས་པ་མ་ཟད། དབུས་གཞུང་གི་དགོངས་
 དོན་རྒྱལ་བསྐྱེད་ལག་པོ་བྱེད་དགོས།”¹⁵ ཞེས་འཁོད།

ལྷན་གྱིས་བོད་ཀྱི་འཇུག་མི་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ལྷགས་རྒྱུར་བསྐྱེད་འབྲིང་རི་
 ལྟར་བྱས་སམ་ཞེ་ན། གཅིག་ནས་བོད་གསལ་ཏར་ཡིག་བོད་བསྐྱེད་མ་དང་དམག་ཆེན་རྗེས་
 ལྷོ་བོད་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གཏམ་བཤད་འགའ། བོད་གཞུང་གི་རྒྱལ་ལས་
 ཁུངས་ཀྱི་འགན་འཛིན་ལྷན་ཁང་ལྷན་པ་བརྒྱུད་བཀའ་ཤག་ལ་སྤུལ་བ་དང་།¹⁶ གཞིན་ནས་
 རི་འགོག་དམག་འཇུག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཚོལ་པར་རྟེན་འབྲེལ་ལྷན་ཁང་གཡུ་ནས་བཅའ་

14. OIOC, L/PS/12/4195A, Copy of the English text of Chiang Kai-shek’s speech, published by Central News, enclosed in telegram no. 945 from the British Embassy in Chungking to Foreign Office, 26 August 1945, BICT, 559/44. Melvyn C. Goldstein, A History of Modern Tibet, 1913–1951: The Demise of the Lamaist State, 535–536; Hsiao-Ting Lin, Tibet and Nationalist China’s Frontier: Intrigues and Ethnopolitics, 1928–49, 171.

15. 1945年8月29日, GMZF, 0592/1044-02-02, 西藏政情, 微卷419/0167.

16. FO371/46123, ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༥ ལྷོ་ ༤ ཚེས་ ༢༤ འཁོད་པའི་ལྷན་ཁང་བཅའ་སྔོན་དབྱིན་ཇིའི་དོན་གཙོད་ཀྱི་གཟུལ་
 མཇུག་ཡི་གེ་ནང་གྲག་པའི་རྒྱུར་ཁང་ཇོ་སག་དང་ལྷན་གྱི་གཏམ་གྲིང་ཞིག་རྩོམ་པོ་གྲངས་ ༤༢༤ ནང་།

ཕྱོད་གོ་མིན་ཏང་གི་དོན་གཅོད་ཀྱི་ཁང་ཐོག་སྟེང་འཕྲིད་དང་ཐོག་ཡིག་ཆེན་རྒྱུར་འབྲེམས་
བྱས་པ་ཟད། ལྷ་སའི་སྲང་ལམ་ཡོངས་ལ་གོ་མིན་ཏང་གི་རྒྱལ་དར་བསྐྱོངས་འཇུགས་བྱས་ཏེ།
དཔག་ཆེན་རྗེས་ཀྱི་གོ་མིན་ཏང་གི་ཟིལ་ཤུགས་མཚོན་ཐབས་བྱས་འདུག གནས་ཚུལ་དེའི་
རྒྱུ་རྐྱེས་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༩ ཀྱི་ལྷ་སའི་གཟུང་མཇུག་འཕྲིན་ཡིག་ནང་། “རྒྱ་དབྱིན་ཐོག་
ཡིས་པའི་རྒྱུར་ཡིག་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་འོློམ་གཞུང་ཉེ་བའི་གཞུང་ལམ་གཡས་གཡོན་གྱི་
ཡུང་རོལ་ལྷ་རྒྱུར་འབྲེམས་བྱས་ཡོད་པར་སོང་། སོ་ནམ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་མི་དཔོན་གྱིས་བོད་
གཞུང་ལ་ཞུས་པ་བཞིན་བཀའ་ཤག་ནས་རྒྱུར་ཁང་རྒྱུར་པ་གོ་མིན་ཏང་གི་དོན་གཅོད་ཀྱི་
སར་སྐད་ཆ་འདྲི་བར་བཏང་བ་མ་ཟད། སང་ཉིན་གྱིར་བཞོག་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་བ་
ལྟར་སང་ཉིན་དེར་ཐུན་ཚུང་ཡིང་རང་ཉིད་སྡོད་སའི་ཁང་ཐོག་ཏུ་མ་གཏོགས་གཞན་ཚང་མ་
བཞོག་དགོས་བྱུང་ཡོད།” ཅེས་བྱུང་བ་བཞིན། དེ་རྗེས་གོ་མིན་ཏང་གི་དར་ཆ་ལྷ་སར་བཅའ་
ཕྱོད་གོ་མིན་ཏང་གི་དོན་གཅོད་དང་། ལྷ་སའི་རྒྱ་ཚོང་ཁག་གི་རྒྱའི་ཐོག་སྐྱོང་འཇུགས་དང་
འོློམ་གཞུང་ཐོག་རྒྱལ་ཁབ་འོློམ་རྒྱུར་བྱས་འདུག དེ་ཡང་ལྷ་ས་ ༡༩༥༥ དབྱིན་ཟླ་ ༡ ནས་ ༩ བོད་
རྒྱལ་ལོ་ ༡༡༩ ཤིང་བྱ་ཉོར་ཟླ་ ༧ ནས་ ༡ བར་གྱི་གསར་འགྱུར་མེ་ལོང་ནང་། “རྒྱ་ནག་མི་མེར་
རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དར་ཆ་རྒྱ་ཚོང་དང་རྒྱ་མི་སོ་སོའི་སྡོད་གནས་རྒྱའི་ཉེ་འགྲམ་ཏུ་བཅུགས། སྲང་
ལམ་རྗེས་རྒྱུར་ཡོད་དོ་ཅོག་ལ་ཨིན་བོད་རྒྱ་སོག་ཡིག་རིགས་སོ་སོར་འཇར་པན་གྱི་རྒྱུན་ལྷག་
བརྒྱུ་ལོང་། མནའ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནམས་ཀྱི་བདེན་འཇུག་རྒྱལ་མཚན་དཀར་པོ་བསྐྱོངས་
སོང་ཞེས་དང་། འཇར་པན་ལ་དམའ་འབེབས་དང་མནའ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་བཞི་ལ་བརྟེན་
ཚོག་ཡི་གེ་མང་པོ་ཡིག་བསྐྱར་ལྟར་རྒྱུར་ཏེ་ལྷ་སར་བཞུགས་པའི་རྒྱ་མི་ཚང་མས་ཤུགས་སྐྱོ་
གང་ཟབ་བཏང་དང་གཏོང་གིན་ཡོད་སྐད། ཅེས་དང་། ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༥ དགོང་མོའི་རྒྱ་ཚོང་
༤ ཐོག་ལྷ་སའི་བར་རྒྱུར་ཏུ་ཨ་ཨིན་ལྷ་རྒྱ་བཞིའི་མྱིང་འཛིན་གྱི་འདྲ་པར་མི་བཞི་བཞོན་ཏེ་
ལ་ཞོན་པའི་ལག་ཏུ་འཇུར་བ་དང་། སྐད་བཞུ་བཟོ་དབྱིབས་མི་འདྲ་བ་རྣམས་དང་གནམ་
ཤུའི་སྐད་བཞུ་སོགས་འཇུར་མི་ ༧༠ ལྷག་ཅམ་དང་། ཚེས་ལྷ་ཡང་ལ་འཇུར་མི་དོ་གངས་ ༡༩༩

ཅ་རྒྱུག་འགྲོ་གིན་ཁ་ནས། གཡུལ་ལས་ནམ་པར་རྒྱལ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས། །རི་ཕིན་བརྒྱན་ཕྱག་
 བརྟེན་པའི་རོ་ལ་སྟོས། །སྟོབས་འབྱོར་རྒྱལ་ཁབ་བཞིའི་ཉམས་ལ་སྟོས། །འཇམ་སྤིང་བདེ་རྒྱིང་
 རྩེགས་པའི་དུས་ལ་སྟོས། །ཞེས་བརྗོད་བཞིན་མེ་མདའ་འཕངས་དར་ཆ་གྲུང་དབྱིངས་སུ་
 འཕྱར་ཏེ་རྟེན་འབྲེལ་དགའ་སྟོན་ཚེད་འཛོལ་གང་གཟུང་གནང་བའི་གནས་ཚུལ་ཚོས།¹⁷ ཞེས་
 བྱུང་ལ། གསུམ་ནས་འཇར་འགོག་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཐོབ་པའི་རྟེན་འབྲེལ་གསོལ་སྟོན་ལ་ཁ་གཡུར་
 ཉེ་བཀའ་སྒོམ། འུང་རྩིས། རང་མེད། གདན་སའི་མཁའ་པོ་སོགས་གཉེན་ཉེ་སྐྱེ་འཁོར་ཚང་མ་
 གདན་འབྲེན་བྱས་ཤིང་།¹⁸ ཅང་གི་ཉར་ཡིག་གི་ནང་དོན་རྒྱ་བྱུང་དུ་དྲིལ་བསྐྱབས་ལ། སྤིང་
 རྒྱུང་གི་ཉེ་འཁོར་དང་གལ་ཆེའི་དཔོན་རིགས་ལ་ལོགས་སུ་གསོལ་སྟོན་བཤམས་ཏེ་རང་རྒྱུང་
 གི་གོ་དོན་འབྲེལ་བཤད་དང་། གོ་མིན་ཉར་གིས་བོད་རྒྱུབ་རྒྱའི་ཀུན་སྒོའ་བཟང་པོ་ཡོད་པས་
 གལ་ཆེའི་མི་སྣ་བཏང་ནས་གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཞུགས་དགོས།¹⁹ ཞེས་སྐུལ་སྐྱོད་
 བྱས་འདུག དེ་ཡང་འུན་ཚུང་ཡིང་གིས་ལྟ་ས་ནས་ཉར་འབྲིན་བཏང་བའི་ནང་དོན། དམ་
 སྤིང་རྒྱུང་དང་། བོད་གཞུང་གི་སྐྱེ་དྲག་མི་དྲག་ཚོར་ཐབས་བརྒྱ་རྒྱས་སྟོང་གིས་དགོ་སྤྲིག་ཡག་
 ཉེས་སྟོར་ལ་འབྲེལ་བཤད་རྒྱག་གི་ཡོད་ལ། གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཞུགས་དགོས་པའི་
 འབོད་སྐུལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་འདྲ་བྱས་པ་ཡིན་སྲིད་ལོགས་ནས་བོད་ལ་ངན་སེམས་བཅངས་པ་
 བཀག་སྐབ་པ་དང་། བང་ལ་ཐག་གཅོད་སྐབ་པ་དགོ་མཚན་ཡོད་རེད།²⁰ ཅེས་བྱུང་བ་ལས་

17. མི་ལོ་ ༡༩༥༥ དབྱིན་ཟླ་ ༤ ནས་ ༩ བོད་རྒྱལ་ལོ་ ༡༧༩ ཤིང་བྱ་ཉོར་ཟླ་ ༧ ནས་ ༤ བར་གྱི་གསར་འགྱུར་ལོ་ལོང་།
 18. 沈宗濂致蒋介石电, 1945年9月16日, GMZF, 0592/1044-02-02, 西藏政情, 微卷
 419/0173; 沈宗濂致蒋介石呈, 1946年8月23日, GMZF, 0592/4410. 01-01, 藏王达与
 热振交恶, 微卷419/0778; 陈锡 璋遗作: 《西藏从政纪略》, 页119-120; 韩修君: 《北
 京商人在拉萨经 商略记》, XWSZ-3, 页97; 张令澳: 《我在蒋介石侍从室的日子》, 页
 145-146。
 19. 1945年9月16日, GMZF, 0592/1044-02-02, 西藏政情, 微卷419/016-0173。
 20. 1945年8月29日, GMZF, 0592/1044-02-02, 西藏政情, 微卷419/016-0170。

ཤེས་ཀྱི་གཞི་རྒྱ་ལོ་དང་གཞི་རྒྱ་ལོ་གིས་ཕྱན་གྱི་ཁ་ཏ་བྱས་པ་ལྟར་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་ཚོགས་པ་ཞིག་
བཏང་ཡོད་པ་བདེན་པ་ཡིན་མོད། འོན་ཀྱང་གཅིག་ནས་ཕྱན་གྱིས་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་
ཚེབ་ལ་སྐྱེ་ཚབ་འཕྲུལ་ཞུགས་དགོས་ཚུལ་བཤད་མེད་པ་དང་། གཉིས་ནས་བོད་གཞུང་གིས་
གནས་པའི་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་གདོང་ལེན་ཆེད་སྐྱེ་ཚབ་བཏང་བ། སྐྱེ་ཚབ་ནམ་པ་ནན་ཅིང་རྒྱ་
འབྱོར་མཚམས་ལས་འགན་གང་ཞིག་སྐྱབ་དགོས་པའི་ནང་དོན་གཙོ་བོ་དེ། རྒྱ་ཡིན་གཉིས་ལ་
གསང་བ་གནང་ཡོད་པ་ལྟ་ཅི་སྟོན། བ་ན་སྐྱེ་ཚབ་ནམས་ནན་ཅིང་རྒྱ་མ་འབྱོར་བར་གསང་བ་
གནང་འདུག

གཉིས་ལ། བོད་གཞུང་གིས་ནན་ཅིང་རྒྱ་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་གཏོང་དགོས་དོན་གང་ཡིན་པ།

བོད་གཞུང་གིས་ནན་ཅིང་རྒྱ་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་གཏོང་དགོས་གང་ཡིན་དུའུ་ཞིབ་ཞུ་
སྐབས། དེར་སྤྱི་ནང་རྒྱན་གཉིས་འདུག་པ་ལས་ནང་རྒྱན་གཙོ་བོ་གདན་ས་ཁག་གཙོས་གོ་
མིན་ཏང་ལ་ཉེ་བའི་ཚོགས་གཏོགས་ཚོའི་གནོན་ཤུགས་ལས་གཤམ་ཆེད་དམ་ཁོ་ཚོ་དང་
གདོང་ཐུག་ཤོར་ཉེན་ལས་གཤམ་ཆེད་ཡིན་པ་དང་། སྤྱི་རྒྱན་ནི་དབྱིན་རིས་འཛམ་སྐྱིད་རྒྱལ་
ཚོགས་སུ་བོད་རང་བཅོལ་གྱི་གནས་པའི་གསལ་བཟོར་རྒྱབ་སྐྱོར་ལྟ་ཅི། བ་ན་བོད་དམག་
དོན་ཐད་ཀྱི་རོགས་རམ་ཡང་ཁས་ལེན་མེད་ཀྱིན། དམག་ཆེན་རྒྱལ་སྐྱིད་ཚོག་གནས་
པའི་མཚོ་རྒྱུན་པའི་གོ་མིན་ཏང་ལ་བརྟུན་མཁས་བྱ་རྒྱ་དེ། བོད་ཀྱི་ཞི་བདེ་ཡུན་རིང་བརྟན་
ལྡིང་ལ་ཏ་ཅང་གལ་ཆེར་མཐོང་བས། ཕྱན་གྱི་ཁ་ཏ་བྱས་པ་བཞིན་བོད་ཀྱི་གཞུང་གིས་ནན་
ཅིང་རྒྱ་སྐྱེ་ཚབ་གཏོང་རྒྱའི་ཐག་གཙོད་གནང་འདུག

དང་པོ་ནང་རྒྱན་ནི་གོ་མིན་ཏང་ལ་ཉེ་བའི་བོད་ཀྱི་མཐོ་རིམ་དཔོན་འགས་ཀྱི་ནག་ཏུ་
སྐྱེ་ཚབ་གཏོང་དགོས་ཞེས་གནོན་ཤུགས་སྐྱད་ཡོད་པ་ནི། བོད་མོག་ལས་ཁུངས་གོ་མིན་ཏང་
དབྱུས་གཞུང་ལ་ཕྱན་གྱིས་ལྟ་སའི་གནས་ཚུལ་སྟན་སེང་ཞུས་པ་བརྒྱུད་ཞུ་བྱས་པའི་ནང་།
(བོད་ཀྱི་མཐོ་རིམ་དཔོན་རིགས་འགས། ཞིབ་འཇུག་པའི་མཚན།)གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཚེབ་ལ་སྐྱེ་ཚབ་

གཏོང་དགོས་པའི་ཅེས་ཚིགས་འདུའི་ནང་(བོད་ལྗོངས་ཚིགས་འདུ། ཞིབ་འཇུག་པའི་མཚན།) ལྷགས་
ཆེན་པོས་བཤད་ཀྱི་འདུག²¹ ཅེས་བྱུང་བ་བཞིན། ཞིབ་འཇུག་པ་མེད་མེད་མོལ་སི་ཤིན་གྱིས།
རྒྱལ་སྐོར་དེར་བོད་གཞུང་གི་རྒྱལ་ལས་ཁུངས་དང་བཀའ་ཤག་ནས་བོད་ཀྱི་དོན་རྐྱེན་མེད་པ་
བཅའ་དེ་ལྷན་པ་ཐོན་པ་ཞིག་བཟོ་འདོད་ཡོད་ཀྱང་། དགོན་སྡེ་དང་། ཆེ་ཆུང་། འོད་ཆུང་
འགའ་ཤས་བཅས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་སྐྱར་གསོ་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡང་དགོས་པ་
ཞིག་ཡིན་པའི་བསམ་ཚུལ་ལྷགས་ཆེན་པོ་ཡོད།²² ཅེས་བྱུང་། ལྷག་པར་ཏུ་རྒྱ་ཁབ་རྒྱ་པས་
ལྷ་སར་བཅའ་སྡོད་དབྱིན་རིའི་དོན་གཙོ་བོ་འཛི་ཤེ་རིལ་ (G. Sheriff) ལ། དས་བལྟས་ན་ཕྱིན་
གྱིས་དགོན་པ་དང་གྲྀ་པ་ཚོར་བྱ་སྡོད་སྤེལ་བ་དེ་དག་གི་ཚིགས་འདུ་དེ་གཉིས་ཀྱི་འཇུག་མིར་
ལྷགས་རྒྱུར་སྐྱེད་སྡོད་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་སྐྱེས།²³ ཞེས་བྱུང་བ་སོགས་ལས་ཤེས་ངེས་ཀྱི་འདུག

གཉིས་པ་སྤྱི་ཚུན་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་འབྲས་ལྗོངས་སློན་ཆེན་གོ་ཤིས་དང་རྒྱ་གར་
ཞིན་གཞུང་གཉིས་ཀམ། བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་ཨ་རིར་བཏང་ནས་རྒྱལ་སྤྱིའི་སོག་བོད་ཀྱི་གནས་
བབ་མཚོན་བྱ་གཏོང་འདོད་བྱུང་ཡང་། ལོན་ཤོན་ཞིན་གཞུང་གིས་དེར་མོས་མཐུན་བྱིད་རྒྱ་
ལྷ་ཅི་གོ་ཤིས་བོད་ཀྱི་རང་ལྗོངས་སློན་ཁུལ་བསྐྱགས་གསལ་པོ་བྱིད་དགོས་པའི་སྐུལ་མ་བྱས་
པ་ལའང་། ལོན་ཤོན་ཞིན་གཞུང་གི་སྤྱི་འབྲེལ་ལས་ཁུངས་ནས་གོ་ཤི་ལ་དབྱིན་རིའི་དམག་
དོན་གྱི་སོག་ནས་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་ལས་སྐྱེད་སྡོད་བྱ་འདོད་མེད་ལ། མ་ན་བོད་པ་ཚོས་བོད་
རང་བཅའ་སོག་འདོད་བྱིད་པར་ཐད་ཀར་རྒྱུ་སྡོད་བྱ་འདོད་མེད་པས་(བོད་པ་ཚོ་)ལམ་

21. 1945年 8月19日, GMZF, 0592/1044-02-02, 西藏政情, 微卷419/016-0177-0179.
22. མེད་མེད་མོལ་སི་ཤིན། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ ༡༩༡༩ ནས་ ༡༩༥༠ སེར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཇིགས་
སྐྱེད་ཆ། ཤེལ་དཀར་སྤྱི་དང་པོ་ཚོ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་བསྐྱར་སྡོད་བཅའ་དཔེ་མཚོ་དུ་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ འོག་ ༤༥༩
23. IOR,L/PS/12/4218, ཤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལྷ་ས་ ༢ འཕྲོད་པའི་ལྷ་སར་བཅའ་སྡོད་དབྱིན་རིའི་དོན་གཙོ་བོ་ནས་
འབྲས་ལྗོངས་སློན་ཆེན་ལ་བཏང་བའི་ཚིགས་ཤོ། མེད་མེད་མོལ་སི་ཤིན། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ ༡༩༡༩ ནས་ ༡༩༥༠
སེར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཇིགས་སྐྱེད་ཆ། ཤེལ་དཀར་སྤྱི་དང་པོ་ཚོ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་བོད་བསྐྱར་བྱས།
སྤོང་བཅའ་དཔེ་མཚོ་དུ་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ འོག་ ༤༦༠

ནོར་ཏུ་བྲིད་སྲིད་པའི་དམ་བཅའ་ལྷགས་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་འཛོག་རྒྱ་མེད།²⁴ ཅེས་ཉེན་བར་
བཏང་ཡོད། གྲི་ལོ་ ༡༧༩༩ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༣༠ ཉེན་བོད་གཞུང་གིས་གོ་ཏེ་ས་ལ་དམག་འབྲུག་རྗེས་
ཀྱི་ཞི་བདེའི་ཚོགས་འདུར་བོད་པ་ཚོར་སྐད་ཆ་ཤོད་ས་ཞིག་སྟོན་པ་བྱེད་རྒྱུར་དབྱིན་རིས་རྒྱབ་
རྒྱུར་ཡོང་བའི་རེ་སྐུལ་བྱས་མོད།²⁵ དབྱིན་གཞུང་ནས་རྒྱབ་རྒྱུར་བྱེད་རྒྱ་ལྟ་ཅི་དེ་ལས་སྐྱོག་ཏེ་
བཀག་འགོག་བྱས་ཡོད།²⁶ ཏུས་མཚུངས་སུ་དབྱིན་རིས་གོ་ཏེ་ལ་མེག་མ་ཉོན་ས་ཐིག་ཁྲིམས་
མཐུན་ཏུ་བཟོ་དགོས་པའི་བཀའ་ཡོད།

མེག་མ་ཉོན་གྱི་ས་ཐིག་དང་འབྲེལ་བའི་སྐོར་དེ་ནི་འདས་པའི་ལོ་རྒྱུ་ ༣༠ ལོར་གི་སྐད་
ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། བོད་མིའི་ངོས་ལོ་རྒྱུ་ཚུའི་རིང་སྲིད་སྐོར་གར་ཡང་མེད་པའི་གནས་
ཚུལ་ཞིག་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༩༣ ལོར་སྐོ་ཏུར་སྲིད་སྐོར་བྱེད་པའི་དམིགས་ལུལ་ནི། དབྱིན་རིས་བོད་ཀྱི་
ཚོ་སྐྱོགས་མཐའ་མཚམས་ཏེ་དབང་གི་མངའ་ཁུལ་རྣམས་བཅོན་བཟུང་བྱེད་འདོད་ཀྱི་གཡོ་
ཏམ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཚོར་སྐྱེད་བྱུང་ཡོད་ལ། མེ་འབར་བའི་སྐད་ལ་ཤིང་ཤག་པ་ཅེས་པའི་དཔེ་
ལྟར། དབྱིན་གྱིས་(བོད་གཞུང་ལ་)གཡོ་ཏེ་དབྱིན་མིས་བཅོན་བཟུང་བྱས་པའི་ས་ཁུལ་སྲ་ཅམ་རྒྱུར་

24. Ior.L/ps/12/4217, གྲི་ལོ་ ༡༧༩༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༡ འཁོད་པའི་རྒྱ་གར་ལས་ཁུངས་ཀྱི་སྤྲེལ་བ་ཀྱི་ཚོག་མོ།
25. Fo 371/41589, གྲི་ལོ་ ༡༧༩༩ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༣ འཁོད་པའི་ལྷ་ལི་གསར་པའི་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནས་ལོན་ཏོན་
གྱི་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་དོན་སྲོན་ཆེན་ལ་བཏང་བའི་སློག་འཕྲིན་ཨང་། ༡༩༤༩ ནང་དྲངས་པའི་གྲི་ལོ་ ༡༧༩༩ ཟླ་ ༡༠
ཚེས་ ༣༠ འཁོད་པའི་ལྷ་ས་ནས་སྤིའི་གོལ་ཏེ་ནས་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ལ་བཏང་བའི་སློག་འཕྲིན་ཨང་ ༣༤༡༡ མེལ་
མེན་གོལ་སི་ཏེན། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ ༡༩༡༣ ནས་ ༡༩༥༡ ལོར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཛིག་སྐད་ཆ།
ཤེལ་དཀར་སྲིད་པ་ཚོ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་བསྐྱུར། རྫོང་བཅོན་དཔེ་མཛོད། གྲི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལོག་ ༥༡༨
26. Fo 371/41589, གྲི་ལོ་ ༡༧༩༩ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༣ འཁོད་པའི་ལྷ་ལི་གསར་པའི་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནས་ལོན་ཏོན་
གྱི་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་དོན་སྲོན་ཆེན་ལ་བཏང་བའི་སློག་འཕྲིན་ཨང་། ༡༩༤༩ ནང་དྲངས་པའི་གྲི་ལོ་ ༡༧༩༩ ཟླ་ ༡༠
ཚེས་ ༣༠ འཁོད་པའི་ལྷ་ས་ནས་སྤིའི་གོལ་ཏེ་ནས་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ལ་བཏང་བའི་སློག་འཕྲིན་ཨང་ ༣༤༡༡ མེལ་
མེན་གོལ་སི་ཏེན། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ ༡༩༡༣ ནས་ ༡༩༥༡ ལོར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཛིག་སྐད་ཆ།
ཤེལ་དཀར་སྲིད་པ་ཚོ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་བསྐྱུར། རྫོང་བཅོན་དཔེ་མཛོད། གྲི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལོག་ ༥༡༩

ལེན་མ་ཐུབ་པ་དང་དབྱེ་མཚམས་གསལ་པོར་འབྱེད་མ་ཐུབ་ན། དེའི་མཚུག་འབྲས་ནི་བསམ་
 ཡུལ་ལས་འདས་པ་ཞིག་རེད།²⁷ ཅས་བཤད་པ་བརྟེན། བོད་གཞུང་གིས་དབྱིན་རི་རྟེན་པའི་
 བསམ་པ་རིང་ནས་རིང་རུ་སོང་བ་དང་། བོད་ཡུལ་རིང་བརྟན་སྤྱིང་དགོས་ན་གོ་མིན་ཉང་
 དང་ཁ་གཏད་རུ་ལངས་མི་དགོས་པ་གཙོ་འདོན་བྱེད་དགོས་པ་དེ་ཡིན་པའི་སྣང་བ་བྱུང་
 བར་སྣང་རྒྱ་མཚན་གང་ལགས་ཤེ་ན། ཟ࿃་ལོ་ ༡༯༥༥ ཟ࿃་ ༡༡ ཚེས་ ༡༡ ཉིན་བཀའ་སློན་ཚམས་པས་
 གོ་ཏེ་ལ་ཐུག་འཕྲད་གནང་ནས། གཞི་རྒྱ་རང་བཅོན་ཡིན་པར་ངོས་ལེན་ཐོབ་འདོད་ཡོད་
 ། དམིགས་ཡུལ་དེའི་ཆེད་དབྱིན་རིས་རྒྱལ་སྐྱོར་འགན་ལེན་མེད་པར་རྒྱ་ནག་ལ་སོང་སྟོ་
 སློང་རྒྱར་འདྲིལ་སྣང་འདུག གལ་ཏེ་དབྱིན་རིས་འགན་ལེན་མ་བྱས་ཆོད་དབྱིན་རིས་མ་ཤེས་
 པ་བྱས་ནས་རྒྱ་ནག་ལ་དོན་གཅིག་གསང་བའི་ཐོག་ནས་གོས་མོལ་བྱེད་པར་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་
 ཡུགས་གསུངས།²⁸ ཞེས་བྱུང་བ་ལས་ཤེས་དེས་སུ་འདུག

གསུམ་པ། བོད་གཞུང་གིས་རྒྱ་རྒྱུ་རྒྱ་ནག་ལ་གོ་མིན་ཉང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་བཏང་མིན།

ཟ࿃་ལོ་ ༡༯༥༥ ལོར་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཚེད་རྒྱ་ནག་རུ་ལེབས་དོན་གང་ཡིན་ཐད། ལོ་རྒྱུས་འབྲི་
 ཚོམ་པ་དང་ཞིབ་འཇུག་པ་ཚོའི་བཞེད་པ་གཅིག་གྱུར་ཞིག་མི་འདུག དཔེར་ན། རྩ་སག་ཁི་
 སྣང་བསོད་ནམས་དབང་འདུས་དང་། ཞུ་སྐབ་པ་དབང་ལྷུག་བའེ་ལྷན།²⁹ རྒྱ་ལོ་དོན་གྲུབ།³⁰

27. 沈宗濂致蒋介石电, 1945年9月16日, GMZF, 0592/1044. 02-02, 西藏政情, 微卷 419/0173 。

28. མེལ་མིན་གོལ་སི་རྟེན། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ ༡༯༡༩ ནས་ ༡༯༥༡ སེར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འདྲིལ་
 སྣང་ཆ། ཤེལ་དཀར་སྤིང་པ་ཚོ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་བསྐྱར་སློང་བཅོན་དཔེ་མཛོད། ཟ࿃་ལོ་ ༢༠༡༦ འོག་ ༥༡༯

29. ཞུ་སྐབ་པ་དབང་ལྷུག་བའེ་ལྷན། བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། བོད་གཞུང་གིས་རིག་དཔར་ཁང་། ཟ࿃་ལོ་
 ༡༯༥༡ འོག་ ༩༥

30. རྒྱལ་ལོ་དོན་གྲུབ་དང་ཨེན་ཐར་སི་ལོན། ཀ་ལིམ་པོང་གིས་ཐུག་པ་ལས་བཟོ་བ། བོད་སྤྱིངས་མདོ་སྣང་ཚོལ་
 ཁའི་དཔུས་སྤྱི་ཁྱབ་རྒྱས་ལས་ཁང་། ཟ࿃་ལོ་ ༢༠༡༦ འོག་ ༡༠༥

ལྷག་ལྟ་ཕུན་ཚོགས་བགྲ་ཤིས་³¹སོགས་ཀྱིས་ཨ་མེ་རི་ཀ་དང་། དབྱིན་རི། རྒྱ་ནག་བཅས་པར་
 འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པའི་གཡུལ་ལས་རྒྱལ་བའི་ལེགས་འབྲུལ་ལྷ་བར་བཅར་བ་ལོ་
 བར་ཡིན་པ་གསུངས། དེ་ཡང་སྐབས་དེར་སྐུ་ཚབ་ཚོགས་པའི་དབུ་ཤིང་གཞོན་པ་ཇ་སག་
 ལེ་སྐྱེད་བསོད་ནམས་དབང་འདུས་ཀྱིས་བཙམས་པའི་རྒྱ་མོ་ལོ་རྒྱུས་འབེལ་གཏམ་ལས།
 ལྷ་ལོ་ ༡༩༥༥ བོད་རྒྱལ་ལོ་ ༢༠༡༢ ཤིང་བྱ་ལོ་ཨ་མེ་རི་ཀ་དང་། དབྱིན་རི། རྒྱ་ནག་བཅས་པར་
 འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པའི་གཡུལ་ལས་རྒྱལ་བའི་ལེགས་འབྲུལ་ལྷ་བར་སྐུ་བཅར་
 ཇ་སག་རོང་དཔལ་ལྷན་ཐུབ་བསྟན་བསམ་འཕེལ་དང་། སུན་ཇ་སག་ལེ་སྐྱེད་བསོད་ནམས་
 དབང་འདུས་གཉིས་ལ་བསྐོས་གཞག་སྐྱེལ།³² ཞེས་དང་། ཡང་ལྷ་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོའི་དབུས་གཞུང་
 གི་མཐའ་མཚམས་ཚོགས་པར་(中央边报) ཞེས་པའི་ནང་། “བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཡོངས་འཕུས་
 མི་ཚོགས་ཆེན་གྱི་འཕུས་མི་པེ་ཅིང་རུ་ཕེབས་པ་(西藏国大代表来京)”³³ ཞེས་ཁ་བྱང་རུ་
 བཀོད་འདུག་ལ། ལོ་མིན་ཏང་གི་ཡིག་ཚགས་ནང་རྒྱལ་དམངས་གོས་ཚོགས་སུ་ཞུགས་པའི་
 བོད་ཀྱི་འཕུས་མི་(西藏出席国大会代表) ཞེས་དང་། ར་སྐོང་སྐུལ་སྐྱེད་ཞེས་པའི་ནང་རུ་ཡང་།
 བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དམངས་འཕུས་མི་(西藏国民代表)³⁴ ཞེས་བཀོད་འདུག

འོ་ན། བོད་གཞུང་གིས་ཡང་ལྷིང་སྐུ་ཚབ་རྣམས་གཡུལ་རྒྱལ་བགྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་
 ལྷ་བར་བཅར་བ་རེད་དམ། ཡང་ན་ལོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ཆེད་བཅར་བ་ཞིག་རེད་
 ཅེས་ན། དེ་ནི་བོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་འབྲེལ་བ་དང་མཐུན་འབྲེལ་སྐུ་ཚབ་ཞེས་པ་ལས། བོད་
 ཀྱི་གཡུལ་རྒྱལ་བགྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཀྱི་ཀུན་རྫོང་གསལ་པོ་མེད་པའམ་འདྲེས་བསྐྱེད་ཡོད་

31. ལྷག་ལྟ་ཕུན་ཚོགས་བགྲ་ཤིས། མི་ཚའི་འབྱུང་བ་བརྗོད་པ། དེབ་དང་པོ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ལྷ་ལོ་
 ༡༩༥༧ ལྷག་ ༢༡༤
 32. ལེ་སྐྱེད་བསོད་ནམས་དབང་འདུས། རྒྱ་མོ་ལོ་རྒྱུས་འབེལ་གཏམ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ལྷ་ལོ་ ༡༩༥༧ ལྷག་ ༥༩
 33. 杨克林等著：热振活佛，西藏人民出版社，第200页。
 34. 杨克林等著：热振活佛，西藏人民出版社，第205页。

པ་རེད།³⁵ ཅེས་བྱུང་བ་བཞིན། ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་ནམ་ཅིང་རྩ་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཚེ་མངགས་དོན་
 བློ་བོད་རྒྱུངས་ཚོགས་ལྷན་པསྐྱབས་གྱིས་དོན་ཚན་དགུ་ཅན་འཁོད་པའི་ཚོག་ཐོ་སྤྱི་ཐམ་བཞི་
 འབྲུང་ཞིག་གོ་མིན་ཏང་ལ་རྒྱུད་རྒྱ་དང་། དེའི་ནང་དོན་རྒྱུད་ལ་ལན་གསལ་དོན་སྤྱི་ཡོང་
 ཐབས་ཆེད་བཏང་བ་ཞིག་རེད། དེ་ཡང་རྟུག་རྟུག་སྐབས་ཚོགས་པ་གྲ་ཤིས་གྱིས། “བོད་གཞུང་
 སྐྱེ་ཚེ་བོ་ལས་དང་། ཐུན་གཉེས་བཅས་ཉིན་ཤས་རིང་གོ་མིན་ཏང་གི་དཔོན་རིགས་གནད་
 ཡོད་མངལ་འཕྲད་རྩིན། རྒྱ་དཔོན་དེ་རྣམས་ནས་བོད་གཞུང་གིས་ད་ལམ་བྱེད་རྣམས་
 རིང་མིན་འཚོགས་རྒྱའི་གོ་མིན་ཏུ་ཏུ་ཞུགས་པར་གཏོང་གནང་མཛད་པར་དགའ་བསུ་
 ཞུ་གི་ཡོད་ལུགས་ཚོག་དོན་གཅིག་གྱུར་ལྟ་བུ་ཤོད་ཀྱི་འདུག་ཀྱང་། བོད་གཞུང་གིས་དོན་ནས་
 ལྷི་ཚུལ་རྒྱ་ཨིན་ཨ་གསུམ་མཐུན་སྟོན་རྒྱལ་ཁབ་ལ་གཡུལ་རྒྱལ་བཟང་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཞུ་བའི་
 རྣམས་པ་ལས། བོད་དོན་སྲུང་བོད་རང་བཙན་གྱི་རྩ་དོན་མདོན་འགྱུར་ཡོད་ཐབས་གྱི་དབྱེད་
 ཞིབ་ལྟ་བུ་བྱེད་པར་བཏང་བ་ཞིག་རེད།”³⁶ ཅེས་བྱུང་།

གཞི་རྒྱུ་ལྷན་གྱིས་ཁ་ཏ་བསྐྱབ་བྱས་པ་བཞིན་བོད་གཞུང་གིས་སྐྱེ་ཚེ་ཅིག་ནམ་
 ཅིང་རྩ་བོད་གཏོང་རྒྱ་བྱས་པ་དངོས་འབྲེལ་ཡིན་མོད། ལྷན་གྱིས་བོད་གཞུང་ལ་ནམ་ཅིང་ག་རེའི་
 ཆེད་རྩི་སྐྱེ་ཚེ་བ་གཏོང་དགོས་བརྗོད་ཡོད་མེད་ཐད་དོགས་པ་འདུག་རྒྱ་མཚན་གང་ལགས་ཤེ་
 བ། རྟོབ་ཀིན་སན་(ལྷ་ས་བཅའ་རྒྱུན་དབྱིན་ཇིའི་དོན་གཙོད་)གྱིས་གསུངས་ན། ལྷ་སར་བཅའ་རྒྱུན་
 གོ་མིན་ཏང་གི་དོན་གཙོད་ལྷན་གྱིས་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་འདུ་གལ་ཆེན་དེར་བོད་གཞུང་
 མཉམ་ཞུགས་ཡོད་པའི་གདན་ཞུ་འཕྲལ་མར་བྱས།³⁷ ཞེས་དང་། རི་ཅཱ་སན་གྱིས་ཁོང་གིས་

35. Extract from the report on the Lhasa Mission, 1946, received with the P.O. Sikkim’s Ex Letter No. 4(4) P/47 of 3/2/47(original on Q 845-NEF/47)

36. ལྷན་གྲུབ་ཚོགས་པ་གྲ་ཤིས་མི་ཚེའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ། དེབ་དང་པོ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་ ༡༡ ཚེས་ ༢༥

37. A.J. Hopkinson (British Representative in Lhasa) to GOI.28 November 1945, IOR, L/P and s/12/4226. Hsiao-ting lin: Tibet and Nationalist China’s Frontier 1928-49 UBC Press. Vancouver/Toronto 2006 P.172.

(ཅན་)འོང་ཚོར་(འོང་གཞུང་)བར་ཐོ་བཏང་ནས་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཚེན་ཡིན་པ་གསལ་བཤད་མ་བྱས་པ་མངོན་གསལ་རེད།³⁸ ཅེས་བྱུང་། འོང་དང་རྒྱ་ནག་གི་འབྲེལ་བ་དང་མཐུན་འབྲེལ་སྐྱེ་ཚབ་ཅེས་པ་ལས། མི་འགྲངས་པར་གལ་ཆེའི་གོས་ཚོགས་འཚོག་རྒྱ་ཡིན།³⁹ ཞེས་བཤད་ཅེས་པ་ལས་བྲན་གྱིས་མི་འགྲངས་འཚོག་རྒྱ་དེ་ཙམ་ཁྲིམས་གཏན་འབེབས་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་པའི་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཚེན་ཡིན་པ་བཤད་མེད་པར་སྤང་དོ། །ལྷག་པར་དུ་ལྷ་སར་བཅའ་ལྷོད་གོ་མིན་ཏང་གི་འུལ་མ་བཅུན་པ་ལེ་སྲུང་གིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་གོ་མིན་ཏང་ལ་ལུལ་འབྲི་གསང་འཕྲིན་ཀླང་། “འཇར་པན་དམག་འབྲུག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་རྗེས་འོང་གཞུང་གི་སེམས་ནང་ལ་རང་བཅོམ་གྱི་དམིགས་ཡུལ་སྐྱབ་ཡས་ཆེད་སྐྱེ་ཚབ་ཚོགས་པ་དེ་བཏང་བ་ཞིག་རེད། གསལ་བཤད་དགོས་པ་ཞིག་ལ། སྐྱེ་ཚབ་འགོ་ཁར་ཚོགས་འདུ་རིམ་པ་མང་པོ་ཚོགས་སོང་། སྐྱེ་ཚབ་ཚོའི་ལས་འགན་དབུས་གཞུང་ལ་འོང་རང་བཅོམ་གྱི་དགོས་འདུན་འདོན་ཡས་དང་། དར་མདོའི་རུབ་སྐྱོགས་ཆ་ཚང་འོང་གི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཟླ་རྒྱུ་གཏོང་དགོས་པ་བཤད་ནས་འོང་གི་ས་ཁོངས་རྒྱ་བསྐྱེད་གཏོང་རྒྱ་དང་། འོང་དུ་བཅའ་ལྷོད་གོ་མིན་ཏང་གི་དོན་གཅོད་སྤྱིར་འཐེན་བྱས་ཏེ། འོང་ནང་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་སྲུས་ཀྱང་འབྲུག་རྒྱུན་མི་སྐྱེའས་པ་བརྩོ་རྒྱའི་དམིགས་ཡུལ་རེད། དེ་བཞིན་སྐྱེ་ཚབ་འགོ་རྒྱའི་དམིགས་ཡུལ་གལ་ཡིག་དང་གསང་བ་བྱེད་དགོས་ཆགས་སྐྱབས། གཡུལ་རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ལྷ་བ་ལས་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཚེན་ལ་ཞུགས་ཡས་མིན་ཟེར།”⁴⁰ ཞེས་འཕོད་པ་ལས་ཀྱང་ཁ་ཚོན་གཅོད་ཐུབ་ངེས་སུ་འདུག འོ་ན། ཅན་གྱིས་འོང་གཞུང་ལ་སྐྱེ་ཚབ་ནན་ཅིང་དུ་ཚོགས་འདུར་གཏོང་ཐད་འབྲེལ་བའོད་རི་ལྷར་བྱས་ཡོད་དམ་སྟུམ་ན། རི་ཅང་སན་གྱིས། “སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༦ ལྷ་ ༥ པར་

38. H. E. Richardson A Short History of Tibet, E. P. Dutton and Co., Inc. New York 1962,pg 166.

39. Extract from the report on the Lhasa Mission, 1946, received with the P.O. Sikkim’s Ex Letter No. 4(4) P/47 of 3/2/47(original on Q 845-NEF/47)

40. 碧松和尚呈一年来西藏政局概况, 1946年12月30日, GMZF, 0592/1044. 02-02, 西藏政情, 微卷419/0146。

ནལ་ཅིན་ཏུ་ཚོགས་འདུ་གལ་ཆེན་ཞིག་འཚོགས་ཏེ་མ་འོངས་པའི་ཚ་བྲིམས་ཀྱི་བཀོད་སྲིད་ལ་
 གོས་བསྐྱར་བྱེད་གཏན་འཁེལ་བས། བོད་གཞུང་གི་མཐོ་རིམ་འཕུས་མི་མངགས་གཏོང་ཡོང་
 བ་བཤད། བོད་གཞུང་གིས་ཚོགས་འདུར་སྐྱེ་ཚབ་གཏོང་རྒྱ་ལས་ལེན་མེད་ཀྱང་། བོད་རྒྱལ་
 མཐུན་ལམ་དང་གོ་མིན་ཏང་ལ་གོ་བར་ལོག་པར་མི་འཕྲོད་པའི་ཆེད་རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་
 ལུ་གཡུལ་རྒྱལ་ལ་འཚམས་འདྲི་བྱ་མི་གཏོང་རྒྱ་ཐག་བཅད།⁴¹ ཅེས་བྱུང་བཞིན་ཡིན་པར་སྐར་
 ཉེ་ལྷ་སར་བཅའ་ཕྲོད་རྒྱ་གར་ཨིན་གཞུང་གི་དོན་གཅོད་ཀྱིས། “ལྷ་སར་འབྱོར་ཏུ་ས་གར་
 མཐུག་བསྐྱོམས་རྒྱག་བྱུང་སོང་ཞེ་ན། གཡུལ་རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ལྷ་མཁན་གྱི་སྐྱེ་ཚབ་
 གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཞུགས་པ་དེ། བོད་གཞུང་གི་བཀའ་ཡིན་མིན་ལ་མ་རྟོགས་པར་
 ཚོགས་ཞུགས་དགོས་པའི་བཀའ་གང་ཡང་གནང་མེད་ལ། ཚོགས་འདུར་བཅར་མི་ཚོག་པའི་
 བཀའ་གཏོང་བྱུང་མེད། བཀའ་བཏང་བའི་དབང་ཏུ་བཏང་ཡང་འབྲས་བུ་སྡིན་གྱི་མ་རེད།
 ཡག་ཤོས་དེ་ངག་ཐོག་ནས་ཚོགས་འདུར་བཅར་དགོས་པའི་བཀའ་མེད་པ་དེ་རེད།”⁴² ཅེས་བྱུང་།

སྐྱེ་ཚབ་རྣམ་པས་ནལ་ཅིང་གནས་ཚུལ་གང་བྱུང་སྟུན་སེང་དང་རྒྱགས་ཚོགས་ལ་ཉེ་
 བའི་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཞུགས་འགབ་ཆེ་མིན་ལམ་རྟོན་བྱ་སྐབས། བོད་གཞུང་
 གིས་བྱུར་ཉན་གྱི་དོ་བོར་འགོ་འཕྲིན་ལས། སྐད་ཆ་ཤོད་པ་དང་དྲི་གཞིར་ལག་པ་སྐྱོང་བ་
 སོགས་མི་ཚོག་པའི་བཀའ་གནང་བ་དེ། ལྷ་སྐྱོད་དབྱིན་ཇིའི་དོན་གཅོད་ཀྱི་ལམ་རྟོན་གཞིར་
 བརྒྱུད་བྱས་པ་ཞིག་མིན་ནམ་སྟེ། རྒྱ་མཚན་གང་ལགས་ཤེ་ན། ལྷ་སྐྱོད་ཨིན་གཞུང་དོན་
 གཅོད་ཀྱི་སྟུན་ཐོ་ལས། “བོད་གཞུང་གིས་གཡུལ་རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ལྷ་མཁན་གྱི་སྐྱེ་
 ཚབ་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་འདུར་མཉམ་ཞུགས་དགོས་པའི་བཀའ་བྱུང་བཏང་བ་དེ་བཏང་
 མེད་ཅེས་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད་པ་མ་རེད། ཐེངས་མང་པོར་དུན་གསེ་བྱས་པ་ཡིན། ཡིན་ནའང་

41. H. E. Richardson A Short History of Tibet, E.P. Dutton and Co., Inc. New York 1962.pg 166.
 42. Extract from the report on the Lhasa Mission, 1946, received with the P.O. Sikkim's Ex
 Letter No. 4(4) P/47 of 3/2/47(original on Q 845-NEF/47)

འབྲས་བུ་གང་ཡང་ཐོན་མ་ཤོང་། ཁོ་ཚོར་འགྲེལ་བརྗོད་གང་རེ་བྱས་པ་ཡིན་ཞེས། ཟུར་ཉན་གྱི་
 ཚེད་རུ་བཅར་དགོས་ཀྱི་རེད། གང་ལགས་ཤེ་ན། བོད་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་ཡི་གེའི་བཏང་བའི་
 བང་རེ་བ་མང་པོ་ཞུས་པ་དེ་དག་ལ་ལན་རག་ཚེད་ཟུར་ཉན་ལ་བཏང་བ་རེད། ཡིན་ནའང་གནས་
 ཚུལ་ཡག་པོ་བྱུང་ཡོད་པ་མ་རེད། གང་ལགས་ཤེ་ན། ཕྱི་རྒྱལ་སྟོབས་ཚེན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་
 དང་ཕྱི་རྒྱལ་གསར་འགོད་པའི་སྐྱེ་ཚབ་ཀྱིས་རྒྱ་མིའི་ཚོགས་འདུའི་བང་བོད་པ་ཡོད་པ་མཐོང་
 བ་རེད། དེར་བརྟེན། བོད་གཞུང་གི་འགྲེལ་བརྗོད་དེ་ཡོངས་གྲགས་བྱས་ཡོད་པ་མ་རེད།⁴³ ཅེས་
 བྱུང་བར་གཞིགས་ན། གལ་ཏེ་ལྷ་སྟོད་དབྱིན་རིའི་དོན་གཙོད་ཀྱིས་ཟུར་ཉན་གྱི་དོ་བོར་འགོ་དགོས་
 པའི་ལམ་སྟོན་བྱས་ཐེང་ཚོ། གོ་མིན་ཏང་གི་སྐོག་རྩལ་བཞིན་བོད་གཞུང་གིས་འབྲུས་མིའི་མིང་
 ཐོག་འགོ་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་ཡོད་པར་དོགས་པ་མི་དགོས་པ་ལྟ་བུར་སྤང་ངོ་། །མདོར་
 བ། ཞིབ་འཇུག་པ་མེལ་མེན་གོལ་སི་ཏིན་གྱིས། ཚོགས་འདུ་རྒྱས་འཛོམས་ཀྱི་ཚོག་མཆན་འོག་བོད་
 གཞུང་ནས་ཅང་ཅེ་ཕྱིར་འབྲུལ་རྒྱའི་ཡི་གེ་ཞིག་ཟིན་གྱིས་བཀོད་པ་དེ། གཡུལ་རྒྱལ་བཀྲ་ཤིས་བའི་
 ལེགས་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་ཚོགས་པའི་བསྐོས་གཞུག་དོ་མ་དེ་ཡིན།⁴⁴ ཞེས་བྱུང་བ་སྟོན་ཚོག་དོན་ལ་གནས་སོ། །

བཞི་ལ། ལྷ་ཚབ་རྣམས་པ་བོད་ནས་ཐོན་ཏུ་མ་གོ་ཕྱིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཚེན་ལ་ཞུགས་དགོས་
 བཀའ་གནང་ཡོད་ཤིང་།

བོད་གཞུང་གི་སྐྱེ་ཚབ་རྣམས་ལྟ་ས་ནས་ཚིབས་ཐོན་གནང་སྐབས་ནང་དོན་གོ་མིན་
 ཏང་གི་ཚོགས་ཚེན་ལ་ཞུགས་དགོས་ཀྱི་གསང་བའི་བཀའ་ཡོད་མེད་སྟོར་ལ། སྐབས་དེར་སྐྱེ་
 ཚབ་ཚོགས་པའི་ཚོགས་གཞིན་ཡིན་པ་ཁི་སྟོན་བསོད་ནམས་དབང་འདུས་དང་། ལྷ་ཚབ་

43. Extract from the report on the Lhasa Mission, 1946, received with the P.O. Sikkim's Ex Letter No. 4(4) P/47 of 3/2/47(original on Q 845-NEF/47)

44. མེལ་མེན་གོལ་སི་ཏིན། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས། ༡༯༡༩ ནས་ ༡༯༥༠ སེར་མོ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཇིག་སྟོན་
 ཟུགས་དཀའ་སྤོང་པ་ཚོ་དབང་རྣམས་རྒྱལ་གྱིས་བོད་བསྐྱུར་བྱས་སྟོན་བཅོན་དཔེ་མཛོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ རྟོག་ ༤༢༤

ཚོགས་པའི་ལས་བྱ་ཡིན་པའི་བྱང་རོས་པ་རྗེ་དངོས་བྱུང་གཉིས་ཀྱིས་གསུངས་ཐང་བང་
 དེ་ནང་འགལ་རེད་འདུག དེ་ཡང་ཁེ་སྤོང་གིས་གང་གསུངས་ལྷ་སྐབ་པའི་སྤོང་དོན་རྒྱལ་
 རབས་ནང་ཡུང་འདྲེན་བྱས་དོན། “ས་ཡག་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༧ མ་ཟུ་རིར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དཔོན་
 ཚོགས་པའི་སྤྱི་ཚབ་ནས་ཀྱང་རྩ་སྐབ་ཁེ་སྤོང་པ་བསོད་ནམས་དབང་འདུད་རོ་མར་འདྲི་
 རྟོག་གནང་བར། ཁོང་གིས་ང་ཚོ་བོད་གཞུང་ནས་གཡུལ་རྒྱལ་བཟུ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ལྷ་བར་
 གཏོང་གནང་བ་ལས། རྒྱ་མིའི་ཚོགས་འདུར་འགོ་རྒྱུའི་བཀའ་ལག་གང་ཡང་མེད།”⁴⁵ ཅེས་བྱང་
 ལ། ཡང་བྱང་རོས་པ་རྗེ་རྗེ་དངོས་བྱུང་གིས། “རྩ་སྐབ་རོ་ལས་རྣམས་བོད་ཤིང་བྱ་ལོ་མཇུག་སྤྱི་
 ལོ་ ༡༧༥༩ ལ་ལྷ་ས་ནས་ཐོན་ཁར། བཀའ་བློན་ཁྲི་པ་རམ་པ་ལུབ་བསྟན་ཀུན་མཁུན་གྱིས། བྱིང་
 ཚོས་རྒྱ་དབྱིན་ཨ་གསུམ་ལ་གཡུལ་རྒྱལ་བཟུ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ལྷ་རྒྱུའི་ལས་དོན་དེ་བཞིན་
 རྒྱུར་བསྐྱུགས་ཚོག་རྒྱ་དང་། བཞུ་ཅིན་རུ་གོ་མི་རྩ་རྒྱུད་ཚོགས་འདུར་གཞུགས་རྒྱ་ལྷོ་ནང་གི་དོན་
 གདན་རུ་སོང་གཤིས་སྤྱི་ནང་བྱེད་དགོས།⁴⁶ ཞེས་དང་། ང་ཚོ་ཚོགས་འདུ་དེར་ཞུགས་རྒྱ་ལྷོ་
 ས་ནས་མ་ཐོན་གོང་རུ་ས་གནས་སྤོང་གཞུང་གིས་གོ་མིན་ཏང་ལ་སྤོང་གཞུང་ལ་ཁས་ལེན་
 དང་འབྲེལ་ང་ཚོར་ཡང་དངོས་སུ་ལས་འགན་སྲུང་ཡོད།”⁴⁷ ཅེས་བྱང་།

45. ལྷ་སྐབ་པ་དབང་ལྷུག་བདེ་ལེན། བོད་ཀྱི་སྤོང་དོན་རྒྱལ་རབས། བོད་གཞུང་ཤིས་རིག་དཔུར་ཁང་། རྒྱ་ལོ་
 ༡༧༥༧ ཞོག་ ༣༥

46. བྱང་རོས་པ་རྗེ་རྗེ་དངོས་བྱུང་། བོད་ས་གནས་སྤོང་གཞུང་གིས་འཇུག་མི་ཚོགས་པ་བཏང་ནས་མཇུག་
 རྒྱགས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་གཡུལ་རྒྱལ་བཟུ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ལྷ་བ་དང་གོ་མིན་རྩ་རྒྱུད་ཚོགས་འདུར་ཞུགས་པའི་དོན་
 དངོས། བོད་ཀྱི་རིག་ནས་ལོ་རྒྱུས་དབྱུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱིགས། འདོན་གཉིས་པ། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་
 དཔུར་འདེབས་བཟོ་བྲལ། རྒྱ་ལོ་ ༡༧༥༩ ཞོག་ ༤

47. བྱང་རོས་པ་རྗེ་རྗེ་དངོས་བྱུང་། བོད་ས་གནས་སྤོང་གཞུང་གིས་འཇུག་མི་ཚོགས་པ་བཏང་ནས་མཇུག་
 རྒྱགས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་གཡུལ་རྒྱལ་བཟུ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ལྷ་བ་དང་གོ་མིན་རྩ་རྒྱུད་ཚོགས་འདུར་ཞུགས་པའི་དོན་
 དངོས། བོད་ཀྱི་རིག་ནས་ལོ་རྒྱུས་དབྱུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱིགས། འདོན་གཉིས་པ། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་
 དཔུར་འདེབས་བཟོ་བྲལ། རྒྱ་ལོ་ ༡༧༥༩ ཞོག་ ༧

འོ་ན། བོད་གསལ་ཤོད་སྤྲེལ་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ལས་གང་ཞིག་བདེན་པ་ཡིན་པར་
 མ་འཇོག་བྱེད་དགོས་སམ་སྟམ་ན། ལྷག་འཇོག་པས་བསམ་པར་བྱུང་ངོས་པ་རྣམས་རྣམས་
 ལྷན་ཅི་རྒྱུ་ལོག་ཏུ་ལྷན་ཡོད་པར་སོང་། རྒྱ་གཞུང་གི་བཀའ་འཇགས་དཔོན་པོ་ལ་བརྟུན་ནས་
 བོད་དགོས་བྱུང་བ་དང་། སྐབས་དེའི་བྱུང་བ་དངོས་ནི་རྩ་མག་ཁེ་སྤྲོད་བསོད་ནམས་དབང་
 འདུས་ཀྱིས་གསུངས་པ་ལྟར། སྐབས་དེར་བོད་གཞུང་གིས་སྤྱོད་ཚབ་ནམ་པ་གོ་མིན་ཏང་ཚོགས་
 འདུར་ལྷགས་དགོས་ཀྱི་བཀའ་ལག་འགན་དབང་གང་ཡང་གནང་མེད་པར་སྤྲང་ངོ། །རྒྱ་
 མཚན་གང་ལགས་ཤེ་ན། སྤྱོད་ཚབ་ནམས་ནན་ཅིང་ཏུ་འབྱོར་རྗེས་ཅང་གཙོས་པའི་གོ་མིན་
 ཏང་གི་འགོ་བྱིན་ཚོས། འཇམ་རྩལ་ཅི་རིགས་ཀྱི་སྐོ་ནས་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ལྷགས་
 དགོས་པའི་གཞི་རྒྱུ་ལྷགས་སྤྲང་པས་ཚོགས་ལྷགས་བྱས་པ་ཞིག་ལས། ཁོང་ནམ་པ་ལྷ་ས་ནས་
 རྩོགས་ཐོན་བྱེད་སྐབས་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་འདུར་ལྷགས་དགོས་བཀའ་ལན་མེད་པ་ནི།
 གཤམ་གསལ་གྱི་དབྱེད་གཞི་ཁག་ལས་ཁ་ཚོན་གཙོད་ལྷན་པ་འདུག དེ་ཡང་སྐབས་དེར་སྤྱོད་
 ཚབ་ཚོགས་པའི་ཚོགས་གཞིན་ཡིན་པ་རྩ་མག་ཁེ་སྤྲོད་བསོད་ནམས་དབང་འདུས་ཀྱིས། “དེ་
 སྐབས་ནན་ཅིང་ཏུ་གོ་མི་རྟེན་ཏུ་ཚོགས་འདུ་ཚོགས་རྒྱུའི་གཞི་བྱེད་བཞིན་པའི་ཐོག་ཕན་
 ཚོར་ཡང་ཚོགས་འདུར་ཡོད་དགོས་ཟེར།”⁴⁸ ཞེས་དང་། ལྷག་ལྷ་ལུན་ཚོགས་བཟང་གིས་ཀྱིས།
 “ནན་ཅིང་ཏུ་ཅང་ཅེ་ཅེ་དང་བོད་ཀྱི་སྤྱོད་ཚབ་ནམས་མཇམ་འཕྲད་སྐབས་ཅང་གིས། བྱིད་
 རམ་པས་གོ་མིན་ཏུ་ཏང་ཚོགས་འདུར་མེད་ས་ལྷགས་གནང་ན་ལེགས་ལུགས།”⁴⁹ ཞེས་བྱུང་
 ལ། སྐབས་དེར་རྩ་མག་ནམ་གཉིས་ནས་བཀའ་ཤག་ཏུ་གོ་མིན་ཏུ་ལྷན་ཚོགས་འདུར་ལྷགས་
 བ་དཔེ་སྤོང་ནམས་ཞིབ་མྱེད་བཀའ་སྤོང་ཡོད་པ་ཞེས་ཏང་འཕྲིན་ལུས།⁵⁰ ཞེས་སོགས་བྱུང་
 བ་ལས་ཤེས་དེས་སུ་འདུག གཤམ་གྱིད་སྤྱོད་ཚབ་ནམས་བོད་ནས་ཐོན་སྐབས་གོ་མིན་ཏང་གི་

48. ཁེ་སྤྲོད་བསོད་ནམས་དབང་འདུས། ལྷན་པའི་ལོ་རྒྱུས་འབེལ་གྲུ་བོད་ཀྱི་དབེ་མཚོད་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༢ ལོག་ ༩༩
 49. ལྷག་ལྷ་ལུན་ཚོགས་བཟང་གིས་མི་ཚེའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ། དེབ་དང་པོ། བོད་ཀྱི་དབེ་མཚོད་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོག་ ༢༥
 50. ལྷག་ལྷ་ལུན་ཚོགས་བཟང་གིས་མི་ཚེའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ། དེབ་དང་པོ། བོད་ཀྱི་དབེ་མཚོད་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོག་ ༢༩

ཚོགས་འདུར་ལྷགས་དགོས་བཀའ་ལག་འགན་དབང་སྐྱོད་ཡོད་ན། ཅང་གཙོས་པའི་གོ་མིན་
ཉར་གི་འགོ་བྱིང་ཚོས་སྐྱེ་ཚབ་རྣམ་པ་གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་འདུར་ལྷགས་དགོས་ཡང་ཡང་
ནལ་བརྗོད་བྱ་དགོས་དོན་མེད་ལ། སྐྱེ་ཚབ་རྣམ་པས་ཀྱང་བོད་གཞུང་ལ་ཚོགས་ལྷགས་དགོས་
མིན་བཀའ་སློབ་ལྷུ་དགོས་དོན་ཅི་ལ་ཡོད།

སྐྱེ་ཚབ་རྣམས་གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་འདུར་ལྷགས་སྐྱོད་གཞོན་ལྷགས་སྐྱོད་ཡོད་པ་
ནི། སྐྱེ་ཚབ་རྣམ་པས་བོད་རྒྱུན་ཚོགས་འདུར་ཚོག་ཚོ་ལ་ལན་གསལ་ཡོད་པ་ལྟ་སྐབས། གོ་
མིན་ཉར་གི་འགོ་བྱིང་ཚོས་གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ལྷགས་ནས་ཚོགས་ཚོག་ཏུ་གནད་
དོན་དེ་སླེད་དགོས་ལྷགས་བརྗོད།⁵¹ ཅས་བྱུང་ལ། ལྷག་ཏུ་ལྷ་སར་བཅའ་སྐྱོད་གོ་མིན་ཉར་གི་
ལྷུ་མ་བཅུན་པ་ལི་བྱུང་གིས། “སྐྱེ་ཚབ་ཚོགས་པ་ནལ་ཅིང་ལ་སླེབས་ཚར་རྗེས་དོན་དག་རོ་
མ་དང་ཁོར་ཡུག་གི་ལྷགས་སྐྱེན་འོག་ནས་ཁོ་ཚོ་གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་དབང་ཡོད་
སྐོན་ས་ལྷགས་དགོས་ལྷག་པ་དེ་སྤྱི་རྒྱལ་ཚོང་མས་ཤེས་གྱི་ཡོད་པ་རེད།”⁵² ཅས་དང་། དབྱིན་
རིའི་ལྷ་སའི་གཟུང་མཁུག་གསར་འཛིན་ནང་། “གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་གྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ཟླ་ ༥
ནང་གཏན་འཁེལ་བྱས་ཀྱང་སྤྱི་སྤྱིར་འགྲུངས་བྱས་ཡོད། ཟླ་ ༤ ནང་བོད་གཞུང་གིས་གཡུ་ལ་
རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ལུ་མཁན་གྱི་སྐྱེ་ཚབ་ཚོར་ཅང་ཅེ་ཅེ་ལ་ཡི་གེ་ཞིག་སྐྱོད་དགོས་
པའི་བཀའ་ཡིག་ནང་། རྒྱ་མིས་བོད་ཀྱི་ས་ཆ་བཅོན་བཟུང་བྱས་པ་ཚུར་རང་ཆགས་(འཇགས་)སྐྱོད་
དགོས་པ་དང་། བོད་རང་བཅོན་ཡིན་པ་རོས་འཛིན་བྱིང་དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན་
ཡོད། དེ་ནས་ཚུར་བོད་ལ་ལོག་དགོས་པའི་བཀའ་ཡང་ཡང་བཏང་ཡང་རྒྱ་མིས་སྤྱི་ཟླ་ ༡༡

51. ཟེལ་མིན་སི་གོལ་སི་ཤིན། ཤེལ་དཀར་སྤིང་པས་བོད་བརྗུར་བྱས། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ ༡༩༡༩ནས་ ༡༩༥༧
སེར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཛིག་སྐྱོད་ཆ། རྫོང་བཅོན་དཔེ་མཛོད་ཁང་། རྫོང་ལོ་ ༢༠༡༢་ཞོག་ ༤༩༧

52. 碧松和尚呈一年來西藏政局概況, 1946年12月30日, GMZF, 0592/1044. 02-02, 西
藏政情, 微卷419/0146。

པར་ཚོགས་འདུ་ཚོགས་དབུ་འཇུགས་མ་བྱས་བར་བཀག་ཉར་བྱས་པ་རེད།”⁵³ ཅེས་འཁོད་པ་
ལས་གསལ་པོ་ཤེས་ཐུ། ལྷག་པར་དུ་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་རྒྱལ་ཁབ་ནན་ཅིང་དུ་ཡོད་སྐབས། སྤྱི་ཚབ་
ཚོགས་པའི་ཚོགས་གཙོ་རྒྱལ་བོའི་མཚན་འཁོད་ཐུག་གིས་གོ་མིན་ཉར་ལ་སྤྲོད་འདུག་པ་དེ་ལས་
ཀྱང་། སྤྱི་ཚབ་རྒྱལ་པོ་གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཡོད་པ་ཞིག་མིན་པ་ར་འཁོད་ཀྱི་འདུག་
པ་མ་ཟད། ཁོ་ཚོས་བོད་གཞུང་ནས་གོ་མིན་ཉར་ལ་སྤྲོད་པའི་ཚོགས་ཚོར་བརྟེན་ལམ་སྤོང་དགོས་
རེ་འདུན་ཤུགས་ཆེན་འདོན་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ཚོགས་ཟིན་པའི་གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་
སྐབས་བོད་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཐག་གཅོད་བྱས་པ་དག་ལ། སྤྱི་ཚབ་
རྒྱལ་པས་ངོས་ལེན་ཅེ་བ་ནས་མེད་པ་གསལ་སྟོན་ཞུས་འདུག་ཡི་གེའི་ནང་དོན་ཉིད་བརྟེན་
གཤམ་གསལ།

“བྱིད་ཀྱིས་བོད་གཞུང་གི་རྒྱུད་པའི་ཚོགས་ཚོར་དགུ་ལ་བསམ་མོ་རྒྱ་ཆེན་པོས་
བརྟེན་ལམ་རྒྱུད་ནས། བོད་མི་མང་མོ་བདེ་ལེན་སྐྱིད་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་དབང་དར་རྒྱས་
ཡོད་མྱིར་ཞབས་རིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཡོད། …གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་གྱི་ཚོགས་ར་ནས་བོད་མོག་
ཅེས་ཡི་གེ་གིས་པ་དང་སྐད་ཆ་ལྷུང་བ་རེད། དེས་(དེའི་)ཁྱེན་པས་གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་
གྱི་ཚོགས་འཇུག་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་བོད་ཀྱི་གནས་སྐབས་གནད་དོན་དངོས་མ་ཤེས་པ་ཤེས་
པ་ཆགས་ཡོད། ……བོད་ནི་འདས་པ་དང་ད་ལྟ་ནས་ཡིན་ནའང་མོ་མོའི་ས་ཁོངས་ཀྱི་བདག་
དབང་ནམ་ཡང་མོར་ཡོད་པ་མ་རེད། ད་དེས་སྤྱི་ཚབ་ཡོད་དོན་བོད་རྒྱའི་བརྗེ་བ་མོར་འཕེལ་
གཏོང་བར་ཡོད་པ་ལས། བོད་ཀྱི་གནད་དོན་སྐོར་ལ་ལྟ་བ་བརྒྱུད་དང་ལངས་ཚུགས་བརྒྱུད།
ལྷག་པར་ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱའི་དབང་ཆ་མེད། དེར་བརྟེན། གོ་མིན་ཉར་གི་ཚོགས་ཆེན་མོག་
བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱས་ཚུལ་བཤད་པ་དག་ལ་ངོས་ལེན་བྱེད་མི་མོད། ལྷག་པར་
སྤྱི་ཚབ་རྒྱལ་པས་བོད་མི་མང་འདོད་པ་མེད་པའི་དོན་དག་ལ་དེ་བས་འགན་འཁུར་མི་ཐུབ། དེ་

53. Extract from the report on the Lhasa Mission, 1946, received with the P.O. Sikkim's Ex Letter No. 4(4) part's (part's) of 3/2/47(original on D 845-NEF/47)

ནི་སྐྱེ་ཚེ་བ་རྣམས་ཀྱི་འགན་དབང་ལས་འགལ་བར་སོང་འགན་འཁྲོགས་ཐབས་བྱེད་མི་ཐུབ།⁵⁴

འོ་ན། བོད་གསལ་བོད་སྡེ་ལ་འདྲ་མིན་ཞིག་ཡོད་དོན་གང་ལགས་ཐུག་གས་ཞེ་ན། དང་པོ་བྱ་བ་ལྱིས་སྐྱེ་ཚེ་བ་ཚོགས་འདུར་འདྲུལ་ལྷགས་ཡོད་སྟེ། བོད་གཞུང་ལ་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཚོགས་འདུར་གལ་ཆེན་ཞིག་ཚོགས་རྒྱུ་ཡིན་པ་ལས་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ཡིན་པ་བཤད་མིང་པ་དང་། བོད་གཞུང་གིས་སྤྱི་ཚུལ་དུ་བྱ་བ་ལ་སྐྱེ་ཚེ་བ་གཏོར་རྒྱུ་ཁས་ལེན་བྱས་ཀྱང་། བོད་སྡེ་བོད་སྡེ་ཚོགས་འདུར་ཚོགས་ཚོ་བོད་ཚོན་དགུ་ཅང་ལ་སྟེན་ནས་ལན་གསལ་བྱུང་བ་དང་སྤྱིར་ཕོག་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་མོད། དེ་ལྟར་བྱས་ན་དབྱིན་ཁི་འོགས་འདྲོགས་ཡོད་ངེས་ལ་བཞེད་ན་སྤྱི་ཚུལ་དུ་གཤམ་བྱུལ་བ་ཀྱིས་བདེ་ལེགས་ཀྱི་མིང་ཐོག་ནས་བྱིན་པ་དང་། གཉིས་པ། བོད་གཞུང་གིས་སྐྱེ་ཚེ་བ་རྣམས་ལ་གཤམ་བྱུལ་བ་ཀྱིས་བདེ་ལེགས་ལྷུ་བའི་འགན་དབང་ལས་སྟེན་ཡོད་ཀྱང་། གཅིག་ནས་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ལྷགས་དམོས་བཀའ་རག་འགན་དབང་གནང་མིང་པ་དང་། གསུམ་པ། བོད་གཞུང་གིས་ཚོགས་ཚོ་སྤྱི་ཐམ་བཞི་འབྱར་དེ། སྤྱི་མདོ་སྤྱི་བརྒྱུད་ནན་ཅིང་དུ་སྐྱེ་ཚེ་བ་ཚོའི་ལག་ཏུ་མ་འཕྲོད་བར་སྐྱེ་ཚེ་བ་རྣམས་ལ་ཡང་གོ་མིན་ཏང་ལ་ཚོགས་ཚོ་སྤྱི་ཐམ་བཞི་འབྱར་སྟོན་པའི་ལས་འགན་གསང་རྒྱ་གནང་བ་སོགས་ལས་རྙོག་གཞི་ཆགས་པར་སྟངས་ཤོ།།

མདོར་ན། བོད་ཀྱི་འཕུས་མི་རྒྱ་ནག་ཏུ་བསྐྱོད་ནས་བསྐྱབ་བྱའི་ལས་འགན་ནི། གཅིག་གཤམ་བྱུལ་བ་ཀྱིས་བདེ་ལེགས་ལྷུ་རྒྱ་དང་། གཉིས་བོད་སྡེ་ཚོགས་འདུར་བྱས་ལྷན་ལྷན་པའི་ཚོགས་ཚོ་བཞི་སྟེན་ཅང་ལ་སྟེན་ནས་དེའི་དོན་འབྲས་སོ་མཚན་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ལྷགས་རྒྱུ་ཡིན། གལ་སྲིད་ཅང་གི་དོན་ཚན་དགུའི་ཚོགས་ཚོ་ཁས་ལེན་མ་བྱུང་བྱིན། གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ལྷགས་མི་ཚོགས་པའི་བཀའ་ཡོད། དངོས་གཞི་ནན་ཅིང་དུ་འབྱོར་སྐབས་འཕུས་མི་ཚོས་ཐེངས་མང་པོར་གོ་མིན་ཏང་ལ་སྟོན་ཆད་ཐུལ་བའི་བོད་གཞུང་གི་

54. 图丹桑批、索朗汪堆致蒋介石呈, 1946年12月6日, GMZF, 0592/1044. 03 103, 西藏国大代表处理, 微卷41970431。

བཀའ་ཡིག་ལ་ལན་འདེབས་དགོས་པའི་སྐུལ་འདེད་བྱས་ཀྱང་བརྗེ་ལན་གང་ཡང་བྱུང་མེད་ལ།⁵⁵ ལོ་མཉམ་ཉང་གི་གཞོན་ཤུགས་དང་ཨ་ཡ་ཡ་ལོས་བོད་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཚང་མས་ཚབ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མ་རེད། ལྷག་པར་ལུབ་བྱང་གི་ཚབ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མ་རེད།⁵⁶ ཅེས་སོགས་བཤད་པའི་དབང་གིས་ལོ་མཉམ་ཉང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཞུགས་དགོས་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་། བོད་གཞུང་གིས་སྐྱེ་ཚབ་ཆན་མས་འདུར་ཞུགས་པ་ཅམ་ལས་ཚོགས་འདུའི་ཆ་ཤས་གང་ཡང་ལེན་མི་ཚོགས་ལ། བོད་དོན་སྐྱོར་གྲོས་ཚད་ནང་ཚོགས་ཟུར་ཅམ་ཡང་མི་འཁོད་པའི་ཐབས་ཤེས་ངེས་པར་བྱ་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་ཡོད་ལ། ལོ་མཉམ་ཉང་གི་ཚོགས་འདུར་ཞུགས་པ་དེ་ཡང་དབང་མེད་འོག་ནས་ཞུགས་དགོས་བྱུང་བ་དེ་སྤྱི་རྒྱལ་ཚང་མས་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།⁵⁷ ཅེས་བྱུང་བ་བཞིན་ནོ།

ལྷ་ལ། བོད་ཀྱི་འབྲུག་མིའི་འབྲུག་ཤོར་དང་མཇུག

ཅ་དོན་ཚོགས་པམ་ཁ་དང་འབྲུག་ཤོར་གི་བྱུང་མཚོན་ཅམ་ཞུས་ན། དབྱིན་རིའི་ལྷ་སའི་གཟུང་མཁུག་གསར་འཛིན་ནང་། སྐབས་དེར་འགོ་བྱིད་ཚོས་སྤྱི་རྒྱལ་གྱི་གསར་འགོད་པ་ཚོར་བོད་པའི་གནས་བབ་གནད་ལ་སྒྲིན་པའི་འགྲེལ་བཤད་ཡག་པོ་ཞིག་རྒྱག་ཐུབ་མེད། དེ་ནི་སྐྱེ་ཚབ་ཚོའི་ཁྲོད་དབྱིན་རི་ཡག་པོ་ཤེས་མཁན་ཞིག་མེད་པ་ལས་བྱུང་བ་ངེས། རྒྱ་མཚན་གང་ལགས་ཤེ་ན། ཁོ་ཚོས་སྐད་བརྒྱུར་གྱི་ལམ་ནས་སྐད་ཆ་བཤད་དགོས་པ་ཆགས་པ་དང་སྐད་བརྒྱུར་ནི་རྒྱ་མི་རེད།⁵⁸ སྤྱི་རྒྱལ་སྤོབས་ཆེན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་དང་སྤྱི་རྒྱལ་གསར་འགོད་

55. 图丹桑批、索良汪堆致蒋介石呈, 1946年11月19日, GMF, 0592/1044. 03-03, 西藏国大代表问题处理, 微卷419/0413-0414; 图丹桑批、索朗汪堆 致蒋介石呈, 1946年12月6日, GMZF, 0592/1044. 03-03, 西藏国大代表问题处理, 微卷419/0430;

56. 碧松和尚呈一年来西藏政局概况, 1946年12月30日, GMZF, 0592/1044. 02-02, 西藏政情, 微卷419/01450146.

57. 碧松和尚呈一年来西藏政局概况, 1946年12月30日, GMZF, 0592/1044. 02-02, 西藏政情, 微卷419/01450146.

58. Extract from the report on the Lhasa Mission, 1946, received with the P.O. Sikkim's Ex

པའི་སྐུ་ཚབ་ཀྱིས་རྒྱ་མིའི་ཚོགས་འདུའི་ནང་ཐོད་པ་ཡོད་པ་མཚོང་བ་རེད། དེར་བརྟེན། ཐོད་གཞུང་གི་འབྲེལ་བ་ཚོང་དེ་ཡོངས་གྲགས་བྱས་ཡོད་པ་མ་རེད།⁵⁹ ཅེས་བྱུང་བ་ལས། རྒྱ་བས་དེར་ཐོད་གཞུང་གི་འབྲེལ་མི་རྣམས་ལ་སྐད་བརྒྱུར་ཚོད་ལྡན་ཞིག་མེད་པས། སྐུ་ཚབ་རྣམས་གཡུལ་རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་གཞུང་ལ་ཡོང་བ་ལས། ལོ་མིག་ཉང་གི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཡོང་བ་ཞིག་མ་ཡིན་པ། ཐོད་ནི་རང་དབང་རང་བཅོན་གཙང་མིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཡིན་པའི་འབྲེལ་བ་ཚོང་མ་ལུགས་པས། ལོ་མིག་ཉང་གི་སྐུ་ཚབ་རྒྱ་ནག་ཏུ་གདན་ཞུ་བྱེད་པའི་ཚེ་བའི་དམིགས་དོན་བཞིན། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོག་ཐོད་ཀྱི་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་ལ་ཡོད་པ་དང་ཐོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་འདུའི་ཚོར་སྣང་ཡང་སྤྱིན་པར་སྣང་།

རྒྱ་མཚན་གང་ལགས་ཤེ་ན། གཡུལ་རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ལོ་མིག་ཉང་གི་རྒྱལ་ཡོངས་ཚོགས་ཆེན་ལ་མཉམ་ཞུགས་བྱས་མེད་པ་བརྗོད་ཡོད། ཡིན་ནའང་ལོ་མིག་ཉང་གི་གསར་ཤོག་བརྒྱུད་ལམ་དང་མཁྱིན་ཚོབ་པས་གསར་འགོད་ལྡན་ཚོགས་ཚོག་བརྗོད་དོན། ཐོད་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་ཡིན་པ་བཤད་པ་མ་ཟད། གཡོ་རྒྱས་ཀྱི་ཀུན་སྲོད་འོག་གསལ་ཁ་མེད་པའི་རྣམས་འབྲེལ་བ་ཚོང་བྱས་ཡོད།⁶⁰ དབྱིན་རིའི་ཕོག་ལྷག་བྱུང་བའི་འབྲེལ་ཕོར་དང་ཕམ་ཁ་མཚོར་ཅམ་ལུས་ན། དབྱིན་རིའི་རྒྱ་ནག་ནས་ཐོད་ཀྱི་གཡུལ་རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ཚོགས་པ་རྒྱ་ནག་གི་ཚོགས་འདུར་ཞུགས་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་ཡོད་ལུགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཚོས་ནས། ཁོང་ཚོས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལཱ་ ༡༢ ནང་ཐོད་གཞུང་ལ་བུ་སྐྱོད་དེ་རིགས་ནི་སེམ་ལའི་ཆེད་ལོག་གི་དོན་ཚན་ ༤ པར་རྒྱབ་འགལ་འགོ་རྒྱ་མ་ཟད། ཐོད་ཀྱི་རང་སྐྱོང་ལ་

Letter No. 4(4) pact's (part's) of 3/2/47(original on D 845-NEF/47)
 59. Extract from the report on the Lhasa Mission, 1946, received with the P.O. Sikkim's Ex Letter No. 4(4) P/47 of 3/2/47(original on Q 845-NEF/47)
 60. Extract from the report on the Lhasa Mission, 1946, received with the P.O. Sikkim's Ex Letter No. 4(4) P/47 of 3/2/47(original on Q 845-NEF/47)

གནོད་སྐྱོན་ཡོང་ལུགས་བརྗོད་བྱས།⁶¹ འོན་ཀྱང་བོད་གཞུང་གིས་གཡུལ་རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་
 བདེ་ལེགས་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་གོ་མིན་ཏང་གི་རྒྱལ་ཡོངས་ཚོགས་ཚེན་ལ་མཉམ་ཞུགས་བྱས་མེད་པ་
 བརྗོད་ཡོད། གང་ལྟར་དབྱིན་རིས་ཐབས་རྣམ་ཅི་རིགས་ཀྱིས་བཀའ་ཀྱང་འགོག་པར་ནན་
 ཅིང་ཐེབས་པ་མ་ཟད། མཐར་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་འདུར་ཞུགས་དགོས་བྱུང་ཡོད། གནས་
 ཚུལ་དེས་རྒྱ་གར་ཨིན་གཞུང་མི་དགའ་ཤུགས་ཚེན་བྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་གོ་མིན་ཏང་གི་ལུ་
 མ་བཅུན་པ་པི་ལུང་གིས། “བོད་ཀྱི་འབྲུག་མི་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་འདུར་ཞུགས་པ་དེར་
 དབྱིན་རི་ཏ་ཅང་མི་དགའ་བ་ཆགས་ཤིང་། དབྱིན་རིའི་ཆབ་སྲིད་ཚོགས་པར་ནང་། བོད་པས་
 གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་འདུའི་ནང་རང་སྐྱོང་དང་རང་བཅོལ་དགོས་ཞེས་བཤད་པ་དེར་སྐྱོན་
 བརྗོད་ཚེན་པོས། ཁོ་ཚོ་སྐྱག་པ་རེད། ད་ལྟ་རང་བཅོལ་ཡིན་ཡིན་པར་ག་རེ་བྱས་ནས་རྒྱ་ནག་
 ལ་རང་སྐྱོང་དགོས་ལབ་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།”⁶² ཅས་བཤད་འདུག དབྱིན་རིར་ཕོག་ཐུག་ཤོར་བ་
 ལས་བྱུང་བའི་ཕམ་ཁ་ཆེ་ཤོས་ནི། ཟ෍་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟ෍་ ༡ རང་དབྱིན་རིའི་ཕྱི་འབྲེལ་ལས་ཁུངས་
 རན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོ་གོལ་ཁིའི་དོན་གཅོད་ཀྱིས་བཏོན་པའི་གནད་དོན་གཞིར་བཟུང་བོད་
 ལ་འཛིན་པའི་སྲིད་ཅུས་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱ་རྒྱུའི་ཐག་གཅོད་བྱས་པ་བཞིན། ཁོ་ཚོ་རྒྱ་གར་སྲིད་
 གཞུང་གི་ལུ་རྒྱུལ་གང་ཡིན་དུས་སྐབས། ཟ෍་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟ෍་ ༧ རང་གོང་གསལ་གྱི་ལན་དུ། བོད་
 ཀྱི་གནས་བབ་དེ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་སྐྱེལ་རྒྱ་དེས་པན་ཐོགས་ཡོང་སྲིད་ཀྱང་རྒྱ་ནག་
 གིས་བྱ་གཞག་དེ་རིགས་ལུས་པ་མེད་པ་བཟོ་ཐུབ་སྲིད།⁶³ ཅས་བཤད་འདུག

61. IOR,L/PS/12/4226, ཟ෍་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟ෍་ ༡༡ ཚེས་ ༢༡ འཁོད་པའི་ལྷོ་ལི་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནས་ལྷ་སར་ཡོད་་
 པའི་འབྲས་སྤྱོད་ཚེན་ལ་བཏང་བའི་སློག་འཕྲིན་ཨང་ ༡༠༥༩༡ དང་། IOR,L/PS/12/4226,, ཟ෍་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟ෍་ ༡༡
 ཚེས་ ༡ འཁོད་པའི་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་དོན་སྐྱོན་ཚེན་ལ་བཏང་བའི་སློག་འཕྲིན་ཨང་ ༡༩༥༡

62. 碧松和尚呈一年来西藏政局概况, 1946年12月30日, GMZF, 0592/1044. 02-02, 西
 藏政情, 微卷419/01450146。

63. IOR,L/PS/12/41955A, ཟ෍་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟ෍་ ༧ ཚེས་ ༡༩ འཁོད་པའི་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནས་རྒྱ་གར་ལས་ཁུངས་
 ལ་བཏང་བའི་ཡི་གེ་མེལ་ལྷན་སི་གོལ་མིའི་ཤེལ་དཀར་སྲིད་པས་བོད་བསྐྱར་བྱས། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་

རྒྱ་གར་ཡིན་གཞུང་གིས་སྐད་ཆ་དེ་འདྲ་བོད་དོན་ནི་བོད་གཞུང་གི་གོ་མིན་ཏང་གི་
 ཚོགས་འདུ་ལ་ཞུགས་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ཞིབ་འཇུག་པ་མེད་མེན་གོལ་སི་རིན་
 རྒྱུས་མཚོང་གི་འདུག དེ་ཡང་ཁོང་གིས་བོད་ཀྱི་གནས་བབ་ཐད་བྱབ་བསྐྱབས་གསར་པ་བྱ་
 རྒྱ་དེ་མ་མཐར་ཡང་གཡུལ་རྒྱལ་བཀའ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་ཚོགས་པ་སླེབས་རྗེས་སུ་བྱ་
 དགོས་པའི་ཚོར་སྣང་ཡོང་གི་ཡོད།⁶⁴ ཅས་བྱུང་བ་ལས་ཤེས་ངེས་སུ་འདུག ཡིན་ནའང་གོང་
 གསལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཕམ་ཁ་ལས་ལྷུར་སྐྱོབ་ཆེད། ཨེ་ཤི་ཡའི་ཚོགས་ཆེན་ལ་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་
 བཏང་ཞིང་། དེ་ནི་གོ་མིན་ཏང་གི་ཚོགས་ཆེན་རྗེས་སུ་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཡིན་པས།
 གོ་མིན་ཏང་གི་གཡོ་འོག་གི་དོང་ཉི་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་ལུབ་ཅམ་བྱུང་ཡོད་དོ།

༡༯༧༩ ལྷན་ ༡༯༥༧ སེར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཇིགས་སྤང་ཆ། རྒྱུང་བཅན་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢
 ཞོག་ ༤༥༥

64. མེད་མེན་གོལ་སི་རིན་ཤེས་དཀར་སྤིང་པས་བོད་བསྐྱར་བྱས། བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ ༡༯༧༩ ལྷན་ ༡༯༥༧
 སེར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཇིགས་སྤང་ཆ། རྒྱུང་བཅན་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཞོག་ ༤༥༥

བོད་དང་ས་འབྲེལ་རྒྱ་གར་གར་ཚོགས་ཀྱི་ཡུལ་ཀླུ་རྒྱ་རྩལ་པ་ཐེང་བ།

རྗེ་རིན་ཆེན།

སོ་རྒྱ་རྒྱ་སྐྱོད་ཉིན་སློབ། བོད་ཡིག་དགེ་ཆེན།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། བོད་དང་ས་འབྲེལ་རྒྱ་གར་གར་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཀླུ་རྒྱ་རྩལ་པ་ཞེས་
པའི་ཡུལ་རོས་འཛིན་དང་། ཡུལ་དེའི་ནང་དུས་སྐབས་སོ་སོའི་དབང་རྒྱུར་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་བྱུང་རབས། དེ་
དག་གི་མངའ་ཐང་སྟོབས་ཤུགས། དར་རྒྱུད་ཀྱི་གནས་སྟངས་སྤྱི་དང་། ཡུལ་དེ་དུ་ནང་པའི་བརྟན་པ་
ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཚོས་གཉིས་དང་། ལྷག་པར་དུ་གསང་ལྷགས་རྗེ་རྗེ་ཐེག་པའི་བརྟན་པ་དར་རྒྱས་རི་
བྱུང་། རིམ་བཞིན་ཉམས་རྒྱུད་དུ་བྱུར་རྒྱུའ་དང་དེའི་ཤུལ་རྗེས། རྒྱ་གར་ཀྱི་ས་ཚོགས་གཞན་ཁག་དང་
བོད། རྒྱ་ནག་བཅས་ནས་ཡུལ་དེའི་ནང་མཁས་པ་རི་འདྲ་མེད་སྟེ་ཡོད་པ་དང་དེ་བཞིན་ཡུལ་དེ་
ནས་ནང་པའི་མཁས་པ་མང་པོ་ཞིག་བོད་དུ་བྱོན་རྒྱུའ། དུས་རབས་བརྟན་པའི་ནང་རྒྱ་གར་གར་ཚོགས་
ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་དེ་དང་བོད་བཅས་པའི་བར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཅི་ཞིག་བྱུང་རྒྱུ་ལ། རྒྱལ་ཁབ་དེ་དང་
བོད་མཐོ་སྐང་བར་རང་བྱུང་གི་ས་རྒྱའི་འབྲེལ་བ་གཙོ་བོ་གང་ཞིག་གྲུབ་ཡོད་སྟེ་སོགས་བརྗོད་ཡོད།

བར་ཆད་གཙོ་བོ། ས་འབྲེལ་ཀླུ་རྒྱ་རྩལ་པ་རྒྱལ་རྒྱུད། བོད།

༡། །དེ་ཡང་ཀླུ་རྒྱ་རྩལ་པ་ཞེས་པའི་ཡུལ་གྱི་དེ་ནི་རྒྱ་གར་གར་ཚོགས་སུ་ཡོད་པའི་
གནའ་བོའི་བཅའ་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་མིང་ཡིན་ཞིང་། ཡུལ་གྱི་དེ་ནི་བོད་དང་ས་འབྲེལ་
དུ་གནས་ཡོད། རྗེ་ནང་རྒྱ་རྒྱ་ཐངས་རྒྱ་གར་གར་ཚོགས་ལ་དུམ་བུ་གསུམ་སྟེ། རྩི་ག་ལ་དང་།
ཨོ་ཏི་བི་ཤ་ཉི་འོག་ལ་གཏོགས་པས་ཉི་འོག་གར་ཚོགས་ཟེར། བྱང་གར་གྱི་ཡུལ་ཀླུ་མ་རྩལ་པ་ཉི་

ལུ་ར། ཉ་ས་མ་རྣམས་ལ་གི་རི་མཚན་ཉེ་རིས་བརྗོད་བ་ཟེར། ཞེས་པའི་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པ་⁶⁵ཞེས་པའི་
 ཡུལ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དགོ་ཚེས་ཀྱིས་⁶⁶ཉི་ལྷ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་སྦྱི་ལ་གངས་ཅན་རུ་བྱས་པས། ལུ་བ་
 རྩོགས་ཨོ་རྒྱན་ཡུལ་ནས་ཤར་རྩོགས་ཀོང་ཡུལ་དང་དར་ཚེ་མདོ་ལ་ཐུག་པའི་བར་གངས་ཅན་
 རྒྱ་རི་རྒྱུད་གཅིག་གི་ཁོངས་ལ་ཡོད་པར་བྱ་དགོས་ཤིང་། རྣམས་འགར་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པ་སོགས་ཀྱང་
 གངས་ཅན་རུ་ཡོད་པར་གསུངས། ཞེས་པ་ལྟར། ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ནི་བོད་དང་ས་འབྲེལ་ཤར་
 རྒྱུད་ཉི་ལྷ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ས་⁶⁷ཀྱི་གནའ་བོའི་རྒྱལ་ཐན་ཞིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་སྦྱིར་འདུས་བྱས་ཀྱི་
 ཚེས་གང་ལའང་ཉག་པ་བཟུན་པ་མེད་ཅིང་འཇུག་པའི་རང་བཞིན་ནི་ཚེས་ཉིད་ཡིན་པར་
 བརྟེན། བོད་དང་བྱིམ་མཚེས་སུ་ལྷུང་པའི་གནའ་བོའི་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པ་ཞེས་པའི་ཡུལ་དེའང་། ལུ་ས་
 རྒྱུ་འཇུག་འགྲོས་དག་དང་བརྗོད་པ་ནས་ལུ་ས་ད་གཞོད་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པ་ཞེས་པའི་མིང་ཅམ་ཡང་
 ཡུལ་དངོས་ཀྱི་མི་མང་སྟོང་གི་ཁོད་རིས་གཉིས་ཅམ་ཡང་ཤེས་མཁན་ཨོ་ཡོད་སྟེ་མ་པའི་ཚོད་
 རུ་བསྐྱེབས་ཡོད། ཀུ་ལྷ་རྩུ་པ་ཞེས་པའི་རྒྱ་གར་ཤར་རྩོགས་ཀྱི་ཡུལ་འདིའི་ནང་སྤེལ་མོ་སངས་
 རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་ཚུང་ཡོད་པ་དང་། ཡུལ་གྱུ་དེ་དང་བོད་མཐོ་སྐང་བར་རང་བྱུང་གི་ས་

65. བཅན་པོ་ལོ་མན་ཉག་གིས་མཛད་པའི་<<འཇམ་སྤིང་རྒྱས་རྒྱས་བཤད་>>ལས། རང་རེའི་བོད་རྒྱུད་སུ་རྒྱ་བོ་
 ཡར་ཡུང་གཅིང་པོ་དེ་ལྟོ་ནས་ཀོང་པོ་བརྒྱུད་རྒྱ་གར་ཤར་རྩོགས་སུ་འབབ་པའི་ལུ་ས་དེར་གྱི་རི་མཚན་ཡུལ་
 ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་དེ་ལ་ཆ་གསུམ་རུ་སྦྱེ་བའི་དབུས་ཀྱི་ཆ་ལ་གོ་ཉ་རི་དང་། ཀམ་ཆོ་རྒྱ་གཉིས། ཤར་གྱི་ཆ་ལ་ཨ་
 སམ་གྱི་ཡུལ། ལུ་བ་ཀྱི་ཆ་ལ་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ཞེས་འབོད་པའི་དབང་གིས་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཡུལ་གསུམ་ཀའི་སྦྱི་
 མིང་ལ་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ཞེས་གསལ་བར་གསུངས། ཞེས་འབྱུང་།

66. དགོ་འདུན་ཚེས་འཕེལ་གྱི་གསུང་ཚོམ་དེབ་དང་པོ་ཤོག་གངས་ ༡༩ ཤོག་གསལ། བོད་རྒྱུད་སུ་ཡིག་རྟིང་དཔེ་
 རྒྱན་ཁང་གིས་ ༡༩༩༤ ལོར་པར་ཐེངས་གཉིས་པ་བཏབ།

67. ཉི་ལྷ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་མིང་ཡིན་ཅིང་། བོད་ཀྱི་ཀོང་ཡུལ་དང་། འབྲས་མོ་རྒྱུད་སུ་བལ་ཡུལ། མི་འམ་ཅི།
 ཀུ་ལྷ་རྩུ་པ། ཀུ་ལྷ་ཉ། ཁ་ཆེའི་ཡུལ་སོགས་པ་རྣམས་ཀྱང་འདིའི་རི་རྒྱུད་ས་ཁོ་ནར་མཚེས་སོ། ཞེས་དགོ་འདུན་
 ཚེས་འཕེལ་གྱི་གསུང་ཚོམ་དེབ་དང་པོ་ཤོག་གངས་ ༤༩ ཤོག་གསལ། བོད་རྒྱུད་སུ་ཡིག་རྟིང་དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་
 ༡༩༩༤ ལོར་པར་ཐེངས་གཉིས་པ་བཏབ།

ཚུའི་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པ་མ་ཟད། གུ་མ་རྩ་པའི་བཅའ་པོ་དང་བོད་བཅའ་པོའི་དབར་
 ཏུའང་འབྲེལ་བ་ལྷུང་ཡོད། དེར་བརྟེན་བོད་དང་ས་འབྲེལ་ཏུ་ལྷུང་པའི་རྒྱ་གར་ཤར་ཚུགས་ཀྱི་
 རྒྱལ་ཕྱན་གུ་མ་རྩ་པ་ཞེས་པ་དེ་སྤྱིར་བར་སྐོ་བ་བཟུང་སོ།།

གཅིག་གུ་མ་རྩ་པའི་ (ཀམར་ལུཔ) ལྷུང་ལྷན་རྒྱལ་རབས། ༩༠༥-༩༥༠

ལྷིར་གུ་མ་རྩ་པའི་ཡུལ་ལ་ཏུས་སྐབས་མི་འདྲ་སོ་སོར་རྒྱལ་རྒྱུད་མི་འདྲ་བ་གསུམ་
 ལྱིས་དབང་རྒྱུར་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དབང་རྒྱུར་དང་སོ་ནི་ལྷུང་ལྷན་རྒྱལ་རབས་ (Varman
 dynasty) ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༩༠༥-༩༥༠ བར་ཚུགས་པར་བཤད། དེའི་རྒྱལ་ས་དང་སོ་ནི་
 དེང་སྐབས་ཀྱི་“Dispur”ཉེ་འགམ་ན་ར་གུ་སྲུ་ར་(Narakasur)ཞེས་པའི་རི་ཡི་སྡོ་ཤར་རོས་སུ་
 ཡག་རོ་ཉི་ཤིར་ཡུར་(Pragjyotishpura)ཞེས་པ་དེ་ཡིན་ཚུལ་དང་། དེར་གི་གྲོང་ཁྱིམ་གུ་ལྷ་
 ལྷིའི་ནང་ལ་ཡོད་སྟེ། དེ་ནས་ཀྱང་རིམ་བཞིན་རྒྱལ་ས་གུ་ལྷ་ལྷིའི་ནང་ལུལ་ཞིག་ཏུ་སྐོས་
 རྒྱུད་ལས་ས་ལུལ་སོགས་ད་བར་རོས་འཛིན་སྲུབ་མི་འདུག་རྒྱལ་རབས་འདི་ལ་རྒྱལ་སོགས་
 བཅུ་བཞི་ཅུ་ལྷུང་ཞིང་། རྒྱལ་སོགས་དང་སོ་དེ་ལྷ་བྱ་བཟའ་(pushyavarman)ཞེས་པ་ཡིན།
 རྒྱལ་ས་དེའི་ཡི་གེ་ལེགས་རྒྱུར་དང་ཚོས་ནི་བྲམ་བེ་ཚོས་ལུགས་གཙོ་པོར་བཟུང་ཡོད་སྟེ།
 ལྷུང་ལྷི་རྒྱལ་རབས་རྒྱལ་ས་ལྷ་མ་རྩ་པའི་ཡུལ་ཁམས་འདི་ཉིད་ལྷུང་ལྷི་ལྷུང་གི་ལོག་མཐའ་
 མཚམས་ཀྱི་སྐོར་ལྷུང་རམ་ས་མཚམས་ལྷུང་མཁའ་ཀྱི་མཐའི་རྒྱལ་ཕྱན་ལྷ་ལྷུང་བཞག་ཚུལ་རོ་
 བསྐོས་ཀྱི་ཡི་གེ་ལྱིས་ཉིད་སོན་ལྷུང་སྐོར་ཡིག་ཆ་ཅིག་མངལ་རྒྱ་འདུག་རྒྱལ་རབས་ལྷ་པ་བར་
 ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཞིབ་གསལ་མེད་པ་དང་། རྒྱལ་སོགས་ཏུག་པ་ལྷ་ལྷན་རྟེན་ལྷུང་ལྷན་གྱིས་
 རྐོའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་བཞེངས་ཤིང་། ཁོས་“Maharajadhiraja”རྒྱལ་སོ་ནང་ནས་རྒྱལ་སོའམ་ལྷ་ཡི་
 ལྷ་ཞེས་བརྒྱགས། འདིའི་རྒྱལ་ས་བྲམ་བེ་རིགས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་མང་བ་དང་། བར་ཚོས་བྱེད་མཁའ་
 ཡོད་ཀྱང་མངོན་གསལ་བྱེད་མཁའ་མང་སོ་མེད་སྟེ། ལོ་རྒྱུས་གཞན་ལྷུང་ན། གུ་མ་རྩ་པའི་

རྒྱལ་པོ་སུ་མི་ཉི་བཟའ་ (Susthivarman) རྒྱལ་ཐོགས་སྐབས་སུ་ལྷ་རྩ་སེན་གུལ་ (Mahasengupta)
 མཉམ་ཆུ་པོ་ལོ་ཉི་ཉའི་གཡུལ་འབྲུག་པར་བཤད། གུ་མ་རྩ་པའི་རྒྱལ་ཐོགས་བཅུ་གསུམ་པ་རྩ་
 ས་གུ་བྱར་རྩ་རྩ་སྐྱ་གཤེགས་རྗེས། ལོ་ཤས་རིང་སྲིད་དབང་འཛིན་མཁན་ཞིག་གྱུང་ཡོད་སྟེ།
 འོན་ཀྱང་མཚན་ཐོགས་གནས་ཚུལ་ཞིབ་ཏུ་མི་གསལ། གང་ལྟར་གུ་མ་རྩ་པའི་བཟའ་རྒྱལ་
 རབས་མྱི་ལོ་ ༤༥༠ ལ་མཇུག་རྗེས་འདུག

གཉིས། གུ་སྐྱ་རྩ་པ་(कामरूप)མལེ་རྒྱལ་རབས། ༤༥༠-༧༠༠

གཅིག་གྱུར་གྱིས་སྲིད་དབང་འཛིན་མཁན་མེད་ཏུ་ས་སུ། མེལ་ཆ་ (Mechchha) རིགས་
 གྱི་སྐྱ་སྐྱ་སུ་སྐྱམ་སྐྱ་ཞེས་པས་དབང་བརྒྱུད། འདི་ནི་རིགས་ཤོད་གསལ་ལྟར་དང་། བཟའ་
 རྒྱལ་རབས་སྐབས་གྱི་དཔོན་རིགས་ཤོ་གནས་མཚོ་པོ་ཡོད་མཁན་ཞིག་དང་། རིགས་འདི་ནི་
 གུ་མ་རྩ་པའི་ཡུལ་གྱི་གདོད་མའི་མི་རིགས་ཤིག་མིན་ཞིང་ཏུ་ས་སྐྱིས་ས་ཆ་གཞན་ནས་གནས་
 འདིར་ཡོང་རྒྱེ་གཞིས་ཆགས་སུ་ཡོང་བར་ངོས་འཛིན་གྱིད། རྒྱལ་རྒྱུད་འདི་ལ་རྒྱལ་རབས་ཉེར་
 གཅིག་ཅུམ་གྱུང་བར་ཤལས་གྱུར། འོན་ཀྱང་རྒྱུད་རེ་རེ་བཞིན་ཞིབ་གསལ་གནས་ཚུལ་མེད་
 སྟེ། རྒྱལ་ས་ནི་དེར་སྐབས་ཨ་སམ་གྱི་ཕྱོད་ཁྲིའ་ཉེར་སྟེ་ཏུ་ཤལས་པའི་ནང་ཡོད་པ་དང་།
 གུ་སྐྱ་རྩ་པའི་གྱུར་ཤར་ཚུགས་སུ་གི་ལོ་མི་ཇར་ ༡༧༥ ཅུམ་ཡོད། རྩོན་ཏུ་ས་ས་ཆའི་མིང་ལ་སྐྱར་
 ཏུ་ཤེས་སྐྱར་ (Harrupesvar)ཞེས་འཛོད། གང་ལྟར་རྒྱལ་ཐོགས་མཐའ་མ་མེ་ཡུ་སྐྱ་སྐྱ་ (Tyaga
 Singha) (༤༧༠-༧༠༠) ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ལའང་ཡང་ཤས་མ་གྱུང་སྐབས་རྒྱལ་རྒྱུད་མཇུག་རྗེས་
 འདུག རྒྱུར་མལེ་རྒྱ་ (Mechchha)ཞེས་པའི་ངོས་འཛིན་ནི་སྐབས་དེ་ཅུམ་ན། རྒྱུ་མི་རིགས་
 རྣམས་གྱིས་ཁོང་ཚོའི་རིགས་མིན་པ་ཚོར་མལེ་རྒྱ་ཞེས་དང་། དེ་བཞིན་ལེགས་སྦྱར་གྱི་སྟེང་
 དང་ཡི་གེ་བཟའ་ཟེ་ཚོས་ལུགས་མིན་པ། གཞན་ཏུ་ན། ཤིང་ནགས་སུ་འཚོ་སྡོད་གྱིད་པའི་རིགས་
 ཉི་ཡི་གེ་མེད་མཁན། ལོག་སྟེང་སྐྱ་ཞིང་གཏུག་རྩུབ་ཅན་གྱི་རིགས་ལ་ཤོ་ཡི་ཡོད་སྟེ།

གསུམ། ཀླ་མ་རྩུ་པ་(ཀའམརུཔ)ལྟ་ལྟ་རབས། ༡༠༠-༡༡༠༠

སྐྱ་ལྟ་རབས་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠-༡༡༠༠ བར་ཚུགས། རུས་སྐབས་དེའི་བརྒྱལ་རྒྱལ་པོའི་
མཚན་ལ་ཡང་སྐྱ་ལྟ་རབས། བརྒྱལ་རྒྱལ་པོ་སྐྱ་ལྟ་རི་བདམས་ཚོན་བྱས་པའི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་ཡིན་
པ་ལྟར། ཀླ་མ་རྩུ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཡང་མེད་ཆ་རྒྱལ་རབས་མཚུགས་ཚུགས་རུས། རྒྱལ་ཚོགས་དང་པོ་
དེ་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་བྲམ་བེའི་ཚོས་ལུགས་རྗེས་འབྲངས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་ཡིན་སྟེ། རྒྱལ་
རྒྱུད་འདིར་རྒྱལ་རབས་བརྟན་ཅེས་བྱུང་ཞིང་། རྒྱལ་ཚོགས་དང་པོ་དམངས་ཀྱིས་བདམས་
ཚོན་བྱས་པའི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་ཡིན་ལྟར། མཚན་ལའང་བརྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་པོའི་མཚན་དང་མཚུན་
པར་སྐྱ་ལྟ་ཞེས་བརྗོད། འོན་ཀྱང་སྐབས་དེའི་རྒྱལ་པོ་གཉིས་ཀྱི་མཚན་འདྲ་ཡང་། མི་འདྲ་ས་
གཙུག་པོ་དེ་ནི་བརྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་སྐྱ་ལྟ་རི་ནང་པ་སྟེ་སངས་རྒྱལ་ཚོས་ཀྱི་རྗེས་འབྲངས་པ་ཞིག་
ཡིན་པ་དང་། ཀླ་མ་རྩུ་པའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱ་ལྟ་རི་བཟན་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ནས་གོམས་གཤིས་
ཡོད་པའི་བྲམ་བེའི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་རྗེས་འབྲངས་པ་ཡིན་སྟེ། བརྟན་ཚོ་ཉི་ཤུ་འམ་-ཀླ་མ་རྩུ་པའི་
(Pragjyotisha-Kamrupa) སྐྱ་ལྟ་རྒྱུད་མཐའ་མ་རྩུ་ལྟ་སྐྱ་ལྟ་ (༡༠༧༥-༡༡༠༠) ཡི་སྐབས་སུ།
བརྒྱལ་གྱི་སྐྱ་ལྟའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚོགས་བཙོ་ལྟ་པ་⁶⁹རྩུ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་(༡༠༤༤-༡༡༤༤) ཡིས་དམག་
དྲངས་ཏེ་ཀླ་མ་རྩུ་པ་ཡུལ་གང་འཚོམས་ཤིག་བརྒྱལ་གྱི་ཆབ་འོག་ཏུ་བསྐྱུང། ཆབ་འོག་ཏུ་

68. རྒྱལ་ཚོགས་དང་པོ་རྩུ་ལྟ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་(༡༠༠ -༡༢༠) རྩུ་ལྟ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་(༡༢༠-༡༤༠) ཡིན་ཏེ་རྩུ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་(༡༤༠-༡༤༠) རྩུ་སྐྱ་
སྐྱ་ལྟ་(༡༠༠-༡༠༧༥)རྩུ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་(༡༠༧༥-༡༠༧༥)རྩུ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་(༡༠༧༥-༡༠༧༥)རྩུ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་(༡༠༧༥-༡༡༠༠)བཅས་བྱུང་བར་
གསུམ།

69. མ་ཉི་ལྟ་སྐྱ་ལྟའི་ཡང་ཚོ་མ་ཉི་སྐྱ་ལྟ་གཉིས་པའི་ཁྱི་འཛིན་སྐབས་ཀོབ་རྟའི་རིགས་ཀྱི་གཙུག་པོ་ཞིག་གིས་མཚོ་
དྲངས་ཏེ། འབངས་ལྷན་ལོག་གི་དམག་ཆེན་ཞིག་བྱུང་བ་དེ་ལ་ཀོ་བརྟའི་གཡུལ་ཏུ་གསུམ་ཤིང་། དེ་སྐབས་རྒྱལ་
ལྷན་ཤོར་བ། ལྷན་ཡང་རྩུ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་ཚོབ་ཀྱང་དེ་ལྷན་སྐྱ་སྐྱའི་རྒྱུད་ཤིན་ཏུ་དཔུང་སྐྱབས་ཞན་བེད། ཞེས་འབྱུང་
བརྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་རྩུ་སྐྱ་སྐྱ་ལྟ་ཞེས་པ་དེ་ཡིན་སྟེ། དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་གསུང་ཚོམ་པོད་དང་པོ་ཤོག་
གངས་ ༤༤༡ ཚོགས་ལ། བོད་ཚུངས་ཡིག་རྟེན་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོ། པར་ཐེངས་གཉིས་པ།

བཅུག་པའི་ཡུལ་དེར་བརྒྱལ་ཚོགས་ནས་ཉིན་གུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ཞེས་པ་ཞིག་སྲིད་འཛིན་ཏུ་བསྐོས་
 ཤིང་། ཁོས་སྤྱི་ལོ་ ༡༡༡༠ ལས་ ༡༡༢༥ བར་ཉི། ཏུས་ཡུན་ལོ་བཅུ་ལྷག་རིང་དབང་རྒྱུར་བྱས།
 དབང་རྒྱུར་གྱི་མཇུག་ཏུ་ཁོས་བརྒྱལ་གྱི་སྤྲ་ལྷ་རྟེ་བུ་རབས་ཀྱི་སྲིམས་དང་ལམ་ལུགས་ནམས་
 ཏོར། ལོ་ཤས་རིང་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྲིམས་དང་དང་ལམ་ལུགས་བཟོས་པར་བརྟེན། བརྒྱལ་གྱི་
 རྒྱལ་པོ་སྤྲ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་
 ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་
 ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་
 ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་
 ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་

པའི་རྒྱ་གར་གར་ཚོགས་ཀྱི་མ་རྩུ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ཏུ་ཐེག་ཆེན་གྱི་བཞུག་པ་དང་རྒྱུར་ཡོད་ཚུལ།

རྒྱ་གར་གར་ཚོགས་ཀྱི་མ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ཏུ་སྐོན་ཐེག་ཆེན་གྱི་བཞུག་པ་དང་རྒྱུར་ཡོད་
 ཚུལ་ནི། རྒྱ་མཚན་ཁག་ཅིག་གིས་ཤེས་ཐུབ། དེ་ལོ་འདུན་ཚོས་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་པར་ཉི་ཤུར་
 ལས་ལྷ་ཏུ་འབར་མེལ་ལི་དང་། དེ་ནས་ལེ་དབར་བཅུ་བཅུན་སོང་བ་ན་ཤར་རྩུ་མཚོག་ཤོང་
 (མ་རྩུ་ལྷ་ཏུ་ལོ་)ཡོད། དེ་ནི་གནས་ཆེན་ཉེར་བཞེད་ཡ་གྲལ་གྱི་སྤྲ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་
 མདོ་རྒྱགས་གཉིས་ཀའི་བཞུག་པ་ཤིན་ཏུ་དར་བའི་གནས་ཡིན། ཞེས་པ་ལྟར། ལན་པ་སངས་
 རྒྱས་པའི་གསང་རྒྱགས་ཀྱི་གཞུང་ནས་བཤད་པའི་གནས་ཆེན་ཉི་ཤུ་ཙུ་བཞེད་ནང་ཚོན་གྱི་
 ལྷ་རྟེ་བུ་ལྷ་རྟེ་བུ་⁷⁰ཞེས་པའང་དེ་ཡིན་སྟེ། འོ་ན་སྤོ་མོ་ལོ་སྤོ་མོ་ལོ་སྤོ་མོ་ལོ་སྤོ་མོ་ལོ་སྤོ་མོ་ལོ་སྤོ་མོ་
 ཤར་ཚོགས་ཀྱི་མ་རྩུ་པ་ཞེས་པའི་ཡུལ་གྱི་མིང་ཡང་འདི་ནས་སྤྱི་ལ་ཁྲལ་པ་མིན་ནམ་ལྟམ་
 རྟེ་བཞུག་ ཏུས་རབས་བརྒྱད་པའི་ནང་ཨོ་རྒྱན་གྱི་སྤོ་བ་དཔོན་ཆེན་པོ་བཟུང་གནས་

70. དེའི་ཕོད་རྒྱུད་ཏུ་བརྒྱུར་ན་འདོད་པའི་གཞུགས་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་པར་ལོ་ཕོད་ཤར་རྩུར་གྱི་ཆོག་མཚོད་
 ལས་འབྱུང་ངོ་།

གྲང་ཀླ་མ་རྩ་པའི་ཡུལ་རྒྱུ་ལེབས་པའི་ཚུལ་⁷¹ནི་རྩོ་ནང་ལྟ་ར་རྣམས་དང་། སོག་རྒྱུག་པ་སྒོ་
 གྲོས་རྒྱལ་མཚན་⁷²གཉིས་ཀས་སློབ་དཔོན་པ་སྤྲེལ་བྱུང་གནས་ཀྱི་རྣམས་ཐར་རྒྱུ་འཁོད་པ་དང་། དེ་
 ཡང་འཇིག་རྟེན་སྒོལ་པའི་མགོན་པོས་⁷³དེ་ནས་ད་ནི་སེམས་ཅན་དོན་ཅི་རིགས་པར་བྱའོ་
 ཞེས་དགོངས་ནས་ཡུལ་ཉི་རྩ་རྩ་ཉི་ལ་སོགས་པ་ཐ་རྒྱའི་རྒྱལ་ཁམས་རྣམས་དང་། ཀླ་མ་ཏ་
 དང་ལལ་པོ་ལ་སོགས་པ་བྱང་སྟོགས་ཀྱི་ཡུལ་རྣམས་སྲུ་ལོ་ཤས་ཤིག་སྐལ་པ་དང་ལྡན་པ་ཅི་
 རིགས་པ་ལ་ཚོས་སྟོན་པ་དང་། གསེར་འཇུར་གྱི་ཚི་དང་། བཅུད་ལེན་གྱི་སྐྱེན་སོགས་ཀྱིས་སྐྱེ་
 བོ་སྟོང་ལྷག་མང་པོ་ཚོ་བསྐྱེད་པ་དང་ལོངས་སྟོང་རྒྱས་པར་མཛད་། རྒྱ་མེད་པ་རྣམས་སྲུ་རྒྱ་
 དབྱུང་བ་དང་། རྒྱ་ཆེ་བ་རྣམས་སྲུ་ས་ལོག་ཏུ་འཇུག་པ་སོགས་མང་རྒྱ་མཛད་དེ། ཐ་རྒྱའི་ཡུལ་
 དང་། ཅོ་སྤེལ་སྟོགས་དང་། ལ་སྲུ་སོགས་ཀྱི་ཡུལ་ཀྱལ་ན་སློབ་དཔོན་འདིའི་རྒྱུ་རྒྱ་དང་། རྒྱ་ས་
 ལོག་ནས་རྒྱལ་བཅུག་པ་སོགས་ད་ལྟ་ཡང་མང་རྒྱ་ལོད། ཅེས་པ་ལྟར། གྲ་ཏ་མཚོ་སྐྱེས་རྩོ་རྩོ་

71. དེ་ནས་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ལྟ་ཡིས་སྲིད་དབང་བརྒྱུད་པའི་སྐབས་སྲུ་(༧༡༠-༧༥༣)རྒྱ་གར་ཡུལ་དབུས་མ་རྩ་རྩར་
 རྩོན། སྲུབ་པ་ཐོབ་པའི་སློབ་དཔོན་སངས་རྒྱལ་ཡེ་ཤེས་ལས་རབ་རྒྱུ་བྱུང་ཞིང་བསྟེན་པར་རྩོགས་ཤིང་། རྒྱུད་སྤེ་
 བཞིའི་དབང་དང་མན་ངག་མང་པོ་གསན། སློབ་དཔོན་གྱི་བཀའ་ལྟར་རྒྱ་གར་རྩར་རྩ་ལའི་ཡུལ་གྱི་སྟོང་བྱིར་
 པ་ཏ་ཏ་པའི་བྱང་སྟོགས་ཀྱི་ནགས་ཚལ་པར་ཤི་ཞེས་བྱ་བར་བཞུགས་ནས་གསར་ཁྲགས་ཀྱི་སྟོང་པ་མཛད་དེ་
 མཚོག་གི་དངོས་གྲུབ་བརྟེན། དེ་ནས་རྒྱ་གར་བྱང་སྟོགས་ཀྱི་ཡུལ་ཉི་ར་རྩ་ཉི་དང་ལལ་ཡུལ། ཤར་སྟོགས་ཀླ་མ་རྩ།
 རྩོ་སྟོགས་ཉི་མ་ལ་སོགས་སྲུ་སྐྱེན་ནས་ལུ་སྟེགས་པ་མང་པོ་བུལ་ཞིང་རྩོ་འདྲེ་མང་པོ་དམ་ལ་བཏགས་ཉེ་བོད་
 ཏུ་འོན། ཞེས་བོད་རྒྱུངས་སྐྱེ་བཤད་རྒྱ་གསལ།

72. དེ་ནས་རྒྱ་གར་ཡུལ་རྒྱུ་འོན་ནས་ཉི་ར་རྩ་ཉི་ལ་སོགས་པ་ཐ་རྒྱའི་ཡུལ་དང་། ཀླ་མ་རྩུ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་སྲུ་
 གསེར་འཇུར་དང་། བཅུད་ལེན་ལ་སོགས་པས་སེམས་ཅན་མང་པོའི་ཚོ་བསྐྱེད་ས། ལོངས་སྟོང་སྟེལ། རྒྱ་མེད་པ་
 རྣམས་ལ་རྒྱ་གཉེར་བཏོན། ཞེས་སོག་རྩོག་སྒོ་གྲོས་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛད་པའི་སློབ་དཔོན་སངས་རྒྱལ་གཉིས་
 པ་པ་སྤྲེལ་བྱུང་གནས་ཀྱི་རྣམས་ཐར་ཐར་པ་ཡིད་ལྷན་སེམས་ཞེས་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༤༤ རྩོག་གསལ། ཚོས་སྟོང་པར་
 རྒྱན་ཁང་གིས་ ༢༠༠༤ ལོར་པར་རྒྱུན།

73. རྒྱལ་ཁམས་པ་རྩ་ར་རྣམས་རང་ལོ་སོ་རྒྱལ་པར་ནགས་རྒྱལ་གྱི་དབེན་གནས་རྩོ་མོ་ནང་རྒྱུར་པའི་སློབ་
 དཔོན་པ་སྤྲེལ་རྣམས་རྒྱ་གར་སྟེགས་ཞེས་བྱ་བ་ལས་གསལ།

ཡང་ཀུ་མ་རྩུ་པའི་ཡུལ་འདིར་དངོས་སུ་ཞབས་བཅགས་ཏེ་ཚོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐྱོར་པ་⁷⁴ཤེས་
 ཐུབ། ཡང་སྤྱི་སྤྱིར་གི་ཡིག་ཆ་རེ་ན་གྲུ་བྱ་བྱི་མེ་འཁོར་འབབ་ཚུགས་ས་རྒྱང་ཁང་གི་ལོ་མི་
 ཏར་ ༥༥ ཅམ་དང་། རྒྱངས་འཁོར་བརྒྱད་རུས་ཚོད་སྤྱིད་ཅམ་སྤྱིན་པའི་རི་སྐང་ཞིག་ཏུ་ཀུ་མ་
 གེ་ཡ་ཞེས་པའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་ཡོད་པ་དེར། རུས་རབས་བཅུ་པ་དང་བཅུ་གཅིག་ནང་གནས་
 དེར། ཨིན་ཉི་རྩ་བུ་ལྷ་ (༡༤༠-༡༧༠)དང་། རྣམ་པུ་ལྷའི་(༡༠༣༥-༡༠༤༠)སྐབས་གསང་སྤྲུགས་རྩི་
 རྩི་ཐེག་པ་དར་སྐོར་འཁོར་པ་ལྟར་ན། རྩི་ནང་རྩུ་རྩུ་ཐས་རྒྱལ་པོ་དེ་ལ་པུ་ལྷའི་⁷⁵སྐབས་སུ་
 བཀ་པོ་སྤྱོད་པ་རྒྱང་བ་སྤོན་ཏེ།⁷⁶ དེ་ནི་སྤོབ་དཔོན་བཀ་པོ་སྤྱོད་པའི་རྩིས་འབྲང་བདེ་དབྱེས་
 གཤིན་རྩི་གཤེད་གསུམ་ལ་མཁའས་པ་ཞིག་ཡིན། དེས་རྩུ་ལེན་དང་ཉེ་བ་ཞིག་ཏུ་བདེ་མཚོག་
 བསྐྱོམས་པས་མཁའ་འགྲོ་མས་ལྷང་བསྟན། ཀུ་མ་རྩུ་པའི་ལྷ་མོའི་གནས་ན་རྩིས་ཀྱི་དངོས་
 གུབ་ཡོད་ཀྱིས་ཡོང་ཞིག་ཟེར། དེར་སྤྱིན་པའི་ཟ་མ་ཏོག་ཅིག་ཉིད། ཁ་སྤྱི་བས་རྩུ་མ་ཏུ་བྱ་བ་

74. རྩི་པོ་བཏུད་ཚི་འབྱུལ་པའི་སྤུར་པ་ནི་དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་གཟུངས་མ་རྩལ་འཁོར་མ་དང་རྩིས་ཅན་ཞེས་བྱ་བ་
 ཞིག་གིས་སྤངས་ཏེ་ཡུལ་རྣམ་ག་ལའི་མཚོ་དེ་ལ་བཏབ་པས། རྩུ་འཁོར་བཅས་ཐལ་བར་ཤོང། ཞག་བཏུན་ནས་
 མཚོ་ཡང་བསྐྱམས། རྩུ་ཉིགས་ཀྱི་ལྷ་དེ་རྣམས་ཞིག་རྒྱང་བ་དེ་རྒྱབ་གཤོག་ཀུ་མ་རྩུ་པའི་རྩལ་འཁོར་པ་རྩུ་ཤི་ལ་
 ཞེས་བྱ་བས་སྤངས་ཏེ་རྒྱལ་པོའི་ཁབ་ཀྱི་ཤེལ་གྱི་པ་པོང་དེ་ལ་བཏབ་པས་སིལ་གྱིས་ཤིག་དེས་ཀྱང་ནང་པ་ལ་
 ཐན་པར་བྱུང། ཞེས་རྩི་ནང་རྩུ་རྩུ་ཐས་མཚན་པའི་སྤོབ་དཔོན་པུའི་རྣམ་ཐར་རྒྱ་གར་ལུགས་ཞེས་བྱ་བ་
 ཅ། ཀུ་མ་རྩུ་པའི་རྩལ་འཁོར་པ་རྩུ་ཤི་ཞེས་པ་ཞིག་བྱུང་འདུག་པ་དང་། དེ་ནི་ཀུ་མ་རྩུ་པའི་ཡུལ་གྱི་སྤོབ་དཔོན་
 པུའི་ཞལ་སྤོབ་ཅིག་མིན་ནམ་ལྟོམ།

75. རྣམ་པུ་ལྷའི་རྩལ་པོ་རྣམ་པུ་ལྷའི་བུ་དེ་ལ་པུ་ལྷ་ཡིན་ཞིང་། ཐལ་ཚེར་པོད་ཀྱི་རྩི་པོ་སང་ལེགས་མཚིང་ཡོན་
 ཀྱི་རུས་སྐབས་ཤིག་པ་འདུ་ཉི། པོད་རྩི་སང་བ་ལེགས་མཚིང་ཡོན་གྱི་སྐབས་རྒྱ་གར་ན་རྣམ་པུ་ལྷ་ཡོད་པ་ཡར་
 རྒྱངས་བང་ཤོད་རྩི་རིང་ལ་ཨོ་རྒྱན་པས་གཟིགས་ཞེས་དེབ་དམར་རུ་བཀོད་པ་གཉིས་ཀ་རྒྱིག་རུས་ཞེས་དགེ་
 འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་གསུང་ཚོམ་པོད་དང་པོ་བོད་ལྗོངས་ཡིག་རྒྱུད་དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་བསྐྱར་པའི་དཔེ་
 དེབ་ཤོག་གྲངས་ ༣༥༥ ཚོག་གསལ།

76. དམ་པའི་ཚོས་རིན་པོ་ཆེ་འཕགས་ཡུལ་རུ་རི་ལྟར་དར་བའི་རྩིས་གསལ་བར་སྤོན་པ་དཔོན་འདོད་ཀུན་
 འབྱུང་ཤོག་གྲངས་ ༢༡༤-༢༡༥ བར་གསལ། རྩི་ནང་རྩུ་རྩུ་ཐས་མཚན། ཤེས་རིག་དཔེར་ཁང་གིས་བསྐྱར།

ཅན་ཞིག་བྱུང་། དེ་ལག་ཏུ་ཐོགས་ཅམ་གྱིས་རྒྱུ་ཤིང་པ་ས་ལ་མ་རེག་ཅིང་། དྲག་ཏུ་དགོལ་བ་ན་
 གྲུབ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མོ་མོ་ལྟ་བུ་གང་ནས་བྱུང་ཆ་མེད་པར་འོངས་ནས་དེའི་འཁོར་བྱེད་
 པ་བྱུང་སྟེ། ཡུན་རིང་པོར་འགྲོ་བའི་དོན་མཚད་དོ། །ཞེས་པའི་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ལྷ་མོའི་གནས་
 དེའང་དེང་གི་གྲུ་བུ་རྒྱུ་འཁོར་ཉེ་འགྲམ་ཏུ་མཆིས་པའི་ལྷ་མོའི་གནས་ཀུ་མ་གེ་ཡ་ཞེས་པ་དེ་
 ཡིན་པར་འདོད། དེ་སྐོར་ཞེས་ཏུ་པུན་གྱིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་རིག་པའི་ཚོགས་ཆེན་སྐབས་བཅུ་
 རྟལ་པའི་ཐོག་སྐོགས་རྒྱུད་ལྷས་པའི་ཚོམ་ཡིག་བོད་ཀྱི་ཆེན་ཁག་ལག་གསུམ་རྒྱ་གར་ཤར་ཚོགས་
 ཀུ་ལྷ་རྒྱུ་རྒྱལ་རྒྱུད་བར་འབྲེལ་བ་བྱུང་བ་དང་དམར་མཚོད་བཀག་ཚུལ་སྐོར་སྤྱིར་བཏང་ཞེས་
 པར་གསལ་ཡོད། གཞན་ཡང་གྲུ་བུ་རྒྱུ་འཁོར་ལུ་བྱུང་ཏུ་གི་ལོ་མི་ཏར་ ༥༥-༧༠ མཚམས་སུ་
 ཉེ་མའི་རི་“Surya Pahar”ཞེས་པར་སྟོན་པའི་སྐུ་བརྟན་སོགས་ནང་པའི་རྟེན་དངོས་ཁག་རྟེན་
 ཡོད་པ་གོང་ཏུ་འཁོད་པ་རྣམས་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ཏུས་རབས་བཞི་པ་ཅམ་སྟེ་གྲུ་རྒྱུ་འཁོར་སྐབས་
 བྱུང་བར་མིན་ནམ་སྟེ་མ་དང་། ཡུལ་དངོས་སྟོན་ན་ད་ཏུ་རྟེན་རྒྱ་མེད་དམ་ཞེས་འབྲེལ་
 བརྒྱུད་པས་བཤད་འདུག གཞན་ཏུ་ན་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་ཀུ་མ་རྩུ་པའི་ཚོགས་སུ་ཉེ་
 ཏུས་སུ་རྟེན་པའི་དབང་ལྷག་གི་རྒྱུ་བོ་ལ་སངས་རྒྱས་གྱིས་བརྒྱན་པ་ཡང་བྱུང་། ཞེས་པ་སོགས་
 ལ་གཞིགས་ཚོ་ཀུ་མ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ཏུ་སྟོན་ཏུས་མདོ་སྟགས་གཉིས་ཀའི་བརྟན་པ་དར་རྒྱས་ཉ་
 ཅང་ཆེན་པོ་བྱུང་བར་ཐེ་ཚོམ་མི་དགོས་སོ། །

77. སུམ་དྲུག་རྒྱས་ཐོག་མར་རྒྱ་གར་བྱུང་ཚོགས་ཀྱི་ཡུལ་མང་པོ་བརྒྱུད། དེ་ནས་ལྷོ་ཚོགས་སུ་རྒྱ་བོ་ན་དལ་ལྷག་
 གི་བར་དབང་བྲས་ལུ་ཏུ་ཡ་ལྷ་ན་དང་། ཤར་ཏུ་ལོ་ཉི་ཉའི་རྒྱ་མཚུག་གི་བར་ཏུ་གྲུ་རྒྱུ་རྒྱལ་ཁམས་སུ་བྲས། ཀུ་
 ལྷ་རྩུ་བ་དང་བལ་ཡུལ་སོགས་པ་ལྷི་རོལ་གྱི་རྒྱལ་བོ་དག་གིས་ཀྱང་བཏུད། ཅམ་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་
 གསུང་རྩོམ་བོད་དང་པོ་བོད་རྒྱུད་ཡིག་རྟེན་དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་བརྒྱན་པའི་དཔེ་དེབ་ཤོག་གཤམ་ ༡༥༧
 ཐོག་གསལ།

ལྷ་ཀླུ་རྩེ་པའི་རྒྱལ་པོ་⁷⁸ཀླུ་མར་རྣམ་ཀླུ་ལྷ་ལྷོ་རྣ་

བོད་ཀྱི་ཚོས་རྒྱལ་སྲོང་བཅོན་སྐམ་པོ་དང་རྒྱལ་རབས་མཉམ་པའི་རྒྱ་གར་ཤར་ཚུགས་
ཀླུ་མར་རྩེ་པའི་རྒྱལ་པོ་⁷⁹ཀླུ་མར་རྣམ་ཀླུ་ལྷ་ལྷོ་རྣ་ནི། རྒྱའི་བཅོན་པ་ལྷོན་ཚུང་གིས་⁸⁰སྲོབ་
གཉེར་ལ་འགྲུས་པ་ཡོན་ཏན་ལ་དགའ་བ་ཕྱི་ནང་གི་ཚུགས་སུ་མ་གཏོགས་ཀྱང་། རིས་མེད་ཀྱི་
མཁས་པ་ལ་བཀུར་སྟེ་ཆེ་ཞེས་པ་ལྟར་སྦྱིར་ནང་པ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་འཇུག་པ་ཤ་སྟག་ཅིག་མིན་
ནའང་ལོ་རྒྱུས་ཁག་རྒྱ་མཐོང་ཐུབ་པ་ནི། དུལ་དབྱས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཏཱ་ལྷེ་དགའ་བ་འཕེལ་ནི་
དང་ཐོག་ནས་སྦྱར་རས་གཟིགས་ཀྱིས་རྗེས་སུ་བརྒྱུང་ཞིང་ནང་པའི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་ཡིན་
ཞིང་། འདིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བརྟན་པ་ལ་བྱ་བ་རྒྱབས་ཆེན་བསྐྱབས་པ་ཡང་ལོ་རྒྱུས་ཁག་
རྒྱ་ཞིབ་རྒྱ་གསལ། རྒྱལ་པོ་འདི་ཀླུ་མར་རྩེ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཀླུ་མར་རྣམ་ཀླུ་ལྷ་ལྷོ་རྣ་མཛེལ་པོ་

78. རྒྱལ་པོ་འདིའི་མཚན་ལ་འབྲི་སྤངས་ཁག་གསུམ་འདུག རྒྱའི་བཅོན་པའི་ལམ་ཡིག་དང་དགེ་འདུན་ཚོས་
འཕེལ་གྱི་གསུང་ཚོམ་རྒྱ་ཀླུ་རྣ་ཞེས་འབྲུང་། འཕགས་པའི་ཡུལ་གྱི་བྱང་བ་བརྗོད་པ་ལེགས་བཤད་ཟླ་འོད་
གསར་པ་ཞེས་པར་རྒྱས་མཚན་སྟེ་ཉི་མའི་ལོ་ཆ་ཞེས་འབྲུང་། ཡང་གནས་བཤད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་
ཀླུ་མར་རྣམ་ཀླུ་ལྷ་ལྷོ་རྣ་ཞེས་འབྲུང་། དཔེ་དེབ་ཤོག་གངས་ ༡༩-༡༩ བར་གསལ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལར་པར་རྒྱ་
བརྟན་འདུག དེ་ལྟར་རྒྱལ་པོ་འདིའི་མཚན་དངོས་ནི་འཕགས་ཡུལ་གྱི་བྱང་བ་བརྗོད་པ་དང་། གནས་བཤད་
འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་འདོད་
སྟམ་སྟེ་བཟག

79. ལེགས་རྒྱུར་སྐད་རྒྱལ་པོ་ཀླུ་མར་ (Kumara)ཞེས་འབོད་པ་དང་། རྒྱ་གར་སྐད་རྒྱ་ཐོ་བར་ཞེས་བསྐྱར་
འདུག རྒྱ་གར་ཤར་ཚུགས་ཀླུ་མར་རྩེ་པའི་རྒྱལ་པོ་ལྷོ་རྣ་ཞེས་པའི་མིང་། གནས་མཁར་ནི་དེང་གི་རྒྱ་གར་ཨ་སམ་
(Assam)མངའ་སྡེ་ནང་རྒྱ་ཡོད་པ་དང་། རྒྱལ་པོ་འདི་རྒྱལ་རབས་བརྟན་པའི་སྐབས་ཡུལ་དབྱས་སུ་བྱོན་པའི་
རྒྱལ་པོ་ཉི་སྐུས་པ་དང་རྒྱལ་གཅིག་པར་བཤད་ཅེས་རྒྱ་གར་ཡུལ་རྒྱ་བྱོན་པའི་ཐང་གི་བཅོན་པ་ཞེས་པའི་དཔེ་
དེབ་ཤོག་གངས་ ༤༦ ཐོག་གསལ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཚོ་ཁང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་པར་ཐེངས་དང་པོ་བསྐྱབ།

80. ཆེན་པོ་ཐང་གུར་རྒྱལ་གྱི་རྒྱ་གར་ཞིང་གི་བཞོད་པའི་དཀར་ཆག་ཅེས་པའི་ཤོག་གངས་ ༢༤༢ ཐོག་གསལ།
བོད་ཀྱི་དཔེ་མཚོ་ཁང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོར་པར་ཐེངས་གཉིས་པ་བསྐྱབ།

81. ཡང་ཡིན། རྒྱུ་ཚུང་གི་ལམ་ཡིག་ཏུ་སྐད་གཉིས་སྟེ་བའི་ཐ་ཤལ་པ་ཐང་སན་བདག་དེ་ཀར་
 ཡོད་པའི་སྐབས་ཤིག་ཚོས་འཁོར་ཆེན་པོ་⁸²ཞིག་ལ་ཐུག་པས། ཀླ་ལྷ་རྩུ་པས་རྒྱལ་པོ་ལ་ཞུས་
 ཏེ། རྒྱ་ལྷ་རྩུ་དཔོན་པར་རྒྱུང་འཕེན་སྟོབ་དཔོན་འགའ་འབྱོར་བྱུང་བར་ལྟར་སྦྲིན་པས། རྒྱལ་
 པོ་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཉི་མ་⁸³དང་མངལ། བསྐྱེད་འདྲི་སོགས་ཞུས་ཏེ་བག་སེབས་པར་མཛད། རིམ་
 གྱིས་མ་རྩུ་ཅི་ན་ཞེས་པའི་ཡུལ་སྟོགས་གང་ཏུ་ཡོད་ཟེར་བའི་འགོ་བརྒྱུན་ཏེ་འདྲི་བཞིན་
 དགྲེས་པ་ཆེན་པོ་མཛད། ཡུལ་འདིའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཞིང་གི་གཙོ་པོར་གྱུར་པ་ནི། རྩོན་པའི་
 གསེར་སྐྱ་རྒྱལ་པོའི་སྐྱ་ཚོད་དང་མཉམ་པ་དོ་ལི་ལ་སྦྱུན་དྲངས་ཏེ། གཡས་ལོགས་སུ་རྒྱལ་པོ་

81. ཡུལ་དབུས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཉམ་རྩེ་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཉི་མའམ་དགའ་བ་འཕེལ་དང་རྒྱ་ཤར་སྟོགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་
 རྩུ་ལྷ་རྩུ་ཏེ་ཉི་མའི་གོ་ཆ་གཉིས་མཛོལ་གྲགས་ཡིན་ཞིང་། ཡུལ་དབུས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཉམ་རྩེ་དགའ་བ་འཕེལ་
 གྱིས་བརྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་རི་བོང་དབང་པོ་དང་དམག་འཁྲུག་སྐབས། ཡུལ་ཀླ་ལྷ་རྩུ་པའི་རྒྱལ་པོ་རྩུ་ལྷ་རྩུ་ཏེ་ཉི་
 མའི་གོ་ཆས་རྒྱལ་པོ་ཉམ་རྩེ་དགའ་བ་འཕེལ་སྐྱབས་ཞུས་ཡོད། དེ་སྐོར་འཕགས་པའི་ཡུལ་གྱི་བྱུང་བ་བརྗོད་
 པ་ལེགས་པ་ཤད་ཟླ་འོད་གསར་པ་ཞེས་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༥༠༩ རོག་གསལ།

82. ཕྱི་ལོ་ ༤༤༢ ལོར་ཉར་ཤ་རྒྱལ་པོས་རང་གི་པོ་བྱང་དུ་སངས་རྒྱལ་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ཐེག་པ་བོང་འོག་བར་
 ཚོད་པ་རྒྱག་རྒྱུའི་ཚོགས་ཆེན་བསྐོར་བར། ཚོགས་ཆེན་དེར་རྒྱ་གར་སྲེད་མིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་བཙོ་བརྒྱད་ཀྱི་
 རྒྱལ་པོ་དང་། བྱབ་མཐའ་སོ་སོའི་མགས་པ་ལུམ་སྟོང་ཙམ་རྟོག་དེ་མིན་བམ་ཟེའི་ཚོས་ལུགས་གཞན་པའི་མི་
 ཡང་ཉིས་སྟོང་རྟོག་དང་། མི་སེར་དེ་བས་མང་བ་སྟེ་བས་ཡོད་སྟབས། མི་ཚོགས་ཀྱི་འཚང་ཁ་དང་། རྒྱལ་པོ་སོ་
 སོའི་གདུགས་དང་བ་དན་གྱིས་ས་གཞི་གཡོགས་པ་ལྟ་བུར་གྱུར་ཅེས་ཆེན་པོ་ཐང་གུར་དུས་ཀྱི་རྒྱ་གར་ཞིང་གི་
 བཤོད་པའི་དཀར་ཆག་ཅེས་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༡༥ རོག་གསལ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོར་
 བར་ཐེངས་གཉིས་པ་བསྐྱུད།

83. རྒྱལ་པོ་འདིའི་མཚན་ལ་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཉི་མ་དང་། དཔལ་ལྷན་དགའ་བ་འཕེལ། དགའ་བའི་ལྷ་ཞེས་འབྱུང་
 ཞིང་གསུང་ཚོམ་ཡང་སྐྱ་ཀུན་ཏུ་དགའ་བའི་རྫོས་གར་དང་། རིན་ཆེན་ཕྱང་བ། མཛོད་ན་དགའ་བའམ་ལྷ་ན་
 ལུག་རྩེ་རྫོས་གར་གྱི་བསྐྱེད་བཙོས་གསུམ་མཛད་ཡོད་པ་དང་། རྩ་མ་སྐྱ་ཀུན་ཏུ་དགའ་བའི་རྫོས་གར་ནི་བོད་
 ལའང་འབྱུར་ཡོད། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྒྱུན་གཞན་གྱི་རྩོགས་བརྗོད་སོགས་ཀྱང་མཛད། རྒྱལ་པོ་འདིས་སྐྱ་
 ཚོ་སྐྱེད་དུ་མཚོད་ཉེན་མང་དུ་བཞེངས།

ཚུལ་ཉེས་ལྟ་དབང་བརྒྱ་བྱིན་གྱི་ཆ་ལུགས་ཀྱིས་གཏུགས་དཀར་པོ་འདེགས། གཡོན་རྫོལ་ན་
 རྒྱལ་པོ་ཀུ་ལྷ་རས་མེས་པོ་ཚངས་པའི་ཆ་ལུགས་ཀྱིས་རྩ་ཡབ་དཀར་པོ་འདེགས། ཞེས་པར་
 གཞིགས་ཚོ། སྐབས་དེར་རྒྱའི་བཅུན་པ་ཤོན་ཚུང་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ཏུ་བཞུགས་ཡོད་པ་དང་།
 ཡུལ་དབུས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དགའ་བའི་ལྷ་འཕེལ་དགའ་བ་འཕེལ། ཡང་ན་ཚུལ་ཁྲིམས་ཉི་མས་ཚོས་
 འཁོར་ཆེན་པོ་འཇུགས་ཏུས་རྒྱའི་བཅུན་པ་ཡང་ཕེབས་ཤིང་། ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཀུ་ལྷ་རྩུ་
 ཡང་མཉམ་ཏུ་ཕེབས་འདུག་པ་དང་།⁸⁴ ཐང་ཡིག་རྟིང་མ་བམ་པོ་བརྒྱད་པར་གྱིན་ཀན་ཁྲི་ལོ་
 ཉེར་གཅིག་པར་(༤༤)རྒྱ་ནག་གི་ལོ་ཉ་མང་ཞུན་ཅི་རྒྱ་གར་ཏུ་འབྱོར་སྐབས། རྒྱལ་པོ་འདིས་
 ལྷོ་ལེན་གཟུབ་རྒྱས་གནང་སྟེ་ཁལ་རྟ་དང་གསེར་དབུལ་སོགས་རིན་པོ་ཆེ་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་ཕྱག་
 ཉེན་གྱ་ལོ་མ་པ་ལུལ། ཁོང་གིས་མང་ཞུན་ཅི་ལ་ལའོ་ཅིའི་ (老子) ལྷ་བརྟན་⁸⁵ཞིག་དང་ཀུ་
 རྫོང་གི་མདོ་(《道德经》)ཞིག་བསྟུལ་རེས་ཞུས་ཞེས་པ་སོགས་ལ་གཞིགས་ཚོ། བོད་ཀྱི་ཚོས་
 རྒྱལ་པོར་བཅོན་སྐམ་པོ་དང་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཉ་མཉེ་དགའ་བའི་འཕེལ་ལམ་ཚུལ་ཁྲིམས་
 ཉི་མ་དང་། ཏུས་རབས་མཉམ་པའི་རྒྱ་གར་ཤར་ཚུགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ལྷ་སྐར་མཚན་སྟེ། ཉི་མའི་
 གོ་ཆ་འདི་ཉིད་ལ་ནང་པའི་ལུགས་རྒྱུན་ཉ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཤེས་ལུས་པ་དང་། རྒྱའི་སྟེ་
 རྫོང་འཛིན་པ་ཡེ་ཅེན་(༤༥-༡༡)ཀྱིས་རྒྱ་གར་ཡུལ་ཏུ་འབྱོར་བའི་ཐང་གི་བཅུན་པ་ཞེས་པ་
 ལས། རྒྱའི་སྟེ་རྫོང་འཛིན་པ་ཉོའོ་ཕྱིན་ལྷ་⁸⁶ལེརྟར་བཞུགས་སྐབས་རྒྱ་གར་ཤར་ཚུགས་ཀྱི་རྒྱལ་
 པོ་ཀུ་ལྷ་རྩུ་རས་སྟེ་རྫོང་འཛིན་པ་ཁོང་ལ་བསྟེན་ཚད་མེད་གནང་སྟེ། དཔལ་རྣམས་ལེརྟར་དང་ལེ་
 དབར་གཅིག་ཅོམ་གྱི་སར་རྒྱལ་པོ་རང་ཉིད་ཀྱིས་བཞེངས་པའི་དམོན་པ་ཞིག་ཡོད་པ་དེར་

84. རྒྱ་གར་ཡུལ་ཏུ་འབྱོར་བའི་ཐང་གི་བཅུན་པ་ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཤོག་གངས་ ༤༡ ཐོག་གསལ། བོད་ཀྱི་དཔེ་
 མཛོད་ཁང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ དཔེར་ཐེངས་དང་པོ་བསྟུན།

85. ལོ་ཅི་སྣ་བརྟན་ཞེས་པའི་ལོ་ཅི་འདི་ཉིད་ཕྱི་ལོ་སྟོན་གྱི་ ༤༡ ཅོམ་ཏུ་བྱུང་བའི་རྒྱ་ནག་གི་གནའ་བོའི་རིག་
 གཞུང་ཉོའོ་ལུགས་སྟོལ་གཏོད་མཁན་ཡིན་པར་བཤད་དེ་བརྟག

86. རྒྱ་གར་ཡུལ་ཏུ་འབྱོར་བའི་ཐང་གི་བཅུན་པ་ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཤོག་གངས་ ༤༢ ཐོག་གསལ། བོད་ཀྱི་དཔེ་
 མཛོད་ཁང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་པར་ཐེངས་དང་པོ་བསྟུན།

བཞུགས་ལྷ་བཅུག་དགོན་པ་དེར་དམ་པ་ཁོང་གིས་ཐེག་དམན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་ལ་སློབ་སྦྱངས་
 ཉེ་ཐེག་དམན་སྡེ་སྡོད་གྱི་དགོངས་པ་མ་ལུས་ཐུགས་སྤྲུལ་དུ་ཚུད། ཅེས་པར་གཞིགས་ཚེ་གྲ་ལྷ་རྩ་
 པའི་རྒྱལ་པོ་གྲ་ལྷ་རྩ་འདི་ཉིད་སངས་རྒྱས་རྗེས་འཇུག་གི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་མིན་ནམ་ལྟམ་སྟེ། རྒྱའི་
 བཅོམ་པ་སློན་ཚུར་གིས་རྒྱལ་པོ་འདིའི་ཡུལ་དུ། དགོན་མཚོག་ལ་མོས་རེ་གཉིས་ཅེས་ཡོད་པ་
 ཚོས། གཞུངས་སྐྱབས་ཤུབ་ལུས་བཞུ་བ་དང་ཡིད་གྱིས་གསོལ་བ་འདེབས་པ་ཅེས་བྱེད་པ་ལས་
 མདོན་མཚོན་དུ་གཏུན་ནས་མི་བྱེད། ཅེས་པར་བཞགས་ན། ལྷ་བས་དེ་ཅེས་ན་ཡུལ་མི་བྱིངས་
 རིག་བྱེད་ཚོས་ལུགས་པ་ལུགས་ཆེ་བས་རྒྱལ་པོས་ཀྱང་མདོན་ཚུར་བྱས་པ་མིན་ནམ་དཔུང་
 དགོས་སོ།

རྒྱལ་གྲ་ལྷ་རྩ་པའི་ཡུལ་ནས་ནང་པའི་ཡུལ་ཆེན་མང་པོ་བོད་ལ་ཐེབས་རྒྱལ།

རྒྱུར་གྲ་ལྷ་རྩ་པའི་ཡུལ་ནས་བོད་དུ་ནང་པའི་པལ་ལྷོ་ཉེ་འདི་དང་འདི་ཐེབས་ཞེས་
 གསལ་དུ་མོད་མི་ཐུབ། རོན་གྲང་ཡུལ་འདིར་སྐ་མོ་མདོ་སྐྱབས་གྱི་བསྟན་པ་ལུགས་ཆེ་དར་
 རྒྱུར་དགོ་ཚོས་གསུངས་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་སྤྱིད་གི་ཡིག་ཆ་ཁག་དུའང་ཡུལ་འདི་ནས་དུས་
 འབས་བཅུ་བ་གཅིག་ཅེས་ལ་བོད་ལ་ཐེབས་མཁན་ནང་པའི་མཁས་པ་མང་པོ་ལྷན་སྐྱེས་
 གསལ་འཇུག་པ་ལྟར། གྲ་ལྷ་རྩ་པའི་ཡུལ་འདི་རྒྱུར་བོད་འཇུག་སོགས་དང་ས་འབྲེལ་ཡིན་
 ལྟེན་ལ། ཡུལ་འདི་ནས་བོད་ལ་མཁས་པ་རི་རྩེད་ཅིག་ཕྱོད་ཡོད་ཀྱི་ད། གཞན་དུ་ན་རོ་ནང་ལྷ་
 འ་རྩ་ཐས་བརྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་དེ་མ་སྤུ་ལའི་སྐྱེས་རྣམ་སྤུ་ལ་རྒྱལ་གྱི་དུ་བརྒྱས་ཉེ། འདིས་རྒྱལ་
 གྱིད་ཡོ་རྒྱལ་རྩ་ཆ་བཞི་མཛད། གྲ་མ་རྩ་པ་དང་། ཉི་རྩ་ཉེ་དང་། ལྷོ་རྩ་ལ་སོགས་པ་ཡང་
 དབང་དུ་བཞུགས། ཆབ་སྲིད་ཤིན་དུ་ཆེ་སྟེ་ཤར་རྒྱ་མཚོ་ལ་ཐུག་པ། ལུབ་དུ་རི་ལི་རྩོན་ཆད།
 ལྷན་དུ་རོ་ལན་རྩ་ར་མན་ཆད། ལྷོ་ལ་རི་འཕྲིགས་བྱེད་གྱི་ཁོངས་རྩོན་ཆད་ལ་ཡུང་བརྒྱུར།

87. དམ་པའི་ཚོས་རིན་པོ་ཆེ་འཕགས་ཡུལ་དུ་རི་ལྷར་དར་བའི་རྒྱལ་གསལ་ལར་སྟོན་པ་དགོས་འདོད་ཀུན་
 འཇུང་ཤོག་གངས་ ༢༡༧ ཐོག་གསལ། རོ་ནང་རྩ་རྩ་ཐས་མཛད། ཤེས་རིག་དཔེ་ཁང་ཁང་གིས་བརྒྱུན།

མེང་བཟང་དང་། ཡེ་ཤེས་ཞབས་ལྷ་མར་བསྟེན། ཤེར་སྲིན་དང་། དཔལ་གསང་བ་འདུས་པ་
 དང་མར་སྲིན་ཤེས་པའི་བརྗེ་ཏ་གྲལ་མགོར་འཛོག་པ་སོགས་བྱུང་། རྒྱལ་པོ་འདི་རྒྱལ་སྲིད་ཏུ་
 འཁོད་ཅ་ན། ལྷུབ་པའི་སློབ་དཔོན་ཀུ་ཀུ་རི་པ་ཡང་རྩོག་ལའི་ཡུལ་ཏུ་འགྲོ་བའི་དོན་མང་ད། ཅེས་
 དང་། དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་⁸⁸བོད་ཡུལ་ཏུ་སངས་རྒྱལ་གྱི་བརྟན་པ་དར་བའི་ཏུས་གྱི་རྒྱ་
 ཀར་གྱི་བརྗེ་ཏ་དེ་དག་སལ་ཆེར་སྤེལ་འདི་རྒྱལ་ཁམས་ནས་བྱོན་པ་རྒྱང་ཡིན་ཅིང་། ཨོྲ་ལྷ་སྤུ་ར་
 དང་། བི་ཀ་མ་ཤི་ལ་ཡང་རྒྱལ་རྒྱུད་དེ་དག་གི་སྐབས་སུ་བརྗེས་ཤིང་། ཐེག་ཆེན་ཤིན་ཏུ་
 དར་བའི་ཏུས་སུ་གྲགས། ཞེས་པ་ལྟར། སྐབས་འགར་ཀུ་ལྷ་རྩུ་བ་ཡང་སྤེལ་འདི་རྒྱུད་གྱི་དབང་
 ཏུ་ཡོད་པ་སོགས་ལ་གཞིགས་ཆེ། སྤེལ་འདི་རྒྱལ་ཁམས་སྐབས་དེ་དག་ཏུ་རྒྱ་ཆེ། དེ་ལྟ་ན་ཏུས་
 རབས་བརྟན་པ་ནས་ཏུས་རབས་བཅུ་བརྟན་པའི་བར་རྒྱ་གར་ནས་བོད་ལ་ནང་བའི་བརྗེ་ཏ་
 ༡༥༥ ཅམ་བྱོན་པ་དང་། དེའི་ཁྲོད་ནས་ཏུས་རབས་བཅུ་བཞིའི་ནང་བོད་ཏུ་སེབས་པའི་རྣམ་
 སྤེལ་རྒྱ་གར་ཤར་ཚུགས་པ་ཡིན་པའི་འཐད་ཚུགས་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པའི་དྲིས་
 ལན་ཏུ་གསལ་བ་ལྟར། བོད་ཏུ་བྱོན་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་བརྗེ་ཏ་ལ་ལ་ཞིག་རྒྱ་གར་ཤར་ཚུགས་
 ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ཁམས་བྱོན་ཡོད་སྲིད་པ་དང་། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་ ༡༤ ཅམ་གོང་
 གསལ་ནས་ཏུས་རབས་ནང་རྒྱ་གར་ཏུ་བྱོན་པའི་ཁྲོད་ཀྱང་། ལོ་རྒྱུ་ལ་ལ་ཞིག་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་
 ཡུལ་ཏུ་འང་བྱོན་ཡོད་པར་སྟེན་མོ། །

བརྟན། བོད་བཅན་པོའི་དམག་དཔུང་ཀུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཡུལ་བར་བརྗོལ་བ།

དེ་ཡང་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས། སྲིན་པོ་གདོང་དམར་བོད་ཀྱི་དམག་དཔུང་
 གིས། །སྤུམ་ཉེས་ས་ཡི་དཀྱིལ་འཁོར་བཟུང་ཞེས་གྲགས། །ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར། ཤོང་བརྗོད་
 ལྟར་བོད་བཅན་པོ་སྲོང་བཅན་སྐམ་པོ་དང་། རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་རབས་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཐང་ཐེ་

88. དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་གསུང་ཚུལ་བོད་དང་བོད་སྲོད་ས་ཡིག་རྟེན་དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་བརྒྱན་པའི་
 དཔེ་དེབ་ཤོག་གངས་ ༥༦༥ རྩོག་གསལ།

ཅོང་། རྒྱ་གར་ཡུལ་དབུས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཉ་མ་རྟེ་དགའ་བའི་ལྷ་འཕམ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཉི་མ། རྒྱ་གར་
 ཤར་ཚུགས་ཀྱ་ལྷ་རྩ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཀྱ་ལྷ་རའམ་ལྷ་སྐར་མཐའ་རྟེ་ཉི་མའི་གོ་ཆ་རྣམས་ཏུས་
 རབས་མཉམ་པ་དང་། རྐབས་དེར་པོད་ཀྱི་དམག་དབུང་རྒྱ་གར་བར་བསྐྱབས་ཡོད་པ་དང་།
 དེ་སྐོར་པོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་ཡིག་ཆ། རྒྱ་གར་གྱི་ཡིག་ཆ་སོ་སོར་འབྲུང་བ་དང་། དེ་
 དག་ལ་རྒྱས་བརྗེས་དང་ཁ་གསལ་ཡོད་མིན་གྱིས་འདིར་ཞིབ་བརྗེས་གྱིས་འགོད་པ་ལ། དང་
 པོ་པོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ལས་ཁ་གསལ་པོ་དགེ་ཚོས་ཀྱི་གསུང་ཚོམ་ཡིན་སྟབས། དེ་ལས་འདི་
 ལྟར་⁸⁹རྒྱལ་པོ་ཉ་མ་རྟེ་ཁོ་ཉེར་གཉིས་པའི་རྐབས་རང་རེའི་ཚོས་རྒྱལ་སྤོང་བཅོན་སྐམ་པོ་
 འཁྲུངས་ཞེས་དང་། རྒྱལ་པོ་འདི་རང་རེའི་སྤོང་བཅོན་དང་ཏུས་མཉམ། ཉ་མ་གསོན་པོའི་
 རྐབས་ཉིད་ན་བམ་ཟེ་ཞིག་རྒྱའི་གོང་མ་ལ་སྐྱེས་འབྱུང་ཏུ་བརྗེས་པ་ལོ་གསུམ་ཅམ་གྱི་རྗེས་
 ལུ་རྒྱ་ནག་པའི་སྐྱེས་ལན་པ་འགའ་ཞིག་དང་སྐྱེད་སྐྱེ་རྒྱ་གར་ཏུ་སྐྱར་འཁོར། དེ་ནས་ལོ་བཞི་
 ཅོ་ན་སྐྱར་ཡང་གོང་མ་ཐང་ཐེ་རྒྱུང་གི་སོ་ཉ་མང་ཉེན་ཅོ་བྱ་བ་རྟ་བ་སུམ་ཅུ་ཅམ་དང་བཅས་
 རྒྱ་གར་ཏུ་འབྱོར་⁹⁰བར། ཉ་མ་ཁྱི་བཟུང་སྟེ་ལོ་བཞི་བཅུ་སོར་ཅམ་ལ་གྲོངས་ཟེན་ཞིང་། རྒྱལ་
 ཁམས་མི་བདེ་ཞིང་ལུ་གེ་བརྗོལ་བའི་རྐབས་དང་འབྲུད། ཉ་མའི་ཤུལ་འཛིན་ཤུལ་འཛིན་མེད་
 པའི་རྒྱན་གྱིས་སྐོན་པོ་སྲིད་སྐྱབ་བྱ་བ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་པོར་བཅོས་ཤིང་། ལང་བ་སངས་རྒྱས་
 རྣམས་ལ་ཤིན་ཏུ་འཚོ་བར་བྱས། རྒྱའི་གསེར་ཡིག་པ་རྣམས་བཅོམ་སྟེ་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་པོ་དག་
 གིས་བསྐྱར་བའི་དངོས་ཆས་དག་ཀྱང་འཕྲོག་འཁོར་སལ་ཆེར་བསད། འོན་ཀྱང་མང་ཉེན་ཅོ་

89. དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་གསུང་ཚོམ་པོད་དང་པོ་པོད་སྐྱོངས་ཡིག་རྟེང་དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་བསྐྱུན་པའི་
 དཔེ་དེབ་ཤོག་གྲངས་ 326-327 བར་གསལ།

90. ཀྱ་ལྷ་རྩ་རྩ་པ་དང་བརྒྱལ་གྱི་ཤར་མཐའ་རི་རྒྱུད་བརྒྱལ་བ། ཡུན་ནན་དང་ཐག་ཉེ་བ་འདྲ། དེ་ཡང་དགེ་
 ཚོས་གྱིས་དེའི་ཚོ་ཡུན་ནན་གྱི་ལྷའི་མཐའ་ཀམ་ཚུ་རྒྱ་གསལ་པ་དེར་རྗེས་ལྷན་བཞུགས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དར་ཞིང་།
 དེའི་རྒྱལ་པོ་ཡང་རྒྱུ་ལ་བ་རྣམས་དང་འབྲེལ་ཆེ་བེར་བས། རྫོ་པོའི་སྟོད་པ་ལས་རྒྱ་ནག་སྟོར་ལུན་རྒྱལ་པོ་ཞེས་
 བཤད་པ་དེ་ཡང་འདི་ཡིན་ནམ་སྟམ། ཞེས་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་གསུང་ཚོམ་པོད་དང་པོ་པོད་སྐྱོངས་
 ཡིག་རྟེང་དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་བསྐྱུན་པའི་དཔེ་དེབ་ཤོག་གྲངས་ 344-345 བར་གསལ།

ང་ཉིད་རྒྱ་པོ་འགའ་དང་བཅས་མཚན་ལ་ཕྱོས་ཏེ་སྔོང་བཅའ་སྐྱམས་པོ་ལ་རྒྱབས་བཅའ་པས།
 རྒྱལ་པོའི་བཀའ་པོད་དཔལ་འགྲུག་བསྐྱེད་པོ་མཚོན་དང་ལེགས་པ་ཆིག་སྟོང་ཉིས་བརྒྱ་དང་
 བལ་དཔལ་རྟ་པ་བརྟམ་སྟོང་དང་བཅས་པ་རྒྱ་གར་ཏུ་བརྒྱུད་པའི་ཤིང་། གསེར་ཡིག་པ་དང་
 ལྷན་ཏུ་ཏི་ར་ཏུ་ཏ་ལ་⁹¹སླེབས། ཉིན་གསུམ་ཅམ་ལ་འཐབ་པས་ཤོང་ཁྱིམ་གཙོ་པོ་བཟུང་། རྒྱ་
 གར་ལུས་སྟོང་ཅམ་སླེ་བྲེགས་ཤིང་། སྟོང་གཅིག་ཅམ་རྒྱ་ལ་བརྒྱུད། རྒྱལ་པོ་སྲིད་རྒྱུའམ་པོས་ཏེ་
 སྐར་ཡང་དཔལ་གཞན་པ་དག་ཤིང་ནས་འཛིང་ཏུ་བྱུང་བར་པོད་རྣམས་ཀྱིས་མཐ་སྟེ་མཐར་
 གཉེན་ཚན་དང་བཅས་པ་གསོན་པོར་བཟུང་ཞིང་རྒྱའི་གོང་མའི་ཏུང་ཏུ་བརྒྱུད་པ། དག་སྟོང་
 ཐམ་ཅམ་གྱི་མགོ་བྲེགས་ཤིང་། ཆིག་ཤི་ཉིས་སྟོང་ཅམ་གསོན་པོར་བཟུང་། བ་སྐྱེད་ལུས་
 ཤི་ལས་བཀའ་བ་ཅམ་འབྱེད། ལྷགས་རི་ཅན་གྱི་ཤོང་ཁྱིམ་དང་བརྒྱུད་ཅུ་ཆབ་ལོག་ཏུ་
 བརྟུལ་ཞེས་འབྱུང་། གཉིས་པ་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་མེར་《ཡིག་ཚང་མ་རྒྱ་ཏུས་སྐལ་》(༩༩)

91. ཏི་རུ་བྲུག་ཏིའམ་ Tirhut ཏིར་ཏུ་ Tirabhukti /तीरभुक्ति གི་རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཀླུ་རྒྱ་རྩ་པ་དང་བརྒྱལ་
 དང་བྱང་ཏུ་པོད་བལ་ཡུལ་འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་ཕུན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། གནའ་པོའི་མིང་ལ་ཏི་རུ་ཏི་དང་། ཏི་རུ་
 རྒྱལ་ཏི་ཞེས་ཟེར། དེར་སྐབས་མི་མིལ་དང་མི་མིལ་རྣམས་ཞེས་འཕོད་པའི་ཡུལ་དེ་ཡིན། རྒྱ་གར་སྐམ་ས་ཆེན་
 པོའི་མཐའ་མཚམས་ལྷ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་འདི་ཉིད་ཀྱི་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ལྷ་རྒྱ་རྒྱ་པ་གཙོ་བོ་དང་། ལྷོ་
 ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་གཞུང་རྒྱ་པོ་ཏུ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ལྷ་རྒྱ་པ་གཙོ་བོ་རྣམས་རྒྱ་ཞིང་བྱང་ཕྱོགས་ཏི་ལུ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་
 ཏུ་ལ་བྱུང་། ལྷོ་ཏུ་ལྱི་ས་ཆ་ལ་ཤས་བལ་ཡུལ་ཤར་རྒྱུད་ཀྱི་འདབས་པོ་ལ་ཏུ་གནས་པའི་གནའ་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་
 ཅིག་ཡིན། པོད་བཅའ་པོ་སྔོང་བཅའ་སྐྱམས་པོའི་སྐབས་ལྷ་པོད་ཀྱི་ཆབ་ལོག་ཏུ་སྐབས་ཤིག་ཏུ་གནས། དག་
 འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་ཏུ་ལ་སྟེ་ཅ་ནའང་ཆག་ལོ་ཚོས་རྗེ་དཔལ་གྱི་ལམ་ཡིག་ལས། ཏིར་ཏི་ནས་རྒྱ་གར་ཏུ་
 པོའི་སྐབས་པོད་ཀྱི་ཆབ་ལོག་ཏུ་སླེབས་ཅམ་གསུངས་པས་ཤས་ཆེར་མ་ག་རྩ་ཅམ་ལ་པོད་རྣམས་རྒྱ་གར་ཞེས་
 འཕོད་པ་ཡིན་འདུག་སྟེ་ཏིར་ཏི་ནས་བཞི་ལྷལ་དང་། ཡངས་པ་ཅན་ལ་སོགས་པའི་གཞུང་བྱང་གངས་ཅན་གྱི་
 རྒྱུད་ལ་ཐུག་པའི་བར་དེ་དག་ལ་ཟེར། དེ་ནས་རིམ་གྱིས་ལྷོ་ལམ་ཐམས་ཅད་ལ་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ཨ་ལོ་ཀླུ་རྩ་
 པ་སོགས་རྒྱ་གར་ཤར་ཏུ་བྱས་ནས་གངས་ཅན་གངས་རི་ཟང་རྒྱ་མཚོ་ལ་ལ་ཐུག་གི་བར་གྱི་སྤྱིང་ཡོངས་རྒྱུགས་
 རྒྱ་གར་ཏུ་བྱས་སོ། ། ཞེས་དག་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་གསུང་ཚོམ་པོད་དང་པོ་པོད་རྒྱུད་ཡིག་རྟིང་དཔེ་རྒྱུན་
 ཁང་གིས་བསྐྱུན་པའི་དཔེ་དེབ་ཤོག་གངས་ ༦༠ མོག་གསལ།

府元龜) ལས། ས་སྤྱིལ་སྤྱི་ལོ་ ༤༥༥ ལོར་བོད་དམག་ ༡.༥༠༠ ངང་། བལ་ཡུལ་གྱི་རྟ་དམག་
 ༧.༠༠༠ མངགས་ནས་རྒྱ་གར་ལ་དམག་བྱས།⁹² ཞེས་འབྱུང་། གསུམ་པ་རྒྱ་གར་རབས་གནང་
 བོད་རྒྱ་གར་གྱི་དཔལ་ཡོན་ལོ་རྒྱུས་(The Story of Indian Civilization)ཞེས་པར།⁹³ སྤྱི་ལོ་ ༡༤༧
 རྒྱལ་པོ་ཏར་ཤ་ (Harsha Vardhana) རྟོངས་པའམ་བསད་ཅེས་བྱུང་། དེར་སློབ་པོ་ཨརྱ་ཀ།
 (Arjuna) རྒྱལ་པོའི་བྲི་ལ་བསྟན་ཅིང་། ཟང་ཟིང་རུས་མི་བདེ་བའི་སྐབས་དེར། རྒྱ་ནག་ཐང་གི་
 པོ་ཉ་ཀ་ལུང་ལ་ (王玄策 .Kanauj) ལ་ཞེས་པ་འབྱོར། དེར་མགོན་པོར་སྣེ་ལེན་བྱེད་རྒྱའི་ཚབ་ཏུ་
 རྒྱུན་འཇུགས་བྱས་ནས་བཅོམ། འཁོར་རྟ་པ་སུམ་ཅུ་པོ་ཉེས་མེད་རུ་བསད། རྒྱ་ནག་གི་གསེར་
 ཡིག་པ་ཁོ་རང་སྲོག་མགོ་ཐོན་ཅམ་གྱིས། བོད་ཀྱི་ཆབ་འབངས་སུ་གཏོགས་པའི་བལ་ཡུལ་རུ་
 རྫོས། རྫོང་བཅོན་སྐམ་པོ་ནི། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་པོ་ཐང་ཐའེ་ཚུང་གི་མཐུན་ཚུགས་ཏེ། ཀོང་རྫོང་
 ཡལ་རྫོང་བཅོན་གྱི་ཞང་གཉེན་རུ་བྱུར་སྟབས། རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱ་གར་ལ་ཉེས་ལན་སྲོག་ཆེད།
 བལ་བོད་ནས་དམག་གཏོང་དགོས་པའི་འབོད་སྐྱེལ་བྱས། དེར་བོད་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་བྱང་ཤར་
 མཚམས་ནས་དབྱེད་བཏེགས་ཏེ། རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་སྡེ་ཨ་སམ་(ཀུ་ལུ་ལུ་པ་)དང་། བརྒྱལ་འོ་
 མཁར་དང་ལྷོང་ཚོ་ ༥༠༠ རྫོང་དམག་གིས་དབང་རུ་བསྐྱུས། རྒྱ་གར་བ་ཏ་ཅང་མང་པོ་འཛོན་
 བཟུང་བྱས་ནས་སྤེལ་བེགས། བོད་དམག་གིས་ཨརྱ་ཀ་བཟུང་ནས། རྒྱ་རྗེའི་རྩེད་རུ་བརྒྱུངས་རྗེས།
 སྤང་རི་བྱུང་གོ་རྒྱ་ཚོར་རྒྱ་མ་བྱུང་། འདི་ནི་ནི་རྒྱལ་པོ་ཏར་ཤ་ལ་སྲུས་མེད་པའི་རྒྱུན་གྱིས་གནས་
 རྒྱལ་ཆག་སློ་དེ་བྱུང་བ་རེད། ཅེས་རྒྱ་གར་རྒྱལ་རབས་ནང་བོད་དམག་རྒྱ་གར་བརྒྱལ་དང་ཀུ་
 ལུ་ལུ་པ་བར་རུ་བརྟེན་པ་གསལ་པོ་གྲིས་ཡོད།

92. རྒྱ་ཡིག་གི་«ཡིག་ཚང་མ་རྒྱ་རུས་སྐལ་» (冊府元龜) ཤོག་གངས་ ༥༠ བར་གསལ།

93. རྒྱ་གར་རབས་གནང་བོད་རྒྱ་གར་གྱི་དཔལ་ཡོན་ལོ་རྒྱུས་(The Story of Indian Civilization)ཞེས་པའི་ཤོག་
 གངས་ ༡༤༧-༡༤༩ བར་གསལ།

བརྒྱད། བོད་བཅན་པོས་རྒྱ་གར་ཡུལ་དབྱེས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཉ་པའི་དབྱ་རྒྱ་བཙོན་རྒྱུ་ལ།

དེ་ཡང་པོད་གསལ་ལྟར་བོད་བཅན་པོའི་དམག་དབུང་གིས་རྒྱ་གར་ཡུལ་དབྱེས་ཀྱི་
རྒྱལ་པོ་ཉ་པ་ལྟེ་རྒྱལ་བྱིན་པ་ཉི་མའི་ལམ་ལུགས་མི་སྤྱོད་ཞིང་། རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་བྱིན་པ་ཉི་མའི་
སྤྱ་མཁོན་ཐང་གི་པོ་ཉ་རྣམས་བསད་བཅོམ་སོགས་རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་བྱིན་པ་ཉི་མའི་བྱ་སྤྱོད་ལྱིན་
ཅི་ལོག་བསྤྱོད་པ། ལྷོན་པོ་ཨུ་ན་(སྤྱི་རྒྱལ་)ལྟོས་དང་བཅས་པ་ཕམ་པར་མཛོད་པའི་རྒྱུ་ལ།
རྒྱ་གར་གསལ་བྱོགས་ཀྱི་ལྷ་རྒྱ་རྩུ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཀྱ་ལྷ་རྩུ་ཡིས་⁹⁴དེ་མོས་ནས་རྒྱལ་པོ་ཉ་པའི་སྤོན་ཀྱི་
མཛོད་པོ་ཀྱ་ལྷ་རྩུ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཀྱ་ལྷ་རྩུ་ལེས་བྱ་བས་མཐུ་ལྟེ་ཉ་སྤྱུགས་དང་དངོས་ཆས་ཤིན་
ཏུ་མང་པོ་བོད་ལ་བརྒྱུད་དེ་ནས་བཟུང་ཡུན་རི་སྤྱི་དགའི་གཅིག་གི་བར་ཉི་ར་ཏུ་ཉ་ལྟེ་ཡངས་
པ་ཅན་དང་བྱི་རི་ལ་སོགས་པའི་ཡུལ་གྱི་ཆ་གསུམ་གྱི་དོན་སྲུ་གཏོགས་པ་འདི་རྣམས་བོད་
ཀྱི་ཆབ་འོག་ཏུ་ཡོད་པ་ཡིན། ལེས་འབྱུང་། དེ་ལྟ་ན་ཐང་ཡིག་རྟིང་མ་བམ་པོ་བརྒྱད་པར་གྱིན་
ཀམ་བྱི་ལོ་ཉེར་གཅིག་པར་(༥༥༤) རྒྱ་ནག་གི་པོ་ཉ་མང་ལྷན་ཅི་རྒྱ་གར་ཏུ་འཕྱོར་སྐབས།
རྒྱལ་པོ་འདིས་སྤེ་ལེན་གཟབ་རྒྱས་གནང་སྟེ་ཁལ་རྟ་དང་གསེར་དབུལ་སོགས་ཤིན་པོ་ཆེ་སྤེ་
ཚོགས་ཀྱི་སྤྱུག་ཉེན་གྱ་ལོ་མ་པ་སྤུལ། བོད་གིས་མང་ལྷན་ཅི་ལ་ལའོ་ཅིའི་སྤེ་བརྟན་ཞིག་དང་
《ཀྱན་སྤྱོད་ཀྱི་མདོ་》 ཞིག་བསྐྱེད་ཤིང་ལུས་ལེས་པ་སོགས་ལ་གཞིགས་ཚོ། ཐང་གི་པོ་ཉ་འདི་
སྐབས་དེར་ཀྱ་ལྷ་རྩུ་པར་ཡང་ཐེབས་འདུག་པ་དང་། ཐང་གི་ལྷོན་པོ་འདི་རྒྱལ་པོ་ཨུ་ན་འམ་
སྤྱི་རྒྱལ་གྱིས་བཅོམ་རྒྱུས་བོད་བཅན་པོར་རྒྱབ་སྐྱོར་ལ་འདུག་པར། གཅིག་བྱས་ན་སྤྱི་
རྒྱལ་འདི་ཉིད་ཀྱ་ལྷ་རྩུ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཀྱ་ལྷ་རྩུ་རས་ཀྱང་ཁ་གཏད་ཡིན་འདུག་སྐབས། རྒྱབ་སྐྱོར་
བཅོལ་བའི་སྤོ་འདོན་ཁོངས་ཀྱ་ལྷ་རྩུ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཀྱ་ལྷ་རྩུ་པར་ཡང་ཡོད་སྤྱིད། དགོ་ཚོས་ཀྱི་དེབ་
དཀར་ཏུ་ཅུང་མ་འདྲ་བ་ཞིག་ནི། བོད་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱ་གར་བ་བསད་པ་དང་། བཟུང་པའི་

94. དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་གསུང་ཚོམ་པོད་དང་པོ་བོད་སྤོངས་ཡིག་རྟིང་དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་བསྐྱོན་པའི་
དཔེ་དེབ་ཤོག་གྲངས་ ༩༥༤ ན་གསལ།

གངས་བསྐྱེད་པར་ ༡༩.༠༠༠ ཅམ་མོངས་བ་བྱུང་། བ་སྐྱུགས་ ༩༠.༠༠༠༠ ལས་མང་བ་ཅམ་
 འབྱེད། ལྷགས་རི་ཅན་གྱི་གྲོང་ཁྱིམ་ ༡༥༠ ཅམ་པོད་འབངས་སུ་བཅུག དེ་མོས་ནས་རྒྱལ་པོ་
 ཡུལ་ནིའི་དག་ལྷ། གུ་ལྷ་རྩ་པའི་རྒྱལ་པོ་གུ་ལྷ་ར་ཟེར་བ་ཡང་མགུ་ནས། ཉ་སྐྱུགས་དང་དངོས་
 མས་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་པོད་སུ་བརྒྱུད་ཞེས་འབྱུང་བ་དང་། དེ་བཞིན་སྐབས་དེར་རྒྱ་རྒྱེ⁹⁵མང་མེ་
 ཅོང་ཤིན་ཏུ་སྐྱུགས་མཉེས་ནས། མང་མེ་ཅོང་གོངས་པའི་སྐབས་སུ་ཡང་། ཞལ་ཆེན་ལྷ་ར་བང་
 མོའི་མཉུན་ཏུ་པོད་ཀྱི་བཅན་པོའི་སྐུ་འདྲ་ཞིག་ཀྱང་ཆེད་ཏུ་བཞེངས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པ་འདིས།
 སྐབས་དེར་པོད་བཅན་པོའི་མངའ་མང་སྐྱོབས་འབྱོར་མཚོན་ལྷས་སོ།།

དགལ་གུ་ལྷ་རྩ་པའི་བྱུང་རབས་པོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་གནས་བབས་ལྟེང་གལ་ཆེན་ཡིན་པར།

ལྱིར་གུ་ལྷ་རྩ་པའི་བྱུང་རབས་ནི་པོད་ཀྱི་ནང་བརྟན་ཚོས་འཕགས་དང་། ཆབ་སྲིད་པོ་
 ལྷས་གཉིས་ཀའི་ཚོག་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་ཏུ་བྱུར་བ་པོང་གསལ་པོ་རྒྱས་ཁག་ནས་རྒྱལ་ས་
 ལུས་པ་དང་། གཞན་ཏུ་ན་གནའ་པོའི་རྒྱ་གར་ཤར་སྐྱོགས་གུ་ལྷ་རྩ་པའི་ཡུལ་འདི་གཉིས་པོད་
 ལས་འབབས་པའི་རྒྱ་པོ་རྒྱ་མཚོག་ཁ་འབབ་ལམ་ཡར་སྐྱེད་གཅོད་པོ་འབབ་རྒྱན་གྱི་ཉིན་
 སྲིབ་ཏུ་འཚོ་སྡོད་བྱེད་པ་དང་། གུ་ལྷ་རྩ་པའི་རྒྱལ་རབས་ཉམས་ནས་གུ་ལྷ་རྩ་རྒྱལ་རབས་
 གཞི་རྒྱལ་ས་ཡང་པོད་ཀྱི་རྒྱ་པོ་རྒྱ་མཚོག་ཁ་འབབ་སྡེ་རྒྱ་གར་བའི་བྲ་ལྷ་སྲ་འ་(རྒྱལ་པོ་རྒྱེ་
 ཚོངས་པའི་བྱ་ཞེས་པའི་གཅོད་པོ་དང་། རྒྱ་མཚོ་པོད་ཀྱི་རྩ་མོ་རྩ་མཚོ་ནས་རིམ་བཞིན་འབས་
 རྒྱོངས་བརྒྱུད་འབབ་པའི་བཀྲ་ཤིས་བྲག་གི་གཅོད་པོ་དང་། ཡར་སྐྱེད་གཅོད་པོ་གཉིས་འདྲིས་
 པའི་དཀྱིལ་ལྷག་ཏུ་ཆགས་ཡོད། ས་མོའི་གུ་ལྷ་རྩ་པའི་རྒྱལ་སྲིད་དར་བའི་སྐབས་ཀྱི་ས་ཁྱོན་
 ཡང་པོད་ཀྱི་རྒྱ་པོ་འདི་གཉིས་ཀྱི་ལྷག་མོའི་ཡུལ་དག་ལ་ཟེར་ཞིང་། གུ་ལྷ་རྩ་པའི་རྩ་བུ་གི་
 ས་ཆ་རྣམས་པོད་ཀྱི་ས་རྒྱུད་དག་ཏུ་འབྲེལ་བས་གནའ་པོའི་གུ་ལྷ་རྩ་པའི་ཡུལ་འདི་ཉིད་ས་

95. དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་གསུང་ཚམ་པོད་གསུམ་པ་པོད་རྒྱོངས་ཡིག་རྟེན་དཔེ་རྒྱུག་ཁང་གིས་བསྐྱུན་
 པའི་དཔེ་དེབ་ཤོག་གངས་ ༢༧༥-༢༧༦ ར་གསལ།

ཚུག་གིས་ཀའི་ཐང་ནས་བོད་དང་འབྲེལ་བ་ཆེ་བའི་ཡུལ་ཁམས་ཤིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། འདིའི་
ཁོངས་སྟོན་དུ་ཞེས་པའི་མི་རིགས་ཤིག་ཀྱང་ཡོད་པ་དང་། རྟོན་དུ་ཞེས་པའི་དོན་ནི་བོད་
ལྷི་ལུ་ཞེས་ཟེར་རྒྱུ་དང་། མི་རིགས་དེའི་ས་ཁོངས་དང་མི་འབོར་དེར་གོ་ཨ་མམ་གྱི་སྲུང་ཀ་ཅམ་ཟེན་ཡོད།

མི་རིགས་འདིས་རང་སྤོང་གི་གནས་བབ་ཅིག་ཀྱང་བརྗེད་དང་ཚོད་བཞིན་འདུག
ཁོར་ཚོ་བོད་ནས་མཆེད་ཅིར་བོད་ལྷི་མི་རྒྱུད་ཡིན་པའི་ཤོད་སྲོལ་ཡང་མཆིས། ཉེ་རབས་ལྷི་
ཆ་ནས་བརྟན་ཚེ་རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་ས་ཡོངས་རྒྱལ་དབང་རྒྱུར་བྱས་ཆེས། བོད་མིའི་དབུ་
བྲིད་ལྷོ་གོང་ས་མཚོག་རྒྱ་གར་གྱི་ཚོགས་ས་ཆ་ཉེར་དུར་དང་གནའ་བོའི་ལོ་རྒྱུས་ཆ་ནས་
ཤོད་ཚོ། གུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཕལེ་རྒྱ་རྒྱལ་རབས་རྒྱལ་སའི་གནས་དེ་ནས། རྒྱ་དམར་ཚོགས་གཅིག་
ཁོ་ནས་བཅོན་དབང་གིས་བཞག་བཅུག་པའི་སྲོལ་མཐུན་དོན་ཚོན་བཅུ་བཅུན་ལ་དོས་ལེན་
མཉམ་ཅིས་ལྷོ་གོང་ས་མཚོག་གིས་འཇོ་མ་རྒྱིང་གི་གསར་འཕྲོད་པར་ཐོག་མའ་གསལ་བརྒྱགས་
གནང་ས་ཡང་སྲུང་གི་གུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཡུལ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེ་རྗེས་བོད་ལྷི་ཚོས་རྒྱུད་ནམ་པས་
སྲོལ་གཉེར་བུ་ཡུལ་སྲུག་ས་ཚོས་སྲུང་ཡང་སྲོན་གྱི་གུ་ལྷ་རྩུ་པ་དང་ལུས་སྲིས་ལྷི་གུ་ལྷ་མཉེ་
ཡུལ་དེར་རྒྱལ་ས་པ་སྲོགས་ལྷི་ཆ་ནས། གུ་ལྷ་རྩུ་པའི་ཡུལ་ཁམས་འདི་ཉིད་ལྷི་ལོ་རྒྱུས་ལྱང་
རབས་ཤེས་པར་བུ་རྒྱ་ནི་བོད་ལྷི་ལོ་རྒྱུས་གནས་བབས་ལ་མཚོན་ན། ཅ་ཅང་གལ་ཆེན་ཞིག་
ཡིན་པར་ཁོ་བོས་འདོད་དོ།

བོད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་⁹⁶ཀྱི་ཚོགས་ཁྲིམས་ལྟར་སྐྱབས་བཅུ་གྲངས་
བྱས་མིན་ལ་དབྱེད་པ།

བསྟན་འཛིན་དབང་ལོ།

ས་རྒྱ་བོད་ཀྱི་མཐོ་རིམ་སློབ་གཉེར་ཁང་།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བོད་ཀྱི་ཚོང་དོན་སྐྱོབ་ཚུལ་ཅིས་དཔོན་ལྷ་སྐབ་པས་
“རྒྱལ་ཚོགས་ནང་དུ་འཇུག་པའི་ཚོགས་ཚོགས་རེད། གནད་འགག་འདི་ཡོད་པེད་ཅེས་ཞུས་པར་ངས་ཀྱང་ཤེས་
ཀྱི་མེད། བ་ནི་ (བོད་གཞུང་) བས་མཁུན་གྱི་མེད་”ཅེས་ཨ་རིས་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་འཇུག་པའི་སྐབས་ཡོད་
སྐོར་གསུངས་ཀྱང་། སྐབས་དེར་བོད་ཀྱི་གནད་ཡོད་མི་སྣ་དང་བོད་གཞུང་ལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྐོར་ལུགས་
རྒྱས་མེད་པ་དང་། ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལྷི་ལོ་ ༧༩ པའི་ནང་དུ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་ ༡༥ པ་
འཚོགས་སྐབས་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོས་བོད་ནི་ཚོགས་མིའི་ཁོངས་ལྷན་ཞུགས་མཁུན་མེད་སྐབས། བོད་ཀྱི་གནད་

96. བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་སྐྱད་ཆའི་ཤོག་གྲངས་ ༤༤༤ ཐོག་དུ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས། ཡང་ཤོག་
གྲངས་ ༥༥༥ ཐོག་དུ་“སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་རྒྱ་གར་ལ་མེདས་ཏེ་བོད་དོན་མཉམ་སྦྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་
ཞུ་གནང་མཛད་ཅེས་མཉམ་སྦྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཞེས་གོང་དང་མ་སྟངས་མི་འདྲ་བ་ཞིག་བཀོད་འདུག་ཅིང་། ལྷི་ལོ་
༡༩༥༧ ལྷི་ལོ་ ༦ ཚེས་ ༡ ཉིན་གྱི་གསར་འགྱུར་མེ་ལོང་ནང་དུ་ལྷི་ལོ་ཚོགས་རྒྱལ་ཚོགས་ཞེས་བཀོད་པ་དང་། ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༩
ལྷི་ལོ་ ༧ དང་ ༡༠ པའི་གནས་ཚུལ་གྱི་ཤོག་གྲངས་ ༡༩ དུ་འཛམ་གླིང་ལྷི་ལོ་ཚོགས་ཞེས་གསལ། རོས་ཀྱི་ཡུལ་དང་རོས་
ཀྱི་མི་མང་གི་ནང་དུ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཞེས་གསལ་ཞིང་། དེ་ཅོམ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཚོགས་ཞེས་
མེད་སྟོན་བྱེད་སྲོལ་ཡོད་པ་དང་བཅས། བོད་མིའི་རྒྱིག་འདུགས་ཀྱིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཞེས་མ་སྟངས་
དེ་རྒྱུན་བཀོལ་ཞིག་ཡིན་སྐབས། མ་སྟངས་འགྲི་སྲོལ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་སྐབས། ཐེངས་འདིར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་
ཚོགས་ཞེས་མེད་སྟོན་བྱེད་ཡོད།

དོན་དེ་བཞིན་གྱི་རྒྱུ་ལོས་འཚམ་མིན་སྐོར་གསུང་མཁན་གྱི་ཡོད་པ་བཅས་ལ་བསྟན། གཅིག་ནས་
 བོད་གཞུང་གིས་རྒྱལ་ཚོགས་སྐོར་མཁུན་ཚོགས་མེད་ཀྱང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ནས་ ༡༩༥༨ བར་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་
 ལྱིས་ཐེངས་འགར་བོད་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་ཚུད་རྒྱུར་ལབ་གྱིང་ཡོད་པ་དང་། གཉིས་ནས་
 བོད་པས་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་མ་ལུགས་པ་ཤིག་མིན་པར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༡༢ རན་ཏུ་བོད་རང་གི་
 རོས་ནས་ཀྱང་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་ཚུད་རྒྱུར་ཐབས་ལམ་ཡོད་རྒྱ་བཏོན་ཡང་རྒྱལ་སྐོར་མ་གྱུར་བ་དང་བཅས།
 དཔྱད་ཚུལ་འདི་བརྒྱུད་ནས་ཉེ་རབས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་གལ་ཆེའི་དོན་རྒྱུན་ཞིག་ལ་སྐོར་དང་ལོར་
 འཛོལ་གྱུར་བ་རྣམས་ལ་དག་སེལ་ཐུབ་པའི་དགེ་མཚན་མཐོང་།

བར་ཆད་གཙོ་ཤོ། བོད། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས། ཚོགས་མི། ལྷན་ལྷན།

༄༅། །མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ལ་གཞིགས་ན། ཞི་བདེར་དགའ་
 བའི་རྒྱལ་ཁབ་སུ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཏུ་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་དགོངས་དོན་བཞིན་འགན་འཁུར་
 དགོས་ཤིང་། ཚོགས་པའི་ཐག་གཅོད་གང་ཞིག་ཡིན་ནའང་དེར་འགན་འཁུར་ཐུབ་པ་ཞིག་
 ཡོད་ན་ཚོགས་མིར་ལུགས་ཚོགས་ལ།⁹⁷ ཐོག་མར་བདེ་སྲུང་ལྷན་ཁང་ལ་སྟན་ལུ་ཞིག་སུལ་ཏེ་སྐྱེ་
 ཚབ་དགུའི་མང་ཚོས་ཐོབ་པ་དང་། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མི་གསུམ་ཆ་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྐོར་
 གྱུར་ཚེ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མི་ཞིག་ཏུ་རོས་འཛིན་གྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན་
 ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༩ ཉིན་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་གྱི་ཕྱོས་འཆར་དེ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་
 ཐེངས་བརྒྱུ་བཞི་པའི་ཕྱོས་གཞིར་འོས་མིན་གྱི་བཞོ་གྲིང་བྱས་པའི་སྐབས་སུ། བོད་ཀྱི་གནད་
 དོན་ལ་རྒྱུད་གཉེར་གནང་མཁན་ཨར་ལན་ཏུ་ (Ireland) ཡིས། “སྐྱག་ཚུང་མཁན་ (བོད་) དང་
 གཏོང་མཁན་ (རྒྱ་ནག་གྱུང་ཁབ་) གཉིས་ཀ་ཚོགས་པ་འདིའི་ཚོགས་མི་མིན་ལ། བོད་པས་ཚོགས་
 མིར་ཚུད་ཐབས་ཀྱང་བྱས་མེད་པ་ནི་ཨ་ཅང་ཅང་”⁹⁸ཞེས་གསལ་བ་ལྟར། སྐབས་དེར་བོད་ཀྱི་

97. United nation official page. 04.04.2022
 98. Mr. Purshottam Trikamdass, Tibet in the United Nations 1950-1961, Issued by the Bureau of His Holiness The Dalai Lama, New Delhi, 1961, p-24

གནད་དོན་ལ་འགན་ལེན་གནང་མཁན་ཞིག་གིས་གདེང་སློབས་ཆེན་པོའི་ཚོག་པོད་མཉམ་
 འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་རྒྱུད་ཐབས་བྱས་ཡོད་མ་དེད་ཅེས་གསུངས་པ་དེར་ནོར་
 འཁོལ་ཞིག་བྱུང་བ་དང། རྒྱ་ཚབ་དེས་མ་མཐུན་པ་ཤིག་ཏུ་རྒྱང། གང་ལ་ཞེ་ན། པོད་མཉམ་
 འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འཇུག་མིར་རྒྱུད་ཆེད་ཏུ། གཅིག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་པས་དེའི་སྐོར་
 སློབ་སློང་བྱས་ཡོད་པ་དང། གཉིས་ནས་པོད་རང་དོན་ནས་ཀྱང་རྒྱུད་ཐབས་བྱས་ཡོད་པ་
 བཅས་དོན་ཚན་སོ་སོར་བཀའ་ནས་གཤམ་ཏུ་ལྷུ་རྒྱུར།

དང་པོ། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱིས་པོད་རྒྱུད་ཐབས་སྐོར་སློབ་སློང་མེད།

དེ་ཡང་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༦ ནས་ ༡༩༧༩ བར་པོད་གཞུང་ནས་ཚོར་དོན་རྒྱ་ཚབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁག་
 ཏུ་མངགས་སྐབས། ཚོར་དོན་རྒྱ་ཚབ་ཅིས་དཔོན་ལྷན་པ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཞེས་
 པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་པ་⁹⁹ ཡི་དགོ་མཚན་ཅི་ཡོད་སོགས་ལ་ཐུགས་རྒྱས་མེད་ཅིང་། དེའི་སྐོར་
 ཐེངས་དང་པོར་ཚོས་ཡོད་ཚོད་འདུག གང་ལ་ཞེ་ན། ཅིས་དཔོན་ལྷན་པ་མཉམ་
 (Woodward) ཞེས་པའི་བསྐྱབ་བྱ་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཀྱང་གོ་སྐྱིག་གནང་།¹⁰⁰ བསྐྱབ་བྱ་ཞེ་དྲག་
 བྱས་ཀྱང་ང་ཚོས་ལག་པ་ལེན་ཐུབ་མེད། བསྐྱབ་བྱ་བྱས་པ་དང་ངས་ཉར་རེ་གཏོང་དགོས་ཀྱི་
 ཡོད། ང་ཚོ་ལ་བྱས་ཚོག་པའི་དབང་ཆ་ནི་མེད། ང་ཚོར་གོང་ཏུ་ལུས་པའི་དོན་ཚན་གསུམ་སོ་
 དེ་རེད། ལྷན་བསྐྱབས་བྱེད་ཀྱི། གསེར་བརྒྱ་ཡག། པོད་པའི་ཚོར་ག་ཚོད་ཡོད་མེད་བརྟེ་ཡག།

99. གོང་གསལ་ཅིས་དཔོན་ལྷན་པ་མཉམ་འབྲེལ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་ཐེངས་དང་པོར་གསན་པ་ཞིག་ཏུ་རྒྱང་ཡང་། པོད་
 པས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཞེས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ལོ་འཇུགས་ཤིག་ཡོད་པ་ཚོག་མར་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལ་གསན་
 ཡོད་ཚོད་འདུག གང་ལ་ཞེ་ན། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་སྤྱི་ལོ་ཚོར་གོང་གསུངས་མཁོན་ཆེན་པོ་མཚོག་ལ་ཨ་རིའི་
 སྲིད་འཛིན་གྱི་ལྷན་ཤིས་ཤིག་འབྱོར་བའི་ནང་ཏུ། དེར་གི་ཆར་ཨ་རིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སླད་དཀའ་
 ལས་རྒྱུ་ལྷན་ཡིན་ཞེས་གསལ་བ་ལས་ཉོགས་ཐུབ།

100. སྐབས་དེར་ཅིས་དཔོན་ལྷན་པ་མཉམ་འབྲེལ་ཨ་རི་སྤྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ (State Department) ནས་བསྐྱབ་བྱ་བྱེད་
 མཁན་ཞིག་གོ་སྐྱིག་གནང་།

འདི་གཅིག་པོ་མ་གཏོགས་ཡོད་མ་རེད། སྲིད་དོན་ཞེ་དྲག་ང་ཚོར་གསུངས་བྱུང། དེ་ཅུམ་མ་
 ཟད། ང་ལྟ་རྒྱལ་ཚོགས་ནང་དུ་འཇུག་པ་ཚོག་ཚོག་རེད། ང་ཚོར་བསྐབ་བྱ་བྱས་ནས་ལོ་ལྟར་
 (སྤྱི་མཁའ་དཔོན་) ཞིག་དང་བྲིད་ནས་སླེབས་བྱུང། ལོ་ལྟར་ (lawyer) ལྷ་ལྟར་ཞེས་པ་དེ་རེད། མི་
 གཅིག་ཕྱི་རྒྱལ་ལས་ཁུངས་ནས་བསྐྱིགས་ནས་ང་ཚོའི་འགམ་ལ་འབྲིད་ནས་སླེབས་བྱུང། ངས་
 དེའི་རྫོང་ཉར་གཏོང་དགོས་ཀྱི་རེད། བོད་གཞུང་གིས་དེ་ཅུམ་མ་ཞེས་ཀྱི་ཨ་ཡོད། རྒྱལ་ཚོགས་
 ཞེས་པ་གང་འདྲ་ཡོད་མེད་མཁུམ་ཀྱི་ཨ་ཡོད། རྒྱལ་ཁག་མི་འདུག་ད་ཕྱིད་རང་ཁ་ཁར་རྫོང།
 ལས་ཀ་མང་པོ་མ་བྱེད། ཕྱིད་རང་ལ་བསྐྱུལ་བའི་ལས་ཀ་དེ་བྱས་ནས་ལོག་ཤོག་ཅེས་ང་ལ་
 ཉར་སླེབས་བྱུང། དེའི་ (སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་) བྲང་ལ་ངས་དོན་ཚན་མང་པོ་ཞིག་ཞུས་པ་ཡིན་
 ཏེ་དེ་བསྐྱབས་མ་སོང་ཞེས་ངས་བརྒྱབ་པ་ལས་ངས་རྒྱལ་ཚོགས་རྫོང་དེ་ལྟར་གསུང་གི་ཞེས་
 བརྒྱབ་མེད། དོན་ཚན་མང་པོ་ཞིག་གསུང་གི་འདུག་ཁོང་ཚོས་འདི་འདྲ་དེ་འདྲ་བྱེད་དགོས་
 རྫོང་ཡར་ཉར་བཏང་བ་ཡིན། ཚོག་མོ་སྤུལ་བ་ཡིན། ཚོགས་འདུ་ནས་ཀྱང་མཁུམ་ཆེད་དུ་ཚོག་
 མོ་སྤུལ་བ་ཡིན་ཏེ་རྒྱལ་ཁག་མི་འདུག་བོད་གཞུང་གིས་དེ་འདྲ་ལས་ཀ་རྒྱབས་ཆེན་པོ་ཡོད་
 གི་ཡོད་མེད་གང་། རྒྱལ་ཚོགས་ནང་སྐབས་དེར་འཇུག་མི་བཞི་བརྒྱ་ལས་མེད། རྒྱལ་ཚོགས་དེ་
 བྱིན་ཡོག་ལ་ཚུགས་ཀྱི་མེད། ལྷ་ལྟར་རན་སི་ཀོ་ (San Francisco) ལ་གཞི་ནས་ཚུགས་ནས་དུས་
 ལང་བྱིན་ཡོག་ལ་སློ་གི་རེད་ཅེས་སྐད་ཆ་དེ་འདྲ་ཞིག་ཀྱང་འདུག་བྱས་ཅོང་ཁོང་ཚོས་སྐབས་
 ཡག་པོ་འཁེལ་ཀྱི་འདུག་བ་ཨ་མི་ཕྱིད་རང་དེའི་ནང་དུ་རྐང་པ་བརྒྱབ་ན། ང་ཚོས་གནད་དོན་
 ཤེས་ཀྱི་མེད། ང་ཚོས་དངོས་གནས་གནད་དོན་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་མ་རེད། དེ་འདྲ་ཟེར་ཀྱི་ཞེས་ཞུས་
 པ་ལས་རྒྱལ་རྫོང་ཞུས་ནས་གནད་འགག་འདི་ཡོད་རེད་ཅེས་ཞུས་པར་ང་ཚོས་ཀྱང་ཤེས་ཀྱི་
 མེད། ས་ནས་ (བོད་གཞུང་) ཀྱང་མཁུམ་ཀྱི་མེད། ཁ་ཁར་རྫོང། བསྐྱུལ་བའི་ལས་ཀ་ཕྱོགས་ཞེས་བཀའ་
 རྒྱ་སླེབས་བྱུང། ང་ཚོས་གང་མཚོགས་མཚོགས་ལོག་ཡོད་བ་ཡིན།¹⁰¹ ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་

101. Sound cloud ཞེས་པ་ནི་གཞེན་ཆས་ཤིག་དང། དེའི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་ཞལ་བྱང་ཚིས་
 དཔོན་ཞུས་པ་དབང་ལྷུག་བདེ་ལུག་གིས་བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༧ ལོ་ ༩ ཚེས་ ༢༢ ལོ་ ༥

ཚིས་དཔོན་ལྷ་སྐབ་པས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སྐོར་དེ་སྡོན་མཁུན་རྟོགས་བྱུང་མེད་ཚོད་
 འདུག་ཀྱང། ལུས་མོས་ད་པན་མངལ་བའི་དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆའི་ནང་དུ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལས་
 མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་བོད་ཚུད་ཐབས་སྐོར་སྲིད་སྲོང་ཞིག་བྱུང་ཡོད་ཚོད་
 འདུག་སྐབས་དེར་བོད་པས་ཤུགས་གཞོན་བྱས་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་ཨིན་རིའི་གཞུང་འཛིན་
 པ་ནང་ཁྲུལ་གྱི་ཡིག་འབྲེལ་ལས་གསལ་བ་མ་ཟད། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་པས་ཀྱང་ཡིག་ཆ་སོགས་
 སུལ་འདུག་པ་སྟེ། དེ་ཡང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༡༩ འཁོད་པའི་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནས་
 རྒྱ་གར་ལས་ཁུངས་ལ་བཏང་བའི་ཡི་གེའི་ནང། “(༤) བོད་ཀྱི་གནས་བབ་དེ་མཉམ་འབྲེལ་
 རྒྱལ་ཚོགས་སུ་སྐྱེལ་རྒྱ་དེས་པན་སོགས་ཡོད་སྲིད་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གིས་བྱ་བཞག་དེ་རིགས་ལུས་
 པ་མེད་པ་བརྗོད་བྱས་སྲིད།”¹⁰² ཅེས་འཁོད།

ཚེས་ ༡༥ བར་འཆད་འབྲིང་གནང་སྟེ། དེའི་ཨང་ ༥༥ ལྟར་དུ་འདུག།

Melvyn Goldstein, *The Calm before the Storm*, (1951-1955), Berkeley, University of California Press, 2007, p- 62 footnotes 3. “སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བོད་ཀྱི་ཚོང་དོན་སྐྱེལ་ཚབ་ཨ་རིར་ཡོད་
 སྐབས་སུ་ནཱིུ་ཡོག་གི་བྲིམས་དཔོན་འགའ་ཤེས་ལྷ་སྐབ་པས་བོད་ཀྱི་རང་བཅོམ་སྐོར་བརྒྱགས་གཏམ་སྤེལ་གྱི་
 ཡོད་པ་ཤེས་ཚོར་བྱུང་སྟེ། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་སྐོར་སྲིད་བྱུང་ན་ཡག་པོ་ཡོད་ཅེས་
 གསུངས། ཁོང་གིས་ལྷ་སར་ཏར་འཕྲིན་གནང་རྗེས་བཀའ་ལན་དུ་ཁ་ཚུམས་ (གནད་དོན་དེའི་ཐོག) ལས་ཀ་
 འདྲ་མིན་བྱ་མི་དུང་ལ་བསྐྱལ་བའི་ལས་རྒྱུས་བྱས་ནས་ཚུར་ལོག་དགོས་སྐོར་གསུངས། ས་རྒྱ་མཐོ་རིམ་སློབ་
 གཉེར་ཁང་གི་ལོ་རྒྱུས་གཙུག་ལག་སློབ་དཔོན་ཟན་གཙང་སྐུག་སྟོབས་ལགས་ཀྱིས་ང་ཚོར་སློབ་བྲིད་གནང་
 སྐབས། ཟན་ལགས་ཀྱིས། “ཚོགས་འདུ་རྒྱུས་འཛིནས་ནང་ཐུབ་བསྟན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱིས་མཉམ་འབྲེལ་
 རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིའི་ནང་དུ་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་དྲན་སྟོན་ལས་ཁེ་ཚང་མེད་ཅིང་དཀའ་ངལ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་
 ཁབ་རྒྱུས་ལ་དམག་མིའི་མཐུན་འཕྲུར་སྐྱོར་དགོས་ཀྱི་ཡོད་སྟབས། ང་ཚོས་དེ་འདྲ་ཞིག་ཡོད་གི་ཨོ་ཡོད་ཅེས་
 གསུངས་ཤིང། དེའི་རྒྱུ་དུ་སེ་ར་ལངས་པ་སོགས་གང་ལྟར་དོན་ལ་བོད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་
 མིར་ཚུད་རྒྱུར་བཀག་འཁོག་བྱས་པ་རེད།” ཅེས་གསུངས། ལོང་དུ་ཚིས་དཔོན་ལྷ་སྐབ་པས་བོད་ཚོང་སྐོར་ཚོགས་
 འདུ་ནས་ཀྱང་མཁུན་ཚེད་དུ་ལུས་ཡིན་ཞེས་གསུངས་པར་བརྟེན། སལ་ཆེར་སྐབས་དེའི་གཡས་གཡོན་ལ་ཡིན་
 དགོས་པ་ཞིག་འདུག།

102. མེར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉམས་འཇིག་མེལ་མེན་གོལ་སི་ཤིན། ཤེལ་དཀའ་སྲིད་པ་ཚོ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་

དེ་བཞིན་གྱི་ལོ་ ༡༧༥༤ ལྷ་ ༢ ཚེས་ ༢༩ འཁོད་པའི་ཨིན་རི་ཕི་ལི་འབྲེལ་ལས་ཁུངས་ནས་
 རྒྱ་གར་ལས་ཁུངས་ལ་བཏང་བའི་ཡི་གེའི་ནང་། “བོད་ཀྱི་གནས་པ་བ་དེ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་
 ཚོགས་ལ་སྐྱེལ་རྒྱ་དེ་སྐྱེ་ཞབས་སྡེ་མིན་ (Bevin) གྱི་ལྷ་ཚུལ་ལ་གནད་དོན་དེ་མཉམ་འབྲེལ་
 རྒྱལ་ཚོགས་ལ་སྐྱེལ་རྒྱ་དེ་ནི་མི་འཚོམ་པ་ཞིག་ཡིན་ཟེར།”¹⁰³ ཞེས་འཁོད་པར་བརྟེན་སྐབས་
 དེར་ཨིན་རི་ཕི་ལི་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་བོད་ཚུད་ཐབས་བྱས་མིན་སྐོར་འགོ་བཟོ་བའི་
 ཚུན་པར་སྒྲིང་སྒྲོང་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པར་རྟོགས་བྱུང།

དེ་ནས་གྱི་ལོ་ ༡༧༥༤ ལྷ་ ༢ ཚེས་ ༡ ཉིན་ཨིན་རི་ཕི་ལི་ཚོལ་ཚོགས་པ་ (Labour Party)
 ཡི་སྤྱི་སྲིད་བྱུང་ཆེ་ཨར་རྣམ་རྩེ་མིན་ (Bevin) གྱིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་ཡོད་པའི་ཨ་
 རི་ལི་སྐྱེ་ཚབ་ལ་བལ་ཡུལ་དང་། ཡི་མན་པོ་ལ་སྤྱི་སྲིད་ཀྱི་རྣམས་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་འཇུག་རྒྱུའི་ཐད་
 གནས་སྐབས་རིང་ལ་མ་གྱེད་ཅེས་མངགས་ཆ་བྱས།¹⁰⁴ ཞེས་གསལ་བཤད་གཞིགས་ན། སྐབས་
 དེར་བོད་ཅམ་མ་ཡིན་པར། རྒྱུ་མཚེས་རྒྱལ་ཁབ་བལ་ཡུལ་ཡང་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་མ་
 ཚུད་པའི་ཆེད་དུ་བཀག་འགོག་བྱས་ཡོད་པ་རྟོགས་བྱུང་གྱུར་། བལ་ཡུལ་ནི་མཐར་གྱི་ལོ་ ༡༧༥༥
 ལྷ་ ༡༢ ཞེས་ ༡༥ ཉིན་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིའི་ཁོངས་སུ་ཚུད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་
 བོད་པས་བསྐྱེད་མར་ཚུད་ཐབས་ཀྱི་འབད་བཅོམ་བྱས་ཀྱང་རྒྱུ་སྐྱོར་གནད་མཁན་མ་བྱུང་
 བ་མ་ཟེར། དེ་རིང་དང་ཁ་སང་གི་བོད་ཅམ་པའི་ཞབས་མཆན་ཞིག་དུ། “ཡི་ཡུའི་གཞིགས་ན།
 བོད་པའི་སྐྱེ་ཚབ་རྣམས་ཨི་ཤི་ཡའི་ཚོགས་ཆེན་ནས་ཕྱིར་ལོག་རྒྱུ་ལྷ་སའི་གཞུང་ལ་སྤྱི་རྒྱལ་
 ཁག་ནས་ཡི་གེ་དང་ཡིག་ཆ་སོགས་བསྐྱར་ནས་རང་བཅོམ་སྲུང་ཐབས་དང་། མཉམ་འབྲེལ་
 རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་གཞོན་ཆེད་དུ་ཐབས་ལམ་གང་ཡོད་སོགས་ལམ་སྟོན་གནད་ཡོད།

ཕྱིས་བསྐྱར་ལྟུན་སྐོར་བཅོམ་དཔེ་མཚོ་དུ་ཁང་། ༢༠༡༡། རྩོག་གཏམས། ༤༥༥ གྲང་ཆ།

103. རོང་མཚོ་དུ་ཁང་། རྩོག་གཏམས། ༤༥༦

104. Joseph Askew, The status of Tibet in the diplomacy of China, Britain, United States and India, 1911-1959, History/Centre of Asian Studies, 2002, P-160

བོད་པའི་སྤྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་སུ་ཞིན་ཇི་ཤེས་མཁན་ལས་བྱེད་གཅིག་ལས་མེད་སྟབས། ལི་
 ཡུའི་ལ་གསར་ཐབས་ཀྱི་སྐོ་ནས་ཡང་ཤེ་ལུག་རོགས་གནང་རོགས་ཞེས་ཞུས།¹⁰⁵ ཞེས་གསལ་
 བར་གཞིགས་ན། ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཁྲོད་དུ་གལ་གནད་ཅན་གྱི་ལས་ཀྱི་སྐོ་མོ་བ་ཞིག་གིས་
 སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྐོར་ཐེངས་དང་པོར་གསན་པ་དང་དེའི་སྐོར་
 བས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲོད་དུ་བོད་ནི་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་གཏོགས་ཅིང་དུ་སྤྱིར་སྐོར་བྱུང་ཡོད་
 སྐོར་མཁུན་ཉོགས་མ་བྱུང་བ་དེས། བང་ཁུལ་གྱི་དཀའ་ཉེག་ལ་གཡེངས་ནས་སྤྱི་འབྲེལ་ཚོག་
 ལེར་རྒྱང་གི་སྲིད་བྱས་དེའི་འབྲས་བུ་ཞིག་དུ་རོས་འཛིན་བྱས་ཚོག་པར་སྒྲུང། གང་ལ་ཞེ་ན།
 “གོང་ས་ལོ་རྒྱུབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གིས། “ང་ཚོའི་གནད་དོན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་
 ལུ་ཞུ་བར་དཀའ་ངལ་གཅིག་ཡོད་པ་ནི་ཚུགས་གཉིས་ཀ་རྒྱལ་ཚོགས་འཕུས་ཁོངས་མེད་པ་
 དེ་ཡིན། ང་ཚོ་འཕུས་མི་མི་བྱེད་པ་ནི་དུས་ཅག་དུ་བྱུར་སྐོར་བྱེད་རྒྱུར་དགའ་མོས་ཡོད་”¹⁰⁶
 ཅས་གསུངས་པ་ལྟར། བོད་པའི་སྤྱི་འབྲེལ་སྲིད་བྱས་དེས་སྤྱི་རྒྱལ་གྱིས་བོད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་
 ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་རྒྱུང་རྒྱུར་དཀའ་ལས་བརྒྱན་པར་བར་ཆད་བཅོས་ཡོད་པའི་དེས་ཤེས་
 འདྲོངས་ལུས་སོ། །

གཉིས་པ། བོད་རང་གི་རོས་ནས་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་རྒྱུང་ཐབས་བྱས་མིན།

གོང་གསལ་བཞིན་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་ ༡༩༥༩ ལྷ་མཚུག་བར་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་པས་དགོས་
 དམིགས་གང་ཡིན་མ་ཉོགས་ཀྱང་། གང་ལྟར་བོད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིའི་
 ཁོངས་སུ་རྒྱུང་ཐབས་སྲིད་ཐབས་ཤེས་ཡོད་རྒྱ་བཏོན་ཀྱང་བོད་རོས་ནས་ལན་གསལ་པོ་མ་
 བྱུང་སྟབས། མ་འོངས་པར་བོད་ཅེས་པ་དེ་གང་འདྲ་ཞིག་དུ་ཆགས་མིན་བསྐྱོམས་ཚོག་ཅིག་

105. Tieh-Tseng Li, Tibet- today and yesterday, New York, Bookman Associates, 1960, P-287

106. རོས་ཀྱི་ཡུལ་དང་རོས་ཀྱི་མི་དམངས། “གོང་ས་རྒྱུབས་མགོན་ལུ་ལའི་ལྷ་མ་ཆེན་པོ་མཚོག་རྟེན། བོད་
 གཞུང་ཤེས་རིག་དཔར་ཁང་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་པར་ཐེངས་གཉིས་པ་པར་རྒྱན་གནང། ཤོག་གྲངས། ༢༥”

བརྒྱུ་ཡོད་པར་སྒྲུབ། ཡིན་ནའང་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༧ ཟླ་མཇུག་ཏུ་བོད་པས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་
 ཚོགས་ཀྱི་རིན་ཐང་རྟོགས་ནས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་པར་བདེན་རྒྱལ་ལྷན་སྐབས། བར་ཁག་ཚུར་
 དཀྱིའི་དོན་འབྲས་སྒྲིབ་པ་ཞིག་བྱུང་མེད། ཞོང་ཏུ་ཚེས་དཔོན་ལྷན་པས་གསུངས་པ་ལྟར།
 དེར་མཇུག་འབྲས་བཟང་ངན་གཉིས་སུ་བཤད་ཚོག་པར་སྒྲུབ་སྟེ། དེ་ཡང་བཟང་ས་ནས་
 བཤད་ན། ལྐབས་དེར་ཚེས་དཔོན་ལྷན་པས་ལམ་སྟོན་རི་བཞིན་བོད་གཞུང་གིས་ཞལ་
 བཞེས་གནང་ན། ད་ལྟ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁ་ཚུགས་སམ་གནས་བབས་གཞན་ཞིག་ཏུ་གནས་
 ཡོད་དེས་ཤིང་། བརྒྱུ་རམས་ལྷན་པའི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་དེའང་ནིའུ་ཡོག་ཏུ་མཉམ་འབྲེལ་
 རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཡིག་ཚང་ལྟེ་བའི་མཛུགས་བང་ཏུ་རྒྱལ་ཁབ་ ༡༧༩ ཀྱི་རྒྱལ་དར་དང་མཉམ་ཏུ་
 བསྐྱེད་ཡོད་ཀྱི་སྟེ།

གཉིས་པ་མཇུག་འབྲས་ངན་སྐྱོགས་ནི། ཨ་རིས་ཁ་ནས་བཤད་པ་ཚམ་ལས་བོད་དེ་
 རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིའི་འོངས་སུ་གཏོགས་ཆེད་དོན་འབྲས་སྒྲིབ་པའི་རོགས་སྐྱོར་ཞིག་
 བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཨ་ཡོད་སྟེ། གང་ལ་ཞེ་ན། བྱིམས་ཞིབ་པས་མོ་སྐབས་བཏོན་པའི་ལོ་གཅིག་གི་
 རིས་ཏེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༧ ཟླ་མཇུག་ཏུ། བོད་པར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དཔུང་རོགས་དཔོན་མཁོ་ཆེ་བ་དང་
 བརྒྱན་རོགས་རམ་ལྷན་སྐབས་ཨ་རི་དང་ཨིན་རིས་ཐེ་ཚོམ་མེད་པའི་ཐོག་ནས་སྤྱིར་འཐེན་བྱས་
 པ་དང་། མོ་མོའི་རྒྱལ་ཁབ་འོ་ནའི་ཁེ་སན་ཆེད་ཏུ། དེར་ཏུས་ཀྱི་གནས་སྐབས་མི་ཤེས་མཁན་
 བོད་ལྟ་བུ་ཞིག་བེད་སྤྱོད་གཏོང་རྒྱ་ཉག་གཅིག་ཡིན་པ་ལས། དོན་དཔོན་ཀྱི་རྒྱལ་སྐྱོར་མེད་
 པའི་རྣམ་པ་མང་ཏུ་མཐོང་།

དེ་ཡང་། ལོ་གོང་ས་རྒྱབས་མཁོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གིས་བཅར་འདྲིའི་ལེ་ཚན་ཞིག་ཏུ། ལྱི་
 ལོ་ ༡༧༥༧ ལོར་བོད་པས་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འབྲས་མིར་ཚུད་ཐབས་བྱས་ཀྱང་ཨིན་རི་དང་ཨ་རིས་
 བཀག་པ་རེད། རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་པོས་ཟེར་ན། བོད་འདི་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་ཚུད་ཐབས་བྱས་པའམ།
 ཡང་ན་བོད་པས་སྤྱི་ཡངས་བྱས་པ་དེས་དམར་ཤོག་ཚོགས་པར་བཅོན་འཇུག་ཐོག་བྲེལ་བ་

རྫོང་པ་ལྷ་སྤུ་འདུག་ཟེར། ཡང་བསྐྱར། བྱང་ལྷུང་དུ་རྟིང་ཞེན་ལྷ་བས་འཕྲོག་ཆུའི་བཅོས་པས་
 བསྐྱུ་འབྲེལ་ཁག་པའི་སྐྱེད་ལ། མ་ཤིང་འོན་དང་ལོན་འོན་གཉིས་ཀྱིས་ཀྱང་བོད་པའི་རང་
 ལྷུང་ཐད་བོད་མིའི་སྤྱིང་ལ་ཕོག་ལྷན་ཚབས་ཆེན་བཏང་བ་རེད།¹⁰⁷ ཅེས་གསུངས་ཤིང། དེར་
 གཞིགས་ན་སྐབས་དེར་བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་ནས་རེ་བ་ཆེན་པོའི་ཕོག་རེ་སྐྱུལ་ལྷན་པ་རི་
 བཞིན་དང་ལེན་མ་བྱས་སྐབས་¹⁰⁸ ལོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གིས་གཙོས་པའི་བོད་
 མིར་ལྷན་པས་ཕམ་ཆེན་པོ་བྱང་ཡོད་པ་རྟོགས་ལྷན་དེས་སྤུ་འདུག་གནད་དོན་དེའི་རྫོང་རྒྱས་པ་
 ཞིག་ནི་དྲག་ཚར་རྒྱང་འཚུབ་གོང་གི་ཞི་འཇམ་ཞེས་པའི་ནང་དུ། རྩེ་ལོ་ ༡༧༥༧ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༩
 ཉེན་རྒྱལ་ཚེ་ནས་བོད་ཀྱི་བཀའ་རྫོན་གྱིས་ཨ་རིའི་སྤྱི་སྤྱིད་རྫོན་ཆེན་ལ་བཏང་བའི་ཏར་འཕྲིན་
 དུ། “མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་འཕུས་མིའི་ནང་དུ་བོད་ཀྱང་མཉམ་
 ལྷན་པ་བྱ་རྒྱུ་ནི་ང་ཚོས་གལ་གནད་ཞིག་དུ་བརྗེ་ཡི་ཡོད། འབྲེལ་ལམ་དེའི་ཆེད་དུ་དམིགས་
 བསལ་སྐྱེ་ཚབ་¹⁰⁸ ཅེས་ཀྱང་མངགས་རྒྱུ་ཡིན་ལ་དེ་མཚུངས་ཁྱེད་དང་ཁྱེད་ཀྱི་གཞུང་གིས་ང་

107. Thomas Laird, The story of Tibet: conversation with His Holiness the Dalai Lama, Grove Press, New
 York, 2006, p- 298. Micheal Van Walt Van Praag, The status of Tibet, Westview Press, Boulder, Colorado,
 1987, P-91. བྱང་དུ། “བཀའ་ཤག་གིས་དབྱིན་རི་དང། ཨ་རི། རྒྱ་གར་གཞུང་བཅས་ལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་
 མིར་རྒྱུད་རྒྱུར་སྐྱེན་ལྷུ་འབྲུལ་ལམ་ཆེད་དུ་རྒྱལ་སྤྱོད་ཡོང་བ་ལྷན་པ་དང། དེའི་འབྲེལ་མཐུན་ལ་དམིགས་ནས་
 ཆེད་མངགས་སྐྱེ་ཚབ་ཤིག་ཀྱང་མངགས་རྒྱུ་ཡིན་རྫོང་གིས། དེ་ནས་ལྷན་པ་སྤྱོད་དབང་འཛིན་པ་གཉིས་དང་རྒྱ་
 གར་ནས་བོད་པར་ལྷུ་གཏུག་དེར་དོན་འབྲས་ཡོང་ཐབས་མེད། གང་ལ་ཞེན་ལྷུ་འབྲུལ་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་སུ་
 རྒྱལ་ཚོགས་སུ་གཏན་འཇགས་འཕུས་མི་ཡིན་ཞིང་དགག་བྱའི་དབང་ཚད་ཡོད་པས་ད་ལན་དོན་འབྲས་ཡོང་
 ཐབས་མེད་རྫོང་གིས།

108. གཟམ་རྟོགས་བསྐྱེད་ཏེ། རྒྱ་ནག་དུ་རྗེས་དཔོན་ལྷ་སྐད་པ་དང། ལྷུང་བསྐྱེད་རྒྱལ་པོ། ཨ་རི་དང་རྒྱ་གར་
 གཉིས་སུ་མཉམ་རྒྱུང་ལྷུང་བསྐྱེད་སངས་རྒྱས་དང། ལྷིང་བྱ་དོ་རྗེ་རྒྱལ་མཚན། དབྱིན་རིར་གཡུ་ཕོག་བཀྱིས་དོན་
 ལྷུང་དང། མཉམ་རྒྱུང་ལྷུང་བསྐྱེད་མཁུན་རབ། བལ་ཡུལ་དུ་ཚོས་གསུམ་སྤྱན་ཁང་དང། མཉམ་རྒྱུང་རྫོ་བཟང་
 དབང་རྒྱལ་བཅས་ཡིན་པ་ནི། ཉོར་བུར་གྱིས་བཅར་འདྲིའི་ནང་དུ་གསུང་ཞེས་སེར་མོ་བའི་རྒྱལ་ཁམས་ཉམས་
 འཛིག་གི་ཞབས་མཚན་དུ་གསལ་བ་དེ་དང། གསར་འཕྱུར་མེ་ལོང་གཉིས་སུ་རྒྱུང་མི་འདྲེ་བ་ཞིག་འདུག་སྟེ། དེ་

ཚོར་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་ཞུ་གཏུག་བྱེད་ཐུབ་ན་ཉ་ཅང་གི་དགའ་པོ་ཡོང་བ་འདུག དེ་བཞིན་
 གཞུང་བཟང་པོ་དེ་བརྒྱད་ནས་བོད་པས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་ཚུད་ཐུབ་
 པར་ང་ཚོས་རེ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།¹⁰⁹ ཅེས་གསལ། བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་
 བོད་པར་ཤ་ཚེའི་ངང་ལམ་སྟོན་གནང་མཁན་དེས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་
 ཁོངས་སུ་གཏོགས་པར་བྱེད་ཤག་གིས་སྐབས་འདུག་ཞུ་སྐབས། རྣམ་བའི་ཡུལ་ལ་མེད་པའི་
 ལན་ཞིག་རྒྱད་ཡོད་པ་འདི་ལྟར་ཏེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༩ ལ་རྒྱ་གར་གཞུང་ཚབ་ནས་
 ཕྱི་སྲིད་ཁྲོན་ཆེན་ལ། “དབྱིན་རི་དང་ཨ་རིས་རྒྱ་གར་ལ། བོད་དུ་ཡོད་པའི་ལྷ་སའི་གཞུང་
 ཚབ་ (རི་ཅར་ལོ་ཧྲུ་) བརྒྱད་ལན་གསལ་བྱེད་དགོས་པ་ཞིག་ལ། གལ་ཏེ་བོད་པས་རེ་སྐུལ་ཞུས་
 པ་བཞིན་ད་དུང་སྐྱེ་ཚབ་བོད་ནས་ཐོན་མེད་ན་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་དགོས་པ་དང། རྒྱལ་ཁབ་
 བས་ཐོན་ཚར་བ་ཡིན་ན་ཞི་ལྷན་ལེན་ཡོད་པའི་ཨ་དབྱིན་གཉིས་ཀྱི་གཞུང་ཚབ་དང་ཐུག་
 དགོས།”¹¹⁰ ཞེས་གསལ་བ་དེས་རྒྱལ་ཁབ་དག་གིས་རེ་བ་མེད་པའི་རྣམ་འབྱུང་རྗེན་པ་རིག་
 ཐུབ་པ་མ་ཟད། རྒྱ་གར་གཞུང་ཚབ་ཀྱི་ཡི་གེའི་ནང་དོན་བཞིན་བོད་གཞུང་གིས་ལག་བརྟུར་
 གནང་དགོས་བྱུང་འདུག་པ་ལོ། སྐྱེ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱལ་བསྐྱེད་ལས། “ང་ཚོ་རྒྱལ་ཅེར་འབྱོར་དུས་
 བོད་གཞུང་ནས་རྒྱལ་ཅེ་རྒྱུད་བརྒྱུད་ཁ་དཔར་གནང་བྱུང་བ་ལྟར་ང་ཚོ་ཕྱི་ཐོན་བྱེད་རྒྱ་དང་
 འཐེན་བྱས་ཏེ་རྒྱལ་ཅེར་ཟླ་རྒྱལ་ཅོམ་སྡོད་དགོས་བྱུང་”¹¹¹ ཞེས་དང། ཨ་རིའི་སྐྱེ་ཚབ་དུ་ཕྱེད་ས་

ཡང། དང་པོ་རྒྱ་ནག་དུ་ཅེ་ཕྱག་སྡིན་བྱས་སྐབས་མཚོག་ཅེས་གསལ་བས་ཐུབ་བཞུན་རྒྱལ་པོའི་མཚན་གཞན་
 ཞིག་ཡིན་མེན་ནི་ཆ་མ་རྟོགས། གཉིས་པར། བལ་ཡུལ་དུ་ཕྱག་སྡེལ་ཅེ་བྱུང་ཞེས་གསལ་བ་དང། གསལ་ནས། རྒྱ་
 གར་དུ་དཔལ་ལྷན་“མི་རྗེ་བྱུང་ཁང་མདའ་དཔོན་སྐྱེ་ཞབས་མཚོག་དང། ཕྱག་སྡེལ་སུ་ཡིན་ཆ་མ་རྟོགས་ཞེས་
 གསལ་འདུག་པས་ཁོང་གསལ་གསལ་གྱི་ཐད་ཡིག་ཆ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་མི་མཐུན་པ་འདུག་སྟེ། གསར་འབྱུང་
 མེ་ལོང་། སྐ་དུ་མཐར་ཕྱིན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ དབྱིན་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡ ཉིན་གྱི་གསར་འབྱུང་། ཤོག་གངས། ༥

109. Warren W. Smith, Tibetan Nation, Westview Press, United State of America, 1996, p-267.

110. Warren W. Smith, Tibetan Nation, Westview Press, United State of America, 1996, p-268

111. མཐོན་གཉེར་ཆེ་མོ་པ་ལྟ་ཐུབ་བཞུན་འོད་ལྷན། སྐྱེ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱལ་བསྐྱེད་ལས། དག་རྒྱན་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཕྱིང་

འཚར་ཡོད་པ་མཁན་ཚུང་ལྷན་བསྟན་སངས་རྒྱལ་གྱི་བཅར་འདྲིའི་ནང་། “དེར་མ་ཟད། བོད་
 བོད་ལྟ་བུར་རང་དབང་རང་བཅོལ་དང་ཞི་བདེར་གནས་ཤིང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཅོལ་
 འཇུལ་བྱེད་པ་དེར་འགོག་ཐབས་དགོས་སྐོར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་འབྲེལ་མཐུན་གྱིས་
 རྒྱ་གཞུང་གི་དགོས་པའི་སྐོར་ང་ལ་མངག་ཆ་གནང་བྱུང། རྒྱ་ཤས་མོང་ཡང་ལྟ་ས་ནས་
 ལན་བཏང་འཕྱོར་མེད་སྟབས་གང་ཡང་བྱེད་རྒྱུ་མེད་པར་ལུས། མཐར་ང་ཚོས་ལྟ་སར་ད་ལྟ་
 བར་ལན་གསལ་མེད་པར་དུས་ཡུན་རིང་པོར་རྒྱུག་བསྐྱེད་ཡིན་པས། ང་ཚོ་རྒྱུར་ལྟ་ས་འཁོར་
 བ་འགྲིག་གི་ཨ་ཡོད་ཅེས་ཐུགས་སྐྱེལ་གནང་བས། ཁོང་ཚོས་རྒྱལ་ཅེ་ནས་ལོག་ཡོང་བ་འགྲིག་
 གི་རེད། ག་རྒྱུག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཚོང་དོན་གྱི་ཡིག་ཚང་ལ་དབུལ་རྒྱུར་སློག་དགོས་ཞེས་བཀའ་
 ལན་གནང་། ངས་དབུལ་དེ་ཚོགས་འདུར་བསྐྱར་ཞིང་། དབུལ་གྱི་བྱུང་འཛིན་དང་ལག་འབྱེར་
 གཉིས་ཁོང་ཚོར་རྒྱུར་སློག་བྱས་པ་ཡིན།”¹¹² ཞེས་གསུངས་པ་ལ་གཞིགས་ན།

བོད་པའི་རེ་སློན་ཇི་བཞིན་དོན་འབྲས་མ་བྱུང་བ་རྟོགས་ལྷན་པ་མ་ཟད། བོད་ནས་ཨ་
 དབྱིན་གཉིས་ལ་འགོ་མཁན་རྣམས་གྱིས་རྒྱུར་འཐེན་བྱེད་དགོས་བྱུང་བ་རྟོགས་ལྷན། སྐབས་
 དེར་སྐུ་ཚོ་བ་རྣམས་ལྱི་རྒྱལ་དུ་ཕེབས་མ་བྱུང་པར་རྒྱལ་ཅེ་ཡུན་རིང་ལུགས་ནས་རྒྱུར་ལྟ་སར་
 ཕེབས་ཀྱང། གནད་དོན་ཅི་ཞིག་གྱུར་པས་རྒྱུར་འཐེན་བྱེད་མིན་མཁྲེན་རྟོགས་བྱུང་མེད་
 པའི་སྐར་ཚོད་བྱུང། གང་ལ་ཞེ་ན། མཁན་ཚུང་ལྷན་བསྟན་སངས་རྒྱལ་གྱི་བཅར་འདྲིའི་ནང་།

གཉིས་པ། ར་ས། བོད་གྱི་དཔེ་མཚོ་དུང་དྲུག་གི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༧ ཞོག་ཁང་སྤྱི་ལོ་ ༢༩
 112. བཅར་འདྲིའི་ལེ་ཚོར་འདི་མེལ་ལེན་གོལ་སི་དེན་ (Melvyn Goldstein) དང་ལོ་རྒྱུས་མཁས་དབང་ཚོ་སྐུ་ས་
 བཀའ་ཤིས་ཚེ་རིང་ལགས་རྣམས་པ་གཉིས་གྱིས་གཙོ་འགན་བཞེས་ཤིང་། Library of Congress ཞེས་པའི་དུ་ཚོགས་ལ་
 གཞིགས་ན། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༦ ལོར་ཨ་རིར་བྱུང་འབང་ཆེན་དགེ་ལེགས་ལ་བཅར་འདྲི་ཐོག་མ་དང་མཐའ་མ་གྱི་
 ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་རྒྱ་ནག་གློ་ཤར་གྱི་དམག་མི་ལང་གུ་ (wang gui, soldier in southeast army) ལ་བྱས་ཡོད་འདུག
 དེའི་ནང་དུ་བཅར་འདྲི་ལག་བཟུན་བརྒྱ་བརྒྱད་ཅུ་གུ་དགུ་ (༢༤༩) ཡོད་པ་དང་། མེངས་འདིར་བཅར་འདྲི་ལྷན་
 ཡུལ། མཁན་ཚུང་ལྷན་བསྟན་སངས་རྒྱལ། བཅར་འདྲི་ལྷན་མཁན། དགེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེ་དང་སྟོལ་སྐྱོད། ལྷན་ལྷན།
 ༡༩༧༧ ལྷན་ཡུལ། ར་སམ་ས་ལ།

དུ། “ཚོགས་འདུ་ནས་ཐུགས་ཐག་ཚད་པ་ཞིག་རེད་པ། ཚོགས་འདུས་ཐུགས་གཏན་ཁེལ་བ་
 ཞིག་པགའ་ཤག་གིས་སྤྱིར་འཐེན་གནང་རྒྱུ་ལྟེང་དབང་ཅ་བ་ནས་མེད། ཡིན་ནའང་པགའ་
 ཤག་གིས་ཤུང་རྗེས་གཉིས་ལ་གསལ་བཤད་ཐུང་ཐུང་ཞིག་ལས་དེ་མིན་གསང་བ་གནང་བ་
 རེད། ངས་བལྟ་ན་པགའ་ཤག་ལ་ཐུགས་འགན་ཡོད་པ་ཞིག་མཚོང་གི་ཁ་ཤས་ཤིག་གིས་ཐག་
 པ་འཐེན་པ་དང། གང་ལྟར་སྤེར་གྱི་གནད་དོན་ཞིག་གི་སྐྱེན་གྱི་ཡིན་པར་ངས་ཤུག།”¹¹³ ཞེས་
 གསུངས་པ་ལ་གཞིགས་ན། སྐབས་དེར་སྐྱེ་ཚབ་སྤྱིར་འཐེན་བྱས་པའི་གནད་དོན་སྐོར་སྐྱེ་
 ཚབ་གཙོ་པོར་འཇུག་པའི་མང་ཚོགས་ལ་གསལ་བཤད་གནང་མེད་པའི་སྐོར་ཚོར་བྱུང། དེར་
 བརྟེན་སྐབས་དེར་རྒྱ་སྐྱེན་གཙོ་པོ་ནི་ཨ་དབྱིན་ལ་ཐུག་ཅིང། རྒྱལ་ཁབ་དག་གིས་མཉམ་
 འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིའི་ཁོངས་སུ་བོད་རྒྱུད་ཐབས་དང་སྐྱེ་ཚབ་ནམས་མེབས་རྒྱར་
 དགག་པ་བྱས། དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི། “དབྱིན་རིས་རྒྱ་གར་ལ་བསྐྱབ་སྟོན་འདི་འདྲ་ཞིག་གནང་
 འདུག་པས། དེ་ཡང་བོད་པ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་འདུག་རྒྱ་ནི་རེ་སྟོང་
 ཞིག་ཡིན་པ་དང། ལྷན་ལྷུ་དེར་ཨུ་ཅ་སུས་དགག་བྱའི་དབང་ཚད་བེད་སྟོང་བྱ་རྒྱ་ཡིན་པར་
 དེས། དབྱིན་རིའི་སྲིད་བྱས་ནི་བོད་པས་རང་བཅོན་བདག་བརླང་དང་བོད་པའི་དཀའ་
 ངལ་དེ་དམིགས་བསལ་རྒྱ་གར་དང་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་ཡོད། རྒྱ་གར་གྱིས་ཀྱང་མཉམ་འབྲེལ་
 རྒྱལ་ཚོགས་སུ་བོད་མཉམ་ལྷགས་བྱ་རྒྱ་ནི་རེ་སྟོང་བཅངས་པ་ཞིག་དང། བོད་ཀྱི་གནད་དོན་
 སྐོར་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་སྤྱིར་བ་དེས་རྒྱ་ནག་དང་འབྲུག་ཉེན་ཆེན་པོ་ཡོད་པར་ཞེད་སྐྱོར་བྱེད་གྱི་
 ཡོད།”¹¹⁴ ཅེས་གསལ། དེ་བཞིན་གྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༢༧ ཉིན། ཨ་རིའི་སྤྱི་སྲིད་སྟོན་ཆེན་
 བས་བོད་ཀྱི་བཀའ་སྟོན་ཚོའི་ཉར་འཕྲིན་ལུལ་བའི་ལན་དུ། “ཐངས་འདིར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་
 ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཁོངས་སུ་རྒྱུད་རྒྱ་དེར་ཨུ་ཅ་སུ་དང་རྒྱ་ནག་སྐྱེ་ཚབ་གཉིས་ཀྱིས་བདེ་སྲུང་
 ལྷན་ཚོགས་སུ་དགག་བྱའི་དབང་ཚད་བེད་སྟོང་བྱ་དེས། དེར་འཆར་རྒྱ་ནག་གིས་སྟོབས་

113. ལོང་མཚུངས།

114. Warren W. Smith, Tibetan Nation, Westview Press, United State of America, 1996, P-268

དབང་དང་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་མ་ལྟོས་པར་བོད་ནི་དངོས་ཡོད་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་
 དབང་ཚོག་གནས་ལྷན་ཡིན་ཅུང་། ཟེངས་འདིར་བོད་པས་ཆེད་མངགས་སྐྱེ་ཚབ་མངག་རྒྱ་
 དེས་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་ལ་བོད་ཏུ་བཅོན་འདྲུལ་བྱ་རྒྱུར་གྱེལ་བ་བསྐྲངས་ནས་
 ད་ལྟའི་གནས་བབ་ལའང་ཉེན་ཁ་ཡོད་སྲིད་པ་རེད།¹¹⁵ ཅེས་གསལ་བ་ལྟར་དོན་ལ་མཉམ་
 འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བདེ་སྲུང་ལྷན་ཁང་ཏུ་སྤུ་ལེན་དང་རྒྱ་ནག་གིས་དགག་བྱའི་དབང་
 ཚད་ལོད་རྫོང་བྱ་ངེས་པ་དང་། རྒྱ་ནག་ལ་བོད་ཏུ་བཅོན་འདྲུལ་བྱེད་རྒྱུར་གྱེལ་བ་སྐྱོང་མཁན་
 ལྟ་བུ་ཞིག་ཆགས་ཀྱི་རེད་ཅེས་རྒྱ་མཚན་ཏུ་དྲངས་ནས་རྒྱབ་སྐྱོར་མ་བྱས་པ་རེད།

དེ་ནས་སྐྱེ་ལོ་ ༡༩༥༩ ལེ་ ༡༢ རང་ཏུ་བཀའ་ཤག་གི་འཕོད་སྐྱུལ་ལ་དང་ལེན་བྱས་མེད་
 ། ལྱང་། སྐྱེ་ལོ་ ༡༩༥༩ ལེ་ ༤ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་ཨ་རིའི་ཟླ་སྐོན་གྱི་ལྷན་ཚོའི་ནང་ཏུ། “དྲི་བ་ཞིག་བྱུང་
 བ་ནི་ང་ཚོས་བོད་ནི་རང་བཅོན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཏེ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་
 མིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་ཆེད་ཏུ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱ་རྒྱུའམ། རང་བཅོན་སྐོར་ཤུགས་ལོན་(གཞོན་)བྱ་
 རྒྱ་མཚམས་འཛོག་བྱས་ཏེ། མང་ཚོགས་ཀྱི་མཁུན་ཏུ་སྲིད་བྱས་བརྒྱུར་མེད་ལུལ་གྱིས་བོད་དང་
 མང་ཀར་འབྲེལ་ལམ་བྱ་རྒྱ་བཅས་རེད།¹¹⁶ ཅེས་གསལ་ལ། རྒྱལ་ཁབ་ལོ་སོར་ཁེ་སན་ཁོ་ནའི་ཆེད་
 བོད་ནི་གང་ཏུ་འཐེན་འཐེན་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་སྤང་། གང་ལྟར་བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་གིས་བོད་
 ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དཀའ་ངལ་དེ་རྒྱལ་ཚོགས་གྱིས་དག་སེལ་གནང་བའི་ཤུགས་རེ་གནང་བཞིན་
 པའི་སྐབས་དེར། མཚོ་བདེ་དྲན་འདྲུལ་ཅན་གྱི་སྐྱབས་ཆེན་རྒྱལ་ཁབ་ཚོས་རྒྱབ་སྐྱོར་མ་ཚོབ་

115. Ibid

116. Melvyn Goldstein, The calm before the storm 1951-1955, University of California, United States,
 2007, P-118 ལྷན་ཚོ་དེའི་ནང་ཏུ་གཞུང་ཚབ་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་ལ་དོན་ཚན་ལྡེའི་ཚོག་ནས་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་
 དང་། དོན་ཚན་ལྡེའི་ཚོག་ནས་དགག་པ་བྱེད་མཁན་ཡང་འདུག མག་གཙོད་ཏུ་ད་ལྟའི་གནས་བབས་ཀྱི་ཚོག་
 ལས་བོད་ལ་ཨ་རིའི་སྲིད་བྱས་འཛིན་སྐྱངས་དང་མ་འོངས་པར་སྲིད་བྱས་གང་འདྲ་ཞིག་བརྒྱུད་དགོས་མིན་
 ཅེས་བཞོད་འདུག

པ་དེ་ལུང་ལུས་གཤིས། བོད་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་ཚུད་ཐབས་ཡོད་ཀྱང་འབྲེལ་
ཀྱང་རྒྱལ་ཚོགས་དང་ཕྱི་རྒྱལ་ཁག་གིས་བདེན་ཀྱབ་མ་བྱས་མོད། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་
མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཆེན་ཏུ་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དཀའ་ངལ་སྐོར་ལྷན་
ལེན་ལྷན་པས། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱིས་དེར་དུས་འགྲངས་བྱས་པའི་རྒྱ་མཚན་གཅིག་ནི་ཚོགས་མི་
ཁོངས་ལྷན་མ་གཏོགས་པའི་རྒྱུན་ལྡན་སྐོར་ལྷན་ཡོད།

མཚུགས་པའི་མཐུན་པོ།

དཔྱད་ཚོམ་འདིར་བོད་ཡིག་ཡིག་ཆ་ཁག་དང་བཅར་འདྲི་སོགས་ལ་གཞིར་བཅོལ་
ཏེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ལོ་ལོ་སྤྱོད་མཐོན་ཆེན་པོ་མཚོགས་ལ་ཨ་རིའི་སྤྱི་དབུ་ལྷན་པོས་ལྷན་
ཀྱིས་རྒྱལ་གྱིས་ཤིག་ལུས་པའི་ནང་། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་བརྒྱུད་ནས་དཀའ་ངལ་རྒྱལ་ལུས་
ཡིན་ཞེས་གསལ་བ་དེར་སལ་ཆེར་བོད་པ་ཞིག་གིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྐོར་ལ། མེད་ས་
དང་པོར་གསལ་ཡོད་ཚོད་ལྷན་ཏུ་སྤྱད་བ་དང་གཅིག་བོད་པས་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མིར་
ཚོད་རྒྱུར་ཐབས་ཤེས་ཡོད་རྒྱུའི་བཏོན་ཡོད་ཀྱང་དོན་འགྲུས་ཚོན་པ་ཞིག་ལྷན་མེད་པ་དང་
གཤིས། དེའི་རྒྱ་རྒྱུན་ནི་ཡིག་རི་དང་ཨ་རི་གཉིས་ཀྱིས་བདེ་ལུང་ལྷན་ཚོགས་ལྷན་ཏུ་དང་རྒྱ་
ནག་གོ་མིན་ཏང་གིས་བཀག་འཁོག་བྱེད་ཀྱི་མེད་ཅེས་བཤད་པ་ལས་དོན་ལོ་མར་རྒྱུ་རྒྱུར་
བྱེད་འདོད་མེད་པ་དང་གསུམ་བཅས་གསལ་ཡོད། ལྷན་མོར་ལག་སོན་ལྷན་པའི་ཡིག་ཆ་རྣམས་
མཁས་པའི་འབད་འབྲངས་ཀྱིས་ལྷན་དོན་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་། ད་ལྟའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་
ལ་བརྟེན་ནས་འབྲེལ་ལོག་དང་ལོར་འཛེལ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ལྷན་ཡོད་ཅིང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ཡིག་
ལ་ཚོང་ས་པས་རྒྱ་སྐད་སོག་བཏོད་པའི་ཡིག་ཆར་ལྷན་མོག་བྱེད་རྒྱ་མ་ལུང་། དེ་བཞིན་དཔྱད་ཚོམ་
འདིར་དཔོན་ལྷན་པས་བརྒྱུད་གསུམ་ནས་ལས་སྐོན་དང་རྒྱལ་སོགས་གནང་མཁན་རྣམས་ལ་
སྤོང་དུས་ནས་ལྷན་པས་རྒྱ་ཆེ་ཆེ་ལྷན་པ་དང་རྒྱལ་སོགས་འདིར་ལོར་འཛེལ་དང་འབྲེལ་བཞེད་གོ་སྤོག་
སོགས་ཡོད་ཅེས་པས་དོ་དབྱིངས་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་ལས་སྐོན་གནང་བའི་མེ་བ་ལྷོད།

བོད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་སུ་རྒྱ་གར་ནག་གི་ཚོད་རྒྱུ་ལ་རྒྱ་མ་ཕུ་འདྲེད།

ཤར་ཚོང་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྷན།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཉམས་ཞིབ་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། དཔུང་ཚོམ་འདིར་བོད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་སུ་ཤར་རྒྱ་གར་ནག་གི་ཚོད་
རྒྱུ་བྱང་བའི་རྒྱབ་ལྗོངས་ལ་དཔུང་ཞིབ་བགྲིས་ཏེ། བོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་ས་མཚམས་སུ་ཤར་རུབ་བར་
གསུམ་བུས་པའི་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་ས་ཐིག་ལ་ཚོད་གཞི་བྱང་ཚུལ་དང་ས་མཚམས་དང་འབྲེལ་ནས་
དམག་འབྲུག་བྱང་ཚུལ་སྐོར་སྲིང་ཡོད།

བར་ཚད་གཙོ་བོ། ས་མཚམས། ས་ཐིག་ཚོད་གཞི་བོད།

༂། །འཛེམ་སྲིང་ཐོག་སྐམ་སའི་ས་མཚམས་རིང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ནི་ཁེ་ན་ཏ་དང་
ཨ་རི་ཡིན་ཞིང་། སྤྱི་རིང་ཚད་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༤༤༩ ཡོད་པ་དང་། ཨང་གཉིས་པ་ནི་ཨུ་རུ་
ལཱ་དང་ཉ་སག་སི་ཐན་གཉིས་ཡིན་ལ། སྤྱི་རིང་ཚད་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༤༤༤ ཡོད། འོན་ཀྱང་
བོད་དང་རྒྱ་གར་བར་གྱི་ས་མཚམས་ཀྱི་རིང་ཚད་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༩༩༠ ཡོད་ཅིང་དེ་ནི་
འཛེམ་སྲིང་གི་སྐམ་སའི་ས་མཚམས་རིང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཨང་དགུ་པ་ཆགས་ཡོད། ད་ལྟ་
བོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་ས་མཚམས་སུ་ཤར་དང་། ལུབ། བར་གསུམ་རུ་བྱས་ནས་མཐའ་མཚམས་
ཀྱི་ས་ཐིག་ལ་ཚོད་གཞི་ལྷག་བསྟན་ཡོད། གཤམ་རུ་ཚོད་གཞི་ཅན་གྱི་ས་ཐིག་ཁག་གསུམ་
ཡོད་པ་དེའི་བྱང་ཚུལ་དང་། རྒྱ་དཀར་ནག་བར་ ༡༩༤༩ ལོར་བྱང་བའི་དམག་འབྲུག་གཙོ་
བྱས་པའི་མཐའ་མཚམས་ཚོད་གཞི་སྐོར་ལུ་རྒྱ་ཡིན།

མོབ་པ་དང་མིན་ཇི་མི་མེར་སྲེལ་བའི་སྲིད་དབང་གི་ཤུལ་བཞག་རྣམས་ཚོན་ཡོངས་ནས་
རྒྱན་འཛིན་བྱས་ནས། ཚོན་བཟོ་མས་ཀི་ལོ་མི་ཏར་གྱུ་བཞི་མ་ ༡༨༠༠༠༠ ཡི་ས་ཆ་བདག་བཟུང་
བྱས། དེ་ནི་ཐའེ་མན་གྱི་ལྷུབ་གསུམ་དང་ཕྱེད་ཀ་ཅམ་ཆགས་ཡོད།¹¹⁸ ཏུས་མཚུངས་སུ་ད་ལྟའི་
རྒྱ་དཀར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་ལ་ཚོད་གཞིའི་ས་བོན་བཞག་པ་རེད།

རྒྱ་དཀར་ནག་གཞིས་གྱིས་ ༡༩༤༠ ལོ་མཇུག་ཏུ་སྲིད་དབང་གསར་འཛུགས་བྱས་རྗེས་
ཚོག་མའི་ཏུས་སུ་རྒྱལ་ཁབ་གཞིས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཏུ་ཅང་མཛོའ་མཐུན་བྱུང་ཡོད། སྐབས་
དེར་རྒྱ་གར་གྱི་དབུ་བཞུགས་ལྷོ་ཆེན་དང་པོ་ཞེས་ཏུ་ཡིས་དམངས་གཙོའི་རིང་ལུགས་དང་
མི་མེར་སྲེལ་བའི་རིང་ལུགས་ལ་རོ་ཚོལ་བྱེད་པའི་དར་ཆ་མཚོན་པོ་བཟུངས་ཡོད་པོད། འོན་
ལུང་ཁོང་གི་བསམ་སྲོའ་མང་པོ་ཞིག་ལ་རྒྱ་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཚོན་མདངས་ཡོད་ལ། ཁོང་
གིས་ལུང་ཁབ་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསམ་སྲོའ་མའི་རིགས་ལ་གཞོན་འཚེ་བཟོ་མི་སྲིད་སྟམ་པ་
དང་། ཁོང་གི་མཚོང་རྒྱུ་དུ་འཛམ་གླིང་ཡོངས་ཀྱི་དམངས་གཙོ་རྒྱལ་ཁབ་དང་ལུང་ཁབ་
རིང་ལུགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་བཅས་དཔུང་ཁག་ཆེན་པོ་འདི་གཞིས་ཁ་གཏད་ཏུ་ལངས་ཡོད་པ་དེ་
ནི་དོན་དངོས་ཚོག་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་མ་རེད་བསམ་བཞག་ཡོད། དེར་བརྟེན་ཁོང་གིས་རྒྱལ་
རྒྱུའི་ཚོག་“མནའ་འབྲེལ་མི་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་”ཞིག་སྲེལ་ཞིང་། ཁོང་ནི་ལས་འགུལ་དེའི་
འགོ་བྲིད་པ་རེད།¹¹⁹ ༡༩༤༩ ལོར་རྒྱ་ནག་སྲིད་དབང་བཞུགས་རྗེས་ཞེས་ཏུ་ཡིས་འགོ་བྲིད་པའི་
རྒྱ་གར་གཞུང་ནི་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ཁས་ལེན་བྱེད་མཁན་རྒྱལ་ཁབ་དང་པོའི་གྲས་རེད། ལུང་

118. ཐེ་མན་གྱི་རྒྱ་ཚོན་ལ་ཀེ་ལོ་སྲི་ཏར་གྱུ་བཞི་མ་ཁྲི ༤༩ རེད།
119. 第三世界主义（英语：Third-Worldism）是一个在1940年代晚期至1950年代早期冷
战时期出现的政治理念与意识形态，旨在团结起不愿加入美国或苏联阵营的国家。https://
zh.wikipedia.org/zh-cn/ འཛམ་གླིང་གསུམ་པའི་རིང་ལུགས་ནི་ ༡༩༤༠ལོའི་ཏུས་མཇུག་ནས་
༡༩༥༠ལོའི་ཚོག་མའི་ཏུས་སུ་བྱུང་བའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལངས་སྟོན་དང་འདྲེ་ཤེས་འཛིན་སྣངས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་།
དེའི་དམིགས་ལུལ་ནི་ཨ་མེ་རི་ཀའམ་སུའུ་ལེན་གྱི་དཔུང་ཚོགས་སུ་ཞུགས་འདོད་མེད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རྣམས་ལ་
མཐུན་སྲིལ་བུ་རྒྱ་དེ་རེད།

ཁོ་རི་ཡའི་དམག་འཁྲུག་མཇུག་བརྗེས་པ་དང་། འཛམ་གླིང་དང་རྒྱ་ནག་གི་བར་ཁྲར་བྱུང་
 མ་ཚུངས་པའི་འགལ་ལྗང་ལྷག་ཡོད་མོད། འོན་ཀྱང་སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་ཚོལ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
 གོ་ལུ་ཞེན་ལའེ་དང་མཉམ་དུ་“ཞི་བདེ་མཉམ་གནས་ཀྱི་ཚ་དོན་ལྷོ་”ཞེས་པ་བཏོན་ནས་རྒྱལ་
 རྒྱུ་ལེ་གར་སྲིད་མོག་རྒྱ་ནག་ལ་བར་གསེང་ཞིག་སྤྲད་ཅིང་། བཅོམས་མ་ཐག་པའི་རྒྱ་ནག་
 རྒྱལ་ཁབ་ལ་ཁེ་སན་ཆེན་པོ་གནང་བ་རེད། ད་དུང་ཉང་མང་དགོས་པ་ཞིག་ལ། ༡༩༥༠ ལོར་
 ཨ་རི་ཡིས་རྒྱ་གར་གཞུང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་བདེ་འཇགས་ལས་འཛིན་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་
 རྒྱལ་ལས་ལས་འཛིན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁོངས་སུ་གདུག་འདྲེན་ཞུས་ཀྱང་ལོ་རྒྱུ་ཡིས་དང་ལེན་མ་
 བྱས་པ་རེད།¹²⁰ དེ་ལས་སྡོག་སྲིད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ ༡༩༥༤ ལོར་ལོ་རྒྱུ་གདུག་འདྲེན་བྱས་ནས་
 རྒྱ་ནག་ལ་འཛམ་གླིང་འདྲིའ་ཐོབ་པ་རེད། སྐབས་དེར་མའོ་ཅོ་ཏུང་གིས་ཆེད་མངགས་པེ་ཅིན་
 རྒྱང་ཁྱིམ་གྱི་མོང་མི་ས་ཡ་གཅིག་ལྷག་ཅམ་སྲང་ལ་བརྒྱུད་ནས་ཁོང་ལ་དགའ་བསུ་ཞུ་བའི་
 བཀོད་སྒྲིག་གནང་། འདིས་ཀྱང་ལོ་རེ་ལ་ཐེམས་འགལ་ཆེན་པོ་ཐོབ་པ་རེད།

༡༩༥༠ ལོའི་ཟླ་ ༡༠ པར་རྒྱ་ནག་གི་བཅོངས་འཁོལ་དམག་གིས་ཆབ་མདོ་བཅོན་བཞུང་
 བྱས་པར་བརྟེན། རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་དང་ཕྱོས་ཚོགས་ནང་“པོད་ཀྱི་གནད་དོན་”ཞེས་པར་
 དམིགས་ནས་ཚོད་སྲིད་དུ་གྲུབ་ལ་ལས་རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བར་ཡང་བརྒྱུར་
 བསམ་སློབ་གཏོང་དགོས་པའི་ཕྱོས་འཕྲོ་བཏོན་པ་དང་། རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་
 འཛིན་པའི་སྲིད་ཇུས་ལ་བརྒྱ་བཅོམ་རྒྱུ་དགོས་པ་མ་ཟད། ཐ་ན་དུག་འཁྲུག་ལ་བརྟེན་ནས་
 རྒྱ་ནག་གིས་པོད་ལ་བཅོན་འཇུག་བྱས་པར་ཐེ་ཇུས་བྱ་རྒྱུའི་ཕྱོས་བསྐྱར་ཡང་བྱེད་དགོས་པའི་
 ཕྱོས་འཕྲོ་བཏོན་པ་རེད། རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་ནང་ལོ་རྒྱུ་ཡིས་“པོད་ཀྱི་གནད་དོན་”ཐད་ཞི་
 འཇགས་ཀྱི་ལྷ་བ་བཞུང་བ་ལ་རོ་ཚོལ་བྱེད་མཁན་མི་ལྷན་གཙོ་པོ་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་འཛིན་སྐབས་
 དང་པོ་རྒྱ་རྒྱུ་པུ་སྲུང་ (Rajendra Prasad) དང་ནང་སྲིད་ཚོལ་ཆེན་མར་དུར་བཟུ་ལྷ་ལྷོ་
 པ་ལེལ་བཅས་ (Sardar Vallabhaihai Patel) ཡིན་ཞིང་། ཁོ་ཚོས་པོད་འདི་ཉིད་རྒྱ་གར་ནག་

120. <https://www.zhihu.com/question/332253691/answer/1784656534>

བར་གྱི་“བར་ཚོད་རྒྱལ་ཁབ་”ཅིག་ཏུ་འགྱུར་རྒྱུ་འདོད་ཚུལ་འདོད་ཀྱི་ཡོད་ལ། ས་ཐེར་གྱིས་
 རྒྱ་གར་གྲོང་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་འདོད་པའི་གྲོང་རྒྱུས་ཡང་བསྐྱར་ལེགས་སྒྲིག་བྱས་ཏེ། རྒྱ་
 རྒྱུ་གིས་ཐོད་ཏུ་སྐྱེལ་བའི་བྱ་སྐྱོད་དེ་“དྲང་བདེན་མིན་པ་”རེད་ཅེས་མངོན་གསལ་ཏུ་སྐྱོན་
 བརྒྱུ་བྱས་པ་མ་ཟད། 1940 ལོའི་ཟླ་ 11 ཚེས་ 2 ཉེན་ས་ཐེར་གྱིས་ཉེ་ལྷུ་ལ་འཕྲིན་ཡིག་
 བཏང་ཉེ་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱ་གར་གྱི་“མངོན་མེད་དག་ལོ་”རེད་ཅེས་ས་ཚོགས་བསྐྱབས།¹²¹

འཕྲིན་ཡིག་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་ཐོད་བཅོན་བཟུང་བྱེད་པ་ནི་སྐྱོ་གར་ཞིག་ཡིན་ཞིང་།
 ཐོད་མེད་པར་གྱུར་ན་རྒྱ་ནག་རྒྱུ་བཏང་ཉེ་རྒྱ་གར་གྱི་སྐོ་འགམ་ཏུ་སྐྱེབས་རྒྱ་རེད། རྒྱ་ནག་
 གིས་ཐོད་ཏུ་ཁ་དན་ཚོགས་ལ་མི་གནས་པའི་བྱ་སྐྱོད་སྐྱེལ་བའི་གནས་ཚུལ་འོག་ཏུ། རྒྱ་ནག་ལ་
 ད་ཏུ་སོམ་ཉི་བྱས་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་དཀའ་བའི་གྲོང་རྒྱུས་ལག་བསྐྱར་བྱས་ན་ཉེན་ཁ་
 ཚེན་པོ་རེད། གར་ལགས་ཤེ་ན། ད་ནས་བཟུང་རྒྱ་གར་གྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱང་སྐྱོགས་དང་བྱང་
 ཤར་སྐྱོགས་ནས་ས་མཚམས་ཀྱི་ཚོད་གཞི་དང་ཉམ་སེམས་འཆང་མཁན། མཇེའ་མཐུན་མིན་
 པའི་གྲང་ཁུན་རིང་ལུགས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་ཞེས་པར་གདོང་གཏོང་དགོས། དག་པོའི་དམིགས་ལུལ་
 དང་ཉམ་སེམས་བཅས་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་བདེ་འཇགས་དང་རྒྱུ་འབྲེལ་ཏུ་འགོ་རྒྱ་ཉག་གཅིག་
 ཡིན་པའི་རྒྱུན་གྱིས་རེད་”ཅེས་གསུངས།¹²²

སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་གྲོས་ཚོགས་ནང་ཚོགས་མི་ཁག་ཅིག་གིས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་
 བཅིངས་འགོལ་དམག་ཐོད་ཏུ་དཔུང་སྐྱོད་བྱས་པར་ཡོངས་བསྐྱབས་དང་ནས་ཚོལ་གཏམ་
 བཏང་། རྒྱ་གར་གྲོང་གཞུང་གིས་“ཐོད་ཀྱི་རང་དབང་”ལུས་ལྷགས་ཡོད་རྒྱ་ཡིས་སྲུང་སྐྱོབ་
 བྱས་ནས་བྱང་རྒྱུད་མངའ་ཁོངས་ཀྱི་བདེ་འཇགས་འགོག་སྲུང་ལུགས་སྐོན་རྒྱུ་རྒྱུའི་སྐྱེལ་ལྷག་

121. Ajay B. Agrawal, India, Tibet and China: the Role Nehru played, N. A. Books International, 2003, P.21.

122. Bhim Sandhu, Unresolved Conflict China and India, New Delhi, Radiant Publishers, 1988, P.89.

གུང་བྱས། ད་རུང་སྲིད་གཞུང་གིས་མིག་སྤར་གྱི་ནག་ལ་དོན་དངོས་དང་མི་མཐུན་པའི་“མགོ་
 འདོགས་”སྲིད་ཇུས་ལག་ལེན་བྱས་པར་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་དགོས་པའི་གྲང་བྱ་བཏོན་པ་རེད།
 འོན་ཀྱང་རྒྱལ་ཁབ་དེར་གྱི་གར་གྱི་གྲོས་ཚོགས་ནང་སྲིད་ཚུལ་དེ་འཛིན་མཁན་དཔོན་རིགས་
 རྣམས་ནི་ཞེན་རྩ་ཡི་ལངས་སྲོགས་ཀྱིས་ཡོད་ཚད་མཐུན་སོང་བ་འདྲ། ༡༩༥༧ ལོར་གྱི་གར་གྱིས་
 རྩོམ་བྱས་ཏེ་གྱི་ནག་གིས་ཨ་ཁེ་སའེ་ཚིན་（阿克赛钦）རུ་བོད་དང་གིན་ཅང་འབྲེལ་མཐུན་
 བྱེད་པའི་རྒྱལ་ལམ་ཨང་ ༥༡༧ ཞེས་པ་གསལ་བཟོ་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་། དེ་ནས་
 བརྒྱུད་གྱི་དཀར་ནག་བར་གྱི་འབྲེལ་བར་ལྡོག་སྲོགས་ཀྱི་འགྲུབ་ལྡོག་ཐེབས་པའི་འགོ་བརྩམས།
 རྒྱལ་ཁབ་དེར་གྱི་དཀར་ནག་སྲོགས་གཞིས་པོས་གྲོས་མོལ་ཡང་ཡང་བྱས་ཀྱང་མཐུག་འབྲས་མ་
 ཐོན། ༡༩༥༧ ལོར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་“རང་དབང་སྐྱེར་ལངས་ལས་འགུལ་”བྱུང་ནས་གྱི་
 དཀར་ནག་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་བས་ཀྱང་སྲུག་ཏུ་སོང་།

དེ་ནས་“ཁོང་ས་མཚོག་གྱི་གར་ལ་བཅོན་ཕྱོད་རུ་ཐེབས་ཏེ་གྱི་གར་སྲིད་གཞུང་གིས་
 རོས་ལེན་བྱས་ཐེས། མའོ་ཙེ་རུང་གྱི་གར་སྲིད་གཞུང་ལ་ཁོང་ཁོ་ཚོ་དེ་མེད་ལངས་པ་མ་ཟད།
 མའོ་ཡིས་ད་རུང་བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་གྱི་ནག་ལ་རོ་ཚོལ་བྱེད་པའི་རྒྱལ་སྲོགས་སུ་ཞེན་རྩ་
 ཡོད་སྲིད་པ་རེད་བསམ་ནས་གྱི་ནག་གིས་བོད་དང་གྱི་གར་ས་མཚོ་མས་ཀྱི་གར་ལུབ་རུམ་རུ་
 གཞིས་སུ་དམག་དཔུང་བཀོད་སྐྱིག་བྱས། གནས་རྒྱལ་དེའི་འོག་ཞེན་རྩ་ཡིས་ཀྱང་དེ་བཞིན་
 གྱི་གར་དམག་སྲོགས་ཀྱི་“མ་རུན་སྲོད་པ་”ཟེར་བ་དེས་གྱི་ནག་གི་མཐུང་མཚོ་མས་དམག་གི་
 རྒྱལ་སྲོགས་སུ་སོ་ལྷ་ཁང་བརྒྱན་རྒྱུར་ཁས་ལེན་མི་བྱེད་ཐབས་མེད་བྱུང་། གྱི་ནག་གི་སྲོགས་
 རས་ཀྱང་དེ་དང་འདྲ་བར་གྱི་གར་དམག་དཔུང་གི་རྒྱལ་སྲོགས་སུ་སོ་ལྷ་ཁང་བརྒྱགས། དེ་
 ལྟར་སྲོགས་གཞིས་ཀྱིས་རྩོལ་འདྲེས་བྱས་ནས་སོ་ལྷ་ཁང་གང་མང་བརྒྱགས་པ་རེད། མའོ་ཙེ་
 རུང་གིས་བརྗོད་མར་ཉིན་མཚན་བརྒྱལ་བསམ་སྲོལ་བཏང་ཡང་ཞེན་རྩ་ཡིས་བོད་ཀྱི་ས་བབ་
 མཚོ་བའི་ས་ཆ་དེར་དེ་འདྲའི་དགའ་པོ་བྱེད་དགོས་དོན་ཅི་ཡིན་མ་ཤེས་པ་མ་ཟད། ད་རུང་
 རྒྱ་ལའི་རྒྱ་མ་དང་ལེན་གནང་བ་དང་། གྱི་གར་མི་དམངས་ཀྱིས་ཀྱང་གྱི་ནག་གིས་བོད་མིར་

དག་གཞན་གྱི་དཔེ་རྒྱུ་ཡང་བྱས། འདི་དག་ཚང་མར་བལྟས་ཡོང་དུས་ནི་ཉུང་ལྗོངས་
 རྒྱུ་ལའི་ལྷན་པོ་གཞི་རྒྱུ་བྱས་ནས་བོད་ས་ཡོངས་རྫོགས་ལྷུང་མིང་གཏོང་འཆར་ཡིན་སྲིད་
 ཅེས་བསམ་པ་རེད།¹²³ ཡིན་ནའང་ ༡༩༥༥ ལོ་ནས་ ༡༩༥༠ ལོའི་བར་དུ་རྒྱ་ནག་ལ་ལྷན་པོ་
 སོ་བུར་ནས་ཐད་ཀར་མི་ཡ་ས་ ༡༥ ལྷག་ལྷོགས་ཤི་ཐེབས། དེ་ནི་མའོ་ཅེ་རྒྱུ་གིས་“མཚོང་
 རྒྱུ་ཆེན་པོ་”དང་“མི་དམངས་ཀྱང་སྤྱི་ལོ་ (公社)”ཞེས་པའི་ལས་འགུལ་སྤེལ་ནས་གོང་
 གསེབ་ནས་རང་ལྷགས་བཅོ་རྒྱུངས་བྱས་ཤིང་། ཡིན་ཅི་བཞག་ནས་ཨ་རིར་བདའ་འདེད་ཅེས་
 གཞུ་བའི་ཐལ་གྱི་དོན་འབྲུལ་སྲིད་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བའི་མཚུགས་འབྲས་རེད། ལྷན་པོ་དེར་རྒྱ་ནག་ལ་
 རྒྱ་གར་དང་དམག་འཐབ་གྱི་དཔེ་རྒྱུས་པ་མེད། ༡༩༥༥ ལོར་གནས་ཚུལ་ཅུང་ལེགས་སུ་འོང་
 རྒྱུ་ལ། མའོ་ཅེ་རྒྱུ་གིས་དེ་མ་ཐག་དམག་དོན་བྱ་སྲིད་ཀྱིས་རྒྱ་གར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་
 གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་བཀའ་བཏང་། དོན་དངོས་ཐོག་ནི་ཉུང་ལྗོངས་བོད་ལ་འཛིན་
 པའི་བསམ་ཚུལ་མའོ་ཅེ་རྒྱུ་གི་བསམ་པ་བཞིན་མིན་ཞིང་། མའོ་ཡི་བསམ་ཚུགས་དེ་ ༡༩༥༠
 ལོར་བྱང་ཀོ་རེ་ཡར་དམག་དམངས་ནས་ཨ་རི་དང་དམག་འཐབ་བྱས་པ་དང་ཉ་ཅང་འདྲ་པོ་
 ཡོད་ལ། མའོ་ལ་དུས་ཅག་དུ་མཐའ་འཁོར་དུ་ཉེན་ཁ་ཡོད་པའི་ཚོར་སྣང་ཡོང་གི་ཡོད་པས།
 ཁོས་བཀའ་བཏང་ནས་བཅིངས་འགོལ་དམག་གིས་བོད་རྒྱུ་ས་མཚམས་ཀྱི་རུབ་ཐིག་ས་ལྷུལ་ནས་
 རྒྱ་གར་ལ་དཔུང་འཇུག་བྱས།

རྒྱ་ནག་བཅིངས་འགོལ་དམག་གིས་ཕོ་བཟུང་རིང་འཇར་པན་གྱི་བཅོན་འཇུག་ལ་
 དམག་འཐབ་བྱས་པ་དང་། ལོ་བཞིའི་རིང་རྒྱ་ནག་ནང་འགྲུག་(内战)བཟུབ་པས་དངོས་
 འཐབ་ཀྱི་ཉམས་སྤོང་ཉ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་རེད། མ་ཟད་ལྷན་པོ་དེར་རྒྱ་ནག་གི་དམག་
 དཔུང་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པའི་དབང་གིས་རང་ལྷགས་ཀྱང་ཉ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་
 གར་གྱི་སྲིད་ཚོལ་ནི་ཉུང་ལྗོངས་ལོ་སྤྱི་རྫོགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་པ་ (社会活动家, Social
 activist) ཞེས་རེད། རྒྱ་ནག་གི་མའོ་དང་ཀོ་ལུ་སྣང་བཞིན་ནི་དམག་དོན་པ་མ་རེད། (军事

123. <https://zhuanlan.zhihu.com/p/149994026>

家military strategist) རེ་ཏུ་རྩེ་གུ་ལྷོད་ཀྱི་གཞི་ཐིག་ཡོད་པའི་ (道德底线, Ethical bottom line) མི་སྣ་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ཚོས་སློབ་སྦྱོར་གཏམ་བཤད་ཀྱི་ལས་འགུལ་སྒེལ་བ་
བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་གར་རང་བཅོམ་གྲངས་པ་ཡིན་པས། རྒྱ་ནག་ལའང་ཨིན་ཇིར་སྤྱད་པའི་བྱེད་
ཐབས་བཀོལ་སྤྱོད་བྱས། ཚུགས་གཅིག་ནས་ཐམའ་མཚམས་ས་ཁུལ་དུ་རྟོག་གྲ་བརྩོ་བ་
དང་། ཚུགས་གཞན་ནས་རྒྱ་ནག་གིས་ཁོ་ཚོར་དོན་གནས་མེ་མདའ་ལག་ལེན་བྱེད་ཀྱི་མ་
རེད་པས་མ་ཡོད་པ་རེད། དེར་བརྟེན་ཐམར་དམག་འཐབ་ཐངས་དང་པོར་ཉིན་བཞི་ཅམ་
ལས་མ་འགོར་བར་རྒྱ་གར་གྱི་དམག་དཔུང་ཕམ་པ་རེད། སྐབས་དེར་རྒྱ་ནག་གིས་ཕྱོས་ཕྱོལ་
བྱ་རྒྱུའི་འདོད་ཚུལ་བཏོན་ན་ཡང་རྒྱ་གར་གྱིས་དོ་ཚད་དེ་དང་ལེན་བྱེད་འདོད་མེད་པར་ཕྱོས་
ཕྱོལ་བྱ་རྒྱུ་ལས་ལེན་མ་བྱས། དམག་ཐེངས་གཉིས་པ་བརྒྱབ་རྗེས། རྒྱ་ནག་གིས་ཐེངས་དེར་
གར་ཐིག་དང་རྒྱབ་ཐིག་ཚུགས་གཉིས་ནས་རྩེ་རྒྱུ་བྱས་ཤིང་། ཉིན་བཞིའི་ནང་དུ་འཐབ་
འཛིང་མཇུག་རྒྱུའི་བྱེད་ཞིང་རྒྱ་གར་གྱི་དམག་དཔུང་ཡང་བརྒྱུར་དམག་འཁྲུག་ལས་ཕམ་པ་རེད།

སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱུད་རྒྱོན་རེ་ཏུ་ཡིས་སྣ་ཕོ་ནས་རང་ཉིད་ཐམའ་འབྲེལ་དུ་
མི་ལྷུགས་པའི་ཆབ་སྲིད་ལངས་ཚུགས་དེ་ནམ་མཁའི་ཐམའ་ལ་གཡུགས་ནས་ལམ་སང་ཨ་
རིའི་རྒྱུད་འཛིན་ཟེ་ཁྱི་ཁེན་ཉི་ཉི་ (杰克·肯尼迪, Jack Kennedy) ལ་དོགས་སྤོང་བྱ་རྒྱུའི་རི་
བ་བཏོན། དེ་ཡང་ཨ་རི་ཡིས་དམག་འཐབ་གནས་ཀྱི་བརྒྱ་གཉིས་དང་དུ་འབྲིང་གཉིས་ཀྱི་
འཕྱར་མདའ་འབྲིང་བ་དང་། རྩོན་ཐོན་གྱི་རྣམ་བཤད་དང་འབྲིན་སྐྱེལ་རྒྱུ་ཆས་མཁོ་རྫོང་
བྱས་ན། རྒྱ་གར་གྱིས་རྒྱ་ནག་གི་ཐམའ་ཁོངས་ཀྱི་ཉིན་གཞི་གལ་ཆེན་ལག་དང་། གནས་ཀྱི་
འབབ་ཐང་ཚོགས་ལ་འབར་མདེལ་གཡུགས་ནས་རྒྱ་ནག་དམག་དཔུང་གི་རྒྱབ་སྐྱོགས་མཁོ་
འདོན་བྱེད་མཚམས་འཛོག་ཐུབ་ཅིས་རེ་བ་བཏོན། 1962 ལོའི་ཟླ་ 11 ཚེས་ 11 ཉིན་ལེན་ཉི་
ཡིས་ལས་དོགས་རྒྱལ་དོན་རྒྱོན་ཆེན་ཏུ་རི་མན་ (威廉·埃夫里尔·哈里曼, William
Averell Harriman) ཀྱིས་སྤྱི་བྱིད་པའི་མཚོ་རིམ་དམག་དོན་འཕུས་མི་ཚོགས་པ་ཞིག་རྒྱ་གར་
དུ་ཐང་གས་གཏོང་བྱ་རྒྱུའི་ཐག་བཅད་པ་དང་། ཏུས་མཚུངས་སུ་C-130 རྒྱེལ་འབྲིན་གནས་ཀྱི་

འཕྲིང་གྲས་ཤིག་མངགས་གཏོང་བྱས་ནས་རྒྱ་གར་ལ་དཔུང་རོགས་བྱས།¹²⁴ ཟླ ༡༡ ཚེས ༢༡ ཉིན་
འཕྲིང་རྒྱ་ཡིས་ཡང་བསྐྱར་ཁེབ་ཉི་ཉི་ལ་རོགས་སྐྱོར་ཞུས། ཁེབ་ཉི་ཉིས་ཨ་རིའི་མཁའ་སྐྱོད་མ་གྱི་
འཁལ་ལ་བཀའ་མཁའ་བཟང་ལ་དཔུང་སྐྱོད་གཏང་ག་ལ་མཚོ་ལྷག་ཏུ་བཏང་།¹²⁵ དེ་ནས་རྒྱ་དཀར་
ནག་གི་མཐའ་མཚམས་དམག་འབྲུག་དེ་ཞིག་མཇུག་སྒྲིལ་བྱུང་བ་རེད།

༡༩༥༢ ལོར་རྒྱ་ནག་དམག་འབྲུག་ལས་རྒྱལ་ནང་དེའི་སྐོར་བཀའ་བཀའ་བསྐྱབ་སྐབ་ཞུང་དོན་ཅི

༡༩༥༢ ལོའི་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་དམག་འབྲུག་ལས་རྒྱ་ནག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནའང་དམག་
དོན་ཁ་གསལ་ལམ་ཐིག་རིང་བ་དང་། ཉི་ལྷ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་བཀའ་བཟང་ལ་ལུ་མཐུད་དེ་རྒྱལ་
ཚོགས་མཁོ་རྒྱབ་བྱེད་རྒྱུར་དཀའ་ངལ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བ་དང་། ད་དུང་སྐབས་དེར་མའོ་ཅེ་ཏུང་
དང་ཡུ་ཏུ་མིའི་གཙོ་འཛིན་ཉི་ལུ་ཞའོ་ལྷུ་ (赫鲁晓夫, Nikita Khrushchev) བར་སྐྱ་ས་
ནས་ཕན་ཚུན་རོ་གདོང་ཡོག་སྟེ་ཡུ་ཏུ་མི་རྒྱ་གར་གྱི་ཚོགས་ཁྲུ་ལངས། ད་དུང་རྒྱ་ནག་གིས་
ཨ་འཕྲོག་ཁྲའོ་རོགས་(抗美援朝, Resist U.S. and aid to North Korea) གྱི་དམག་འབྲུག་
བཅས་གྱི་དབང་གིས་ཨ་རི་ཡིས་སྐར་ནས་རྒྱ་ནག་ནི་འཚོར་ཡོངས་འབྱུང་བཞིན་པའི་དགྲ་
མོར་བཙུག་བཞིན་ཡོད། དེར་བཞེན་ཨ་རི་དང་ཡུ་ཏུ་སྐབས་འཇམ་སྲིད་སྟོབས་ཆེན་རྒྱལ་
ཁབ་འདི་གཉིས་རྒྱ་གར་གྱི་ཚོགས་ཁྲུ་ལངས་ཡོད་པས། རྒྱ་ནག་གིས་སྐབས་དེར་བཅོན་བཟུང་
བྱས་པའི་ས་ཁུལ་དེ་དག་ཙམ་བ་ཉིད་ནས་སྐྱུང་སྐྱུང་གྱི་མེད་པས། མོ་དེའི་ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་
འཕྲིང་རྒྱ་ཡིས་ཨ་རིར་རོགས་སྐྱོར་ཞུ་བའི་ཉིན་གཉིས་པར་རྒྱ་ནག་ཚོགས་ནས་རང་འགྲུལ་གྱིས་
དམག་མཚམས་བཞག་དེ་ནས་རྒྱ་གཅིག་གི་རྗེས་སུ་རྒྱ་ནག་གིས་ཤར་ཐིག་ནས་སྐར་དམག་

124. ཚོའོ་ཡུང་མིང་། ལུའོ་ཅན་བཅས་གྱིས། ཨ་ཤི་ཡ་རྩོམ་འཛིན་མེད་རྒྱ་གར་གྱི་དམག་དོན་འཐབ་རྒྱས་གྱི་
འཕེལ་རྒྱས་དང་ད་ལྟའི་གནས་ཚུལ། (pdf) བེ་ཅིན། བཅིངས་འགྲོལ་དམག་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་། ༢༠༠༢ ISBN
7-5065-4191-2.

125. <https://zh.m.wikipedia.org/zh/中印边境战争> རྒྱ་གར་གྱི་མཐའ་མཚམས་དམག་འབྲུག

འཇུག་མ་ཤོར་སྐབས་ཀྱི་ས་དེའི་བར་དུ་དམག་སྲིར་འཐེན་བྱས་པ་དང་། ལུབ་ཐིག་ནས་ཡང་
 ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༡༠ སྲིར་འཐེན་བྱས། དམག་འཇུག་དེ་ནི་རྒྱ་གར་ཕམ་པ་དང་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་བའི་
 བྱང་མཇུག་བསྐྱེད་བ་རེད། བསྐྱོན་ས་ཚིག་བྱས་པ་ལྟར་ན། རྒྱ་ནག་ཚོགས་ནས་དམག་འཐབ་
 བྱང་དམག་མི་ ༡༩༠༠ ལྷག་ཤི་ཐམས་ལྷན་ཞིང་དེའི་ནང་མི་ ༡༠༠ ལྷག་ཅམ་རྒྱུན་ལམ་དུ་ཤོར། དེ་
 བཞིན་རྒྱ་གར་ཚོགས་ནས་བསྐྱོན་ས་པས་དམག་མི་ ༡༡༥༩ ཤི་ཐམས་ལྷན་བ་དང་། དེའི་ཤོད་དུ་
 དམག་མི་ ༩༡༥ ཤི་བ་དང་། དམག་མི་ ༩༡༥༡ འཛོན་བཟུང་བྱས།¹²⁶ འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་ནི་དོན་
 དངོས་ཚོག་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པའི་ཤོད་ཀྱི་ཕམ་ཁ་ཚུང་མཁལ་ཡིན་ལ། དམག་འཇུག་དེའི་ནང་
 དོན་དངོས་རང་བཞིན་གྱི་ཁེ་ཕན་ཅི་ཡང་ཐོབ་མེད། དེ་ལས་ལྷོག་སྟེ་དཔོན་དམག་ ༡༠༠༠ ལྷག་
 ཤི་ཐམས་ལྷན་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་བྱིས་མཚེས་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་རྒྱ་གར་གཏལ་
 དུ་ཤོར་བར་བརྟེན། རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱ་ནག་དང་ཉི་རྒྱུའི་བར་གྱི་དམག་འཇུག་འདིའི་སྐོར་ཐོག་
 མཐའ་བར་གསུམ་དུ་བཀའ་བཀའ་ལྟར་ལྟར་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་ཉེ་རབས་ལོ་
 རྒྱུས་སྟེང་འདིའི་སྐོར་རགས་རིམ་ཅམ་ལས་བཞོད་མེད།

བསྐྱོན་བཅས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བརྗོད་ན། རྒྱ་གར་དམག་འཇུག་དེ་ལས་ཕམ་ཉེས་ལྷན་
 བྱུང་ནང་ལུལ་དུ་སྐར་བྱུང་མ་ཚུང་བའི་མཐུན་སྦྱིལ་བྱུང་བ་དང་། དེ་བཞིན་དམག་དམུང་
 གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་དམག་འཇུག་ལ་བསམ་གཞིག་བྱས་ཏེ་ཡར་རྒྱས་བཏང་། དེ་མིན་དུ་
 བཞུགས་སྐོན་ཆེན་ལེན་རྩ་ལ་མཚོན་ན། ཁོང་ལ་སྐུ་ཚེའི་མཇུག་དུ་ཕམ་ཁ་ཆེན་པོ་རག་ཡོད།
 དེ་ཡང་དམག་འཇུག་དེའི་ཐོག་ནས་རང་ཉིད་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་ལ་བཅངས་པའི་སྐོར་བསམ་དེ་
 ནི་བྱིས་སྐོ་ཅན་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་པོ་ཤེས་པ་དང་། སྐུ་ཚེ་གང་ལ་མཐའ་འཁྱོངས་
 བྱས་པའི་ལངས་ཚོགས་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཐད་ཏོ་སྲི་རུའོ་རུས་བྱང་ (多米诺骨
 牌效应Domino Effect) ལྟ་བུའི་རུས་པ་ཐོན་ནས་ཡོད་ཚད་ཕམ་པ་རེད། དཔེར་ན་ཁོང་
 ཐབས་ཟད་དེ་ཨ་རིར་མནའ་འབྲེལ་མི་བྱེད་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལངས་ཚོགས་དོར་ནས་རོགས་

126.མེ་ཁི་ཤེས་བྱ་ཀུན་བཏུས། 维基百科

སྐྱོར་ལྷན། དམག་འབྲུག་དེས་ཀྱང་“ཞི་བདེ་མཉམ་གནས་དོན་ཚན་ལྟ་”དང་རྒྱབ་འགལ་རྒྱ་
འགོ་རྒྱ་བཅུག་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་མགོ་གཙོ་མའོ་དང་གོ་ཏུ་ལ་ཡིད་ཆེས་སློ་འགོལ་བྱས་ནས་མགོ་
སྐྱོར་ཐེབས། མཐའ་མཚམས་སུ་རྒྱ་ནག་གི་དམག་ལ་གདོང་བསྐྱོད་ནས་པམ་ཉེས་ཚབས་
ཆེན་གྱི་བ་ལོགས། དེ་དག་ཚང་མ་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་དམག་འབྲུག་ལས་གྲུང་བའི་འབྲས་བུ་
ཡིན་ཞིང་། མཇུག་མཐར་དུ་བཞུགས་སྐོན་ཆེན་ལོ་རྒྱུ་ལ་སོ་བྱུང་སྐྱེ་སྐྱུན་གཞིས་བཟུང་ནས་
དགོངས་པ་རྒྱགས་པ་རེད།

༥ རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་ཀྱི་དམག་འབྲུག་དེས་བཅུན་ཚོལ་བོད་མིའི་ལས་དབང་ལ་འཕྲུལ་བ་ཐེབས།

དེ་སྔའི་བོད་མི་ནམས་ལོ་སོང་ས་མཚོག་དང་མཉམ་རྒྱ་རྒྱ་གར་རྒྱ་བཅུན་ཚོལ་རྒྱ་
ཐེབས་སྐབས་ལོ་རྒྱུ་རྒྱ་དཀར་ནག་གིས་གསུང་སེམས་མཉམ་སྦྱོང་ལྟགས་ཆེན་པོ་གནང་བ་མ་
ཟད། བཅུན་ཚོལ་བོད་མི་སྤྱི་སྲུག་ཁ་ཤས་དང་ལེན་གནང་ཡོད། འོན་ཀྱང་བཅུན་ཚོལ་བོད་མི་
ནམས་ལ་གཞན་ལྟལ་རྒྱ་བཅུན་ས་མེད་པས་རྒྱ་ནག་གི་འཚོ་བར་དཀའ་ངལ་འབྲས་རྒྱ་ནི་
གཡོལ་ཐབས་མེད་པ་ཞིག་ཡིན། བཅུན་ཚོལ་གྱི་རྒྱས་འགོར་གྱི་མིག་བལྟས་ཆེ་སྐབས་དེ་རྒྱས་
ལོ་རྒྱུ་ཡིས་རྒྱ་ལའི་སྤྱི་མ་དང་བཅུན་ཚོལ་བོད་མིར་དང་ལེན་གནང་བ་ནི། མི་ཚོས་རིང་
ལུགས་ཀྱི་རྒྱ་གས་རྒྱུ་ཅི་ཡིན་པ་ལས་བོད་རིགས་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཉེན་སྲུང་དང་ལེན་གནང་
བ་ཞིག་མིན་པ་ནི་གསལ་པོ་རེད། ཐ་ན་རྒྱ་གར་སྲིད་གཞུང་གིས་ད་ལྟ་ཡང་བཅུན་ཚོལ་བོད་
མི་ཚོ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་རྒྱབས་བཅོལ་བར་བཅི་བཞིན་མེད། དང་ཐོག་བཅུན་ཚོལ་རྒྱ་ཐེབས་ནས་
པོ་གཉེས་གསུམ་རིང་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་དང་བཅུན་ཚོལ་བོད་མིའི་གནས་བབ་གང་འདྲ་
ཡིན་མིན་ནི་ལོ་སོང་ས་མཚོག་གིས་བཅུན་ཚོལ་བའི་《བཅུན་ཚོལ་ནང་གི་རང་དབང་》ཞེས་
པའི་དབུ་དེབ་དེ་ཚོའི་ནང་ཆ་ཚང་མཚོང་བྱུང། དེ་ཡང་“ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༤ ཉིན་བརྒྱ་ཏུ་ལོ་རྒྱུ་
སྤྱད་པོས་སུ་མ་སུ་རི་ལ་ཐེབས། བཅོས་སྐྱོད་རྒྱུ་པ་ཞིག་བཞུད་ནས་སུས་ཚོད་བཞི་ལ་སྤོས་
མོལ་གནང་། དམ་སྤུ་མཐུད་རྒྱ་ཁོང་ལ་ལྷ་དོན། དང་ཐོག་དམ་སྤུན་མེ་རྒྱུད་ནས་སྲིད་གཞུང་

འཇུགས་ཚིས་བྱས་པ་ཡིན། ཡིན་ཡང་ལྷ་ས་ནས་ཐོན་པའི་གནས་ཚུལ་གྱིས་ངའི་བསམ་སྒོལ་
 འཇུག་པ་ཐེབས། ཞེས་བཤད་སྐབས་ནི་ཉ་རྩ་དེ་བས་ཁོང་ཁྱོད་ལངས་ནས། བྱིད་ཀྱིས་སྲིད་གཞུང་
 བཅུགས་ན་འད་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་དེ་ཁས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་མ་ཤིང་། ཅེས་གསུངས། དང་ཐོག་
 ངས་བསམ་པར་ནི་ཉ་རྩ་ཡི་མཚོང་རྒྱུ་དུ་རྒྱ་ལའི་ལྷ་མ་ཞེས་པ་འདིར་དུས་རྒྱུ་དུ་བཀའ་
 བཞུན་གཏོང་དགོས་པའི་ན་གཞོན་ཞིག་ཡིན་ཚོད་འདུག ང་ཚོའི་གོས་མོལ་བྱེད་པའི་དུས་
 ཚོད་གཞན་ཞིག་ལ་ནི་ཉ་རྩ་ཡིས་ཅོག་ཅེ་ལ་མཚུང་མོས་རྒྱུ་ཞོར་དུ་འདི་འདྲ་ཡིན་དོན་ཅི་
 ཡིན་ནམ། ཅི་ཡིན་ནམ། ཞེས་མཚོང་རྒྱུ་གི་སྒོ་ནས་ཡང་ཡང་བཅོན་གྱིས་དྲིས།

༡༧༥༧ ཟླ་ ༩ པའི་ནང་གནས་སྐབས་བཞུགས་སྐར་མ་སུ་རིར་ཤོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་
 གིས་དབུས་ལས་ཁུངས་ཆེ་ཁག་ལ་བསྐྱར་སྒྲིག་བསྐྱངས། རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་དེ་མ་ཐག་རྒྱ་
 ལའི་ལྷ་མས་བཅུགས་པའི་བཅོན་བྱོལ་གཞུང་ལ་རོས་ལེན་ཐེད། ཅེས་གཞུང་འབྲེལ་བྱ་བ་
 བསྐྱགས་སྟེལ།¹²⁷ ཁོང་ས་མཚོག་གིས་ད་དུང་། “ཟླ་བྱུག་པའི་ནང་ད་དུ་བཞུགས་སྐོན་ཆེན་
 བེད་རྩ་ལ་འཚོམས་འདྲི་བྱེད་པར་བསྐྱོད་དེ་ཤོད་ཀྱི་སྐབས་བཅོལ་བ་ཉིན་རེ་བཞིན་རེ་མང་
 རྒྱ་འགོ་པའི་འབྲེལ་ཡོད་གནད་དོན་ལ་གོས་བསྐྱར་བྱས་པ་ཡིན། སྐབས་དེར་ཤོད་རིགས་
 རྒྱུལ་བཅོལ་བ་བྱི་གཉིས་ཅམ་ཡོད་པ་མ་ཟད། མི་ཤངས་ཀྱང་ཉིན་རེ་བཞིན་རེ་མང་རྒྱ་
 གི་ཡོད། ངས་རྒྱ་གར་གཞུང་ལ་ལྷ་དོན། གསར་དུ་འཕྱོར་བའི་སྐབས་བཅོལ་བ་རྣམས་གནས་
 གཤིས་མི་འཕྱོད་ས་ཉ་སྤུ་དང་ཤལ་སུ་ཉེ་དུའི་བརྒྱན་ཞིང་ཆ་བ་ཆེ་བའི་གནས་སུ་མི་འཕྱོག་
 པའི་རེ་བ་བཏོན། ངས་ནི་ཉ་རྩ་ལ་གལ་སྲིད་ཤོད་རིགས་སྐབས་བཅོལ་བ་རྣམས་དེ་གར་ཉར་
 འཕྱོག་བྱས་ཆོ་མང་ཆེ་བ་འཚི་རྒྱུར་རེས། ཞེས་ཞུས་རྗེས། ཁོང་ཐོག་མར་ཁོང་ཁྱོད་ལངས་པའི་
 རྣམ་པ་ཞིག་མཐོན། བེད་རྩ་ཡིས་ཁྱོད་ལ་རེ་བ་ལྷ་རྒྱ་ཉ་ཅང་མང་པོ་འདུག རྒྱ་གར་ནི་ད་དུང་དབུས་
 ཤོངས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་དང་འཕེལ་རྒྱས་འཕྱོ་བཞིན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་བྱིད་ཀྱིས་རེས་པར་
 དུ་ཤེས་དགོས། ཞེས་གསུངས།

127. ཁོང་ས་མཚོག་གི་མཚན་རྣམ། བཅོན་བྱོལ་ནང་གི་རང་དབང་།

ཡིན་ནའང་དེ་གསུངས་པ་དང་ནེ་ཏུ་རྩུ་ཡི་མི་གཤིས་བཟང་པོའི་རང་མདངས་དེ་
 མཚོགས་པོའི་རང་སྤངས་ཡང་ཤུགས་ཆེ་ཏུ་སོང་བ་མངོན།¹²⁸ ཞེས་གསུངས། དེ་ལས་གལ་ཆེ་བ་
 ཞིག་ལྟེ། ༡༧༥༠ ལོའི་ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་ལ་ཉིང་མེ་སྤིང་གི་ས་ཡེར་མ་རྩལ་འབྲུག་མི་ཚོགས་
 པའི་ཚོགས་གཙོ་ཉོ་ཁེ་ཐུང་ཉའེ་མེ་ཁ་སི་མེ་ལུའོ་ཡིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་
 ཆེན་ཐོག་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ལ་གོས་བསྟུར་བྱ་རྒྱུའི་གོས་འགོ་བཏོན་མོད། འོན་ཀྱང་ལོ་རྒྱུས་
 སམ་ཡང་ན་ས་ཁམས་སོགས་ཀྱི་རྒྱུན་པས་གཏམ་བརྗོད་དབང་ཆ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱ་གར་
 དང་དབྱིན་རི་བཅས་ཀྱིས་ཀྱང་དུ་མི་དམངས་རྒྱུ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ལ་སོག་ཐུག་འབྱུང་རྒྱུ་
 དོགས་ནས།¹²⁹ མཐར་རྒྱ་གར་གྱིས་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་དེར་“ཞི་བའི་རང་ཐག་གཙོད་བྱེད་
 པའི་གོ་སྐབས་སྤར་བཞིན་ཡོད་པས། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱིས་ད་དུང་དེའི་ཐད་ལས་ཀ་
 བྱེད་ཚོག་པའི་”ནན་བཤད་བྱས། ལོ་དེའི་ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༤ ཉིན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱིས་
 གནད་དོན་དེར་དུས་དེས་མེད་པར་གོས་བསྟུར་བྱ་རྒྱུ་ནར་འགྲུངས་བྱས་པ་རེད།¹³⁰ འོན་ཀྱང་
 ༡༧༥༢ ལོའི་རྒྱ་གར་ནག་གི་དམག་འབྲུག་མཇུག་བསྐྱེད་རྗེས་རྒྱ་གར་གྲིང་གཞུང་གིས་བཙན་
 རྒྱལ་བོད་མི་རྣམས་ལ་འཛིན་པའི་གྲིང་རྒྱས་དང་རྣམ་འགྱུར་ལ་འགྱུར་སྟོག་ཆེན་པོ་བྱུང་
 ཡོད། དེ་ཡང་“གོང་ས་མཚོག་གི་མཛད་རྣམ་ལྟར་ན། “༡༧༥༣ ལོར་བདག་གིས་ཤུ་ཚང་བསྐྱར་
 འཇུགས་བྱས་ནས་ཅང་མ་འགོར་བར། ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཁ་ན་ཏུ་ཁ་མང་འ་སྡེ་ཅུ་དགའ་ལྡན་དང་།
 འབྲས་ཐུངས། སེ་ར་བཅས་གདན་ས་ཆེན་པོ་གསུམ་བསྐྱར་འཇུགས་བྱེད་ཐུབ་པ་བྱུང་། ཐོག་
 མར་ཐུག་ས་ཚོས་སྤར་བྱི་ཤུལ་དུ་ལྷག་པའི་ཤུ་པ་ཆིག་ལྟོང་ལུམ་བུ་ལྷག་གདན་ས་གསུམ་དུ་

128. “གོང་ས་མཚོག་གི་མཛད་རྣམ། བཙན་བྱོལ་ནང་གི་རང་དབང་།
 129. རྒྱ་གར་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཆེད་དུ་དེ་སྤྱང་རྒྱུ་བྱེད་པའི་དམག་འབྲུག་ནང་ཚུང་འདོད་མེད་པ་དང་། དབྱིན་
 རིས་ཉོང་གོང་གི་སྤྱང་ཁོང་ཚོའི་ཁེ་ཐུང་ལ་གཞོན་འཛོལ་ཐོག་ཡོང་བ་དོགས་ནས་དེ་བས་དོ་ཁྲུང་མ་བྱས་པ་རེད།
 130. <https://zh.m.wikipedia.org/zh/中印边境战争> རྒྱ་གར་གྱི་མཐུང་མཚམས་དམག་འབྲུག་

བཀོད་མྱིག་བྱས།¹³¹ དེ་བཞིན་ ༡༧༥༥ ལོར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་
 རྒྱུ་རྐྱེན་ཚོད་མདུན་ རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་རྒྱལ་ཁྱིའི་ཐོག་སྡོན་གྱི་ལངས་ཚོགས་མདུན་དེ་དོར་
 བས་བོད་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ཞེས་གསུངས་པ་མ་ཟད། རྒྱ་གར་རྒྱལ་ནང་དུ་གཏོང་བོད་
 ཚེན་པོས་བཅོན་བྱོལ་བོད་མིར་རོགས་སྐྱོར་བྱས་ཏེ་གཞིས་ཆགས་དང་། སློབ་ཤུ། དགོན་སྡེ་
 འོགས་བཅུགས།” ཞེས་གསུངས། ༡༧༥༦ ལོར་¹³² ལོང་ས་མཚོག་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་མཚམས་ནས་
 ཐོན་ཏེ་ཉི་འོང་དང་ཐེ་ལན་ཁྲིར་འཚམས་འདྲིར་ཐོག་མར་ཐེབས། སྐབས་དེར་བཅོན་བྱོལ་བོད་
 མི་རྣམས་སྡོད་གནས་གཏན་འཁེལ་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་ལས་མདུན་དེ་སྐོལ་བ་མ་ཟད། ད་དུང་
 གསར་འཛུགས་བྱས་པའི་“བཅོན་བྱོལ་བོད་གཞུང་”དང་། ས་གནས་ཁག་གི་སློབ་ཤུ། དགོན་
 པ།གཞིས་ཆགས་སོགས་ནི་ཚར་རྗེས་ཀྱི་ལྷ་གུ་དང་དབྱིད་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་བཞུང་པ་ལྟར་བྱུང་།¹³²

གལ་ཏེ་རྒྱ་དཀར་ནག་མཐའ་མཚམས་དམག་འབྲུག་མ་བྱུང་ཚོ། རྒྱ་གར་ནང་བཅོན་
 བྱོལ་བོད་མིའི་ལོ་རྒྱུས་ད་ལྟ་དང་ཉ་ལམ་ཐ་དད་ཡིན་རྒྱ་རེད་སྟེ། ༡༧༥༢ ལོའི་རྒྱ་དཀར་ནག་
 གི་དམག་འབྲུག་གིས་རྒྱ་གར་གྱིས་རྒྱ་ནག་ལ་འཛིན་པའི་ལྷ་ཚོལ་ལ་འབྱུང་སྡོག་ཐེབས་པ་མ་
 ཟད། བཅོན་བྱོལ་བོད་མིའི་ལས་དབང་དང་བོད་མིར་འཛིན་པའི་རྣམ་འབྱུང་ལའང་འབྱུང་
 སྡོག་ཚེན་པོ་བྱིན་ཡོད། དེ་རྗེས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་ ༥༠ ནང་བཅོན་བྱོལ་བོད་མིའི་གནས་བབ་དང་། རྒྱ་
 གར་གཞུང་གིས་བཅོན་བྱོལ་བོད་མིར་ལག་བརྟུང་བྱེད་པའི་སྲིད་རྒྱུས་བཅས་ནི། གཙོ་བོ་རྒྱ་
 དཀར་ནག་གི་སྤྱི་འབྲེལ་གྱི་འབྱུང་སྡོག་ལ་བརླུན་བསྐྱོད་འཛིན་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་བར་
 འབྲེལ་ལམ་ཡག་པོ་བྱུང་ན། བཅོན་བྱོལ་བོད་མིས་རང་དབང་འཐབ་ཚོད་ཀྱི་བར་གསེང་རྒྱུང་
 ཏུ་འགོ་བ་དང་། སྤྱི་འབྲེལ་རྒྱལ་ཏུ་སོང་ཚེ་བཅོན་བྱོལ་བོད་མིར་འཕགས་འཚོག་གི་བར་གསེང་
 རྒྱུང་ཚེ་རྒྱ་འགོ་གི་ཡོད་པ་དོན་དངོས་ཡིན།

131. ¹³¹ ལོང་ས་མཚོག་གི་མཚན་རྣམས་བཅོན་བྱོལ་ནང་གི་རང་དབང་།
 132. ¹³² ལོང་ས་མཚོག་གི་གསུམ་བཅུ་དུས་རྒྱུས་འོག་སོར་བརྒྱལ་བའི་གསུང་འཛིན་ཚོགས་བཞུགས།
 ༡༧༥༥ལོ།

༤ རྒྱ་དཀར་ནག་གི་འབྲེལ་བའི་ཐད་དུས་ནམ་ཡང་གནམ་མཚོ་གྱིས་མོ་མྱིག་བྱེད་གྱིན་ཡོད།

༡༩༥༢ ལོའི་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་དམག་འཁྲུག་དེ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་
ཚོད་གཞི་མཚུག་བསྐྱེལ་བ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་དེ་ལས་ཕྱོག་སྟེ་ཚོད་རྒྱུག་འགོ་རྒྱུགས་པ་ཞིག་
རེད། དེ་ནས་ ༡༩༥༤ ལོར་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱིས་“དངོས་ཡོད་ཚོད་འཛིན་ས་ཐིག”་གཏན་འབེབས་
བྱས། དེ་ནས་བཟུང་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་ཚོད་གཞི་དེ་ཡང་བའི་དམག་འཛིང་
དུ་ལྷུང། ༢༠༡༤ ལོ་ནས་བཟུང་མོ་ཏིས་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་དབང་བཟུང་བ་དེ་དང་ལོ་ ༥༠ ལྷག་
ཅམ་གོང་གི་ཞེན་རྩ་ཡིས་སྲིད་དབང་འཛིན་སྐྱབས་དང་བསྐྱར་ན་མི་འདུ་ས་མང་པོ་ཡོད་
མོད། འོན་ཀྱང་ཞེན་རྩ་དང་མོ་ཏིས་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་ལ་གོ་བ་ལེན་སྐྱབས་ཐད་ཉང་སང་
དགོས་པའི་འདུ་ས་འདུག་སྟེ། མོ་ཏིས་རྒྱ་ནག་ལ་སྐྱ་རྗེས་སུ་འཚམས་འདྲི་ཐེངས་ ༥ ཐེབས་པ་
དང་། ཞི་ཅིན་ཕིང་དང་ཐུག་འཕྲད་ཐེངས་ ༡༩ བྱས་པ་རེད། དེ་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་སྐར་
བྱང་མ་ཕྱོང་བ་ཞིག་རེད། ༢༠༡༤ ལོར་རྒྱ་ནག་དང་རྒྱ་གར་ཕྱོགས་གཉིས་པོའི་ཚོང་དོན་དུལ་
འཕོར་ཨ་སྐོར་དུང་ལྷུར་༢༥༥༤༩ ལ་སླེབས་པ་དང་། དེའི་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིར་
གཏོང་བྱེད་ཚོད་ཨ་སྐོར་དུང་ལྷུར་ ༡༢༡.༠༥ ཟེན་ཡོད།¹³³ དེ་བཞིན་རྒྱ་གར་ལ་མཚོན་ནའང་
རྒྱ་ནག་ནི་ཁོའི་ཚོང་དོན་རོགས་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པ་རེད།

ལོ་རྒྱུས་ལ་ཉང་སང་དགོས་པའི་འདུ་མཚུངས་ཀྱི་ཆ་ཡོད། མོ་ཏིས་རྒྱ་ནག་ལ་རེ་བ་
དང་ཡིད་ཆེས་ཀྱིས་ཁེངས་པའི་མཛུས་སྐྱུག་ལྷན་པའི་དུས་སྐབས་དེ་དང་། ཕྱོག་ཞེན་རྩ་ཡིས་
རྒྱ་ནག་ལ་ཡིད་ཆེས་དང་རེ་བ་བྱས་པ་དང་འདུ་བར་རྒྱ་གར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་གནད་
དོན་གྱི་རྒྱུན་པས་སྐར་ཡང་ཁོང་གཉིས་ཀ་འདམ་དོང་ནང་ལྷུང་བ་རེད། དེ་ཡང་ ༡༩༥༤ ལོར་
རྒྱ་གར་གྱི་དབུ་བཞུགས་སློབ་ཆེན་ཞེན་རྩ་ཡིས་རྒྱ་ནག་ལ་འཚམས་འདྲི་གནང་ནས་མའོ་ཅེ་
ཏུང་དང་དམིགས་བསལ་གྱི་མཛའ་གོགས་འབྲེལ་བ་བཅུགས། ལོ་གསུམ་གྱི་རྗེས་ཏེ་ ༡༩༥༢

133. རྒྱ་ནག་གི་ཕྱི་འབྲེལ་སྤུའུ་དྲ་བ། རྒྱ་ནག་དང་རྒྱ་གར་བར་གྱི་འབྲེལ་བ། ཞེས་པའི་ནང་།

ལོར་རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་ཟེར་བའི་ཨ་ཁི་སེ་ཆེན་རྒྱལ་ལམ་ཨང་ ༢༡༩
ཞེས་པ་གསར་བཟོ་བྱས་པར་བརྟེན་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་འབྲེལ་ལ་མང་དེ་འཕྱུར་རྒྱུ་གྱི་ན
པ་རེད། དེ་ནས་ལོ་ ༤༠ ཙམ་གྱི་རྗེས་ཏེ་ ༡༩༧༤ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་བྱུང་ཚུལ་ཅིའི་ཞི་ཅིན་མིང་
རྒྱ་གར་རྒྱུ་འཚམས་འདྲིར་མེད་པའམ། རྒྱ་གར་གྱི་དབུ་བཞུགས་སྡོན་ཆེན་མོ་ཏིས་སྤྱོད་མེད་པར་
རྒྱུ་འཚོལ་བའི་ངང་ཞི་ལ་སྤྱི་ལེན་གཟུགས་རྒྱས་གནང་། རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་བར་མཛོད་ལྗོགས་ཀྱི་
འབྲེལ་བ་བཅུགས། དེ་ནས་ལོ་གསུམ་རྗེས་ཏེ་ ༡༩༧༧ ལོར་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་
“དོག་ལམ་རྒྱ་ཁ་གཏང་ལངས་པའི་དོན་རྒྱུན་”བྱུང་། དེར་བརྟེན་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་
བར་འཕྱུར་རྒྱུ་གྱི་ན། ༡༩༩༠ ལོའི་ཟླ་ ༥ པ་ནས་བཟུང་རྒྱ་དཀར་ནག་བར་སྐད་མཐུན་ལྷན་
གཞོན་གི་གཞོན་ལྷན་ཤོར་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་དམག་མི་ ༡༠ རྒྱུན་ལམ་རྒྱ་ཤོར་བ་དང་། རྒྱ་དཀར་
ནག་བར་གྱི་འཁོན་འཛིན་གསར་ཉིད་མཚན་གཅིག་རིང་སྐོར་བྱུང་རྒྱུ་ལངས། མོ་ཏི་མིང་གཞུང་
གིས་རྒྱ་ནག་ལ་མཉེན་ཆས་དང་། འཕྲིན་གཏོང་སྒྲིག་ཆས། རྒྱ་སྤྱོད་ཆོད་དོན་ལོགས་ཀྱི་མང་
རོ་ཚོལ་བྱེད་པའི་བྱེད་ཐབས་བཏོན་པ་མ་ཟད། ད་རྒྱུང་རྒྱ་གར་དང་ཨ་རིའི་དམག་མཉམ་
འབྲེལ་བྱས་ཏེ་དམག་སྤོང་བྱས། རྒྱ་མུང་ཟླ་བ་གཉིས་ནང་རྒྱ་དཀར་ནག་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་
འདི་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་འབྲེལ་ལ་སྒྲོས་གར་རང་བཞིན་གྱི་འཕྱུར་བ་ཐེབས། དེ་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་
ལོ་རྒྱུས་ཐོག་མཐོང་དགོན་པ་ཞིག་རེད། རེད་རྩ་དང་མའོ་ཏི་ལྟར་རྒྱ་གར་གྱི་དབུ་བྱིད་ལྷན་
བྱུང་རྒྱ་ནག་ལ་སྡོ་ཉེ་པོ་དེ་ལྟ་བུ་གནང་མེད་ལ། དེ་བཞིན་ས་མཚམས་སུ་ཡང་ཁོང་གཉིས་ཀྱི་
སྐབས་ནང་བཞིན་ལྷོ་གྲ་ཆེན་པོ་བྱུང་ཚུང་མེད། ང་ཚོས་དེར་སྤྱིར་མིག་ལྟ་སྐབས་ཚོར་སྤང་
ཟབ་མོ་ཞིག་སྒྲིག་ཡོང་བ་ནི། རྒྱ་དཀར་ནག་བར་འབྲེལ་མཐུན་དམ་ཟབ་ཡོང་བཞིན་པའི་
འགག་ཚའི་རྒྱུ་སུ་བལྟས་ཚོར་ལ་གཟུགས་མེད་ཀྱི་ལག་པ་ཆེན་པོ་ཞིག་གིས་ཁོ་ཚོ་མན་རྒྱུ་
ཁ་བྲལ་རྒྱུ་འཕྱུག་གི་ཡོད་པ་རེད། འདི་ནི་གནམ་ཐག་གིས་བཞོད་སྒྲིག་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་
ཡོད། འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་དངོས་ཡོད་ཚད་ང་ཚོ་དང་སྤང་པོ་གཅིག་རྒྱུ་ཡོད། འདི་འཇིག་
རྟེན་གྱི་དོན་དངོས་དང་ཚོས་ཉེད་རེད། ང་ཚོས་ཚོས་ཉེད་འདི་དེས་པར་རྒྱུ་བཞི་སྤང་བྱེད་དགོས།

༥ ཨེ་ཤི་ཡའི་ཡུལ་དབྱུག་སྤྱོད་ཀྱི་འཐབ་རྩུག་གོ་གནས།

བོད་འདི་ཉིད་ཨེ་ཤི་ཡའི་ལྷོ་གནས་སུ་གནས་པ་དང་། དེའི་བྱང་ཤར་རྒྱུད་དུ་རྒྱ་ནག་
དང་ལྷོ་རྒྱུབ་དུ་རྒྱ་གར་གནས་ཤིང་། ༡༧་༡༧་ཡུ་རོབ་དང་ཨེ་ཤི་ཡ་སྐྱམ་ས་ཆེན་མོའི་སྤིང་
གཉིས་གདོང་གཏུག་ལས་ཟུབ་པའི་ས་བབ་མཐོ་ཤོས་སུ་གནས་ཡོད། རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ལས་
མཐོ་ཚད་མི་ཤིང་ ༤༠༠༠ ཡན་གྱི་ས་ཁུལ་དེ་བོད་ཁུལ་ཡོངས་ཀྱི་སྤྱིའི་རྒྱ་ཕྱོག་གྱི་ ༡༠% ལྷག་
ཅིན་བརྒྱུད་བས། “འཛོམ་སྤིང་ཡང་ཅེ”དང་“སའི་གོ་ལའི་སྤྱོད་གསུམ་པ་”ཞེས་འབོད་ཀྱི་ཡོད།
དེ་ནི་འཛོམ་སྤིང་ཐོག་ས་བབ་མཐོ་ཤོས་ཀྱི་ས་ཆ་ཞིག་ཡིན་ལ། འགོ་བ་མའི་དེང་རབས་ཅན་
ཀྱི་འཕེལ་རིམ་ཁྲོད་འཐབ་རྩུག་གནས་བབ་མངོན་གསལ་དོད་ཤོས་ཀྱི་ས་ཆ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།
བོད་ཀྱི་འཐབ་རྩུག་གནས་བབ་ནི་འགྲན་རྒྱ་བུལ་བའི་མཐོ་གཞོན་བཅའ་ས་ཞིག་ཡིན་པས།
གལ་ཏེ་རྒྱ་ནག་ལ་བོད་མེད་ན། བརྟན་ལྡིང་གི་ལྷོ་རྒྱུབ་ཆེན་པོ་མེད་ལ། རྒྱུབ་བྱང་ས་ཁུལ་
དུའང་འགན་སྲུང་བྱེད་དཀའ། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ས་མཐོ་སྐང་བཅའ་བརྒྱུད་བྱས་པ་དེས་ཀྱང་
རྒྱ་གར་དང་དམག་འབྲུག་བྱུང་ན་རྒྱ་ནག་མི་མམ་པའི་གནས་སུ་ལངས་ཐུབ། དེ་ཡང་བོད་
ཀྱི་མཐའ་མཚམས་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་ས་ལྷེ་ལི་བར་གི་ལོ་མི་ཤིང་ ༤༠༠ ཅིན་ལས་མེད། རྒྱ་
གར་ནས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ས་པེ་ཅིན་བར་གི་ལོ་མི་ཤིང་ ༤༠༠༠ ཟེན་ཡོད། ཏ་ལམ་ལུང་བརྟུ་ལས་
མས་མེད། དེའི་ཐོག་ནས་གལ་ཏེ་རྒྱ་གར་དང་རྒྱ་ནག་བར་གདོང་ལྷག་ཤོར་ན། རྒྱ་ནག་གིས་
བོད་དུ་རྒྱུང་ཐག་གི་ལོ་མི་ཤིང་ ༤༠༠ ཅན་གྱི་འཐབ་རྩུག་འཕྲུང་མའེལ་གཅིག་བཀོད་སྤྱིག་
བྱས་ན་འཕྲིག་འོན་ཀྱང་རྒྱ་གར་གྱིས་ངེས་པར་དུ་མདའ་རྒྱུང་གི་ལོ་མི་ཤིང་ ༤༠༠༠ ཡན་གྱི་
འཕྲུང་མདའ་བཀོད་སྤྱིག་བྱ་དགོས། དེ་ནི་རིན་པོ་ལོན་དུ་མཐོ་བའི་འཐབ་རྩུག་རིམ་པའི་
མཚོན་ཆ་མེད། དེ་བཞིན་ས་བབ་མཐོ་བའི་དབང་གིས་བོད་ས་མཐོ་སྐང་ནས་རྒྱལ་ཁབ་གང་
དུང་ལ་འཕྲུང་མདའ་འཕེན་དགོས་བྱུང་ན། མ་གནས་དམའ་བ། མདའ་རྒྱུང་རིང་བ། གནད་
ཁེལ་ཚད་མཐོ་བ་བཅས་ཡོད། འཕྲུང་མདའ་འགོག་པའི་མ་ལག་གི་སྤྱོད་ས་ལ་ཡང་འཕྲུང་དུ་

ཐོན་པའི་བཟང་ཆ་མང་པོ་ཡོད། ད་ཆ་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཏུ་བཅུགས་པའི་ཁྲུང་ཡན་ཁ་ལའི་
རེག་བར་ས་ཚོགས་ཆེ་གས་ (空 颜 喀 拉 巨 型 雷 达 站) དེས་གཉིང་ཟབ་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་
ས་ཁོངས་ཡོངས་ལ་བལྟ་ཐུབ། དེས་ཀྱང་རྒྱ་གར་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ཚང་མ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་
ཡོད། དེར་བཞེན་རྒྱ་དཀར་ནག་གྱི་ངོས་ནས་བརྗོད་ན་བོད་ནི་དམག་དོན་ཐོག་ངེས་པར་
ཏུ་རྗོད་ལེན་བྱེད་པའི་མཐོ་གཞོན་བཅེན་ས་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེའི་འཐབ་རྩུས་གནས་བབ་ནི་
གཞན་གྱིས་ཚབ་བྱེད་ཐབས་བྲལ་བ་དང་། ལྷ་ལ་བོད་ཡོད་ན་དེར་འཐབ་རྩུས་གྱི་ལེགས་ཆ་
དང་རང་འགུལ་གྱི་རུས་པ་ལྡན་ཡོད། གཞན་ཡང་བོད་ས་མཐོ་སྒང་ནི་ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱ་གསོག་
མཐོ་ལྗོག་དང་། ཨེ་ཤི་ཡ་ཤར་མ་དང་། ཨེ་ཤི་ཡ་ཤར་རྫོ། ཨེ་ཤི་ཡ་རྫོ་མ་བཅས་ཀྱི་གཅང་པོ་ཆེ་
གས་ཚང་མ་བོད་ནས་ཐོན་གྱི་ཡོད། ལྷག་པར་ཏུ་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་ངོས་ནས་བརྗོད་ན། བོད་
ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་དེ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ (水龙头Faucet) དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ཞིང་།
ཨེ་ཤི་ཡའི་སྤིང་ཕན་གྱི་མི་གངས་ཏུང་ལྷུང་ ༥༠ ཅམ་གྱི་འཚོ་བའི་ཐད་མེད་ཏུ་མི་རུང་བའི་རྒྱ་
མེད་རྒྱ་ཡི་འབྲུང་ཁྲུངས་ཡིན།

༥ རྒྱ་དཀར་ནག་གི་མཐོ་གཞོན་མཚུངས་ཀྱི་ད་ལྟོའི་གནས་བབ་དང་མ་ཁོངས་པའི་འཕྲོགས།

གོང་སྐོར་ལྟར། ༡༩༥༢ ལོར་མཐོ་གཞོན་མཚུངས་ཀྱི་གནད་དོན་ཁོད་རྒྱ་དཀར་ནག་པར་
དམག་འབྲུག་བྱེད་བ་དང་སྤྱོད་ས་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་སྐབས་ཤིག་རིང་རྩུག་ཏུ་སོང་བ་རེད།
༡༩༥༥ ལོར་རྒྱ་གར་གྱི་དབུ་བཞུགས་ཐོན་ཆེན་ལྷ་ཅི་རྒྱུ་ཀན་ཏིས་རྒྱ་ནག་ལ་འཚུངས་འདྲིར་
ཐེབས་པ་དང་། སྤྱོད་ས་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་གནས་སྐབས་སུ་ཡག་ཏུ་ཕྱིན་ཡོད། ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་
ནག་གི་རྒྱལ་སྤྱི་དབྱི་ཁྲུང་ཁབ་གི་ཚུང་ལི་ལྷན་ཅ་པའི་རྒྱ་གར་ཏུ་འཚུངས་འདྲིར་ཐེབས་ནས་
རྒྱ་ནག་གིས་འབྲས་རྩེད་ས་རྒྱལ་ཕན་རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་པ་ཁས་ལེན་བྱས་པ་དང་།
རྒྱ་གར་གྱིས་བོད་ནི་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་པ་དངོས་སུ་ཁས་ལེན་བྱས་པ་རེད།¹³⁴ འོན་

134. Wikiwand: 2020年, 中印边境冲突

ཀྱང་ཚུགས་གཉིས་པོས་ཨ་ཁེ་མེ་ཆེན་ས་ཁྲུལ་དང་ཨ་རུ་རྒྱ་ཅལ་ས་ཁྲུལ་བཅས་ཀྱི་བདག་
དབང་ཚོས་བཏང་མི་འདུག་དུས་རབས་མྱེད་ཀ་ལྷག་ཅམ་གྱི་རིང་ལ་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་འབྲེལ་
བ་གཞི་ཚའི་ཆ་ནས་དེ་ལྟ་བུ་རྩ་དྲག་བྱུང་མེད། ཡིན་ནའང་ ༡༠༡༧ ལོ་ནས་བརྒྱུད་རྒྱ་དཀར་
ནག་གི་མཐའ་མཚམས་སུ་སློབ་གྲྭ་ལྷིང་འཇགས་མེད་པར་བྱུང། དང་ཐོག་དོག་ལམ་དུ་རྒྱ་
གར་ནག་བར་ཉིན་ ༧༩ རིང་བརྒྱུད་མར་ཁ་གཏད་དུ་ལངས་རེས་བྱས། ༡༠༢༠ ལོའི་ཟླ་ ༥ པར་
རྒྱ་དཀར་ནག་བར་ཆ་ཐོས་ལར་གདོང་ལྷག་ཤོར་ནས་ཚུགས་གཉིས་ཀྱི་དམག་མི་ ༡༡ ལ་མས་
སློབ་བྱུང་བ་དང་། དེ་ནས་དཔལ་མགོན་མཚོའི་ཉེ་འགམ་དུ་འདྲེན་གདོང་ལྷག་ཤོར། ༡༠༢༠ ལོའི་
ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་རྒྱ་གར་ནག་བར་ལ་དུགས་སྐལ་མན་ལུང་གཤོང་དུ་དེ་བས་རྩ་དྲག་པའི་
གདོང་ལྷག་ཤོར་བ་མ་ཟད། ཚུགས་གཉིས་ཀྱི་དཔོན་དམག་ ༢༤ རྒྱུན་ལམ་དུ་ཤོར། ལྷལ་མན་
ལུང་གཤོང་གི་གདོང་ལྷག་དེ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་པོས་ལོ་ ༤༥ ཡི་རིང་ཚབས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་མཐའ་
མཚམས་གདོང་ལྷག་ཅིག་རེད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་དཀར་ནག་བར་གྱི་འགལ་ཟླ་ཆེ་རུ་མི་འགོ་བའི་
ཆེད། ༡༠༢༡ ལོའི་ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༡༧ ཉིན་ལ་སློབས་པའི་བར་དུ་ཚུགས་གཉིས་པོས་ཚུན་གྲང་རིམ་
པའི་གྲོས་མོལ་སྒྲ་རྗེས་སུ་ཐངས་ ༡༥ འཚོགས། དེར་དོན་དངོས་ཀྱི་མཇུག་འབྲས་ཐོན་མེད་
ནའང་མཐའ་མཚམས་སུ་གང་འཚམས་བདེ་འཇགས་བྱུང་ཡོད།

མིག་སྒར་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་སུ་ཚུགས་གཉིས་ཀས་བཟོད་སློམ་ཆེན་པོ་
བྱེད་བཞིན་གནས་བཞུགས་ཡོད། བཟོད་སློམ་དེའི་ཁྲོད་དུ་རང་རང་སོ་སོར་བཀག་རྒྱའི་རང་
བཞིན་དང་འཐབ་རྒྱས་ཀྱི་དམིགས་ལུལ་འདུས་ཡོད། ཐད་ཀར་བཟོད་ན། རྒྱ་གར་གྱི་བཟོད་
སློམ་ནི་དེར་རྒྱབས་ཁོའི་དམག་དོན་སློབས་ལྷགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་ལ་ཁ་གཏད་གཅོག་ཐབས་
བྲལ་བ་དང་། གལ་ཉེ་དམག་འབྲུག་ལངས་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་དཔུན་དུས་ཤིག་ལ་ཁེལ་
ཚོ་རྒྱ་གར་གྱིས་རྒྱབ་ཚུགས་མཁོ་རྒྱབ་འགན་ལེན་གཏན་ནས་བྱེད་མི་ཐུབ། དེ་ནི་ཚོད་པ་མི་
དགོས་པའི་དོན་དངོས་ཤིག་ཡིན། “དམག་དཔུང་མ་འབྲུལ་གོང་དུ་དམག་རྒྱགས་སློབ་ལ་
གདོང་དགོས་”ཟེར་བ་ནི་གནའ་རྒྱ་མོ་ནས་བརྒྱུད་དམག་འབྲེན་གྱི་མན་རག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་།

འཐབ་འཛིང་གི་རྒྱུ་ལྷན་ལྷན་འདེགས་སྐྱོད་གལ་ཆེན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན། གཞན་ཡང་རྒྱ་གར་གྱི་
 རྒྱལ་དམག་དང་། མཚོ་དམག་ལའང་དམག་བཅས་ཀྱི་དམག་དོན་སྐྱིལ་ཆས་དང་དེ་བཞིན་
 ཉིང་རྒྱལ་འཕུར་མདེལ་འཕེལ་རྒྱས་ཐང་རྒྱ་ནག་དང་དཔུང་པ་མཉམ་གཤིབ་བྱེད་ཐབས་
 གལ་བཟོ་འདུག་དུ་རྒྱ་གར་གྱིས་མནའ་འབྲེལ་མི་བྱེད་པའི་ཚ་དོན་ཐང་དེ་དོར་ནས་མནའ་
 འབྲེལ་རྒྱ་ཆེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད་མོད། དེ་ཡང་རྒྱ་གར་དང་ཨ་རི། ཉི་ཨོང་། ཨོ་སི་ཏི་ལི་ཡ་
 བཅས་ཀྱིས་“རྒྱལ་ཁབ་བཞིའི་ཚོགས་པ་”བཅུགས། ཉི་ཨོང་དང་རྒྱ་གར་གཉིས་ཀྱིས་“དམིགས་
 བསལ་གྱི་འཐབ་རྒྱས་དང་གོ་ལ་ཉིལ་པོའི་རོགས་རྒྱའི་འབྲེལ་བ་”བཅུགས། ཨོ་སི་ཏི་ལི་ཡ་
 དང་ཉིན་རྒྱ་ཉི་ཞེ་ཡ། རྒྱ་གར་བཅས་ཀྱི་བར་སྤྱོད་ཡོངས་ཀྱི་འཐབ་རྒྱས་རོགས་རྒྱའི་འབྲེལ་
 བ་སོགས་བཅུགས་ཡོད། ཡིན་ནའང་དངོས་སུ་དམག་འཐབ་རྒྱབས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྟོབས་
 ལྷན་དངོས་ལ་བརྟེན་དགོས་པ་གལ་ཆེ། རྒྱའི་རྟོབས་ལྷན་ལ་སློབ་འགལ་མི་ཅང་། དེར་
 བརྟེན་རྒྱ་གར་གྱིས་མཐའ་མཚམས་གནད་དོན་ཐང་བཟོད་སྐྱོམ་བྱས་པ་དེ་ནི་ཡང་དག་པའི་
 འདམ་ག་ཞིག་རེད། མིག་སྲུང་རྒྱ་གར་གྱི་ལེགས་ཆ་ཆེ་ཤོས་ནི་མི་འཕོར་མང་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་
 པོ་ཞིག་ཡིན་པས། རྒྱ་གར་གྱི་དམག་ཁུངས་ནི་འཛམ་གླིང་ཡོངས་ཀྱི་ཨང་དང་པོ་ཡིན་པ་
 དང་། འདྲིའི་ཐང་རྒྱལ་ཁབ་གང་ཡིན་ཅུང་རྒྱ་གར་དང་དཔུང་པ་མཉམ་གཤིབ་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་མ་རེད།

རྒྱ་ནག་གི་དམག་དོན་སོག་ཞན་ཆ་ཆེ་ཤོས་ནི་ཉག་ཉག་རྒྱ་གར་གྱི་དམག་དོན་ཐང་
 ཀྱི་ལེགས་ཆ་དེ་ཡིན་པ་མ་ཟད། དངོས་ཞབས་དམག་མིའི་ཁྲོད་ཁེར་སྐྱེས་དམག་མི་ (独
 生兵) ༥༠% ཡན་ཟིན་ཞིང་།¹³⁵ ཡང་ཤོར་བུ་སོང་བའི་མི་རབས་འདྲིས་དམག་དཔུང་ཏུ་
 དམག་ཞབས་ལུ་བཞིན་ཡོད་ནའང་རྒྱ་ནག་གི་དམག་དཔུང་གི་འཐབ་འཛིང་རྟོབས་ལྷན་
 ནི་གང་འདྲ་ཡིན་མིན་བསམ་སློབ་བྱེད་པ་ཅམ་གྱིས་ཤེས་ལུབ། དེ་བས་ཚབས་ཆེ་བའི་གནད་

135. 新浪军事网: <http://www.sina.com.cn>. 北京晚报: “我军作战部队独生子女所占比例超过80%”

རོན་ཞིག་ནི་རྒྱལ་སྤྱང་ཕུའུ་ཡིས་རི་ལྷོ་དམག་བསྟེན་ཆ་རྒྱུན་དམའ་ཏུ་བཏང་ནའང་། 136 ད་
 ཏུང་མི་གངས་འདང་རེས་ཞིག་བསྟེན་བྱས་ཀྱི་མེད། ལྷ་ཏུ་སྤྱི་སྤྱི་འཛིན་ཕུའུ་ཏུ་བྱིས་ལྷ་ཏུ་
 ལྷ་དང་ཡུག་རེན་གྱི་དམག་འབྲུག་ལོ་ལྷོད་རྒྱུན་མཐུད་བྱས་རྗེས་གཞི་ནས་དམག་ཁུངས་ཀྱི་
 གནད་དོན་ལ་འཕྲད་མོད། རོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གིས་དམག་མ་བརྒྱབ་གོང་ནས་དམག་ཁུངས་
 ཀྱི་གནད་དོན་འཕྲད་བསྟེན་ཡོད་པ་རེད། ཚུགས་གཞན་ནས་བཤད་ན། རྒྱ་ནག་གི་འཕེལ་རྒྱས་
 ཀྱི་རྒྱུར་ཚད་དང་ཚུགས་བསྟེན་རྒྱལ་ལྷོ་བས་རྒྱ་གར་ལས་ལེགས་པས། རྒྱ་ནག་གི་དཔལ་འབྱོར་
 འཕེལ་རྒྱས་དང་རྒྱལ་ལྷོ་བས་ཀྱིས་མཐའ་མཚམས་འཇུགས་སྐྱབ་ལ་དངོས་པོའི་འདེགས་རྒྱོད་
 ལྷགས་ཆེན་བྱས་ཡོད། ལྷག་པར་ཏུ་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་དང་མཐའ་མཚམས་སུ་ལྷགས་ལམ་
 འཇུགས་སྐྱབ་བྱས་པ་དང་། མཐའ་མཚམས་སུ་དམག་དང་དམངས་མཉམ་འབྲེལ་ཚོགས་ཀྱི་
 རྗེ་གསར་འཇུགས་བཅས་ནི་དམག་དོན་འཐབ་རྒྱས་ཀྱི་རུས་ལྷགས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཆགས་
 བསྟེན་ཡོད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གིས་མཐའ་མཚམས་སུ་རྒྱ་གར་ལ་བཟོད་སྐོམ་བྱེད་པ་ནི། རྒྱ་
 གར་གྱི་སེམས་ཚུར་དང་གདོང་མདོག་ལ་བརྟེན་པ་ཞིག་མ་རེད་ལ། རྒྱ་གར་ལ་ཞིང་རྒྱུད་རྒྱུས་
 པ་ནི་དེ་བས་ཀྱང་མ་རེད་དོ། །དེ་ནི་རྒྱ་ནག་རང་ལ་ཞི་བདེའི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་དགོས་པ་དང་།
 ཁོར་ཡུག་དེའི་ནང་རང་ཉིད་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་དགོས་པའི་དབང་གིས་རེད། དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་
 གི་སྐབས་བཅུ་དགུ་བའི་ཀྱང་ལྷ་ཚང་འཛུམས་ལོས་ཚོགས་ཐངས་ལཱ་བའི་ཚོགས་ལོ་བརྒྱ་གཉིས་
 པའི་འབད་འཐབ་དམིགས་ཚད་མངོན་གྱུར་ཡོད་པ་བྱས་ཏེ་རུས་མཚམས་གཉིས་སུ་དབྱེ་
 བས་སྐྱལ་འདེད་གཏོང་བའི་འཐབ་རྒྱས་བཏོད་རྒྱུ་བྱས་པ་སྟེ། ༢༠༣༥ ལོར་སློབས་སྐབས་སྤྱི་
 ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་དེང་རབས་ཅན་གཞི་ཚའི་ཆ་ནས་མངོན་གྱུར་བྱ་རྒྱུ་དང་། ཏུས་རབས་
 འདིའི་ཏུས་དཀྱིལ་ཏུ་སློབས་སྐབས་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་དེང་རབས་ཅན་གྱི་སྟོབས་ཆེན་
 རྒྱལ་ཁབ་བརྒྱུན་རྒྱ་ཡིན་ཞེས་བརྟེན་ཡོད། ཁ་གསལ་པོ་བྱས་ན། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱལ་
 ལྷོ་བས་ཨ་རི་ལས་བརྒྱལ་ནས་འཛུམ་སྤྱིང་ཏམ་འཛིན་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད།

136. གཞུགས་པོའི་མཐོ་ཚད་དང་། ལྡིང་ཚད། ལོ་ཚད། ཞེས་ཚད་སོགས།

ལྷ་གར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་གནད་དོན་འདིའི་མ་འོངས་པར་ང་ཚོས་ཚུགས་ཁ་
གས་ནས་ཚོད་དཔག་བྱས་ཚོགས་སྟེ། གཅིག་ནི། ཞི་ཅིན་མིང་གིས་ཐེངས་གསུམ་བསྐྱེད་མར་ལྷ་
ནག་གི་དབང་ཆ་གཙོ་བོ་བཟུང་ཚར་བ་རེད། ཡིན་ནའང་ཁོས་དབང་ཆ་བཟུང་བ་དེར་ཁ་
མོས་ཞེ་མོས་བྱེད་མཁན་ཤིན་ཏུ་ཉུང་། དེར་བརྟེན་ཁོས་ཐེངས་གསུམ་དབང་ཆ་བཟུང་བ་ལ་
ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་རང་བཞིན་ཡོང་ཆེད། ཞི་ཅིན་མིང་གིས་ཀྱང་དྲག་ཤྲགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཐེངས་
མཉམ་གཅིག་གྱུར་བྱས་ཏེ་མའོ་ཙོ་ཏུང་གིས་རྒྱུ་མ་ཐུབ་པའི་དོན་དག་གལ་ཆེན་ཞིག་ཁོས་
རྒྱུ་ཐུབ་ཡོད་པ་རྟོན་རྒྱ་དང་། དེའི་རྗེས་སུ་གནས་བབ་དང་བསྐྱེད་ནས་ལྷ་ནག་དང་ལྷ་གར་
གྱི་མཐའ་མཚམས་ཚོད་གཞིའི་ས་ཁུལ་ཡང་རྒྱུར་ལེན་ཤོས་ཆེའོ།

དེ་ཡང་སྐར་མའོ་དང་ཀྱུ་གཉིས་ཀྱིས་ཐག་གཙོད་མ་ཐུབ་པའི་མཐའ་མཚམས་
གནད་དོན་དེ་ཁོས་ཐག་གཙོད་བྱས་ཏེ། ལྷ་ཁབ་སྐྱེ་ནང་ཏུ་ཞི་ཅིན་མིང་ནི་མའོ་ལས་ལྷག་
པ་ཞིག་ཡིན་ཚུལ་དང་། རང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་ནག་ཡང་དང་བསྐྱེད་ཏུ་དབང་རྒྱུར་བྱེད་པར་ཁྲིམས་
མཐུན་རང་བཞིན་དེ་རྣམ་ཡོང་ཐབས་བྱེད་གྱི་རེད། གཉིས་ནི། གལ་སྲིད་ཐེངས་མཉམ་གཅིག་
གྱུར་བྱེད་མ་ཐུབ་ན། ལྷ་དཀར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་ལ་བདེ་འཇགས་ཡོང་རྒྱུར་ཐེ་ཚོམ་
མེད། ལྷ་ནག་གཞུང་གིས་དྲག་ཤྲགས་ཀྱིས་ཐེངས་མཉམ་གཅིག་གྱུར་བྱེད་པ་ལ་ཉེན་ཁ་དང་ངེས་
མེད་རང་བཞིན་གང་མང་ཡོད། གསུམ་ནི། གལ་ཏེ་ལྷ་ནག་གིས་ལོ་བརྒྱ་གཉིས་པ་ཞེས་པ་
མངོན་གྱུར་བྱེད་ཐུབ་ན། ལྷ་དཀར་དང་ལྷ་ནག་དང་ལྷ་གར་བར་དམག་འབྲུག་ཅིག་ཡོད་པ་ནི་
གཡོལ་ཐབས་མེད་པ་རེད། ལྷ་ནག་གི་དཔོན་རིགས་ཁག་གིས་རྒྱུ་ཏུ་བཤད་བཞིན་པའི་རྣམ་
ཆ་ཚོགས་གཉིས་ལས་ལྷ་དཀར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་གནད་དོན་ཐད་ཚོད་དཔག་བྱེད་ཐུབ།

དེ་ཡང་ལྷ་དཀར་དཔོན་རིགས་རྣམས་ཀྱི་ཁ་ཅིག་གི་ནང་“དམག་འབྲུག་ནི་ལྷ་ནག་གི་
ཁེ་ཐན་དང་མཐུན་པ་མ་རེད་”ཅེས་དང་། ཡང་ཁ་ཅིག་གི་ནང་“མཐའ་མཚམས་ཀྱི་གནད་
དོན་དེ་ངེས་པར་ཏུ་དམག་འབྲུག་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་གཙོད་བྱེད་དགོས་”ཞེས་ཀྱང་བརྗོད་

གྱི་ཡོད། རྒྱ་ཆ་དེ་གཉིས་ལ་ཉན་རྒྱུ་འགལ་བ་ཡོད་པ་འདྲ་མོད། འོན་ཀྱང་དོན་དངོས་ཚོག་
འགལ་བ་མེད། “དམག་འབྲུག་གི་རྒྱ་ནག་གི་ཁེ་ཕན་དང་མཐུན་པ་མ་རེད་”ཅེས་པ་ནི། དེ་
གི་རྒྱུ་མཚམས་འདིར་ཞི་བདེའི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་ཅིག་དགོས་ཟེར་པ་མ་གཏོགས་
རྒྱུ་ནམ་ཡང་ཟེར་བ་མ་རེད། བཞི་ནི། ད་ལྟ་ཞི་ཅིན་མིང་གིས་དབང་ཆ་བརྒྱུད་མར་བརྒྱུད་
བའི་དབང་གིས་ཁོ་ལ་ཁ་གཏད་བྱེད་མཁན་རྗེ་མང་རྒྱ་སོང་ཡོད། དེ་ཡང་ཁ་གཏད་བྱེད་
མཁན་གོང་འོག་ཕྱི་ཚེན་ཚེན་པོ་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཚོགས་སྟེ། གོང་རིམ་གྱི་ཕྱི་ཚེན་ནང་རྒྱ་ནག་གི་
བསྐྱབ་པ་ཚན་གསུམ་དང་། རྒྱལ་སྐྱུ་ཤོག་ཁག་དབང་འཛིན་དཔོན་རིགས་མི་རབས་གཉིས་
པའི་ཤོག་ཁག་ཅང་པའི་ཤོག་ཁག་ཚོན་པའི་ཤོག་ཁག་གྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྲུང་བྱུང་ཅན་ཤོག་ཁག་
བཅས་ཡིན། འོག་རིམ་གྱི་ཕྱི་ཚེན་ནང་རྒྱ་ནག་ནང་གི་ཡེ་ཤུ་ཚོས་འབྲུག་པ་དང་། ཡུ་གུར་
རིགས། བོད་རིགས། སོག་རིགས། ཉོང་གོང་པ། ཤེས་ཡོན་ཅན། དམངས་གཉེར་ཁེ་ལས་པ།
དརུལ་ཚའི་རྒྱབས་བཅོལ་པ། དམག་ཁོངས་ནས་སྤྱིར་ལོག་པའི་དམག་མི་ཚན་གསུམ། ལས་ཀ་
ཤོར་བའི་བཟོ་པ། ས་ཞིང་ཤོར་བའི་ཞིང་པ། གོང་གཏུག་ལྷ་བར་ཡོང་བའི་མང་ཚོགས། གྱི་
དམངས་ཀྱི་གསར་འགོད་པ། ཁེ་དབང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱིམས་ཚོད་པ་སོགས་ཡིན། ཕྱི་ཚེན་ཚེན་པོ་
འདི་གཉིས་ཞི་ཅིན་མིང་ལ་འཁོན་འབྲུག་ཡོད། དམངས་ཀྱི་འཁོན་འཛིན་གི་མེ་རིའི་རྩོ་ལྷན་
དང་འདྲ་བར་ས་འོག་ཏུ་གནས་ཡོད། མཚུག་མཐར་ཡར་འཕྱུར་དེས་ཡིན།

རྒྱབས་དེར་རྒྱ་ནག་གྲུང་ཁབ་ཏང་གི་སྲིད་དབང་དེ་ཚད་དེ་འཛིག་འགོ་བ་དང་། དེ་
བཞིན་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་ཚོད་གཞི་ཡང་མེད་པར་འབྱུར་བ་ཡིན་ཏེ། མ་མཐར་
ཡང་རྩ་དྲག་གི་རྣམ་པ་འདི་འདྲར་འབྲུད་སྲིད་ཀྱི་མ་རེད་སྟེ། གང་ལྟར་རྒྱ་དཀར་ནག་གི་
མཐའ་མཚམས་ཀྱི་འབྱུར་ཕྱོག་འཕེལ་སྐྱོགས་ཐད། ཉེ་རྒྱུས་སུ་ཐའེ་མན་དྲག་ཤུགས་གྱིས་གཅིག་
གྱུར་ཡོང་མིན་ལ་ཉན་རྒྱུ་དང་། ཡུན་རིང་བྱས་ན་རྒྱ་ནག་གིས་ལོ་བརྒྱ་གཉིས་པ་མངོན་སུམ་རྒྱ་
འབྱུར་ཤུབ་མིན་ལ་ཉན་རྒྱུ། འདི་རྒྱ་དཀར་ནག་ས་མཚམས་ཀྱི་རྒྱུང་ཁ་སྐྱོགས་སྟོན་ལྟ་བུ་ཡིན་སྟེ།

མཚུགས་བརྗོད་མཁུ་

རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐད་གདོང་ལྷག་བརྒྱབ་ནས་ལོ་
 རྒྱ་གཟུངས་ལྷག་ཚམ་སོང་ཡང་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་གནད་དོན་རང་འཇགས་སུ་གནས་པ་མ་
 ཟད། དེ་ལས་ལྷོག་སྟེ་དེ་བས་རྣོ་རང་ཆེ་བ་དང་དེ་བས་རྣོག་འཛིང་ཆེ་བ་ཞིག་ཏུ་ཆགས་ཡོད།
 དེ་ནི་ལོ་རྒྱུས་དང་། བཅའ་བྲིམས། ས་ཁམས། ཚོས་ལུགས་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུན་དང་འབྲེལ་བ་
 ཡོད་ལ། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་དབང་དང་མི་རིགས་ཀྱི་བརྗེ་རུང་བཅས་ལའང་འབྲེལ་བ་ཡོད་
 པས། མཐའ་མཚམས་ཀྱི་ཚོད་གཞི་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱ་དེ་སྟེ་མང་རྣོག་འཛིང་རུ་ལྷུང་ཡོད། མོང་
 ཏུ་བརྗོད་པ་ལྟར། རྒྱ་དཀར་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་གནད་དོན་ནི་རུབ་ཕྱོགས་མི་སེར་སྟེལ་
 ལུལ་རིང་ལུགས་པས་ང་ཚོར་བཞོས་པའི་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་གྱི་ཤོད་ཆགས་རྣོག་གྲ་ཞིག་
 ཡིན་ཞིང་། གནས་བབ་དམིགས་བསལ་དང་གནད་དོན་རྣོག་འཛིང་ཆེ་བ་བཅས་ཡིན་པས།
 དེར་ཆབ་སྲིད་དང་དེ་བཞིན་དམག་དོན་བྱེད་ཐབས་སྦྱང་ཀྱང་ཐག་གཅོད་བྱེད་མི་ཐུབ། དེ་
 ཐག་གཅོད་བྱེད་ཐབས་ཡག་ཤོས་ནི། རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་ལུགས་དང་ཡང་ན་མི་དམངས་ཀྱི་
 བསམ་འདུན་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན། གང་ལྟར་ང་ཚོས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
 དོན་དངོས་ལ་བརྗེ་འཛིག་བྱེད་དགོས་སོ།།

བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་ལོ་ཅན་དུ་བསྐྱུར་བའི་མིང་ལྷན་ལྷན།

ཕན་ཚུན་གས།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཉམས་ཞིབ་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟན། དཔུང་ཚོམ་འདིའི་ནང་ཀྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་སྲིད་དབང་ཚུགས་པའི་
ཚུན་ནས་ད་ལྟའི་བར་ཀྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་རེ་རེའི་སྐབས་སུ་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་ལ་འཛིན་པའི་སྲིད་
བྱུས་དང་། སྲིད་བྱུས་དེ་དག་གི་རྒྱབ་སྐྱོར་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བགྱིས་ནས། ཀྱ་ནག་གིས་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་
གྱི་ལོ་ཅན་དུ་བསྐྱུར་བ་ཟེར་བ་ལ་དཔུང་ཞིབ་བྱས་ཡོད།

བཅ་ཚད་གཙོ་པོ། ནང་བསྟན་གྱི་སྲིད་བྱུས་གྱི་ལོ་ཅན་སྲིད་དབང་།

གཅིག་མཐོ་ཅེ་དུང་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་མིང་ལྷན་ལྷན། ༡༩༤༩ ནས་ ༡༩༧༩

༄༅། རྒྱ་ཡོ་ ༡༩༥༡ ནས་ ༡༩༥༩ བར་ ཀྱ་ནག་གྲུང་ཁྲོད་ཉང་དབུ་བརྟེས་པ་ནས་གྲུང་
ལུ་མི་དམངས་མྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྟེས་པའི་དབར། གྲུང་ཁྲོད་ཉང་དམར་དམར་ཤོག་
ཚོགས་པས་ཚོས་ལུགས་ཐོག་འཛིན་པའི་སྲིད་བྱུས་ནི་ཚོས་ལུགས་མི་སྣར་ངོ་དགའ་ཆེན་པོ་
བྱེད་པ། ཚོས་ལུགས་མི་སྣར་རྒྱ་དང་འཐབ་སྤྱོད་གཅིག་གྲུང་ནང་བཅུག་ནས་གྲུང་ཁྲོད་
ཉང་གིས་སྲིད་དབང་འཛིན་ཆེད་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད། ཀྱ་ནག་གྲུང་ཁྲོད་གིས་ ༡༩༥༩ ལོར་
སྲིད་དབང་ཟིན་ཇེས། ཚོས་ལུགས་ཚོགས་པ་ཁག་བཀག་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་རིང་ལུགས་དང་
དཔོན་པོ་མ་ཅུ་རིང་ལུགས་སྟོབས་ལུགས་ཀྱིས་ཚོད་འཛིན་དང་བེད་སྤྱོད་བྱས་ནས་རྒྱལ་

ཁབ་འཇུགས་སྐྱེན་ལ་འགལ་སྐྱེན་བཟོ་བའི་མིང་འོག་ཚོས་ལུགས་དང་ཚོས་ལུགས་མི་སྤྲུང་གཞོན་འཚོ་གཏོང་བའི་རུས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། ལྷག་པར་རུ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་ལོ་མཇུག་དང་ ༡༩༥༦ ལོ་ནས་བརྒྱུད་རྒྱ་གཞུང་གིས་ས་བསོལ་བྱས་པའི་སི་ཁོན་ཞིང་ཆེན་ཟེར་བའི་བོད་ཁྲུལ་དང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོ་ནས་ ༡༩༥༨ ལོ་དང་ཀན་སུ་དང་མཚོ་སྐོན་ཞིང་ཆེན་བོད་ཁྲུལ། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོ་ནས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་དམངས་གཙོ་བཙུན་བརྒྱུད་རམ་ཚོས་ལུགས་བཙུན་མིང་འོག་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ནང་སྐོང་བཅུད་ཚ་མེད་བཟོ་བའི་སྲིད་བྱས་ཟེར་ཡོད། ཚོས་ལུགས་བཙུན་བརྒྱུད་ནས་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་མ་ཚོགས་པའི་ ༡༩༥༦ ལོའི་བར་བོད་ནང་ཚོས་ཀྱི་རྒྱུ་ཅམ་མེད་པ་བཟོས་ཡོད།

གཉིས། ཉེང་ལོའི་མིང་རུས་སྐབས་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་སྲིད་བྱས། ༡༩༥༩ ལོ་ནས་ ༡༩༨༩

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོ་ ༡༨ ལྷན་པོ་གི་སྐབས་བཅུ་གཅིག་པའི་ཚོང་འཛུམས་སྐོས་ཚོགས་མེངས་གསུམ་པའི་ཚོག་ཚོས་ལུགས་སྲིད་བྱས་སྐབས་གསོ་བྱེད་པའི་ཐག་གཙོད་བྱུང་ཡོད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༨༩ 《རང་རྒྱལ་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་རུས་སྐབས་ཚོས་ལུགས་གནད་དོན་ཚོག་གཞི་ཚའི་སྲིད་བྱས་ཤིང་མེད་པའི་ཡིག་ཆ་ཨང་ ༡༩ དང་། 《རྒྱ་ནག་ཚ་བྱིས་མ་མེད་ལོ་རྒྱུས་ཚོས་དང་རང་དབང་ཡོད། ཅེས་འཛིན་ཡོད། དེ་རུས་བོད་དང་རྒྱ་ནག་གྲོན་ཡོངས་ལ་ཅུང་ལྷ་ཡངས་ཅན་གྱི་རུས་སྐབས་ཤིག་བྱུང་ཡོད། ལྷག་གཟིགས་པར་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་མཚོག་ནས་གཙོ་འགན་བཞེས་པ་དང་བོད་མི་མེད་རྒྱུ་ཡོངས་ནས་ཐུན་མོང་གིས་དམོན་སྤེལ་བརྒྱུད་བཞེངས་དང་ཚོས་དང་སྐྱེད་གསོ་གནང་ཡོད། བོད་རང་སྐོང་ལྗོངས་ནང་ལ་ཆ་མཚོན་ན། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༨༥ ལོ་མཇུག་བར་དམོན་སྤེལ་གངས་ ༩༩༩ ཅམ་བརྒྱུད་གསོ་བྱས་ཡོད།

གསུམ། ཅང་ཅེ་མེན་དང་རྒྱུ་ཅིན་ཐའོ་རུས་སྐབས་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་སྲིད་བྱས། ༡༩༨༩ ལོ་ནས་ ༢༠༡༢

ཅང་ཅེ་མེན་དང་རྒྱུ་ཅིན་ཐའོ་རུས་སྐབས་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་སྲིད་བྱས་ལོ་རྒྱུ་ལྷག་ཅམ་ནང་དོན་དངོས་ཐོག་སྲིད་དབང་ཅང་ཅེ་མེན་གྱི་ལག་རྒྱ་ཡོད་པ་དང་རྒྱུ་ཅིན་ཐའོ་གཞན་དབང་

ལུགས་ཆེན་གྱི་ཡོད་པ་མངོན་གསལ་དོད་པོ་རེད། དེ་ལྟར་བོད་ནང་ཚོས་ལུགས་དང་
 དགོན་མེད་དོད་མ་སོགས་འབྲེལ་བའི་ཡིག་ཆ་ཡང་ན་སློབ་ཡིག་བརྩམས་ཤིག་བཏོན་ཡོད།
 རྒྱ་རྒྱུ་ལ་དེ་ནི་ཁྱིམ་ལུགས་ཁ་ལ་བྱེད་ནས་དགོན་མེད་དབང་ཆ་ཆ་ཚང་རྒྱ་ནག་གཞུང་
 གིས་བཟུང་ནས་བོད་ཀྱི་དགོན་མེད་ཉེ་ཉེ་གི་སློབ་གྲྭ་ལྟ་བུར་འགྱུར་བཞིན་ཡོད། ༡༩༥༥ལོའི་
 རྒྱ་བས་བརྩམས་པའི་རྒྱལ་ཡོངས་དམངས་ཆེན་གྲོས་ཚོགས་དང་བོད་བོད་སློབ་ལུགས་མི་
 ཚོགས་པའི་ཞིབ་བཤེར་གྲོས་མོལ་(十二届全国人大一次会议西藏代表团审议)རྒྱ་བས་
 ལུ་ཞི་ཅིན་མིན་གྱིས་“རྒྱལ་ཁབ་སྐྱོང་བ་ལ་དེས་པར་དུ་མཐའ་མཚམས་སྐྱོང་དགོས་ཤིང་།
 མཐའ་མཚམས་སྐྱོང་བ་ལ་ཐོག་མར་བོད་སློབ་བརྩམས་བརྩམས་ལྟེང་ཡོང་བ་བྱ་དགོས་” (治国必治
 边、治边先稳藏)ཞེས་བོད་ཐོག་རྒྱ་དུགས་ཅན་གྱི་བསམ་སློབ་འཐབ་རྩས་ཤིག་བཏོན་
 ཡོད། འཐབ་རྩས་དེ་ནི་ཡོངས་གྲགས་རེད་ཀྱང་། ཚིག་གནད་དེའི་འོག་ཏུ་ཚིག་ཏུ་མ་གཉིས་
 ཡོད་པ་དེ་ཞི་ཅིན་མིན་གྱིས་ཁ་ནས་མངོན་གསལ་དུ་བརྗོད་མེད་མོད། འོན་ཀྱང་《ཀྱང་གོའི་
 བོད་རིག་པ་》དང་། 《སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་སྤྱིང་》 གཞན་རྒྱ་ནག་གི་ཁྲུང་ཆེན་སྤྱི་ཚོགས་རིང་
 ལུགས་སློབ་སྤྱིང་གིས་(重庆社会主义学院)འདོན་སྤྲོད་བྱེད་བཞིན་པའི་《འཐབ་རྩུགས་
 གཅིག་གྱུར་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་》 (《统一战线学研究》) ཟེར་བའི་དུས་དེབ་ཁག་ཏུ་
 མཚམས་རེར་མཐོང་རྒྱ་འདུག དེ་ནི་“བོད་སློབ་སྐྱོང་བ་ལ་ཐོག་མར་དགོན་པ་སྐྱོང་དགོས་
 པ་དང་། དགོན་པ་བརྩམས་ལྟེང་ཡོང་བར་ཐོག་མར་གྲུ་བརྩམས་བརྩམས་ལྟེང་ཡོང་བ་བྱ་དགོས་” (治
 藏先治寺、稳藏先稳僧)ཟེར་བ་དེ་ཡིན་ནོ།

ད་དུང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གིས་ལོ་རེ་ས་མཚོག་གི་ཞལ་ནས་“བོད་ནང་སྐུལ་སྐུ་
 གཅིག་འཇུག་ཐུབ་ན་དགོན་པ་གཅིག་འཇུག་ཐུབ་པ་རེད། དགོན་པ་གཅིག་འཇུག་ཐུབ་ན་ས་གནས་
 གཅིག་འཇུག་ཐུབ་གི་རེད།” (控制一个活佛就等于控制了一个寺庙，控制了一个
 寺庙就等于控制了一片地区) ཁ་བྲལ་རིང་ལུགས་པས་དགོན་པ་དང་གྲུ་བརྩམས་ལ་
 བརྩམས་ནས་བོད་ནང་བརྩམས་ལྟེང་མེད་པ་བརྩོ་གི་འདུག་ཅེས་འདོན་དང་འཕྲོག་བཤད་

བྱེད་ཀྱི་ཡོད། བྱས་ཅང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་དང་སྤྱི་བཅུ་ལ་ཉ་ཅང་གིས་
 མྱང་རྒྱག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དགོན་སྡེ་ཁག་ཚོན་ཡོངས་ལ་གྲུང་ཁུན་ཉང་གིས་དོ་དམ་དང་ཉང་གི་
 བཀའ་བཞེན་བྱེད་དགོས་པ། དགོན་སྡེའི་སྲོལ་རྒྱན་རིག་གཞུང་ཉམས་ཆག་དང་མི་དམངས་
 རྟོན་ལུགས་སྐྱེ་མེད་པ་བཟོ་ཐབས་བྱེད་རྒྱ་དེ་ཡིན། མི་དམངས་ཀྱི་སེམས་དེ་དགོན་སྡེ་
 དང་ཚོས་ལུགས་ནས་ཡར་གྲུང་ཁུན་ཉང་ལ་འབྲིང་ཚིས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་ལག་
 བསྟར་བྱེད་བཞེན་པའི་ཚོས་ལུགས་སྲིད་བྱས་དེས་ ༡༩༥༨ ལོར་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་ཡིག་
 ཆ་ཨང་ ༡༩ པར་རྟོག་རོལ་བཏང་སྟེ། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་རྒྱུར་ལོག་བྱས་པ་ལྟར་ཆགས་
 ཡོད་པས། འདས་པའི་ལོ་བཅུའི་ནང་བོད་ནང་ཁྱིམ་ཚོན་གོའི་སྐབས་ཀྱི་དྲག་གཞོན་སྲིད་བྱས་
 ལུ་ཐུང་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱི་ལུས་ལུན་དང་བོའི་སྲིད་དབང་སྐབས་ལུ་
 མིའི་འགྲོ་འདུག་སྲོད་གསུམ་ཐད་ཚོད་འཛིན་བྱས་པ་དང་། ལུས་ལུན་གཉིས་པའི་སྲིད་དབང་
 སྐབས་ལུ་མིའི་འདུ་ཤེས་འཛིན་སྟངས་（意识形态）ཐད་ཚོད་འཛིན་བྱེད་རྒྱ་གཙོར་བཟུང་
 ཡོད། བོད་ནང་གི་གཞི་ཚའི་ཚོས་ལུགས་སྲིད་བྱས་ནི་ཁྱིམ་ཚོན་གོའི་སྐབས་ལུ་གཏན་འབེབས་
 བྱས་པའི་མཁའ་ལོ་འཛིན་སྲིད་བྱས་འགྲོ་བཞེན་ཡོད་པ་དང་། ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱིས་ཚོས་ལུགས་
 གྲུང་གོ་ཅན་ལུ་བསྐྱར་བ་ཟེར་བ་ཞིག་གསར་གཏོང་བྱས་ཡོད། གཤམ་གསལ་ཚོས་ལུགས་གྲུང་
 གོ་ཅན་ལུ་བསྐྱར་བ་ཟེར་བའི་སྲིད་བྱས་དེའི་ཐད་འགྲེལ་བརྗོད་ལྷན་ལྷན་ཡིན།

ལྷན་གྲུང་གོ་ཅན་ཟེར་བའི་འཛུང་ཁུངས་

༡༩༥༥ལོར་མའོ་ཅེ་ལུང་གིས་རྒྱ་ནག་སྐབས་ལུགས་པའི་ཚོངས་འཛོམས་སྲོལ་ཚོགས་ཐེངས་ལུགས་
 པའི་ཐོག་ལུས་རིམ་གསར་བ་སྤྱིད་བ་ཟེར་བའི་ཆབ་སྲིད་སྒྲན་ཐོའི་ནང་མ་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་གྲུང་གོ་
 ཅན་ལུ་བསྐྱར་བ་ཟེར་བ་ཞིག་བཏོད་ཡོད། ཉེ་སྡོམ་པེ་ཅིང་ནས་བསྐོང་འཛོགས་བྱས་པའི་ཉང་གི་
 ཚོགས་ཆེན་ ༢༠ ཐོག་ཞི་ཅིན་ཕིང་ནས་མ་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་གྲུང་གོ་ཅན་ལུ་བསྐྱར་བ་བརྗོད་
 བྱས་ཡོད། ཚོས་ལུགས་གྲུང་གོ་ཅན་ལུ་བསྐྱར་བ་ཟེར་བའི་བརྗོད་སྟངས་ཐེངས་ཐོག་མ་དེ་༢༠༡༢ལོར་

པེ་ཅིང་གཙུག་ལག་སློབ་ཆེན་ནང་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་ལུགས་ཀྱང་གོ་ཅན་རྒྱ་བརྒྱུད་པའི་བསོ་སྤོང་ཚོགས་
འདུ་འཚོགས་ནས་ཚོས་ལུགས་ཀྱང་གོ་ཅན་རྒྱ་བརྒྱུད་པ་ཟེར་བའི་མིང་དེ་བྱུང་ཡོད།

ལྷན་ཞི་ཅིན་མིན་གྱིས་ཚོས་ལུགས་ཀྱང་གོ་ཅན་བརྒྱུད་པ།

༢༠༡༥ ལོའི་རྒྱ་ནག་དབྱུག་འཐབ་སློབ་གཅིག་གྱུར་གྱི་ཚོགས་འདུའི་སྐོར་ཞི་ཅིན་མིང་
ནས་ཚོས་ལུགས་རྒྱུ་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཚོགས་དང་མཐུན་པའི་སློབ་ལ་འབྲིང་དགོས་
པ་དང་། དེས་པར་རྒྱ་ནག་ཅན་སློབ་ལ་རྒྱ་བརྒྱུད་འཕྲོད་སྤྲོད་དགོས། ཞེས་བཤད་ཡོད། དེ་
ནི་ཞི་ཅིན་མིན་གྱིས་ཡོངས་ཀྱི་ལྷན་ཞི་ཅིན་ལྷན་ལ་ཐོག་མ་དེ་ཆགས་ཡོད། དེ་ནས་ ༢༠༡༤
ལོའི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཚོས་ལུགས་ལས་དོན་ཚོགས་འདུའི་སྐོར། ཞི་ཅིན་མིང་ནས་ཚོས་
ལུགས་རྒྱུ་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཚོགས་དང་མཐུན་པའི་སློབ་ལ་འབྲིང་དགོས་པ་དང་།
རང་རྒྱལ་གྱི་ཚོས་ལུགས་ཀྱང་གོ་ཅན་རྒྱ་བརྒྱུད་རྒྱ་ནི་ལས་འགན་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིད། ཅེས་
བཤད་ཡོད། ༢༠༡༦ ལོའི་རྒྱ་ནག་ཚོགས་ཆེན་བཅུ་དགུ་པའི་སྐབས་རང་རྒྱལ་ཚོས་ལུགས་ཀྱང་།
གོ་ཅན་རྒྱ་བརྒྱུད་པའི་ཁ་སློབ་རྒྱ་བརྒྱུད་འཕྲོད་སྤྲོད་(坚持我国宗教的中国化方向)ཟེར་བ་སྟེན་
ཚོའི་ནང་བཞག་ཡོད། ༡༩ སློབ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ས་པེ་ཅིང་ནས་བརྒྱུད་འཚོགས་བྱས་པའི་ཉང་གི་
ཚོགས་ཆེན་གྱི་ཤུ་པའི་སྟེན་ཚོའི་ནང་རྒྱ་ཡང་ཚོས་ལུགས་ཀྱང་གོ་ཅན་རྒྱ་བརྒྱུད་པའི་སྤྱི་བྱས་
རྒྱ་བརྒྱུད་སྤྲོད་དགོས་པ་བཞག་ཡོད། ལྷན་ཅང་ཞི་ཅིན་མིན་གྱིས་རྒྱ་ནག་གསུམ་པའི་སྤྱི་བྱས་
དབང་སྐབས་སུ་ཡང་སྤྱི་བྱས་དེ་སུ་མཐུད་ལག་བརྒྱུད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

བཟུམ་པོ་དང་གྱི་ནང་བརྟན་གྱང་གོ་འཕམ་རྒྱ་ནག་ཅན་རྒྱ་བརྒྱུད་པ།

དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་ནང་གནའ་ལོའི་ཚོས་ལུགས་རྒྱུ་ལུགས་དང་ཉའོ་ལུགས། བང་
ཚོས། ད་རུང་ཡེ་ཤུས་ཚོས་ལུགས་དང་ཁ་ཆེ་ཚོས་ལུགས་བཅས་ཚོས་ལུགས་ཆེན་པོ་སྤྲོད་
ཅིང་། བང་ཚོས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་རྒྱ་ནག་གི་ནང་བརྟན་དང་ལོད་ཀྱི་ནང་བརྟན་གཉིས་ཚུང་།

ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཚོས་ལྷགས་ཀྱང་གོ་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་བའི་སྲིད་བྱས་ལག་བསྟར་གྱིད་
སྐབས་ཚོས་ལྷགས་སོ་སོར་དམིགས་ནས་གྱེད་ཚུལ་དང་གྱེད་ལྷགས། ཡང་ན་སྲིད་བྱས་དང་
ལྟ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་རེ་འཛིན་གྱི་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་ལ་འཛིན་པའི་སྲིད་
བྱས་ནི་དེ་བས་དམིགས་གསལ་ཅན་ཞིག་ཡོད། ༡༠༡༧ ལོར་ལུ་ལུ་དབྱིན་ཅི་(吴英杰)ཡིས་བོད་
ཚོངས་ཚོས་ལྷགས་ཚོགས་ཆེན་ཚོག་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཀྱང་གོ་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་དགོས་
པ་ལྟེར་བསྟན་བྱས་ཡོད། དེ་ནི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཀྱང་གོ་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་བ་ཟེར་བ་
ཡོངས་ལྷགས་ལྟེར་བསྟན་བྱས་པ་ཚོག་མ་དེ་ཆགས་ཡོད། ༡༠༡༠ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༥ ནས་ ༢༧ ཉིན་
བར། རྒྱ་ནག་པེ་ཅིན་གྲོང་ཁྱེར་ནང་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་བཞུན་
པའི་ཚོག་ཞི་ཅིན་མིང་ནས་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་རྒྱུ་ཐབས་ཀྱི་དེས་པར་གྱེད་དགོས་པའི་དོན་ཚན་
བརྒྱ་ཞིག་བཏོན་ཡོད། དེའི་ནང་དེས་པར་དགོས་པའི་དོན་ཚན་བཞུན་པ་ནི་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་
ཚོགས་རིང་ལྷགས་ཀྱི་སྲི་ཚོགས་དང་མཐུན་དགོས། བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་རྒྱ་ནག་ཅན་ཏུ་འགྱུར་བར་
རྒྱལ་འདེད་གྱེད་དགོས། ཞེས་ནན་བརྗོད་བྱས་པ་དང་སྲིད་བྱས་ཀྱི་འཆར་གཞིའི་ནང་བཞེད་ཡོད།

༡༠༡༡ ལོར་བོད་ཚོངས་ཚོས་ལྷགས་ལས་དོན་ཚོགས་ཆེན་གྲིང་མང་ཅུན་ཀྱང་ནས་
ཡང་བསྐྱར་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཀྱང་གོ་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་དགོས་པ་ནན་བརྗོད་བྱས་ཡོད།
བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཀྱང་གོ་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་བ་ཟེར་བའི་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་རྒྱ་ནག་ཅན་
ཏུ་བསྐྱར་བའི་སྲིད་བྱས་དེ་གང་འདྲ་ཞིག་རེད་ཅེས་དྲི་བ་བཞེད་ཚེ། རྒྱ་ནག་གི་འགོ་བྱིད་ཚོས་
ཀྱང་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་ཁག་པོ་ཞིག་རེད། མདོར་ན་དེར་སྐབས་བོད་ནང་ལག་བསྟར་གྱིད་
བཞིན་པའི་ཚོས་ལྷགས་སྲིད་བྱས་ནི་དམར་ཤོག་རྒྱུད་ཆེ་བྱིན་ཚོན་གོ་ཡི་སྐབས་སུ་གཏན་
འཁེབས་བྱས་པའི་སྲིད་བྱས་རྒྱུ་འཁྱོངས་ནས་འགོ་བཞིན་ཡོད་པ་ཞིག་རེད། འོན་ཀྱང་ཞི་
ཅིན་མིང་ནས་མཁྲོགས་བརྒྱུད་ཅན་གྱི་རྒྱ་མི་རིགས་རིང་ལྷགས་ཅན་ཞིག་རེད། ཁོས་ཀྱང་སུ་
མི་རིགས་རྒྱུ་ཐབས་ཆེན་བསྐྱར་དར་ (实现中华民族伟大复兴) དང་། ད་དུང་ཀྱང་སུ་མི་
རིགས་རྒྱུ་ཐོང་གི་འདུ་ཤེས་སྲ་བརྟན་ཏུ་གཏོང་བ་ (铸牢中华民族共同体意识) ཟེར་

པའི་མིང་འོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་ཐོག་འཛིན་པའི་མི་རིགས་མཚུངས་བསྐྱར་གྱི་སྲིད་
 བྱས་དེའི་མེ་ཤུགས་ཆེ་ཏུ་བཏང་ཡོད། པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་རྒྱ་ནག་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་བ་དང་། གྲང་
 ལུ་མི་རིགས་ཐུན་མོང་གི་འདུ་ཤེས་སྲ་བཟན་ཏུ་གཏོང་བ། ད་ཏུང་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་སྤང་བྱས་
 སྤེལ་ (推广国家通用语言) ཟེར་བའི་མི་རིགས་མཚུངས་སྐྱར་གྱི་སྲིད་བྱས་དེ་གསུམ་
 མཉམ་ཏུ་བ་རང་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ལ། དེ་གསུམ་ནི་ཁ་ལྟོ་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད།
 པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་རྒྱ་ནག་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་བའི་སྲིད་བྱས་ནི་པོད་མི་ཚོས་རང་ཉིད་གྲང་ལུ་
 མི་རིགས་ཟེར་བའི་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལྟན་པའི་རྒྱ་ནག་གི་གྲུབ་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་རོས་
 ལེན་བྱེད་དགོས་པའི་མི་རིགས་ཚ་གཏོར་སྲིད་བྱས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་
 པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྲང་གོ་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་བ་ཟེར་བའི་པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་རྒྱ་ནག་ཅན་ཏུ་
 བསྐྱར་བའི་སྲིད་བྱས་དེའི་ལག་བསྟར་བྱེད་སྟངས་ཁག་ཅིག་འབྲེལ་བཞུགས་ཏུ་བྱུང་།

༡ པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་འཕྲོག་བཤད་བྱས་པ།

རྒྱ་ནག་པོད་ཀྱི་ལས་དོན་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་བདུན་པའི་ཐོག་ནི་ཅིན་
 སིང་ནས་པོད་ནི་གནའ་མ་མོ་ནས་མི་རིགས་གཞན་བར་འགོ་འོང་དང་བརྗེ་རེས། གཅིག་ཏུ་
 འདྲེས་པའི་ལོ་རྒྱུས་དོན་རོ་མ་སྟོག་པ་དང་ལེགས་བསྐྱིགས། གྲིལ་བསྐྱགས་བྱས་ནས། མི་རིགས་
 ཁག་གི་མི་དམངས་ཚོས་མི་རིགས་ཀྱི་མཆེད་སྟོགས་དང་མ་འོངས་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་བར་
 སྐྱུལ་འདེད་དང་། གྲང་ལུ་མི་རིགས་ནི་བདེ་སྤྱུག་གཅིག་མཐུན་ཡིན་པ། མི་རིགས་པན་ཚུན་
 འགོ་འོང་དང་བརྗེ་རེས། གཅིག་ཏུ་འདྲེས་པའི་རོས་འཛིན་གཏིང་ཟབ་དགོས་པ། པོད་བརྒྱུད་
 ནང་བསྟན་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་དང་མཐུན་དགོས། པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྲང་
 གོ་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་བར་སྐྱུལ་འདེད་བྱེད་དགོས། ཞེས་ནན་བཞུགས་ཡོད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་
 ནང་པོད་ཀྱི་གནའ་མ་མོ་རིག་པ་ནས་བརྒྱུད་གནའ་མ་མོ་སྟོག་འདོན་དང་དབྱེད་པ་མ་བྱས་
 གོང་ནས་པོད་དེ་གནའ་མ་མོ་ནས་རྒྱ་ནག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐབས་བྱེད་འདོན་དགོས།

པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་འབྲུང་ཁྲུང་ས་སྐོར་འཕྲོག་བརྗོད་དང་པོ་རྒྱལ་རྒྱན་མ་བཟོ་བའི་ལས་གཞི་ཆེན་པོ་ཞིག་སྐྱེལ་དང་སྐྱེལ་བཞིན་པ་རེད། དེའི་ཁྲོད་པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་འབྲུང་ཁྲུང་ས་སྐོར་འཕྲོག་བཤད་བྱས་པ་ལ་རྒྱ་གཞུང་གིས་བཤད་པར། པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱུར་གོ་ཅན་ཏུ་བརྒྱུར་བ་ནི་ད་ལྟ་ཅམ་མིན་པར་སོ་རྒྱལ་སྐོག་མི་ཉག་ཏུས་སྲ་བྱུང་བ་དང་། མོག་སོ་ཕོན་གྱི་ཏུས་སྲ་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱུར་གོ་ཅན་ཏུ་བརྒྱུར་འགོ་བཙུགས་པ། པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་འབྲུང་ཁྲུང་ས་ནི་རྒྱ་ནག་དང་བལ་ཡུལ། ཟུང་ལ་དེག་སོགས་ཡིན་པ་ལས་རྒྱ་གར་མིན་པ། བཅོན་པོའི་རྣམས་ཀྱི་པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་ནི་ནང་བསྟན་ཅམ་ཡིན་པ་ལས་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་ཆ་ཤས་ཚང་མེད་པ་དང་། བསྟན་པ་སྤྱི་དར་རྗེས་སྲ་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཅན་ཏུ་འབྲུང་ཕོད་པ། ད་ལྟའི་རྣམས་ཀྱི་ཁུབ་ཏུང་གི་སྤྱིད་བྱས་བཟང་པོའི་འོག་པོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ནི་བསྟན་པ་ཡང་དར་བཞིན་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་ཕོད་པ་འཕྲོག་བརྗོད་བྱེད་བཞིན་ཕོད།

པོ་ན་པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གཞུང་སྐོར་མོ་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ཡིན་ན་ག་རེ་བྱས་ནས་རྒྱ་ནག་ཅན་ཏུ་བརྒྱུར་དགོས་སམ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དྲི་བ་དེར་པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་ལོ་རྒྱུས་འཕེལ་རིམ་ཁྲོད་ཚོས་སྤྱིད་བྱུང་འབྲེལ་སོགས་ཀྱི་བྱུགས་རྒྱུན་རན་པ་སྟེག་ཕོད་ལྱིར། པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་ཚོགས་རྒྱུ་ལྷགས་དང་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱིད་བྱས་དང་མཐུན་པའི་ལེགས་པའི་ཚོགས་ལ་བརྒྱུད་དགོས་ཞེས་འཕྲོག་བརྗོད་བྱེད་བཞིན་འདུག རྒྱ་ནག་གཞུང་པོས་ནས་བཤད་ན། པོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་སྤྱིད་བྱས་ནི་ཚོས་ལྷགས་སྤྱིད་བྱས་ཅམ་མིན་པར་ཐབས་བྱས་སྤྱིད་བྱས་ཤིག་ཀྱང་ཡིན། སོ་རྒྱལ་ཁྲོད་པོད་དང་རྒྱ་གར་བར་རིག་གཞུང་ཐད་འབྲེལ་བ་ལྷགས་ཆེན་ཕོད། པོད་མི་ཚོས་རྒྱ་གར་ལ་འབྲས་པའི་ཡུལ། སངས་རྒྱས་ཚོས་དར་ས་ཞེས་ལྟ་རྟེན་ས་ཏུ་ཅང་གི་ལེགས་པོ་ཕོད། “པོར་ས་རྒྱུབས་མཐོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གི་ཞལ་ནས་ཀྱང་། པོད་པ་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་སློབ་སྦྱོང་དང་དཔལ་རྒྱ་ལེན་དྲི་རྒྱ་གར་གྱི་གནའ་པོའི་རིག་གཞུང་བརྒྱུད་འཛོན་བྱས་ཕོད་ཅེས་ལན་མང་བཀའ་སློབ་གནང་ཕོད། བཀའ་སློབ་དང་པོད་མིའི་ལྟ་རྒྱུལ་དེས་རྒྱ་ནག་ལ་བྱུགས་རྒྱུན་ཆེན་པོ་སོགས་པ་དང་ལྷན་སྦྲུང་ཕོད། རྒྱ་གཞུང་པོས་ནས་བཤད་ན་

དེས་ཀྱང་ལྷ་མི་རིགས་ཚུན་མོང་གི་འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་པ་ཟེར་བའི་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་མིར་བཟོ་
བའི་མི་རིགས་མཚུངས་བསྐྱེད་ཀྱི་དྲུས་ལ་འགོག་སྒྲིལ་བཟོ་ཡི་ཡོད་པ་མཐོང་ནས། བོད་ཀྱི་
ནང་བསྟན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་འབྱུང་ཁུངས་འབྲོག་བརྗོད་དང། བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་
ནག་ཡིན་པ་རྒྱུན་བཟོ་བྱས་ནས་བོད་མི་ཚོས་ཀྱང་ནག་ལ་དགའ་ཞེན་ཡོངས་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

འགྲུང་ཁྲན་ཏང་ཡོན་གྱིས་ཚོས་བྱེད་མི་ཚོག་པའི་མིང་ཐོག་ནས་ཚོས་དང་རང་མོས་དམ་བསྐྱེད་གསལ།

༢༠༡༧ ལོའི་ནང་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་《བོད་རང་སྲོལ་སྲོལ་སྲུང་ཁྲན་ཏང་ཡོན་
གྱིས་ཚོས་བྱེད་མི་ཚོག་པའི་བྱ་སྲོལ་ཚད་གཞིའི་ཚོད་ལྷ་》ཟེར་བའི་སྒྲིག་གཞི་དེས་བོད་མི་གྲུང་
ཁྲན་ཏང་ཡོན་མི་སྐྱེར་ཙམ་མིན་པར་ནང་མི་ཚང་མས་ཚོས་བྱེད་མི་ཚོག་པའི་བཅན་བཀའ་
བཏང་ཡོད། བྱེད་ཐབས་དེ་ནི་བྲིན་ཚེན་གོའི་རྩས་སུ་གཞུང་ཞབས་པས་ཚོས་ལ་དང་མོས་
བྱས་མི་ཚོག་ཟེར་བའི་བྱེད་ཐབས་དང་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་རེད། ད་ལྟའི་སྐབས་བོད་ནང་
གྲུང་ཁྲན་ཏང་ཡོན་མི་གྲངས་ཁྲི་ ༤༩ ཙམ་ཡོད། གྲངས་ཐོ་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་ཆེ་གསུམ་
གཞན་གྱི་ལྷོ་བོ་གྲངས་གསུམ་ཙམ་ཡིན། ད་རུང་གཞུང་ཞབས་པ་ཁྲི་ ༢༠ ལྷག་ཡོད། དེས་བོད་

图片来源：维权网 网址：<https://wqw2010.blogspot.com/>

མི་བརྒྱུལ་ས་ཁུང་བའི་ནང་གྲུང་ཁྲན་ཏང་ཡོན་གཅིག་ཡོད་པ་དང་ཕལ་ཆེར་བྱིས་ཚང་གཅིག་
ནང་གཞུང་ཞབས་པའམ་ཡང་ན་གྲུང་ཁྲན་ཏང་ཡོན་གཅིག་ཡོད་པ་མངོན་གསལ་རེད། དེའི་

མྱེད་ཀྱི་དུང་ཐབས་དེས་ཐ་ན་བོད་མི་དཔུས་མའི་ནང་དུ་ཡང་ཚོས་དང་རང་མོས་བཀག་སྡོམ་
བྱེད་ཤུགས་ཆེ་ཅུ་བཏང་ཡོད་པ་ཤེས་སུ་བཤུག་ལྟར་ལྟག་པར་དུ་བོད་ཀྱི་བྱིས་པ་ཚོར་བྱིས་ཚང་ནང་
དུ་བོད་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་དང་སྲོལ་རྒྱུན་གོམས་སྲོལ་གྱི་ཞག་ཚེ་ཅམ་ཡང་མེད་པ་གཏོང་ཐབས་
བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། བྱེད་ཐབས་དེ་དང་བོད་ནང་ ༢༠༡༥ ལོ་ནས་ལག་བརྟུར་
བྱེད་བཞིན་པའི་སྡོན་འགྲོའི་སྲོབ་ལྷ་དང་དེར་སྐབས་ཀྱི་བཅའ་སྡོད་སྲོབ་ལྷ་ཟེར་བའི་བོད་
ཀྱི་བྱིས་པ་ཚོ་རྒྱ་མིར་བརྒྱུར་བའི་སྲིད་བྱུས་མཉམ་ཅུབ་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་བྱིས་པ་ཚོ་བོད་ཀྱི་ཚོས་
དང་གཞུང་དབར་བར་ཐག་རིང་བོ་དང་རྒྱ་ནག་གི་རིག་གཞུང་ཁོ་ན་སྲོབ་སྲོད་ལྷན་དུས་རྒྱུ་
བརྒྱུར་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་མེ་ཤུགས་ཆེ་ཅུ་བཏང་ཡོད། ད་དུང་ཚོས་དང་གོམས་སྲོལ་དབྱེ་དགོས་
ཟེར་བའི་མིང་འོག་བོད་པའི་བྱིས་ཚང་གི་གོམས་སྲོལ་ཚུ་མེད་བཟོས་ཡོད།

༡ བོད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་བདག་དབང་རྒྱ་གཞུང་ལ་ཡོད་པ་འཕྲོག་བརྗོད།

འདས་པའི་ལོ་ཤས་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་རང་བཞིན་གསུམ་དང་ལྷ་མོ་སྲ་
ཞེས་པའི་མིང་འོག་ཏུ། “གོང་ས་མཚོག་ལ་མཚན་སྲུང་ལྷ་བའི་ལས་འགུལ་ཤུགས་ཆེན་སྲེལ་
ཡོད། ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱིས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བརྟན་གྲུང་གོ་ཅན་དུ་བརྒྱུར་བ་ཟེར་བའི་བོད་ཀྱི་
ནང་བརྟན་རྒྱ་ནག་ཅན་དུ་བརྒྱུར་བའི་སྲིད་བྱུས། དེའི་ནང་ལྟག་པར་དུ་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ཤུགས་
རྒྱུན་ལྷན་པ་མེད་པ་བཟོ་དགོས་ཟེར་བ་ཞིག་གསལ་པོ་བཏོན་ཡོད། དེ་ནི་“གོང་ས་མཚོག་
གི་ཤུགས་རྒྱུན་དང་བོད་མི་ཚོས་“གོང་ས་མཚོག་ལ་དད་པ་མེད་པ་བཟོ་བ་ཞིག་རེད། དེ་
མཚུངས་པོ་གོང་ས་མཚོག་གི་སྤྱིའི་ཡང་སྲིད་ཐང་ཐེ་རྒྱས་བྱེད་པ་དེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བོད་ཀྱི་
ཚོས་ལུགས་སྲིད་བྱུས་ནང་གི་ལས་དོན་གསལ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་འབྲེམས་སྡོན་ཁང་གསར་འཛུགས་དང་
བོད་ས་ཡོངས་སུ་ཡང་སྲིད་སྲོད་ཀྱི་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་པ། ལྟག་པར་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་
སྤྱིའི་ཡང་སྲིད་དོན་འཛིན་ལུ་སྲོགས་གསེར་བུམ་དཔུག་པ་དེ་དབང་ཤུགས་ཅན་ཡིན་པ་

དང་། ཡང་སྲིད་ཀྱི་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཡོད་པའི་སྐོར་འཕྲོག་བཤང་ལྷགས་ཆེན་
བྱེད་བཞིན་ཡོད། ད་དུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གྲུང་ཁུན་ཏང་དང་འབྲེལ་བ་ཆེ་
བའི་བོད་ཀྱི་ལྷ་ཆེན་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྱིན་དགུ་པ་དང་། ལྷ་ཆེན་གཟིགས་བཅུ་པ་ཆེན་མོ། རྗེ་ཤེས་
དགེ་བཤེས་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ། དགེ་སྙམ་ལྷ་མ་ཐོགས་དཔེ་མཚོན་ཏུ་དྲངས་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་
དགའ་ཞེན་དང་ཏང་ལ་དགའ་ཞེན་བྱེད་པ་ནི་ལྷ་བཅུན་གྱི་གཞི་ཚའི་སྐོར་པ་ཡིན་པར་ངོས་
འཛིན་བྱེད་དགོས། དགོན་སྡེ་དང་ལྷ་བཅུན་ཚོས་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཇགས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་མཁན་
དང་བོད་མིའི་ཁྲིད་སྐྱེའི་འདེད་བྱེད་དགོས་ཞེས་བོད་ཀྱི་ལྷ་བཅུན་བཅུ་ལྔ་པ་བཏང་ནས་མི་
དམངས་ཁྲིད་སྐྱེའི་ཡང་སྲིད་སྐོར་ལ་ལྷ་དང་པ་བཟུ་བའི་ལས་འགུལ་སྡེལ་དང་སྡེལ་བཞིན་པ་རེད། དེ་
ནི་བོད་མི་བཅུ་ལྔ་པ་བཅུ་ལྔ་པ་ནས་བོད་མི་དམངས་ཀྱི་ལྷ་དང་པ་བཟུ་བའི་སྲིད་བྱུས་རན་པ་ཞིག་རེད།

༤ བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་བསྐྱབ་གཞི་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་བྲིད་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙུ་གཏོར་སྲིད་བྱུས།

རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེའི་ནང་རྒྱ་སྐད་སློབ་དགོས་པའི་བཅའ་བཀའ་
བཏང་བ་དེ་གནས་ཚུལ་གསར་པ་གང་ཡང་མིན། དེར་མ་ཟད་ལོ་རྒྱུས་མའི་ཕྱི་ཟླ་ ༡༠ ཅམ་
ནས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་བསྐྱབ་གཞི་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་སློབ་བྲིད་བྱེད་པའི་སློབ་
དེབ་བཅོས་ནས། ཨ་མདོ་མཚོ་སྡོད་ནས་འགོ་བཅུགས་ཏེ་དགོན་སྡེའི་ནང་ནང་བསྟན་བསྐྱབ་
གཞི་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་སློབ་བྲིད་བྱེད་འགོ་བཅུགས་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་མི་རིགས་
མཚུངས་སྐུར་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱུས་དེ་རིམ་པ་འཕར་བ་ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ན་འགྲིག་སྟེ།
དེ་ནི་མི་རིགས་མཚུངས་སྐུར་གྱིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་སློབ་རྒྱ་རིག་གཞུང་ཉར་ཚགས་
དང་དར་སྡེལ་བྱེད་མའི་དགོན་སྡེ་ཚོར་ཐང་དཀར་མེ་མདའ་བརྒྱབ་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་
རེད། ད་ལྟའི་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་སློབ་གྲྭ་ཁག་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་
གསའི་ཐོག་དམ་བསྐྱགས་ལྷགས་ཆེན་བྱེད་བཞིན། རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱ་སྐད་དར་སྡེལ་གཏོར་བའི་
མིང་འོག་ཏུ་བོད་ནང་དང་། ལྷག་པར་ཏུ་ལྷ་ས་དང་ཉིང་ཁྲི་ཐོགས་གོང་ཁྲིར་ཁག་ནང་ལོ་ ༡༥

འོག་གི་ན་གཞོན་གྱིས་པ་ཚོས་བོད་སྐད་གཙང་མ་བཤད་ཐུབ་ཀྱི་མེད་པ་ཆགས་ཡོད། ད་ལྟ་
བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེའི་ནང་ནང་བསྟན་བསྐྱབ་གཞི་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་སློབ་བྲིད་བྱས་པ་དེས་མ་འོངས་
བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་གནས་བབ་དང་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེའི་ཚོས་དད་རང་དབང་རི་རྒྱུག་འགོ་
དེས་རེད། ༢༠༡༣ ལོར་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་བཙུག་འཆད་འགྲེལ་གསར་པ་ཟེར་བའི་ཚོགས་འདུ་
ཐོག་མ་དེ་འཚོགས་ཡོད། དེ་ནས་ད་བར་བསྟན་མར་ཐེངས་མང་འཚོགས་ཡོད། དེས་ནང་
བསྟན་གྱི་བསྟན་བཙུག་རྒྱ་ནག་སྲིད་དབང་དགོས་མཁོ་བཞིན་འཁྲོག་བརྗོད་བྱས་ཡོད།

༥ ནང་ཚོས་ཀྱི་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་གཙོ་བོར་བྲིད་བྱེད་པ།

རྒྱ་ནག་གྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་སྲིད་གི་ཀྲོའི་ཤིན་མིང་ནས་ནང་ཚོས་ནི་རྒྱ་ནག་རིག་
གཞུང་གི་གདེང་སློབས་རེད། རྒྱ་ནག་རིག་གཞུང་དང་ནང་ཚོས་རིག་གཞུང་རྒྱུང་འབྲེལ་བྱས་
ནས་འཇོམ་སྲིད་ལ་ཁ་སྐྱོགས་རྒྱ་ཡིན་ཞེས་བཤད་ཡོད། ཞི་ཅིན་མིང་དོས་ནས་ཀྱང་ནང་ཚོས་
དེ་རྒྱ་ནག་ལ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་སྐོར་ཐེངས་མང་བརྗོད་ཡོད། རྒྱ་ནག་གིས་ཁྲུང་ཅི་སློབ་
སྲིད་ (Confucius Institute, 孔子学院) རྒྱ་བསྐྱེད་ལས་གཞི་པམ་ཉེས་ཤོར་རྗེས། ད་
ལྟའི་སྐབས་ནང་ཚོས་བེད་སློབ་བྱས་ནས་ཕྱི་བསྐྱེད་སྲིད་བྱས་གསར་པ་ཞིག་འགོ་ཚུམ་
བཞིན་ཡོད། བྲིད་སྐྱབས་དེར་ང་ཚོས་དེས་པར་དོ་སྣང་བྱ་དགོས། བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེའི་ནང་རྒྱ་
སྐད་སློབ་དགོས་པའི་བཅན་བཀའ་བཏང་བ། བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་སློབ་གཞི་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་
སློབ་བྲིད་བྱེད་པ། ཉིན་བོད་ནང་བསྟན་(Indo-Tibetan Buddhism) ནས་རྒྱ་བོད་ནང་བསྟན་
(Sino-Tibetan Buddhism) རྒྱགས་སུ་ཁ་ལོ་བསྐྱར་ནས་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་དང་རིག་གཞུང་
ནང་རྒྱ་གར་གྱི་ཤུགས་རྒྱུན་མེད་པ་བཟོ་བ། རྒྱ་བོད་ནང་བསྟན་དང་འཇིག་རྟེན་ནང་བསྟན་(人
间佛教)མིང་འོག་ཏུ་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་འཁྲོག་བཤད་དང་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་
རྒྱ་ནག་གི་རིག་གཞུང་ནང་བཅུག་པ། ལྷག་པར་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་རྒྱ་ནག་ནང་དར་སྤེལ་
བྱེད་པར་བཀག་སྡོམ་ཤུགས་ཆེན་པོ་བྱེད་པ་དང་། བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་མཚོན་རྟེན་སོགས་

ཀྱི་སྲི་གཞུགས་ བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཀྱི་མཚོན་ཉགས་མེད་པ་བཟོ་བ། རྒྱལ་ཁབ་གང་ཅིའི་ཐད་ནས་
བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་ལྷགས་རྒྱུན་མེད་པ་བཟོ་ཐབས་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱུས་ཤིག་རེད་དོ།

མན་རྒྱའི་ཡུལ་ཁྱེད་འབྱུང་ནང་བཟུང་གི་རྩུ་དཔོན་མ་ཐོག་མཚུངས་ལྟེང་མ་ཐོག་
ནང་མི་རྒྱུད་དཔོན་གྱི་རྩུ་དཔོན་ལ་གསུང་བུ་དཔྱད་པ།

རིག་རྒྱུན་ཆེ་རིང་བསམ་གྲུབ།

ཐོད་གྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཉམས་ཞིབ་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། ལོ་རབས་དགུ་བཅུའི་ནང་ཉི་ཉོང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་པ་ཞིག་གིས་
སྐར་མན་རྒྱའི་རྒྱལ་ས་ལུག་ཉིན་དུ་ཐོད་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ཞིག་གི་རྩུ་དཔོན་ཞིག་གསུང་རྟེན་གྱི་ལོ་
རྒྱུས་དེའི་ཐོད་ནང་ཐོག་མཚུངས་འཁོད་ཡོད་ཅིང་། རྩུ་དཔོན་དེ་གི་ཐོད་དང་མན་རྒྱའི་བར་གྱི་ཚོས་འབྲེལ་
ངོས་ནས་གཞིགས་ན་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔལ་པོ་ཆ་ཆེན་ཞིག་ཆགས་འདུག་པས། རྒྱའི་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་ཚང་
ཁག་ལ་གཞི་བཅོལ་ཉེ་རྩུ་དཔོན་གི་རྒྱུ་རྫོངས་ལ་དཔྱད་ཞིབ་དང་འབྲེལ་ནས་སྐར་མན་རྒྱའི་ཡུལ་དུ་རྒྱལ་
བཟུང་གི་རྩུ་དཔོན་འི་རྩུ་དཔོན་བཞེས་ཚུལ་ལོགས་བཟུང་ཡོད།

བར་ཆད་གཙོ་བོ། བྱང་རྩུ་ལི་གོ། མན་རྒྱུ། དུ་ལྷ། རྒྱལ་རབས། ཐོག་ཆེན་གྱི་ཚོས།

སྐར་རྒྱུད།

༄༅། །ཉི་ཉོང་གི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་མཁས་པ་གྲགས་ཅན་ཉོ་ཡུ་ཅིན་སན་(稻叶君
山, 1876-1940)གིས་ལོ་རབས་དགུ་བཅུའི་དུས་འགོར་ཉི་ཉོང་རྒྱུད་ཡིག་ཐོག་བཅུ་མས་པའི་
《ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འདུས་ཆེན་མོ་》¹³⁷ནང་། སྐར་མན་རྒྱའི་རྒྱལ་རབས་རྩོན་

137. དཔེ་དེབ་འདིའི་སྐར་དཔྱད་ཚོམ་གྱི་ས་བཅད་རྒྱུག་པར་གསལ་བས་དེར་གཟིགས།

མ་སྟེ་ལྷན་ཆེད་¹³⁸ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷུག་ཏིན་(盛京)¹³⁹ཏུ་བཞེངས་པའི་ནང་སོ་སྟོབ་དཔོན་ལྷན་པའི་
 བོད་ཀྱི་དགོ་འདུན་པའི་རྩོམ་ཅིང་ཆ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་སོགས་པར་ཞིབ་འཇུག་བགྱིས་ཡོད། བོད་
 དང་མན་ལྷན་པའི་བར་གྱི་ཚོས་ཚུགས་ཀྱི་འབྲེལ་ལམ་དོས་ནས་གཞིགས་ན། རྩོམ་ཅིང་ཡི་གེ་འདིས་
 ལོ་རྒྱུ་ལ་བརྒྱ་དགུ་བཅུ་ལྟ་གཞི་ཡར་སྐོན་གྱི་སྐབས་དེའི་བོད་དང་མན་ལྷན་པའི་རྒྱུས་ཀྱི་སྟོང་
 ཆ་དེས་ཅན་ཞིག་སྐོང་བྱུང་སྟེ། ཏུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ཏུས་འགོ་སྟེ་སྟེ་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་
 ལྷན་ཆེད་ཀྱི་སྲིད་དབང་གསར་ཏུ་ཚུགས་སྐབས་མན་ལྷན་པའི་ཡུལ་ཏུ་རྒྱལ་བསྟན་སོགས་མར་སྟེལ་
 པའི་སྟོལ་འབྱེད་མཁུ་ལོ་ནང་སོ་སྟོབ་དཔོན་ཡིན་པར་གྲགས་ཤིང་། མན་ལྷན་པའི་སོ་སོ་
 མ་རྩོར་ཉ་ཆི་ཡིས་འདི་པ་དབུ་བྱས་བཞེན་ནས་ཐེག་པ་ཆེན་མོའི་ཚོས་ལྷན་ཚུལ་ཡང་མཆིས།
 དེས་ན་དགོ་འདུན་པ་འདིའི་རྩོམ་ཅིང་གི་རྒྱུ་སྐྱོད་ས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པར་སོ་སྟོབ་ཀྱི་རིན་
 ཐང་ཆེན་པོ་འདུག་སྟེ་མོད། འོན་ཀྱང་ཉེ་རབས་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་ཡོད་སོ་སྟོབ་ཡིག་ཚང་དང་
 གནའ་བོའི་རྩོམ་ཅིང་ཞིབ་འཇུག་སྐོར་གྱི་དཔེ་དེབ་ཁག་ཏུ་ནང་སོ་སྟོབ་དཔོན་ཀྱི་རྩོམ་སྐོར་
 ལ་ཞིབ་འཇུག་བགྱིས་པ་དང་། ཡང་ན་བྱང་རྩོམ་ཡི་གེ་འདི་བོད་ཡིག་ཏུ་སཔ་སྐྱར་དང་འདི་
 ལ་འབྲུ་འབྲེལ་བཅུ་མས་པ་སོགས་གང་ཡང་མི་གསལ་ཞིང་། མི་སྣ་འདི་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་
 ཚུལ་ཡང་ཉ་ལམ་མེད་པར་སྤྱང་། དགོ་གནས་ཆེན་མོ་ཆབ་འགལ་རྟ་མགིན་ལགས་ཀྱིས་དཀའ་
 ལས་མང་པོ་བརྒྱུ་སྟེ་སྟེ་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་《བོད་ཡིག་རྩོམ་ཅིང་ཞིབ་འཇུག》ཅེས་པའི་དཔེ་དེབ་

138. ལྷོར་རིད་དང་། ལྷན་རིད། ལྷན་ཆེད་ལྷན་ཆེད་བཅས་ནི་དོན་གཅིག་ཡིན་ཏེ། མན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་དབང་
 ལྷན་མ་བྱས་སྐོན་གྱི་མན་ལྷན་རབས་སྐོན་མའི་མིང་ཏུ་འབོད་ཅིང་། རྒྱ་ཡིག་ཏུ་“大金、後金、大金
 國”ཟེར་བ་དེ་ཡིན། 《པར་ཆེན་མོ་བཟང་ཚོས་རྒྱུན་གྱི་རྣམ་ཐར》ནང་ལྷོར་རིད་ཅེས་གསལ་ལ། 《མདོ་སྐྱོད་
 ཚོས་འབྲུང་》ཏུ་ལྷན་ཆེད་ཞེས་དང་། ཡང་《རྒྱལ་དབང་ལྷན་པའི་རྣམ་ཐར་ཏུ་ལའི་གོས་བཟང་》ནང་ལྷན་
 ཆེད་ཅེས་གིས་ཡོད་པས་འདིར་ཏུ་ལའི་གོས་བཟང་ལྟར་གིས་ཡོད་དོ།

139. ལྷུག་ཏིན་ནི་སྟེ་ལོ་ ༡༩༢༥ནས་སྟེ་ལོ་ ༡༩༤༤ལོའི་བར་གྱི་མན་ལྷན་པའི་སྟེ། ད་ལྟོ་རྒྱ་ནག་བྱང་ཤར་གྱི་ཆ་
 ས་ལའོ་ཉིང་ཞིང་ཆེན་རྩིན་དབྱང་གྲོང་ཁྱེར་ཡིན་ཞིང་། མན་ལྷན་པའི་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་གྱི་
 རྩོམ་སྐོར་ལྷན་ལྷན་ལྷན་གྱི་བྱང་ཤར་ས་ཁུལ་ལའོ་ཉིང་དང་། ཅི་ལེན། ཉི་ལུང་ཅང་འདི་གསུམ་ག་རྣམས་ཡོད་དོ།

མཐུག་པོ་ཞིག་བརྒྱུགས་ཏེ། བོད་བཅའ་པོའི་རུས་ནས་བོད་སེལ་བྱའི་རུས་དང་། དེ་ནས་མུ་
ནག་མེང་རྒྱལ་རབས། མན་རྩའི་ཆིང་རྒྱལ་རབས་བཅས་བར་གྱི་བོད་ཡིག་རྩོམ་རིམ་ ༡༠ ལྟག་
འཁོད་ཡོད་ཀྱང་། དཔེ་དེབ་དེའི་ནང་རྩ་བ་ལྟོབ་དཔོན་གྱི་རྩོམ་རིམ་ཚུང་མེད་པ་ནི་བྱང་
རྩའི་ཡི་གེའི་ནང་བོད་ཡིག་མེད་པས་ཡིན་ངེས། གང་ལྟར་དཔེ་དེབ་དེ་ལས་ཆིང་རྒྱལ་རབས་
རུས་ཀྱི་བོད་ཡིག་རྩོམ་རིམ་སྡེ་ཤོས་ནི་སྟེ་ལོ་ ༡༩༥༢ ལོར་བཞེངས་པའི་《རྒྱལ་པོས་བཞེངས་པའི་
དགེ་བ་དར་རྒྱས་སྤྱིར་རྒྱལ་ཁབས་སྐྱོབ་པའི་སྡེ་ཆེན་གཙུག་ལག་ཁང་གི་རྣམ་ཐར་རྩོམ་རིམ་》
《《敕建大隆善护国寺碑记》》)ཞེས་པ་དེ་ཡིན། དེ་ལྟར་གཞིགས་ན། མན་རྩ་ཡིས་མུ་ནག་
དབང་རྒྱུར་མ་བྱས་སྐྱོན་ལ་ཡུལ་དེར་བོད་ཡིག་རྩོམ་རིམ་ཉ་ལམ་ཡོད་ཚེད་མི་འདུག།

ཡིན་ནའང་བོད་ཡིག་གི་རྩོམ་རིམ་ཡིན་མིན་ལ་མ་བཟོས་པར། ར་ཚོས་རྒྱབས་འདིར་
བོད་དང་མན་རྩའི་བར་གྱི་ཚོས་འབྲེལ་ལོས་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རིན་ཐང་གཞལ་ན། བྱང་ལོ་སྐྱོབ་
དཔོན་གྱི་རྩོམ་རིམ་འདི་ནི་གོང་གསལ་ཆིང་རྒྱལ་རབས་རུས་ཀྱི་རྩོམ་རིམ་དེ་དག་ལས་ཀྱང་སྡེ་བ་
རྣོགས་ཐུབ། འོན་ཀྱང་བོད་ཡིག་ནང་རྩོམ་རིམ་འདིའི་རྣམ་གྱི་དབྱུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་ཤིན་ཏུ་མཐོང་
དཀོན་པོ་ཆགས་ཡོད་ལྟར་ལ། འདིར་ཁོ་བོས་ཀྱང་གཙོ་བོ་རྒྱ་ཡིག་གི་ཡིག་ཚང་ཁག་ལ་གཞི་
བཅོལ་བ་ཡིན་ཏེ། མི་སྣ་འདིའི་རྩོམ་རིམ་ཡི་གེ་ལ་གསར་རྩ་དབྱུང་ཞིབ་བཞིས་ཏེ་རྩོམ་གྱི་མ་
གདན་གང་འཚོམས་འདང་བའི་རྗེས་སུ། ༢༠༢༣ལོའི་ལྷོ་ཟླ་ ༧ པར། ཡོ་རོབ་ཅེག་ལྷི་མཐུན་རྒྱལ་
ཁབ་(Czech Republic)ཀྱི་ཆར་ལེ་སི་གཙུག་ལག་སྐྱོབ་ཆེན་(Charles University)རྩ་རྒྱལ་
ལྷིའི་བོད་རིག་པའི་ཚོགས་འདུ་མེངས་བཅུ་རྒྱུག་པའི་ཤིང་དབྱུང་ཞིབ་གྱི་གྲུབ་དོན་གནད་རྩ་
རྒྱུས་ནས་སྐྱོགས་སྤྱད་ལུས་པར། ཚོགས་འདུའི་ཤིང་མཐས་དབང་དང་ཤེས་ཡོན་ཅན་རྩ་མས་
རྣོགས་གནད་ཅན་གྱི་རྒྱུ་ལ་མང་པོ་ཆ་ཆ་ལྟར་ལྟར་རྩ་བཏོན་བྱུང་བས། དབྱུང་རྩོམ་འདིས་ལོ་
རྒྱུས་ཀྱི་རྣོང་ཆ་ལེས་ཅན་ཞིག་སྤོང་བར་སྐྱེད་བས་གདེང་ཚིང་ལྟར་བྱེད་པོར་ལགས་
ན། ད་ནི་བྱང་ལོ་སྐྱོབ་དཔོན་གྱི་རྩོམ་རིམ་འདིའི་རྣམ་ལ་ཅུང་ཟད་རྒྱས་པར་དབྱུང་བར་བྱའོ།།

དང་པོ། མན་ཐུའི་སྲིད་དབང་རྒྱལ་པོའི་དུས་འགོ་དང་ནང་པོ་རྒྱལ་དཔོན་གྱི་བར་གྱི་འབྲེལ་བ།

མན་ཐུའི་སྲིད་ཐོན་མེས་པོ་（女真人）ཚོས་སྐར་ནས་ས་མན་ཚོས་ལུགས་（薩滿教）
ཞེས་པའི་གདོད་མའི་ཚོས་ལུགས་འདི་ལ་དད་མོས་བྱེད་པར་གྲགས་ཏེ། ཚོས་སྲོད་གཙོ་བོ་ནི་
ཉི་མ་ལ་དད་མོས་དང་ལྷ་འདྲེ་ལ་གསོལ་མཚོད་བྱེད་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་རྒྱལ་པོ་
ནོར་ཉེ་ཆེ་ཡིས་རང་གི་ཡབ་ཆེན་གང་ཉིད་མེད་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དཔུང་དམག་གིས་གོ་འཛོལ་
ཐེབས་ནས་བསད་ནོར་བུར་བར་དག་ཤ་ལེན་ཆེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༥༥༩ ལོ་ནས་བཟུང་རིར་ཆེད་ཀྱི་
རྒྱལ་རབས་སྲ་མའི་（建州女真）ཤོག་སྡེ་ཁག་གཅིག་གྱུར་མཛད་ནས། རིམ་པས་གཡུལ་
འཐབ་ཐེངས་དུ་མ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་ཞིང་དཔུང་དམག་དང་མངའ་ཐང་རྒྱ་སྲིད་བཏང་
སྟེ་སྲིད་དབང་སྟོབས་ཀྱིས་ཁ་ལོ་བསྐྱར་དུས་ས་མན་ཚོས་ཁང་རེ་རྒྱང་གཏོར་སྲོན་བཏང་
ཞིང་། རེ་འགའ་རྒྱལ་པོ་རང་གི་གོང་མའི་ཕོ་བྲང་དུ་བདག་གིར་བཅད་ཚུལ་ཡང་མཆིས་
ཏེ། 《སར་མན་ཚོས་དང་ལྷ་སྲུང་》ལས། “ནོར་ཉེ་ཆེ་ཡིས་ཚོ་ཁག་བདག་གིར་མཛད་སྐབས།
དམག་རྩ་ཡིས་སྡོན་ལ་ཚོ་སྡེ་ཁག་གི་ཚོས་ཁང་གཏོར་ཞིང་། ལྷ་སྲུང་རྣམས་ལྷང་བེ་ལའི་མཛུགས་
ནས་འཕྲོག་”（努尔哈赤攻占部落时，兵马先废该部“堂色”，掠祖像神牒于贝勒
马前）¹⁴⁰ཞེས་གསལ་བ་ལྟར། བར་སྐབས་ཤིག་ནས་ས་མན་ཚོས་ཁང་གི་རྣམ་པ་བསྐྱར་ཏེ་
ལྷ་ཁང་རྣམས་གོང་མའི་ཕོ་བྲང་ཁོ་ནར་གྱུར་ཡོད་དོ། །《ཅན་གུའུ་ཡི་རེག་བྱིག་》ལས། “奴
酋之所居上里许，立一堂宇，臻以垣墙为礼天之所，凡于战斗往来，权酋清将胡
必往新之”¹⁴¹ཞེས་གསལ་བ་ལྟར་ན། ས་མན་ཚོས་ནི་གདོད་མ་ནས་མན་ཐུའི་མི་རིགས་ཀྱི་
ཚོས་ལུགས་དད་མོས་ཡིན། དེ་ལྟར་གཡུལ་འཐབ་ལ་མཁས་པའི་རྒྱལ་པོ་ནོར་ཉེ་ཆེ་ཡིས་ལོ་
ངོ་ཉི་ཤུར་ཉེ་བ་ཞིག་ལ་རྒྱང་འདུལ་དང་དྲག་པོའི་གཡུལ་དངོས་སུ་བཤམས་པ་ཅི་རིགས་ལ་
བསྟེན་ནས་མན་ཐུའི་ཤོག་སྡེ་མཐའ་དག་གཅིག་གྱུར་མཛད་རྗེས། ཕྱི་ལོ་ ༡༦༠༩ ལོར་རྒྱལ་པོ་

140. 富育光著：《薩滿教與神話》，遼寧大學出版社，1990年。
141. 李民宾：《建州闻见录》。

གནས་སྐོས་ཏེ་ཉི་མོག་ཨ་ལ་མཁར་ཞེས་པར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྒྱལ་ས་བཅུགས་པ་དང་མཉམ་
 ཏུ་ཅིན་ཆེན་མོའི་¹⁴²སྲིད་དབང་གསར་ཏུ་བཅུགས། དེ་ནས་བཟུང་ཅིན་ཆེན་མོའི་རྒྱལ་ཁབ་
 གྱི་སྟོབས་ལྷགས་མངའ་ཐང་ཆེར་རྒྱས་ཏེ། དཔལ་ཚལ་སྲིད་ཀྱི་ལ་གྲགས་པའི་རྒྱལ་པོ་ནོར་
 ཏེ་ཆེ་ཡིས་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་སྲིད་དབང་གྲ་བརྟན་ཡོང་ཆེད་ལོ་ངོ་བཙོ་ལུ་ཅམ་གྱི་ནང་“བཞེངས་
 རྒྱན་ཆེན་པོ་ཐེངས་གསུམ་”མཛད་ཚུལ་མཆིས་ཤིང་། བཞེངས་རྒྱན་ཐ་མ་དེ་ནི་དོན་ངོ་མར་
 མན་རྒྱའི་འདབས་འབྲེལ་ཏུ་ཆགས་པའི་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཕན་ཁག་དང་རྒྱ་ནག་པོའི་ཡུལ་
 ཁམས་མངའ་འོག་ཏུ་དབང་རྒྱར་བྱེད་སྲོ་བའི་ཆེད། མི་རིགས་སོ་སོའི་ཁམས་དང་མོས་པ་ལ་
 བརྒྱན་ནས་རྒྱལ་སའི་ཉེ་ལོགས་སུ་ལོ་གསུམ་གྱི་ནང་ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་ཐུབ་མཐའ་འདྲ་མིན་གྱི་ལྟ་
 ཁང་ཆེན་མོ་བརྟན་གསར་བཞེངས་གྲུབ་པར་མཛད་པ་དེ་ཡིན། ལོ་རྒྱུས་སྟེང་འདི་ལ་ནོར་
 ཏེ་ཆེའི་དུས་སྐབས་གྱི་“ལྷ་ཁང་ཆེ་བརྟན་”（七大廟）ཞེས་པར་གྲགས། དེ་དག་ཤོད་ལས་
 མན་རྒྱའི་མི་རིགས་རང་གིས་སྤར་ནས་དང་མོས་བྱེད་པའི་ས་མན་ཚོས་ལྷགས་གྱི་ལྟ་ཁང་（堂
 子）གཅིག་དང་། རྒྱ་ནག་འུུ་ལྷགས་¹⁴³གྱི་ལྟ་ཁང་（文廟）གཅིག་པོད་བརྒྱད་ནང་བརྟན་
 གྱི་ལྟ་ཁང་（地藏寺）གཅིག་གཞན་པོའི་ཉའོ་ལྷགས་¹⁴⁴གྱི་ལྟ་ཁང་（玉皇廟、關帝廟、
 城隍廟）གསུམ། གཞན་གཡུལ་འཐབ་ཤོད་གཤེགས་པའི་དཔོན་དམག་རྣམས་ལ་རྗེས་དྲན་

142. ཅིན་ཆེན་མོ་དང་། ཅིན་ཕྱི་མ། ཅིན་ཆེན་མོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅེས་པ་ནི་གོང་གི་མཚན་འགྲེལ་གཉིས་པ་དང་
 གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ཏེ། ཆིང་རྒྱལ་རབས་མ་བཅུགས་སྟོན་གྱི་མན་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་མིང་ཏུ་འབོད་ཅིང་། རྒྱལ་
 མཚོག་ལུ་པ་ཆེན་པོ་དང་པུ་ཆེན་སྟོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་གྱི་རྣམ་ཐར་ཁག་ཏུ་རིར་ཆེད་དམ་སྟོར་རིད་སོགས་སུ་
 སྲིས་ཡོད་པ་དེ་ཡིན་ནོ།

143. འུུ་ལྷགས་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ཆིང་རྒྱལ་རབས་སྤེལ་འདྲེན་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་དར་བའི་བསམ་སྟོའི་གྲུབ་མཐའ་ཞིག་སྟེ།
 འུུ་ཅི་གཙོས་ལྷགས་གྱི་སྟོན་ནས་འཇིག་རྟེན་སྟོར་བའི་འདོད་ཚུལ་འཇིན་པ་དང་། རྩ་རབས་ནས་བརྒྱད་
 པའི་མི་ཚོས་གྱི་སྟོལ་རྒྱན་འབྲེལ་བ་སོགས་ཚལ་འདོན་བྱེད་དོ།

144. ཉའོ་ལྷགས་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ཉན་ཤར་མའི་རྒྱལ་རབས་གྱི་སྐབས་སུ་དར་བའི་རྒྱ་ནག་རང་སའི་གནའ་བོའི་
 ཚོས་ལྷགས་གྱི་གྲུབ་མཐའ་ཞིག་ཤོ།

ཀྱི་ཆེད་དུ་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་ (昭忠祠) གཅིག་བཅས་ཡོད། ལྷ་ཁང་ཆེ་བའུ་མེད་ཀྱི་
འཕགས་པ་ས་ཡི་སྒྲིང་པོའི་ལྷ་ཁང་དེ་ནི་མཁུ་རྩེའི་ལོ་རྒྱུས་སྒྲིང་བཞེངས་སྐྱབ་མཛད་པའི་
པོད་བརྒྱད་ནང་བསྟན་གྱི་དཔོན་པའམ་ལྷ་ཁང་ཚོག་མ་དེ་ཆགས་ཡོད་ལ། དཔོན་པ་འདིའི་
ཉེན་གཙོ་རྩོན་པ་ཤུ་ལྷུ་པ་དང་། འཕགས་པ་སྐྱབ་རས་གཟིགས། འཕགས་པ་ས་ཡི་སྒྲིང་
པོ་བཅས་བཞུགས་ཚུལ་མཆིས།

དེ་བས་ཀྱང་གནད་འགག་ཆེ་བ་ཞིག་ལ། ལྷ་ཁང་ཆེ་བའུ་ལ་རབ་གནས་བཞེགས་
བསྐྱད་སོགས་ཚོས་ཚུགས་ཀྱི་བྱེད་སྐོར་གཙོ་བོ་རིགས་སྐྱབ་མཁུ་ནི་ཤར་སོག་གི་ཡུལ་གྱི་
བརྒྱད་ནས་ཕེབས་པའི་པོད་ཀྱི་དགེ་འཕུན་པ་ནང་སོ་སོའི་དཔོན་ལུ་བ་ཁོང་ཡིན་ཏེ། རྒྱའི་
ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་པ་ཡིས་ཆེན་མུ་ལུ་ (李勤璞, 1962-) ཡིས། “ཁྱངས་དེད་
འོངས་ན། བུ་སོ་སོའི་དཔོན་ཁོང་གི་ལོ་ ༡༩༡༥ ནས་ ༡༩༡༧ བར་ཤར་སོགས་སོག་ཡུལ་ནས་
ཉེ་སོག་ཨ་ལ་མཁུ་¹⁴⁵ཏུ་གདན་ཞུ་བེངས་གཉིས་མཛད་ཚུང་འཇུག་སྟེ། ཅིན་ཆེན་མོའི་མཁུ་
མོང་གི་ཤར་སོགས་སུ་བཞེངས་པའི་“ལྷ་ཁང་ཆེ་བའུ་”ནང་གི་ཉེན་སྐྱབ་ལ་རབ་གནས་མཛད་
ཅིང་དམ་ཚོས་སྟེལ་” (追溯起来，囊素喇嘛在1615-1617年間，就曾受聘自東蒙古至
赫圖阿拉兩次，為金國在其城的“東阜”所興建的“七大廟”裏面的佛廟開光傳
法。) ¹⁴⁶ཞེས་གསལ་བ་བཞིན། ཏུས་ཚོད་ཀྱི་ཆ་ནས་ཀྱང་དཔུང་ཞིབ་བཞིས་པ་ཅུང་ཟད་
སྒ་ཤོས་ཡིན་པའི་འདོད་ཚུལ་འདི་སྟོ་གཟུ་བོར་གནས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་པ་ཏུ་མས་
ཁྱངས་བཅུན་པར་ངོས་ལེན་གནང་ཡོད་ལགས་ན། ཁོ་བོས་ཀྱང་འདོད་ཚུལ་འདི་སྐྱབ་བྱེད་
ཁྱངས་འཕེར་བ་ཞིག་ཏུ་ཡིད་ཆེས་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ལྷ་ཁང་ཆེ་བའུ་མེད་ནང་པའི་ལྷ་

145. རྒྱལ་པོ་ཉེར་ཉ་ཆེ་ཡིས་སྲིད་དབང་ཚོག་མར་འཇུགས་སྐབས་ཕྱི་ལོ་༡༩༠༩ལོར་དེད་གི་རྒྱ་ནག་བྱང་ཤར་
ལེའོ་ཉིང་ཞིང་ཆེན་གྱི་ས་ཁུལ་དུ་བཅུགས་པའི་རྒྱལ་ས་ཚོག་མ་ཡིན་ནོ།

146. 李勤璞：《白喇嘛與清朝藏傳佛教的建立》，中央研究院近代史研究所集刊第30期（民
國87年12月），第69頁。

ཁང་གཅིག་ལས་མེད་ཕྱིར། བང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱིས་བང་པ་མ་ཡིན་པའི་ལྷ་ཁང་གཞན་དག་གི་
 ཉེན་སྲུ་ལ་རབ་གནས་བཅུ་ཡོད་མེད་དེ་ནི་མེ་ཚོམ་གྱི་དོགས་གནས་ཤིག་ཏུ་ཟེད་ཀྱང་། ཤོང་
 ཏུ་ “དམ་ཚོས་སྲེལ་” ཞེས་གསལ་བའི་ཚོག་གནད་དེས་ཚོས་ཚུགས་ཀྱི་ཚོ་ག་ཅམ་མ་ཡིན་
 པར། ཡུལ་དེའི་མངའ་འབངས་དྲག་ཞན་ཅི་རིགས་ལ་རྒྱལ་བསྟན་རིན་པོ་ཆེའི་ཚོས་སྲེལ་
 ཡང་བཏང་ཡོད་དེས། གང་ལྟར་འདི་པ་སྲ་སྲིར་མཐོང་ལུའི་ཡུལ་ཏུ་ཐེངས་གསུམ་བྱོན་པ་ལས་
 བྱོན་ཐེངས་སྲ་མ་གཉེས་ཀྱི་དུས་སུ་འཕགས་པ་ས་ཡི་སྒྲིར་པོའི་ལྷ་ཁང་ཏུ་ཚོས་ཚུགས་ཀྱི་
 མཛད་འགན་ཅི་རིགས་ལྟར་ཏུ་བཞེས་ཡོད་པའི་དུས་སྐབས་དེ་ནི། མཐོང་ལུའི་ཡུལ་དེར་རྒྱལ་
 བསྟན་གྱི་ལྷ་དཔོངས་ཐོག་མར་སྲེལ་བའི་འགོ་རྒྱུགས་པ་ཞིག་ཏུ་དོས་འཛིན་བྱས་ན། ཉ་ལམ་
 ཡུལ་དུས་གང་གི་ཆ་ནས་ཀྱང་ལྷ་དང་རིགས་པས་དགག་ཏུ་མེད་པ་ཞིག་རེད་སྟེ། འདི་
 ལ་ཡང་དགེ་ཚུན་ཆེན་མོ་ལི་ཆེན་པུ་ (李勤璞, 1962-) ཡིས། “བང་སོ་སློབ་དཔོན་
 བོ་ཆེང་རྒྱལ་རབས་དུས་ཀྱི་བོད་བརྒྱུད་བང་བསྟན་སྲེལ་བའི་སློབ་འབྱེད་མཁན་ཡིན་ལ།
 ལྷ་མ་དཀར་པོ་¹⁴⁷བོ་ཆེང་རྒྱལ་རབས་དུས་ཀྱི་བོད་བརྒྱུད་བང་བསྟན་གྱི་མང་གཞི་འཛུགས་
 མཁན་ཡིན་” (囊素喇嘛是清朝藏傳佛教的開山者，白喇嘛則是清朝藏傳佛教的成立
 者)¹⁴⁸ཞེས་དང་། ཡང་ཁོང་གིས། “ཅིན་རྒྱལ་ཁབ་དང་། བྱང་ཁོ་རེ་ཡ། མེང་རྒྱལ་རབས་བཅས་
 ཀྱིས་ཟིན་ཐོར་བཞེད་པའི་དོས་ནས་བསྟན་ན། འདིའི་ཡར་སློབ་ཀྱི་དུས་སྐབས་བང་ཅིན་རྒྱལ་
 ཁབ་ཏུ་ལྷ་མ་བཞུགས་ཚུལ་མ་མཐོང་” (在這以前的時期，由金國、朝鮮、明朝的記載
 來看，未見金國有喇嘛居住)¹⁴⁹ཞེས་གསུངས་ཏེ། བང་སོ་སློབ་དཔོན་ནི་མཐོང་ལུའི་ཡུལ་

147. རྒྱ་ཡིག་ཏུ་ “白喇嘛”ཞེས་བྲིས་ཡོད་པ་ལྷ་མ་དཀར་པོ་ཞེས་དོན་སྲུར་བྱས་པ་ཡིན་ཏེ། ལྷ་མ་དཀར་པོ་
 བོ་བང་སོ་སློབ་དཔོན་དང་མཉམ་ཏུ་བོད་ནས་ཤར་སོག་དང་དེ་ནས་མཐོང་ལུའི་བྱོན་པར་གྲགས་ཤིང་། ཚོས་
 བརྒྱུད་གཅིག་པའི་བང་སོ་ཚོས་ཇི་ཚོས་གྲོགས་རྒྱུང་བ་ཞིག་ཡིན།

148. 李勤璞：《白喇嘛與清朝藏傳佛教的建立》，中央研究院近代史研究所集刊第30期（民國87年12月），第70頁。

149. 上同，第76頁。

མཁལ་གྱི་ནང་པའི་དགོ་འདུན་པ་སོག་མ་དེར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པའང་དོན་ལ་གནས་
སྟུང་། གཞན་ཁོ་སོས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་ཡོད་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཁག་ཏུ་ནང་སོ་སྟོན་དཔོན་
ཀྱི་སྟོན་ལ་ཡུལ་དེར་ནང་པའི་དགོ་འདུན་པ་གང་ཏུང་སེབས་རྒྱལ་གསལ་བ་མཚོང་མ་སོང་
བས་གནད་འདི་འཕྲུལ་མེད་ཡག་དག་པར་སེམས།

འོ་ན་བོད་བརྒྱུད་ནང་བརྟན་གྱིས་མན་རྒྱའི་མི་རིགས་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་དང་མོས་ལ་
ལུགས་སྐྱེན་རི་རྣམ་ཐེབས་ཡོད་དམ་ཞེ་ན། འདི་ཡང་མན་རྒྱའི་རྒྱལ་རབས་སྣ་མའི་རྒྱུད་
དབང་འདི་འགོ་རྒྱུགས་པའི་རྒྱལ་སོག་དང་སོའི་བར་ཏུ་ཁྱེད་འདེད་དཔོན་ཉེ། ལུགས་སྐྱེན་
དེ་ཡང་ཉ་ལམ་རྒྱལ་སོ་ནོར་ཉ་ཆེ་དང་ནང་སོ་སྟོན་དཔོན་གཉིས་ལ་ལྷག་ཡོད་པ་འདྲ། རྒྱལ་
སོས་ནང་སོ་སྟོན་དཔོན་མན་རྒྱུར་ལྷུས་པའི་ཐེངས་སྣ་མ་གཉིས་ཀྱི་རུས་སུ་སྟོན་དཔོན་འདིས་
མཚོང་འགན་ཅི་ཞིག་བརྒྱུད་ཡོད་མེད་དེ་གོང་ཏུ་རྒྱས་ཟིན། དེས་ན་ཕྱོད་ཐེངས་མ་མ་དེར་
སྟོན་དཔོན་གྱིས་ཚོས་ཀྱི་བྱ་བ་ག་རེ་མཚོང་འདུག་ཟེར་ན། ནང་སོ་སྟོན་དཔོན་ཕྱོད་ཐེངས་མ་
མ་སྟེ་ ༡༤༢༡ ལོར་རྒྱལ་སོ་ནོར་ཉ་ཆེ་ཡིས་སྟོན་དཔོན་འདི་པ་དབུ་མཐར་བཀྱར་ཉེ་ཐོག་ཆེན་
ཀྱི་ཚོས་ལུས་ནས། རྒྱལ་སོ་རང་ཉིད་དངོས་སུ་ནང་པར་ལུགས་པ་ནས་བརྒྱུད་། རྒྱལ་བརྟན་
རིན་པོ་ཆེའི་ལྷ་དཔོངས་དེ་མན་རྒྱའི་ཡུལ་ཏུ་གོས་ཆེན་རྩམ་གྱིས་མོས་པ་བཞིན་དར་བྱལ་
བྱུང་འགོ་རྒྱུགས་ཡོད་ཅིང་། སོག་མར་རྒྱལ་སོ་རང་གིས་སྟེ་བྱིད་མཚོད་ནས་ནང་པར་ལུགས་
པའི་ལུགས་སྐྱེན་དེ་ཡིས་རིམ་པས་སྐབས་དེར་མན་རྒྱའི་སྟོན་འབངས་སྟེ་དང་བཅས་པ་ལམ་
མོ་ཆེའི་ཚོས་ལུགས་དང་མོས་ལ་འགྱུར་བ་ཐེབས་ནས་ནང་པའི་རྗེས་འརྒྱལ་པར་ཁས་འཆེས་
ཡོད་པ་ནི་སྟོན་ཡིས་ཚོད་དཔོག་བཞིན་ནའང་གདེང་ཚོད་རྩུང་ཟད་ཉིད་སྟབ་པ་ཞིག་རེད།

སྟོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བསམ་སྟོ་བཏང་ན། མན་རྒྱའི་འདབས་འབྲེལ་གྱི་སོག་སོའི་
རྒྱལ་སྟན་མཐའ་དག་ཀྱང་རུས་སྣ་ནས་ནང་པ་ག་རྣམ་ཡིན་པ་སྟོས་མ་དགོས་སྟེར། དེའི་སྟོན་
སུ་ནོར་ཉ་ཆེའི་སྲས་བརྒྱུད་པ་འདོག་ཉེ་རྒྱལ་སོས་སོག་པའི་ཤོག་སྟེ་ཚོ་སྟན་དེ་རྣམས་ཞི་དྲག་

གང་ཅུང་གིས་བཀུལ་ནས་མངའ་ལོག་ཏུ་བརྟུག་པར་ཡང་ནང་ཚོས་གྱིས་གཞོགས་འདེགས་
 གྱི་རུས་པ་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཚོན་ཡོད་ལ། རྒྱལ་པོ་ནང་པར་ཞུགས་པ་ནི་དང་མོས་ཁོ་ནའི་ཆེད་
 མ་ཡིན་པར་གཙོ་བོ་ཆབ་སྲིད་གྱི་དགོས་དམིགས་ལ་ལྷུག་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྤར་ཏུས་རབས་
 བརྟུ་གསུམ་པའི་ནང་ཉོར་གོ་དན་རྒྱལ་པོས་གསེར་ཡིག་པ་མངགས་ཏེ་ས་པའ་ཁྱུ་དཔོན་ལྷན་
 རྒྱས་ཉོར་ཡུལ་ལ་གདན་ཞུ་མཛད་ནས། ཉོར་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་པར་གཞུང་འབྲེལ་ཐོག་
 མཚོད་ཡོན་འབྲེལ་ལམ་ཐོག་མར་བྱུང་བ་དང་བསྐྱར་ན། འདི་ལ་མི་འདྲ་བའི་ཆ་ཞིག་ཡོད་པ་
 ནི། བང་སོ་སློབ་དཔོན་མན་རྩུ་ཕྱོན་པ་དེས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོའི་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་རོ་བོ་
 མཚོན་ཐུབ་གྱི་མེད་པ་དེ་ཡིན། ཡིན་ནའང་། རྒྱལ་པོས་མཚོད་གནས་སུ་བཀྱུར་བ་དེ་ཅོམ་གྱིས་
 གྲང་མན་རྩུ་གཞུང་གིས་སྐབས་དེར་བང་སོ་སློབ་དཔོན་ལ་འདི་ལས་ལྷག་མེད་པའི་སྤྱུ་ཏུང་
 དང་ཆེ་མཚོང་བཀྱུར་བརྟེན་ལེད་ལྷན་ཡོད་པ་དེ་ཉེན་ཉེན་མཚོན་ཐུབ།

གཉིས་ལ། བང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་གྲུང་རྩེན་དང་རྩོམ་པ་གི་རྒྱལ་ཚོང་མ།

རྒྱ་ཡིག་གི་གནའ་བོའི་རྩོམ་པ་ཡི་གེ་པལ་ཆེ་བའི་ཚོམ་སྤྱངས་ནི་ཚོགས་དང་ཡུད་ནམས་
 གོ་བཤེར་རྩུང་ཅི་སྤུབ་བྱེད་པའི་ཡིག་ཚོམ་གྱི་འགྲི་ཐབས་སྤྱད་ཡོད་ལྟར། ཁོ་བོས་ཀྱང་འདིར་
 རྒྱ་ཡིག་གི་བྱང་རྩོམ་ཡི་གེ་དེ་དག་བོད་རྒྱུར་བྱེད་སྐབས་རྒྱུར་ཐབས་དེ་གཙོར་བཟུང་ཡོད། དེ་
 ཡང་འདི་ལྟ་སྟེ། «ཅིན་ཆེན་མོའི་བྲ་མ་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་གྲུང་རྩེན་རྩོམ་པ་གི་རྩམ་ཐར་»
 ལས། «མོར་མེ་དར་ཉེན་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་མཚོག་ནི་དབུས་གཙང་པ་ཡིན། དམ་པའི་ཚོས་གྱི་ཡུལ་
 བས་འབྲུངས། རྒྱལ་བསྐྱབ་ལ་ཐོས་བསམ་མཛད། ཡུང་རྟོགས་གྱི་བསྐྱབ་པ་ལ་མངའ་བརྟེན། རྒྱ་དགུ་
 མཐའ་དག་ཕྱོལ་བར་མཛད་པར་དགོངས་ནས་ལ་བརྒྱབ་ཚུ་བཞུག་གྱི་དཀའ་ངལ་ལ་མ་འཛོམས་པར་
 བར་སོག་པོའི་ཡུལ་གྱི་ཁག་ལ་སངས་རྒྱས་གྱི་བསྐྱབ་པ་སྟེལ་ཞིང་འགོ་དོན་རྒྱ་ཆེར་མཛད། རྒྱ་འགོ་ཡོངས་
 གྱི་རྒྱད་ཚོས་གྱིས་བསྐྱབས། རང་རྩེའི་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་ཕྱོན་པར། ཐའི་ཚུའུ་¹⁵⁰ཡིས་དབུ་སྤར་བཀྱུར་ཞིང་གུས་

150. རྒྱལ་པོ་ལོ་ཉེར་ཉ་ཆེ་ལ་ཟེར་རོ།

འདུད་གྱིས་འབྲུལ་ནོད་རྟག་པར་བསྟབས། ལྷགས་སྲིད་ལོ་འི་¹⁵¹ཕྱ་ལྷའི་ཚོས་ཉེར་གཅིག་ཉིན་སླ་མ་སྲུ་བྱ་
 ངན་ལས་འདས་པའི་རྩལ་བསྟན། ལོང་མས་སྲུ་གདུང་མཚོད་རྟེན་བཞེངས་ནས་རིང་བསྐལ་རྟེན་ཏུ་ཉར་
 དགོས་པའི་བཀའ་ཐེབས་ཡོད་ཏུང་། ལོ་ནས་ལོ་ལ་གཡུལ་འདུལ་དབང་གིས་ནར་འགྲུངས་སུ་ལྷས། དེང་
 ཐེན་ཚུང་¹⁵²གནམ་ལོ་བཞི་པར། ཚོས་སློགས་རྩུང་བ་སླ་མ་དཀར་པོས་སྟན་གསལ་ལུས་པ་བཞིན་གོང་
 མའི་བཀའ་ཤོད་དང་རྒྱལ་སྐས་བརྒྱད་པའི་བཞུགས་སྐར་¹⁵³ཕྱི་བཀའ་ལྷར་གདུང་རྟེན་བཞེངས། བཞེངས་
 ལྷུ་བྱུང་རྗེས་མཛད་རྣམ་དག་བྱང་རྗེའི་ཡི་གེར་བཞོས་ནས་ཆེ་བ་བསྟན་པར་དོ་ནན་གྱིས་བྲིས། ཅིན་ཆེན་
 མོའི་ཐེན་ཚུང་གནམ་ལོ་བཞི་པ་¹⁵⁴ཡི་དབྱུར་ལྷ་ར་བའི་བཀའ་ཤིས་ཚོས་གཅིག་ཉིན་ཚོས་རྒྱད་གཅིག་པའི་
 ཚོས་སློགས་རྩུང་བ་སླ་མ་དཀར་པོས་གསར་བཞེངས་བསྐྱུངས།” (法師韓祿打兒罕囊素，烏斯
 藏人也。誕生佛境，道演真傳。既已融通乎大法，復意普度乎羣生。於是，不憚
 跋涉，東歷蒙古諸邦，禪揚聖教，廣敷佛惠，凡蠢動含靈之類，鹹沾佛性，及到我
 國，蒙太祖黃帝敬禮師尊，陪常供給。至天命辛酉年八月廿一日，法師示寂歸西。太
 祖有敕，修建寶塔，斂藏舍利，緣累年征伐，未建壽域。今天聰四年，法弟白喇嘛
 奏請，欽奉皇上敕旨，八王府令旨，乃建寶塔。事竣，鐫石以誌其勝，謹識。大金
 天聰四年歲次庚午孟夏吉旦同門法弟白喇嘛建。) ¹⁵⁵ ཞེས་གསལ་བའོ། །

བུ་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་གདུང་རྟེན་དང་རྗོ་རིང་ཐོག་མར་བཞེངས་སའི་གནས་དེ་ལ་
སླ་མའི་གདུང་རྟེན་ར་བ་ (喇嘛塔园) ཞེས་འབོད་ཅིང་། ད་ལྟའི་ཡུལ་བབ་གྱི་དབང་ཏུ་

151. འཛམ་གླིང་གྱི་ཕྱི་ཕྱོད་ལྷར་བ། ལྷགས་སྲིད་ལོ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༡ ལོར་ཁེལ་ཡོད་དོ། །
 152. ཐེན་ཚུང་ནི་རྒྱལ་པོ་ནོར་ཉལ་ཆའི་སྐས་བརྒྱད་པ་སྟེ་མན་ཚུའི་རྒྱལ་ཐོག་གཉིས་པ་ཡིན། རྒྱལ་མཚོག་ལུ་པ་
 ཆེན་པོ་དང་པཎ་ཆེན་སློ་བཟང་ཚོས་རྒྱ་གྱི་རྣམ་ཐར་ནང་བོག་ཏེ་འཕམ་འབོག་ཏེ་རྒྱལ་པོ་ཞེས་འབོད་པ་དེ་
 ཡིན་ཏེ། རྒྱལ་པོ་འདིས་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་ཉིད་དབྱུར་སྐྱེན་ནས་ནང་པར་ལུགས།
 153. འབོག་ཏེ་རྒྱལ་པོའི་བཞུགས་སྐར་རམ་ནང་སྐང་ལ་ཟེར་རོ། །
 154. འཛམ་གླིང་གྱི་ཕྱི་ཕྱོད་ལྷར་བ། ཅིན་ཆེན་མོའི་ཐེན་ཚུང་གནམ་ལོ་བཞི་པ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོར་ཁེལ་ཡོད་དོ། །
 155. 張羽新：《清政府與喇嘛教*清代喇嘛教碑刻錄》，西藏人民出版社，1988年。

ལུས་ན། རྒྱ་ནག་གྲང་ཤར་གྱི་ས་ཆ་ལའོ་ཉིང་ཕྱིན་དགུང་ (東北遼寧省瀋陽市) ལྷོ་སྐར་
 མན་རུ་ཡིས་རྒྱ་ནག་དབང་སྐྱུར་མ་ལུས་སྐོན་ལ་རྒྱལ་ས་བཟུང་བའི་གནས་དེ་ཡིན། རྣམ་རྒྱུ་
 གི་མཚན་གྲང་ལ་《ཅིན་ཆེན་མོའི་ལྷ་མ་ནང་སོ་སྐོབ་དཔོན་གྱི་གཏུང་རྟེན་རྣམ་རྒྱུ་ལོ་ལྷན་
 མོ་》(《大金喇嘛法師實塔記碑》)ཟེར། མཐའ་སྐོར་རུ་སོ་ཡག་གི་རྩིས་གྲང་དམའ་སོ་ཞིག་
 བརྒྱབ་ཡོད་ཅིང་དགྱིལ་རུ་ཤིང་སྐོར་ཆེན་སོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེའི་འཕྲིས་སུ་གཏུང་རྟེན་དང་
 མཐུན་ན་རྣམ་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ཡོད། གཏུང་རྟེན་གྱི་རྒྱལ་ཡོགས་སུ་མཚོན་རྟེན་ཚུང་བ་ཞིག་དང་
 དེའི་མཐུན་ནའང་བསང་ཁྲུང་མིན་ནམ་སྐོས་པའི་རྩིས་དངོས་ཆེ་ཚུང་མི་འདྲ་བ་རེ་བུང་
 མཆིས་མོད་གསལ་སོ་རོས་འཛིན་ལུབ་མ་སོང་། གཏུང་རྟེན་གྱི་མཚོ་ཚད་ལ་མིང་རྒྱུག་དང་
 ཞེང་ལ་མིང་གསུམ་ཅན་མཆིས་ཏེ། ས་རྣོའི་རྒྱ་ཆས་རྩིས་པ་བརྒྱལ་ཅིང་རྩིས་བཟོའི་ཁྲུང་ཆོས་
 དང་། དགྱིབས་བཀོད། འདུར་བཀོས་གྱི་རྒྱ་ཆལ་སོགས་པོད་འཕགས་བཞིན་བཞེངས་ཡོད།
 གཏུང་རྟེན་གྱི་མཐུན་རུ་བརྩིགས་པའི་རྒྱ་གསོའི་རྣམ་རྒྱུ་ལོ་ལྷན་པ་
 འདི་པའི་མངོན་རྣམ་བརྟུས་པ་ཞིག་བཀོས་པར་མན་ཡིག་རྟིང་མའི་ཡིག་གཤར་བཅུ་གསུམ་
 དང་རྒྱ་ཡིག་གི་ཡིག་ཐེང་ཉི་ཤུ་ཡོད་ལ། རྒྱ་རྣོའི་ཡི་གེ་དེ་དག་གི་གོང་རུ་“敕建”ཞེས་རྒྱ་
 ཡིག་གི་ཡིག་འབྲུ་ཆེ་བ་གཉེས་གསལ་བ་འདི་ལས་“རྒྱལ་སོའི་བཀའ་རྒྱུར་བཞེངས་”བ་ཡིན་
 ཚུལ་ཡང་གསལ་སོ་རྟོགས་ལུབ།

རྣམ་རྒྱུ་ལོ་ལྷན་སུ་དགེ་འདུན་པ་འདི་པའི་སྐོབ་མ་དང་། མི་སྲིད་དགུས་མ། ཡིག་
 རྒྱུ་ལོ་ལྷན་དཔོན་དམག། བཟོ་བ་སོགས་ལུང་མཐའ་ཡང་མཚན་མོ་བརྒྱ་དང་བཟུན་ཚུ་ཡོད་པའི་
 ཁྲོད་ལས་སྐོབ་བཟུང་དོན་འབྲུབ་དང་བན་ཏེ་སོགས་པོད་སོགས་མན་རུ་རྒྱ་རྩིགས་དང་བཅས་
 པའི་དངོས་སྐོབ་ཞེ་གཉེས་ཅན་ཡོད་པར་གསལ་མོད། རོན་གྲུང་རྣམ་རྒྱུ་ལོ་ལྷན་པ་
 ཆ་ནི་ནང་སོ་སྐོབ་དཔོན་གྱི་འབྲུངས་པོ་དང་། རྒྱ་བྲག་བོད་ཡུལ་ལྷུང་པ་གང་ནས་འབྲུངས་
 ཚུལ། གཞན་འདི་པའི་རྩིགས་རྣམ་ཚོ་འབྲང་དང་བོད་རུ་བཞུགས་སྐབས་ཚོས་ཕྱི་གང་རུ་ཚོས་
 ལ་སོས་བསམ་སྐོབ་གཉེར་གནང་ཚུལ། ཚོས་རྒྱུད་ལྷུབ་མཐའ་གང་ཡིན། ལྷོ་སྐོབ་འབྲུལ་བ་ཅི་

གང་ཟག་དག་གི་ཚོས་མིང་གྲུབ་སྐྱབས་ཤོད་“法師”ལྟ་སྟོན་མང་ཙམ་མཆིས་ཏེ། རྒྱའི་ཚོས་
 མིང་ཤོད་མཚན་འདིས་ལྷན་ན་མེད་པའི་ཆེས་མཚོནི་གོ་སྟོན་ཟེན་གྱི་ཡོད། དཔེར་ན། “淨空法
 師”དང་“聖嚴法師”སོགས་ལྟ་བུ་ཚོས་ཀྱི་སྟོན་དཔོན་ནམ་ཚོས་པ་སྐྱད་གྲགས་ཅན་མང་པོ་
 ཡོད། དེའི་རྒྱུར་ཁོ་སོས་ཀྱང་སྐབས་འདིར་“法師”ཟེར་བ་དེ་གནས་སྐབས་སྟོན་དཔོན་ཞེས་
 བརྒྱུར་ཡོད་ལ། ཡང་ན་རང་རེའི་སྐྱད་དོད་ལ་ཉེ་བའི་སྟོན་ནམ་ཚོས་རྗེ་ཞེས་བརྒྱུར་བའང་དོན་
 ཀྱི་ཆ་ནས་འགལ་བ་ཅན་ཏུ་ཆེར་མི་འགྲོ་བར་སྟུམ། གང་ལྟར་“法師”ལྟ་བུ་འདི་ཚོས་སྟོན་གྱི་
 མཚན་འཇིག་ལ་བརྟོས་ནས་བཏགས་པ་ཡིན་སྟབས། མཚན་འདི་རྒྱུར་བ་ཡིས་འདི་པ་ནི་རྒྱུར་
 བཏང་གི་དགོ་འདུན་པ་རང་ག་བ་ཞིག་མིན་པའང་ཤུགས་སུ་བརྟན་ཡོད་དོ། །གཞན་ཨོར་ལེ་
 དར་ཉན་ཞེས་མཚན་ཡིག་སྟེང་ཀའི་སོག་མིང་སོགས་པ་དེ་དགོ་འདུན་པ་ཁོང་མན་རྒྱུར་མ་
 རྩོན་སྟོན་ལ་ཤར་སོག་གི་ཡུལ་གྱུར་བཞུགས་ཏུས་ཁོང་གི་མངའ་འོག་ཏུ་བུད་ཀྱིས་སོ་བྱུག་
 ཅན་གྱི་ཚོ་ཁག་ཅིག་ཀྱང་ཡོད་པས། སོག་ཡུལ་ཏུ་ཁོང་ལ་གོ་སྟོན་དེས་ཅན་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་
 བརྟེན་ནས་དེ་ལྟར་གསོལ་སྐྱབས་བྱུང་བ་ཞིག་མིན་ནམ་སྟུམ། ཨོར་ལེ་（幹祿）ནི་སྐབས་ཆེ་
 ཞིང་དཔའ་མཚངས་ལྷན་པ་དང་། དར་ཉན་（打兒罕）ནི་སོག་སོའི་སྐྱད་ཏུ་གོས་ཆེ་གས་
 ཤིག་ཡིན་སྟེ། དེས་ན་མཚན་ཡིག་སྟེང་ཀའི་སོག་མིང་འདི་ཡུལ་བབ་ལ་བརྟོས་ན་བཏགས་
 པ་ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ནའང་མ་འགྲིག་པ་མེད་པར་སྟེ། དེ་མཚུངས་སུ་ནང་སོ་（囊
 素）ཞེས་པའང་པོད་ཀྱི་སེར་སོ་བའི་སྟེ་བོ་གནས་ཐད་ལ་སྟོན་པ་བྱུང་ཆེ་ཞིང་སྟུག་པར་
 རྟུར་གྱི་ཏུས་སྐབས་སུ་མགོན་གཉེར་དང་བྱུག་མཚན་གྱི་མཚན་ཏུ་འདོགས་སྟོན་མཆིས་པར་
 གྲགས་པ་དང་། ལྷ་བྱང་གི་བྱུག་མཚན་ལའང་འདོགས་སྟོན་མཆིས་པས་ནང་སོ་ནི་པོད་ཀྱི་
 ཐ་སྟེང་ཅིག་ཡིན་པ་ཐེ་ཚོམ་མེད་དེ། རང་རེའི་ཉེ་རབས་མཁས་པའི་རྣམ་ཐར་དང་གསུང་
 འདུལ་ཁག་ཏུའང་མང་པོ་མངའ་བརྒྱ་ཡོད། དཔེར་ན། 《མི་ལ་རས་པའི་རྣམ་ཐར་མཚན་དུ་གས་
 མ་》སྟེང་ཆར་གསལ་བའི་ནང་སོ་ཀུན་དགའ་བྱུང་མཚན་ལྟ་བུ་དང་། 《རྗེ་བཙུན་ཏུ་ར་བླ་
 ཐའི་གསུང་འདུལ་》དཔེ་བརྒྱུར་མའི་སྐབས་ངོས་དང་པོར་བྱུང་བའི་ནང་སོ་ཀུན་དགའ་རིན་

ཚེན། རྒྱལ་བ་བསྐྱལ་བ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་《དགའ་ལྷན་ལྟ་བུ་རྒྱ་མའི་ཁྲིད་ཡིག་དངོས་ཀྱི་བུ་བུ་
 འབྱུང་》གི་མཇུག་ཏུ་(སྣ་རིང་ལྡེབ་ངོས་ ༡༦ བ་)བྱུང་བའི་ནང་སོ་སྟོ་བཟང་བཙོན་འགྲུལ། 《པུ་
 ཚེན་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་གསུང་འབྲུམ་》བཀའ་སློབ་པར་མའི་ཤོད་བུལ་བའི་(ཆ)སྣ་རིང་
 ལྡེབས་གངས་ ༡༦༤ བ་གསལ་བའི་ནང་སོ་གཟ་ཐོགས་མེད་སོགས་མང་སོ་མཆིས་སོ། །གཞན་
 རྫོང་རིང་གི་མཚན་བྱང་ནང་གྲ་མ་ (喇嘛) ཞེས་བྲིས་ཡོད་པ་ནི་སྐྱ་རྒྱུར་ཡིན་ལ། རྒྱལ་བ་
 འདིར་མི་རིགས་ལ་བརྟོས་ནས་བཏགས་པ་རྟེ། རྒྱའི་རྒྱུད་ཡིག་ནང་གྲ་མ་ཞེས་གསལ་བྱས་
 མཚོག་དམན་ལ་བརྟོས་པ་མེད་པར་ཤོད་ཀྱི་མེར་མོ་བསྐྱེ་བྱིངས་ལ་གོ་བ་ཡིན་པས། རྒྱ་བཀ་
 གི་ཏ་ཤང་ཞེས་འཕོད་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་མོད། འོན་ཀྱང་ཤོད་བརྒྱུད་ནང་བརྟན་
 ཏུ་གོ་བ་ལེན་པ་ལྟར་གྲ་མ་དང་རྒྱལ་སྐྱ་གང་ཏུང་ཡིན་པའི་བྱུང་བ་མ་མཆིས། དེ་ལྟར་ནང་
 སོ་སྟོ་བ་དཔོན་ལྷུ་བའི་མཚན་ཀྱི་ཀྱུ་བ་ལྟངས་དེ་ཡང་མན་སོག་ཡུལ་གྱི་གཉིས་ལ་ཐེབས་པའི་
 ཏུས་རྒྱལ་བ་རེ་རེའི་ནང་དཔོས་དམིགས་ཅི་རིགས་དབང་གིས་འབྱུར་བ་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་། རྫོ་
 རིང་ངོས་སུ་འདི་བའི་ཤོད་ཀྱི་མཚན་གསལ་སྣངས་ཆ་ཚང་བ་ཞིག་མི་གསལ་དེ་ནི་སྟོང་ཆ་
 ཚེན་པོ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

2. རྫོང་རིང་གི་སྣ་དང་ཐག་ཉེ་བའི་དོགས་གནས།

བུང་སོ་སྟོ་བ་དཔོན་ཀྱི་འདས་ལོ་ལ་གཞིགས་ན། ཁོང་ནི་ཏ་ལམ་རྒྱལ་བ་སྐྱེ་སྤང་གཉིས་
 པ་ནས་སྐྱེ་སྤང་བཞི་པ་དང་། གཞན་ ༡༦ བ་ཚེན་སྟོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་བར་གྱི་དུས་རྒྱུས་ནང་
 བཞུགས་པའི་མི་སྣ་ཞིག་ཡིན་ངེས། དེ་བས་ཀྱང་ཁ་ཚོན་གཙོད་ཐུབ་པ་ཞིག་ལ། ཁོང་ནི་རྒྱལ་
 བ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོ་དང་རྒྱལ་བ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོའི་རྒྱལ་སུ་ཡོད་པའི་མི་སྣ་ཞིག་ཡིན་
 པའང་གསལ་སོ་ར་འཕྲོད་ཐུབ་སྟེ། སྟོ་བ་དཔོན་ཁོང་ཉིད་མན་ཇུར་ཕྱོན་ཐེངས་ཐོག་མ་ནི་རྒྱལ་
 བ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོ་སྐྱེ་གཤེགས་པའི་ཕྱི་ལོ་དེ་ལ་ཁེལ་ཡོད། གཞན་ཏུ་《རྒྱལ་བ་དགེ་འདུན་རྒྱ་
 མཚོའི་གསུང་འབྲུམ་》(དགའ་ལྷན་མངོས་པར་མ།)ཤོད་གསུམ་པའི་སྣ་རིང་ལྡེབས་གངས་ ༡༦༡ བ་དང་

གསལ་བ་བཞིན། རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་འོལ་ཁ་ནས་ནང་སོ་ཚོས་རྗེ་ལ་གནང་བའི་ལྷ་
 དུག་ཅེས་པར་ཡང་ནང་སོ་ཚོས་རྗེ་ལ་ཞིག་འབྱུང་ཡང་། མི་རྣམས་འདི་དང་རྗེ་རིང་སོས་ཀྱི་
 རང་སོ་སློབ་དཔོན་གཉིས་གང་ཟག་གཅིག་ཏུ་འདོད་མི་བྱུང་སྟེ། རྒྱལ་དབང་འདི་པ་ནི་
 རྒྱ་ལོ་ ༡༥༩༢ ལོར་སྐུ་གཤེགས་པ་ཡིན་པས། མཐུ་རྒྱུ་ལྷུ་བུ་ལེབས་མཁན་གྱི་ནང་སོ་སློབ་
 དཔོན་ཁོང་རྒྱལ་དབང་ཞལ་བཞུགས་པའི་རུས་ནས་སྐུ་འཚོ་གཞེས་གནང་ཡོད་པའི་དབང་
 ཏུ་བཏང་ན། ལྷུང་མཐའ་ཡང་དགྲུང་ལོ་བརྒྱད་ཅུ་ཙམ་གྲངས་སྟེག་ལ་བཞུགས་ཡོད་པེས་པ་
 ཅན་ཏུ་བརྗེ་དགོས་ཀྱང་། ལོ་གྲངས་ཀྱིས་དེད་ན་དེ་ཡང་ཅུང་ཟད་ཐག་རིང་བས་ཡང་དག་
 པར་མཐུན་དཀའ་བར་སྟོང་།

ཡང་《པའ་ཆེན་ལོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་གྱི་གསུང་འབྲུམ་》ཡོད་ཅེ་པའི་རྣམས་ལྟེབས་གྲངས་
 ༡༧༥ རང་། རང་སོ་ཚོས་རྗེ་ཀུན་དགའ་དཔལ་འཕྲོད་ལྷུ་བས་བརྒྱལ་སོར་པའ་ཆེན་འདི་པས་
 འཛིགས་བྱེད་ཞལ་གཅིག་སྟེག་གཉིས་པ་ཡི་རྒྱུ་ཐབས་བཙམས་གནང་མཛད་ཚུལ་མཚིས་
 ཀྱང་། མཚན་གྱི་འཕོད་སྟངས་ཆ་ནས་ཅུང་ཟད་འདྲ་བ་མ་གཏོགས། འདིའི་སྐབས་ཀྱི་ནང་སོ་
 ཚོས་རྗེ་དང་རྗེ་རིང་གི་མི་རྣམས་གཉིས་གང་ཟག་གཅིག་ཡིན་པའི་རྒྱུ་བྱེད་དུ་བྱུང་སོན་མ་
 རྒྱུང་བས་སྤྱིས་སུ་བཞག་པར་བྱ། ཡིན་ནའང་པའ་ཆེན་འདི་པ་དགྲུང་ལོ་ ༧༩ ལ་བཞུགས་ཡོད་
 ཅིང་། མཐའ་ལྷི་ལོ་ ༡༥༩༢ ལོར་སྐུ་གཤེགས་པ་ཡིན་གྱིས། རང་སོ་སློབ་དཔོན་ནི་འདི་ནས་ཡར་
 བརྗེས་པའི་ལོ་རྒྱུ་ལོ་ཞེ་གཅིག་གི་སོན་ཏེ་པའ་ཆེན་འདི་པ་དགྲུང་ལོ་ ༥༧ བཞེས་པའི་སྐབས་ཅམ་
 ལ་འདས་པ་ཡིན། ལོ་གྲངས་སྟེར་རིགས་འདེད་བྱས་ན། རང་སོ་སློབ་དཔོན་དགྲུང་གྲངས་ ༩༠
 ཡས་མས་ཚོག་འདས་པ་ཡིན་པར་ཆ་བཞག་ཀྱང་། གང་སྟར་ཁོང་ནི་པའ་ཆེན་འདི་པ་ཞལ་
 བཞུགས་པའི་རུས་ནས་བྱུང་ཡོད་པའི་མི་རྣམས་ཞིག་ཡིན་པ་དེ་ཉ་ལམ་སྟོད་གདེང་ཆེན་སོས་ཁ་
 ཚོན་བཅད་ཚོག་པར་སྟོང་མོད། འོན་ཀྱང་པའ་ཆེན་འདི་པ་དང་ལྷོ་བྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་
 མེད་སོགས་ནི་ཐེ་ཚོམ་གྱི་གནས་ཡིན་པས་འོལ་ཚོད་ཀྱིས་སྐྱ་བའི་གདེང་སྟོབས་མེད།

པལེ་པ། རང་སོ་སློབ་དཔོན་མན་རྒྱའི་ཡུལ་ཏུ་བྱོན་པའི་དགོས་པ་དང་རྒྱ་རྒྱུན།

སྐབས་དེར་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་བོད་ནས་མན་རྒྱའི་ཡུལ་ཏུ་ཐང་ཀར་བྱོན་པའང་མིན་
ཏེ། དང་པོ་ཤར་སློགས་གྱི་སོག་ཡུལ་ལ་ཐེབས་ནས་རྒྱ་ཡུན་གང་འཚོམ་ལ་བཞུགས་ཡོད་
ཚོད་རེད། མོང་རུ་དོ་རིང་ཡི་གེ་ལས་གསལ་བ་ལྟར། “ཤར་སློགས་སོག་པོའི་ཡུལ་གྱི་ཁག་
ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་བྱབ་མཛད་ཅེས་པ་ལ་གཞིགས་ན། སོག་ཡུལ་ཏུ་འང་དགེ་
འདུན་པ་འདི་པས་རྒྱལ་བསྟན་གྱི་ལྟ་དགོངས་སྤེལ་བའི་མཛད་འཕྲིན་ཅི་རིགས་བརྒྱབ་ས་
ཡོད་པ་གསལ་པོ་རྟོགས་སྲབ་ཚོད། བོད་ནས་སོག་ཡུལ་ལ་ག་རུས་བྱོན་ཚུལ་གྱི་ལོ་རུས་དང་
སོག་ཡུལ་ལ་བྱོན་པའི་དགོས་པ་རྒྱ་རྒྱུན་སོགས་གསལ་ཁ་མེད་སྟབས། ངས་ཀྱང་འདིར་ཚོང་ས་
འཆར་གྱིས་དཔུང་ཞིབ་བཟྱི་བའི་སློ་གདེང་མ་རྟེན་ནས་སྟུག་ཡོད། ལོ་རུས་ལྟར་རིགས་འདིད་
ཅམ་བྱས་ཚོ། ཡང་གཅིག་བྱས་ན། དགེ་འདུན་པ་འདི་པ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༥༧༧ ལོར་སོག་པོའི་
ཨལ་ཐན་རྒྱལ་པོས་རྒྱལ་མཚོག་གསུམ་པ་སོག་ཡུལ་ཏུ་སྐྱབ་དྲངས་རུས་རྒྱལ་བའི་སྤྱག་སྤྱིར་
འབྲངས་པའི་དགེ་འདུན་པ་གང་རུང་ཞིག་གས། ཡང་ན་རུས་སྐབས་དེའི་སྤྱིར་སོག་ཡུལ་
ཏུ་དམ་ཚོས་སྤེལ་བར་བྱོན་པའང་ཡིན་ལས་ཆེ་མོད། འོན་ཀྱང་འདི་ནི་ཁོ་བོས་སློབ་དཔུང་
དཔོག་བཟྱིས་པ་ཅམ་ལས་རིགས་པས་ཁྱེད་ཀྱི་གཞུགས་མེད། གང་ལྟར་ཁོང་ཉིད་མན་རྒྱུར་
བྱོན་པའི་དགོས་པ་དང་རྒྱ་རྒྱུན་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱལ་པོ་ལོ་ཉ་ཆེ་ཡིས་རྒྱུར་ཆེད་གྱི་སྲིད་དབང་
གསར་རུ་བཅུགས་པའི་སྐབས་དེར་སོག་པོའི་ཁིར་ཆན་ཚོ་ཁག་རྒྱལ་པོ་ལོ་ཉ་ཆེའི་མངའ་
འོག་ཏུ་ཤོར་བས། རང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱིས་སོག་ཡུལ་ནས་ཚོས་སློགས་རྒྱུང་བ་སློ་མ་དཀར་
པོ་སོགས་དགེ་སྤྱི་རྣམས་རྗེས་སྤྱིད་དེ་མན་རྒྱུར་རྒྱབས་བཅོལ་ཞུ་རུ་ཐེབས་ཚུལ་གསལ་
པ་དེ་དོན་ལ་གནས་སྟུག། གནད་འདི་གསལ་པོ་ར་འཕྲོད་སྲབ་པ་ནི་《མན་ཡིག་རྟེན་མའི་
ཡིག་ཚགས་སྤེམ་》（《老滿文原檔》）¹⁵⁸རྒྱ་འགྱུར་མ་ལས། “སོག་པོའི་ཁིར་ཆན་ནང་

158. མན་རྒྱའི་ཡི་གེའི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་མན་ཡིག་རྟེན་མར་བཟོ་བཅོས་བཏང་ཉེ་མན་ཡིག་གསར་པ་གསར་གཏོད་

སོ་བླ་མས་དབྱིན་མེང་ཉན་¹⁵⁹གསོ་རྒྱོད་ལ་མཁས་པ་ཚོས་པས། རྩོན་ལའང་མེངས་གཉིས་
 སྐབས་ཚུང་། ལེའོ་ཀོང་¹⁶⁰ཚོའི་རྒྱལ་ཁབ་ན་ཤེ། སྤར་དང་རང་ཕྱི་ལ་ཚོན་འོངས་དུས། བམ་རྒྱུན་
 གཞུགས་པོ་མང་པོ་ཆགས་མེད། ལུས་ན་དུས་འོངས་པ་ཡིན། དབྱིན་མེང་ཉན་བཞུགས་ས་དེ་
 གར་འཇིག་རྟེན་དང་ཁ་འབྲལ་དགོས་སྐྱམ་པ་བྱུང་། རིང་པོ་མ་ཚོགས་པར་བསྐྱེན་བབ་རྒྱག་
 ཏུ་སྤྱིན། ལྷ་མ་ན་ཤེ། ཅི་སྟེ་དེ་ལ་བཅེ་ཞེན་ཡོད་ན། དང་འདས་རྗེས་ལེན་པོ་རྒྱལ་སར་བཞུགས་
 པའི་པ་ཀ་པ་བླ་མར་¹⁶¹གདུང་མཚོད་བྱ་རྒྱ་མངག་བཅོལ་གནང་རོགས་ཞེས་ཞུས། སྤར་ལོའི་
 (རྒྱགས་སྤར་ལོ་) དལུན་ལྷ་བཅུ་པར་སྐྱ་གཤེགས། ལེའོ་ཀོང་མཁའ་གོང་གི་སྟོ་སྟོའི་སྤྱི་རོལ་
 ཏུ་དམག་དཔོན་ཉན་གྱི་ས་གཞིས་¹⁶²ནང་ལྷ་ཁང་བཞེངས་ཏེ་སྐྱ་གདུང་བདེར་བཀོད། དབྱིན་
 མེང་ཉན་གྱིས་པ་ཀ་བླ་མར་¹⁶³གསོལ་མཚོད་གནང་བའི་བཀའ་མངགས་ཞུས་ཤིང་། མཚན་
 ལ་ཚོ་ལོ་སི་ལུ་བ་མངག་རྫོངས་གནང་སྟེ། ཁིར་ཆེན་དུ་ཡོད་པའི་ནང་སོ་སྟོབ་དཔོན་གྱི་མངའ་
 འོག་གི་དུད་བྱིམ་ཚོ་ཁག་བཅུ་གསུམ་དང་ཉི་ཁན་¹⁶⁴གྱི་མཁའ་རྫོང་དང་བཅས་སྤྱིར་སྤྲད། ལྷ་
 མའི་གདུང་རྟེན་བཞུགས་སར་བསྐྱེད་དེ། སྤར་ཡང་མངའ་གཞུང་བཅུ། ཉ་ལྷ་བཅུ། དེལ་ཉི་

བྱས་རྗེས་གྱི་ཡིག་ཚང་ཚོག་མ་དེ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། ཨེར་ཏེ་འི་དང་རྩ་ཨེར་གོ་ཆེ་ཚོགས་གྱིས་རྫོན་སྤྱིག་མཚོད།
 རྩོན་བསྐྱོམས་པས་བམ་པོ་བཞེ་བཅུ་ཡོད་དོ། །ཡིག་ཚང་འདིའི་ནང་གཙོ་བོ་མན་རུའི་རྒྱལ་ཚོག་སྟོན་མ་ལོན་
 ཉ་ཆེ་དང་འབོག་ཏེ་རྒྱལ་པོ་གཉིས་རིང་གི་སྤྱིད་དོན་དང་། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས། དམག་དོན་སྟོར་གྱི་ལོ་
 རྒྱུས་སོགས་འཚོད་ཡོད། ད་ལྟ་ཐའེ་མན་གྱི་ཐའེ་པེ་རྒྱལ་བཅུགས་གནང་བའི་པོ་བྲང་འབྲེམས་སྟོན་ཁང་དུ་ཉར་
 ཚོགས་བྱས་ཡོད།

159. སྐབས་འདིའི་དབྱིན་མེང་ཉན་ཟེར་པ་ནི་རྒྱལ་པོ་ལོན་ཉ་ཆེ་ལ་གོ་བའོ།
 160. མན་རུའི་རྒྱལ་ས་སྤྱག་ཏིན་གནས་སའི་ས་ཁུལ་དེ་ལ་ཟེར་དོ།
 161. ཚོས་རྒྱུད་གཅིག་པའི་ནང་སོ་སྟོབ་དཔོན་གྱི་ཚོས་ཕོགས་རྒྱུད་བ་བླ་མ་དཀར་པོ་ལུ་བ་དེ་ཡིན་ནོ།
 162. གནའ་བོའི་དུས་སུ་འབྱོར་ལྷན་གྱི་སྤེར་བདག་ས་ཁང་རམ་ས་གཞིས་ལ་གོ་བའོ།
 163. མཚན་གསོལ་སྐྱངས་གྱི་སྐྱ་རྒྱུང་ཟད་མ་འདྲ་བ་མ་གཏོགས། བོང་གི་ཚོས་ཕོགས་རྒྱུད་བ་བླ་མ་དཀར་པོ་ལུ་
 བ་འདི་གཉིས་མི་སྣ་གཅིག་ཡིན་ནོ།
 164. རྒྱལ་པོ་ལོན་ཉ་ཆེའི་སྟོན་ཆེན་ཞེས་གི་མཚན་ཡིན་པར་འདོད།

ལྷ། མགོ་བཅོམས་ལྷུ་བཅུག་པའི་ཨ་ཏ་སྐྱེས་པ་ལྷ་བཅུ། ལུང་མེད་ལྷ་བཅུ་བྲིད་འོངས་སུ་
 བཅུག་(蒙古的科爾沁囊素喇嘛聽說因明汗善養的事，從前曾來過兩次。獲得遼廣
 後，那喇嘛來說：「我從我出來時，常常是身體不好，或有病時來，心中合計，這
 是要在英明汗那裏離開人世」，沒多久，病情嚴重，喇嘛說：「如果憐愛我，等我
 死後，把我的屍體，委托給在遼東的巴噶巴喇嘛祭祀」。去年冬（辛酉年）十月，
 死了。在遼廣城的南門外汗參將的園莊裏修廟，安放屍體。英明汗委託巴喇嘛祭
 祀。並派遣名叫圖魯什的人，去率領在科爾沁的囊素喇嘛屬下的諸申六十三戶，還
 給與尼堪的一堡，住在喇嘛的屍體那裡，又讓習射，賞弓五十張、甲五十副、馬五
 十匹、驢二十頭，使役的阿哈男五十人、女五十人。)ཅེས་གསལ་བ་ལས་རྟོགས་ཐུབ།
 མན་ཡིག་རྟིང་མའི་ཡིག་ཚགས་སུ་མ་འདི་ཚིང་རྒྱལ་རབས་མ་ཚུགས་སྟོན་གྱི་མན་ལུང་རྒྱལ་
 མོག་སྟོན་མ་གཉིས་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་ཚོམ་སྐྱིག་བྱས་པ་ཡིན་ལྟར་ལུངས་བཅུན་པའི་ཡིད་ཚེས་
 ཚེན་པོ་རྟེན་ཐུབ།

ལྷུ་ལ། བླ་པོ་མོ་སྐྱོད་དཔོན་དང་མེ་ཚེན་ཚོས་རྗེ་གཉིས་ལས་མན་རྒྱུ་རྒྱུ་མཁན་མོག་མ་
 རྟེན་ཡིན་ནམ།

ཁོ་པོས་ནང་མོ་སྐྱོད་དཔོན་གྱི་རྩི་རྩིང་འདི་ལ་མོག་མར་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སྐབས་རང་
 དའི་མོ་རྒྱལ་ཞིབ་འཇུག་པ་ཁ་ཅིག་ལ་དོགས་གནས་འགའ་བཀའ་འདྲི་ཞུས་པ་ན། ཁ་ཅིག་
 གིས་མན་ལུང་ལུལ་དུ་དགོ་ལུགས་པའི་བརྟན་པ་སྟེལ་བར་བྱོན་མཁན་མོག་མ་དེ་སེ་ཚེན་
 ཚོས་རྗེ་ཡིན་པར་བཞེད་པའདུ་མཚིས་ཀྱང་། སེ་ཚེན་ཚོས་རྗེ་ཞི་ནང་མོ་སྐྱོད་དཔོན་བྱོན་པའི་
 མོ་རྟེན་བཞེ་ཅོམ་གྱི་རྗེས་སུ་མེབས་པ་ཡིན་ཏེ། སྐབས་དེར་ལ་པུ་ཚེན་སྐོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་
 གྱིས་ལྷ་རྒྱལ་མཚོག་ལྷ་པ་ཚེན་པོར་གྲོས་མོལ་གནང་སྟེ་མན་ལུང་གོང་མ་ལྷན་ཅོ་ ༡༥༣༥ པོར་
 འཇུངས་པར་འཚོམས་འདྲིའི་ཡི་གེ་དང་རྟེན་བཅས་སུལ་ནས་མན་ལུང་རྒྱལ་ས་ལུག་ཏིན་དུ་

མངག་རྒྱུ་ལྟར་གནང་བ་ཡིན་ལ། སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་མན་རྒྱུ་ལྟར་རྒྱུ་ལྟར་དེར་རྒྱུ་ལྟར་ནས་
 རྒྱུ་ལྟར་དར་ནས་མང་གཞི་ཅོམ་བཏིངས་ཡོད་པ་མ་ཟད། འགོ་མགོན་ཚོས་རྒྱུ་ལྟར་འཕགས་
 པས་གསེར་ཡུང་རྒྱུ་ལྟར་གིས་ལྷགས་བརྒྱུ་ལྟར་མོད་རྒྱུ་ལྟར་སོག་གི་ལྷུ་ལྟར་ལྷུ་ལྟར་འདྲེན་
 ལྷུ་ལྟར་བའི་ཚོས་རྒྱུ་ལྟར་མ་རྒྱ་ག་ལ་མགོན་པོ་ནག་པོའི་གསེར་རྒྱུ་ལྟར་མགོན་ཁང་བཞེངས་པ་
 དང་། གནས་དེར་རྒྱུ་ལྟར་ཚིང་འབོག་ཏེ་རྒྱུ་ལྟར་པོའི་བཀའ་བཞེན་རྒྱུ་ལྟར་ ༡༩༣༩ ལོར་ནང་པའི་
 དགོ་ལྷགས་ཀྱི་དགོན་པ་ཐོག་མ་རྒྱུ་ལྟར་བའི་ལྷ་ཁང་ངམ་དགོན་པ་སེར་པོ་ (實勝
 寺)¹⁶⁵ ཡང་གསར་བཞེངས་བརྒྱུ་ལྟར་ཟུན་ཡོད། དེས་ན་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་མན་རྒྱུ་ལྟར་ལྷུ་ལྟར་
 རྒྱུ་ལྟར་ཐོག་མར་སྤེལ་ལམ་ལ་ཡིན་ཟེར་བའི་བཞེང་རྒྱུ་ལྟར་དེར་ཁོ་བོ་གི་མི་འཐད་དོ།

སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་གི་ནང་པོ་རྒྱུ་ལྟར་དཔོན་གྱི་རྒྱུ་ལྟར་ལྷུ་ལྟར་ལྷུ་ལྟར་དེ་རྒྱུ་ལྟར་མཚོག་ཡབ་
 རྒྱུ་ལྟར་རྒྱུ་ལྟར་ཐར་ཁག་རྒྱུ་ལྟར་གསལ་པོ་མཚོགས་པས། རྒྱུ་ལྟར་འཕེར་བའི་རྒྱུ་ལྟར་དགོས་ན་
 འདི་ལས་ལྷག་པ་ཅི་དགོས། དེ་ཡང་《རྒྱུ་ལྟར་དབང་ལྷུ་ལྟར་རྒྱུ་ལྟར་ཐར་རྒྱུ་ལྟར་གོས་བཟང་》ལས།
 “ལྷགས་འཕྲུག་ལོ་དཔོན་རྒྱུ་ལྟར་པ་ཆ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེས་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་ལ་རྒྱུ་ལྟར་ཚིང་རྒྱུ་ལྟར་པོ་འདི་
 རྒྱུ་ལྟར་གིན་རྒྱུ་ལྟར་བཞེན་ཡོད་འདྲུག་པས་རང་རྒྱུ་ལྟར་གྱི་རྒྱུ་ལྟར་བདག་ལ་ཞེ་ལྷུ་ལྟར་གསུངས་
 རྒྱུ་ལྟར་བདའ་གནང་སོང་བའི་ཞབས་མཐུད་བྱས་ཏེ་བོག་ཏེ་རྒྱུ་ལྟར་པོར་ཡི་གེ་རྒྱུ་ལྟར་བརྒྱུར་
 བ་རྒྱུ་ལྟར་པོའི་གས་ནས་གོགས་མེད་རྒྱུ་ལྟར་འཕོར་...¹⁶⁶ཞེས་གསལ་བ་བཞེན། ལྷགས་འཕྲུག་ལོ་
 གི་རྒྱུ་ལྟར་ ༡༩༤༠ ལོར་ཞེས་ཡོད་ཅིང་། 《པ་ཆ་ཆེན་པོ་བཟང་ཚོས་རྒྱུ་ལྟར་གྱི་རྒྱུ་ལྟར་ཐར་》ལས། “སེ་
 ཆེན་ཚོས་རྗེ་སྤར་ (པོད་ལ་) རྒྱུ་ལྟར་ལོར་གན་ཆའི་རྒྱུ་ལྟར་ཚིང་གྱི་རྒྱུ་ལྟར་པོ་འདི། ཁལ་
 ཁ་ཚོ་པོད་མ་གཏོགས། སོག་ལྷུ་ལྟར་ཐམས་ཅད་དང་། རྒྱུ་ལྟར་གི་མོང་རྒྱུ་ལྟར་གྱི་སྤྲུག་ཡོད་པའི་

165. དགོན་པ་དེའི་རྒྱུ་ལྟར་ཁོ་བོས་གིས་པའི་《ཡང་དག་པར་རྒྱུ་ལྟར་བའི་ལྷ་ཁང་གི་རྒྱུ་ལྟར་ཞེས་འདྲུག་》ཅེས་པའི་
 དཔྱད་རྒྱུ་ལྟར་ནང་གསལ།

166. རྒྱུ་ལྟར་དབང་ལྷུ་ལྟར་རྒྱུ་ལྟར་ཐར་རྒྱུ་ལྟར་གོས་བཟང་། དག་དབང་རྒྱུ་ལྟར་བཟང་རྒྱུ་ལྟར་ཐམས་ཅད་ལོད་
 རྒྱུ་ལྟར་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱུ་ལྟར་། ༡༩༧༧ལོ་པར་གཞི་དང་པོ། འོག་པོས་ ༣༥༡ བ་གསལ།

ཡུལ་ཁམས་ལ་དབང་བྱེད་པའི་སྟོབས་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བ། སངས་རྒྱུས་ཀྱི་བརྟན་པའི་སྒྲོར་མ་རྒྱུད་
 པ་ཡོད་ཚུལ་བྱུང་བས། དེ་ལྟར་ན་ཚོས་རྗེ་ཉིད་ཕྱོན་ན་བརྟན་པ་དང་འགོ་བལ་ཕན་པ་ཡོད་
 །ཤས་ཆེ་ཞིང་མོལ་མཆིད་བྱུང་བ་ན། ཚོས་རྗེའི་གསུང་ནས། ཁོ་པོའི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་
 རྒྱུད་ལ་ལུལ་བས་རྒྱུད་ཀྱིས་སོངས་ཟེར་ན་འགོ་གསུངས་པ་ལྟར། རྒྱུར་ཅིད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ལ་ཡི་
 གོ་རྟེན་ལྡན་དང་། ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པར་(རྒྱལ་དབང་ལྡེ་པར་)ཡང་ལུས་པའི་བཀའ་ཤོག་རྟེན་
 ལྡན་དང་བཅས་ལོ་ལྟེན་སོངས་སུ་འཁོར་དགོས་ཚུལ་བྱས་ནས་འཕྱོན་བཅུག་¹⁶⁷ཅེས་གསལ་
 བ་བཞིན། “ལོ་ལྟེན་སོངས་སུ་འཁོར་དགོས་”ཞེས་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་སོང་ལྟར་ཆིད་ཀྱི་འཕྲོག་
 རྟོ་རྒྱལ་པོར་མངལ་འཕྲད་མངོད་ནས་རྒྱལ་པོའི་གམ་དུ་ལོ་གཉིས་ལ་བཞུགས་ཏེ། དེ་ནས་
 རྒྱུར་པོད་དུ་འཁོར་བའི་ལོ་དུས་ནི་ཤིང་སྟེ་སྟེ་སྟེ་ལོ་ ༡༥༤༤ ལོ་ཡིན་པ་དེ་རྒྱལ་དབང་ལྡེ་པའི་
 《ཡིག་ལན་ལེགས་ལམ་རྟོར་བུའི་འཕྲེང་བ་》¹⁶⁸ནང་གསལ་པོ་འཁོད་ཡོད། དེར་མ་ཟད་《པཎ་
 ཆེན་སྟོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་གྱི་རྣམ་ཐར་》དུ་འདྲ་། “གསེར་ཡིག་པའི་ཚོགས་དང་བཅས་པ་ཤིང་
 སྟེ་ (༡༥༤༤) ལྟེ་བ་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་དུ་ཕྱོན་”¹⁶⁹ཞེས་གསལ་ལ། སྟེ་ལོ་ ༡༥༤༠ ལོར་བོད་
 བས་མེད་ཀྱི་སྟེ་ལོ་ ༡༥༤༢ ལོར་མན་རྟུའི་རྒྱལ་ས་ལྷག་ཏིན་དུ་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་དངོས་སུ་རྒྱུར་
 ཆིད་ཀྱི་འཕྲོག་རྟོ་རྒྱལ་པོར་མངལ་ཕྲད་གནང་ཚུལ་རྒྱ་ཡིག་གི་《ཆིང་ཐའེ་ཚུང་གི་དངོས་བྱུང་
 གསལ་བཀོད་》¹⁷⁰བམ་པོ་རེ་གསུམ་པའི་ནང་དུ་འདྲ་གསལ་པོར་འཁོད་ཡོད། དེས་ན་སེ་ཆེན་

167. པཎ་ཆེན་སྟོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་གྱི་རྣམ་ཐར། པཎ་ཆེན་སྟོ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཚོམ་སྒྲིག་མཛད། བོད་སྡེ་ངས་
 མི་དམངས་དཔེ་སླུང་ཁང་། ༡༩༩༠ལོ། ལྷགས་པར་མ། པར་གཞི་དང་པོ། ཤོག་ངོས་ ༢༡༤ བ་གསལ།

168. རྒྱ་བོད་རྟོར་སོག་གི་མཚོག་དམན་བར་པ་རྣམས་ལ་འཕྲིན་ཡིག་སྟན་ངག་ཏུ་བཀོད་པ་རབ་སྟན་རྒྱུད་
 མང་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། རྒྱལ་དབང་ལྡེ་པས་བརྒྱུམས། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སླུང་ཁང་། ༡༩༩༣ལོ། པར་
 གཞི་དང་པོ། ཤོག་ངོས་ ༣༠ བ་གསལ།

169. པཎ་ཆེན་སྟོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་གྱི་རྣམ་ཐར། པཎ་ཆེན་སྟོ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཚོམ་སྒྲིག་མཛད། བོད་སྡེ་ངས་
 མི་དམངས་དཔེ་སླུང་ཁང་། ༡༩༩༠ལོ། ལྷགས་པར་མ། པར་གཞི་དང་པོ། ཤོག་ངོས་ ༢༡༥ བ་གསལ།

170. 《請太宗實錄》（第三三冊）卷一至卷六三，中華書局出版，1986年8月，第1版。

ཚོས་རྗེ་མཁན་རྒྱུ་ཕྱོད་ཐེངས་ཐོག་མ་དེ་ལྷགས་འབྲུག་ལོ་ཡིན་པ་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཚོད་མེད་
 ཆགས་ཡོད་ཅིང་། སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་མཁན་རྒྱུ་ཕྱོད་རྒྱུ་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་མཁན་རྒྱའི་ཡུལ་དེ་
 གར་རྒྱ་གཤེགས་ནས་ལོ་རྒྱུ་བརྒྱུ་ཅམ་ཕྱིན་ཡོད་པའང་ཁ་གསལ་པོ་ཆགས་ཡོད་པས།
 མཁན་རྒྱའི་ཡུལ་རྒྱུ་ཕྱོད་མཁན་ཐོག་མ་དེ་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་ཡིན་ནམ་ཡང་ན་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་
 ཡིན་མིན་དེ་ཡང་གནད་འདིས་གསལ་པོ་ར་འཛོད་ལུབ། དེའི་རྗེས་སུ་ཐེངས་གཉིས་པ་ཕྱོད་
 པའི་རྒྱུ་མི་ཉ་ལམ་གིང་རྗེ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༩ ལོ་ཡིན་པར་རྣམ་མོང་གསལ་ཐག་མ་ཚོད། གར་
 ལྟར་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་གི་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་འཕྲོ་ལ་ཡིན་པ་གི་བརྗོད་རྒྱུ་མེད།

རྒྱུ་ལ། རྗེ་རྒྱུ་འདི་ལ་ཐོག་མར་ཞིབ་འཇུག་གྱེད་མཁན་དེ་སྟེ་ཡིན་ནམ།

རྒྱུ་རབས་ཉི་ལུ་པའི་རྒྱུ་འགོ་སྟེ་ ༡༧༡༢ ལོར་མཁན་རྒྱའི་སྲིད་དབང་ཚ་འཛོར་སོང་
 པའི་རྒྱུ་མཇུག་ལ་སླེབས་རྒྱུ་བར་རྒྱུ་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་གནའ་པོའི་རྗེ་རིང་དེ་གསར་
 རྗེད་བྱུང་མཁན་སུ་ཡང་མ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ལ་ཆེས་ཐོག་མར་ཞིབ་འཇུག་བགྲིས་ཏེ་ལོ་རྒྱུས་
 དེབ་ཐེར་ནང་འཛོག་མཁན་གི་ཉི་ཉོང་གི་ཉི་རབས་ལོ་རྒྱུས་མཁན་པ་གྲགས་ཅན་ཞེ་ཐོ་ལོ་
 བན་(NaitōKonan, 1866–1934)དང་ཁོང་གི་སློབ་མ་མཚོག་ལུང་ཏོ་ཡུ་ཙོན་ཡན་(いなば
 いわきち, 1876–1940)ལྟ་བུའི་དགོ་སློབ་ཁོང་ནམ་གཉིས་ཡིན་ཏེ། ༡༧༡༩ ལོར་ཏོ་ཡུ་ཙོན་
 ཡན་གྱིས་ཉི་ཉོང་རྒྱད་ཡིག་ཐོག་བཅམས་པའི་《ཆིང་རྒྱུ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀུན་འཇུག་ཆེན་
 མོ་》¹⁷¹ནང་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་རྗེ་རིང་འདིའི་སློབ་ཐོག་མར་སླིང་རྒྱུ་བྱུང་བས། གནའ་
 པོའི་བྱུང་རྗེའི་ཡི་གེ་དེ་ཐོག་མར་གྱི་རྒྱུ་གྱི་མཁན་པ་ས་རྗེད་སོན་བྱུང་སྟེ་ཞིབ་འཇུག་མཛོད་
 པར་རྒྱའི་ལོ་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་པ་ནམས་ལོ་ཚོ་ཁ་སྐྱེད་སེ་པའི་གནས་སུ་སྤྱང་། དེ་ལྟ་བུའང་
 རང་པའི་རྗེ་རིང་ཞིབ་འཇུག་ལ་འཛོན་པར་རྣོམ་མཁན་དག་ཀྱང་ཉ་ལམ་གིང་ཉར་སང་སྟེ་
 རོགས་འགོགས་གྱི་ཁ་མིག་ཆེར་གདངས་དགོས་པ་ཞིག་བྱུང་མེད་དམ་སྟེ། ཉི་ཉོང་མཁན་

171. 稻葉君山著，但燾譯：《清朝全史》（中譯版），中國社會科學出版社，2008年。

པས་ཉིད་སོན་བྱུང་རྗེས་དེ་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་མཁའ་པ་གྲགས་ཅན་སུའུ་དབྱི་ཡན་ (蕭一山, 1902-1978) གྱིས་ 1733 ལོར་བཙུགས་འགོ་རྒྱུགས་པའི་《ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་》¹⁷² རྒྱགས་བམ་དང་པོའི་ནང་དུ་འང་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་རྣམ་ཐོང་ལོང་ཡོད་ཅིང་། རིམ་པས་ལོ་རྒྱུས་མཁའ་པ་གྲགས་ཅན་གྱེན་ཐིན་ཐིང་(郑天挺, 1899-1981)གི་《ཆིང་གི་ལོ་རྒྱུས་སྐོང་བ་》¹⁷³ དང་། ལོ་རྒྱུས་མཁའ་པ་གྲགས་ཅན་གྲང་ཡུས་ཞིན་ (張羽新, 1942-) གྱི་《ཆིང་གི་དགའ་དང་སྲུ་མའི་ཚོས་》¹⁷⁴ རྒྱགས་སུ་འདྲེས་རྣམ་ཐོང་འདི་ཡི་གེ་ལ་ཞིབ་འཇུག་རྟོག་ཅེས་བགྲིས་ཚུལ་མཆིས་མོད། དགེ་འདུན་པ་ནང་སོའི་རྒྱལ་སྡོངས་ལ་ཆེད་དུ་དབྱུང་ཞིབ་བགྲིས་པ་གང་ཡང་མེད། གང་ལྟར་རྣམ་ཐོང་འདི་ལ་རྒྱ་པོད་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་པ་སུ་དང་གང་གིས་ཀྱང་ལག་པ་མ་འཆར་སྟོན་ལ། ཉི་ཉོང་མཁའ་པས་གསར་ཉིད་བྱུང་ནས་ཡིག་ཚང་ནང་བཞག་པ་ཡིན།

དཔོན་སློབ་ཞིག་ལ། རྣམ་ཐོང་འོག་ཏུ་མཚན་ཐོ་བཞོད་པའི་ནང་། རྒྱ་མི་སློབ་ཞིག་གྱི་དཔེར་ན་“ཁོ་ཉི”དང་“དབྱི་མ་རྩུ” (皇上侍臣库滴、义马哈、龙十、偏姑、温台十、木青、乞力干、口口、何不利) སོགས། དུས་སྐབས་དེའི་རྗེས་སུ་བཙོན་བསྐྱེད་བྱི་ཡིག་སྤོང་གཅིག་རྒྱུ་བཞུགས་སུ་བཞོན་ཉེ་མོར་མའི་ནང་སྟོན་ཡིན་ཚུལ་འདྲ་འདྲ་འགྲིག་འགྲིག་གིས་ཁ་གསལ་བྱས་པའི་རྒྱ་མའི་གཡོ་ཐོལ་དེ་ཡང་ཉི་ཉོང་མཁའ་པས་རྒྱུ་སྤྱོད་མེད་པའི་བཞེད་བཞོན་ལོད། འོན་ཀྱང་དོ་སྣང་བྱ་རིན་ཡོད་པ་ཞིག་ལ། ཉུང་མཐར་ཡང་མཚན་ཐོ་ ༧༠ ཡོད་པའི་ཁོད་ལས། དགེ་འདུན་པ་འདི་པ་ལ་སློབ་བཟང་དོན་འབྱུང་དང་བརྗེ་སོགས་པོད་སོག་མན་རུ་དང་རྒྱ་རིགས་དངོས་སློབ་ ༤༩ ཡོད་པར་གསལ་ཡང་། དངོས་སློབ་དེ་དག་གི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱལ་སྡོངས་ཀྱང་ཞིབ་གསལ་ཤེས་རྟོགས་མ་བྱུང་བས་སྤྲིས་སུ་བཞག་པར་བྱ། རྣམ་ཐོང་འདི་སྤར་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་བར་གྱི་སྤེ་གཟིར་འབྲུག་ལོང་གི་གཡུལ་འཐབ་ནང་ཅ་བརྒྱག་ཏུ་ཤོར་

172. 蕭一山編：《清代通史》（第1冊），中華書局，1986年，69-70頁。
173. 郑天挺著：《清史探微》，北京大學出版社，2001年。
174. 張羽新：《清政府與喇嘛教》，西藏人民出版社，1988年，205頁。

བས་ལྷག་ལུས་མང་པོ་བྱུང་མེད། ཡང་དེའི་མྱིས་སུ་རྟེ་ ༡༧༥༥ ལོར་རྒྱ་ནག་གིས་རིག་གནས་
 གསར་བརྗེའི་རྒྱུད་དམར་ནང་ལྷ་ཁང་རྫོང་རིང་དང་བཅས་པ་ཙུ་གཏོར་བཏང་ཞིང་། མྱིས་སུ་
 རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་ (國寶) ཡིན་པའི་རིན་ཐང་གཞི་ནས་དོས་ཟིན་ཏེ། སྐར་གྱི་གནས་རྟིང་
 དེ་གར་རྫོང་རིང་འདིའི་གས་ཆག་ལེབ་མོ་ཁ་གས་ལྷག་ལུས་བྱུང་བ་གནས་སྐོས་ཏེ་དེར་གི་ལེའོ་
 རྟིང་ཕྱིན་དབྱེད་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་ (遼寧瀋陽博物館) ཏུ་ཉར་ཡོད། རྫོང་རིང་གི་དོས་སུ་
 མཚན་མོ་བཏོན་པའི་ནང་རྒྱ་ནག་གི་གནའ་བོའི་རྒྱུད་རིང་གཤགས་ཅན་《ཐོག་ཁང་དམར་པོའི་
 མི་ལམ》ཀྱི་ཚོམ་པ་པོ་“ཚོའོ་ཞོས་ཆིན་” (曹雪芹) ཀྱི་ཡང་མེས་“ཚོའོ་གིན་ཡན་” (曹振彦)
 ཟེར་བའང་ཡོད་ཚུལ་ནི། ལོ་རབས་བཏུན་ཅུའི་མཇུག་ཏུ་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་དེ་གའི་བདག་
 གཉེར་པ་ཅོ་ལུ་པོ་ལུ་ (邹宝库) ཟེར་བ་ཡིས་རྟེས་དབང་གིས་མཐོང་རྒྱ་བྱུང་བས། དེར་
 གི་རྒྱའི་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་པ་མང་པོ་ཉ་ལས་གིང་ཉོན་འཛོར་དགོས་པ་བྱུང་རྟེ། མན་ཇུའི་
 དབང་རྒྱུར་ལ་མགོ་བཏགས་ཞུས་པའི་རྒྱའི་དཔོན་རིགས་དེ་དག་གི་སྐབས་དེའི་ལས་ཀ་དང་
 གོ་གནས་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱབ་རྒྱུད་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱ་རྒྱའི་ཐད་སྐར་རྟིང་ཏུ་དགོན་པའི་དབྱེད་
 གཞིའི་རྒྱ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་བྱུར་ཅིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་གི་སྐྱེ་ཞབས་
 ཚོའོ་ཞོན་གྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ ༡༯༧༦ ལོའི་《རིག་དངོས་》(文物) ཏུས་དེབ་འདོན་ཐེངས་ལྔ་
 པའི་རྟིང་《ཚོའོ་ཞོས་ཆིན་གྱིས་རྒྱུད་རྫོང་གི་རྫོང་ཡིག་ལོ་རྒྱུས་དབྱེད་ཡིག》 (《有关曹雪芹家
 世的一件碑刻史料——记辽阳喇嘛园 (大金喇嘛法师宝记) 碑》) ཅེས་པའི་དབྱེད་
 ཚོམ་ཐོག་མ་གྲིས་ནས་སྟེལ་ཡོད།

ཏུས་སྐར་མའི་མན་ཡིག་གི་ཡིག་ཚོགས་རྟིང་མ་རྒྱ་འབྱུར་ནང་དབང་རྒྱུན་བྱས་མེད་པ་
 ཁ་ཅིག་ཏུ་དགོ་འཇུན་པ་འདི་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱབ་རྒྱུད་སྐོར་རྒྱས་བརྒྱས་གང་ཏུང་རེ་ཡོད་
 རྟིང་པར་ཐེ་ཚོམ་མེད་ཀྱུང་མིག་སྐར་ད་ཏུང་ལག་ཚོན་མ་བྱུང་། མན་ཡིག་རྟིང་མ་དག་གི་
 བང་སྐར་མན་ཇུ་ཡིས་རྒྱ་ནག་དབང་རྒྱུར་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དངོས་དབང་མང་པོ་ཡོད་
 རྟིང་། རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་རང་གི་མཚན་སྟོན་ལ་གཞོན་པའི་མན་ཡིག་གི་འབྲེལ་ཡོད་རྒྱ་

མ་དེ་དག་སྲིད་བསྐྱབས་གཡོགས་འགེབས་ཅི་ཐུབ་བྱས་ཏེ། ཏུས་ཡུན་རིང་པོ་ནས་སྲུང་སྐྱོབ་
བྱེད་པར་ཁ་གཡར་ནས་ཡིག་ཚགས་ཁང་ཏུ་བཅུ་མེད་ཏུ་ཉར་བ་ལས། ད་ལྟོ་ཆར་རྒྱ་འབྱུར་
ནང་ཁྲོམ་བསྐྱབས་བྱས་པ་རེ་བུང་ལས་མེད། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚགས་ཁང་དང་པོ་（中
國第一歷史檔案館）དང་མིན་དབྱང་གི་ཡིག་ཚགས་ཁང་ཏུ་མན་རྒྱའི་ཏུས་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་
ཚགས་ཁྲི་ཚོ་གཉེས་ལྷག་ཉར་ཡོད་པའི་ཁྲོད་ལས་བརྒྱ་ཆའི་བཞི་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་ནི་སྐབས་
དེར་མན་ཡིག་རྒྱང་པས་བྲིས་ཏེ་ཡིག་འཛོག་བྱས་ཡོད་ཚུལ་གྲགས་པའང་བདེན་པར་སྣང་།
གནད་འདི་ལོ་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་པ་རྒྱ་རིགས་ཨོ་ལེ་ཏི་ཡིས། “དམིགས་བསལ་གྱི་སྐྱོད་བརྗོད་
སྤྲད་པའི་ཆེད་མཁས་པ་དང་མཁས་ཅན་ཚོས་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚགས་ཁང་དང་པོའི་ནང་བསྟུ་
ཉར་བྱས་པའི་མན་ཡིག་ལེགས་སྐྱིག་བྱས་པར། བསྟུ་ཉར་དེ་དག་ཁྲོད་ལས་ལ་ཤས་ནི་ལོ་རྒྱུས་
ཉམས་བརྒྱ་སྐྱུ་བརྒྱའི་རིང་ལའང་ལག་པ་འཆང་སྤོང་མཁན་སྤུ་ཡང་བྱུང་མི་འདུག”（經過特
別訓練的專家學者，著手整理一史館的滿文收藏；這些收藏中有些部分可說兩三百
年來都沒有人接觸過。）¹⁷⁵ཅས་རྟུག་ཡུས་བཤད་པ་དེ་ག་རང་ཡིན་ཏེ། རྒྱ་མི་དོན་གཉེར་
པ་ཚོའི་ལག་ཏུ་རག་དཀའ་བ་གང་ཞིག་རང་རེའི་ལག་ཏུ་སོན་རྒྱ་ནི་དེ་བས་ཀྱང་སྤྲོད་དཀའ་
མོའི་ལོ་མ་ལས་མ་འདས་པས་གནས་སྐབས་རིང་བྱ་ཐབས་ཟད་ཡོང་།

དབྱང་ཞིབ་ཀྱི་མཁའ་བརྗོད་མཁས་

ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་ཀྱི་མི་རྣམས་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། མི་རྣམས་དེའི་འཁྲུངས་འདས་ལོ་
ཚོགས་ཀྱིས་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བྱུང་བ་ལ་དབྱང་ཞིབ་བྱེད་པར་སྦྱི་བྱེ་གསེད་
བཀོལ་དང་དོགས་སེལ་ཐོགས་འདོན་བྱེད་པའི་རྒྱུ་བྱེད་ཀྱི་རུས་པ་དེས་ཅན་ཞིག་སོན་ཐུབ་
པར་མེ་ཚོམ་མེད་ཀྱང་། རྣམས་འདིའི་ཡི་གེའི་ནང་ནང་སོ་སོས་དཔོན་གྱི་འཁྲུངས་ལོ་མི་

175. 歐立德：《滿文檔案與新清史》，故宮學術季刊，第二十四卷第二期，（民國九十五年冬季）。

གསལ་ལ། བོད་ནས་འབྲུངས་པ་ཚོད་མེད་ཡིན་པ་ལས་བྱེ་བྲག་བོད་ཀྱི་ཡུལ་ལྷན་གང་ནས་
འབྲུངས་ཚུལ་ཡང་སྟོང་ཆར་ལྷག་ཡོད། ཡིན་ནའང་འདྲིར་སློག་པ་པོ་ལ་གནད་འགག་ཆེ་བའི་
དབྱེད་ཞིབ་ཀྱི་གྲུབ་དོན་ཏོག་ཅམ་སྟོན་རྒྱ་མཚིས་ཏེ། ལོ་ངོ་ ༣༧༠ ལྷག་གི་ཡར་སྐོན་ལ་བཞེངས་
པའི་ནང་སོ་སོའི་དཔོན་ཀྱི་གདུང་རྟེན་ལྷ་ཁང་དང་རྩོམ་རིང་ཚ་ཆེན་པོ་འདིས་མན་རྒྱུ་འེ་སྲིད་
དབང་གསར་དུ་རྒྱུགས་དུས་ཡུལ་དེར་རྒྱལ་བསྟན་དར་བའི་དབུ་རི་ལྟར་བརྟེས་རྒྱལ་གསལ་
པོ་རྟོགས་ཐུབ། ཚོས་ལུགས་གང་དང་གང་ཞིག་ཡིན་ནའང་། མོག་མར་ཚོས་ལུགས་དེ་དར་
བའི་དབུ་བརྟེས་པ་དང་། བར་དུ་ཚོས་ལུགས་དེ་དར་བྱེད་དུ་གཏོང་བ། མཐའ་མར་ཚོས་
ལུགས་དེ་དར་ཞིང་རྒྱས་པར་བྱེད་པའི་འཕེལ་རིམ་གསུམ་དེ་ཉ་ཅང་གལ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད།

ཡང་གཅིག་བྱས་ན། བར་སོ་སོའི་དཔོན་ཅི་མན་རྒྱུ་འེ་སྲིད་ཡུལ་དུ་རྒྱལ་བསྟན་རྒྱི་དང་ལྷག་
པར་དུ་རི་བོ་དགེ་ལུན་པའི་རིང་ལུགས་འཛིན་པ་སྤེལ་བའི་སྐོལ་འབྱེད་མཁན་དུ་ངོས་འཛིན་
བྱས་ནའང་འགལ་བ་མེད་སྲིད། འདི་ནི་ལོ་པོས་ཚོས་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱུགས་ཞེན་བརྒྱུད་བ་གཏན་
ནས་མིན་ཏེ། དེའི་རྒྱ་མཚན་ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན། རྒྱལ་པོ་ནོར་ཉ་ཆེ་ཡིས་སྐོལ་དཔོན་འདི་པ་
དཔུ་ལྟར་བཀུར་རྗེས་རིམ་པས་རྒྱལ་པོ་འདིའི་སྲས་འབོག་ཏོ་རྒྱལ་པོས་ཀྱང་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་
ཉིད་རིགས་ཀྱི་ཙོད་པན་དུ་བརྒྱུད་སྟེ་ནང་པར་ལྷགས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་འབོག་ཏོ་རྒྱལ་
པོའི་སྲས་ལོང་མ་ལྷན་ཅེ་ (順治, 1638-1661) ཡིས་ཀྱང་རྒྱལ་པོ་མཚོག་ལུ་པ་ཆེན་པོ་རྒྱ་ནག་
དུ་གདན་དྲངས་ནས་བཀུར་གཤོས་འཇུག་གསེར་ཐམ་སྤུལ། ལོང་མ་ལྷན་ཅེའི་སྲས་ཁང་ཞི་
(康熙, 1654-1722) ཡིས་ཀྱང་ལྷང་རྒྱ་དག་དབང་ལྷོ་བཟང་ཚོས་སྐོལ་དཔུ་ལྟར་བརྟེན་
ནས་གསར་བདེ་འཛིགས་གསུམ་རྒྱི་དབང་དང་རྗེས་གནང་མང་དུ་ལྷན་པར་མ་ཟད། ལྷན་
བཀུར་ཚོས་ཀྱི་ཉེ་མ་གཙོས་པའི་བོད་ཀྱི་རྒྱ་ཆེན་སྐོར་ཞིག་ཀྱང་རྒྱ་ནག་དུ་གདན་འདྲིན་ལྷན་
ནས་ལོང་མའི་སྐོན་པོ་དང་དཔོན་དམག་ལ་ཚོས་ཀྱི་གདམས་པ་མང་དུ་བསྟུལ། དེ་བཞིན་དུ་
ལོང་མ་ཁང་ཞིའི་སྲས་ལྷན་ལེང་ (雍正, 1678-1735) ལོས་ཀྱང་ལྷང་རྒྱ་ལོལ་པའི་རྩོ་རྗེ་དཔུ་
ལྟར་མཚོད་ཅིང་། ལོང་མ་ལྷན་ལེང་གི་སྲས་ཆན་ལྷན་ (乾隆, 1711-1799) ལོས་ཀྱང་པུ་

ཆེན་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་དང་ལྷན་སྐྱེལ་རོལ་པའི་རྣམས་གཉིས་ལ་དབང་དང་རྗེས་གནང་རྒྱ་
མ་ལུས་པ་སོགས། མདོར་ན་ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་ཐོག་སྲི་མ་དག་རྒྱལ་བའི་བསྟན་ལ་དང་
མོས་འབྲུངས་ཤིང་རྒྱལ་ཐོག་དེ་དག་གིས་སྐོས་སྲུ་ལྷ་ལེར་བསྟན་པའི་རིང་ལུགས་གཙུག་རྒྱ་
བཀུར་ཚུལ་ལ་གཞིགས་ན། རྒྱལ་ཐོག་སྲུ་མ་ལོར་ཏ་ཆི་ཡིས་དབུ་ལྷར་བཀུར་བའི་ནང་སོ་སོར་
དཔོན་ལྷ་བཞོང་ཡང་རི་བོ་དགོ་ལུགས་པ་ཞིག་མིན་ནམ་སྟེ།

གང་ལྟར་ཡང་རུས་སྐབས་དེ་འདི་བོད་དང་མན་རྒྱའི་བར་གྱི་མཚོན་ཡོན་འབྲེལ་
བའམ་ཡང་ན་རྒྱལ་ཐོག་དེ་དག་ནང་པར་ལུགས་པའི་འབྲེལ་སྤྲུགས་རྒྱང་གསུམ་གྱི་དཔོངས་
གཞི་དེ་ཆབ་སྲིད་ཐོག་གི་དཔོས་དམིགས་ཡིན་མིན་ལ་མ་བཟོས་པར། ཚོས་ལུགས་རྒྱང་པའི་
རོས་ནས་བཤད་ནའང་། ཆིང་གི་རྒྱལ་ཐོག་སྲི་མ་དག་ལ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་ལུགས་
རྒྱུན་ཐེབས་ཚུལ་དེ་ནི་ཞིབ་རྒྱ་ལུངས་དེད་ན་མན་རྒྱའི་སྲིད་དབང་ཐོག་མར་ཚུལ་པའི་
རུས་སྐབས་དེ་ལ་ལྷག་ཡོད་ཅིང་། རུས་སྐབས་དེའི་ནང་བོད་དང་མན་རྒྱའི་བར་ཚོས་སྤྲུགས་
གྱི་འབྲེལ་ལམ་ཐོག་མར་འཇུགས་མཁན་ནི་ཨོར་ལེ་དང་ཏན་ནང་སོ་སོར་དཔོན་ལྷ་བའི་བོད་
གྱི་དགོ་འདུན་པ་གང་ཟག་གཅིག་ལ་ལྷག་ཡོད་པས། ཞོར་ནི་དགོ་ལུགས་པའི་རྗེས་འབྲང་པ་
ཞིག་ཡིན་ཡང་མིན་ཡང་རྒྱ་སྲུ་མན་རྒྱའི་ལུལ་རྒྱལ་བསྟན་རིན་པོ་ཆེའི་ལྷ་དཔོངས་ཐོག་
མར་སྲིལ་བའི་སྐོས་སྲིགས་གསར་རྒྱ་སྲུ་མཁན་དེ་ནི་ནང་སོ་སོར་དཔོན་ཆགས་ཡོད་དོ། །

ཟུར་རྩའི་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

- ༡ པཎ་ཆེན་ལྷོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་གྱི་རྣམ་ཐར། པཎ་ཆེན་ལྷོ་བཟང་ཡེ་ཤེས་གྱིས་བརྗེས་པ། བོད་རྫོངས་མི་
དམངས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ལུགས་པར་མ། པར་ཐངས་དང་པོ། ༡༩༩༠ ལོ།
- ༢ རྒྱལ་དབང་ལུ་པའི་རྣམ་ཐར་རྒྱ་ལའི་གོས་བཟང་། བོད་རྫོངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། པར་
གཞི་དང་པོ། ༡༩༩༡ ལོ།
- ༣ དགོ་ལྷན་ཚོས་འབྲུང་གསེར་གྱི་མཚོན་སྲོང་འབར་བ། མདོ་སྐད་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོས་བརྗེས་པ། ལག་

གྲིས་མ། ༡༩༧༤ ལོ།

༤ བོད་དང་སོག་པོ་མཚུ་བཅས་དབར་མཚོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་བྱུང་རིམ། རྫོང་ཚེ་བྱམས་པ་ཐུབ་བསྟན་གྲིས་བརྩམས། བོད་གྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༡༩༠༠ ལོ།

༥ ཉོར་གྱི་ཚོས་འབྱུང་། འཇིགས་མེད་རིག་པའི་རྩོ་རྒྱུ་ཡིས་བརྩམས། མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་དཔེ་སླུབ་ཁང་། ༡༩༧༩ ལོ།

6. 朱壽朋編纂：《光緒朝東華錄》（共64冊），上海集成圖書公司，1909年。

7. （元）脫脫等撰著：《金史》（全8冊），中華書局，1975年。

8. 《清史稿》（八志）

9. 鄭天挺、南炳文主編：《中國斷代歷史系列：清史》（上編、下編），上海人民出版社，2020年。

10. 李洵等著：《清代全史》（共10卷），方志出版社，2007年。

11. 《清史列傳》（20冊）中華書局，1987年。

12. 《請實錄》（第三三冊），卷一至六三，中華書局出版，1986年8月第1版。

13. 西藏自治区政协文史资料研究委员会編：《西藏文史资料选编》（第三辑）、（内部发行），1984年（第1版）。

14. 顾祖成、王观容等編：《清实录藏族史料》，西藏人民出版社，1982年（第1版）。

15. 繆潤絨著：《陪京雜述·古跡》，（民國毛筆書法清稿本）出版社（不詳），1948年。

16. 稻葉君山著，但燾譯：《清朝全史》（中譯版），中國社會科學出版社，2008年。

17. 李勤璞：《白喇嘛與清朝藏傳佛教的建立》，中央研究院近代史研究所集刊第30期（民國87年12月）。

18. 張羽新：《清政府與喇嘛教*清代喇嘛教碑刻錄》，西藏人民出版社，1988年。

19. 姜小莉著：《清代滿族薩滿教研究》，中國社會科學出版社，2021年。

20. 王宏剛、於國華著：《滿族薩滿教》，東大圖書（股）公司，2002年。
21. 富育光著：《薩滿教與神話》，遼寧大學出版社，1990年。
22. 富育光，郭淑雲著：《薩滿文化論》，台灣學生書局，2005年。
23. 《文物》雜誌，文物出版社，1978年，第5期。
24. 蕭一山編：《清代通史》（全5冊），中華書局，1986年。
25. 日本《東洋文化史大系清代之亞細亞》，1938年出版。
26. 鄭天挺著：《清史探微》，北京大學出版社，2001年。
27. 鄭天挺著：《清史簡述》，北京出版社，2015年。
28. 孟森著：《清史講義》，時代文藝出版社，2015年。

